mō p ſe qñ.ſ.corrūpunť p actionē agēt' p ꝯrias q̄
litates.ſic qñ frigiditas a calido agente corrūpit
aut eꝯ. Alio mō cōtingit p accñs ad corruptionē
.ſ.ſubi in q̄ hñt eē.nā qꝛ accñtia nō hñt eē actu ni-
ſi i ſubo ꝛ p ſubꝫ qꝛ accñtis eē eſt ineſſe: corrupto
ſubo neceſſario corrūpunť oia accñtia q̄ p illō et
in illo exiſtūt.ꝛ iō phs dicit i pdicamētis q ꝺſtru
ctis pmis ſubſtātijs impoſſibile ē aliqd alioꝝ rema
nere.et iſto ſcdo mō i caſu dato corrūpunť diſpo
ſitiōes pcedētes formā ſbalē ignis p ipi' aduētū
ꝺſtructo.ſ.aere q̄ erat illaꝝ ſubꝫ. vñ forma ſubaľ
ignis nō iā attigit i mā diſpoſitiōes pcedētes ad
illā diſponētes:licet ſtati p' illas māꝫ iformet.ni
ſi dicať eas attigere dū illas corrūpit p ſui itrodu
ctionē. Et ad pmā ꝯfirmationē dr̄ q bene pcede
ret ſi oīs corruptio q̄litatū accñtaliū fieret a ꝯrio
vľ a repugnāte.ſꝫ vt dictū ē:aliqñ fit ipaꝝ corru-
ptio p accñs ad corruptionē ſubi ſic eſt i pposito
¶ Ad.2.am cōfirmationē rñdet.S.T̄.ſup.2.o de
gñratione et corruptiōe.lec.4.a.§.differt āt in
citi' et tardi'. q nō iō in hñtib' ſimbolū ē facilis
trāſit':qꝛ q̄litates vľ earū aliq̄ q̄ erat in corrup-
to maneat i generato eadē numero: ꝫ qꝛ ipe q̄li-
tates vľ earū altera nō reſiſtit trāſmutatiōi. Qd
aūt phs dicit aſſignās rōneꝫ dicti.qꝛ facili' eſt v-
nū q̄ multa trāſmutare:non iō dicit q̄ſi altera q̄-
litatū maneat i gñrato q̄ pri' fuit i corrupto: ſꝫ
qꝛ q̄litas ſimbola nō trāſmutatur p ſe nec a ꝯrio.
queadmodū in nō hñtibus ſimbolū cōtingit vbi
oēs q̄litates p ſe et a ꝯrio trāſmutanť: et tñ ſic di
ctū eſt ipa q̄litas ſimbola ſine eo q reſiſtat trāſ-
mutaľ p accñs ad trāſmutationē ſubi.dr̄ tñ aliqñ
manere:qꝛ manet in gñato q̄litas eadē ſꝫ ſpēꝫ.
vt verbi grā ſi gñraľ ignis ex aere: caliditas ae-
ris ſimul cū ipo aere corrūpiť. veruntñ ſimul cuꝫ
forā ignis aggeneraľ caliditas eadē ſpē.eo q nā
liter ꝯſeq̄ť formā ſubalē ignis et ab ipa emanat.
neq ad ei' iductionē in māꝫ reqriť alia diſpoſi-
tio vľ alteratio ab ea q̄ alterat et diſpōit ad for-
mā ſubalē ignis. vñ et hmoi q̄litates nō ppe dūr
generari vel pduci ſꝫ aggenerari et comproduci

¶ Tertio Notādū eſt ꝑut.S.T̄.de-
ducit.4.o.li°.ſen.d.17.q.p.a
ar.4.o.ſub.ar.p.o. Et d veri.q.vľ mā.28.a.ar.7.o i
cor. q in q̄lꝫ genere:cā nāliť eſt pōr cauſato.cōtin
git aūt ſm diuerſa genera cauſaꝝ idem reſpectu
eiuſdē eē cām et cauſatū.ſic purgatio eſt cā ſani-
tatꝭ in gñre cauſe efficientis. ſanitas vero eſt cā
purgationis ſm gen' cauſe finalis. ſimiľr mā eſt
forme cā aliq̄ modo inq̄m ſuſtinet formā. et forā
eſt aliq̄ mō cā materie inq̄m dat materie eē in a-
ctu.et iō nichil phibet aliqd altero eē pus et po
ſteri' ſm diuerſū gen' cauſe. ſꝫ tñ illud ſimpliciť
pus ē dicēdū ordine nature:qd ē pus ſm gen' il-
lius cauſe q̄ ē pōr in rōne cāitatis:ſicut finis q̄ dr̄
cā cauſaꝝ qꝛ a finali cā oēs alie cauſe recipiunt q
ſint cauſe.qꝛ efficiēs nō agit niſi ppť finē.et ex a-
ctione efficiētis:forma pficit mām et mā ſuſtinet
formā. Sic ḡ dicēdū eſt q qñcuq a mā vna fora
expelliť et alia iduciť: expulſio forme pcedētis ē
prior nāliť in rōne cauſe mālis.oīs eni diſpoſitio
ad formā reduciť ad cām mālēꝫ eo q p illā mā ef
ficiť ppa huius forme. ſub diſpoſitiōe aūt mate-
rie cōprehēdiť remotio ipedimētoꝝ. et iō in gñ
ratione nāľ qñ corruptio vni' ē gñratio alteri'
p hoc q forma vna induciť et alia expelliť:remo
tio forme pexiſtēt' ſe tenet ex pte cauſe materiaľ
et p ꝯñs ſm ordinē cauſe materiaľ pcedit nāliter
introductionē alteri' forme. ſꝫ vero ordinē cau
ſe foralis ē ecōtrario.pōr nāq ē naturaľr itrodu
ctio forme q̄ formaľr pficit ſubm et expellit ꝯriū
q̄ remotio forme pcedētis. et qꝛ fora ꝛ finis inci
dūt in idē numero:fora vero et efficiēs in idē ſpē
iō etiā ſm ordinē cauſe efficiētis ꝛ finalis:itrodu
ctio forme pōr ē naturaľr q̄ expulſio pcedēt'. for
ma eni introducta ē ſilitudo forme agētis p quā
agit.et agēs naturaľr pncipaľr itēdit introductio
nē forme ꝛ ad hāc ordinat expulſionē oīs ei' cū q̄
introductio forme ſtare nō pōt. ¶ Ad hoꝝ intel
ligētiā ꝯſiderādū eſt q iductio forme noue et ex-
pulſio forme pexiſtētis i mā: fit naturaľr p actio-
nē agēt' naturaľ.agēs āt naturale agit pmo ꝛ pn
cipaľr p ſuā formā ſubalē mediātib' pprijs q̄lita
tib' q̄ in ꝟtute ipſi' forme diſponunt mām vt ſit
apta ad ſilis forme itroductionē inducēdo ſiles
q̄litates p q̄s ſimul etiā forme abijciēde remittū-
tur magis ac magis ſm modū actiōis et agēt' vi
gorē:quſq tandē penit' corrūpanť.itaq pexiſtē
tiū q̄litatū remiſſio ꝛ dēmū totalis corruptio: nō
aliť fit q̄ p introductionē q̄litatū diſponētiuꝫ ad
formā ſbalē inducēdā.ex q̄ apparet q pōr natura
liter ē harū q̄litatū introductio: q̄ pexiſtētiū re-
miſſio aut expulſio quāuis tpe vtraq ſit ſimul.et
ſicut dictū ē de mō et ordine diſpoſitionū: ita et
d ipis formis ſubalib' intelligēdū ē.q.ſ.forma in
materia pexiſtēs nō aliť expelliť in termino alte
rationis: q̄ p introductionē noue forme ad quam
materia diſponebať p actionē agētis. vt imagine
mur q̄ſi forma noua: ſua itroductione pellat for
mā a materia pexiſtētē. vt ſic itroductio vni' ſit
expulſio alteri'. ſm quē modū pōr ē ordine na-
ture introductio forme noue q̄ expulſio pexiſtēt'
tā ex pte agētis q̄ itroducēdo nouā formā expel
lit pexiſtētē:q̄ ex pte cauſe finalis.qꝛ ppť itrodu

ctionē forme noue:fit p̄cedētis expulſio . verũtñ
ſi cõſiderem⁹ ꝙ oportet mãm expoliari a forma
quã hẽt vt recipiat nouã:et ꝙ termin⁹ a q̊ in om̄i
motu p̄mo abijcit̃ ꝗ̃ termin⁹ ad quē acq̃rat̃: ima
ginabimur ꝙ via originis et ſm ordinē c..uſe mã
lis:expulſio p̄me forme p̄cedit noue forme intro=
ductionē.et cõſimilis rõ et imaginatio põt habe
ri de q̄litatibus et diſpoſitionib⁹ cõſequētib⁹ for=
mã de nouo introductã quib⁹ materia diſponit̃
et fit apta vt ſit ꝓp̄a materia talis forme.

Q Uãtum ad ar-
ticulũ quartũ rn̄dēdũ ē obiectio
nib⁹ aduerſarioꝝ.Et q̇dē ad pri
mũ Scoti ꝯ p̄mã ꝯcluſionē dr̃ ꝙ
maior ſimplicit̃ poſita ſicut iacet
nõ eſt vl̃r vera . ſicut pꝫ de ſubo et ꝓp̄a paſſione
et de eſſentia et eẽ. vñ non verificat̃ niſi qñ inter
aliq̃ abſoluta nõ eſt ordo neceſſari⁹ depēdentie.
in ꝓpoſito aũt nr̃o mã cũ ſit pura potētia: neceſ=
ſario depēdet in ſuo eſſe a forma q̄ eſt ꝓp̄us eius
act⁹ et cauſa eēndi ꝓut ex p̄mo et ſecũdo notabi
li apparet. ⁊ ꝑ hec pꝫ rñſio ad ꝯfirmationē. ¶Ad
2m.negat̃ etiã maior ꝓut apparet in exēplis in p̄
cedēte ſolutione datis vbi ſubm nõ eſt de eēntia
ꝓp̄e paſſionis et eſt cauſa ei⁹ media reſpectu dei
tñ implicat cõtradictionē ꝓp̄am paſſionē eē ſine
ſubo. vñ maior ꝓpoſitio fallit vbi vnũ eſt forma
alteri⁹ et rõ formalis exñdi ſicut eſt in propoſito
nr̃o.nã de⁹ ſupplere nõ põt in creaturis vicē cau=
ſe formalis ſicut nec mãlis. ſicut eni nõ põt deus
facere corp⁹ ſine materia: ita neqꝫ facere corpus
aiatũ ſine aia . ¶Ad.3m cõcedit̃ tot⁹ p̄m⁹ ꝓceſ=
ſus de effectiua cauſatione et cõſeruatione: ſꝫ ne
gat̃ maior ſiue aſſumptũ ſecũdi ꝓceſſus ad ſenſũ
arguētis.falſũ eſt eni ꝙ q̇cq̇d deus põt imediate
cõſeruare effectiue:põt eē ꝑ ſe ſine om̄i alio cõſer
uãte formalit̃ aut mãliter . neqꝫ obſtat ꝙ nõ ſit d̾
rõne eēntiali ei⁹: ſi ab eo neceſſariũ ordinē hẽat
depēdētie in ſuo eſſe ſicut eſt in ꝓpoſito noſtro.
¶Ad.4m dr̃ ꝙ minor ē falſa de neceſſitate eſſē=
di.et ad ei⁹ ꝓbationē dr̃ ꝙ maior ꝓpoſitio abſo
lute ſumpta de q̊cũqꝫ modo generis vl̃ ſp̄ei eſt ve
ra:nõ de ſignata et p̄ciſa determinatione ſed de
vaga et diſiũcta.nõ eni potētia viſiua q̄ determi
nat ſibi ꝓ obiecto gen⁹ coloris: determinat ſibi
hanc p̄ciſe ſpēm coloris.ſ.albedinē vl̃ p̄ciſe nigre
dinē:ſꝫ determinat ſibi hanc vel illam ſeu aliã diſ
iunctiue. et iſto modo mã determinat ſibi neceſ=
ſario formã.ſ.hãc vel illã vel aliam. Si autẽ ma
ior ꝓpoſitio intelligat̃ de gen̄re et ſp̄ē p̄dicabili
in quid ad ſenſũ ph̄i q̄ eã ſcripſit in p̄dicamentis:
vera eſt etiã ꝗ̃m ad ſignatã et p̄ciſam determina
tionē.om̄e eni qꝺ ē in genere:eſt vni⁹ ſp̄ei p̄ciſe ⁊
ſignate:ſꝫ in hoc ſenſu ꝓpoſitio nichil ad ꝓpoſi=
tũ nr̃m agit q̄ nõ ponim⁹ mãm determinare ſibi
neceſſario formã tanq̄ gen⁹ p̄dicabile in q̇d ſꝫ tã
quã actũ ꝓp̄um.et ꝑ hec pꝫ reſpõſio ad cõfirma=
tionē.¶Ad. 5m dr̃ primo ꝙ loquēdo de partib⁹
eſſētialib⁹ cõpoſiti vel de partib⁹ diffinitionis nã
de alijs no eſſet ad ꝓpoſitũ:ph̄s loquit̃ vbi alle=
gat̃ nõ de mēte ꝓpria ſꝫ ſuppoſita opinione Pla
tonis q̄ ponēs genera et ſp̄ēs ſeparata a ſingula
rib⁹:neceſſario fateri debuit ꝙ partes diffinitiõis
eſſent a diffinito ſeparabiles.neqꝫ eſt verũ ꝙ ex
dictis.S.T.ſequat̃ ꝙ partes eēntiales ſeparate
a toto:om̄es eedē numero poſſunt ſeorſũ rema
nere.i.q̄libet ſine quocũqꝫ alio. ¶Dicit̃ ſecũdo.
ꝙ etiã ſi auctoritas allegata eſſet d̾ mēte ph̄i: nõ
obſtat ꝯcluſioni nr̃e.naꝫ ex illa nõ hētur ꝙ mate
ria ſeparata a cõpoſito poſſit remanere ſine for=
ma.nõ eni ſeparata ab vno cõpoſito ꝑ ipſius cor
ruptionē exiſtit niſi ſub forma alteri⁹ . ¶Ad.6m
dr̃ primo ꝙ ꝑpetuo et incorruptibili inq̄ꝫm hm̄oi
nõ repugnat eē ſine corruptibili : ſꝫ ꝓpter aliam
rõnem põt ſibi repugnare.ſicut nõ repugnat ani
me rõnali inq̄ꝫm ē incorruptibilis eē ſpēꝫ entis cõ
pletã aut eē ſine corpe et ſine aliq̃ aptitudine ad
corp⁹:ſed repugnat ſibi inq̄ꝫm ē naturalit̃ forma
corporis et pars hoīs cõſtitutiua . ſic in ꝓpoſito
nõ repugnat materie inq̄ꝫm eſt q̇d incorruptibi=
le:eſſe ſine forma corruptibili : ſed repugnat ſibi
inq̄ꝫm ē pura potētia cui⁹ ꝓp̄us act⁹ ē forma cor=
ruptibilis. ¶Dicit̃ ſecũdo ꝙ licet hec forma vel
illa ſit corruptibilis : et tñ forma abſolute et ſim=
plicit̃ q̇d ꝑpetuũ ē.nõ eni forma abſolute et ſim=
plicit̃ aliqñ corrũpit̃. vñ cõcedim⁹ ꝙ materia pri
ma põt exiſtere ſine hac forma vl̃ illa: ſed nõ ſine
forma ſimplicit̃ et abſolute. ¶Ad.7m negat̃ ꝯñia.
nõ eni om̄e qꝺ nõ ē ex alio:põt exiſtere ſine alio.
nã partes nõ fiũt aut ſunt ex cõpoſito : et tñ non
ſũt ꝑtes ſine cõpoſito ꝓut ph̄s inq̇t in.7° metha.
¶Ad.8m negat̃ ꝯñia . qm̄ cũ de⁹ circa creaturas
nõ hẽat ſm ſe cauſalitatē niſi effectiuã aut finalē
nõ plus cauſat neqꝫ magis ꝑfecte circa ꝓductio=
nē materie cũ forma ꝗ̃ ſine forma.et ita licet mã
nõ poſſet ꝓduci a deo in eſſe ſine forma q̄ cauſat
nõ effectiue ſ formalit̃:nõ inde ſequit̃ ꝙ cauſali=
tas dei q̄ ē effectiua nõ formalis recipiat icremē=
tũ ꝑ formã: aut ꝙ de⁹ cũ forma excedat ſeipm in
cauſando . ſ bene ſeq̇tur ꝙ mã ꝓducat̃ a deo in
eē cũ forma q̄ a deo ꝓduci nõ poſſꝫ ſine forma. h̊
aũt nõ eſt deũ hr̃e in ꝓductione materie maiorē
aut pleniorē cauſalitatē cũ forma ꝗ̃ ſine forma:ſ

ꝙ ad ꝓductionē materie in eē non ſufficiat ſola cauſalitas dei ſʒ exigat etiam forme cauſalitas. ¶Ad. 9^{m} dr̃ ꝙ antecedēs ē falſum capiēdo materiā ſm ſe p̄ciſe. et ad ei⁹ ꝓbationes p̄maꝝ. 2^{am} et. 7^{am} dicim⁹ ꝙ ſupponūt falſuʒ. ſ. ꝙ nos dicam⁹ aut nr̃a cōcluſio ꝙ mā q̄ eſt ſubm transmutatiōis et p̄ncipiū vel pars rerū naturaliū ſit in potētia p̄mo mō ab arguēte poſito. nā vt deductū fuit i p̄mo notabili: nos nō ponim⁹ materiā eſſe ſic in potētia licet ponam⁹ ipam eē puraʒ potentiā cui nō ſolū nō repugnat eē ſubm trāſmutationis neqꝫ eē vnā numeroſitate eſſentie formaꝝ oppoſitarū neqꝫ eſſe partē eſſentialē cōpoſiti: imo magis oīa hec cōgruūt. ¶Ad. 3^{am} ꝓbationē dr̃ ꝙ mā p̄ma ſm ꝙ ē realit̃ p̄ncipiū et pars eſſentialis rei cōpoſite: neqꝫ ē potētia p̄mo mō dicta neqꝫ ſecūdo modo dicta ad ſenſum arguētis. nō enī ē ſubʒ potētie ſʒ eſt ipa potētia. ⁊ iō argumētū nō eſt ad ꝓpoſitū cū ꝓcedat ex ſuppoſitione ꝙ mā p̄ma ſit potētia ſecūdo modo ſup̄ poſito. Auctoritas āt cōmētatoris debet intelligi de potētia reſpectu forme accidētalis q̄ ſemp fundat̃ in ſubō actu exñte. vel ſi dictū ei⁹ trahat̃ ad potētiā materie: ſenſus ē ꝙ fundat̃ in actu. ſ. forma q̄ʒ^{m} ad eē: nō ꝙ actu ſit ſm ſui eēntiā et q̄dditatē. alias cōmētator ſibi ipſi cōtradiceret q̄. 2° p̄hicoꝝ dicit ꝙ ſi materia nudaret̃ ab oīb⁹ formis: tūc qȯ nō eſt i actu eēt in actu qȯ ē impoſſibile. Et li°. 5° cōmēto. 8° q̄ſi ad mediū inq̄t. et p̄ma mā nō ē in actu. et qȯ nō ē i actu: ipoſſibile ē moueri. et cū eē p̄me materie ñ admiſceat̃ act⁹ oīno: ipoſſibile ē vt moueat̃. hec ille. et accipit eſſe ꝓ eſſe eſſentie. ¶Proceſſum quarte probationis admittim⁹: ſʒ ꝓpoſitū arguētis nō ꝓbat. licet enī mā p̄ma dicat eſſentialiter aliquā entitatē poſitiuā: non inde ſeq̄tur ꝙ dicat actualitatē. q2 nō oīs entitas poſitiua eſt actualitas. naʒ potētia q̄dam entitas ē poſitiua. ¶Ad. 5^{am} dr̃ ꝙ q̄cq̄d ſit ꝺ minore ꝓpoſitione nā nō eſt vera ad ſenſum arguētis. q̄m diſtictio nō eſt relatiuū ſm eē ſʒ ſm dici. vñ ſm id qȯ ē: q̄d abſolutū ē: verūtamē ꝯña ē nulla. q2 cōcluſio nō recte ſequit̃ ex p̄miſſis. nō enī relatio realis neceſſario exigit vtrūqꝫ extremū eē ens reale actu. ſufficit enī ꝙ ſit ens reale. et ſic ē in ꝓpoſito de mā ⁊ forma. mā enī p̄ma licet ſit pura potētia: q̄d reale ē nō ens rōnis. alias ens rōnis eēt p̄^{m} p̄ncipiū rerū nāliū et pars eēntialis entis realis cōpoſiti ex mā et forma. ¶Ad. 6^{am} negat̃ aſſūptū. nā mā nō ꝑ ſe creat̃ ſʒ cōcreat̃. termin⁹ enī ꝑ ſe creationis ē id qȯ ꝑ ſe actu exiſtit. qȯ nō ē mā nec forma ſʒ ex ipis cōpoſitū. ¶Ad. 8^{am} ꝓbationē dictū eſt ꝙ ſupponit falſū. cū āt arguēs q̄rit ſi mā fuit creata ſub for̃a licet iſta q̄ſtio ſit iꝑtinēs: dicim⁹ ꝙ fuit creata ſub pluribus formis ſimul q2 ſub formis q̄ttuor elemētoꝝ ſʒ Augu^{m}. Et cū arguēs infert ꝙ tūc nō fuit vnū creatū: cōcedim⁹. nā plura fuerunt ſimul creata vt pʒ ex p̄ncipio geñ. et tñ mā fuit vnū cōcreatū plurib⁹. neqꝫ hoc reputam⁹ incōueniēs ſic̄ et nūc ē vna numero numeroſitate eēntie ſub plurib⁹ formis. ¶Ad. 10^{m} dr̃ ꝙ ſi in antecedēte ens ſʒ ſe capiat̃ ꝓ eo qȯ ſubſiſtit ꝑ ſe ⁊ ꝓ p̄ſe: aññs ē falſū. ſi āt capiat̃ ꝓ eo qȯ ñ ē ens ꝑ accñs verū ē ſʒ tūc ꝯña ē nulla ſi ſʒ ſe eē excludat formā ad ſenſū arguētꝭ. ꝓbationes aūt antecedētis q̄s arguēs iducit nō aliud ꝓbāt q̄ʒ ꝙ mā p̄ma nō eſt ens ꝑ accñs: ſʒ nō ꝓbāt ꝙ mā p̄ma ſit abſqꝫ for̃a ens ꝑ ſe ſubſiſtēs imo huic repugnāt. repugnat. n. rei ꝑ ſe ſubſiſtēti ꝙ ſit p̄ncipiū vł cā ꝑ ſe et intriſece ſicut mā: aut ꝙ ſit ſubm gñationis nālis. ¶Ad argumēta Gregorij ꝯ eandē cōcluſionē. Ad p̄mū dr̃ ꝙ minor ē falſa. q2 iplicat ꝯdictionē vt ſepe dictū eſt ſup̄. ¶Ad. 2^{m} dr̃ ꝙ ſi ꝯñs itelligat̃ de cōſeruatione effectiua: ꝯña ē falſa. et ad ei⁹ ꝓbationē dr̃ ꝙ ꝓpt̃. 3^{m} mā eſſe nō pōt actu ſine for̃a. Et cū arguit̃ ꝯ. q2 nō min⁹ q̄alʒ rē de⁹ pōt abſqꝫ alio extriſeco cōſeruare et c̄. negat̃ aſſumptū. naʒ q2 ~~ꝑcedēs~~ ex vi nominis dicit cām effectiuaʒ: et cōſeruās ē nomē cōueniēs cuilibʒ cauſe et nō ſolū cauſe effectiue: iō min⁹ pōt de⁹ cōſeruare rem aliquā ſine extriſeco cōſeruāte: q̄ʒ eā ꝓducere ſine extriſeco ꝓducēte. ſʒ ſi ꝯſeruās extriſecū capiatur ꝓ cōſeruāte effectiue: ꝯña eſt vera et admittēda: ſʒ tūc nichil ꝓbat ꝯ nos q̄ nō ponimus formā cōſeruare mām effectiue ſed ſolū formaliter. Et ad cōfirmationē dicim⁹ ꝙ nullū incōueniens eſt deū indigere aliq̄ creatura et ꝑ eā iuuari in cōſeruādo aliquā rē alio gñe cauſalitatis q̄ de⁹ ꝑ ſe ipm nō cōſeruat neqꝫ cōſeruare pōt q̄le gen⁹ eſt cālitatis formalis aut mālis quā de⁹ ſupplere nō pōt ꝑ ſeipm imediate ꝓpt̃ iperfectionē huiuſcemodi cālitatis. q̄m cālitas materie ē ſm rōnē potētialitatis: cālitas vero forme ē ſm modū in alio exñtis. vterqꝫ aūt hoꝝ modorū repugnat ꝑfectioni diuine cū de⁹ ſit act⁹ pur⁹ et ꝑ ſeipm nō in alio ſubſiſtēs. neqꝫ derogat oīpotētie dei ꝙ nō pōt ea q̄ iplicāt iꝑfectionē. Auctoritas āt Augu. debʒ itelligi ꝺ adiutorio i creādo effectiue. ¶Ad 3^{m} rñdet. S. T. p^{a}. ꝑ. q. 66. ar. p° ad. 3^{m} ꝙ accñs cū ſit for̃a: ē act⁹ q̄dā. mā aūt ſʒ id qȯ ē: eſt pō. vñ magis repugnat materie eſſe in actu ſine for̃a: q̄ʒ accidēti ſine ſubō. Ad auctoritatē Augu. rñſum ē in p̄cedēte ſolutione. ¶Ad. 4^{m} dr̃ ꝙ rō. S. T. efficax ē et valida etiā capiēdo eē actu: p̄mo mō poſito ab arguēte. nō enī dici pōt vere mā ē ſine

ſorã. nā nichil vere pōt dici eē in ſcḋo adiacente niſi ſit forma vel habēs formā. vñ in rōne. S. T. ꝯñs eſt ipoſſibile et iplicat cōtradictionē. ¶Ad quinque aūt ꝓbationes quas arguēs inducit ad ꝓbandū ꝙ vere dr̃ mām eſſe: vno v̄bo rñdemꝰ ꝙ nō aliud ꝓbāt niſi ꝙ mā ē actu vl' hēt eſſe actu in rex̄ nā qḋ nos cōcedimꝰ. ſ3 nō ꝓbāt ꝙ ſit actu vl' hēat eē actu ſine forma qḋ nos negamꝰ. ¶Ad argumēta eiuſdē Gregorij cōtra ſecūdā cōcluſionē. Ad p̄mū dr̃ ꝙ arguēs gratis laborat lōgo proceſſu volēs ꝓbare q̄ nr̄e concluſioni nequaq̄ȝ repugnāt. vñ in caſu ab arguēte dato dicimꝰ ꝙ tota quātitas aeris et q̄cūqꝫ alia eiꝰ diſpoſitio corrūpitur ſimul et eadē corruptione q̄ forma ſb̄alis aeris in inſtāti generationis ignis ꝑut latius dictū fuit in. 2°. et. 3° notabili. vñ q̄ȝ ^{m} ad hoc bona eſt rñſio quā arguēs recitat. Neqꝫ valet eiꝰ ipugnatio. cōcedimꝰ nāqꝫ ꝙ forma ſb̄alis rei corrūpēde vt aeris: nō priꝰ corrūpit̃ q̄ȝ in eiꝰ mā ſint inducte diſpoſitiones incōpoſſibiles ſibi: ſed tūc p̄mo. cōcedimꝰ etiā3 ꝙ hmōi diſpoſitiones ꝓpter quarū p̄ſentiā res corrūpēda vt aer corrūpitur: ſunt diſpoſitiones p̄cedētes formā introducēdā vt ignis. ſed his cōceſſis nō inde ꝓbat̃ ꝙ huiuſcemodi diſpoſitiones maneāt poſt aduētu3 forme noue vt ignis. corrūpunt̃ eni ſimul cū ipa forma corrupta vt aeris i introductione forme ignis. vñ falſū eſt ꝙ in iſtāti corruptiōis forme aerꝭ: ſint in mā quātitas et q̄litas q̄ prefuerūt. imo in ipo eodē inſtāti corrpūtur vt dictū eſt. itaqꝫ quātitas ⁊ huiuſcemodi diſpoſitiones p̄fuerūt in aere ꝑ totum tēpꝰ quo aer corrūpebat̃. et in iſtāti hoc tēpus termināte qḋ eſt inſtās gñationis ignis: corrūpunt̃ ſimul cū forma aeris. Patet igit̃ ꝙ arguens fallit̃ putās ꝙ q2 diſpoſitiones p̄cedētes manent in mā vſqꝫ ad corruptionē forme p̄cedētis quax̄ actione corrūpit̃ et in eodē inſtanti forma noua introducit̃: ꝙ attigit ipas diſpoſitiones ac ꝑ hoc ꝙ maneāt cū illa. nō aduertēs ꝙ forma noua ꝑ ſui introductionē attingat illas eas corrumpendo ſimul cū forma p̄cedēte ita ꝙ nō iā maneant forã introducta. ¶Ad. 2^{m} negat̃ p̄ma ꝯña. et ad eiꝰ p̄mā ꝓbationē dr̃ ꝙ vt ḋductū fuit in ſecūdo notabili: quātitas et alie diſpoſitiōes precedētes in mā formā introducēdā nō corrūpunt̃ ꝑ ſe actiōe ꝯ̄rij agētꝭ ſ3 ꝑ accñs ad corruptionē ſubi preexſitis in q̊ et ꝑ qḋ eē hēbāt. ¶Ad. 2^{am} probationē rñdemꝰ ꝑ ea q̄. S. T. dicit p^{a}. ꝑ. q. 76. arti. 5° ad p̄mū. ꝙ in mā duplex cōdicio inuenit̃. vna q̄ eligit̃ ad hoc ꝙ ſit cōueniēs forme. alia q̄ ex neceſſitate cōſequit̃ p̄orē diſpoſitionē. ſicut artifex ad formā ſerre eligit mām ferreā aptā ad ſecādū dura. ſ3 ꝙ dētes ſerre hēbetari poſſint et rubiginē ꝯtrahere: ſeq̄tur ex neceſſitate materie. hec ille. ſic in ꝓpoſito nr̄o dicimꝰ ꝙ agēs nāle ad itroducēdā formā quā intēdit: ſagacit̃ inducit q̄litates ad talē formā diſponētes: ſ3 ꝙ huiuſcemodi q̄litates corrūpant̃ ꝑ introductionem forme ad quā diſponebāt: cōſequitur ex neceſſitate inq̄ȝ ^{m} habēt eſſe in ſubo qḋ corrūpit̃ et non eſt ḋ per ſe intētione ipſiꝰ agētis nālis. neqꝫ ꝓpter hoc agēs nāle debet dici ſuꝑflue et nō ſꝫm artē agere inducendo p̄dictas q̄litates et diſpoſitiones. nā3 huiuſcemodi inductio neceſſaria fuit ad itroductionē forme noue. imo ⁊ ipa eadē corruptio: ex ꝯñti facit ad generationē noue forme q2 corruptio vnius eſt generatio alteriꝰ. ſicut eni nō fruſtra aut inſipiēter agit cocus q̄ ad cibos ḋcoquēdos et p̄parādos: igni ſuꝑponit ligna ſtatim ab eo cōburenda et conſumenda eo ꝙ talis lignoru3 ſuperpoſitio neceſſaria vl' vtilis eſt ad ſuū opus explēdum: ita et conſimili modo dicendū eſt in propoſito noſtro. ¶Ad. 3^{am} probationem dr̃ ꝙ ſatis ꝓbaret ꝓpoſitum ſi generans poſſet corrumpere contrarias et diſcōueniētes diſpoſitiōes alio modo q̄ȝ introducēdo diſpoſitiones aptas et conuenientes forme inducende. ſed illud fieri non poteſt naturaliter. vnde ꝓbatio procedit ex falſa ſuppoſitione. ¶Ad. 4^{am} probationem negatur ꝯña. neqꝫ arguēs eam ꝓbat. licet eni forma vniatur materie prout dat eſſe ſine medijs accidentibus vel accidētalibus diſpoſitionibus capiendo mediū vniōis primo modo poſito in ſecūdo notabili: vnitur tamē ipſis mediātibus ſecūdo modo vnionis ibi poſito. ratione cuiꝰ mediationis materia dr̃ diſpoſita et ꝓpria et ꝓpinqua ad talem formā. et de hoc latius dictum eſt in eo notabili. ¶Ad. 5^{am} ꝓbationem negatur iterum ꝯña. et ad eius ꝓbationem dicit̃ ꝙ in caſu dato: in eodem inſtanti quo corrumpitur forma ſubſtātialis ligni introducitur forma terre et non forma ignis. vnde minor ꝓpoſitio quam arguens aſſumit eſt falſa. et ad eius ꝓbatione3 dicitur primo ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ prius naturaliter ſit corruptio forme ſubſtātialis ligni q̄ȝ inductio forme terre quod falſum eſt. vt enim deductum fuit in tertio notabili: agens naturale introducēdo formam nouam cum proprijs diſpoſitionibꝰ: corrumpit et expellit formam preexiſtentē. vnde priꝰ naturaliter eſt introductio vnius forme q̄ȝ expulſio alterius licet vtrumqꝫ ſimul ſit duratione. ¶Dicitur ſecundo. ꝙ diſpoſitiones que in materia prefuerunt per totum tempus vſqꝫ ad inſtans corruptionis trahunt et neceſſitant

ſuo modo formam ad quam diſponebant. nec prius corrumpuntur ꝙ̃ ſuo modo cālitatis formā ipam in materiā introducāt. et iō in caſu arguētis lȝ ignis ſit ſm ſe potētior ꝙ̃ agēs qḋ diſpoſuit ad formā terre: qꝛ tñ nōdū materiā diſpoſuerat ad formā ignis nō valet illā in materiā introducere. nō eni agēs naturale ſine p̄uia diſpoſitione ⁊ alteratiōe gñat ſibi ſimile. ¶ Ad. 3m p̄ncipale negat̃ añs. et ad ei⁹ ꝓbationē ex dictis phi: pȝ reſpōſio p̄ ea q̄ dicta ſūt in fine ſecūdi notabilis. Ad dicta aūt cōmētatoris dicim⁹ ꝙ ei⁹ ſententie ſtandū nō eſt i hac p̄te cū ipe errauerit in ponendo dimenſiōes interiatas in materia ꝓut. S. T. efficaciter ꝓbat opuſ. 32°. de nā materie. ¶ Ad argumēta Aureoli cōtra eādē cōcluſionē. Ad pm dr̃ ꝙ quantitas de nouo gñata educit̃ ſm oīa ſui de vno et eodē potētiali realiter qḋ eſt radicalit̃ mā et de ꝓpinquo compoſitū ex mat̃ia ⁊ forma. Et cū arguēs obijcit cōtra. qꝛ vel recipetur i illo ⁊c. dicim⁹ ꝙ in illo penit⁹ eodē recipit̃: ex q̄ educit̃. et ꝙ illud ſm ſe ē indiuiſibile actu: diuiſibile tñ pō. Et cū arguēs infert ꝙ tūc materia nō extēderet̃: negat̃ ꝯña. ſtat eni bñ ꝙ materia ſm ſe ſit indiuiſibilis ⁊ ꝙ adueniēte quātitate ſit diuiſibilis, ꝓut phs docet p̄mo phy. nō enim mat̃ia ſic eſt indiuiſibilis ſm ſe: ꝙ ei repugnet eē diuiſibilē per aliḋ quēadmodum pūctus. imo ſicut dictū eſt: ita eſt indiuiſibilis actu ſm ſe: ꝙ ſimul ē diuiſibilis i potentia. vñ arguens fallit̃ putās ꝙ indiuiſibilitas materie ſit ad modū indiuiſibilitatis pūcti. ¶ Ad 2m. dicimus ꝙ quantitas de nouo adueniēs materie inuenit eā indiuiſibilem actu ſed diuiſibilē in pō. et cū arguens infert ergo precedit quantitas: negat̃ ꝯña. nā mat̃ia ſicut ex ſua natura ⁊ nō per aliquid additū eſt receptibilis oīm formarū que de eius potētia poſſunt educi: ita ex ſui natura ⁊ non p̄ quantitatem aut p̄ aliquid additū eſt diuiſibilis in plures p̄tes. per eādem eni potētiā per quā materia eſt in potētia ad recipiendū formā: eſt ex cōſequenti in potētia ad extenſionem recipiendā p̄ quantitatem que cōſequitur ipſam formam ꝓut. S. Tho. pulchre deducit in p̄dicto opuſ. de natura materie. itaq₃ diuiſibilitas ⁊ extēſibilitas cōueniunt materie ſm ſe. diuiſio autē et extenſio actualis cōuenit materie p̄ quantitatē. Et ſi arguat̃ ꝙ eiuſdē eſt potētia cui⁹ eſt act⁹: reſpōdemus ꝙ eſt verum tanq̃ ſubti: ſed non p̄ idē conuenit alicui potētia p̄ quod ⁊ actus. alias materie p̄me conueniret eſſe potentiā vel eē in pō p̄ formā per quā ſibi debetur eſſe actu. ¶ Ad. 3m dr̃ ꝙ maior ꝓpoſitio hȝ v̓itatē de terminis a quo et in quē qui ſunt p̄ ſe et directe termini mot⁹ habētes inuicem contrarietatē: nō de terminis mot⁹ cōſequēter ſe habētibus. et p̄ſertim de quantitate q̄ nō hȝ contrariū ꝓut phs dicit in p̄dicamentis. ¶ Ad. 4m. negat̃ prima ꝯña. et ad eius ꝓbationē dr̃ ꝙ añs eſt verū de fine alteratiōis intrinſeco q̄ eſt qualitas vel gradus qualitatis p̄ alterationē acquiſite. ſed nō eſt verū de fine alterationis extrinſeco q̄ eſt gñatio aut mot⁹ alterius rōnis. Et cū arguēs dicit ꝙ in inſtāti in quo eſt finis alteratiōis perficitur: dr̃ ꝙ eſt falſū imo in eo corrūpitur. ꝑficitur autē in tp̄e imediate p̄cedente illud inſtās. nō eni eſt dare vltimū inſtans alteratiōis in quo mā ſit vltimate diſpoſita ad formā: ſed eſt dare vltimū tēpus ꝓut habet̃ ex doctrina phi. 6° phy. in inſtāti v̓o termināte idip̄m tēpus: nō iam eſt mot⁹ alteratiōis ſed eſt gñatio forme noue cū corruptiōe preexiſtētis et oīm p̄cedentiū qualitatū. vñ nō ſequit̃ prout arguens fallit̃ ꝙ in eodē inſtāti qualitas vel accidens ſm qḋ erat mot⁹ alteratiōis: ſit ⁊ nō ſit. ſed eſt in tp̄e immediate p̄cedente. et nō eſt in iſtanti ip̄m termināte. ¶ Ad argumentū ex dictis. S. T. obiectū: reſpōderi hȝ infra. diſ. 18a. vbi ſp̄alis queſtio mouebit̃ de quātitate interiata. ¶ Ad argumēta Gregorij cōtra tertiā cōcluſionē. Ad p̄mū cū ſuis ꝓbationib⁹ dicim⁹ ꝙ non aliud ꝓbat ꝙ̃ ꝙ mā ſit rō qua cōpoſitū ex mā ⁊ forma ſit ſubm formarū accidentaliū. hoc aūt cōcluſioni noſtre nō repugnat q̄ dicit ſubm formarū accidētaliū nō eē materiā ſolā. nā aliud dictu eſt ꝙ mā ſit ſubm accidētiū ⁊ ꝙ ſit rō ꝙ aliquid ſit ſubm accidētiū. Utrū aūt verū ſit vl̓r ꝙ mā ſit rō qua cōpoſitū ſit ſubm accidentiū: alias forte videbit̃. ¶ Ad argumētū qḋ ꝓbat de quātitate: dr̃ p̄mo ꝙ ꝓcedit ex inſufficiēti diuiſiōe. dicim⁹ ei ꝙ nec mā ſola nec ēt forma ē ꝓprie ſbm quātitatis ſ₃ cōpoſitū ex mā ⁊ forma. Dr̃ ſecūdo ꝙ ꝓcedit ēt ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ eadē quātitas numero maneat ſp̄ cū diuerſis formis qḋ ē falſū vt ex p̄cedētib⁹ ſatis pȝ. ¶ Ad. 2m dr̃ cōſimilit̃ ꝙ ꝓcedit ex iſufficiēti diuiſiōe. nā in hoīe nō ſolū eſt mā et forma ſbalis. ſ. aīa ⁊ accidētia: ſ₃ eſt ēt hō q̄ eſt ſbm accidētiū. hō naq₃ nec eſt ſua mā nec for̄a nec ei⁹ accidētia ſ₃ ex his cōpoſitū. ¶ Ad argumēta Aureoli ꝯ eādē cōcluſionem. Ad pm pȝ rñſio ex dictis ad pm Gregorij. et certe arguēs i auctoritate ꝯmētatorꝫ gladiū ſibi affert Golie. cū ex dictꝫ cōmē. expꝛ̄ſſe hēatur ꝙ ſb̄a ꝯpoſita ex mā ⁊ for̄a ē ſbȝ accidētiū ⁊ illi attribuat̃ receptio ipoꝝ. ¶ Ad 2m dr̃ ꝙ ex dictꝫ phi vbi allegat̃ h̓ ſolū hētur ꝙ i mā ē pō ad decē p̄dicamēta ſ₃ nō hētur ꝙ oiȝ p̄dicamētoꝝ ſit ꝓpriū ⁊ immediatū ſubm. ex eo ei ꝙ in mā eſt pō ad oia p̄dicamē-

ta:ſequit ꝙ ſit radicale ſubm ipoꝝ et vel ime-
diate vel mediate ⁊ remote. hoc autem nō repu
gnat cōcluſioni noſtre. Et ꝑ hec pz rūſio ad. 3m
¶Ad. 4m. negat aſſumptū inquātū dicit altera
tionē nō hre ꝓ ſubo compoſitum. et ad eiꝰ ꝓba
tionē dr falſum eſſe ꝙ motus nō adimit neqꝫ pe-
rimit ſuū ſubm. imo nā motus eſt ſp aliqd abijce
re a ſubo ꝓ eo ꝙ mobile ſemꝑ dū mouetur aliter
et alit ſe hz vt phs docet. 4° et. 5° et. 6° phy. ita
vt motus magis factus: aliqn etiā abijciat ſbam
ſubi. qd aūt eſt de natura motus: eſt ꝙ ſubm ma
neat actu i toto motu ⁊ ꝙ manente ſubo deſinat
eſſe motus. vn̄. S. T. opuſ. ſupra allegato de nā
materie. ca° 2° inqt. cū nō requiratur aliqd ſubm
actu in actiōe phyſica niſi ꝓpter motū ſic de alte
ratiōe dictū eſt: et ſubm neceſſe ſit manere i toto
motu: ſequit neceſſario ꝙ qādiu ē aliqd de nā al-
teratiōis et motꝰ: ſbm eē in actu. cū vero motꝰ al
teratiōis deficit: deficit ſubi actualitas. hoc autē
eſt in eiꝰ termino q eſt gnātio. vn̄ in gnātione ne
ceſſario tota actualitas ſubiecti alterati peribit.
¶Ad argumentū ante oppoſituz reſpōſum ē ad
3m Gregorij contra primam concluſionem. et in
hoc articulus terminatur.

¶Diſtinctio. xiiij.

Circa de-
cimā quartam diſti-
ctionez querit vtrū
celū agat in iſta infe
riora per motū. Et
arguit ꝙ nō. qr illd
qd competit quāto
qtenꝰ quantū ē: nō
pōt eſſe alicuiꝰ actio
nis pricipiū. ſed mo
tus localis eſt huiuſmodi. ſm eni prius ⁊ poſte-
rius in magnitudie eſt prius et poſterius in mo-
tu locali vt docet phs. 4° phyſicoꝝ. ergo ⁊ cetera.
¶In oppoſitum arguit. qr vt phs dicit. 8° phy.
motus celi eſt quaſi vita iſtorum inferioꝝ. et. 2°
de generatione dicitur ꝙ motus obliqui circuli ē
cauſa generationis et corruptionis inferiorum.
ergo ⁊c. ¶In hac queſtione erūt quattuor arti-
culi vt ſupra.

Quantuz ad ar-
ticulum primum ſit prima cōclu
ſio. ꝙ oēs motus ⁊ actiones nā-
les hoꝝ corpoꝝ iferioꝝ reducū
tur in corpora celeſtia tanqꝫ in
cauſam exceptis motibus ⁊ actionibus liberi ar-
bitrij ⁊ his que a caſu vel fortuna cōtingunt. Hāc
cōcluſionem quantū ad primā partem tenet. S.
Tho. pa par. q. 115. ar. 3°. Et quantū ad ſecundā
partē. arti. 4° ⁊. 6°. Item quantū ad primā par
tem de pō dei. q. vel mā. 5. ar. 8°. Et cōtra. gē. li°
3° ca° 82. Et quantū ad ſecūdam ꝑtem. ca. 84°
85°. 86°. 87°. ¶Secūda cōcluſio eſt ꝙ non oīs
actio et influentia celi eſt ꝑ ſe et imediate per eiꝰ
motum: lz ad nouitatem et ad alternationē mo-
tuum ⁊ actionum in his inferioribꝰ: celum agat ꝑ
motum. Hec cōcluſio ꝓbatur ex dictis. S. Tho.
pa par. q. 66. arti. 3° in reſpōſione ad. 2m. vbi te-
net ꝙ celū empireū habet influētiam ſuꝑ corpo-
ra q mouent: licet ipſum nō moueatur. Idem te
net quolibet. 6° ar. vltimo. ¶Tertia cōcluſio eſt
ꝙ ceſſante motu celi nō neceſſario ſequit ꝙ om-
nis actio ⁊ paſſio naturalis ceſſet in corporibꝰ i-
ferioribꝰ ita ꝙ poſſet ignis applicatus ſtupe ipaz
naturaliter cōburere. Iſta cōcluſio ꝓbatur ex di
ctis. S. Tho. opuſ. 10. in reſpōſionibus ad. 42.
ar. magiſtri ordinis. ar. 8° vbi tenet ꝙ ſi diuia vir
tute corpus hois viuum remaneret ceſſante mo
tu celi et cōſeruaretur in diſpoſitione illa qua eſt
mobile ab aīa: poſſet hō per liberū arbitriū quā-
lz partem hois mouere. et intelligit de naturali
motiōe. de hac enim ꝓponebatur articulus. Itē
opuſ. 11°. in reſpōſionibus ad lectorem venetum
arti. 10. dicit ꝙ ſi diuina virtute et fabri ⁊ marteli
remanerent ceſſante motu celi: ꝙ fabrorum cor-
pora eādem haberent habitudinem ad aīas eo-
rum quam nunc. et poſſent agere in alia corpo-
ra nō obſtante ꝙ aer poneret icorruptibilis: nā
remaneret ex ꝓpria qualitate diuiſibilis. Item
arti. ſequente. ſ. 11° et arti. 14° tenet ꝙ motus ce-
li in momento ceſſabit. qr vltimum inſtans tem
poris reſpondet vltimo inſtanti motus. et tamē
vt inquit ibi. S. D. corruptio corpoꝝ mixtorum
vel eorum reſolutio in elementa non poteſt fieri
in inſtanti. eo ꝙ fiat naturalit per trāſmutatio-
nem et motum a naturali diſpoſitione q eſſe nō
pōt in inſtanti ſed fit ſucceſſiue in tēpore. ex quo
ſequitur ꝙ poſt ceſſationem motꝰ celi duret per
aliquod tēpus in corporibus mixtis actio ⁊ paſ-
ſio per qlitates contrarias quibus corpora mix-
ta paulatim remouētur a ſua naturali diſpoſitio
ne et ad corruptionem diſponuntur. Et qua ra-
tione huiuſcemodi motus poſſunt fieri ceſſante
motu celi: eadem ratione vt videtur poſſunt ali
que alie actiones ⁊ paſſiones fieri.

Quātum ad articulū ſecūdū ponēda ſūt argu^a ⁊ cōcluſiones. Et quidē cōtra primā arguunt quidā. Primo. qꝛ ſi vera eēt cōcluſio: eadē actio eēt a duobꝰ agētibꝰ. ſꝫ hoc eſt incōueniēs. g̊ ⁊c. ꝯñia ꝓbaꝛ. qꝛ trāſmutatiōes q̄ fiūt hic inferiꝰ ſaltē q̄tū ad multas: hñt aliquā cām iferiorē ſic ignis gñat ignē et hō hoiem. ¶ 2°. Poſita ſufficiēte cā non oʒ ponere aliā. ſed ignis per ſuū calorē eſt cā ſufficiēs calefaciēdi cū ſit ꝓpriꝰ eiꝰ actꝰ. g̊ calefactionē q̄ fit ab igne nō oʒ reducere i cauſam celeſtē. ¶ 3°. Qꝛ celū reſpectu corporū inferioꝝ aut eſt cā tm̄ in fieri aut eſt ēt cā in eē. ſꝫ nō eſt cā q̄tū ad eſſe: qꝛ eē eſt ꝓprius effectꝰ dei. relinquit ergo ꝙ ſit cā in fieri tm̄. ſed effectꝰ eſſe pōt ſine influētia eiꝰ qȝ eſt cā tm̄ in fieri. g̊ ignis pōt eē actu ſine influētia celi. ignis aūt exiſtēs actu ē ſufficiēs cā calefaciēdi calefactibile debite approximatū. qꝛ nō reqꝛit ad hoc ꝙ agens agat ⁊ paſſū patiat niſi ꝙ vnū ſit in actu et aliȝ in pō. g̊ ⁊c. ¶ 4°. Illud qȝ eſt tale ꝑ participationē: hʒ reduci ad illȝ qȝ eſt tale ꝑ eſſentiā et nō ecōuerſo. ſʒ celo cōuenit motus ꝑ participationē. qꝛ ꝑʒ ſuā eēntiā nō mutaꝛ. iſta autē inferiora mutant ſm ſuā eēntiā. g̊ motꝰ inferioꝝ nō debēt reduci in cāʒ celeſtē. ¶ 5°. Nō pōt aliqȝ corpꝰ diſtās alterari ab agēte diſtante niſi medio corꝑe alterato. ſʒ orbes celeſtes q̄ ſūt int̄ iſta iferiora ⁊ orbes ſupiores nō pñt alt̄ari ab orbibꝰ ſupioribꝰ cū celū ſit corpꝰ inalt̄abile. g̊ nec iſta iferiora pñt ſaltē ab orbibꝰ ſupioribꝰ alterari. ¶ 6°. Id qȝ eſt ꝑ ſe nō hʒ reduci ad ꝑ accidēs ſʒ potiꝰ ecōuerſo. ſʒ motꝰ cōuenit corꝑibus inferioribꝰ ꝑ ſe corꝑibus aūt celeſtibꝰ ꝑ accidēs cū non ſint ꝑ ſe in loco maxime q̄tū ad vltimā ſperā. qȝ aūt nō eſt i loco ꝑ ſe nō moueꝛ ꝑ ſe localiꝛ. motꝰ ergo iferioꝝ corpoꝝ nō dʒ reduci i corꝑa celeſtia vel i motꝰ eoꝝ. ¶ 7°. Si oīs motus ⁊ actio iſtoꝝ inferioꝝ reduceꝛet in celū tāq̄ in cām: celū eſſet ꝑncipale agēs. et ꝑ ꝯſequēs i oībꝰ motibꝰ ⁊ actionibꝰ corpoꝝ inferioꝝ ꝑncipaliter intēderet itroductio forme celi. nā in oi motu ⁊ actiōe: agēs ꝑncipale ꝑtendit ſimilitudinē ſuā in paſſū vel i effectū inducere. ſic pʒ etiā in artificialibꝰ. nō eni artifex intēdit formā dolabri aut ſerre i effectū iprimere: ſꝫ formā ſuā quā hʒ in mēte. ſꝫ celi fora non imprimitur i hiſ iferioribꝰ. g̊ ⁊c. ¶ 8°. Diſpoſitio maꝛie fit ꝑ aliquā tranſmutationē in iſtis iferioribus. ſꝫ talis diſpoſitio nō ſꝑ ē a v̄tute celeſti. g̊ ⁊c. ꝓbatio minoꝛ. qꝛ qȝ ipedit effectū celi nō videꝛ eē a celo. nā nulla cā ipedit ſuū effectū. ſꝫ diſpoſitio maꝛie nōnūq̄ ipedit effectū v̄tutis celeſtis. g̊ talis diſpoſitio nō reduciꝛ in celum tāq̄ in cām. ¶ Cōtra ſecundā cōcluſionē arguiꝛ. Primo qꝛ i vnoquoq̄ gñe id qȝ ē p^m ē cā oim eoꝝ q̄ ſūt poſt ꝓut dꝛ. 2° metha. ſʒ motꝰ celi ē p̄mꝰ oim motuū corpoꝝ iferioꝝ vt ph̄s ꝓbat. 8° li° phy. ¶ 2° Qꝛ mouere nō motū videꝛ eē cōdicio p̄mi motoꝛ. ſꝫ nullū corpꝰ p̄t eē p̄mꝰ motor vt ꝓbaꝛ. 12° metha. ergo nullū corpꝰ pōt agere ſine motu. celū āt corporeum eſt vt ab omnibus conceditur. ergo ⁊ cetera. ¶ 3°. Sicut ſe habet terminus ad terminū ſic actio ad actionē. ſed terminus motus localis eſt cauſatiuꝰ termini generatiōis ⁊ alterationis. ergo motus localis ē cauſatiuus generationis ⁊ alteratiōis. maior pʒ. qꝛ rōnes actionū ⁊ motuū ſumunꝛ ex t̄eris. minor ꝓbaꝛ. qꝛ locus q̄ ē t̄erius motꝰ localis ē cā forme q̄ eſt t̄erius gñatiōis ⁊ alteratiōis ꝓut habetur ex doctrina ph̄i. 4° phy. ¶ 4°. In quocūq̄ gñe id qȝ ē ꝑfectiꝰ eſt cā minꝰ ꝑfecti. ſʒ motꝰ celi ē ꝑfectior oībꝰ motibꝰ corpoꝝ iferioꝝ vt ꝓbaꝛ. 8° phy. ſʒ actio ⁊ ifluētia celi ſūt cā motuū ⁊ actionū corpoꝝ inferioꝝ ⁊ eoꝝ q̄ hic inferiꝰ agunꝛ. ergo oīs actio ⁊ influētia celi ē per eiꝰ motū. ¶ 5°. Actio ⁊ influentia celi eſt cā oim motuū corpoꝝ inferioꝝ. ſʒ oēs hmōi motꝰ reducunꝛ in motū celi ſic in cām vt ꝓbat ph̄s. 8° phy. ergo oīs actio ⁊ influētia celi ē ꝑ eiꝰ motū. ¶ 6°. Si virtꝰ celi ſufficeret ad agēdū aliq̄d in iſtis iferioribꝰ ſine eiꝰ motu: ſeq̄reꝛ ꝙ gñatio ⁊ corruptio poſſet durare in ifinitū ſine motu celi. hoc aūt eſt falſū. ergo id ex q̄ ſequiꝛ. ꝓbatio ꝯñe. qꝛ ſi virtus celi vl' eiꝰ q̄litas ſine motu ſufficit ad agēdū i hec inferiora: tūc ſtelle calide cōuerterēt elemēta frigida i calida. et ſtelle frigide i oppoſita ꝑte cōuerterēt elemēta calida i frigida. et hoc in ifinitū duraret. qꝛ frigida a loco vbi abūdarēt fluerēt ad locū vbi conſumerenꝛ: et ſimiliꝛ calida. et ſic continue in ifinitū fierent cōſumptio et reſtauratio. ſʒ hoc ſtāte: duraret in ifinitum gñatio ⁊ corruptio ſine motu celi qȝ nō videꝛ poſſibile ꝑ naturā. qꝛ gñatio et corruptio ꝑpetua reqꝛunt cām ꝑpetuā difformē. q̄ nō videꝛ in celo alia p̄ter motū. ¶ 7°. Oē difforme reduciꝛ in vniforme. ſʒ oēs motus inferiorū ſunt difformes. ergo oʒ ꝙ reducanꝛ in motum vniformē qualis eſt ſolus motꝰ celeſtis. ¶ 8°. Id quod caret primis qualitatibus actiuis non poteſt agere ſm aliquam qualitatem ſuam. ſed celum caret primis qualitatibꝰ actiuis ⁊ paſſiuis que ſunt caliditas frigiditas ſiccitas et humiditas. ergo celum nō agit i hec inferiora ꝑ aliquā q̄litatē. ⁊ ꝑ ꝯñs reliquiꝛ ꝙ agat ꝑ motū. Cōtra tertiā cōcluſionē arguiꝛ. Primo quia i per ſe

ordinatis:ceſſante actione prioris ceſſat actio po
ſterioris.ſꝫ mot⁹ celi et mot⁹ et actiões corpoꝝ
inferioꝝ ſunt naturalit̃ p ſe ordinate et mot⁹ ce=
li eſt prior vt pbat̃.8° phi.ergo ipo ceſſante:ceſſat
mot⁹ et actio in iſtis inferiorib⁹.¶2°.ceſſante p
mo applicãte:ceſſat omis applicatio. ß mot⁹ celi ē
pmũ applicãs agẽs ad paſſũ in iſtis corpalib⁹.er=
go ceſſante motu celi:ceſſat in his inferiorib⁹ ois
applicatio agẽtis ad paſſum. et p pñs ois eorum
actio et paſſio q̃ ſine debita approximatione agẽ
tis ad paſſũ fieri nõ põt.¶3°.Ois mot⁹ et actio
iſtoꝝ inferioꝝ mẽſurat̃ tpe vel tpis inſtãti. ſꝫ ceſ=
ſante motu celi tẽpus nõ erit cuꝫ tẽp⁹ ſit numer⁹
prioris et poſterioris partis mot⁹ celi vt phs tra
dit. 4° phi.¶4°.Nõ eſt alia cauſa pter quaꝫ
corpa dãnatoꝝ non cõburent̃ ab igne inferni eis
pſente niſi pter ceſſationẽ mot⁹ celi.ſꝫ hoc non
eſſꝫ niſi ois mot⁹ et actio in iſtis iferiorib⁹ ceſſa=
ret motu celi ceſſantẽ.¶5°.Sicut ſe hẽt iſtrumẽ
tum ad artificẽ:ſic ſe hñt iſta inferiora in agendo
ad celũ.ſed inſtrumẽtũ nichil poteſt agere ceſſã=
te motu artificis.ergo nec corpora inferiora poſ
ſunt aliquid agere ceſſante motu celi.

Quantuꝫ ad ar=
ticulũ tertiũ pmo notanduꝫ ē q̃
vt.S.T.dicit ꝯ gen.li°.3° cap'lo
69.ordo i reb⁹ creatis ē q̃d op=
timũ q̃ eſt bonũ vniuerſi. ſingu
la eni in ſeipſis ſunt bona. ſimul aũt oĩa ſũt op
tima pp̃t ordinẽ vniuerſi.ſemp eni totũ meli⁹ eſt
partib⁹ et ē finis ipſarũ. ordo aũt in reb⁹ vniuer
ſi q̃ ſunt diuerſe ſꝫ naturas ſuas:nõ eſt niſi p hoc
q̃ q̃dã agunt et q̃dã patiũtur. cũ aũt inter corpa
celeſtia et corpa inferiora ſit naturalis ordo cum
pertineãt ad vnũ vniuerſum et habeãt naturas
diuerſas nõ tm̃ ſpẽ ſꝫ ꝛ genere:ſeq̃tur neceſſario
q̃ adinuicẽ agãt et patiant̃. cõſtat aũt q̃ inferio=
ra corpa nõ agũt in corpa celeſtia q̃ ſunt inalte=
rabilia qđ demõſtrat coꝝ diſpoſitio q̃ ſemp eadẽ
inuenit̃. neq̃ recipiũt impreſſiones corporuꝫ in=
ferioꝝ.ſequit̃ ergo q̃ corpa celeſtia naturali or=
dine ſint agẽtia in hec corpa inferiora. et hoc cõ=
gruit diuine puidẽtie q̃ cũ ſit ṽtus vniuerſalis ꝛ
altiſſima: opat̃ in reb⁹ p inferiores et particula=
res ṽtutes et infima diſponit p media et media
p ſuprema ẜm Dioniſiũ: vt ſit ordo in reb⁹ qui ē
pprius diuine puidentie effectus. vñ ſicut corpa
regunt̃ et mouentur p intellectuales et ſupiores
ſubſtãtias. put Aug⁹ inquit. 3° de trini.et.8° ſu=
per gene.ad litterã:ita et inferiora corpa regunt̃
et mouentur per ſupiora q̃ ſunt celeſtia. ipe etiã
ordo ſitus vtrorũq̃ corporum id atteſtatur. nã
quanto aliquod corpus eſt naturaliter ſuperius
loco:tanto inuenit̃ eſſe formali⁹. forme enim eſt
cõtinere ſicut loci.queãdmodũ aq̃ eſt formalior
terra aer aqua et ignis aere. vñ cũ corpa celeſtia
ſint his corporib⁹ loco ſupiora: ipſa ſunt magis
formalia et p cõſequens magis actiua. ac p hoc
ẜm ordinẽ nature agũt in inferiora corpa. ad qđ
etiã confert q̃ magis accedũt ad pmum pncipiũ
mot⁹ qđ eſt imobile vt pbat̃.8° phi.et.12° me=
tha̅.corpa nãq̃ celeſtia magis accedũt ad imo=
bilitatẽ pmi pncipij q̃ iferiora. q̃z nõ mouent̃ niſi
vna ſpẽ mot⁹.ſ.motu locali.iſta vero corpa infe=
riora mouetur oib⁹ ſpẽbus motus.et iõ naturali
ordine omis mot⁹ naturalis ꝛ actio inferioꝝ cor
poꝝ reducit̃ in corpa celeſtia tanq̃ in cauſaꝫ.pp
ter qđ phs inq̃t pmo li°.methaurorũ q̃ neceſſe ē
mundũ iſtũ inferiorẽ q̃ quattuor elemẽta cõdu=
dit et mixta:cõtiguũ eſſe ſupiorib⁹ lationib⁹ cor=
porib⁹.ſ. celeſtib⁹ vt omis ṽtus ipſi⁹ inde guber
netur.ſi eni nõ eſſet illis cõtiguũ:interciderei va
cuũ cũ nullũ aliud corp⁹ dari poſſꝫ intermediuꝫ
vt pbat̃ a pho p° de celo et mũ.p vacuũ aũt deri
uari nõ poſſet ṽt⁹ et influẽtia celi ad iſta inferio=
ra.q̃z cũ talis ṽt⁹ ſit accidẽtalis et corporea: req̃
rit p ſubo aliqđ corp⁹ qđ vacuũ excludit. nã dif=
finitur vacuũ qđ eſt loc⁹ corpe nõ replet⁹. accipi
tur aũt in pmiſſis mot⁹ et actio naturalis ẜm q̃
diſtinguit̃ a motu et actione q̃ fit p liberum arbi=
trium vel cõtingit a caſu conformiter ad primaꝫ
concluſionem articulo primo poſitam.

¶Secundo Notandũ eſt q̃ ſecũda cõcluſio itelligitur
de actione p quã celũ cauſat aliquã formam ſub=
ſtantialẽ vel accidẽtalẽ intriſecã in iſtis inferiori
bus:nõ de actiõe p quã celũ mouet inferiora tã=
tũmodo ad motũ localẽ. queãdmoduꝫ dictũ eſt
ſupra ex dictis phi q̃ mouet ſperã ignis et ſupre=
mã partẽ aeris circulariter. Hoc ſuppoſito cõſide
randũ eſt q̃ triplicit̃ põt intelligi q̃ celũ nõ neceſ
ſario agit in hec iferiora p motuꝫ. Uno modo q̃
prepoſitio.per.denotet imediatũ pncipiũ forma
le in celo p qđ agat. queãdmodũ ignis dicit̃ cale
facere lignũ p formã caliditatis. Alio modo põt
intelligi ita q̃ prepoſitio.per. denotet ipam celi
actionẽ qua in hec inferiora agit eo modo q̃ dici
mus ignẽ calefacere p calefactioneꝫ. Tertio mo=
do põt intelligi ẜm q̃ prepoſitio.per.denotat in
caſuali rõnem coopatiui. ſicut dicim⁹ ignẽ agere
in cõbuſtibile p motũ localẽ q̃ illi debite appropin
q̃t cũ pus eẽt diſtãs. Si pmo mõ itelligat̃:dicẽdũ
ē q̃ celũ nõ agit in hec iferiora p motũ. q̃m mot⁹

localis nō pōt eſſe principiū formale alicui agēti
quo agat. ꝓbatur hoc. qꝛ oē agens agit ſm ꝙ eſt
in actu ꝑ illud qđ eſt ſibi principiū formale agen
di. qꝛ vnūqđqꝫ agit ſm ꝙ eſt in actu. ſed ꝑ motū
localē inquantū hmōi nulla res hꝫ eſſe actu niſi
eſſe vbi qđ eſt eē in loco. eſſe aūt in loco directe
et ꝑ ſe circūſcripta omni q̄litate: nō poteſt eē pri
cipiū agendi alicui. qꝛ loco ⁊ vbi ⁊ his q̄ ꝑtinent
ad quantitatē: nō cōuenit eſſe ꝑ ſe ⁊ directe prin
cipiū agēdi imediatum. ergo nullū agens agit ꝑ
ſuū motum localē tanq̄ per principiū formale ꝑ
ſe et imediatum. ¶Preterea vt Herueꝰ arguit
ad id ꝓbandum: diuerſitas que eſt in his inferio
ribꝰ vt inter hiemē ⁊ eſtatem ⁊ inter mane ⁊ me
ridiem et inter gn̄ationes ⁊ corruptiōes ⁊ huiuſ
modi: reduci nō pōt in motum localem celi tāq̄
in principiū imediatum quo. ergo motus localis
nō eſt celo directe ⁊ per ſe principiū agēdi in hec
inferiora. ꝯña de ſe pꝫ. aſſumptum ꝓbaṫ. qꝛ oēs
motus celeſtes ſunt vniformes ita ꝙ quilꝫ motꝰ
in ſe ꝑ eſt vniformis. deformitas aūt que ē inter
motum vnius ⁊ alteriꝰ orbis: ſemper eſt tam in
hieme q̄ȝ in eſtate: et tam in mane q̄ȝ in meridie:
et tam in temporibus generationis q̄ȝ in tempo
ribus corruptiōis. propter quod diuerſitas effe
ctuum in his inferioribus reduci non poteſt ī di
uerſitatem quam habent motus celeſtes īter ſe.
licet enim vnus motus celeſtis ſit difformis alte
ri: non tamen huiuſcemodi difformitatem habēt
in reſpectu ad hiemē ⁊ eſtatem et ad mane ⁊ ad
meridiem et ad ceteros diuerſos effectus in his
inferioribus. cum talis difformitas inueniaṫ eo
dem modo in mane et in meridie et in hieme et
in eſtate et cetera. ergo diuerſitas effectuum in
his inferioribus nō habet reduci per ſe et directe
in motum localem celi ſed in diuerſitatem quali
tatum et virtutum que ſunt in diuerſis partibus
celi. vnde et philoſophus ſecūdo libro de gene
ratiōe cum diceret ꝙ motus circuli obliqui ideſt
zodiaci facit ad generationem et corruptionem
iſtorum inferiorum: vt oſtēderet ꝙ hmōi cauſali
tas nō eſt principaliter ⁊ directe attribuēda mo
tui: addidit. inquantū adducit et abducit gene
rans. i. ſolem. qđ etiam ē de alijs planetis ac ſtel
lis et partibus celi. ſignificās ꝙ ſol et ſtelle ⁊ alie
partes celi: per ſui preſentiā ⁊ abſentiam ſunt di
recte ⁊ per ſe cā generationis ⁊ corruptiōis. mo
tus autem localis ſolūmodo facit per modū ap
plicantis actiua paſſiuis. ¶Et preterea effectꝰ
contrarij reducuntur in cauſas contrarias. ſꝫ ge
neratio et corruptio in his inferioribus et calefa
ctio et infrigidatio ſanitas et egritudo et ſimilia
ſunt effectus cōtrarij. ergo reduci debent in cau
ſas contrarias. ſed motus celeſtes non habent
inter ſe contrarietatem ſiue oppoſitionem ex ra
tiōe motus vt philoſophus probat primo libro
de celo. ergo generatio et corruptio iſtorum infe
riorum nō reducuntur in motum celi ſub ratio
ne motus ſicut in cauſam. Et licet motus zodia
ci videatur habere quādam contrarietatem ſm
acceſſum et receſſum ad nos: hoc nō eſt per ſe et
directe ex ratione motus cum ipſius circuli obli
qui ſit vnus motus continuus. motus autem cō
trarij continuari non poſſunt vt phs probat. 8º
liº phy. vnde illa contrarietas acceſſus ⁊ receſſꝰ
eſt quo ad nos ſm diuerſum aſpectum partium
celi et planetarum diuerſas virtutes et qualita
tes habentium quibus diuerſi ⁊ contrarij effectꝰ
in his inferioribus cauſantur. et ideo nō directe
et per ſe ad motum celi ſed ad diuerſas virtutes
et qualitates partium celi huiuſcemōi cōtrarie
tas et diuerſitas effectuum ſicut in cauſam redu
ci debet. ¶Si autem intelligatur ſecūdo modo
celum agere in hec inferiora per motum ſuū lo
calem vt ſcꝫ ipſo motu tanq̄ actione immediate
attingat et agat in illa: ſic dicendum eſt ꝙ large
accipiendo actionem prout cōuertitur cum mo
tu: aliquid agit celum per motum in corporibus
inferioribus: ſed non omnia nec in omnibꝰ. Pri
mum probatur. nam vt philoſophus docet pri
mo libro methaurorum: celum motu ſuo quaſi ꝑ
modum raptus mouet circulariter ignem ſibi cō
tiguum et ſuperiorem partem aeris ſicut experi
mento patet per motum comete et quarūdam
aliarum impreſſionuꝫ. ſicut enim manus mouet
lapidem motu ſuo locali: non ſicut per virtutem
actiuam ſed tanq̄ per motionem: ita celum ſpe
ram ignis ſibi contiguam ⁊ vſq̄ ad aliquam par
tem aeris localiter et circulariter mouet ſuo mo
tu circulari: non tanq̄ per principium actiuum
ſed ſicut per motionem et per ꝯñs ſicut per actio
nem ſumendo large vnum pro alio. Secundum
probatur. qꝛ celum predicto modo motionis nō
attingit niſi vſq̄ ad ſuperiorem aeris regionem
quam raptu ſuo mouet circulariter. alia autē cor
pora inferiora non contingit motu ſuo. non enī
mouentur circulariter rapta motu celi vt experi
mento videmus. ¶Si vero tertio modo intelli
gatur celum mouere hec inferiora per motū ſuū
ſic dicendum eſt ꝙ ſm curſum et ordinem quem
nunc videmꝰ: celum per motum ſuum agit ī hec
inferiora ita vt omnis fere actio celi ⁊ influentia
ſit per eius motum cooperantem vel ſimul vel
antecedēter. qꝛ vt philoſophus probat. 2º liº de

generatione celum per motum ſuum adducit et
abducit ſuper hec inferiora diuerſas partes ha=
bentes virtutes et influentias diuerſas ex q̄bus
cauſatur tanta horum inferiorum alteritas et
effectuum diuerſitas: quanta curſus naturalis
qui nunc eſt requirit. tanta autem diuerſitas in
iſtis inferioribus eſſe non poſſet niſi cooperan=
te motu celi applicādo actiua paſſiuis et ſucceſ=
ſiue ſuper eaſdem partes terre diuerſas celi vir=
tutes et influentias inducendo. et quia corpora
mixta hn̄t i ſua compoſitiōe diuerſitatem ꝑtium
qualitatū et virtutum: forte ad eorum ꝑmanen=
tiam et cōſeruationem requirit̄ diuerſitas ipreſ=
ſionum celeſtium ſm̄ diuerſas virtutes et influē
tias partium celi. hm̄ōi aūt diuerſitas eſſe nō po
teſt ſine motu celi applicāte diuerſas ꝑtes ⁊ vir=
tutes ſuꝑ eadem mixta. ideo non ſolū ad varios
motus et effectus iſtorū inferiorum cooperatur
motus celi: ſed etiam ad ipſoꝝ cōſiſtentiam ⁊ ꝑ=
manētiā ita ꝙ ceſſante motu celi corpora mixta
remanere nō poſſint. et per cōſequens ꝙ ceſſan
te motu celi ceſſet omnis motus et actio horum
inferiorum ſaltem mixtorum: nō ꝙ directe ⁊ per
ſe ac imediate motus ⁊ actiones horum inferio=
rum dependeant eſſentialiter a motu celi inquā
tum huiuſmodi: ſed quia ad corruptionem mix=
torum ceſſat oīs eoꝝ motus ⁊ actio. et hec vide=
tur fuiſſe mens. S. Doc. locis ſupra allegatis ex
opuſ. 10. et. 11°. prout deductum eſt in. 3ª cōcluſio
ne. Si tamen deus alium ordinem et curſum i re
bus vniuerſi conſtitueret quemadmodum tene
mus futurum eſſe poſt diem iudicij quando mo=
tus celi ceſſabit: poſſet actio et influentia celi ſi=
ne motu cooperante ad iſta inferiora deriuari.
vnde et tempore Joſue diuina prouidentia cur
ſum et ordinem naturalem interrumpente: mo=
tum diurnum ſolis et lune legimus ceſſaſſe ꝑ ſpa
cium vnius diei Joſue. 10. huiuſmōi autem ceſ=
ſatio fieri nō potuit niſi ceſſante motu primo fir=
mamenti cuius raptu ſol et luna feruntur motu
diurno: et tamen non tunc ceſſauit actio ⁊ īfluen
tia celi in hec inferiora corpora. nec in huiuſmo=
di corporibus īferioribus ceſſauit motus ⁊ actio
in ſe inuicem. Et licet ſtatio illa ſolis et lune et ꝑ
ꝯn̄s ceſſatio motus firmamenti miraculo aſcri=
batur communiter a doctoribus: nullus tamen
ſanctorum aut doctorum probate auctoritatis
ꝙ ego legerim: ſcripſit ꝙ motus et actiones iſto=
rum inferiorum aut actio et influentia celi mira=
culoſe tunc fierent aut conſeruarentur. neq̧ hoc
veriſſimiliter dici poteſt. nam et ſi miraculo quis
contendat aſcribere ꝙ filij Jſrael in vita et mo=
tibus ceteriſq̧ actibus conſeruati ſunt et conſi=
militer totius orbis conſiſtentia: non tamen ve=
riſſimile eſt ꝙ deus volens in amorreos ⁊ aduer
ſarios Jſrael vindictam facere ⁊ eos tradere in
manus filiorum Jſrael: miraculoſe vitam ipſoꝝ
et actus ac motum membrorum cōſeruaret qui=
bus a facie Jſrael fugerent et ſe in ſpeluncis ab=
ſconderent. preſertim quia quāmulti ſic fugien=
tium capti et interfecti ſunt gladio Joſue et fi=
liorum Jſrael qui facilius et magis ad gloriam
dei et ad vicinarum gentium terrorem tabefa=
cti ſubito ex ceſſatione motus celi occubuiſſent.
vnde videtur ꝙ nō miraculoſe ſed naturali cur=
ſu et ordine in his inferioribus fuit tunc motꝰ et
actio: celo per lumen ſuum et alias influentias
iſta inferiora vegetante ⁊ alterante.

Tertio. Notandum eſt ꝙ celum agit i
hec inferiora tripliciter. ſ. mo=
tu lumine et influentia. motu quidem duplici=
ter ſicut dictum fuit in precedenti notabili. lumi
ne vero agit. nam experimento videmus ꝙ ce=
lum ſuo lumine calefacit iſta inferiora et quoſdā
alios effectus cauſat prout in libro de celo philo
ſophi tradūt. agit preterea per influentiam. qm̄
in profundo terre vbi motus celi nō attingit cō=
tactu magnitudinis nec lumen irradiat: generā=
tur quedam non ſolum inanimata vt metalla et
lapides virtutem habentes ſpecificam ſupra ele
mentorum qualitates: ſed etiam nōnulla viuen
tia vt vermes et quedam animalia ex putrefa=
ctione generata que non niſi ex influentia celi ge
nerari poſſunt. nam ſola terra ea generare non
poſſet. et capitur influētia in propoſito pro qua=
dam virtute vel qualitate celi ſubtiliori corpo=
rum penetratiua. iſti autem tres modi agēdi nō
ſic ex oppoſito diſtinguuntur quaſi vnus cū alio
non concurrat. imo frequenter motus celi cū lu=
mine et influentia ad agendum in hec inferiora
concurrit et lumen cum influentia ⁊ econtra. ve
rumtamē non neceſſario oportet ꝙ huiuſmodi
concurſus fiat ad omnem actionem et motum
quem virtus celeſtis in his inferioribus cauſare
poteſt. non enim lumen et alie qualitates ac vir
tutes celeſtes habent omnem cauſalitatem ſuaꝫ
et agēdi efficaciam a motu locali celeſtis corpo=
ris. Hoc probatur primo. quia ſicut arguit Durā
dus: quod non eſt neceſſarium in corpore gene=
rabili ⁊ corruptibili ad agēdū: nō eſt i celo neceſ=
ſariū. ſꝫ motus localis nō eſt neceſſariꝰ in gn̄abili
bus ⁊ corruptibilibꝰ ad hoc vt agant. ergo neq̧
in celo. Maior pꝫ. q2 virtus celi et eiꝰ cauſalitas

efficacior eſt ꝙ gñabilium ꝛ corruptibilium quā-
to celum magis habet de actiuitate vt in primo
notabili dictū fuit. Minor ꝓbať. q2 magnes nō
motus localiť alterat ferrū. et ignis nō mot⁹ lo-
caliť calefacit oē ſibi appoſitū calefactibile. ¶ 2°
q2 celū empyreum agit in hec iferiora vt cōmu-
nis teneť: et tñ ab oibus poniť imobile localiť.
¶ Nec valet qđ aliq reſpōdent ad iſtas rōnes.
dicūt eni ad primam dupliciť. Primo ꝙ nō oꝫ ſi
corpus inferi⁹ generabile et corruptibile agit nō
motū ſed quietū: ꝙ ideo celum poſſit agere non
motū ſed quietū. q2 celum eſt pncipalior cā talis
actionis. ¶ Reſpōdent ſecundo. ꝙ nec magnes
nec aliqđ corpus gñabile pōt agere totaliť quieſ
cēs. tū q2 oēm eius actionē pcedit localis appro-
ximatio ſui vel alteri⁹. tum q2 nō agit niſi ifluxu
celi. receptio aūt talis influxus: motio quedā eſt.
tū q2 multi dicerent ꝙ magnes nō trahit ferrum
niſi motiōe cauſe finalis. effectiue autē mouetur
a generāte qđ dedit ſibi talē nām vt ad preſen-
tiā magnetis moueať. tum quia in magnete pre
cedit aliq alteratio vel reſolutio āteq calefaciat
alia. tū quia vt dicit. cōmē. 7° phy. attractio qua
magnes attrahit ferrū nō eſt ꝓpria attractio. q2
ꝓpria attractio eſt q̄ attrahens moueť cū attra-
cto. ¶ Sed i veritate reſpōſiones iſte nō ſatisfa-
ciunt. Nō prima. quia ꝙ celum eſt principalior
cā in actionib⁹ generabilium ꝛ corruptibiliū: ma
gis arguit ꝓpoſitum nr̃m ꝙ reſpōdentis. nā quā
to aliqua cā eſt magis principalis ꝛ prior: tanto
magis in agēdo participat cōdicionem pmi mo-
toris q̄ mouet et agit nō motus. et iō corpa cele-
ſtia q2 ſupiora ſunt elementis et mixtis ꝛ magis
accedunt ad primam oim cauſam: min⁹ mobilia
ſunt. et ſube ſeparate q̄ magis adhuc propinque
ſūt pmo motori: magis ſūt imobiles. vñ ꝙ corpa
celeſtia ſūt pncipaliora mouētia ꝙ gñabilia ꝛ cor
ruptibilia arguit ꝙ poſſint agere nō mota magis
ꝙ ipa gñabilia ꝛ corruptibilia ¶ Nec ſecūda rō
euacuat rōnem que fundať in hoc ꝙ aliqua gña
bilia et corruptibilia agūt in alia dū nō mouētur
localiť ſed quieſcūt. hec rō certe nō euacuať per
hoc ꝙ hmōi actio fit precedēte motu locali quo
talia agētia fuerūt paſſo approximata. nā hoc cō
ceſſo: ſtat nr̃a ꝓbatio ꝙ ceſſante motu locali gña
biliū et corruptibiliū: pñt inuicem agere. ſic ma-
gnes quieſcēs agit in ferrū ꝛ mouet ipm. et ignis
quieſcēs calefacit lignū ſibi approximatū. ꝙ autē
ad iſtorū approximationē preſupponať mot⁹ lo-
calis ipſorū: nō obſtat propoſito. nam concluſio
a nobis probanda eſt ꝙ ceſſante motu celi nō ne
ceſſario ſequiť ꝙ omnis actio et paſſio naturalis
ceſſet in corporibus inferioribus quicquid ſit de
motu locali celi precedente ipſius ceſſationem.
¶ Neq iuuat reſpōdentem ꝙ magnes agat in
ferrum ex influxu celi qui eſt motio quedam. qm̄
talis influxus nō eſt motus localis: ſed vel illuia
tio vel aliqua ſue virtutis influētia pertinens ad
motū alterationis. nos aūt ꝓbamus ꝙ magnes
agit in ferrū ſine motu locali celoꝝ. ¶ Neq ite-
rū valet dicere ꝙ magnes non trahit ferrum niſi
motiōe cauſe finalis. hoc enim cōſtat falſum eē.
alias magnes iunct⁹ allij ſucco: non minus attra
heret ferrū ꝙ nō inunctus quod experimēto fal
ſum eſt. ꝙ aūt in magnete precedat aliqua alte-
ratio nō obſtat. nā propoſitum noſtrū eſt ꝙ ma
gnes nō mot⁹ localiter ſed quieſcēs attrahit fer
rum: quicqđ ſit de motu alterationis de quo nūc
non querimus. ¶ Auctoritas aūt cōmentatoris
cōtra reſpōdentem veluti gladi⁹ golie reſilit. tū
quia ideo cōmentator dicit actionē magnetis in
ferrum equiuoce dici attractionem: q2 magnes ē
attrahēs quieſcens nō motum vt ipe ibidem ex-
primit. hoc aūt ad nr̃m ꝓpoſitum facit. Tū etiā
q2 in ea ipſa auctoritate cōmen. dicit ꝙ ferrū nō
moueť ad magnetem niſi cū fuerit in aliqua qua
litate. ex quibus verbis apparet de mente eius ꝙ
magnes mediante aliqua ſui qualitate attrahit
ferrum et per ꝯñs ꝙ mediāte alteratione. huiuſ-
cemodi autem attractio nō eſt motio cauſe fina
lis preciſe. ¶ Neq reſpōſio ad ſecundā rationē
aliqđ valet. quia ſufficit ad propoſitum noſtruꝫ
ꝙ celum ſine eo ꝙ localiter moueatur: influat et
agat in iferiora. ꝙ autem per talem actionem et
influentiam tranſmutet materiam a forma ſub-
ſtantiali vel a forma accidentali: nichil ad caſū.
¶ 3°. probatur principale ꝓpoſitum. qm̄ ad hoc
ꝙ agens agat ꝛ patiens patiatur: ſufficit ꝙ agēs
habeat virtutem ſufficientem ad agendum ꝛ pa
tiens habeat cōuenientem diſpoſitionem ad pa
tiendum et ꝙ ſint debito modo approximata. ſꝫ
ceſſante motu celi: iſta poſſunt conſeruari inter
ignem et ſtupam vel lignum ſibi debite approxi
matum. nam ignis haberet omnia requeſita ad
agendum et ſtupa vel lignum ad patiendum. lu
men etiā et influētiam celi in cuius virtute ignis
agit ꝛ combuſtibile patitur recipere poſſent ceſ-
ſante motu celi vt in precedenti notabili proba
tum fuit. ergo et cetera. ¶ 4° quia alteratio que
fit per motum localem celi non peruenit vſq ad
ſuperficiem terre vt deductum eſt in preceden-
ti nōbili niſi inquantū adducit ſtellā vel planetā
aut aliquā ptē celi q̄ virtutē alteratiuā hꝫ. ꝑ ceſ-
ſāte motu celi poſſibile ē ꝙ ſup ignē ꝛ ſtupā appro

ximata: maneat applicata ſtella vel pars celi per cuius virtutem ignis hʒ ꝙ agat. ergo ꝑ eiꝰ influētiam agere pōt in ſtupam. ¶ 5°. illud qḋ eſt de ꝑfectiōe elementorum nō auferṫ eis ceſſante motu celi. imo in vltima cōſumatione qñ motꝰ celi ceſſabit: elemēta ꝑficientur vt theologi dicūt. ſʒ de perfectione cuiuſʒ entis eſt ꝙ agat ſibi ſimile. ergo ceſſante motu celi nichilominꝰ elemēta poterūt agere ſibi ſimile. necꝫ per hoc dicimus ꝙ ſola elemētorum ꝑfectio ſibi ſufficiat ad agendum oī alio agente remoto: cum ponamus ꝙ elementa et alia corpa inferiora nō agūt necꝫ agere pñt ceſſante motu celi ſine virtute celeſti vel ꝑ lumē vel per aliū modum influentie ad ipſa deriuata. ¶ 6°. qꝛ ceſſante motu celi certum eſt ꝙ nō ideo ceſſaret illūiatio ſolis ſup terram ꝑ emiſſionē radiorum. cōſtat etiam ꝙ in terra eſſet refractio et reuerberatio radiorum ex qua naturalit̄ cauſaṫ calor realis. ac per hoc ſol lumine radiorū ſuorū calefaceret aerem ꝛ corpora circunſtantia. ſʒ calefactio realis actio eſt. ergo ceſſante motu celi: nō ideo ceſſaret r̄aliter oīs eius actio realis ī hec inferiora. Et preterea ipſa illuminatio ſolis et lune in hec inferiora: quedam actio realis eſt. nam lumen qualitas ē realis vt. S. Tho. ꝓbat. pᵃ p. q. 67. ar. 3°. ſed ceſſante motu celi in vltima cōſumatione: ſol et luna corpora inferiora illuminabunt multo plus q̄ nunc prout yſaie. 30. dicitur. ergo et cetera.

¶ Quarto notādum eſt ꝙ de actiōe corporis celeſtis in hec inferiora. S. Tho. varie ſcripſit. nam in ꝑmo ope ī hoc. l. 2°. di. 2ᵃ q. 2ᵃ ar° 3° tenet ꝙ celum nō agit in hec inferiora niſi per ſuū motū localem. ita ꝙ ceſſante motu celi: nulla actio ꝛ influētia celi erit in hec inferiora: nec hic inferius poterit eē naturaliter aliquis motus vel actio realis. Idē tenet 4° ſcripto. ſen. diſ. 44. q. 3ᵃ ar. p° ſub. ar. 2°. Et de pō dei. q. 5ᵃ ar. 8°. vñ qꝛ celum empireum poniṫ cōiter imobile: tenet in hoc. 2° li°. loco ſupra allegato ꝙ celū empireū nullam hʒ influentiam in corpora inferiora. In ſecūdo vero opere. pᵃ p. q. 66. ar. 3° ad. 2ᵐ. tenet apte ꝙ celū empireū influētiam hʒ et realem actionē in corpa inferiora lʒ ſit imobile. Idem tenet. 6° qdlʒ. ar. vltimo. vbi expreſſe ſeipʒ retractat arguēs ꝙ ſi celū empireum nō influeret in corpora inferiora: nō cōtinereṫ ſub vnitate vniuerſi qḋ eſſet incōueniens. ¶ Ad cuius argumentatiōis intellectū cōſiderādum eſt ꝙ vt Augu. inquit ī enchiridiō: ſingula q̄ deus fecit bona ſunt. ſʒ ſimul vniuerſa q̄ condidit ſunt valde bona. qꝛ ex omnibꝰ cōſiſtit vniuerſitatis admirabilis pulchritudo ꝓpter decentiſſimū ordinem rebꝰ a deo tributuʒ. huiuſcemōi aūt ordo: rerū connexionem importat. cōnexio autem reruʒ vniuerſi fit ſm aliquem modum cōtactus. Triplex aūt reperitur cōtactus in rebꝰ. Quidā eſt cōtactus quātitatiuus dūtaxat q̄ fit ſm extrema quantitatum eorū que ſic ſe tangūt. per quē modū reperiṫ cōtactus in aceruo lapidū ſimꝉ cōgregatorū. Alius eſt cōtactus virtualis nō quantitatiuꝰ qualis reperiṫ in ordinibꝰ et hierarchijs angelorū et iter orbes celeſtes et ſubas ſpirituales ipos mouētes. Alius ē contactus quātitatiuꝰ ſimul et virtualis: et iſte reperiṫ in corporibꝰ naturalibꝰ naturalē ordinē inter ſe hñtibꝰ. Primꝰ cōtactus eſt imperfectꝰ eo ꝙ ſit ſuperficialis. illa eī hoc nō ſe tangūt: quorū vltima dūtaxat ſunt ſimul. necꝫ hmōi cōtactus implicat in ſe actioneʒ et paſſionē inter ea q̄ ſic ſe tangūt. vñ ꝛ appellaṫ cōtactus mathematicus. mathematicorꝫ eni cōſideratio abſtrahit a motu ꝛ ab actione. verūtū huiuſcemōi cōtactus ex vtracꝫ ꝑte ſe tangentiū mutuo reperiṫ. Secūdus aūt cōtactus eſt perfectior eo ꝙ ſit ſm intima eorum q̄ ſic ſe tangūt. et implicat actionem et paſſionem ſe tangentium ſm que attendiṫ perfectio cōtactus capiēdo large actionē ꝛ paſſionem ꝓut ſe extendit ad perfectiuam ꝛ nō ſolū ad rei tranſmutatiuam. ſūt eni hierarchie ꝛ ordines angelorū in quadam cōnexione virtualis cōtactus quo ſuperiores ſua virtute cōtingunt inferiores et ſua operatiōe perficiūt purgando ꝛ illuminando. denicꝫ angeli mouentes orbes ſua virtute ꝛ motione illos contingunt. hic aūt cōtactus nō eſt ex vtracꝫ parte mutuus. angeli ſiquidem iferiores tanguntṫ ſicut dictū eſt a ſuperioribꝰ virtute ꝛ operatiōe. ſed ſuperiores ab inferioribꝰ nō ſic tanguntṫ. necꝫ eniʒ ab eis purganṫ aut illuminanṫ vel perficiunṫ. ꝑt tñ large dici ꝙ inferiores cōtingūt ſuperiores q̄ſi cōtactu rōnis. ſicut eī phs dicit. 5° metha. ꝙ quedam ſunt correlatiua nō quia referanṫ ſed quia alia referunṫ ad ipſa: ita dicere poſſumus in propoſito ꝙ inferiores angeli cōtingunt ſuperiores nō quia ꝓprie ipos tangant: ſed qꝛ ipſa ſupioribus tanguntur. conſimili mō dicere poſſumus ꝙ corpora celeſtia cōtingunt angelos illa mouentes: nō quia ipos proprie ꝛ realiter tangant: ſed ea rōne quia ab eis tanguntṫ. Tertiꝰ contactꝰ hʒ perfectam cōtactus rōnem. cōcludit eni et cōtactum virtualem et quantitatiuū. nam nō ſolum fit per hoc ꝙ aliqua ſm extrema quātitatum ſe tangūt: ſed etiam ſm actionem ꝛ paſſionem. illa

autem ꝗ iſto mō ſe tangūt vt dictum eſt: ſūt corpora naturalia naturalem ordinē inter ſe habētia. vñ conuenit hic cōtactus ⁊ corporibꝰ celeſtibus ⁊ corporibus inferioribꝰ: non tñ in vtriſqꝫ ex vtraqꝫ ꝑte pari mō eſt mutuus cōtactus. nā īter corpora īferiora celo: eſt cōtactus mutuus et ſꝫm extrema quātitatum ⁊ ſꝫm actionem ⁊ paſſionē. de iſtis enī verificatur dictū phī primo de. gene. ꝙ omne agēs naturale in agēdo repatit̃. corpora vero celeſtia lꝫ cōtingant iſta īferiora et tactu quantitatiuo ⁊ tactu naturali ſꝫm motū. ſ. ⁊ actionē: nō tñ ab eis tangunt̃ niſi tactu quantitatiuo. ¶ Ex premiſſis itaqꝫ colligit̃ ꝙ tactus perfectus inter aliq̄ eſt ſꝫm virtutem motū aut actionem. cum igit̃ ordo decētiſſimus rerū vniuerſi exigat īparum cōnexionem ꝗ attēditur ſꝫm earū contactū: ſequitur ꝙ inter oēs res vniuerſi ſit cōtactus ſꝫm virtutem ⁊ motū aut actionē qui eſt ꝑfectus cōtactus. cū ergo celū empireum ꝑtineat ad vniuerſi totalitatē: ſequitur ꝙ hēat ad cetera corpora cōnexionem ꝑfecti cōtactus ac per hoc ꝙ habeat actionē et influentiā ſuꝑ inferiora corpora. alias vt. S. D. argumentatur: celum empireum nō cōtineret̃ ſub ordine ⁊ vnitate vniuerſi quod eſſet incōueniens. Accedit ⁊ his qꝛ ſꝫm Dioniſiū et Damaſcenum hec tria ſubā virtus et operatio in cunctis rebus vniuerſi reperiuntur. nō ergo celum empireū deſtitutum erit ꝓpria operatione. neqꝫ eſt dicendum ꝙ agat in ſeipſum. quia nullum corpus actione vel motu eſt cōuerſiuum in ſeipſum. vnde neceſſario aliquam actionē habebit in aliud corpus. ¶ Aliqui tamē putant dicta. S. Tho. cōcordare dicētes ꝙ in locis primo allegatis. S. D. locutus ē de corporibus nō approximatis paſſo. nam huiuſmodi corpora non poſſunt in paſſum agere niſi ꝑ motum localē fiāt approximata. ſed hec concordantia friuola eſt et contra. S. D. intentionem ſicut manifeſte patet ſcripta eius legenti. ¶ Aliȷ̄ aliter dicta eius pretēdunt cōcordare dicētes ꝙ in locis ṗmo allegatꝭ. S. T. loquitur de actione celi trāſūptiua. i. trāſmutatiua maťie. ī locis āt ſecūdo allegatis loq̄t̃ de influentia et actiōe celi empirei nō tranſūptiua materie. Sed neqꝫ iſta cōcordātia eſt ad mētem eius. Tū qꝛ influentia quā. S. D. celo empireo attribuit eſt realis. que licet ſit ꝑfectiua: trāſmutat tñ materiam ⁊ corpus in qꝺ influit ſaltem de potentia in actum forme accidentalis. Tum etiam quia vbi. S. Tho. ſeipſum expreſſe retractat: fruſtra laborant qui dicta eius concordare conantur.

Quātum ad articulum quartum reſpōdendū eſt obiectionibus aduerſarioꝝ. Et quidem ad p^{m} cōtra primā cōcluſionem dicimus ꝙ nullum eſt incōueniens vnam actionē et vnū effectū ꝓduci a duobus agentibus ſubordinatis. agentia aūt inferiora celo naturali ordine ſubordināt̃ corporibus ſuꝑ celeſtibus. ¶ Ad. 2^{m}. dr̃ ꝙ minor eſt falſa circūſcripto corpore ſupraceleſti a quo ignis hꝫ ſubām ⁊ virtutem agendi ⁊ īpam actionem ad quā corpus celeſte ſe hꝫ vt prima cauſa ſine qua ſecūda cā agere nō pōt in eēntialiter ordinatis, ꝑut dr̃ in. li^{o} de cāis. ¶ Ad 3^{m}. dr̃ ꝙ celū reſpectu corpoꝝ inferioꝝ eſt cā nō tm̄ in fieri ſed ēt in eē. et cū dr̃ ꝙ eē eſt ꝓpriꝰ effectꝰ dei: dicimꝰ ꝙ eſt verū ſimplr̃ et totalit̃. verūtñ ſecūde cauſe aliquē modū cāſalitatis hn̄t reſpectu eē et ꝑſertim in cōſeruādo. ꝑut diffuſe deductū fuit in. 3^{a}. q. ṗ^{c} diſ. ¶ Ad 4^{m}. dr̃ ṗmo ꝙ argumētū ꝓcedit ex falſo itellectu eiꝰ qꝺ dr̃ eſſe tale ꝑ participationem et eē tale ꝑ eēntiā. ꝓcedit enī argumentū ꝗſi motū cōuenire alicui ꝑ eſſentiā ſit eēntiā eius ſubijci motui ⁊ tranſmutari. ⁊ motū cōuenire alicui per ꝑticipationē ſit eſſentiā eiꝰ nō ſubijci motui neqꝫ quātū ad eſſentiā trāſmutari. hic aūt intellectus falſus ē. ſꝫ dr̃ aliquid eē tale ꝑ eēntiā: qꝛ a ſe et nō ab aliquo alio hꝫ ꝙ ſit tale. ecōuerſo aūt dr̃ aliq̄d tale ꝑ participationē: qꝛ non ex ſe ſꝫ ab alio hꝫ ꝙ ſit tale. ſꝫm hūc verum itellectū minor ꝓpoſitio argumēti eſt falſa. nā neqꝫ his īferioribꝰ cōuenit motus ꝑ eēntiā cū hēant extra ſe plures cauſas ſui motus. ſ. ṗmā oim cauſā ⁊ intelligētias ⁊ celeſtia corꝑa. neqꝫ iterū celo cōuenit motꝰ magis ꝑ participationē ꝗꝫ his īferioribꝰ imo minꝰ quāto pauciores cauſas hꝫ extra ſe a q̄bꝰ mouet̃. ¶ Dr̃ ſecūdo ꝙ maior ꝓpoſitio hꝫ veritatē in his ꝗ ꝑfectionē importāt: nō in illis ꝗ defectū dicūt ⁊ imperfectionē. nō enī qꝺ eſt malū per ꝑticipationē reducit̃ tāꝗꝫ in cauſā ad id qꝺ eſt malū per eſſentiam. motꝰ aūt iperfectionē ⁊ defectū importat. ¶ Ad. 5^{m}. dr̃ ad minorē ꝙ lꝫ orbes ītermedij nō alterent̃ a ſuꝑioribus eo mō quo iſta inferiora: recipiūt tñ aliquā impreſſionem ab orbibus ſuꝑioribus vel ꝑ illuminationē vel ꝑ alium modū influentie. et talis impreſſio ſufficit ad hoc ꝙ actio et influentia orbium ſuperiorum ꝑueniat ad iſta inferiora ꝑ orbes intermedios. ¶ Ad. 6^{m} patet ſolutio ex reſpōſione ad. 4^{m}. verūtamē arguēs in minori ꝓpoſitione accipit vnū falſum. ſ. ꝙ motus cōuenit corporibus celeſtibus per accidens.

nec̄ꝫ iterū eſt verū ꝙ vltima ſpera ſit ꝑ accidens in loco. imo eſt i loco ꝑ ſe lꝫ non ꝑmo q2 per ꝑtes ſuas ē in loco. et de hoc. S. T. opuſ. 52° ca° 2°. ¶ Ad. 7m dr̄ ꝙ illa ꝓpoſitio. agens ꝑncipale pretendit ſimilitudinē ſuā in paſſū vel in effectū inducere: hꝫ v̄itatē de agentib⁹ vniuocis nō de equiuocis: niſi loquamur de inductiōe forme virtuali nō formali. celū aūt eſt agēs equocum ad corpa inferiora. ¶ Ad. 8m. dr̄ ꝙ minor ē falſa. et ad ei⁹ ꝓbationē dr̄ ꝙ celū hꝫ diuerſas ꝑtes et diuerſas virtutes q̄bus diuerſe ipreſſiones fiāt in hec inferiora. et iō diſpoſitio materie ſm vnam ipreſſionē et influentiā celi pōt impedire effectū celi ſm aliā partē ꝛ aliā virtutē. vn̄ ꝓprie loquēdo cā nō impedit ſuū effectū. q2 celū non ipedit aliquem effectū hic inferi⁹ ſm ꝙ eſt ei⁹ cā: ſed vt dictū eſt per aliā virtutē ꝑ quā nō eſt eius cā. et hoc hꝫ celū inquātū eſt multiplex ſm virtutē. ¶ Ad argumēta cōtra ſecūdā cōcluſionē. Ad primuꝫ rn̄def ꝙ maior ꝓpoſitio v̄lr capta itelligit̄ de cāſitate i cognoſcēdo et in mēſurādo nō in eēndo. color eī alb⁹ eſt ꝑmus oim̄ coloꝝ. et iō oēs colores noſcūtur ꝛ menſurant̄ per albedinē ſm regulā phi. 10. metha. et tū alij colores eē pn̄t ſine albedine. motus aūt celi cū ſit ꝑmus alioꝝ motuū corpalium dignitate hꝫ cauſalitatē ſup alios in cognoſcēdo ꝛ mēſurando: ſꝫ nō ſequit̄ neceſſario ex rōne ſue primitatis ꝙ ſit cā alioꝝ in eēndo. ¶ Ad. 2m. dr̄ ꝙ cōdicio ꝑmi motoris nō eſt ſolū ꝙ moueat nō mot⁹: ꝫ ꝙ ſit oino imobilis ꝛ nō ꝓſuponat motū vel actionē cauſe ſupioris. ¶ Ad. 3m dr̄ ad minorē ꝙ locus nō eſt cā forme acq̄ſite ꝑ gn̄ationē vel alterationē inquātū locus eſt: ſed ꝑ qualitatē aliquā locātis cui⁹ terius eſt locus. et ita motus localis rōne qualitatis aut v̄tutis aut influētie ipſius mobilis pōt coopari ad formā vt in ſecūdo nōbili deductum fuit. ¶ Ad. 4m pꝫ ſolutio ex reſponſione ad. pm. ¶ Ad. 5m dr̄ ꝙ nō eſt mens phī reducere oēs motus ꝛ actiōes iſtoꝝ inferiorū in motū celi ſm rōnem qua motus ē: ſꝫ inquantū ꝑ motū celi virtutes ꝛ influentie celi applicant̄ his inferiorib⁹ ſicut actiua paſſiuis. vn̄ ſi actiua ſunt applicata paſſiuis: nō neceſſario mot⁹ iſtoꝝ inferiorū reducunt̄ in motū celi tanq̄ in cām. et phs loquit̄ ſm curſū qui nūc eſt ſuppoſito ꝙ mot⁹ celi eſſet ꝑpetuus. ¶ Ad. 6m cōcedimus totū ꝓceſſū loquēdo de gn̄atione ꝛ corruptiōe corporū ſimpliciū. ſ. elementoꝝ. nā de gn̄atione ꝛ corruptiōe iſtoꝝ eſt alia rō ſicut dictū eſt in ſecūdo notabili. et cū arguēs infert ꝙ gn̄atio et corruptio ꝑpetua reqrit cauſam ꝑpetuā difformē: cōcedimus. ſꝫ illa tūc non eēt mot⁹ ſed ipm̄ celū hn̄s diuerſas ꝑtes diuerſarū qualitatū quib⁹ poſſet ꝑtes elemētoꝝ in diuerſis ſitib⁹ gn̄are et corrūpere ꝑpetuo. ¶ Ad. 7m. dicendū ꝙ ex vi argumētationis non aliud cōcluditur q̄ꝫ ꝙ mot⁹ difformes iſtoꝝ inferiorū reducunt̄ in aliquā cām vniformē: ſed non cōcludit̄ ꝙ illa cā ſit motus. ſꝫ eſt vel ſuba celi a qua vna exiſtēte emanāt diuerſe v̄tutes cauſantes illā difformitatē: vel vltimate ipa ꝑma cauſa que ē vna ꝛ ſuba ꝛ virtute ꝛ actiōe. ¶ Ad. 8m. dr̄ ꝙ q̄uis celū careat ꝑmis q̄litatibus elementorū et corporū mixtoꝝ: non tū caret ꝑmis qualitatibus ſue nature cōuenientib⁹ ſicut ē lumē et ſi qua eſt alia q̄litas qua celū in hec iferiora agat. ¶ Ad argumēta cōtra tertiā cōcluſionem. Ad. pm dr̄ ꝙ maior ꝓpoſitio hꝫ veritatē in ꝑ ſe ordinatis ſm rōnem cauſalitatis. ſm quē modū motus celi et motus et actiōes corpoꝝ inferioꝝ nō ſunt per ſe ordinati niſi illo mō quo dictū eſt ſup in nōbilib⁹ et ſic dꝫ intelligi auctoritas phi. ¶ Ad. 2m dr̄ primo ꝙ maior ꝓpoſitio hꝫ veritatē de ꝑmo applicāte ſm vniuerſalē rōnem applicatiōis. ſed mot⁹ celi lꝫ ſit primū applicās agens ad paſſū in his iferiorib⁹ quātū ad aliquos motus et actiōes ſicut dictū eſt: nō tū hꝫ vniuerſalē rōnem applicatiōis. ¶ Dr̄ ſecūdo ꝙ lꝫ motus celi eēt primū ꝛ vniuerſale applicās reſpectu inferioꝝ agentiū: nō iō ſeq̄tur ꝙ ceſſāte motu celi ceſſet ois motus et actio hic inferius. nā actiua ꝛ paſſiua ſemel applicata ꝑ motū celi: poſſent ipo motu ceſſante hr̄e inter ſe motū ꝛ actionē et paſſionē. ¶ Ad. 3m. negat̄ minor. non eni motus celi eſt neceſſario ſubm tꝑis. nec tꝑs ex neceſſitate ſue nature ē numer⁹ mot⁹ celi: ſꝫ eſt nūerus cuiuſcunq̄ꝫ mot⁹ ꝛ ſube in ꝑmo motu qualiſcunq̄ꝫ ille ſit. et iō ceſſante motu celi tēpus hr̄et ꝓ ſubto motū magis vniformē q̄ remaneret nā ille eſſet ꝑmus. vn̄. S. T. pa. q. 66. ar. vlti. ad. 3m reſpōdet ad ſimile argum ꝙ ſi mot⁹ firmamēti nō ſtati a ꝑncipio icepit: tūc tēpus q̄d preceſſit nō erat nūerus mot⁹ firmamēti ꝫ cuiuſcūq̄ꝫ ꝑmi mot⁹. accidit ei tꝑi ꝙ ſit nūerus motus firmamēti iquātū h̄ mot⁹ eſt ꝑm⁹ motuū. ſi āt eēt ali⁹ mot⁹ ꝑm⁹: illi⁹ mot⁹ eēt tēpus mēſura. q2 oia mēſurant̄ ꝑmo ſui gn̄is. hec ille. ¶ Ad. 4m negat̄ maior. imo cā erit diuia v̄t⁹ ꝛ iuſticia. ¶ Ad. 5m. dr̄ ꝑmo ad minorē ꝙ iſtrumētū nihil pt̄ agere ceſſāte motu v̄l motōe artificis q̄ mouet ipꝫ. ꝫ nō neceſſario ceſſāte motu q̄ artifex mouet̄. ceſſāte āt motu celi: celū ꝑ ſuas v̄tutes ꝛ q̄litates māeret ꝛ ageret i hec iferiora. ꝛ ita ꝑ celi motionē et actionē hec iferiora vt inſtrumenta agerent. ¶ Dicit̄ ſecundo ꝙ maior ꝓpoſitio habet veritatē de inſtrumento inanimato: non ſemper de animato.

¶ Ad argumentum in oppoſitum patet reſpon=
ſio ex ſupradictis. et in hoc articulus termiatur.

¶ Diſtinctio. xv.

CIrca di
ſtinctionē decimā
quintā queritur
vtrū in hoīe pre
ter aīam intelle=
ctiuā ſit alia for=
ma ſbalis. Et ar
guit ꝙ ſic. qꝛ cor
pus humanū eſt
corpus mixtū ex
quattuor elemē=
tis. mixtio aūt nō fit ſm materiā ſ; ſm formā. er=
go forme ſubales elemētorum remanēt in corpe
mixto. et ꝑ cōſequens in hoīe ſunt plures forme
ſubales. ¶ In oppoſitum arguit. qꝛ vni⁹ rei vnū
eſt eē ſubale. ſ; forma ſubalis dat eē ſubale. ergo
vni⁹ rei tm̄ eſt vna forma ſbalis. aīa vero eſt for=
ma ſubalis hoīs. ergo in homine non eſt alia for
ma ſubalis preter aīam intellectiuam. ¶ In hac
queſtione erūt quattuor articuli vt ſupra.

QUātum ad ar=
ticulum primum ſit prima con=
cluſio ꝙ in hoīe non eſt alia aīa
ꝙ̄ anima rationalis. Hanc con=
cluſionem tenet. S. Tho. pª. p.
.q.76.ar.3°. Item de potentia dei. q.3ª arti.9°
Et in. q. de aīa. ar.11. Itē opuſ.45. ¶ Secunda
cōcluſio ē ꝙ ī hoīe preter aīam rationalē nō ſunt
ponende forme ſubales elementorū dantes eſſe
actu materie. Hanc cōcluſionem tenet. S. Tho.
pª par. vbi ſupra. ar.4°. Item opuſ.33°. de mix=
tione elementorum. ¶ Tertia concluſio eſt ꝙ in
homie preter aīam intellectiuā que dat eſſe actu
ſubſtātiale nulla eſt alia forma ſubſtātialis. Hāc
cōcluſionem tenet. S. Tho. pª p. vbi ſupra. et in
queſtionibus de aīa. ar.9°. Item quol;.9° ar.11°
et quol;.11° ar.5° et in multis alijs locis.

QUantum ad ar
ticulū ſecundū arguit contra cō
cluſiones. Et quidē contra pmā
arguit ſic ab aliqbus modernis.
¶ Primo. ipoſſibile eſt ꝙ in eo=
dem inſtanti ſint contraria. ſed actus appetendi
aliquid et actus renuendi illud ſunt cōtrarij. igit
ſi ſunt ſimul in rex̄ natura: nō ſunt in eodē ſubo.
ſed manifeſtū eſt ꝙ ſunt ſimul in hoīe. quia illud
idem qꝺ hō appetit ꝑ appetitum ſenſitiuu;: renuit
per appetitum intellectiuū. Cōfirmatur per ph;
3°. de aīa qui dicit ꝙ in eodē ſunt appetitus con=
trarij. hoc aūt nō eſſet ſi eēnt nati recipi in eode;
ſubo. ¶ 2°. Qꝛ eadē forma ſubalis nō pōt ſimul
et ſemel habere duos actus appetendi reſpectu
eiuſdē obiecti. ſed frequēter ī hoīe ſūt ſimul act⁹
volēdi aliqꝺ obm et act⁹ appetēdi illud appetitu
ſenſitiuo. igit illi act⁹ nō ſunt in eodem ſubiecto.
¶ 3°. Qꝛ eadē forma nō ſimul elicit actū appetē=
di aliqd naturalit: et libere aliū. ſ; volūtas libe=
re vult aliqd. ⁊ appetit⁹ ſenſitiu⁹ appetit illꝺ nālit.
igit ⁊c. ¶ 4°. Senſatiōes ſūt ſubiectiue ī aīa me
diate vł īmediate. et nō ſūt ſubiectiue in aīa itel=
lectiua. igitur aīa ſenſitiua differt ab itellectiua.
maior patet. qꝛ nıl aliud pōt aſſignari ſubiectum
ſenſationū niſi aīa vel pō. et ſi potētia ſit accidēs
aīe: erit ſubiectiue in aīa. minor ꝓbatur. qꝛ aliter
oīs apprehenſio aīe ſenſitiue eēt intellectio qꝛ eēt
ſubiectiue in aīa intellectiua. Itē tunc aīa ſepata
poſſet ſentire. qꝛ ex quo ſenſatio eēt ſubiectiue ī
aīa intellectiua et deus oē accidēs pōt cōſeruare
in ſuo ſubiecto ſine quocūq; alio: poſſet cōſerua=
re ſenſationē in aīa intellectiua ſepata. ꝯñs ē fal=
ſum. ¶ 5°. Eadē forma numero nō eſt extenſa ⁊
inextēſa. mālis et imaterialis. ſed aīa ſenſitiua in
hoīe eſt extēſa et mālis: aīa vero itellectiua nō.
qꝛ eſt tota in toto ⁊ tota in qual; pte. ¶ 6°. Qꝛ
hō in generādo hoīem: ꝓducit aīam ſenſitiuam.
aīa vero intellectiua creatur. igit in hoīe eſt aīa
ſenſitiua diſtincta ab itellectiua. añs ꝓbatur. qꝛ
niſi ſic: ſequit ꝙ hō ſit ex ſe ignobilioris condicio
nis quo ad actū generādi ⁊ continuandi ſuā ſpē;
ꝙ̄ cetera aīalia. qꝺ nō videt rationabile. qꝛ natu
ra nō deficit in neceſſarijs. et maxime in reb⁹ pfe
ctis ſm phm. 3° de aīa. et cōmētatorē cōmē. 92.
Tū qꝛ pō nutritiua eſt in hoīe nobilior ꝙ̄ in alijs
aīalibus. ergo pō gn̄atiua eſt ī eo pfectior. igitur
pōt in effectū ita nobilē ſicut pō generatiua bru=
ti. ſed illa pōt in aīam ſenſitiuā. igitur pō gn̄atiua
hoīs pōt in aīam ſenſitiuā. ponat ergo ꝙ in gn̄a=
tione hoīs deus nō creet aīam intellectiuā: ſequi
tur ꝙ hō gn̄abit aliqꝺ verum aīal. igit ita facit cū
de⁹ creat aīam intellectiuā: cū iſta creatio nō im
pediat actionē hoīs. Tū qꝛ cōplexio hoīs nobi=
lior ē ꝙ̄ cōplexio aliox̄ aīalium. igit forma com=
plexionalis ei⁹ nobilior ē ꝙ̄ ceterorū. cū igit in ce
teris ſit aīa: ſequit ꝙ in hoīe hmōi forma ſit aīa.
hec argumēta recitat Gregorius. multa alia pñt

obijci ꝫ eādē cōcluſionē de qbus videbitur poſt.
¶Cōtra ſecūdam concluſionē arguit Aureolus
ꝓbando ꝙ elemēta in mixto nō totalit' corrum-
pant' ſed remaneant ẜm aliquā realitatē ꝑtinētē
ad rōnem forme. ita ꝙ in forma lapidis ē aliqua
realitas q̄ fuit forme ignis: et aliq̄ que fuit forme
terre. et ita de alijs. Primo ſic. mixtū reſoluit' in
quattuor elemēta nō ẜm alias ⁊ alias ꝑtes ſigna
tas ſed ẜm eādem ꝑtem quātūcunq; minimā et
ſignabilē: ita ꝙ nō eſt dare ꝑtem ſignatā q̄ nō re-
ſoluat' in q̄ttuor elementa. igit' in mixto ſunt aliq̄
realitates ꝑtinentes ad rōnem forme elemento
rū. aūs p3 ad ſenſum. comburat' eni lignū: ad ſen
ſum p3 ꝙ reſoluit' in quaſdā ꝑtes igneas ⁊ quaſ-
dā fumales ⁊ quaſdā aqueas quaſdam aūt cine
reas. et hoc idem p3 de corpore proiecto i aquā.
ꝯña3 ꝓbo ſic. aut mixtū reſoluit' in q̄ttuor eleme
ta ſiue realitates q̄ttuor elementoꝝ ꝓpter inexi
ſtentiā illoꝝ in mixto: aut ꝓpter condicionē agē
tis aut materie: aut ꝓpter cōdicionem q̄litatum
aut ꝓpter ordinē nālem formarum: ſicut vinum
cōuertit' quādoq; in acetū. ſed nullus iſtoꝝ mo-
doꝝ poteſt dari niſi ꝑmus. igit' ⁊c. maior p3 a ſuf-
ficienti diuiſiōe. ſed minorem ꝓbo inducēdo. qñ
enim lignū reſoluit' in predicta: nō poteſt illa re-
ſolutio eſſe rōne agentis puta ignis. q2 idem vt
idē: ſemꝑ facit idē. ignis autem ex nā ſua inquan
tū eſt gñans: h3 ꝙ faciat ignem nō aquā. igit' agē
do: ſemꝑ cauſabit ignem. et lignū cōbuſtum quā
tum ē ex ꝑte ignis: reſolueret' tm̄mō in ignem et
nō in aquā. ¶Cōfirmatur. q2 oppoſitum non eſt
per ſe cā oppoſiti. igit' ignis nō eſt cā terre cū for-
ma terre opponat' forme ignis. ¶Itē 2°. talis re
ſolutio nō eſt ex ꝑte materie. q2 pari rōne cū ele-
mētū corrūperet': reſolueret' in tales realitates.
eq̄lis ei eſt mā in vtraq; ꝑte imediate ſub vtroq;.
igit' eq̄lit' vtrūq; reſolueret' in mā3. ¶Itē 3°. nō ē
ex ꝑte q̄litatū ſimbolicaꝝ. ſ. ꝙ iō mixtū reſoluat' i
elemēta quoꝝ ſūt ille q̄litates: q2 h3 q̄litates ſimi
les illis. ignis ei rōne q̄litatꝭ ſimbolice: gñat aerē,
⁊ q2 aer ē ſimbolic⁹ cū aqua: gñat aquā. hoc ei nō
valet. q2 ignis ⁊ aer hñt q̄litatem ſimbolā puta
caliditatē. aer vero ⁊ aqua humiditatē. igit' ignis
agēs in lignū: cōuerteret vnā partē in aerē ⁊ aliā
in aquā ſi reſolutio fiat rōne ſimboli qđ eſt falſū.
q2 ignis ꝑ ſe gñat ignem tm̄. etiā tūc ignis gñaret
qualitatē oppoſitā ſue q̄litati. Et ꝑterea aq̄ nullā
h3 qualitatē ſimbolicā cū igne. igit' ignis nō pote
rit reſoluere ꝑtē ligni i aquā. igit' cū ignis ageret
in mixtū: nō corrūperet q̄litates oppoſitas ſue q̄-
litati. igit' nō gñabit formas alioꝝ elemētoꝝ. alias
oppoſitū gñabit oppoſitū: ⁊ calor gñabit frigidita
tē. ¶Itē 4°. tal' reſolutio nō eſt ꝓpt' ordinē fora
rū vt dicūt qdā. q2 ſ. nō qđl3 conuertit' in qđl3: ſ3
deteriatū in determinatū. vñ vinū non corrūpit'
nec cōuertit' in aquā ẜ i acetū. et ſic dicūt ꝙ ordo
formarū eſt cā ꝙ mixtū nō cōuertat' in mām pri-
mā ẜ in q̄ttuor elemēta. vñ ita parū realitas ace-
ti ē i vino ſic realitas aq̄: ⁊ tñ vinū ꝯuertit' i acetū
nō in aquā ꝓpt' ordinē illaꝝ duaꝝ foꝝarū adinui
cē. et ſic dicūt i ꝓpoſito ꝙ oē mixtū h3 ꝙ reſoluat'
in q̄ttuor elemēta ꝓpt' ordinē elemētoꝝ ad for-
mā mixti. Contra hoc arguit'. q2 vnū mixtū pōt
cōuerti in aliđ mixtū. igit' nō valet qđ đr de ordi-
ne mixti ad elemēta. Dicetur ꝙ itelligit' de oino
vltima reſolutiōe q̄ ꝓprie đr reſolutio. aliđ ei eſt
corruptio aliđ reſolutio. mixtū aūt bñ corrūpit' i
mixtū. ẜ nō reſoluit' in illđ. Cōtra. ex hoc habetur
ꝓpoſitū. ex quo ei reſolutio nō ē corruptio ẜ ſolu
tio: igit' illđ qđ reſoluit' cōtinebat illa in q̄ reſolui
tur alias eſſet vª corruptio. Itē dato ꝙ ſit ordo
formaꝝ: iſta reſolutio fit ꝑ aliqđ agēs vincēs ⁊ ꝑ-
dñans. q̄ro qđ ſit illđ agēs. nō ignis: q2 ignis non
gñat ꝑ ſe ſuū oppoſitū. igit' o3 dare aliđ agēs. q̄ro
qđ eſt illđ: ⁊ nō pōt dari. ġ poſito ꝙ ſit talis ordo
cū ordo ſit relatio nō erit cā talis reſolutiōis: cā
dico efficiēs. cū nō poſſit dari cā efficiēs aliq̄ qui
ſequat' ꝙ oppoſitū generet oppoſitū: nō videt' iu-
uare ꝓpoſitū ille ordo. Nec pōt dici ꝙ iſta reſo-
lutio fiat ꝓpt' cōtinētiā virtualē. vt iō ignis reſol
uat lignū in q̄ttuor elemēta: q2 lignū cōtinet vir
tualit' q̄ttuor elemēta. q2 pari rōne dicā ꝙ itelle-
ctiuū reſoluit' in vegetatiuū: q2 cōtinet illđ vᵗua
liter. vñ nūq; aliqđ reſoluit' in illđ qđ cōtinet vir
tualit'. Itē ꝑ te nō cōtinet elementa virtualit' niſi
q2 deteriat ſibi ꝓprietates elemētoꝝ ⁊ q̄litates.
ſ3 ꝓbatū eſt ꝙ ex cōtinētia taliū q̄litatū non pōt
oriri talis reſolutio. ġ reſtat ꝑmū. vt. ſ. talis reſo
lutio fiat in q̄ttuor elemēta ꝓpt' inexiſtiam eorū
aliq̄ mō qđ eſt ꝓpoſitū nr̄m. Cōfirmat'. q2 nūq;
aliter ſaluatur nā reſolutiōis vt diſtinguit' a cor-
ruptiōe: niſi q2 reſoluere eſt rē ſoluere i exiſtia in
re. ita ꝙ nihil aliud ē niſi facere ꝙ illa q̄ erāt cōfu-
ſa ⁊ in pō pri⁹: fiant i actu ⁊ diſticta. corruptio vᵒ
eſt nō in preexiſtēs ſ3 eſt i aliud ad qđ tm̄mō mā
erat in pō. Cōfirmat'. q2 iſta ē rō phi. 2° de gene.
ibi eni ꝓbat ꝙ mixta cōponunt' ex elemētis q2 re
ſoluunt' in illa. ¶2° ꝑncipalit' arguit ſic. Ex eiſ-
dē nutrimur et ſum⁹. ẜ nō nutrimur aliq̄ ſimplici
ẜ ex q̄ttuor elemētis. ergo ſum⁹ nō ex aliq̄ ſimpli
ci ſ3 ex q̄ttuor elemētis. iſtā dicit eē rōne phi. 2°
de gene. cui⁹ minorē ꝓbat ibidē phs. dicit eni ꝙ
nutriūtur oia mixta multis. eteni q̄ videtur vno
nutriri vt plāte: nutriunt' ex aq̄ mixta. eſt eni illa

aqua mixta cū terra vñ ruſtici contēperāt miſcē
tes fimū habūdant. Dices ꝙ iō nutrit̄ mixtū ex
quattuor elemētis q2 indiget ad cōſeruandā ſuā
qualitatē cōplexionalē q̄ttuor q̄litatibus ꝓpor=
tionabilibꝰ: nō aūt iō ꝙ componat̄ ex q̄ttuor ele
mētis. Cōtra. nō apparet q̄re i vno ſimplici eadē
virtꝰ digeſtiua nō poſſit iducere q̄litatem cōfor=
mē ſibi q̄ eſt q̄litas cōplexionalis abſqꝫ concurſu
quattuor elemētorum. Arguit̄ eni ſic. agēs quā=
tū dat de forma: tantū dat de q̄litatibus cōſequē
tibus formā. igit̄ qȯ dat formā ſimplicē: pōt dare
oēm qualitatē que cōſequit̄ illā formā. ſ virtꝰ di=
geſtiua ꝛ nutritiua dat formā mixti: nec ſequitur
in hac ꝑte forma elemētaris. igit̄ dabit abſqꝫ illis
qualitatē cōplexionalē q̄ conſequit̄ formā mixti.
et iō Ariſtoteles nō attribuit hoc q̄litatibꝰ ſꝫ cō=
poſitioni intriſece elemētoꝝ. vñ cōmētator dicit
ibidē. q̄propter neceſſe ē vt terra ſit pars mixto=
rū. et nō dicit ꝙ q̄litas ſit pars mixtoꝝ. igitur ꝛc̄.
¶ 3° ſic. et dicit hāc eē rōnē phi. p° de generatiōe
Mixtio nō eſt corruptio ſimplicit̄ illoꝝ miſcibi=
liū. ſꝫ niſi remanerēt aliq̄ realitates ipoꝝ miſcibi
liū in ipo mixto erit corruptio ſimplr̄ ipoꝝ miſci
biliū. igit̄ ꝛc̄. minor probat̄. q2 tunc eſt corruptio
ſimplr̄ cū forma dās eē totalit̄ corrūpit̄. Dices ꝙ
ibi manent q̄litates: et iō ex hoc cōcludit Ariſto.
ꝙ elemēta nō corrūpunt̄ ſimplr̄ nā manēt ſꝫ ali=
quid puta ſm̄ q̄litates eoꝝ reductas ad mediūꝫ
in for̄a cōplexionali. Ꝯ. q2 ſi iſta rñſio ſit bona ſeq̄=
tur ꝙ qñ ignis gñatur ex aere nō corrūpat̄ aer cū
maneat q̄litas ſimbola i gñato ꝛ corrupto. pote
rit ēt dici ſꝫ hoc ꝙ aer remanet ſꝫ ſuā q̄litatē pu=
ta ſꝫ caliditatē ꝛ raritatē. et iō deceptio ē q2 cor=
ruptio et gñatio ñ denoiat̄ a formis accidētalibꝰ
ſ ſbalibꝰ. Cōfirmat̄. q2 ſꝫ Ariſ. 2° de. ge. ſi gutta
vini apponat̄ mille anforis aq̄ nō fit ibi mixtio ſꝫ
corruptio. ꝛ ſubdit cāꝫ dicēs mutat̄ ei ſpēs. ¶ 4°
arguit ſic. Elemēta nō ſūt in mixto ſic̄ in pō mate
rie ſolū. ſ ſi corrūpunt̄ totalit̄ q̄tū ad oēs ſui rea
litates erūt i mixto ſic̄ in pō materie ſolū. igit̄ ꝛc̄.
maior ꝓbat̄ ꝑ phꝫ ibidē. ca° ꝺ mixtiōe. vbi poſtq̄
dixerat ꝙ miſcibilia erāt i mixto in pō: ſubdit mo
dū. dico aūt in pō nō ſic̄ matie. Et cōmē. p° phy.
ait ꝙ phs vocat ſubm nō mām q̄ nō eſt ens niſi i
pō cū ſit interiate et in pō oē ens gñabile ꝛ corru
ptibile. mediū aūt cū hēat aliq̄d de actu et aliq̄d
de pō: nō eſt in pō pura ſic̄ eſt pō materie. ſed ele
mēta ſunt i mixto medio mō int̄ potentiā ꝛ actū
ſm̄ phm ꝛ cōmētatorē in multis locis. ¶ 5° ſic. ſꝫ
phm. 2° de gene. mixtio eſt miſcibiliū alteratorū
vnio. ſꝫ niſi elemēta aliq̄ mō nō manerēt i mixto
nō eēt mixtio vera vnio. ꝓbat̄. q2 vbi nō ſūt extre

ma vnionis nō eſt vnio que eſt relatio. Dices ꝙ
vnio pōt accipi vel ꝓut iportat habitudinē quā
dā vnitoꝝ. ſecūdo mō pōt accipi ꝓ forma cōtinē
te i qua dicunt̄ aliq̄ vniri nō ꝑ modū vniōis que
eſt relatio ſꝫ per modū vnitiue ꝑfectiōis. q2 que
in ſe ſūt diſtincta: in illa forma illimitata ſūt vnū
eo mō quo oēs ꝑfectiones oīm generū dr̄ vni=
tiue cōtineri in deo. hoc igit̄ mō capiēdo vnionē
ſcꝫ ꝓ habitudine ꝛ relatione: bñ cōcludit rō ꝙ oꝫ
extrema aliq̄ mō eē i actu: ſꝫ nō cōcludit de vnio
ne ſecūdo mō imo oppoſitū. q2 ſi hr̄ent eē i actu i
ſe quātūcūqꝫ imꝑfecto: nō dicerent̄ in for̄a tertia
vnitiue cōtineri. ad ꝓpoſitū ergo mixtio non eſt
vnio q̄ eſt relatio ſꝫ eſt vnitiua cōtinētia ipoꝝum
elemētoꝝ q̄ reperit̄ in forma ſimplici ipſiꝰ mixti.
ſicut in rōnali ē vnitiua cōtinētia ſenſitiui ꝛ vege
tatiui. Cōtra. iſta ſolutio nō euadit difficultatē.
arguo eni ſic. aut elemēta remanēt ſm̄ ſuas natu
ras aliq̄ mō in mixto ꝛ in iſta cōtinētia vnitiua: ꝛ
ſic habeo ꝓpoſitū. q2 tūc forma mixti erit vere cō=
flata ex realitatibꝰ elementorū inexñtiū aliq̄ mō
in actu. aut remanēt i forma mixti ſic̄ in aliq̄ emi=
nēti ſicut tu imaginaris de vegetatiuo ꝛ ſenſitiuo
in aīa rōnali: et tūc nō erit elementoꝝ vera mix=
tio. nec illa tertia forma erit reſolubilis i miſcabi
lia nec erit mixta. deꝰ ei q2 cōtinet eminēter plu=
res ꝑfectiones: nō dr̄ mixtus ex eis. nec aīa rōna
lis ē mixta ex vegetatiuo ꝛ ſenſitiuo ꝛ reſolubilis
in illa. Cōfirmat̄. q2 ſm̄ hoc noua mixtio nō eēt
aliud q̄ noua gñatio illiꝰ forme eminētis. ſꝫ hoc
eſt falſū. non eni mixtio eſt gñatio nec corruptio
vt ꝓbat phs. qȯ ſpecialit̄ pꝫ. q2 poſtq̄ phs egit
de generatiōe ꝛ corruptiōe: agit de mixtiōe qua=
ſi intēdēs ꝙ mixtio ſit aliud ab vtroqꝫ. ¶ 6°. Q2
ariſ. 6° metha. diffiniēs elemētū dicit ꝙ elemētū
eſt illȯ ex quo cōponit̄ res et remanet i re. ſꝫ hoc
nō eēt verū niſi elemētū ꝑ ſuā formā maneret in
mixto in aliq̄ gradu. igit̄ ꝛc̄. ¶ 7° ſic. Nō magis
ſimplex ē forma ſubalis mixti q̄ ſit forma huius
ſillabe. ba. q̄ eſt q̄litas q̄dā inquātū eſt ſonꝰ. ē eni
vt cōiter dr̄ ſonus in gñe q̄litatis. ſꝫ iſte ſonꝰ. ba.
nō obſtāte eiꝰ ſimplicitate: ex ꝓprijs realitatibꝰ
.b. et. a. ſiue ex ꝓprijs ſonis. b. et. a. vere conflat̄.
nō ꝙ in aliq̄ gradu in ipo ſono. ba. remaneāt rea
litates. b. ꝛ. a. vt i quarū qualꝫ reſeruet̄ itegritas
ſoni ꝓprij. b. et. a. ſꝫ cōflatur ex realitatibꝰ ſono=
rū. b. et. a. ablatis ſolis teriationibꝰ ꝓprijs. b. ꝛ. a.
igit̄ ſimilit̄ forma mixti nō obſtāte eiꝰ ſimplicita=
te cōſtituet̄ ex realitatibꝰ formarū elementariū.
in quaꝝ tñ nulla ſaluabit̄ forma ſiue ſpēs ſiue no
mē ꝛ diffinitio forme elemētarꝫ ſꝫ manēt ibi amiſ
ſis ꝓprijs terminationibꝰ earū. Confirmat̄ iſta

ratio.q2 eſt phi et cōme.7° metha.p quā inueſti-
gat formā mixti.vñ arguit.ꝙ ſicut ſe hñt.b.et.a.
ad hāc ſillabā.ba.ſic ſe hñt elementa ad formam
mixti.puta lapidis. Maiorē ꝓbo.quia iſte ſon⁹
.ba.ē vna q̄litas. nō enim capio ibi duos ſonos:
alias eſſent ibi due ſillabe et nō eſſet vna ſillaba:
vna enim ſillaba eſt vn⁹ ſonus ſimplex.ſic ꝛ que-
cunqꝫ forma mixti puta lapidis q̄ eſt vna forma.
Minorē ꝓbo.q2 cū dico.ſta. in iſto ſono aliquid
habeo de ſono.ſ.et aliqd de ſono.t.et aliquid de
ſono.a.ſed tñ nichil eſt in eo qd ſit ſon⁹ alicui⁹ eo
rum.primū pꝫ.q2 dicere oppoſitū: eſſet negare ſē
ſū.et apparet hoc reducēdo ad tactū lingue. qlꝫ
eni experit ꝙ in iſto ſono.ſta. i eodē inſtāti tāgit
aliqd de ſono.ſ.et aliqd de ſono.t. et aliqd de ſo
no.a.lꝫ non ſm ꝓprias terminatiōes ſed ſm rea
litates imꝑfectas. ꝓbatur etiam ſecundū.ſ.ꝙ ibi
nō ſint ſoni illarū litterarū etiam i quocūqꝫ gra-
du.q2 nullus ſon⁹ littere in quocūqꝫ gradu ē qui
per ſe ſonet. vt pꝫ ad experiētiā. ꝓferas diminu-
te quātūcūqꝫ volueris.igit ſi in ſono hui⁹ ſillabe
.ſta.des ſonos litterarū cū ſuis teriationibus in
quocūqꝫ gradu:iā quelꝫ littera ſonabit per ſe. et
tunc pꝫ ꝙ non fiet ſon⁹ iſte. ſta.vn⁹. ſꝫ fiet ſonus
iſte diſcretus.ſ.t.a.q̄ nullā hꝫ vnitatem niſi acer-
ui.igit ad hoc ꝙ habeat vn⁹ ſonus.ſta.oꝫ ꝙ pro
prie teriatiōes ſonoꝝ illarū litterarū ſint abſtra
cte vel ablate:nec tñ illi ſoni totalit corrūpantur
alias nō remaneret aliqd illoꝝ ſonoꝝ.ſ.t.a.qd
apparet ſenſui eē falſū. ¶Dicet forte ꝙ nō eſt ſi-
mile de ſono ꝛ de forma mixti puta carne.q2 for-
ma carnis ē magis ſimplex ꝗ̄ forma ſillabe vt eſt
quidā ſonus vt ſic eni ipa eſt quedā qualitas hñs
quādam partibilitatem: et iō poſſibilis eſt trūca
ri ꝛ frangi.forma aūt ſubalis ſimplex eſt i ſe et nō
pōt illo mō truncari vel frāgi. Sꝫ hoc non valet.
q2 forma ſubalis nō excedit accidētalem quo ad
eē ſimplex et vnū:lꝫ excedat eā quātū ad dare eē
q2 dat eē ſimplicit. accidētalis autē tm̄ dat eē ſm
quid. dat eni forma ſubalis nomē et diffinitionē.
forma aūt accidētalis nō.ſꝫ loquēdo de ſimplici-
tate nō apparet diſſimilitudo. non eni eſt quo ad
hoc differētia magis inter formā ſubalem ꝛ acci-
dentalē.ſicut eni ſunt alique q̄litates ſimplices ꝛ
extreme ꝛ aliq̄ mixte ꝛ medie:ſic oīno itelligēdū
eſt de formis ſubalibus. ¶Preterea falſuꝫ dr ꝙ
forma accidentalis habeat ptes.nulla eni forma
ſubalis aut accidētalis hꝫ ptes qualitatiuas for-
males in q̄bus ſaluetur rō alicuius forme.vñ hoc
mō ſonus ſillabe ē ſimplex ꝛ indiuiſibilis i plures
ſonos.aliq̄ tñ forma bene hꝫ ptes māles ꝛ pōt eē
diuiſibilis ꝛ acq̄ri ſucceſſiue. ꝛ tales ptes bene hꝫ
ſonus vni⁹ ſillabe cū ſucceſſiue ꝓferatur. et ſic ꝫ
de forma accidētali dico ꝙ oīs forma accidenta-
lis hꝫ partes non quidē formales in q̄bus ſaluet
rō forme ſed māles.et iō forma mixti eſt vna ſim
plex indiuiſibilis formalit et q̄litatiue: eſt tñ diui
ſibilis māliter ac p hoc hñs partes māles i quib⁹
nulli⁹ forme ratio ſaluat. Dicet forte ꝙ in ſillaba
ſunt ſoni litterarū lꝫ ſint impceptibiles. hoc non
valet. q2 pono ꝙ ꝓferatur ſonus.b.certum eſt ꝙ
ꝓfertur in inſtāti.in inſtāti aūt nō eſt niſi vn⁹ ſo-
nus.tūc querit vtrū ſonus.a. ꝓferatur in eodem
inſtāti vel in alio.ſi in eodē:igit idem ſon⁹ eſt qd
ſon⁹.b.q2 p eodē inſtāti tm̄ profert vn⁹ ſonus.ſi
in alio inſtāti: cū inſtātia nō ſint cōſequent ſe ha
bētia:inter ea erit tēpus mediū.igit eſt dare tem
pus intermediū int.a.et.b.et tunc ſonus.ba.erit
ſonus diſcretiu⁹ nec erit vnus ſed duo diſcreti ꝛc.
¶8°.arguit ſic ſm ariſtotelē in libro de colorib⁹.
elemēta hñt ꝓprias luces ꝛ colores. vñ aqua hꝫ
in ſe virorē aer aūt albedinē.ignis rubedinē.ter
ra nigredinē. et ſi dicas ꝙ colores ſūt accidentia
mixti:concedit de colore mixto.hmōi aūt quali-
tates ſimplices cōcurrunt ad vnū colorē mixtuꝫ
diuerſimode ſm ꝙ predominat alterū elemēto-
rū ꝛ qualitas ſua. ſicut pꝫ de pomo qd primo eſt
viride ꝓpter dñiuꝫ aque. ſecūdo ſubalbū ꝓpter
dñium aeris.tertio rubeū ꝓpter dñium ignis.tūc
cū iſte qualitates ſimplices miſcent et cōcurrunt
agendo adinuicem:quero aut vna totalit vincit
corrūpendo oēs alias:aut neutra vincit nec cor-
rūpitur ſꝫ manet quelꝫ in ſuo gradu: aut vtraqꝫ
manet ſm aliqd ꝛ corrūpitur ſm aliqd ꝛ reducū
tur ad mediū et tūc habeo ꝓpoſitum.nō pōt da
ri primū: q2 tūc non veniret ad mediū ſꝫ totalit
corrumperent.nec pōt dari ſecūdū: q2 tūc nō re
ſultaret vnū ſꝫ eſſet aceru⁹.igitur oꝫ ꝙ detur ter
tiū.et ſicut argutū eſt de qualitatibus:ita arguit
de formis ſubalibus elemētoꝝ. q̄n que nō agūt
nec patiunt adinuicē: non pñt miſceri adinuiceꝫ
niſi forte mixtione ad ſenſū que eſt ſm ptes mini
mas. tūc ex tali actione aut vtrūqꝫ corrūpit aut
vtrūqꝫ manet totaliter: et tūc erit tm̄mō mixtio
ad ſenſū.aut vtrūqꝫ manet ſm ſubam ꝛ corrum
pitur ſm accidētia:ꝛ tunc erit aceru⁹.aut vtrūqꝫ
corrumpit ſm ſubam ꝛ manet ſm accidentia: et
tūc illo nō erit mixtū ſbale ſꝫ accidētale. aut vnū
totalit corrumpitur ꝛ aliud manet: ꝛ tunc nō eſt
mixtio ſed cōuerſio. igit oꝫ ꝙ vtrūqꝫ ſm aliquid
maneat et ſm aliquid corrūpatur:et tūc fiet for-
ma media que nō eſt alterū extremorum pro eo
ꝙ licet in ea ſit aliquid extremi:nō tamē eſt in ea
aliquid hñs nomē ꝛ diffinitioneꝫ extremi ſꝫ om-

nes tales realitates ſimul concurrũt ad vnã tertiã rationem. et hec eſt vera mixtio q̃ non eſt cõcurſus ſm vnã quantitatẽ aut vnũ ſitum aut ſm cõtactum: ſꝫ ſm qualitatem ſubalem. et ſm hãc viam ꝓcedit cõmẽtatoꝛ ⁊ phs p° de gene. ¶ 9° arguit ſic. Quando alique realitates ſunt tales ꝙ terminatio ⁊ diſtinctio earum ab inuicẽ ſuper aliquo fundatur in eis quo ablato pñt remanere ſi illud tale fundamentũ ſiue ratio fundãdi auferatur: eo ip̃o ille realitates pñt conflare ſecundam realitatem vel formã tertiam vnã. cuius ꝓbatio eſt. qꝛ eo ipſo ꝙ auferꝫ ab eis illud qđ erat ratio diſtinctionis vni⁹ ab altero: neceſſe eſt ꝙ veniãt ad vnitatem. verbi grã. ſi diuidam aliqđ lignum facta ſunt ſtatim duo pũcta in actu q̃ ante erant in põ. ratio eſt. qꝛ ante omnẽ diuiſionẽ carebant ꝓpꝛijs teriationibus que danꝫ eis in diuiſione per hoc ꝙ datur eis aliqđ qđ eſt pꝛoximũ fundamentũ ꝓpꝛie terminationis ⁊ diſtinctionis vni⁹ ab alio. et ſi pũcta illa remaneãt ſꝑ in actu: nũq̃ꝫ vnirenꝫ niſi tollatur a quolꝫ ꝓpꝛium fundamentũ ſue terminationis ⁊ diſtinctiõis. et ex hoc ſtatim trãſeunt in potentiã ⁊ nõ habẽt actũ niſi tertij conflati ex partib⁹ ſic vnitis. et remanẽt eoꝝ realitates terminationibus ablatis. ſic etiã dico de albedine. ſi eñi capiã aliquã realitatem albedinis ⁊ eius integrã rõnem in qua ſaluatur ratio foꝛme: tũc habeo albedinẽ cũ illa realitate que ẽ pꝛoximum fundamentũ ſue teriationis et diſtinctionis a nigredine. ſi aũt ab albedine ⁊ nigredine illa poſitiua per q̃ fundant ꝓpꝛias diſtinctiones ⁊ teriationes tollanꝫ: tollitur eoꝝ terminatio et diſtinctio et remanẽt illis ablatis. nõ quidẽ in ſe qꝛ impoſſibile eſt aliqđ tale in ſe et per ſe eẽ ſꝫ in alio puta in foꝛma media conflata q̃ eſt coloꝛ medi⁹. vnde terminatio eſt q̃dam negatio. ſimiliter diſtinctio eſt q̃dam relatio. iſta aũt in albedine et nigredine nõ inſunt niſi mediãte aliq̃ abſoluto poſitiuo qđ complet rõnem albedinis ĩ albedine ⁊ rationem nigredinis in nigredine. quo poſito: albedo eſt albedo et nigredo ẽ nigredo. quo remoto: nõ remanet albedo niſi fracta. et ſimiliter nigredo ſicut circulus remanet in ſemicirculo. et iõ terminatio ⁊ diſtinctio ꝓpꝛia non dantur albedini niſi dato illo poſitiuo: nec auferũtur niſi illo ablato. ſimiliꝫ dico de nigredine. illud tñ poſitiuũ in albedine ⁊ nigredine non põt auferri in ſe ita ꝙ in ſe remaneat illis ablatis: ſꝫ tollũtur per hoc ꝙ hec realitas ⁊ illa cedunt in vnitatem mediã ⁊ cõſtituunt foꝛmã mediã et manẽt in illa ablatis ſuis diſtinctionib⁹. ſic igitur patet maioꝛ. tũc poniꝫ minoꝛ ſic. foꝛme elemẽtares ſunt tales rõne ſue imꝑfectiõis qua ab eis põt auferri id qđ erat fundamentũ ⁊ rõ ꝓpꝛie termiationis in eis. igiꝫ illis ablatis: neceſſario veniẽt ad vnitatem mediam alicui⁹ tertij. et illud ẽ foꝛma cõflata. ex quo ſequiꝫ ꝙ manẽt in foꝛma media q̃ eſt foꝛma mixti ſm ꝓpꝛias realitates nõ tñ integras ⁊ ꝑfectas. qꝛ ablata ẽ ab eis aliq̃ realitas q̃ dabat eis cõplementũ in ſua ratione. ꝙ aũt foꝛme elemẽtorũ illo mõ poſſint frangi: ꝓbaꝫ ꝑ exemplũ de foꝛma q̃ eſt ſon⁹ littere. ibi ei apparet euidenꝫ ꝙ ſoni litterarũ ſunt aliquo mõ in ſono ſillabe: nõ tñ integri ꝙ ſaluetꝫ ratio aut diffinitio talis ſoni littere. ¶ 10. arguiꝫ per auctoꝛitates cõmentatoꝛis. quarũ ꝑma eſt. 2° metha. cõmento. 33. ꝯ Anaxa. vbi dicit ꝙ natura mixti nõ fit ꝑ mixtionẽ ꝑtium qꝛ hoc eſt ad ſenſũ tm̃: ſꝫ ꝑ hoc ꝙ alteranꝫ donec ex eis fiat foꝛma tertia. illud aũt alterari non eſt niſi frãgi ⁊ amittere aliquã realitatẽ dantẽ cõplementũ. ſecũda eſt. 5° phy. cõmen. 6°. vbi dicit ꝙ mediũ eſt vtrũq̃ꝫ extremũ nõ in pura põ. ſed ĩ eo eſt vtrũq̃ꝫ extremũ in actu ſꝫ non ĩ vltima perfectione. ex quo pꝫ ꝙ ſm eũ elemẽta ſunt in mixto ſm aliqđ ſui: nõ tñ ſm vltimã perfectionẽ. tertia eſt in. 3°. celi et mũdi vbi dicit. neceſſe inquit ẽ cũ ex quattuoꝛ elemẽtis gñatur foꝛma mixta vt coꝛrũpantur foꝛme eoꝝ ſm medietatẽ. qm̃ ſi coꝛrũperenꝫ ſm totũ: tunc mã pꝛima ꝑmo ⁊ equaliter reciperet oẽs foꝛmas ⁊ nõ reciperet foꝛmas compoſitoꝝ mediãtibus iſtis coꝛꝑibus. hec ille in foꝛma. ¶ Cõtra tertiam cõcluſionem arguiꝫ pꝛimo pꝛobãdo ꝙ in hoĩe ſint plures foꝛme ſm diuerſitatẽ pꝛedicatoꝝ ſubalium. Pꝛimo ſic. ſi ꝑ eãdem foꝛmaꝫ hõ eſt hõ et animal: oẽ qđ ineſt homini ꝑ foꝛmã per quã hõ eſt hõ: ineſt ei ꝑ foꝛmã ꝑ quaꝫ hõ eſt aĩal. omne aũt quod ineſt homini per foꝛmã per quã eſt aĩal: ineſt ei inquantũ eſt aĩal. igiꝫ ſi per eãdem foꝛmã: oẽ quod ineſt homini ꝑ foꝛmã ꝑ quã eſt hõ ineſt ei inquantũ eſt aĩal: et per cõſequens virtute reduplicatiõis ineſt om̃i aĩali qđ eſt falſũ. ꝙ aũt oẽ quod ineſt homini ꝑ foꝛmã per quã eſt aĩal inſit ei inquãtuꝫ eſt aĩal: ꝓbatur. qꝛ omne tale aut ineſt ei ſm ꝙ eſt hõ aut ſm ꝙ ẽ aĩal. nõ ſm ꝙ eſt hõ: qꝛ ſentire debeꝫ coꝛpoꝛi per foꝛmã qua eſt aĩal ⁊ nõ ineſt ei ſm ꝙ homo. igiꝫ ſm ꝙ aĩal. ¶ 2°. Qꝛ foꝛma generis põt remanere coꝛrupta foꝛma ſpẽi. igiꝫ ſunt realiꝫ diſtincte. añs ꝓbaꝫ. qꝛ plura accidẽtia eadẽ numero remanent in gñato et coꝛrupto quoꝝ ſubm eſt cõpoſitum ex mã. igiꝫ eadẽ foꝛma ſubalis manet. et illa nõ eſt foꝛma ſpẽi. igiꝫ eſt foꝛa gñis. ¶ 3°. ſicut dicit phs. 7° metha. diffinitio eſt ſermo hñs ꝑtes. ⁊ partib⁹ diffinitiõis reſpõdent ꝑtes rei. igiꝫ gene-

ri reſpõdet alia pars diffiniti ab ea q̃ reſpondet
differentie. ſola aũt materia nõ reſpondet gene
ri. q2 genus dicit formã mediam inter potẽtiam
et actũ vt dicit cõmentator. 2° metha. cõmẽto.
.33. igiť reſpõdet ſibi vel forma tm̃ vel materia
cum forma alia ab ea que reſpondet differentie.
¶ 4°. Phs. 2° metha. volens ꝓbare ꝙ nõ ſit ꝓ=
ceſſus in infinitũ in cauſis formalibꝰ probat non
eſſe ꝓceſſum in infinitũ in p̃dicatis in qd. igiť vi=
deť velle ꝙ ſm diuerſitatẽ taliũ predicatorũ di=
uerſificenť forme in eodẽ indiuiduo. Ad hoc vi=
deť eſſe auctoritas cõmentatoris. 2° metha. cõ
mento. 33. vbi dicit ꝙ mã prima recipit formas
vniuerſales ⁊ mediãtibus illis alias vſq₃ ad indi
uiſibiles. tales aũt forme quarum vna mediãte
alia recipiť: differũt abinuicem cũ nihil ſit mediũ
recipiendi ſeip̃m. igiť ⁊c. ¶ 2° pĩcipaliter argui
tur ꝓbando ꝙ preter aĩam intellectiuã ſit in ho
mine alia forma ſubalis. ſ. forma corporeitatis. ⁊
hoc primo ſic. hõ vere eſt corpus et nõ per aĩam
intellectiuã cũ illa ſit forma ſpũalis. igiť per aliã
formã ſubſtãtialẽ. ¶ 2°. Q2 hõ eſt cõpoſitus ex
aĩa rationali et ex corpore vt oẽs concedũt. aut
ergo corpus ex quo componitur eſt mã ſola. aut
materia cũ aliquo accidẽte. aut mã cum aĩa itel=
lectiua. aut materia cũ alia forma ſubali. Nõ ma
teria ſolum. q2 tunc etiam ignis et quodl₃ aliud
elementũ ⁊ ſimiliter qdl₃ corpus mixtũ eſſet cõ=
poſitũ ex corpore ⁊ forma qd nullus dicit. ſola ei
aĩalia dicũtur cõpoſita ex corpore ⁊ forma. nec ẽ
mã cũ aliq̊ accidẽte. q2 nullũ accidens ẽ de eſſen
tia hoĩs. nec mã cũ aĩa itellectiua. q2 aĩa itellecti
ua eſt altera pars cõpoſiti hoĩs corpori cõdiſtin
cta. igiť eſt mã cum forma ſubſtãtiali et habetur
ꝓpoſitũ. ¶ 3°. Quia qñ aliqd animal moriť: ma
teria ꝓ nullo inſtanti ẽ ſine forma corporeitatis.
aut igiť illa preerat in aĩali dũ viueret: et habeť
ꝓpoſitũ. aut eſt nouiter introducta: et hoc rõna
biliter dici nõ poteſt. qm̃ nullus effectus vnꝰ ſm
ſpẽm producił indifferenter a quol₃ ⁊ ab vno vł
pluribus ſm ſpẽm. nec etiã indifferẽter ſm quãl₃
trãſmutationem p̃mam: ſed ad determinatã ⁊ a
deteriata trãſmutatiõe p̃ma. nũc autẽ videmus
ꝙ ſi bos aut aliđ aĩal occidať gladio vł fuſte aut
ſuffoceť vel ſubmergať aut aliq̊ alio mõ moriať
ſꝑ cadauer eiꝰ ẽ eiuſdẽ rõnis. igiť nõ tũc de nouo
ꝓducitur illa forma ſ₃ preerat in viuẽte ꝓducta
a determinato ⁊ ꝓprio generante ſue ſpẽi: et ita
etiã de homine probari poteſt. ¶ 4°. Q2 mor=
tuo animali manent eadem accidentia numero
que priꝰ erãt. igiť habent idem ſubiectũ nume=
ro. q2 accidẽs nõ migrat de ſubiecto in ſubiectũ.
nũc autem ſubiectum eoꝝ non eſt materia p̃ma.
quia illa nõ imediate recipit accidẽtia abſoluta.
igiť remanet aliqua forma ſubalis precedens et
nõ ſenſitiua in forma corporeitatis. ¶ 5°. hoc ꝓ=
batur ſpecialiť de homine. q2 ſi corporeitatis for
ma non diſtinguitur ab aĩa intellectiua: ſequiť ꝙ
corpus xp̃i in ſepulchro nunq̃ fuiſſet pars eſſen=
tialis nature humane in Xp̃o. nec fuiſſet idẽ cor=
pus numero viuum et mortuum. nec fuiſſet diui
nitas vnita illi corpi niſi per nouam aſſumptio=
nem qd videtur abſurdu₃. ſimiliter nõ eſſent ea
dem corpa ſanctorum viua et mortua. et per cõ
ſequens nõ eſſent adorãda ſicut corpora ſancto
rum. quia illa corpa nunq̃ habuerunt. igitur ma
gis cõcordat cum fide eccleſie ponere diſtinctio=
nem inter illas formas q̃ vnitatẽ. ¶ 6°. hoc idẽ
ꝓbatur ſpecialius de Chriſto multipliciť. ¶ pꝰ
ſic. corpus Chriſti fuit formatum a ſpũ ſancto et
hoc in inſtãti. et per cõſequens ſpũs ſanctus cau
ſauit in eo formam corporeitatis. ſed illa forma
remãſit cum anima rationali in Chriſto. ergo in
eo fuerunt plures forme. ꝓbatur minor. q2 ſi illa
forma corporeitatis fuerit corrupta: aut fuit cor
rupta in inſtanti infuſionis aĩe aut in alio inſtan
ti. non in alio inſtanti. quia aut illud inſtans pre
ceſſiſſet inſtans infuſionis aĩe aut ſecutu₃ fuiſſet.
nõ poteſt eſſe ꝙ precederet. quia tũc inter illud
inſtans ⁊ inſtans infuſionis aĩe fuiſſet tẽpus me=
diũ qd eſt falſum. q2 ſequereť ꝙ nõ in eodem in=
ſtãti in quo ſpũs ſanctus formauit corpus: ĩfuſa
eſſet aĩa. q2 in illo tp̃e medio nullam formam ha
beret. quia ſi habuiſſet aliquã: queretur de illa ſi=
cut de p̃ma vtrum remãſerit cũ aĩa aut fuerit cor
rupta. et ſi corrupta: in quo inſtãti fuit corrupta.
ſi aũt illud inſtans corruptionis illius forme fuit
ſecutum inſtans infuſionis aĩe: ſequitur ꝙ illa for
ma aliquo tp̃e fuit ſimul cum aĩa et per cõſequẽs
habeť ꝓpoſitum. in inſtãti autẽ infuſionis aĩe nõ
potuit corrumpi. quia tũc fuit corpus formatum
a ſpũ ſancto. et ꝑ conſequẽs tunc habuit illã for=
mã corporeitatis quã ſpũs ſctũs ei cõtulerat. re=
linquiť ergo ꝙ illa forma remanſerit ſaltẽ aliquo
tp̃e in Chriſto cũ aĩa. ¶ 2°. Auctoritas eccleſie
et multi ſancti dicunt Chriſtũ habuiſſe corpus a
matre ſua. ſed corpus dicit aliquã formã ſubalẽ.
ergo Chriſtus habuit a matre ſua aliquã formã
ſbalẽ. ſ₃ hec nõ potuit eẽ aĩa rõnalis q̃ a ſolo deo
habeť. igiť Xp̃s habuit aliquã formã ſubale₃ pre
ter aĩa₃ manẽtẽ cũ aĩa. ¶ Itẽ. 3°. Multe auctori
tates ſanctoꝝ dicũt Xp̃₃ habuiſſe tres ſubas ſeu
naturas. ſ. diuinitatẽ aĩam ⁊ carnẽ. ergo illud qd
caro ĩcludit eſt aliqd p̃ter aĩam. ⁊ ſic idẽ qd ꝑus.

¶ Itē. 4°. Corpus xp̄i fuit idē viuū et mortuū.
ſed hoc nō fuiſſet niſi remāſiſſet eadē forma ſb̄a=
lis in corꝑe eius mortuo que fuerat in viuo. ergo
ſaltē in ei⁹ corꝑe viuo erāt multe forme. Si dicas
ꝙ nō imo ꝙ fuit ibi facta reſolutio vſqꝫ ad ꝑmaꝫ.
māꝫ et ꝙ fuit introducta ibi noua forma: et tñ cū
hoc corpus xp̄i viuū ⁊ mortuū fuit idē corp⁹ ꝓp=
ter vnitatem ſuppoſiti. Contra. quia ſicut albedo
vt videt̃ nō ſuppōit ꝓ ſuppoſito ſed ei⁹ ꝺnomina
tiuū puta albū: ita vt videt̃ corp⁹ nō ſuppōit pro
ſuppoſito habēte naturā corꝑeā: ſed hoc qꝺ dico
corporeū qꝺ eſt denominatiuū deſcēdēs ab hoc
qꝺ dico corpus. et ſic nō pōt dici idē corpus ꝓp=
ter idētitatē ſuppoſiti. Tum qꝛ ſuꝑ illꝺ caro mea
requieſcet in ſpe: dicit. glo. i. nō deficiet in interi=
tu. ſed qꝺ non deficit in interitu: nō corrūpit̃. er=
go caro xp̄i nō fuit corrupta in morte. ſed hoc nō
fuiſſet verū niſi remāſiſſet eadeꝫ forma carnis in
carne mortua q̄ fuerat in viua. ergo eadē forma
carnis fuit in carne xp̄i viua q̄ fuit in mortua. et ſic
vt ꝑus nō pōt dici eadē ſolū ꝓpter vnitatē ſup=
poſiti. qꝛ caro nō ſupponit ꝓ ſuppoſito. Si dicas ꝙ
illud verbū gloſe intelligit̃ de corruptione q̄ eſt
putrefactio et puluerizatio: nō aūt quin in morte
xp̄i fuerit reſolutio vſqꝫ ad ꝑmā māᷓm. Cōtra. qꝛ
dicit Auguſtin⁹ in ſermone de aſſūptione beate
ꝟginis ꝙ ꝑuilegiū xp̄i fuit nō corrūpi ſm̄ carneꝫ
q̄ꝫᵐ ad corruptionē ꝺ qua fit mētio in ꝑdicta glo=
ſa. et de q̄ dicit. p̄s. nō dabis ſanctū tuum videre
corruptionē. ſed nō incinerari vel non putrefieri
nō fuit ꝑuilegiū Chriſti. qꝛ vt pie credit̃ hoc con=
tulit matri ſue. ergo nō intelligit̃ de putrefactio=
ne. Cōfirmat̃. qꝛ ſuꝑ illud. p̄s. de⁹ deoꝝ locut⁹ ē.
dicit Auguſtin⁹ ꝙ eandē carnē oſtēdit Chriſtus
diſcipulis poſt reſurrectionē quā viderāt i cruce
et q̄ latuerat in ſepulchro. ergo eadē caro fuit i vi
uo et mortuo. ergo eadē forma ſb̄alis. Cōfirmat̃
quia Hylari⁹. 10. de trinitate dicit ꝙ xp̄s mortu⁹
eſt caro ſpoliata. et loquit̃ ibi de ſpoliatione qua
caro fuit ſpoliata ab aīa. ex hoc ſic pōt argui. Idē
numero ē illud qꝺ ꝑus ē veſtitū et poſtea ſpolia
tū. ſꝫ caro xp̄i viua fuit veſtita ex ipa aīa: caro ve
ro mortua fuit ſpoliata ipſa aīa. ergo caro xp̄i vi=
ua et mortua fuit eadē numero. Cōfirmat̃. qꝛ ꝑ=
uatio ponit ſubm̄ licet neget formā. ſed caro ſpo
liata aīa: dicit carnē ꝑuatā aīa. ergo hoc qꝺ dico
caro ſpoliata ponit carnē. ſed nō poneret carnē
imo negaret ſi eē carnis corrūpetur et nō mane=
ret. igit̃ eadē caro et idē eē carnis remāſit in mor
te. ¶ Itē. 5°. chriſt⁹ aſſūpſit corp⁹ a matre ꝟgīe.
ſꝫ nō pōt dici ꝙ aſſūpſit ab ea ſuppoſitū. ergo cor
pus xp̄i nō ſtat pro ſuppoſito. nec ꝑ ꝯn̄s ſufficit ad
vnitateꝫ corꝑis xp̄i viui et mortui in xp̄o vnitas
ſuppoſiti. Cōfirmat̃. qꝛ oꝫ ponere in corpore xp̄i
mortuo aliquā formā q̄ eſſet corp⁹. ſꝫ illa forma
nō fuit itroducta ꝺ nouo in morte xp̄i. et c̄. mior
ꝓbat̃. qꝛ ſi fuiſſet ibi noua forma introducta: fuiſ
ſet ibi noua aſſūptio qꝺ ē falſū. Itē ſi fuiſſet noua
forma introducta: fuiſſꝫ noua vnio materie cor=
poris xp̄i ad ſuppoſitū xp̄i. ꝓbat̃. qꝛ mā nō ē aſſūp
tibilis nec vnibilis niſi mediāte forma ſb̄ali. quia
mā nō pōt eē nec ꝑ ꝯn̄s aſſumi ſine forma tali. ſꝫ
illud q̊ mediāte vnit̃ mā ſuppoſito diuino: ē ime=
diatū fundamētū vnionis materie ad dictū ſup=
poſitū. poſito aūt imediato fundamēto nouo ip
ſius vnionis: ponit̃ noua vnio. qꝛ relatio neceſſa
rio inouat̃ inouato fundamēto. igit̃ ſi introducta
fuiſſet noua forma in corꝑe mortuo: fuiſſet noua
vnio. hoc aūt eſt incōueniēs. qꝛ vnio ſequēs nō
pōt aduenire niſi ablata ꝑori vnione. ſed mate=
ria ante mortē erat vnita diuino ſuppoſito. igitur
nō potuit ꝺ nouo vniri niſi ablata ꝑori vnione. ſꝫ
ꝑorē vnionē tolli eſt incōueniēs. igit̃ et c̄. ¶ 6°.
Subſtātia panis cōuertit̃ in corp⁹ xp̄i ita ꝙ forā
panis cōuertitur in aliquam formam ſubſtātia=
lem corꝑis Chriſti. ſed nō cōuertitur in animaꝫ.
igitur in corꝑe Chriſti eſt alia forma ſubſtātialis
in quam cōuertitur forma panis alia ab aīa. ma=
ior patet ꝑ fidem. minor ꝓbatur. qꝛ ſm̄ Auguſti
nū quodcūqꝫ corp⁹ pōt cōuerti in quodcūqꝫ cor
pus: ſed corpus nō pōt cōuerti in ſpiritū. ſed aīa
eſt forma ſpūalis. ergo forma corꝑalis ipſius pa
nis nō pōt cōuerti in animā rōnalem. Cōfirmat̃.
quia aīa ponit̃ a ſanctis et a magiſtris eſſe in ſa=
cramento altaris nō virtute ſacramenti ſed cō=
comitatiue. ſed illud in qꝺ cōuertitur forma pa=
nis: eſt ſub ſacramento virtute ſacramenti. ergo
forma panis nō cōuertitur in animā rōnalem ſꝫ
in aliam formā exiſtētem cuꝫ ea. ¶ Si dicas ꝙ ꝑ
corpus intelligit̃ materia cuꝫ dimēſione et orga=
nizatione. Cōtra. corpus qꝺ aſſumitur in verbis
quibus fit cōuerſio panis in corpus Chriſti ſigni
ficat ſubſtātiā corꝑeam. ſed hec differentia cor=
porea ꝓut cōtrahit ſubſtātiā: ſumitur ab aliq̄ for
ma ſubſtātiali ſicut et quelibet alia differētia ge=
neris ſubſtātie. ergo per corpus in predictis ver
bis poſitū intelligitur cōpoſitū ex materia et for
ma ſubſtātiali et nō materia cū dimenſiōe. ¶ Si
dicas ꝙ fit cōuerſio i aīaꝫ ꝓut dat eē corꝑeū. Cō
tra. termin⁹ cōuerſiōis ē res vera. intētiōes āt ſꝫ
q̄s res pōt rōne differre a ſeipa vt ē corꝑea ⁊ vt
eſt aīata: nō ſunt termini cōuerſionis niſi per ac=
cidens. eorū autē q̄ ſunt termini cōuerſiōis ꝑ ac=
cidēs: qua rōne vnuꝫ ponit̃ termin⁹ et aliꝺ. ergo

nō pōt dici ꝙ forma panis nō cōuertat̄ in animā
vt dat eſſe corporeū: ſicut nō cōuertit̄ in eam vt
dat eſſe aiatū. Cōfirmat̄. qꝛ cōuerſio nō fit in in=
tētionē ſed in rē. et ideo ſi forma panis conuertit̄
in aiam vt dat eē corporeū: nō cōuertit̄ in rem q̄
eſt aia. et ꝑ ꝯñs aia vere eſſet ſub ſacramēto vi ſa
cramēti. hoc aūt nō videt̄ verū cū aia nō ſit ibi ni
ſi ꝑ cōcomitantiā. Cōfirmat̄. qꝛ vniformit̄ fit con
uerſio panis in corpꝰ xp̄i viuū et mortuū. ſed xp̄o
mortuo nō fit conuerſio forme panis in aiam vt
dat eē corporeū. qꝛ tunc corpꝰ xp̄i nō eſt corpus
ꝑ animā. ergo nec Chriſto viuēte fit cōuerſio in
aiam, ꝓut dat eſſe corporeū. Cōfirmat̄. qꝛ ponat̄
ꝙ aliq̄s cōſecraſſet in die cene: et reſeruaſſet illā
hoſtiā vſq; ad ſabbatū ſequēs: tunc q̄ro vtrū cor
pꝰ Chriſti ſit ſub illa hoſtia ſacramētalit̄ aut nō.
non poteſt dari ꝙ nō: quia manente hoſtia vide
tur manere corpꝰ xp̄i ſub illa. ſi aūt ponat̄ corpꝰ
xp̄i eē ſub hoſtia: q̄ro vtrū corpꝰ xp̄i viuū ſit ſub
hoſtia aut corpꝰ xp̄i mortuū. nō corpꝰ xp̄i viuū:
qꝛ tūc nō erat viuū. nec corpꝰ xp̄i mortuū niſi re=
manſerit aliq̄ forma corporeitatis q̄ fuerat in vi=
uo in quā facta fuerat illa cōuerſio. qꝛ ſi noua for=
ma eſt introducta in morte in quā nō fuerit con=
uerſa forma panis: illa forma corpis mortui non
eſſꝫ ſub ſacramēto: ſꝫ ſolū mā ꝑma. ergo oportet
ponere aliquā formā corporeitatis in xp̄o preter
aiam in quā fiat p̄dicta cōuerſio. Cōfirmat̄. quia
corpus cōſtitutū ex noua forma introducta quā
tu ponis: nō plus fuiſſet corpꝰ xp̄i q̄ʒ ignis genera
tꝰ ex aere corrupto ſit corpꝰ aeris. qꝛ vtrobiq; nō
remaneret aliq̄d cōmune niſi ꝑma mā generato
et corrupto. ſꝫ ignis gen̄ratꝰ ex aere nō eſt corpꝰ
aeris ex q̊ generat̄. ergo ſtāte illa hipotheſi: illud
corpus mortuū nō fuiſſet corpꝰ xp̄i. nec ꝑ ꝯñs ſi
aliq̄s cōſecraſſet tp̄e mortis xp̄i nō cōuertiſſet pa
nem in corpꝰ xp̄i qđ eſt falſum. Cōfirmat̄. quia ſi
corpꝰ cōſtitueret̄ ex aia rōnali et materia prima
q̄ʒᵐ ad eē ſb̄ale corporis: tūc corpꝰ ſic dictum eēt
cōmune ad hominē ⁊ p̄dicaret̄ đ eo ſicut animal.
ſed hō de corpe quod p̄dicat̄ de ip̄o nō pōt dice=
re ꝓprie loquēdo corpꝰ meū ſꝫ ſolū corpꝰ qđ ego
ſum. ſicut nec de aiali qđ p̄dicatur de ip̄o pōt dice
re hoc ē aial meū ſed ſolū hoc ē aial qđ ſum ego.
ergo corpus in qđ cōuertit̄ ſb̄a panis de quo dicit
dñs corpꝰ meū nō eſt cōpoſitū ex aia rōnali ⁊ ex
mā. relinquit̄ ergo ꝙ ſit cōpoſitū ex mā et ex aliq̄
alia forma ſb̄ali. ¶ Item. 7°. Si in mā corpis xp̄i
fuiſſet introducta noua forma in morte: illa fuiſ=
ſet forma cadauer᷑ q̄ eſt forma putredinis. ſꝫ nō
decuit talē formaꝫ introduci. igit̄. Minor ꝓbat̄.
qꝛ tali forma introducta: corpꝰ xp̄i incepiſſet pu=
trefieri. qꝛ ꝓpria opatio forme putredinis eſt pu
trefacere. forma aūt nō ꝯſtituit̄ a ꝓpria opatiōe.
ſed hoc eſt cōtra ſacrā ſcripturā q̄ dicit. non da=
bis ſanctū tuū videre corruptionē. ergo in morte
Chriſti nō fuit introducta noua forma ſꝫ remā=
ſit ꝑor q̄ fuerat cū aia. Confirmatur. qꝛ magis cō
gruit ordini nature deū ꝑſeruare māꝫ ſine forma
vel ꝑſeruare aliquā formā in ea q̄ prefuit in vnio
ne: q̄ʒ introducere nouā formā et ꝑuare eā ꝓpria
opatione. ſꝫ ſentiēdū eſt deū ordinaſſe de corpe
Chriſti ꝑꝫ illđ qđ magis ꝯgruebat ordini nature.
ergo tenenduꝫ ē ꝙ in mā corpis xp̄i nulla forma
introducta fuit in morte. Confirmatur. qꝛ pena=
litates quas Chriſtꝰ volūtarie aſſūpſit ꝓ nobis
ſunt aſſumpte ad cōplendū opꝰ redēptiōis nr̄e.
ſed p̄dictū opꝰ cōpletū fuit in morte. ergo iſte pe
nalitates ceſſauerūt in morte. ſꝫ forma putredi=
nis dicit penalitatē ex peccato originali ꝯtractā.
ergo talis forma nō debuit induci poſt mortē in
corpe Chriſti. Confirmatur. qꝛ vbi natura ſuffi=
cit: nō eſt recurrēdū ad miraculū. ſed ſi noua for=
ma introduceret̄: oporteret poſtea eā miraculo=
ſe corrūpi in reunione aie ad corpus i reſurrectio
ne. qđ miraculū nō oportet pōere tenēdo ꝙ nul=
la forma introducta ſit in morte xp̄i. et ſic videt̄
ꝙ in hoie xp̄o fuit forma corpeitatis alia a forma
ſb̄ali. ¶ 3° ꝑncipalit̄ cōtra tertiā cōcluſionē argu=
itur ꝙ in hoie p̄ter aiam intellectiuā ſint alie for=
me partiū ethereogenicaꝝ puta oſſis ⁊ carnis. qꝛ
ſi pret̄ animā itellectiuā nō eēt in homine aliqua
alia forma ſb̄alis: ſequit̄ ꝙ carnes oſſa nerui ſan=
guis ⁊ alie eiuſdem partes organice nō differrēt
ſubſtātialit̄ ſpecifica differentia. ꝯñs pꝫ. ſed cōſe=
quēs ē falſuꝫ. nā hm̄oi partes hn̄t ꝓp̄a accidētia
et ꝓp̄as opationes ſpecifice differētes. talis aūt
diuerſitas accidētiū ⁊ opationū: neceſſario argu
it diuerſitatē formaꝝ ſpecificaꝝ ſb̄aliū. alias nūq̄ʒ
poſſet argui ꝙ aliq̄ differrēt ſpecifice in gn̄e ſub=
ſtātie qđ ē incōueniēs dicere. Confirmat̄. omnis
actio ſalti naturalis cuiuſlibꝫ agētis ē in virtute
forme ſb̄alis ipſiꝰ. ſꝫ eadē forma nō pōt eē ꝑncipiū
cōtrariaꝝ actionū. ergo vbi ſunt cōtrarie actiōes
ſiue opatiōes: oportet eē plures formas ſb̄ales.
ſed in diuerſis partibꝰ aialis ſunt contrarie opa=
tiones. qꝛ cor deſiccat. cerebrū humectat. igit̄ in
illis partibꝰ ſūt diuerſe forme ſb̄ales. Cōfirmat̄.
qꝛ forma ꝓut eſt in vna p̄te nō eſt corruptiua ſui
ipſiꝰ ſiue ſue exiſtētie in alia parte. ſꝫ opatio cor=
dis intēſa nata eſt corrūpere cerebrū et exiſtētiā
aie in cerebro ⁊ ecōtrario. ergo alia forma ſb̄alis
eſt illa in v̄tute cuius ē opatio cerebri: et alia illa
in virtute cuius eſt opatio cordis. Confirmatur.

quia quãdo caro abſciſa vel os abſciſum cõiũgi=
tur ſtati reliq̃ parti in loco abſciſionis reunitur ⁊
reintegraẗ. ſed hoc non eſſet niſi in carne abſciſa
remaneret aliq̃ forma ſb̃alis et aliq̃ diſpoſitiões
ſuꝑ eam fundate ſuꝑ quas fit aĩalis reintegratio
et vnio. qꝛ alia caro nõ poſſet ita reuniri. igiẗ pre
ter aĩam erat alia forma in carne anteq̃ꝫ abſcide
reẗ. Cõfirmaẗ. qꝛ ſanguis ẽ in corꝑe ſicut vinũ in
dolio. ſed forma vini ſtat cuꝫ forma dolij et ſunt
diuerſe forme. ergo forma ſanguinis ſtat cuꝫ for=
ma carnis et eſt diuerſa ab illa. Cõfirmaẗ. qꝛ hõ
nutriẗ. aut ergo nutriẗ ꝑ hoc ꝙ aliq̃ forma nutri=
ti educiẗ de potẽtia nutriti et totuꝫ aggregatum
vniaẗ relique carni et oſſi ipſiꝰ: aut ꝑ hoc ꝙ nutri
mentũ ſpoliaẗ forma ſua et materia efficitur ſub
forma ipſiꝰ nutriti preexiſtẽte. Sed iſtud ſecũdũ
non põt dari. qꝛ tunc ſequereẗ ꝙ ille humor me=
lius nutriret q̃ plus haberet de mã et citiꝰ ſpolia
retur forma ſua. ſed hoc ẽ falſuꝫ. qꝛ humor q̃ me
nutrit eſt ſanguis: et tñ in corꝑe humano eſt aliꝰ
humor plus hñs ď mã et faciliꝰ ſpoliabilis forma
ſua q̃ꝫ ſanguis. ergo relinquitur ꝙ homo nutritur
ꝑ hoc ꝙ aliq̃ eius forma educiẗ de potẽtia nutri=
menti. ſed anima rõnalis non põt educi de potẽ
tia nutrimẽti vel materie. igitur preter animam
rationalẽ oportet eſſe aliã formã in homine edu
cibilem de potẽtia materie. ¶ Nec valet ſi dicaẗ
ꝙ anima rõnalis ſm vnã rõnem educiẗ et ſꝫ aliã
creatur. qꝛ ratio nõ educiẗ nec creaẗ ſed res. res
autem q̃ eſt aĩa totaliter creaẗ. ergo nichil eſt di
ctu ꝙ aĩa ſm vnã rõneꝫ educiẗ et ſm aliã creatur
¶ Cõtra p̃dictas cõcluſiones arguit Scotꝰ. Pri
mo. qꝛ ſi hoſtia cõſecrata i cena a Chriſto in pi=
xide fuiſſet cõſeruata in triduo: ꝑmanſiſſet ibi ea=
dem res ṗmo cõtenta. illud aũt in quod ṗmo fie
bat cõuerſio: nõ fuit materia ṗma nec accidentia
nec cõpoſitũ ex materia et ex accidẽte. ergo com
poſitũ ex mã et forma ſub̃ali. illud ergo ſemꝑ mã
ſiſſet in triduo. ſed tũc nõ erat cõpoſitũ ex prima
materia et aĩa intellectiua. qꝛ Chriſtꝰ fuit vere
mortuꝰ in cruce. et ita anima intellectiua vere fu
it ſeparata. ſed non põt eſſe ſimul ſeparata ⁊ vni
ta corpori. ¶ 2°. Qꝛ terminꝰ huius cõuerſionis
oportet ꝙ ſit ens reale qꝛ cõuerſio eſt realis. ſed
anima intellectiua vt dat eſſe corporeum diſtin=
guendo cõtra eſſe intellectiuũ ſm te non eſt eſſe
reale ſed tantũmodo quoddam abſtractum per
actum intellectus: ſicut cõmune eſt aliq̃d preter
ſingularia ſm te. ergo iſta conuerſio non poteſt
eſſe in animam vt dat eſſe corporeum. nec ipſa
vt ſic eſt terminus huius conuerſionis. ¶ 3°. Aut
illud corpus quod ponis terminuꝫ primũ cõuer
ſionis eſt corpus mathematicum aut corpus na=
turale. non enim phs diſtinguit plura corpora. ſi
mathematicum: igitur cõcludit actu quantitatẽ.
igitur quantitas eſſet ibi primo ex vi cõuerſiõis.
nec erit trãſſubſtãtiatio ſꝫ trãſaccidẽtatio ſi acci=
dens per ſe requiraẗ in termino. ſi ſit corpus na=
turale: ergo eſt naturale ꝑ formã ſubſtãtialeꝫ vel
per qualitatẽ. ſi ṗmo modo: habetur ꝓpoſitum.
qꝛ illa forma nõ eſt anima intellectiua. ſi ſecũdo
modo: cũ qualitas naturalis preſupponat quan
titatem: adhuc habetur ꝓpoſitum ꝙ primꝰ ter=
minus cõuerſionis includit materiã cũ quantita
te et qualitate. et ita erit dupliciter ens per acci=
dens et c̃. ¶ 4°. Quia non ſunt efficaciora ver=
ba ſuper ſanguinem q̃ꝫ ſuper corpus. ſed dicẽdo
hic eſt ſanguis meus vel calix nõ poteſt ibi fingi
terminꝰ cõuerſionis ſola materia ſub modo quã
titatiuo. quia illud nõ eſt ſãguis cũ ſanguis dicat
aliquã ſubſtãtiam q̃ generaẗ ex nutrimẽto ſũpto
et eſt ꝓximũ cõuertendũ in carnẽ. nec generareẗ
nec cõuertereẗ niſi hr̃et ꝓpriã formaꝫ ſub̃alẽ. igiẗ
et c̃. ¶ 5°. Qꝛ cũ dr̃. hoc ẽ corpꝰ. nõ poniẗ ad di=
ſtrahẽdũ ď veritate carnis et oſſis et hmõi: ſꝫ po
tius vt icludit om̃es partes eiꝰ qḋ ẽ ṗmo aĩabile.
ſed ſi dicereẗ hoc eſt caro vel hoc eſt os: videreẗ
eſſe fictio ponere terminũ cõuerſiõis eẽ tãtũmo=
do mãm ſub modo quãtitatiuo vel mãm ſine for
ma ſub̃ali. ergo multo magis eſt in ꝓpoſito acci=
piẽdo corpꝰ vt eſt q̊ddã includẽs om̃ia illa vt hic
accipiẗ. ¶ 6°. Qꝛ iſta via nõ ſolũ nõ ſaluat ſuffi=
cienter veritatẽ euchariſtie: ſꝫ nec ſaluat verita=
tẽ rei ꝯtẽte in euchariſtia. ſ. veritatẽ corꝑis Chri
ſti. qꝛ ſicut in exiſtẽtia naturali: ita et in euchari=
ſtia erat idẽ corpꝰ viuũ ⁊ mortuũ vt ꝓbaẗ ꝑ mul
tas auctoritates ſanctorũ. ſimiliter nec idẽtitatẽ
ſanguinis effuſi ſuper terrã de latere Chriſti mor
tui. ¶ 7°. Quia non põt regulariter ideꝫ effectꝰ
eſſe a quocũq̃ꝫ ⁊ a quãtũcũq̃ꝫ diuerſis agẽtibus.
ſed a quocũq̃ꝫ et qualitercũq̃ꝫ corrũpaẗ corpꝰ vi
uũ dũ tñ non reſoluaẗ in elementa: ſemꝑ ꝓduciẗ
idẽ et eiuſdẽ rõnis. pꝫ ad ſenſum. ſꝫ idẽ nõ põt eẽ
ꝓprius terminꝰ actionis illiꝰ et iſtius agẽtis. er=
go nõ ẽ nouiter ꝓductũ ꝑ actionẽ corruptiuã iſtiꝰ
aĩati: ſꝫ ẽ derelictũ. apparet in ſpeciali ſi bos ꝑ cul=
tellũ vel ſubmerſionẽ vľ iterfectionẽ vľ alijs mo=
dis corrumpatur: ſemper derelinquitur idẽ cada
uer et eiuſdẽ rõnis. corrũpentia auteꝫ hec et illa
non ſunt nata inducere formã ſtati abſq̃ꝫ om̃i al
teratione p̃uia. imo ſi deberet eadeꝫ talis forma
induci ⁊ ab eodẽ agẽte: hoc videẗ vniformis alte
ratio neceſſario p̃uia. ſꝫ hic quãtũcũq̃ꝫ difformis
alťatio p̃cedat ab alio ⁊ alio agẽte: ſꝑ ſeq̃ẗ idẽ ter

minus. ergo in tali cadauere eſt aliqua forma q̄ prius fuerat ſimul cū anima tam in homine ꝙ̄ in alijs. ¶ 8°. Qꝛ cōtradictio eſt imediata rō diſtiguēdi plura ſub ente. vt pote ſi hoc et illud recipiant contradictionem in eſſendo. quia ſi hoc eſt et illud nō eſt: non ſunt idem ens in eſſendo. ſic in ꝓpoſito forma anime nō manēte: corpꝰ et forma corporeitatis manēt. et ideo vl'r in quolibet aiato neceſſe ē ponere aliā formā q̄ corpꝰ eſt corpus ab illa q̄ eſt aiatū. nō loquor ꝺ illa q̄ corpꝰ ē hoc aiatū indiuiduū corpis qꝺ eſt genꝰ et habēs corpeitatē. ſed loquor ꝺ altera parte cōpoſiti qꝺ nec eſt hoc indiuiduū nec ſpēs in genere corpis. imo nec i genere ſubſtātie ſed tātūmodo ꝑ reductionē. hec Scotꝰ in forma. ¶ Cōtra ꝑdicta arguit Aureolus. Om̄es inquit cōcedūt ꝙ hō non creat̃ ſm carnē ſʒ ſolū ſm aiam. ergo hō ſm carnē generat̃ et ē extraduce. tūc ſic. aut ſm carneʒ eſt hō extraduce materialit̃ qꝛ ſola mā eſt extraduce: et hoc nō. qꝛ tūc caro mea eēt ex piſce ſicut ex patre meo. qꝛ pr̄ meꝰ comedit piſcē q̄ ꝯuerſus eſt in ſemē pr̄is mei quo me generauit. Aut intelligitur ꝙ caro ſit extraduce ſm eē accidentale qꝛ accidētia carnis ſunt extraduce: et hoc nō potes tu dicere. qꝛ ſi aīa intellectiua vniretur imediate materie ꝑme: oportet ꝙ in aduētu eiꝰ om̄ia accidētia corrūpant̃. qꝛ ſm te accidētia nō hn̄t mām ꝑmā ꝓ ſubiecto ſed mediante aliq̄ forma ſbali q̄ corrūpit̃ ꝑ te in aduētu forme q̄ eſt aīa. ¶ Cōfirmatur. qꝛ accidētia cōſequunt̃ formā ſbalē. igitur ab eodē agēte a quo ſunt accidētia q̄ ſunt extraduce. igit̃ manet forma q̄ eſt extraduce: vel accidētia erūt ſine ſubō. Aut tertio modo caro ē extraduce qꝛ manet forma q̄ erat ſm eē formale: ⁊ tūc vel eſt caro ꝑ aīam intellectiuā: et ſequitur ꝙ nō eſt extraduce cū aīa intellectiua non ſit extraduce: vel eſt ꝑ aliā formā ab aīa ⁊ hētur ꝓpoſitū. ¶ Cōfirmat̃. qꝛ ſi forma nō eſt extraduce: nec effectꝰ forme eſt extraduce. ſed anima ſm omnes nō eſt extraduce. et per te autem eſſe carneuʒ eſt effectus formalis anime. igitur eſſe carneum in homine nō eſt extraduce. nō igitur debet dici ꝙ homo ſm carnem ſit a parentibus. nec Chriſtus ex virgine ſm ꝙ homo ſed a deo imediate. quia ab eodem eſt effectus formalis et forma. ſed forma eſt a deo imediate. igitur eſſe carneum et corporeum in Chriſto eſt imediate a deo. ¶ 2° ꝑncipaliter arguit ſic. Materia et forma realiter diſtinguūtur ita ꝙ ſunt realitates diſtincte non in actu ſed in potentia. quia in actu ſunt vnum ſed in potentia plura. ſed anima et corpus ſm pħm ſe habēt vt forma et materia. igitur anima ⁊ corporeitas ſunt realitates diſtincte. maior nota ē per pħm et cōmentatorem in pluribus locis. 7° et. 12° methaͤ. ſed minor habetur. 8° methaͤ vbi dicitur ꝙ ex anima et corpe fit vnū ſicut ex cera ⁊ figura. Dices ꝙ accipit ibi corpus ꝓ toto cōpoſito. cōtra. tūc ꝓpoſitio pħi eſſet falſa. Itē. 8° methaͤ vbi querit vtrū nomen ſignificet materiam vel formā exemplificat: ſicut hoc nomen hō animā vel corpus. Item pħs. 2° de anima diuidit ſbam in potētiā et actum. et ibi dicit ꝙ aīa nō eſt potentia qꝛ non eſt corpus. corpus aūt eſt mā et ſubm. Et cōmentator ibidē cōmēto. 4°. corpus eſt ſubſtātia q̄ eſt ſubm. et non loquit̃ ibi de toto certū eſt qꝛ totū nō eſt ſubm. vñ ſm eum anima reſpicit corpus ſicut albedo ſubiectuʒ. et ſicut albū non eſt ſubiectū ſed cōpoſitum: ſic in ꝓpoſito. Itē. 8° methaͤ cōmento vltimo dicit. ꝙ ſicut nō accidit q̄ſtio in cōparatiōe figure cū cupro: ſic in cōparatione anime cū corpe. anima eniʒ ſic ſe habet ad corpus vt figura ad cuprū. Itē. 2° de aīa cōmento. 7° dicit idē. Iteʒ ad idē ex diffinitione anime. 2° de aīa. aīa eſt actus corporis organici phiſici et cͤ. Reſpōdetur ꝙ verū eſt cōiunctim. ſ. rōne cōiuncti. ita ꝙ corpus accipitur ibi ꝓ cōiuncto. et hoc ꝓbāt. quia ſequit̃ infra. corpus autem nō eſt abijciens aīam. Cōtra. ibi inueſtigatur duplex ſubſtātia. vna q̄ eſt mā. alia q̄ ē forma. et ibi dicit ꝙ corpus eſt mā et ſubm. ſed cōpoſitum nō eſt mā et ſubm. Itē infra dicit. ꝙ ſicut ſe hēt potentia viſiua ad pupillā: ſic anima ad corpus. ſed pupilla ſe habet ad potētiam ſicut materia. ergo et corpus reſpectu anime. Itē cōmentator dicit ibidē ꝙ non eſt querenda cauſa nec ratio quare ex anima et corpore fit vnum niſi quia hoc eſt ꝑfectibile et illud perfectio. ¶ Ad illud vero quod dicit Ariſtotiles ꝙ corpus non eſt abijciens animam: verum eſt ſed tunc eſt fallacia conſequentis. corpus non eſt abijciēs animam. ergo corpꝰ eſt compoſitum. infert̃ enim a pluribus cauſis veritatis ad vnam. nam compoſitum non abijcit animam nec corpus abijcit animam: licet aliter et aliter. vnde equiuocatio eſt in expoſitiōe pħi. nam pħs ibi dixerat ꝙ corpus eſt ſubſtātia q̄ eſt potentia reſpectu anime. modo quia poſſet ſic intelligi ꝙ corpus ſic eſſet potentia reſpectu anime ſicut ſemen eſt potentia ipſum generabile ſic ꝙ abijciatur forma generabilis ſtante forma ſeminis: corpus autem non ſic eſt potentia ꝙ abijciat animam iſtaʒ dum eſt actu forma corporis: ideo ad hoc deſignandum dicit notabiliter corpus non abijciat animam: hoc eſt ꝙ anima et forma corporis ſunt ſimul et non ſe abijciunt.

ex quo patet ꝙ auctoritas magis eſt ad oppoſitū
ꝗ̄ ad ꝓpoſitū. ¶ 3° ṗncipaliter arguit ſic. Si aīa
daret eē corporeū et imediate vniret materie ṗ=
me vel imediate informaret ṗmaꝫ mām: ſequit̄
ꝙ aīa eſſet actꝰ ſubſtantie in pura potētia mate=
rie nō aūt ſubſtātie in actu. ſꝫ ꝯñs eſt falſum et ꝯ̄
cōmētatorē. 5° metha^c vbi dicit ꝙ aīa eſt forma
entis in actu ad differentiā aliaꝝ formaꝝ q̄ ſunt
forma entis in potētia. vñ diſtinguit ibi formas
corpoꝝ ſimpliciū a forma hoīs q̄ ē aīa. qꝛ forma
hoīs eſt forma ſubſtātie in actu: alie vero ſūt for
me ſubſtātie in potētia materie. ¶ 4° ſic. Phs
ṗmo de aīa improbat opinionē Empedoclis po
nētis ꝙ aīa eſt forma mixti cōflata ex elementis.
Ariſto. eni ꝓbat ibidē ꝙ illa opinio non ē vera ꝙ
.ſ. aīa ſit armonia vel forma mixti ſicut alie for=
me. Tunc ſic. caro hoīs ⁊ os ſunt forme mixte cō
flate ex elemētis. ſed aīa non eſt talis forma. igit̄
et c̄. maior ꝓbat̄ p̱ phm̄. 7° metha^c et cōmenta=
torē in fine dicētes ꝙ caro et os ſunt forme cōfla
te ex realitatibꝰ elemētoꝝ. vnde ibidē dicit ꝙ q̄=
dā ſunt forme medie ex realitatibꝰ elementoꝝ.
et tūc ſubdit. ille forme in ꝗbuſdā ſunt caro in q̄=
buſdā ſunt os et c̄. Et cōmentator ibidē dicit cō=
mēto vltimo ꝙ ſicut littere cōponūt ſillabam ita
elemēta carnē. minor patet p̱ phm̄ vbi ſupra cō=
tra Empedoclē. et habet Ariſtotiles cōtra eum
tres rōnes. ṗma eſt. qꝛ nullū cōpoſitū ex elemen
tis hēt dominiū ſup̱ alia. ſed aīa mouet corpꝰ ſm̄
plenū dominiū. igit̄ et c̄. ſecunda ē. qꝛ eni mēbra
hoīs ſunt cōpoſita ex elementis: ideo op̱ationes
mēbroꝝ indigēt elemētis vt auris aere viſus aq̄
et ſic de alijs. ſed op̱atio aīe nō eget aliq̄ elemen
to. igit̄ et c̄. tertia eſt. qꝛ multe ſunt mixtiones in
corp̱e puta carnis et oſſis: et diuerſe diuerſorum
mēbroꝝ. ſed aīa ē vna. quare aīa non eſt mixtio
nec forma mixta. Et phs et cōmētator dicūt ibi
ꝙ inter omnes opiniones de aīa: illa Empedo=
clis ē ꝓbabilior. et hoc nō ſine ratione cū appare=
at ꝙ ex corruptiōe anime corrūpit̄ mixtio et ecō
tra. Et cōmētator dicit ibi cōmento. 6°. ſi aīa eſt
aliud a forma carnis: arguit ꝓ Empedocle: q̄re
corrūpit̄ corruptione mēbroꝝ et armonie corpo
ris. et hoc dicit ꝙ ideo ē: qꝛ corrūpit̄ corrupto q̄
dā alio. ſ. debita diſpoſitione corporis. Itē cōme
tator. 2° de aīa cōmēto. 43. ꝓbat ꝙ aīa non eſt
mixta: qꝛ omnis forma de genere mixtoꝝ de ne=
ceſſitate ē grauis vel leuis. ſ; aīa ſꝫ eū nō ē hm̄oi.
qđ ꝓbat. qꝛ alias ñ eēt ṗncipiū augmēti in aīali.
cuꝰ rō eſt. qꝛ omnis talis forma hēt motū ad vnā
dimēſionē tm̄ vt pꝫ de graui et leui. ſ; aīa eſt ṗn=
cipiū motꝰ ad omnē dimēſionē in lōgū latū et p̱
fundū. ex q̄ pꝫ ꝙ falſum ē illud dictū. ſ. ꝙ aīa cōti=
net v̄tualit̄ formā mixti. nō eni pōt eē ṗnᵐ taliuꝫ
op̱ationū nec ſubm̄ q̄litatū puta grauitatis vł le
uitatis q̄ ſequunt̄ formā mixti. ſed elemētū p̄do=
mināſ. hinc ē qđ dicit phs. 7° phi. ꝙ in nob̄ ē du=
plex motꝰ. vnꝰ q̄ eſt ex aīa: aliꝰ qui ē ex elemētis.
¶ 5° ṗncipalit̄ arguit. qꝛ idē nō mouet ſeipm̄. ſꝫ
aīa mouet corpꝰ. ergo eiꝰ realitas eſt alia a reali
tate corp̱is. Vel ſic. ſi eadē eſſet realitas anime ⁊
corp̱is: impoſſibile eēt ꝙ aīa moueret corpus. cu
ius rō eſt. qꝛ tunc idē rōne eiuſdē realitatis eſſet
motor et motū. qđ ē impoſſibile apud phꝫ. ſꝫ aīa
mouet corpꝰ. ē eni ṗmus motor in corp̱e ſꝫ phm̄
in de motu aīaliū et. 8°. phi. Et iſta ē rō cōmēta=
toris. 3° celi ⁊ mūdi cōmē. 28. vbi dicit ꝙ motor
diſtinguit̄ eſſentialit̄ a moto in aīalibꝰ. Hoc idē
dicit. 8° phi. cōmen. 18. Et. 30. magis exp̄ſſe dicit
ꝙ aīa q̄ eſt motor in aīalibꝰ diſtinguit̄ a moto p̱
eēntiaꝫ. et qꝛ ex hoc dicit ꝙ aīal pōt mouere ſeip
ſum p̱ formā ſuā. corp̱a āt ſimplicia nō pñt ſe mo
uere p̱ formā ſuā. et ibi inſtat ꝯtra ſe dicēs ꝙ ī cor
poribꝰ ſimplicibꝰ forma differt realit̄ a mā. igitur
iſta pñt ſe mouere rōne forme ⁊ moueri rōne ma
terie. nec ſequit̄ ꝙ mouēs et motū ſint idē. et tūc
reſpōdet ꝙ licet mā differat a forma: tñ iſta non
pōt eſſe motū per ſe cum non ſit ens actu ſed po
tentia. corpus autem in animali eſt ens actu. ec=
ce expreſſe quomodo ibi vult ꝙ corpus motum
vt diſtinguitur ab anima non eſt mā tm̄. qꝛ tunc
ita parum poſſet moueri ab anima ſicut mā a for
ma. ¶ Sed forte ad hoc dicetur ꝙ anima nō mo
uet corpus imediate ſed mediāte potentia: ita ꝙ
potētia eius eſt ṗmus motor. potētia autem eſt
qualitas diſtincta. ⁊ tunc dicit̄ ꝙ corpus qđ dicit
cōpoſitum ex mā ṗma et ex anima eſt ens actu.
et hoc mouetur non ab anima. qꝛ tunc idem ſe=
ipſum moueret ṗmo: ſed a potētia anime. iō aīa
mouet mediate et per accidens: ſed eſt motuꝫ p̱
ſe. Contra. nulluꝫ accidēs mouet ad vtrāq; par
tem niſi ṗmū mouens ſit anima reſpectu accidē=
tis. Item qꝛ reſponſio cōtradicit expreſſe textui
Ariſtotelis qui dicit ꝙ anima q̄ eſt forma mouet
corpus. ideo animal mouet ſe p̱ formā ſuam. Itē
in de cauſa motus animaliū dicit ꝙ anima eſt ṗ=
mū mouēs. Et cōmentator in multis locis dicit
idem. Item hoc eſt contra ſenſum. quia videmꝰ
corpus animalis ſimul totum moueri vſq; ad in
diuiſibile. vnde muſculꝰ mouetur a ſpū. et oēs
ſpūs mouent̄ vſq; ad vnū pūctū. et ex hoc argu
it phs ſic. In hm̄oi motibꝰ aut mouet ille pūctꝰ
qui apparet imobilis: aut mouet totum cōpoſitū
ex anima et corpore: aut aīa et nō pūctꝰ. nō q̄dē

punctus:qꝛ motꝰ phiſicus eſt neceſſario a quãto.
nec a toto:qꝛ illud ẽ ꝑ ſe motũ.ergo mouens ne-
ceſſario eſt aĩa cuiꝰ motꝰ eſt ad punctũ.et quãtũ
ad hoc illa nõ mouet corpꝰ organice. ¶6° argu
it ſic. Si aĩa rõnalis nõ diceret aliã realitatem a
realitate corporis:tunc ſequũtur duo incõueniẽ
tia.ſcilicet ꝙ anima eſt extẽſa: vel ꝙ pes meꝰ eſt
ſubſtãtialiť idẽ cũ oculo.nã quia nõ differũt ĩ mã
nec in forma:vel nõ differũt in aĩa qꝛ aĩa eſt tota
in toto ⁊ tota in qualibet parte. et ſi anima non
eſſet aliud a corpore:non eſſet aliud eſſe anima-
tum ab eſſe corporeo et carneo. et ſic caro hoīs
erit vere tota in toto et tota in ꝑte cuȝ ſit caro ꝑ
ſolã aĩam. Dices ꝙ differunt ꝑ quãtitatẽ. Cõtra
aut quantitas iſta extendit animam:⁊ ſic anima
erit extenſa.aut non: et ita effectus formalis eiꝰ
non eſt eẽ extẽſum: ita ꝙ eſſe carneuȝ nõ erit eſſe
extẽſum. ¶7°. Si aĩa eſt ſola forma in hoīe: q̄ro
quid ẽ ſubm quãtitatis.aut ſola materia:et tunc
nichil extẽdetur in hoīe niſi ſola mã. et ſic ſequiť
ꝙ ens in pura potẽtia erit ſubm accidẽtis qḋ tu
negas:et quãtitatis terminate qḋ phs et cõmen
tator hñt ꝓ inconueniẽti.quelȝ eni res prius eſt
ens actu ꝙ̄ tale accidẽtale ens. aut ſubm quãti-
tatis eſt totũ cõpoſitũ ex materia et forma:⁊ tũc
aĩa neceſſario erit extẽſa.aut tertio ſubm quanti
tatis erit mã cũ aliq̄ alia forma ſubali: et tũc ha-
betur ꝓpoſitũ ꝙ in homine eſt alia forma ab aĩa.
Dices ꝙ cõpoſitũ ex aĩa et corpe eſt ſubm quãti-
tatis:nec tñ ꝓpter hoc aĩa ẽ extẽſa ſed cõpoſitũ.
Cõtra. impoſſibile ẽ ꝙ aliquid ſit ſubm forme et
nõ recipiat effectũ formalẽ. nõ enim effectus for
malis eſt aliud a forma: ſiue formã eẽ in ſubiecto
et ſubm recipe illã formã.ſed in ꝓpoſito effectus
formalis anime nõ eſt aliud niſi animã corpꝰ in-
formare et corpꝰ ab anima informari.ſȝ effectus
quãtitatis eſt eẽ quãtũ partibile ſiue partitũ. igi
tur ſi totũ cõpoſituȝ ratione cuiuſlibet partis eſt
ſubiectum quãtitatis:quelibet pars recipiet effe
ctum formalẽ quãtitatis. Cõfirmať. qꝛ impoſſi-
bile eſt ꝙ aliq̄ forma reſpiciat mãm mediãtibus
dimẽſionibus et nõ ſit extẽſa.et hec eſt rõ cõmen
tatoris in de ſuba orbis. ¶8° arguit ſic. Nutritio
eſt quedam partialis aggeneratio. tunc q̄ro aut
nutritur anima.aut accidẽs.aut ſubſtãtia exiſtẽs
actu per aliã formã ab anima. aut ſola materia.
non primum. quia quod nutriť:per corruptionẽ
poteſt deperdi et abijci.anima autem non ẽ paſ-
ſibilis et trãſmutabilis trãſmutatiõe phiſica. nec
poteſt dari ſecundum.ſ.ꝙ accidentia. qꝛ ſm phȝ
2° de generatione:vnũquodqȝ nutritur inq̄ᵐ ẽ
quid.nec poteſt dari ꝙ ſola materia per hoc ꝙ ſo
la materia nutrimenti additur ad priorem for-
mam. reſtat igitur ꝙ illud nutritur quod poteſt
in ſubſtãtia ſua ꝑfici et deperdi ſicut compoſituȝ
ex forma ſubſtantiali que eſt alia ab anima et ex
materia. ¶9° arguit ſic. Quia in nutritione ho-
minis aut alterius animalis acquiritur noua for
ma vel pars forme.ergo cum nõ acquiratur aliq̄
pars anime rationalis:ſequitur ꝙ in homine eſt
alia forma ſubſtãtialis ab anima rationali. Aſſũ
ptum ꝓbatur. quero inquit de ꝓpria actiõe for-
me rei nutriende ad quid terminatur. aut enim
terminatur ad ſolam corruptioneȝ forme alimẽ
ti:et hoc non poteſt dari ſm phiſicam veritateȝ.
agẽs enim nõ eſt per ſe corrumpens. non enim
corrumpit niſi quia generat. vnde agẽs non in-
tendit negationes per ſe. 9° methaᶜ cõmen. 43.
vnde repugnãtia eſt dicere actionem eſſe tãtũ-
modo ꝑuatiuã. Aut ſecundo illa actio terminať
ad copulationẽ prioris forme cũ materia:et hoc
non põt dici. tum qꝛ illa copulatio eſt relatio. ge-
neratio autem nõ per ſe terminatur ad relatio-
nem. tuȝ qꝛ talis copulatio q̄ ponitur relatio nõ
cadit inter formã et materiam. tum qꝛ agens eſt
extrahẽs de potẽtia in actũ. 7°. et. 12° methaᶜ. ſȝ
per hoc ꝙ ageret iſtã copulationem non eſſet ve
re extrahẽs de potẽtia ad actum. qꝛ ibi nichil eẽt
quod deduceretur de potẽtia ad actum. ſed for-
te ibi eſſet eductio de potẽtia non vnita ad potẽ
tiam vnitã. vnde nichil eſſet ibi eductũ de potẽ-
tia materie. Aut tertio illa actio terminať ad pri
mam formã carnis de nouo inductã:ſed hoc non
poteſt dari. qꝛ noue actionis eſt nouus terminꝰ
formalis. vnde reſtat ꝙ ꝑ actioneȝ nutritiue edu
catur noua forma in actũ. ¶10. arguit ſic. Uni-
formiter fit nutritio in homine et in alijs anima
libꝰ. ſed non fit nutritio in alijs animalibus ſine
acquiſitione noue forme partialis quod patet.
quero eñi aut tota forma preexiſtẽs et informãs
priorẽ materiã informat nouiter materiã alimẽ-
ti:aut pars eius. ſi tota:hoc eſt impoſſibile. quia
ſm hoc ſenſitiua bruti eſſet indiuiſibilis et inextẽ
ſa ſicut anima intellectiua et eſſet tota in toto et
tota in qualibet parte quod philoſophus impro
bat primo de anima. vbi dicit ꝙ hmõi forma ẽ vna
in actu et multe in potentia ad modũ continui.
et exemplum ad hoc manifeſtum eſt in animali-
bus anoloſis. Nec põt dari ſecũdũ.ſ.ꝙ aliq̄ pars
forme precedẽtis informat mãm adueniẽtem.ſ.
alimẽti. qꝛ in talibꝰ formis extẽſis ſicut totũ cor-
reſpõdet toti:ita pars correſpõdet parti adeq̄te
qꝛ ſic tota forma nõ põt eẽ forma alteriꝰ ſimul to
tius:ſic nec pars ptis. Cõfirmať. qꝛ ita impoſſi-

bile eſt ꝙ forma ſƀalis migret de ſubiecto in ſubꝫ
ſicut eſt ipoſſibile de forma accidētali. tu autē po
nis ꝙ migret: qꝛ preexiſtēs informat nouiter no
uam materiā. Itē ẜm te materia eſt cauſa diſtin=
ctionis et multitudinis. igiẜ alietas materie faci
et alietatē forme. igiẜ oportet ꝙ forma q̄ induci=
tur in iſta materia ſit diſtincta a forma q̄ induciẜ
in alia materia ſimpliciẜ vel ſaltem ẜm partē. hec
ſunt argumēta Aureoli in forma. Multa alia ar
gumēta fiūt: ſed ex ſolutione premiſſoꝝ patet ſo
lutio alioꝝ. ideo in hoc ſecūdꝰ articulꝰ terminaẜ.

QUantum ad ar
ticulū tertiū ꝑmo notādū eſt ꝙ
in generatiōe hominis ſemē de
ciſum a gn̄ante tanqꝫ inſtrumen
tū nature humane in cuiꝰ v̾tute
agit: inducit in materia nō ſolū diſpoſitiones cō
uenietes anime vegetatiue et ſenſitiue ſed etiaꝫ
ſuo ordine diſpoſitiones cōuenietes anime intel
lectiue. q̄ licet nō cauſetur ex v̾tute ſeminis quē=
admodū in aialibus et plātis: introduciẜ tamen
et vniẜ materie ſic diſpoſite et nō aliẜ. quāuis eni
aia intellectiua ſit ꝑ creationē et nō ſimpliciẜ ex
vi generatiōis: requirit tn̄ ꝙ in mā cui introduciẜ
precedāt diſpoſitiones ꝑ agētia naturalia cauſa
te q̄bus ꝓpꝛiꝰ actꝰ in propria materia recipiaẜ.
aia eni intellectiua eſt corꝑis humani ꝓpꝛiꝰ actꝰ
et forma naturalis licet ſuꝑnaturaliter producta
Ut. n. S. T. dicit de ſpūa. crea. ar. 2° ad. 4^m et
5^m. aia intellectiua ẜm ſuā eēntiā ē forma corꝑis
et non per aliq̄d additū et pars humane nature
vn̄ et ꝑfectionē ſue nature nō habet niſi in vnio=
ne ad corpꝰ. cuiꝰ ſignū eſt ꝙ in v̾tute ipſius aie ē
ꝙ fluāt ab ea quedā potētie q̄ ſunt actꝰ organoꝝ
corporaliū. cū itaqꝫ aia intellectiua ſit ꝑ ſe et ẜm
ſuam eſſentiaꝫ forma corꝑis humani et requirat
certas ac debitas diſpoſitiones in materia vt ei
vniaẜ q̄ per virtutē agentis naturalis inducunẜ:
cōſequens eſt ꝙ agēs naturale agat ad vnioneꝫ
anime intellectiue cuꝫ mā. et qꝛ ex huiuſcemodi
vnione reſultat et cōſtituitur homo: ſequitur ꝙ
agēs naturale ſit hominē generās. iuxta qꝺ phs
dicit. 2° phi. ꝙ ſol et homo generāt hominē. vn̄
ſtat bene ꝙ anima intellectiua ẜm ſe nō genereẜ
ſed ſit a ſolo deo per creationē: et tamē ꝙ homo
ex aia intellectiua et corꝑe ſubſtātialiter cōſtās:
per virtutē agentiū naturaliū genereẜ. Qꝺ aūt
dicitur in libro de ſpū et anima ꝙ aia pregrauaẜ
corpore: nō eſt intelligendū quaſi illud cōueniat
corpori humano ex natura ſua: ſed qꝛ ex corrup=
tione corꝑis ꝓpter defectꝰ cōtingentes aia pre=
grauaẜ ẜm illud ſapiētie. 9° corpꝰ qꝺ corrūpitur
aggrauat aiaꝫ. verū ꝙ liber ille ꝺ ſpū et aia modi
ce eſt auctoritatis neqꝫ eſt ab Auguſtino editꝰ vt
quidaꝫ arbitrātur ꝓut. S. T. notat in multis lo=
cis. ¶ Sed cōtra premiſſa videtur facere qꝛ ẜm
doctrinā. S. T. aia intellectiua in gn̄atione hois
vnitur materie nude ab omni alia forma ſubſtā
tiali et accidētali. fruſtra ergo videtur ꝙ preceſ=
ſerint diſpoſitiones alique in mā. et ꝑ ꝯn̄s ꝙ hu=
iuſmodi diſpoſitiones introducte ꝑ agēs natura
le nō poſſint aliquo modo cauſare vnionē aie cū
mā cū in ipſo inſtāti vnionis non iā ſint. ac ꝑ hoc
ꝙ agētia naturalia nichil efficiāt ad talē vnionē
neqꝫ aliq̄ ratione poſſint dici generātia hominē.
Et cōfirmaẜ. qꝛ ipā mā et aia intellectiua ſunt a
ſolo deo ꝑ creationeꝫ. ſi ergo in ipā vnione nulle
inueniaẜ diſpoſitiones in mā ꝑ virtutē agentis
naturalis inducte: nō videẜ ꝙ agēs nāle cuius a=
ctio eſt mediātibus q̄litatibꝰ et diſpoſitionibus
naturalibꝰ vllo modo attingat ad vnionē anime
cum mā nec ꝑ ꝯn̄s ad gn̄atione hominis. ¶ Sed
ad hāc obiectionē reſpōdemꝰ ꝙ aliq̄d facere ad
vnionē duoꝝ dupliciter pōt intelligi. Uno mo=
do tanqꝫ mediū vnionis vtrūqꝫ cōtigēs et ligās
ad modū bituminis vł claui: et iſto modo id qꝺ
cōfert ad aliquoꝝ vnionē oportet manere in ipā
vnione cū ſit eius cā no ſolū qꝫ^m ad fieri ſꝫ etiam
qꝫ^m ad eſſe. et ꝑ hūc modū diſpoſitiones in mate
ria precedētes introductionē forme ſƀalis nō fa
ciunt ad ipſarū vnionē. Alio modo dr̄ aliq̄d face
re ad duoꝝ vnionem non q̄ſi mediū inter ea inci
dens et vtrūqꝫ cōtingēs: ſed qꝛ alteꝝ ipſoꝝ diſ=
ponit ad alteriꝰ receptionē vł vt illi vniaẜ. ꝑ quē
modū virtꝰ et motio inſtrumēti facit ad vnionē
forme artis cū mā ꝑ hoc ꝙ diſponit materiaꝫ ad
recipiēdū formā. et v̾tꝰ maris cū ſemine deciſo fa
cit in gn̄atione aialiū ad vnionē aie cū mā prout
phs inq̄t. li° de gn̄atione aialiū ꝑ hoc ꝙ diſponit
māꝫ ſetꝰ ad aie receptionē. et ꝙ iſto mō facit ad
vnionē aliquoꝝ: nō oꝫ ꝙ maneat poſt ipoꝝ vnio
nē. vn̄ et poſtqꝫ ꝓducta ē aia ſenſitiua in gn̄ato ꝑ
v̾tutē ꝑncipij actiui qꝺ erat in ſemine: virtꝰ acti=
ua ſeminis eſſe deſinit diſſoluto ſemine ⁊ euaneſ
cente ſpū q̄ inerat. Neqꝫ eſt hoc inconueniēs vt
. S. T. inq̄t. pª. ꝑ. q. 118. ar. p° ad. 4^m. qm̄ virtus
iſta ē iſtrumētale agēs. motio āt iſtrumēti ceſſat
effectu in eē iā ꝓducto. ⁊ ꝑ hūc modū dicimus ꝙ
diſpoſitiōes ꝑcedētes i mā faciūt ad vnionē for=
me introducēde cū mā: inqꝫ^m diſponūt māam ad
ipſiꝰ receptionē. Et licet huiuſcemodi diſpoſitio
nes i inſtāti itroductiōis forme i mā ꝺſināt eē ꝓp
ter corruptionē ſubti ſic dictū fuit diſtin. ꝑcedēte

quia tñ ꝑ tẽpus imediate precedẽs ipm inſtans
quod eſt eiꝰ terminus predicte diſpoſitiones ad
ipam forme introductionẽ naturalit̃ diſponebãt
ideo vnio forme cũ materia dr̃ fieri diſpoſitiue ꝑ
ipſarũ diſpoſitionuꝫ cauſalitatẽ. vt imaginemur
ꝙ ſicut tẽpus alterationis attingit inſtãs genera
tionis tanꝗ̃ eiꝰ terminũ imediatũ: ita et cauſali-
tas ipſaꝝ qualitatũ vel diſpoſitionũ attigit tãꝗ̃
eiꝰ terminũ ipam forme introductioneꝫ et vnio-
nem cũ mã: quãuis ad ipam forme ſubam ꝓducẽ
dam vt eſt ꝺ aia intellectiua eiꝰ cauſalitas nõ di-
recte ſe extẽdat. ¶ Ad ꝑmiſſoꝝ aũt pleiorẽ intel-
lectũ notãdũ ẽ ꝓut. S. T. dicit ꝺ põ dei. q. 3ª. ar.
9º. ad. 9ᵐ ꝙ alit̃ ẽ in gñatiõe hoīs et alit̃ i gñatio
ne aerꝭ vl̃ aq̃. nã gñatio aeris ẽ ſimplex. qꝛ in tota
aeris generatione nõ niſi due forme ſbales appa-
rent: vna q̃ abijcit̃ et alia q̃ inducit̃. qꝺ totũ fit ſi-
mul in vno inſtãti. vñ ante introductionẽ forme
aeris ſemꝑ manet in mã forma aque qñ ex aqua
fit aer. generatio aũt hominis vel aialis non eſt
vna ſimplex ſed ꝯtinet in ſe plures generatiões
et corruptiões cũ ibi appareãt diuerſe forme ſub-
ſtãtiales. ꝑmo eniꝫ apparet ibi mẽſtruũ vel ſꝑma
qꝺ nõ ẽ actu viuũ. poſtea apparet viuũ ꝑ aliã for
mã. ſ. aiam vegetatiuã. deĩde apparet aial ꝑ aiaꝫ
ſenſitiuã. et vltimo homo ꝑ aiam intellectiuam.
nõ enim eẽ põt ꝙ vna et eadem forma ſubſtãtia
lis gradatim educat̃ in actũ omniũ iſtoꝝ. nã for-
ma ſubſtãtialis gradus nõ habet cũ nõ ſuſcipiat
magis et minꝰ neqꝫ ſucceſſiue in actũ ꝓducatur
ſed in iſtãti: alias oporteret gñationẽ ſubſtãtie eſ
ſe motũ. ꝓpt̃ qꝺ phs dicit. 15º ꝺ aialibꝰ ꝙ embrio
ꝑmo viuit vita plãte ꝑ animã. ſ. vegetatiuã. dein
de illa abiecta viuit vita aialis ꝑ animã ſenſitiuã.
qua iteꝝ abiecta demuꝫ viuit vita hominis. hu-
iuſcemodi autẽ gñationes et corruptiones fiũt
per ꝟtutẽ actiuã ſeminis a generãte deciſam: ge
nerationes ꝑ ſe corruptiones vero ex cõſequẽti.
vnde in generatione hoīs virtꝰ actiua et forma-
tiua q̃ a generante homine cum ſemine deriuat̃:
habet ꝟtutẽ anime gñantis ꝑ modũ inſtrumẽti.
quẽadmodũ ꝑ motionem artificis ꝟtus artis ad
imaginẽ fabricãdam: deriuat̃ ꝑ artificis motionẽ
ad ſerrã et dolabrã et ad cetera q̃bus vtit̃ inſtru
mẽta. hec aũt virtus actiua ⁊ formatiua ſeminis
agens in ꝟtute hoīs generãtis: ꝑmo cauſat i mã
embrionis cõueniẽtes diſpoſitiones etiã neceſſi
tantes ad introductionẽ forme viui. qua intro-
ducta: forma prior abijcit̃. qꝛ vt phs dicit primo
de generatione: non põt naturaliter eſſe gñatio
vnius ſine corruptione alterius. et quia generãs
in cuius virtute agit: nõ ſolum eſt quid viuum ſꝫ
etiam animal: introducta forma viui: vlterius ſe
extendit ad inducẽdas diſpoſitiones cõuenien-
tes forme animalis. et qꝛ ipm generãs nõ ſolum
eſt viuũ et aial ſed eſt etiã hõ: vlteriꝰ ipſa vis for
matiua ab eo ꝺciſa agit ad inducẽdas diſpoſitio
nes homini cõueniẽtes vſqꝫ ad vltimũ graduꝫ q̃
eſt neceſſitas ad formã hoīs ꝓut. S. T. inquit ꝺ
potẽtia dei. q. 3ª. ar. 9º. ad. 2ᵐ. ex q̊ patet ꝙ i ge-
neratione hoīs neceſſario in embrione ꝑmo in-
troducit̃ aia vegetatiua: et deinde aia ſenſitiua.
qm̃ ꝟtus ſeminis deciſi a gñante hunc ordinem
nãliter hẽt in agẽdo eo ꝙ agit in ꝟtute anime q̃ ẽ
et vegetatiua ⁊ ſenſitiua et rõnalis. Neqꝫ eſt in-
cõueniẽs vt. S. Doc. ait cõtra gẽtiles liº. 2º. caº
89. ſi forme intermedie inter ꝑmã formã elemẽ-
ti et vltimã formã ad quã gñatio ordinat̃ natura
liter ꝓducant̃ ſtati poſtmodũ corrũpende. quia
hm̃oi forme intermedie nõ dãt ſpẽm cõpletam:
ſꝫ ſunt vt i via ad ꝑfectã ſpẽm. et iꝺ neqꝫ ipe neqꝫ
ſuppoſita q̃ cõſtituũt ꝓducunt̃ vel generant̃ vt ꝑ
maneãt: ſed vt ꝑ ea ad vltimũ gñatum ꝑueniat̃.
Neqꝫ iteꝝ obſtat ꝙ tota gñationis trãſmutatio
nõ eſt cõtinua ſꝫ ſunt multe gñationes interme-
die: qꝛ id ipm accidit in alteratione et augmẽto.
non eni totꝰ alterationis motꝰ vel augmẽti ẽ cõ
tinuꝰ. ſolus eni motꝰ localis ẽ vere cõtinuꝰ ꝓut
phs docet. 8º phi. et licet forma hoīs. ſ. aia intel-
lectiua nõ ꝓducat̃ niſi ꝑ creationẽ a ſolo deo: ni-
chilominꝰ hõ naturalit̃ generat hominẽ et gene
ratio hoīs nãlis eſt nõ miraculoſa. tuꝫ qꝛ anima
intellectiua ẽ ꝓpria ⁊ naturalis forma hominis.
tum qꝛ mediãtibꝰ naturalibus diſpoſitionibus ꝑ
agens naturale inductis: ꝓprie materie vnitur.
tum qꝛ materia taliter diſpoſita: eſt naturalit̃ ca
pax ipſius. tum etiã qꝛ ſm naturalẽ et ſolitũ cur-
ſum a deo inſtitutũ aia intellectiua materie non
niſi certo modo diſpoſite vnitur. Neqꝫ eſt incõ-
ueniẽs ꝙ forma a ſolo deo creata preſupponat a-
gẽtia nãlia et naturales diſpoſitiones in mã ne-
ceſſitãtes ad ipſiꝰ forme infuſionẽ: qñ illud fit deo
qui eſt actor et dator nature ſic inſtituẽte: non ꝙ
talis neceſſitas ſit abſolute et ſimpl̃r ex vi natu-
ralis agentis aut diſpoſitionũ naturaliũ ſed ꝑn-
cipalit̃ ex infallibilitate diuine ꝓuidẽtie. ſicut eni
grã quãuis a ſolo deo creat̃ et anime infunditur
neceſſario datur homini preparãti ſe faciẽti. ſ. qꝺ
in ſe eſt neceſſitate infallibilitatis diuine inſtitu-
tionis ſm illud Zacharie ꝑmo. cõuertimini ad
me ⁊ ego cõuertar ad vos. et ioãnis. 6º ſaluator
dicit. omnis q̃ audit a pr̃e et didicit venit ad me.
ita licet anima rationalis a ſolo deo creetur: ne-
ceſſario tamen et naturaliter modo ſupra expo-

ſito infundit̃ et vnitur materie nõ neceſſitate ſe
cundoꝝ agentiũ ſimpliciť loquẽdo: ſed principa
liter neceſſitate infallibilitatis diuine iſtitutiõis
qua ⁊ agentib⁹ naturalib⁹ vim diſpoſitiuã contu
lit neceſſitantẽ ad aĩe rationalis introductionez
et materie certo ⁊ debito mõ diſpoſite aĩam diſ=
poſuit creando infundere. vnde ⁊ miraculo aſcri
beretur ꝙ materie tali mõ diſpoſite ꝑ agẽtia na=
turalia: deus aĩam creando nõ infunderet.

¶ **Secundo** notandũ eſt ꝙ lz for=
ma ſubalis nõ expel=
lat̃ a mã per aduentũ alteri⁹ forme ſubalis pfe=
ctioris rõne cõtrarietatis qꝛ ſube nichil eſt cõtra
riũ: expellit̃ tñ neceſſario ꝓpter duo. Unum eſt.
qꝛ cũ forma pfectior cõtineat iperfectiorem vir=
tute ⁊ adhuc ampli⁹: ſꝑ aliquid ponit in ſubiecto
forma pfectior cui⁹ priuationẽ implicat ⁊ ponit i
ſubiecto forma iperfectior. queadmodum qꝛ aĩa
bruti addit ſenſum ſupra aĩam plãte: ponit ⁊ im
plicat in ſubo aliqd. ſ. ſenſibilitatem cui⁹ priuatio
nẽ ponit aĩa vegetatiua in ſubo ſuo. ſ. plãta. quia
ergo ipoſſibile eſt idẽ ſubm ſimul hr̃e in ſe aliqd
poſitiuũ ⁊ ipius poſitiui priuationẽ: iõ impoſſibi=
le eſt ꝙ forma pfectior et iperfectior ſimul ſint in
eodẽ ſubo. alias ſimul in eodẽ ſubiecto eẽt aliqd
et ipius ꝓuatio qđ implicat cõtradictionẽ. Aliud
eſt qꝛ oẽs forme q̃ habent idẽ ſuſceptiuũ ꝓximũ
ſunt eiuſdẽ gñis phiſici ꝓut ex dictis phi accipit̃
5° li° metha. dicẽtis ꝙ diuerſa genere ſunt q̃ idẽ
ſuſceptiuũ ꝓximum nõ hñt. Huius autẽ rationẽ
deducit. S. Tho. opuſ. 45. ð pluralitate forma=
rũ: qꝛ potẽtie diſtinguunt̃ per act⁹ vt phs tradit
2° de aĩa. proximũ autẽ ſuſceptiuum cuiuſlz act⁹
eſt põ nata perfici ꝑ illũ. vnde oꝫ ꝙ oẽs actus ha
bentes idẽ ſuſceptiuũ aut ſubm ꝓximũ ſint eiuſ=
dem gñis phiſici. nunc aũt oẽs forme materiales
gñabilium rerũ ⁊ corruptibiliũ habent idẽ ſuſce=
ptiuũ proximũ cũ ſint perfectiões eiuſdẽ potẽtie
ſcꝫ materie prime. mã eni id qđ eſt: eſt põ quedã
ordinata ad oẽs formas mãles tanq̃ ad ꝓprios
act⁹ et pfectiones ꝓut phs docet p° phy. oẽs igit̃
forme mãles gñabilium ⁊ corruptibiliũ ſunt eiuſ
dẽ generis phiſici. vocam⁹ aũt hic formas mãles
oẽs illas q̃ ex natura ſua hñt ꝙ materiam pficiãt
et informent. forme aũt q̃ ſunt eiuſdem gñis phi
ſici naturaliť nõ ſe compatiũtur ſimul in eodem
ſubiecto. cui⁹ rõnem. S. Tho. aſſignat loco ꝓri=
me allegato. qꝛ diuerſe forme eiuſdẽ gñis phiſici
diuerſas requirũt diſpoſitiões per quas eaꝝ ſbm
vel ſuſceptiuũ illis approprieť eo ꝙ ꝓprius act⁹
eſt in ꝓpria põ vt dr̃. 9° metha. neq̃ forma eẽ pt
in mã ſm nature ordinẽ niſi debite diſpoſita fiat
ſibi ꝓpria. diuerſe aũt diſpoſitiones diuerſarum
formarũ non pñt ſimul eẽ in eodẽ ſuſceptiuo ꝓ=
prio. alias vtriuſq̃ forme cõis eſſet diſpoſitio et
nulli⁹ eſſet ꝓpriũ ſubm qđ eſt cõtra dicta phi p̃=
allegata. vñ lz in via gñationis diſpoſitio vnius
forme diſponat ad inductionẽ diſpoſitiõis alte=
rius forme: tñ in via eẽndi ꝓpria diſpoſitio vni⁹
diſpoſitioni repugnat alteri⁹ neq̃ ſecum illã cõ=
patit̃. ¶ Ex premiſſis conuincit̃ falſa quorũdam
imaginatio ꝙ. ſ. forma ſubalis preſertim iperfe=
ctior expelli nõ poſſit a mã per aduentũ alterius
forme pfectioris ꝓ eo ꝙ nõ habeãt inter ſe con=
trarietatẽ. pꝫ aũt ex premiſſis ꝙ nõ ex ſola cõtra
rietate habeãt forme ꝙ ſe inuicẽ expellãt ab eo=
dẽ ſubo: ſed etiã ꝓpter alias cauſas vt deductuꝫ
eſt. et q̃uis p̃dicte forme ꝯtrarietatẽ ꝓprie dictã
adinuicẽ nõ habeãt: qꝛ tñ ſe hñt vt habit⁹ et pri=
uatio ſicut dictũ eſt q̃ ſimul in eodẽ eẽ nõ poſſunt
iõ nimirũ ꝙ ſint incõpoſſibiles circa idẽ ſubm. vñ
et plures figure vt trigonum ⁊ tetragonũ incom
poſſibiles ſunt eidẽ ſubo ꝓximo: lz contrarietatẽ
nõ habeãt ꝓ eo ꝙ ſe hñt adinuicem ſicut habit⁹
et priuatio. nã trigonũ priuationẽ importat an=
guli quẽ tetragonum addit ſupra trigonũ. trigo
nũ eni eſt figura hñs tres angulos cũ preciſione
et excluſione pluriũ angulorum.

¶ **Tertio** Notãdũ ẽ ꝙ vt accipitur ex
doctria. S. T. in multiſ locis
⁊ preſertim. opuſ. 33. de mixtiõe elemẽtorum. et
in cõmento ſuꝑ p° li°. de gene. et corruptiõe. lec.
22. forme elementoꝝ aut ſubales aut accidẽta=
les nõ manent in mixto formaliť ſ virtualiť tm̃.
forme quidẽ ſubales manẽt virtute i forma ſuba
li mixti q̃ virtualiter pfectiones ipſarum cõtinet.
queadmodum aĩa ſenſitiua v̾tute cõtinet perfe=
ctiones vegetatiue et quarũcunq̃ formarũ cor=
porũ inaĩatorum. forme autem accidentales vt
qualitates elementorum manent cõſimiliter in
qualitate ꝓpria mixti que vocatur completiona
lis. vnde mixtum dr̃ componi ex elementis non
ſicut ex partibus cõſtitutiuis queadmodũ cõpo
nitur ex materia et forma que realiter et actu in
ipſo manent et eius realitatem ac naturam con
ſtituunt: ſed dupliciter aliter. Uno modo qꝛ ĩm
proprie et abuſiue. qꝛ. ſ. vt dictum eſt: mixtum cõ
tinet in ſe virtualiter elemẽta et quantũ ad ſub=
ſtantialia ⁊ quantũ ad accidentalia. Alio modo
quia ꝑ actionem elemẽtorum in ſe inuicem agen
tium ſuis actiuis et paſſiuis qualitatibus contra
rietatem habentibus virtute celeſti principali=
ter mouente et id agente: cauſat̃ in materia que
dam qualitas media et cõtemperata ſm ꝓpor=

tionē debitā ad formā mixti q̄ virtutem et naturā ſapit elementariū qualitatū ſicut mediū ſapit naturam extremorū cū ampliori tñ pfectione ex influētia celi ⁊ virtute ſpecifica forme mixti. ⁊ hec eſt ꝓpria qualitas corporis mixti. ſicut qualitas ſimplex eſt ꝓpria qualitas ad formam corporis ſimplicis differēs tñ in diuerſis ſm diuerſam mixtionis ꝓportionem. vt iſto modo mixtum cōponi dicaẗ ex elementis q2. ſ. ex mutua actione elementorum: mixtū aggeneratur ⁊ reſultat cū media q̄litate complexionali virtutē habēte elemētarium qualitatū. et iſte eſt ſenſus phi cū dicit loco preallegato. neq3 manēt igiẗ actu. ſ. elementa vt corpus ⁊ albū neq3 corrumpūtur neq3 alterū neq3 ambo. ſaluaẗ enim virtus eoꝝ. Dicunẗ autem non corrumpi elemēta in gñatione mixti vt . S. Tho. exponit. opuſ. allegato: q2 nō ſic penitus corrūpuntur ſicut corrumpiẗ mixtū qñ ex eo corpus ſimplex elementi vel aliud mixtum generatur vbi nec ſuba ipius nec virtus manet. in generatione autē mixti ex elemētis ⁊ ſi nō maneat eoꝝ ſuba: manet mō predicto eorum virtus. Dicitur aūt corpus mixtum reſolui in elementa: nō tanq3 in aliqua actu in mixto exiſtētia vel tanq3 in partes ex q̄bus actu conſtituatur: ſed q2 mixtum dum corrumpiẗ: reſoluitur in materiam primam cuius potentia per ſe et imediate ē ad formas elementorū: ita ꝙ ad earum receptionē nō indiget preuia diſpoſitione. eſt enim materia prima ex natura ſue potētie ꝓpriū ſuſceptiuū forme elemētaris. et de hoc. S. Tho. opuſ. 42. de natura gñis. ca. 16. Unde cōſiderando ſolā mixti corruptionē ſine reſpectu ad aliquas diſpoſitiones quas materia pōt habere p actionē naturalis agētis in ordine ad aliam formā mixti: terminabiẗ ad gñationem elemēti ad cui⁹ formā vt dictū eſt mā ex nā ſue potētie ſp eſt diſpoſita ſic et ad formā corporeitatis. ſunt eni elemēta pma origine inter corpa gñabilia ⁊ corruptibilia vt ex dictis phi accipiẗ. 2° de gene. Un̄ ſenſus eſt cum dr corpus mixtum reſolui in elemēta: ꝙ ſi in corruptione mixti ceſſaret ois actio naturalis agentis diſponentis ad introductionē alteri⁹ forme ⁊ relinquereẗ proceſſus reſolutiōis mixti vie ⁊ ordini nature: talis reſolutio terminareẗ ad generationem elementi ꝓpter cauſam ſtatim aſſignatam. Pōt etiam eſſe ali⁹ ſenſus dicti quē. S. T. ponit opuſ. 32. de natura materie. Ad cuius itellectū aīaduertendum eſt ꝙ in corpore mixto vt ſupra dictum fuit: ex ſui compoſitiōe manet quedam media qualitas complexionalis quaſi reſultans ex contempamento qualitatū elemētariu3 earum naturā ſapiens. vñ h3 vim calefaciēdi infrigidandi humectādi ⁊ deſſicādi nō in ſūmo gradu quēadmodum ille qualitates ſed medio mō. Q̄diu autem huiuſcemōi qualitas manet in debita ꝓportiōe temperamēti quam requirit forma ſubalis mixti in mā: mixtum pmanet in ꝓpria cōſiſtentia. cū vero dicta ꝓportio diſſoluitur ꝑ eo ꝙ per actionē alicuius agētis interioris vel exterioris in ipa media qualitate cōplexionali ſemp excedit virtus alicui⁹ qualitatis elementaris vt caliditatis vel frigiditatis aut ſiccitatis vl̄ humiditatis ita vt diſſoluatur ꝓportio debita in qua ſaluaẗ forma mixti: ſequiẗ ipius corruptio. q2 ergo excellētia talis qualitatis vincit ⁊ corrūpit ꝓportionem qualitatis cōplexionalis et diſponit ad formā elementi cuius ipſa qualitas in ſūmo ē naturalis ꝓprietas: iō dicitẗ mixtum reſolui in tale elementū. nō ꝙ fiat reſolutio vſq3 ad primam materiā: ſed q2 terīus huiuſmodi reſolutiōis eſt gñatio elementi ad qd diſponit virtus ꝓportionem vincēs. Et aduertendū ꝙ cum dr mixtū reſolui in elemēta: nō eſt ſic itelligendū quaſi in oi corruptione mixti fiat reſolutio in omnia q̄ttuor elementa: ſed quia fit reſolutio in elementa vnū vel plura. poteſt enim ex corruptione mixti vnū elementum generari: et poſſunt generari plura prout corruptio mixti ſm diuerſas ei⁹ partes diuerſificari pōt. ¶ Ex ſupradictis inferimus ꝙ nō ideo corpus mixtum dicitur componi ex elementis quaſi eorum ſubſtantie aut forme ſubales in ipo maneant actu: neq3 etiā quaſi forme accidentales et qualitates elemētoru3 actu ⁊ formaliter in ſe vel quantum ad aliquid ſui in corpore mixto maneant eedē numero: ſed ꝓpter hoc ꝙ virtute ⁊ in potētia ꝓxima maneant in ipſo mō ſupra expoſito. vnde falſa eſt imagiatio quorūda3 dicentium ꝙ mixtum componitur ex elementis ſicut ex principijs materialibus: niſi forte capiaẗ ſub iſto ſenſu quia. ſ. media qualitas complexionalis que reſultat in mixto ex mutua actione et paſſione elementorum eſt quedam materie diſpoſitio ad formam mixti.

¶ **Quarto** Notandu3 eſt quia ſicut via generationis naturalis materia prima quantum eſt de ſe habet potētiam primo ⁊ immediate ad formam corporeitatis et ad formas elementorum vt deductum eſt ſupra ex dictis. S. Tho. ita ꝙ ſine aliqua preuia diſpoſitiōe poteſt formam corporeitatis recipere ⁊ per ꝯñs aliquam formarum elementariū cū elemēta ſint prima corpora: ita et via corruptio

nis mixtorum corporum forma mixti deſtructa primo ⁊ imediate ⁊ per quādam naturalē ꝯñam aduenit materie forma corporeitatis ⁊ elemētaris etiā ſine aliquo ꝑ ſe agente et diſponente ad eius introductionē. Et pari mō videtur dicēdū ꝙ in corruptiōe aīalis: mā primū ⁊ imediatū ordinē hꝫ ad formam cadaueris forma aīalis corrupta: ita vt etiā ſine aliquo ꝑ ſe agente et diſponēte ad talē formā naturali quadā ꝯña forma ipſa cadaueris ī materiā introducat. dico aūt per ſe agente ⁊ diſponente: qm̄ de ꝑ accidens illō idē agēs qō agit et diſponit ꝑ ſe ad corruptionē aīalis: agit ⁊ diſponit ad introductionē forme cadaueris q̄ nō eſt ab eo intēta. ſicut enī qn̄ mixtū diſſoluit forma elementaris naturaliter ſuccedit in mā: propter quod elementa dicūtur remanere ī mixto et hoc nō ex ꝑncipali intentiōe corrūpentis mixtū ſꝫ ex naturali ꝯña ordinis qō maxime apparet in corruptione violēta ⁊ quaſi ſubita corporis mixti: ita etiā cū aīa corrumpit vel recedit a corpore: naturalit̄ cōſequit ⁊ ſuccedit in materia forma cadaueris q̄ per ſe intēta nō fuit a corrūpente aīal vel ab aliquo ꝑ ſe agēte. vñ et materia ſub forma aīalis. ſ. aīa extīs: imediatum ordinē hꝫ ad formā cadaueris ⁊ eſt in vltima diſpoſitione et in vltima potētia ad illam q̄ per ſolam aīe corruptionē vel ſeparationē reducit ī actū. Huc autē ordinem naturalem inſtituit vt videt ipſe auctor nature: vt ſicut via gñationis forma mixti naturaliter media ē ſucceſſiōis ordine inter formā elementi ⁊ formam viuētis: ⁊ forma viui inter formā mixti ⁊ aīalis formā: et hec iterum media ē inter formam viui et inter formam hoīs iuxta illud phī: embrio ꝑmo viuit vita plāte ⁊c. ita ⁊ via corruptionis forma cadaueris media ē inter formā hoīs vel animalis ⁊ formas elementorū. Nec obſtat ꝙ nō ſint tot corruptōes quot ſunt generationes. qm̄ deſtructio facilior eſt vt cōiter ꝙ̄ conſtructio: et forte corruptiones ſunt plures ſicut ⁊ gñationes nobis tñ ignote. et ſicut in generatione hominis vel animalis forme acq̄ſite in materia ſucceſſiue ꝑ multas gñatiōes preter formam vltimā dicūtur habere eſſe imperfectum et tendens in aliud: ita ⁊ in corruptione et diſſolutione hoīs vel aīalis: forma cadaueris et ſi que alie forme ſunt intermedie: imperfectū eē habēt: eo ꝙ in eis motus reſolutionis nō ſiſtat ſꝫ ad formas tendat naturaliter elementorū. ſecus aūt eſt ſupernaturali virtute ꝑ miraculū. quēadmodū fuit de forma corporis xp̄i in triduo mortis iuxta illud ꝓphete. non dabis ſanctum tuum videre corruptionem. hanc autem formā cadaueris nature ordine ⁊ ꝯña naturali ſequūtur accidentia que reſpiciunt potentiam materie in ordine ad formam generalem corporeitatis eadē ſpē cum accidentibus corporis viui aīalis. ſūt autem iſta accidentia prout. S. Tho. inquit opuſculo. 41°. de natura accidentis: quantitas ⁊ alia que ſm quantitatem attenduntur quēadmodū cicatrix et veſtigia vulnerum. et iterum illa accidentia que ſm diuerſas ꝓportiones ſunt in corporibus mixtis vt albedo et nigredo. verūtamē huiuſcemodi accidentia cadaueris non ſunt eadem numero cum accidentibus conſimilibꝰ que fuerunt in corpore viuo cum neq̄ habeant idem ſubiectū neq̄ idem eē actu. vñ et varie mutatur color in viuo et mortuo. qō nequaq̄ cōtingeret niſi aliud et aliud eē actu haberet. accidētia autē que ſequunt materiā in ordine ad formā ſpecialē ſeu ſpecificā cuiuſmōi eſt figura nā cuiuſꝫ ſpēi ē determinata figura: nō manent neq̄ cōſequunt formā cadaueris niſi equiuoce. ſicut enim hō pictus equiuoce dicit hō cū homine vero: ita ⁊ hō mortuus cum homine viuo: et figura mortui cū figura hominis viui.

¶**Quinto** Notandum eſt ꝙ contra ſupra poſitas concluſiōes aduerſarij ꝙ̄plurima obijciunt argumenta: ſꝫ qr multa ex eodem ꝓcedunt fundamento ⁊ eādem petunt difficultatem: ad certa puncta reduci pñt in quibus omnia fere videntur fundari. ¶Primum eſt. quia due oꝑationes ſimiles vel contrarie nō poſſunt ſimul ab vna ⁊ eadem aīa elici qō tamē reperit in homine. nā illud idem qō homo appetit per appetitum ſenſitiuum ſimul reſultat ꝑ appetitū intellectiuum. et frequēter ſimul hō appetit idem duplici actu appetendi volūtatis. ſ. et ſenſitiui appetitus. et ſimul hō appetit aliquid libere per volūtatem ⁊ naturaliter ꝑ ſenſualitatē. ¶Secundū eſt. quia nō videtur poſſibile ꝙ eadem forma numero ſit quanta ⁊ non quanta. extenſa ⁊ nō extenſa. materialis ⁊ non materialis. quod tamen ſequeretur ſi in homine eadem anima numero eſſet ſenſitiua vegetatiua intellectiua. nam anima vegetatiua et ſenſitiua: materialis eſt quanta et extenſa per accidens. ¶Tertiū eſt. quia anima intellectiua in homine eſt a ſolo deo per creationem: anima xō vegetatiua et ſenſitiua eſt ab agente naturali per generationem. ſed nō videtur poſſibile ꝙ eadem anima numero ſit terminus creatiōis a ſolo deo ꝓductus: et ſit terminus generationis ab agente naturali ꝓductus. ¶Quartum eſt. quia embrio primo vi-

uit vita plante: et poſtea vita animalis: et deide
vita hoīs vt phˢ tradit. li° de gene. aīalium. ſed
dari non poteſt a quo due pꝛime aīe coꝛrumpun
tur tertia adueniente cum non ſibi cōtrarientur.
immo ꝑme due ſunt via ad tertiā et oꝛdinantur
ad eam. ¶ Quintū eſt. qꝛ fruſtra viderent̄ pre=
cedere in generatione hoīs multe foꝛme et mul=
te diſpoſitiōes in materia ſi foꝛma vltima vt ani
ma intellectiua ī purā materiam pꝛimā introdu=
cit̄ nil habentē relictū de ꝑoꝛibus foꝛmis vel diſ=
poſitiōibus. ¶ Sextū ē. qꝛ materia ꝑma ſecluſa
omni foꝛma ⁊ diſpoſitiōe: equaliter et īdifferēter
ſe hꝫ ad recipiendū oēs foꝛmas. vñ ſi foꝛma nu=
de matie adueniret: ī nulla generatione eēt ma=
teria magis apta ad foꝛmam quam recipit ꝙ̄ ad
aliam. ac per hoc vel oīa fierēt a caſu: vel quodlꝫ
fieret ex quolꝫ qꝺ eſt contra verā phiam. ¶ Se=
ptimū eſt. qꝛ frequēter lepꝛoſus generat lepꝛo=
ſū. hoc autē nulla ratione fieret ſi ꝑ aduentū aīe
rationalis omnes foꝛme ⁊ diſpoſitiōes precedē=
tes vſqꝫ ad pꝛimā materiā coꝛrumperent̄. nā neqꝫ
in materia infectio remaneret: neqꝫ ex aīa a ſolo
deo creata mūda ⁊ imaculata cōtraheret̄. et per
eādem rōnem neqꝫ peccatum oꝛiginale ex parē=
tibus in filios trāſfunderet̄ quod eſt hereticum.
¶ Octauum eſt. qꝛ cum eadē accidētia ſicut ea=
dē lineamēta ⁊ oꝛganoꝝ figure ac loca maneant
in coꝛpoꝛe moꝛtuo q̄ prefuerant in viuo: neceſſa
rio videt̄ etiam aliquā vnam foꝛmā ſubālem in
vtroqꝫ manere. nā eadem accidētia eādem natu
raliter cōſequūtur foꝛmam. ¶ Nonū eſt. qꝛ ſeq̄=
retur ꝙ nō fuiſſet idem coꝛpus xp̄i viuum et moꝛ
tuū. ac ꝑ hoc ꝙ non fuiſſet idem coꝛpus in cruce
pēdens et quod de virgine ſūpſit. qꝺ fidei videt̄
repugnare. ꝓbatur ꝯña. qꝛ ſi in moꝛte xp̄i fuit fa=
cta reſolutio vſqꝫ ad pꝛimā materiā: vel nullum
remāſit coꝛpus ſi materia ſola relicta eſt qꝛ ꝑma
materia nō eſt coꝛpus: vel ſi noua foꝛma ītrodu=
cta fuit in materia: nō fuit idem coꝛpus numero
cum identitas foꝛme ad identitatē numeralem
exigat̄. ¶ Decimū eſt. qꝛ ſequeretur ꝙ in moꝛte
xp̄i diuinum ſuppoſitum fuiſſet noua vnione no=
ue nature vnitū. ꝓbat̄. qꝛ ſi in xp̄o nulla alia foꝛ
ma ſubſtantialis fuit niſi aīa rōnalis cū in triduo
moꝛtis ſuppoſitum diuinū nō fuerit ſoli materie
vnitum ſed materie cum foꝛma: ſequitur ꝙ in ſe=
paratione aīe: noua foꝛma fuit noua vnione diui
no ſuppoſito vnita. ¶ Undecimum eſt. quia ſe=
queretur ꝙ in ſacramēto altaris totus panis nō
cōuerteretur in totū coꝛpus chꝛiſti. ꝓbatur hoc.
quia ſi in coꝛpoꝛe chꝛiſti nō eſt niſi materia ꝑma
et aīa rationalis: cum panis nō conuertat̄ in ani
mam rōnalem qꝛ coꝛpus non cōuertitur in ſpm̄
ſequitur ꝙ panis nō conuertit̄ niſi in materiam
pꝛimam qꝺ eſt erroneum ⁊ cōtra verbum dñi di=
centis. hoc eſt coꝛpꝰ meum. Hec ſunt in q̄bus ra
tiones aduerſarioꝝ pꝛincipaliter fundant̄. q̄bus
dño auxiliante diſſolutis: oīa fere argumenta q̄
cōtra vnitatem foꝛme ſubālis in eodem ſuppoſi
to obijciūt̄ facile ſolui pñt. ¶ Ad. pᵐ ergo dicimꝰ
pꝛimo ꝙ maioꝛ ꝓpoſitio poſſet hr̄e veritatem ſi
aīa ꝑ ſeipam imediate eſſet pꝛīcipiū ſuaꝝ opera=
tionū. ſed qꝛ hoc eſt falſū ⁊ operationes aīe ꝓce
dūt ab ea mediantibꝰ pluribus ⁊ diuerſis poten
tijs: nullū incōueniēs eſt ꝙ ꝑ diuerſas potentias
diuerſas hēat aīa operatiōes: ⁊ ꝑ plures ſimiles
plures ſimiles hēat ſimul oꝑationes. quēadmo=
dū idē coꝛpus vel eadē ſuꝑficies ſimul pōt infoꝛ
mari albedine ⁊ nigredine vel ēt duabꝰ albedini
bus ſm diuerſas ſui ꝑtes. potētie aūt aīe partes
potētiales ſunt ipſius. vnde qꝛ in homine alius ē
appetitꝰ ſenſitiuꝰ et aliꝰ appetitus intellectiuꝰ: ni
chil ꝓhibet ꝙ aīa ꝑ appetitum ſenſitiuū refutet id
qꝺ ꝑ appetitū itellectiuū acceptat: vel ꝙ idē per
vtrūqꝫ appetitū velit ſub alia tñ et alia ratione.
Dr̄ ſecūdo. ꝙ rō preſupponit falſum quantū ad
id quod dicit de contrarietate. nam lꝫ appetitus
intellectiuus refutet qñqꝫ id quod appetitꝰ ſenſi=
tiuus appetit: non iō ſunt cōtrarij. nā ſm phm cō
traria ſunt q̄ circa idem et ſm idem fiunt. nō eni
ſibi inuicē contrariat̄ ꝙ idem homo ſit ſanus ma
nu ⁊ infirmus pedibus. vnde vt. S. Tho. inquit
3ª ꝑ. q. 18. ar. 6° in. coꝛ. ad hoc ꝙ in aliquo ſit con=
trarietas voluntatū requirit̄ pꝛimo ꝙ volunta=
tū diuerſitas ſm idem attendat̄. ſi eni voluntas
vnius ſit de aliquo fiendo ſm vnā rationem ⁊ al
terius volūtas ſit de eodem nō fiendo ſm aliā
rōnem: nō eſt contrarietas voluntatum. nō eni
eſt cōtrarietas voluntatum ꝓpꝛie loquendo qñ
iudex vult ꝓpter amoꝛem iuſticie latronē ſuſpē=
di quē eius cōſanguineus naturali amoꝛe vellet
nō ſuſpendi: niſi foꝛte intantū ſe extēdat volun=
tas cōſanguinei ꝙ bonū iuſticie velit ipedire. tūc
enim circa idem. ſ. bonum iuſticie repugnātia vo
luntatum attenderet̄. ſecūdo requirit̄ ad cōtra=
rietatē voluntatis ꝙ actus ab eadem voluntate
ꝓcedat. nam ſi hō vult aliquid appetitu rōnis et
oppoſitum eius velit per appetitum ſenſitiuū: nul
la eſt cōtrarietas: niſi foꝛte appetitus ſenſitiuus
intantū preualeat ꝙ vel imutet vel retardet ra=
tiōis appetitum. nam ꝑ hoc ad ipam rōnis volun
tatē cōtrarius motus appetitus ſenſitiui perueni
ret. hec ille. ex quibus ibi concludit ꝙ voluntas
qua xp̄s paſſionem voluit: ⁊ volūtas q̄ paſſionē

conſurgebat nõ erãt ſibi inuicẽ ꝯrie. eo ꝙ ꝑma eſſet
alia volũtas. ſ. diuia ⁊ volũtas rõnis: ⁊ alia eſſet
ſecũda. ſ. nãlis volũtas et appetitꝰ ſenſualitatis.
¶ Ad. 2ᵐ negat̃ ꝯña. et ad eiꝰ ꝓbationẽ reſpon
det. S. Tho. in. q. de aia. ar. 11° ad. 13ᵐ ꝙ aia vege
tatiua et ſenſitiua in homine ſm ſuam ſubam eſt
incorruptibilis cũ eius ſuba ſit ſuba aie rationa=
lis. et pari mõ dicendum eſt ꝙ in homine aia ve
getatiua et ſenſitiua neqȝ eſt quãta neqȝ extenſa
neqȝ materialis. i. materie imerſa. vñ falſum eſt
qḋ in ꝓbatione aſſumit̃. Eãdem reſpõſionem in
ſentẽtia ponit. pᵃ p. q. 76. ar. 3° ad. pᵐ. ¶ Ad. 3ᵐ
reſpõdet. S. Tho. in. q. de aia vbi ſupra ad. 10ᵐ
ꝙ lȝ aia ſenſibilis in brutis ſit ab intrinſeco. ſ. per
gñationem: tñ in hoie ſuba anime q̃ eſt ſimul ve=
getabilis ſenſibilis et rõnalis ab extrinſeco eſt. ſ.
per creationẽ. Idẽ in ſentẽtia reſpondet. pᵃ p. q.
108. ar. 2° ad 2ᵐ. ¶ Ad 4ᵐ dr̃ ꝙ due ꝑme aie q̃=
bus embrio viuit anteq̃ȝ viuat aia rationali cor=
rumpunt̃ efficienter a deo aiam rationalẽ crean
te ⁊ in materiam introducente. et ab agente na
turali inducẽte diſpoſitiones ad introductioneȝ
aie rationalis cõuenientes. corrumpunt̃ p̃terea
formaliter ab ipa aia rationali eas expellẽte pro
pter rõnes ſupra in ſecũdo notabili annotatas.
¶ Ad. 5ᵐ. pȝ reſpõſio ex his que dicta ſũt in ꝑmo
notabili verſus finẽ. ¶ Ad. 6ᵐ. dr̃ ꝙ recte proce
deret ſi introductio forme ſubſtãtialis in mate=
riã eſſet motus et tp̃e menſuraretur. ſed cum nõ
ſit motus ſed terius motus alteratiõis quo ma=
teria diſponebat̃ ad taleȝ formã: licet forma ad=
ueniat materie nude: nõ tñ aduenit materie in=
differẽter ſe habẽti ad omnes formas. Ad cuius
intellectũ conſiderandũ eſt ꝙ per motũ precedẽ
tem introductionẽ forme: materia diſponebatur
ad certã et determinatam formã quam in termi
no motus recipit. inter motum aũt et eius termi
nũ: nullum cadit mediũ forme vel duratiõis. vñ
nõ eſt dandũ tp̃s aut inſtãs tẽporis inter vltimã
diſpoſitionẽ materie ⁊ introductionem forme in
quo mã ſit indifferens ad omnes formas. Neqȝ
obſtat ꝙ forma aduenit materie nude ab omni
alia forma ⁊ diſpoſitione. qꝛ talis denudatio ma
terie nõ niſi ꝑ introductionem forme noue cõple
tur. forma eni ſua introductione ſimul ⁊ materiã
informat ⁊ a precedentibus forma et diſpoſitio=
nibus expoliat: ita vt ipam materiã nudã attin=
gat ⁊ repleat vt nullum tempus vel inſtans dari
poſſit in quo materia nõ habeat vel diſpoſitiões
ad formã vel ipſam formam. et ꝓpterea phs di=
cit ꝙ corruptio vnius eſt gñatio alterius. quia. ſ.
ipſa corruptio precedẽtis forme nõ niſi genera=
tione et introductiõe aduenientis forme ꝑficitur.
vñ precedentes diſpoſitiões neceſſitant et vt ita
loquar trahunt nouã formam vt deductũ fuit in
primo notabili. ac per hoc ipa forma non adue=
nit materie aut indifferenti aut a caſu ſȝ determi
nate. ¶ Ad. 7ᵐ. negat̃ minor. et ad eius ꝓbatio=
nem dr̃ ꝙ procedit ex inſufficienti diuiſiõe. neqȝ
eni infectio lepre tranſfundit̃ in prolem ex infe=
ctione aie rationalis de nouo create neqȝ ex infe
ctione diſpoſitionũ precedentium in materia ſȝ
ex ifectiõe virtuali ſeminis quod manet nõ ſolũ
tempore alteratiõis per quã materia diſponitur
ad formã ſed etiam poſt forme introductionem.
Ut enim ait. S. Tho. de põ. dei. q. 3ᵃ arti. 9° ad
16ᵐ. virtꝰ formatiua q̃ a ꝑncipio eſt i ſemine: ma
net adueniente etiã aia rationali ſicut et ſpũs in
quos fere tota ſuba ſpermatis cõuertit̃ manent.
et illa q̃ priꝰ fuit formatiua corpis ſit poſtmoduȝ
corporis regitiua. Et cõtra gen. li° 2° ca° 89. di=
cit ꝙ virtus q̃ cum ſemine decidit̃ ⁊ dr̃ formati=
ua: oꝑatur formationem corporis ꝓut agit ex vi
aie patris cui attribuit̃ generatio ſicut pricipali
generãti: non ex vi aie cõcepti ẽt poſtq̃ȝ aia ineſt.
nõ enim conceptum generat ſeip̃m ſed gñatur a
pr̃e. et parũ infra cõcludens inquit. relinquit̃ er=
go ꝙ formatio corpis precipue quantũ ad ꝑmas
et ꝑncipales ꝑtes nõ eſt ab aia genita nec a v̾tu=
te formatiua agente ex vi eiꝰ: ſed agẽte ex vi aie
generatiue pr̃is cuius opus ẽ facere ſimile gene=
ranti ſm ſpẽm. hec igitur vis formatiua eadem
manet in ſpũ predicto a ꝑncipio formatiõis vſqȝ
in finẽ. et parũ ante finem capituli inq̄t. nõ enim
virtute aie gñati format̃ corpus quãtũ ad ꝑmas
et p̃cipuas ꝑtes: ſȝ v̾tute aie generãtis vt ſupra
probatũ eſt. ſimilit̃ etiam ois materia ſue forme
cõfigurat̃. nõ tñ hec cõfiguratio fit ex actiõe gña
ti: ſȝ ex actiõe forme gñantis. hec. S. T. Itẽ infra
in hoc. 2° di. 30. q. 2ᵃ ar. 2°. c. inq̄t. cã aſſimilatio
nis filij ad patrẽ nõ eſt conuenientia in materia
ſed cauſa ſimilitudinis eſt virtus formatiua que
in ſemine relinquitur ex operatione virtutis for
malis ipius patris agentis in ſemẽ. Ex quibꝰ ac=
cipitur ꝙ in animalibus generans generat ſibi ſi=
mile mediante virtute generatiua et formatiua
que manet in ſemine etiam poſt introductioneȝ
noue anime ⁊ habet operationem circa fetum vl̃
cõceptum. vnde huic virtuti attribui debet ſicut
cauſe ꝙ infectio lepre tranſfundat̃ a patre lepro
ſo in ꝓlem: et nõ vel ipi anime de nouo introdu=
cte vel diſpoſitionibus in materia precedentibꝰ.
et q̃uis in ipſa virtute non ſit actu infectio: eſt ta
men virtute queadmodum ipſa corporis orga=

nizatio. Vñ. S. Tho. de potentia dei. q. vel ma=
teria. 3ª ar. 12º arguit. 7º loco ſic. Accidẽs nõ trãſ
funditur niſi per tranſfuſionem ſubiecti. ſed ali=
que egritudines tranſfunduntur a parentibus i
filios ſicut lepra ⁊ podagra et huiuſmodi. ergo ⁊
eorum ſubiectum tranſfunditur. hec autem non
ſunt ſine anima. ergo ⁊c. ad quod reſpondet. Ad
7^{m} dicendum ꝙ egritudines de quibus eſt obie=
ctio non traducuntur cum ſemine quaſi actu in
ſemine ſint: ſed quia eſt principium earum in ſe=
mine per aliquam ſeminis indiſpoſitionem. hec
ille. ¶ De tranſfuſione autem peccati originalis
a parentibus in prolem dicendum eſt ꝙ nõ cau=
ſatur ex infectiõe peccati que actualiter ſit aut in
diſpoſitionibus precedentibus in materia aiam
rationalem aut etiam in ſemine quia neutrũ iſto
rum eſſe põt ſubiectum peccati culpabilis. ſꝫ pre
dicta trãſfuſio cauſat̃ diſpoſitiue ex vtroqꝫ ipſoꝝ
inquantũ diſponunt ad naturam humanã quaꝫ
conſequitur peccatum originale poſt peccatum
primũ ade. ⁊ de hoc dici hꝫ plenius. diſ. 31. vnde
licet nulle diſpoſitiones maneant in materia in
aduentu aie ratiõalis: proles tñ genita cõtrahit
peccatũ originale inquantũ ex vniõe aie ratiõa=
lis cũ materia reſultat ⁊ conſtituit̃ natura huma
na q̃ ſecum trahit peccatũ originale vt dictũ eſt.
vnde. S. Tho. pª 2^{e}. q. 81. ar. pº ad. 2^{m}. inquit. et
ſi aia nõ traducatur qꝛ virtus ſeminis nõ poteſt
cauſare aiam rationalem: mouet tñ ad ipam diſ=
poſitiue. vnde ꝑ virtuteꝫ ſeminis traducitur hu
mana nã a parente in prolem ⁊ ſimul cum natu=
ra nature infectio. ex hoc enim fit iſte qui naſcit̃
conſors culpe primi parentis: ꝙ naturam ab eo
ſortitur ꝑ quãdam generatiuam motionem. hec
ille. Et ad. 3^{m} dicit. ꝙ et ſi culpa nõ ſit actu i ſemi
ne: eſt tñ ibi virtute humana natura quã conco=
mitatur talis culpa. Et in. q. de malo. q. 4. ar. 3º
ad. p^{m}. ait. aia rationalis nõ habet imundiciam
pcti originalis nec ex ſe nec a deo ſed ex vnione
ad carneꝫ. ſic eni fit pars humane nature deriua
te ab adã. dr̃ autem peccatum originale tradu=
ci a parentibus in prolem eo modo quo proles
dicit̃ generari ex parentibus. ſ. diſpoſitiue. ¶ Ad
8^{m}. patet reſponſio ex his que dicta ſunt i quar=
to notabili. ¶ Ad. 9^{m}. reſpondet. S. Tho. 3ª. ꝑ.
q. 50. arti. 5º. ꝙ proprie idem numero dicit̃ qđ
eſt ſuppoſito idem. corpus autem chriſti viuum
et mortuum fuit ſuppoſito idem. nam nõ habuit
aliam hypoſtaſim viuum et mortuum niſi hypo
ſtaſim verbi dei. vnde ſimpliciter debet dici ideꝫ
corpus numero capiendo ſimpliciter ꝓ abſolu=
te. ſi quis autem idem ſimpliciter capiat pro idẽ
omnino vel totaliter: non debet dici idem ſimpli
citer cum non habuerit eandem formam ſubſtã=
tialem: neqꝫ corpus chriſti mortuum habuerit vi
tam que eſt aliquid de eſſentia corporis viuen=
tis. eſt enim viuum predicatum eſſentiale nõ ac
cidentale. vnde ſi corpus chriſti fuiſſet ideꝫ tota=
liter viuum et mortuũ vt aduerſarij pretendunt
non fuiſſet vere mortuum quod fuit hereſis ga=
lanitarum vt yſidorus dicit. Quod autem dici
tur ꝙ identitas forme ad identitatem numera=
lem exigatur: veritatem habet in alijs a chriſto.
quia corpus mortuum in alijs a chriſto non ma=
net vnitum eidem ſuppoſito cui vnitũ fuerat vi=
uum. et ideo non poteſt remanere idem nume=
ro cum talis identitas requirat proprie loquen=
do identitatem ſuppoſiti. quod autem phs dicit
omnia que ſũt eadem numero eadem eſſe ⁊ ſpe=
cie: veritatem habet in ſubſtantijs primis in qui=
bus ſuppoſitum ſubſiſtit in vna ſola natura. eo ꝙ
nature identitate ſublata tollitur ſuppoſiti idẽ=
titas. ſed in chriſto ſuppoſitum ſubſiſtit in duabꝰ
naturis diuina. ſ. et humana. ideo ſublata idẽti=
tate ſpecifica humane nature per morteꝫ chriſti
manſit idem ſuppoſitum ſubſiſtens in diuina na
tura vnitum habens ſemꝑ corpus qđ ſemel aſſũ
pſit. quod etiam dici debet idem mortuum ⁊ vi=
uum propter identitatem materie et identitatẽ
eſſe et ſubſiſtentie. ¶ Ad. 10^{m}. negatur conſequẽ
tia loquendo de vnione per ſe concernẽte incar=
nationem ſuppoſiti diuini. neqꝫ valet eius ꝓba=
tio. nam lꝫ in ſeparatione anime chriſti a corpo=
re in triduo mortis noua forma fuerit vnita diui
no ſuppoſito: nõ tamen noua vniõe per ſe loquẽ=
do ex ꝑte diuini ſuppoſiti. Ad cuius intellectum
conſiderandum eſt ꝙ ſcḋm cõmunem ſententiam
theologoꝝ et docet illud. S. Tho. 3º liº ſen. diſ.
2ª. q. pª ar. pº 2º ⁊. 3º. Et. 3ª par. q. 4. ar. pº. ſola
humana natura ad miſterium icarnationis aſſũ
nis cap fuit conſiderato fine humane reparatio
pabilis iendo aſſumptibilitatem non ſcḋm poten=
tiam dei abſolutam. ſcḋm hoc ergo aſſumptio ver
bi dei terminata eſt ꝑ ſe ad humanam naturam.
et qꝛ vnio verbi dei conſecuta eſt predictã aſſum
ptionem: ſequitur ꝙ verbum dei per ſe et directe
fuerit vnitum humane nature ac per hoc et eius
partibus eſſentialibus anime. ſ. et corpori. qbuſ=
cũqꝫ autem alijs vnitum fuit: non niſi hac vnio=
ne vel eius ratiõe fuit vnitũ. vnde ⁊ tẽpore quo
chriſti corpus vegetabatur et incrementum ſuſ=
cepit alijs ⁊ alijs partibus carnis et oſſis per con
uerſionem alimẽti in ſubam aliti viciſſim aggene
ratis: verbum dei vnitum fuit ſed nõ niſi eadem

vniõe ex pte ſui qua ab inſtãti aſſumptionis hu=
mane nature corpori et aie eſt vnitũ. non eni ip=
ſis vniebat̃ niſi ratiõe corpis preaſſumpti ꝛ puni
ti cui vt ita loquar ille ptes inſerebãtur. ita ꝙ ex
parte huiuſcemõi ptium vnio fuit noua nõ ex p=
te diuini ſuppoſiti niſi ſm rõnis cõſiderationem.
In propoſito ergo nr̃o dicimus ꝙ et ſi in triduo
mortis xp̃i forma ſubalis cadaueris noua vniõe
ex pte ſui vnita fuit diuino ſuppoſito: diuinum tñ
ſuppoſitũ nõ noua vnione ex pte ſui illi vnitũ fuit
per ſe loquẽdo ſed ex rõne vnionis qua a primo
inſtãti incarnatiõis corpori hũano vnitũ eſt. naꝫ
iõ forme cadaueris diuinũ ſuppoſitum vnitũ fuit
qꝛ ipſa forma materie corpis xp̃i vniebat̃. vnde
poſſumꝰ dicere ꝙ nõ per ſe ſed quaſi p accidens
tali forme diuinũ ſuppoſitũ fuit vnitũ. tali autem
mõ vniõis nullũ incõueniens eſt ꝙ verbũ diuinũ
multis poſt primũ inſtãs incarnatiõis vnitũ fue
rit. credibile eni eſt ꝙ corpꝰ xp̃i diuerſis q̃litatibꝰ
vt calore ꝛ frigore ꝛ diuerſis coloribꝰ aliqñ muta
tũ eſt qbus ex cõſequenti ꝛ p accidens oportuit
diuinũ ſuppoſitũ vniri cũ eſſet corpi vnitũ cui illa
accidebãt. multis etiã vulneribꝰ ꝛ plagis corpori
ſacratiſſimo in paſſiõe inflictis pdicto mõ vnio=
nis vnitũ fuit. et nũc in celo cicatricibꝰ pluribus
diuinum ſuppoſitum eſt vnitum qbus a principio
aſſumptionis humane nature vnitũ non fuerat
ſed oibus his vt deductũ eſt nõ niſi ex ratiõe pri
me vnionis qua corpus et aiam ab inſtãti aſſum
ptionis ſibi vniuit vnituꝫ eſt. ¶ Ad. iiᵐ. negatur
ꝯña. et ad eius ꝓbationẽ negat̃ iterũ cõſequẽtia.
lꝫ eni panis nõ cõuertat̃ ꝓprie ꝛ directe in aiam
rõnalem: cõuertit̃ tñ in corpus xp̃i cõtinẽs itrin=
ſece animam rationalem. corpus autẽ chriſti nõ
eſt ſpũs. Et ſi etiã dicamus iuxta modum dicen
di. S. Tho. 3ª par. q. 75. arti. 6º. ad. 2ᵐ. ꝙ mate
ria panis cõuertitur ĩ materiam corpis xp̃i ꝛ for=
ma panis in formam corporis chriſti: adhuc nõ
ſequitur ꝙ corpus per ſe conuertatur in ſpirituꝫ
cum forma panis nõ ſit corpus nec conuertit̃ di=
recte ex vi ſacramenti in animã corporis chriſti
ſm ꝙ eſt ſpiritꝰ dans eſſe intellectiuum ſed ſꝫ ꝙ
eſt forma corporalis dãs eſſe corporeũ. ¶ Neqꝫ
ex hoc ſequit̃ quod quidam obijciunt ꝙ. ſ. huiuſ=
cemodi conuerſio non ſit realis. nam per illa ver
ba non dicimus ꝙ conuerſio fiat in rationem vel
conceptum anime qui accipitur ab anima inquã
tum ẽ forma corporeitatis et dat eſſe corporeũ.
immo dicimus ꝙ predicta conuerſio fit in rẽ que
eſt anima nõ tamen ſm rationem vel cõceptum
quo conſideratur vt anima. queãdmodum cum
dicimus ꝙ pater in diuinis generat filium eſſen=
tia tanꝗ principio quo productiuo ſm ꝙ eſt na=
tura non ſm ꝙ eſt voluntas: non eſt ſenſus ꝙ ra
tio vel conceptus eſſentie quo concipitur ab itel
lectu vt natura: eſt tale principium productiuũ.
ſed eſt ſenſus ꝙ eſſentia diuina que realiter ẽ na=
tura ꝛ voluntas eſt principium reale ꝓductiuum
non ſm rationem qua cõcipitur vt volũtas ſꝫ ſm
rõnem qua concipitur vt natura. nõ ꝙ hmõi ra=
tio det eſſentie diuine ꝙ ſit principiũ ꝓductiuum
imo ipſa res ex ſeipſa ẽ tale principiũ ꝓductiuũ.
intellectus tñ noſter id conſiderans cõcipit in ea
rõnem nature nõ rationem volũtatis: ꝗuis ipſa
res que eſt volũtas eſt vere et realiter tale prĩci=
pium productiuum. ¶ Sed contra predicta ar=
guũt aliqui. qꝛ ſi corpus chriſti cõſecratum in ce=
na ſeruaret̃ in pixide: ſequitur ꝙ in triduo mor=
tis aia chriſti eſſet in ſacramẽto cõiuncta corpori
ſi ipa ſola erat forma ſubalis corporis xp̃i viui. ac
per hoc periret veritas ſacramenti q̃ conſiſtit in
hoc ꝙ verũ corpus chriſti in rerũ natura exiſtẽs
vere cõtinetur poſt conſecrationem in ſacramẽ=
to. nam illo tẽpore aia non fuit coniuncta corpo
ri ſed realiter ab eo ſeparata. ¶ Sed ad hãc ob=
iectionem reſpõdetur ex dictis. S. Tho. 4º ſen.
diſ. xi. q. 3ª arti. 4º ſub. ar. pº. Et. 3ª par. q. 81. arti. p et 2º
4º in. c. et ad. 3ᵐ. ꝙ in caſu dato chriſtus in ſacra
mento moreretur et anima deſineret eſſe ſub ſa=
cramento vt pote realiter a corpore ſepata. neqꝫ
propter hoc aliquid deperiret perfectioni ſacra=
menti ꝓut. S. Tho. notat in. 4º ſen. loco proxi=
me allegato ſub arti. 2º ad. pᵐ. qm̃ anima nõ eſt
in ſacramento p ſe ꝛ directe ex vi ſacramenti ſed
quaſi p accidens ꝓpter concomitantiã ad corpꝰ.
et iõ non eſt de neceſſitate perfectiõis ſacramen
ti ꝙ anima ſimul cum corpore in eo contineatur.
¶ Sed ex hoc inſurgit dubitatio. qꝛ ſi in caſu da=
to anima deſineret eſſe in ſacramẽto: neceſſe eſt
dicere ꝙ alia forma vt cadaueris q̃ ſeparata ani=
ma a corpore materiam informaret cum non ſit
dãda in rerum natura materia ſine forma: de no=
uo exiſteret ſub ſacramento. hoc autem videtur
incõueniẽs. qꝛ cũ verba cõſecratiõis fuerint lõge
ante ꝓlata et irrecuperabilit̃ amiſſa: non potue
runt attingere hanc nouam formã cadaueris. et
per ꝯñs videtur ꝙ non ſit poſſibile dare modum
quo huiuſcemodi forma ſit in ſacramento. nam
nichil eſt ſub ſacramento euchariſtie quod nõ ſit
ibi aliquo modo ex vi verborum conſecrationis.
¶ Sed ad hoc reſpondemus ꝙ qꝛ verba conſe=
crationis quando fuerunt ꝓlata: directa ſunt ex
propria ſignificatione et ex intentione conſecrã=
tis ad ſubam corporis chriſti: quicquid ſub ipſo

ſacramento ꝑ quocunqꝫ tpe pertinet ad ſubam corporis xpi: eſt ibi virtute verboꝝ conſecratiõis. vnde quia in triduo mortis forma cadaueris cũ materia ꝑ vnionem ad verbum fuit de ſuba corporis xpi: ſequitur ꝙ fuiſſet in caſu dato ſub ſacramento ex vi verboꝝ ſacramentalium ꝓcedẽtium. que lꝫ non attigiſſent q̃n ꝓlata ſunt formã cadaueris ſm ſeipm: attigeruntt tñ illam materie corporis Chriſti vnitam per hoc ꝙ ſubam corporis Chriſti ꝑ quocunqꝫ tempore ſub talibus ſpeciebus exiſtentem attigerunt.

Quãtum ad articulũ quartum reſpõdendũ eſt ad obiectiones aduerſarioꝝ. Et quidem ad. p^{m} cõtra primã cõcluſionẽ dr ꝙ maior ꝓpoſitio veritatem hꝫ circa idẽ ſubiectum et ſm idem. et cum hac limitatione cõceditur primus ꝓceſſus. et ſecundus nichil concludit ad ꝓpoſitum ſuum cum appetitus ſenſitiuus ꝛ appetitus intellectiu⁹ ſint diuerſe potentie in homine. ac per hoc appetitio ſenſitiui ꝛ renuitio intellectiui non fiunt circa idem ſubiectum. et ꝓpter eandem rationem confirmatio per auctoritatem phi nihil facit pro arguente. ¶Ad. 2^{m}. et. 3^{m}. dicitur ꝙ maior propoſitio vtriuſqꝫ ẽ falſa de anima et forma que nõ eſt principium imediatum ſuarum actionum ſed operatur mediantibus potentijs aut virtutibus que ſunt imediatum principium agendi ſicut eſt in ꝓpoſito. vnde anima habere poteſt ſimul diuerſas operationes ꝑ diuerſas potentias. ¶Ad 4^{m}. dicitur ꝙ ſi maior ꝓpoſitio quantũ ad pmã ſui partem intelligaẗ cum pãſione vt arguens videtur accipere: falſa eſt. nõ enim ſubiectum ſenſationum eſt pãſe anima ſenſitiua ſed totum coniunctum. neqꝫ iterum ſubiectum imediatum iparum eſt coniunctum ex corpore et anima ſed cõiunctum ex potentia et organo. quia autem i homine idem omnino re ſunt anima ſenſitiua ꝛ intellectiua: ſubiectuꝫ mediatum ſenſationũ eſt cõiunctum ex anima intellectiua ꝛ corpore. neqꝫ tñ ſenſatio in homine erit intellectio. nam non ꝓcedit ſenſatio in hoie ab anima intellectiua ſub ratione qua intellectiua eſt neqꝫ mediante potẽtia intellectus: ſed inquãtum eſt ſenſitiua et per potentias ſenſitiuas. quod autem arguit de anima ſeparata: patet ex dictis ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ¶Ad. 5^{m}. patet reſponſio ex his que dicta ſunt in quinto notabili in rñſione ad. 2^{m}. ¶Ad 6^{m}. dicitur ꝙ antecedens eſt falſum quãtum ad primam ſui partem. nã in homine anima ſenſitiua ſicut et intellectiua eſt per creationẽ eo ꝙ ſint omnino idem re in homie ꝑut dictum fuit i quinto notabili in reſponſione ad. 3^{m}. et ad ꝓbationem antecedentis negatur ꝯña. et ad eius ꝓbationem dicitur pmo falſum eſſe ꝙ hõ in generando non poſſit producere animam ſenſitiuam. nã vt deductum fuit in pmo notabili: in generatione hominis ſm communem curſum pater generans mediante virtute generatiua deciſa cum ſemine ꝓducit in embrione animam ſenſitiuã anteqꝫ intellectiua creetur. et ita homo generãs nõ eſt minus potens circa animam ſenſitiuã q̃ bruta animalia. Reſpõdetur ſecundo ꝙ licet homo generans non attingat per ſe et imediate ad ꝓducendum animam ſenſitiuam hominis geniti eo ꝙ ipſa ſit etiam intellectiua: non ideo eſt imperfectior brutis. Tũ quia anima ſenſitiua in homine eſt multo nobilior ꝛ perfectior anima ſenſitiua brutorum quam bruta generãtia attingũt. ac per hoc cõparatio quã arguẽs facit eſt inepta cum non ſit circa idem. Tum etiam quia ſm doctrinam phi. 2° metha. nobilius et perfectius eſt attingere ſupremum quantum ad aliquid ſui et incomplete q̃ attingere infimuꝫ totaliter ꝛ perfecte. vnde in generatione hominis perfectioris et nobilioris virtutis generatiue ẽ diſponere ad animam intellectiuam diſpoſitiõe que eſt neceſſitas: q̃ producere animã ſenſitiuam. quod etiã experimento patet. nam poſt q̃ virtus generatiua ſeminis ꝓducit in embrione aiam ſenſitiuam ꝓcedit vlterius diſponere ad animam intellectiuam tanq̃ ſit aliquid pfectius. vñ ſi ratio arguentis valeret: nõ ſolum ꝓbaret ꝙ hõ generans ꝓduceret aiam ſenſitiuã per gñationem: ſꝫ ꝙ etiaꝫ ꝓduceret aiaꝫ intellectiuã per quã cõtinuaẗ ſua ſpẽs. caſus aũt quẽ arguẽs fingit ꝙ. ſ. de⁹ in gñatiõe hois ñ creet aiaꝫ itellectiuã: eſt ipoſſibil' de cõi curſu diuie ꝓuidẽtie ꝛ ordinatiõis ſuppoſita i mã vltima diſpoſitiõe ad formã hois. Et ſi forte arguẽs iſtet ꝙ ſaltẽ de põ dei abſoluta id fieri pt dicim⁹ ꝙ in tali caſu non reputam⁹ incõueniẽs ꝙ hõ generaret quoddã animal cum phs dicat. li° de generatione animalium ꝙ in generatione hominis embrio primo viuit vita animalis q̃ vita hominis: et tamen huiuſcemodi animal cum nõ ſit per ſe intentum a generante neqꝫ virtus generatiua operatur ad illius productionem vt ſiſtat in eo ſed per illud attingat ad generandum hominẽ: ꝓbabiliter videẗ dici ꝙ nõ diu duraret viuũ ſed breui moreref. ¶Ad argumẽta contra ſecundã cõcluſionẽ. Ad. p^{m} dr ꝙ procedit ex falſo

intellectu ei⁹ qđ dicit mixtū reſolui in elementa. quis aūt verus ſit intellect⁹ diffuſe dictū ē in tertio notabili. vñ ſm intellectū ibi poſitū: nullum incōueniēs ſequit horū q̄ tangunt in argumēto. deſcriptio autē quā dat vltimo de reſolutione ꝙ .ſ. reſoluere eſt rē ſoluere in exiſtētia in re: ē ab eo cōficta ad ſuū ꝓpoſitū et magis ſm quādā ethimologiā nominis q̄ȝ ſm naturā rei. qualit autem debeat itelligi dictū phi. 2° ꝺ generatione qđ arguēs adducit in vltima cōfirmatione: dictuȝ fuit in tertio notabili. ¶Ad.2m dr ꝙ ex ꝓpoſitione aſſumpta recte intellecta magis ꝓbat oppoſitū arguētis q̄ȝ eius ꝓpoſitū. nā illa ex qb⁹ nutrimur nō manēt in ꝓpria natura in nutrito ſed nutriūt trāſmutata in aliud .ſ. in naturam nutriti. et pari modo elemēta ex qbus ſum⁹ nō manēt in ꝓpria forma et natura ſȝ trāſmutata in aliud ſȝ modū ſupra poſitū in tertio notabili. Neqȝ valet quod arguēs obijcit de forma ſimplici. naȝ licet forma ſubſtātialis vel cōplexionalis corpis mixti ſit ſimplex in eſſentia .i. nō cōpoſita ex elemētis: ē tamē multiplex ꝟtute. ſm quē modū elementa dicunt eſſe in mixto. Auctoritas aūt phi et ſui cōmētatoris nō vere intelligit ab arguente de cōpoſitione formali ſed ꝺ ꝟtuali: quāuis dictū cōmentatoris nō multū cogit. ¶Ad.3m dr ꝙ reſpōſio ibi data bona ē. neqȝ valet ei⁹ improbatio nā pma ꝯña ē falſa. ꝛ ad ei⁹ ꝓbationē dr ꝙ qualitas ſimbola dr manere in gñato et corrupto nō eadē numero ſȝ ſpecie. vñ qñ ignis generat ex aere: aer cū omib⁹ ſuis q̄litatib⁹ corrūpitur. Auctoritas aūt phi de gutta vini appoſita mille amphoris aque: ꝓ nob facit q ponim⁹ elemēta corrūpi cū gñat mixtum et nō manere actu et formalit in ipſo ſed ꝟtualit. vñ nō eſt ibi ꝓpria rō mixtionis. ¶Ad.4m negat minor ſi intelligat de corruptione elemētoꝝ q̄ȝm ad ꝓpas formas. nā ipſa ſic corrupta pñt remanere ꝟtualit in q̄litate media cōplexionali in qua nō ſunt in potentia pura ſicut in mā pma vt phs dicit: ſed ſunt in quodā ente actu medio. vñ verba phi ſunt iſta. q̄ miſcent corrūpunt intētiones adinuicē .i. ꝓpas formas. tūc neqȝ mā erit neqȝ illorū cōtrariorū alterutruȝ actu ſimplicit ſed mediū. hec phs. ¶Ad.5m dr ꝙ reſpōſio ibi data bona eſt. et ad ei⁹ improbationē negat aſſūptū. neqȝ valet ei⁹ ꝓbatio. admitimus enim ſecundū membrum diuiſionis loquēdo de formis ſubſtātialibus elementorum. nam omnes vniuntur in forma ſubſtātiali mixti ſicut in forma perfectiore et eminente. et cum arguēs infert ꝙ tunc nō erit elementorum vera mixtio: dicimus ꝙ quāuis ꝓprie loquendo nō ſit vera mixtio elementorum ſm formas eorū ſubſtātiales: eſt tamē vera vnio imo et vera vnitas. qm̄ in vna forma mixti perfectiones ſubſtātiales elementoꝝ vnum ſunt: ē tamen vera mixtio elemētoꝝ q̄ȝm ad formas accidentales. eo ꝙ in qualitate complexionali corporis mixti ipe qualitates elemētoꝝ miſceant ꝟtute nō ſm ꝓprias formas. qꝛ enim dicta qualitas cōplexionalis nō eſt preciſe calida aut frigida vel humida aut ſicca ſed participat remiſſe et in quodaȝ medio omnes has qualitates: ideo ꝓdicte qualitates dicunt in ipſa miſceri nō actu ſȝ virtute et eis mediantibus ipſa quattuor elemēta. vnde arguēs deceptus eſt putās ꝙ vnio elementorum et mixtio ſint omnino idem. et qꝛ ſm formas ſubſtātiales nō eſt elementoꝝ vera mixtio: putauit ꝙ ſm eas nō eſſet illorum vera vnio quod falſum eſt. habēt eni ſe vnio et mixtio ſicut ſuperius ꝛ inferius. nā omnis mixtio ē quodammodo vnio: non tamen omnis vnio eſt mixtio. vnde elemēta dicuntur vere mixta ſm formas accidētales non ſm formas ſbales. et accipit in ꝓpoſito mixtio nō ꝑ iuxtapoſitione miſcibiliū vt phs ait pmo libro de generatione: ſed ꝓ cōueniētia miſcibiliū in vno medio qđ illoꝝ naturā ſapit de hmōi autē elementoꝝ mixtione: in tertio notabili dictū eſt diffuſe. ¶Ad.6m dr ꝙ Ariſtotiles vbi allegat: capit nomen elementi cōmunius q̄ȝ dicatur de pmis corporibus ſimplicibus .ſ. ꝓ principio rei intrinſeco. vnde argumētū non eſt ad ꝓpoſitū. ¶Ad.7m negatur aſſumptū. imo magis ſimplex ē forma ſubſtātialis mixti q̄ȝ forma hui⁹ ſillabe. ba. tū qꝛ forma huius ſillabe. ba. ex pluribus realitatibus cōflatur vt etiā arguens fatet. tū etiā qꝛ ſenſibilit iplicat aliquid ipſarū partiuȝ cōponentium licet nō earum terminationes. et iterū forma huius ſillabe. ba. nō habet pfectā rōnem indiuiſibilitatis cū ſit forma cōpoſitionis et ordinis vñ habet rōneȝ forme totius. forma aūt ſubſtantialis mixti neqȝ ex partibus cōflatur neqȝ implicat plurium cōpoſitionem vel aggregationem. neqȝ eſt forma cōpoſitionis vel ordinis ſed eſt forma partis perfectā habens rōnem indiuiſibilitatis. Auctoritas autem phi inepte et nō ad intentionem eius allegatur. nō enim mentis phi eſt inueſtigare formā mixti vt arguēs fingit: neqȝ cōparare ſimplicitatem forme ſubſtātialis mixtorum ſm ſimilitudinē ſimplicitati forme huius ſillabe. ba. vt male intellexit arguēs: ſȝ cōparat formā accidentalē corpis mixti que eſt q̄litas cōplexionalis forme predicte ſillabe. ba. q̄ȝm ad ſilitudinē ſimplicitat: nō abſolute ſȝ i cōparatiōe ad cumulū vl aceruū vt lapidū vl lignoꝝ. nā

cõparata adinuicẽ nõ habẽt omnimodã ſimilitu
dinẽ ſimplicitatis cuꝫ q̃litas cõplexionalis mixti
nõ ſit forma ordinis queadmoduꝫ forma ſillabe
.ba. ꝙ aũt phs nõ loquat̃ ibi de forma ſbali mixti
manifeſte apparet. qꝛ loquit̃ ꝺ forma mixti cõpo=
ſita vel reſultãte ex multis elemẽtis. huiuſcemo=
di aũt forma: nõ eſt forma ſbalis ſꝫ accidẽtal' for=
ma. ſ. cõplexionalis ꝑut dictũ fuit in tertio nota
bili. vñ reſpõſio ab arguente poſita bona ẽ. et ad
eiꝰ improbationẽ dr̃ ꝙ aſſumptũ eſt falſum. naꝫ
eẽ ſimplex ſicut et eẽ indiuiſibile et vnũ: non vno
modo dr̃ ſꝫ multiplicit̃. neqꝫ hẽt eundeꝫ gradum
ſimplicitatis ꝑut ex doctrina phi accipit̃. 5° me=
tha' caplo de vno. Falſum ẽ pterea ꝙ ſicut eſt ꝺ
q̃litatibꝰ ꝙ q̃dã ſunt ſimplices et q̃dã extreme et
q̃dã ſunt mixte et medie: ita ſit ꝺ formis ſbalibꝰ.
nulla eñi forma ſbalis vere dicit̃ mixta cũ ſit for=
ma ſimplex in qua nulla cadit cõpoſitio. neqꝫ ex
cõpoſitione alioꝝ reſultat niſi ſit forma totiꝰ vt
humanitas q̃lis nõ eſt forma ſbalis corpis mixti
mãm informãs. Alia aũt q̃ arguẽs multiplicat ni
chil faciũt ad ꝓpoſitũ nr̃e reſpõſionis eo ꝙ ꝓce=
dãt de cõparatione forme accidẽtalis ad formã
ſillabe vel ſoni de q̃ nõ erat ꝓpoſituꝫ nr̃m. ¶ Ad
8m dr̃ q̃ꝫm attinet ad ꝓpoſitũ nr̃ꝫ ꝙ elemẽta agẽ
tia ⁊ patiẽtia adinuicẽ ad generationẽ mixti cor=
rũpunt̃ ſbaliter et accidẽtalit̃: ſed manẽt in q̃daꝫ
medio virtualit̃ modo ſupra expoſito i tertio no
tabili. et cũ cõtra arguit̃ ꝙ tũc corpꝰ generatum
ex elemẽtis nõ erit mixtũ ſbale: cõcedimꝰ ad ſen
ſum arguẽtis. qꝛ. ſ. in eo ſubſtãtie elemẽtoꝝ non
miſcent̃ formalit̃ et in actu. vñ corpꝰ mixtũ nõ ꝓ
prie dicit̃ mixtũ ꝓpter mixtionẽ ſubſtãtiarũ ele=
mẽtoꝝ aut pncipioꝝ ſubſtãtialiũ q̃ nõ ſunt alia q̃ꝫ
mã et forma q̃ nõ dicunt̃ vere et ꝓprie adinuicẽ
miſceri. ſed dr̃ corpꝰ mixtũ ꝓpt̃ mixtionẽ forma
rũ accidẽtaliũ. i. qualitatũ quattuor elemẽtoruꝫ
que in generatione mixti dicunt̃ adiuiceꝫ miſceri
eo ꝙ v̾tualit̃ cõcurrãt et cõueniãt in vna forma
media corpis mixti q̃ vocat̃ q̃litas cõplexiõalis.
¶ Ad. 9m. dr̃ ꝙ quicq̃d ſit de lõgo ꝓceſſu maio=
ris ꝓpoſitiõis nã nõnulla falſa et cõficta in eo aſ=
ſumit ſicut ꝙ albedo et nigredo maneant in me=
dio colore formalit̃ ablatis ſuis vt ille fingit ter=
minationibꝰ et diſtictionibꝰ: minor tamẽ ꝓpoſi=
tio ſupponit falſum. ſ. ꝙ forme elemẽtoꝝ ſunt ta=
les ꝙ ab eis poteſt auferri id quod eſt fundamẽ=
tum et ratio proprie terminationis ipſis q̃ꝫm ad
aliud in proprijs ſubſtantijs remanẽtibꝰ. hoc eñi
falſum eſt vt ſepe dictum fuit ſupra. nam vt dedu
ctum fuit in tertio notabili: mixtum non genera=
tur ex elemẽtis ſubſtãtialiter niſi eorum ſubſtan=
tijs corruptis. neqꝫ valet eius ꝓbatio ꝑ exẽpluꝫ
de forma q̃ eſt ſonꝰ ſillabe vel litterarũ. qm̃ nõ ẽ
vtrobiqꝫ ſimile vt patuit in precedẽte reſpõſiõe.
¶ Ad. 10m dr̃ ꝙ vt ſupra tactũ fuit: dicta cõmen=
tatoris nõ ſunt in hac parte recipiẽda. eo ꝙ circa
ꝑmanẽtiã elementoꝝ in mixto nõ recte opinatꝰ
fuerit neqꝫ mentẽ Ariſtotelis ſecutꝰ eſt ſicut pꝫ li
bro. 2°. de celo et refert illud. S. T. prima. ꝑ. q.
76. ar. 4°. ad. 4m. ¶ Ad argumẽta pmo loco fa
cta cõtra tertiã cõcluſionẽ. Ad pmũ cõcedit̃ pma
ꝯña ſed negat̃ aſſumptũ cõſequẽtie ſecũde. ⁊ ad
eius ꝓbationẽ negat̃ iteꝝ aſſumptũ eo ꝙ diuiſio
ſit inſufficiẽs. nã eſſe viuũ ineſt homini ꝑ formaꝫ
ꝑ quã eſt aial et ꝑ quã eſt hõ: tñ illud nõ ineſt ho
mini inq̃ꝫm aial neqꝫ inq̃ꝫm hõ ſed inq̃ꝫm viuẽs. vñ
in hoc argumẽto arguens videt̃ falli ignorãs aut
nõ conſiderãs vim reduplicatiue q̃ addit ad ꝓ=
poſitionẽ quã reduplicat cãm ꝑ ſe et adequatam
inherẽtie p̃dicati ad ſubm. et ideo non valet ꝯña
a ꝓpoſitiõe ſimplicit̃ ſumpta ad ipſãmet cũ redu
plicatiua. eo ꝙ in ſecũda aliq̃d plus ſumat̃ q̃ꝫ in p
ma. vñ nõ valet iſta ꝯña. albũ eſt q̃le. ergo ẽ albũ
inq̃ꝫm q̃le. itẽ bicubitũ eſt quãtũ. ergo ẽ bicubituꝫ
ſm ꝙ quãtũ. cõſimili modo in ꝓpoſito nr̃o nõ va
let iſta ꝯña. hoc ineſt homini ꝑ formã ꝑ quaꝫ eſt
aial. ergo ineſt homini inq̃ꝫm eſt aial. nã aliq̃d plꝰ
infert̃ in ſecũda q̃ꝫ ſumptum fuit in pma. ſ. cauſa
adequata inherẽtie p̃dicati ad ſubm. nõ eñi omẽ
qꝺ ineſt rei ꝑ aliq̃d: ineſt ei ꝑ illud tanq̃ꝫ ꝑ cauſaꝫ
ꝑ ſe et adequatã ſicut in exemplis datis apparet.
¶ Ad. 2m dr̃ ꝙ antecedẽs ẽ falſum ſi forma gene
ris et forma ſpeciei capiant̃ in eodẽ ſuppoſito. ne=
qꝫ valet eius ꝓbatio qꝛ falſũ aſſumit. nã nulla ac
cidẽtia eadẽ numero manẽt in genito et in corru
pto ꝑut ſupra deductũ fuit i q̃rto notabili. ¶ Ad
3m dr̃ ꝙ vt. S. T. exponit vbi arguẽs allegat phꝫ
partes diffinitiõis nõ ideo dñr reſpõdere parti=
bus rei q̃ſi ſint ipſe partes rei vel qꝛ illa q̃ ſignifi=
cant̃ ꝑ partes diffinitionis ſint ꝑtes rei: ſꝫ qꝛ ꝑtes
diffinitionis ſumunt̃ a ꝑtibꝰ rei. ſ. a materia ⁊ for
ma. nã ibi phs loquit̃ de diffinitione rei cõpoſite
ex materia et forma. ſi eñi partes diffinitiõis ſig=
nificarẽt partes rei: nõ eaꝝ quelibet predicaret̃
vere de diffinito. nã pars vt pars nõ p̃dicat̃ ꝺ to
to. illud aũt eſt falſum. nã tã genꝰ q̃ꝫ differentia q̃
ſunt partes diffinitiõis vere p̃dicant̃ ꝺ diffinito.
dicimꝰ eñi hõ eſt aial. et hõ eſt rõnale. ſumuntur
aũt partes diffinitionis rei cõpoſite a materia et
forma nõ ſimplicit̃ vt partes ſunt ſꝫ vt iplicãt to=
tũ. a materia eñi ſub forma gñali accipitur genꝰ.
a forma aũt ſpecifica cũ mã accipit̃ differẽtia. hu
iuſcemodi tñ forme. ſ. gñal' ⁊ ſpecifica ñ ſũt i eadẽ

re diuerſe realit̄ ſed rōne tātūmodo. ſed d̄ hoc la
tius videri poterit p̱. S. Tho. opuſ. 30. de ente ⁊
eſſentia. vñ falſum ē qđ arguēs vltimo īfert ꝙ qꝛ
ſola mā ñ reſpōdet generi: ꝙ reſpōdeat illi a par
te rei vel forma tm̄ vel mā cū forma alia ab ea q̄
reſpōdet differētie. ſed verū eſt ꝙ reſpōdet gene
ri materia cū forma eadē re ei q̄ reſpōdet differē
tie ſub alio tamē rōnis cōceptu. ¶ Ad. 4^{m} nega
tur ꝯña. vt eni. S. T. exponit dictū phi vbi alle=
gat̄: nō eſt mēs phi ꝙ ſm diuerſitatē p̄dicatoꝝ
in qd diuerſificent̄ forme in eodē indiuiduo: ſꝫ in
rerū natura. ita vt tot gradus formaꝝ inueniant̄
in rerū natura quot inueniunt̄ p̄dicata in qd. eſt
eni in reb⁹ vniuerſi inuenire aliquā formā q̄ ē for
ma ſubſtātie et nō ē forma corpis: et aliquaꝫ for=
mā q̄ eſt forma corpis ſꝫ nō ē forma aiati corpis
et ſic de ceteris. Ad auctoritatē vero cōmētato=
ris dicendū eſt ſicut ad. 10^{m} cōtra ſecūdā cōcluſio
nē ꝙ nō recipit̄ in hac parte: quāuis poſſit recte
intelligi dicēdo ꝙ cōmētator ibi loquit̄ d̄ formis
quas mā recipit in diuerſis indiuiduis ſucceſſiue
quodā ordine eo modo quo phs dicit ꝙ embrio
primo viuit vita plāte deinde vita aialis et dein
de vita hois: ſꝫ ſm hunc itellectū auctoritas nō
obſtat cōcluſioni nr̄e. ¶ Ad argumēta ſecūdo lo
co cōtra tertiā cōcluſionē inducta. Ad p̄mū nega
tur antecedēs q̄ꝫ^{m} ad ſecūdā ſui partē. neq̄ꝫ va=
let ei⁹ ꝓbatio. nā licet aia intellectiua ſit ſpūalis
et imaterialis. i. nō cōpoſita ex mā neq̄ꝫ hñs māꝫ
partē ſui: eſt tm̄ naturalit̄ vnita materie. ac p̱ hoc
homo ē corp⁹ p̱ aiam intellectiuā non ſm ꝙ dat
eſſe itellectiuū ſꝫ ſm ꝙ dat eſſe corporeū. et acci=
pit̄ corp⁹ in hac p̄dicatione ſm ꝙ ē gen⁹: nō ſꝫ ꝙ
eſt pars cōpoſiti. ¶ Ad. 2^{m} dicim⁹ ꝙ corpus ex
quo cōponit̄ hō dicit mām cū aia intellectiua ſꝫ
ꝙ dat eē corpeum qđ ſe hēt vt mā reſpectu ipſiuſ=
met aie intellectiue vt includit grad⁹ p̱fectionis
ſupiores. neq̄ꝫ valet ei⁹ improbatio. qꝛ aia intel=
lectiua nō eſt altera pars cōpoſiti cōdiuiſa reali=
ter corpi hominis imo in rōne et ſignificato cor=
poris icluſa modo dicto. cōpoſitio eni qua hō dr̄
cōpoſit⁹ ex corpe et aia nō ē realis. i. ex duab⁹ par
tib⁹ realit̄ diſtictis ſi corpus ſupponat ꝓ toto ſuo
ſignificato. ſi vero corp⁹ capiat̄ p̱ ſinedochē pro
parte ſui ſignificati q̄ eſt mā: tunc cōpoſitio eſſet
realis ex duab⁹ partib⁹ realit̄ diſtictis. Accipitur
iſta reſpōſio ex dictis. S. T. in de ſpūa. crea. arti.
3°. ad p̄mū. ¶ Ad tertiū ꝯcedim⁹ ſecūdū mēbrū
diuiſionis. et ad ei⁹ iprobationeꝫ dicim⁹ p̄mo ꝙ
aſſumptū hēt veritatē niſi q̄ñ effect⁹ ſequit̄ ex ne
ceſſario ordine nature ab ei⁹ p̄mo auctore iſtitu=
to. nā tūc ab vno et a plurib⁹ indifferēter cauſaꝫ

vel occaſionē dantib⁹: ꝓuenire pōt idē effect⁹. et
ſic ē in ꝓpoſito ꝓut lati⁹ deductū fuit in q̄rto no=
tabili. ¶ Ad. 4^{m} dr̄ ꝙ añs eſt falſū. neq̄ꝫ ipſe ar=
guēs ꝓbat. ¶ Ad. 5^{m} patet reſponſio ex his q̄ di=
cta ſunt in q̄nto notabili in reſpōſione ad. 9^{m} et
ad. 10^{m}. de corporib⁹ aūt ſanctoꝝ dicēdū ē ꝙ nō
ſunt eadē corpa numero viua et mortua ſed ſimi
lia ſm aliq̄ accidētia: venerant̄ tm̄ cōmunit̄ tanq̄ꝫ
corpa viuoꝝ. tū ꝓpter talē ſimilitudinē q̄ etiam
dicunt̄ eē corpa mortuoꝝ. tū etiā qꝛ memoriam
faciūt hominū p̱ quoꝝ mortē ipa cadauera natu
raliter ſubſecuta ſunt q̄ſi ab eis decendentia ac p̱
hoc q̄ſi aliq̄d illoꝝ vulgi opinione reputantur. tū
p̄terea qꝛ de⁹ ad manifeſtādā ſanctitatē et meri=
ta hominū q̄ p̄ceſſerūt: in ipſis et p̱ ipſa plerūq̄ꝫ
miracula facit tanq̄ꝫ p̱ ipſoꝝ veſtigia. ¶ Ad. 6^{m}.
dr̄ ad p̄mā ꝓbationē ꝙ ꝓcedit ex falſo fundamē
to. ſ. ꝙ ſpūs ſctūs cauſauerit in corpe xp̄i formaꝫ
corporeitatis aliā ab aia rōnali qđ eſt falſum. nā
qꝛ cōceptio corpis xp̄i facta fuit in inſtāti: ſimul ⁊
in eodē iſtāti quo terminat⁹ eſt mot⁹ localis ſan
guinis virginis ad locū generationis: fuerūt oīa
hec q̄ virtute ſpūs ſancti pacta ſunt. ſ. cōuerſio ſā
guinis illi⁹ in carnē et in alias partes corpis xp̄i:
et formatio mēbroꝝ organicoꝝ: et aiatio corpis
organici p̱ aiam rōnalē. ſingula aūt hec nō fiunt
ſubito et in inſtāti in alijs hominib⁹. ideo in ali=
js a xp̄o locū habet ordo ſucceſſionis queꝫ ponit
phs libro de aialibus ꝙ. ſ. embrio p̄mo viuit vita
plāte deinde vita aialis ⁊ vltimo vita hominis.
vñ in xp̄o nulla alia forma corporeitatis fuit pre
terq̄ꝫ aia intellectiua. ¶ Ad. 2^{am} ꝓbationē dr̄ ꝙ
ſancti dicūt xp̄m a matre habuiſſe corp⁹ q̄ꝫ^{m} ad
mām ex qua formatū eſt q̄ fuit puriſſim⁹ ſanguis
virginis: nō q̄ꝫ^{m} ad formā corpis q̄ v̄tute ſpūs ſā
cti infuſa fuit. ¶ Ad. 3^{am} ꝓbationē dr̄ ꝙ tres ſub
ſtātie in xp̄o. ſ. diuinitas aia ⁊ caro nō ſic differūt
inter ſe quaſi ſingula a ſingulis realit̄ diſtiguant̄.
nam caro et aia nō realiter diſtinguunt̄ ſicut di=
ctū fuit in reſpōſione ad. 2^{m}. ¶ Ad. 4^{am} ꝓbatio
nē patet ſolutio p̱ ea q̄ dicta ſunt in quito nota=
bili in reſpōſiōe ad. 9^{m}. vnde ſolutio ab arguēte
poſita bona eſt. et ad eius primam improbatio=
nem dicit̄ ꝙ falſum aſſumit. nam nō eſt ſimile de
hoc nomine albedo qđ eſt nomen abſtractuꝫ ſo=
lam formā ſignificās et ſupponens: et de hoc no=
mine corp⁹ quod dicit formā in ſuppoſito. ¶ Ad
2^{am} improbationem dicitur ꝙ reſponſio ibi data
bona ē. neq̄ꝫ valet ei⁹ iprobatio. nā nō incinerari
dicitur ab Auguſtino priuilegium xp̄i. quia xp̄s p̱
ſeipſum non fuit obnoxi⁹ incinerationi et putre=
factiōi q̄ ſunt pena ꝓ peccato iflicta. neq̄ꝫ fuit cō=

gruū has penalitates ſuſcipe cuz nichil conferrēt
humāe redēptioni iā per mortē cōplete. hoc aūt
modo nulli alteri homini fuit ꝓuilegiuz cōmuni-
catū: ſed ſolū vt ꝑ grām et ꝟtute alterius.ſ.xp̄i.
¶ Ad oēs cōfirmationes ſequētes pꝫ reſpōſio
ex his q̄ dicta ſunt in quīto notabili in ſolutione
ad. 9^{m}. et. 10^{m}. dr̄ eni eadē caro xp̄i viua et mor-
tua ſiue in cruce ſiue in ſepulchro ꝓpter vnitatez
ſuppoſiti diuini et ꝓpter vnitatē et idētitatē ma-
terie et actualis exiſtētie: non ꝓpter vnitatē vel
idētitatē forme ſubſtātialis ſm quē modū etiam
dicit̄ caro ſpoliata. ¶ Ad. 5^{am} improbationē reſ-
pōdetur ꝙ cū dicitur xp̄z aſſumpſiſſe corp⁹ a ma
tre ꝟgine: eſt locutio ꝑ figurā ſinedochē. qꝛ.ſ. par
tem corpis ſuſcepit ab ea. Et ad cōfirmatiōes pꝫ
ſolutio ex dictis in quīto notabili in reſponſione
ad. 10^{m}. ¶ Ad. 6^{am} improbationē cū p̄ma. 2^{a}. 3^{a}
ſuis cōfirmationibus pꝫ reſpōſio ex dictis in quī-
to notabili in ſolutione ad. 11^{m}. qđ autē arguens
dicit in ſecūda cōfirmatione. ꝙ.ſ. vniformiter fit
cōuerſio panis in corp⁹ xp̄i viuū et mortuū: falſū
eſt vt ibi dictū fuit. ¶ Ad. 4^{am} cōfirmationē dr̄
ꝙ falſum aſſumit. nā corp⁹ cōſtitutū ex noua for-
ma introducta in triduo mortis xp̄i fuiſſet corp⁹
xp̄i ꝑ eo ꝙ eſſet vere vnitū vniōe ſuppoſitali ſup-
poſito xp̄i: ſed ignis generatus ex aere corrupto
nō eſſet vnitus corpi aeris. vn̄ multū eſt diſſimi-
le hic et ibi. qđ autē arguēs dicit ꝙ vtrobiqꝫ non
remanet aliq̄d cōmune generato et corrupto ni-
ſi p̄ma materia: falſum ē. nā in p̄mo caſu vltra p̄-
mā materiā eſſet cōmune corpi xp̄i viuo et mor-
tuo ſuppoſitū et eſſe ſubſiſtentie quoꝝ neutrū eēt
cōmune in ſecūdo caſu. ¶ Ad. 5^{am} cōfirmationē
negat̄ ꝯña ſeruato cōſueto modo loquēdi. qꝛ cor
pus hominis nō conſtituit̄ ex materia p̄ma et ex
anima rōnali inq̄ꝫm rōnalis ē et dat eē itellectiuū
ſed inq̄ꝫm eſt forma corporeitatis et dat eſſe cor-
poreū. ſm quē modū corp⁹ rationem partis hēt
cū non includat totā naturā et totū eſſe ſubſtan
tiale hominis. ſꝫ quā cōſiderationē Sāct⁹ Tho.
dicit in. q. diſputatis de anima. ar. 9°. ꝙ mā ꝓut
intelligit̄ cōſtituta in eſſe ſubſtātiali ſm ꝑfectio-
nem inferioris grad⁹: intelligi pōt vt ſuſceptiua
accidētiū quib⁹ diſponit̄ ad vlteriorē ꝑfectionē.
Idē in ſententia pretēdit. p^{a}. ꝑ. q. 76. ar. 6° ad p^{m}
Neqꝫ obſtat ꝙ huiuſcemodi diuiſio nō ſit realis
ſed ſm cōſiderationē rationis: quia etiam ꝙ iſta
locutio ſit vera ad intentionem arguētis. corp⁹
meū vel ſicut dicit dn̄s hoc eſt corpus meū: eſt ꝑ
actū intellectus cōcipiētis partē hominis mate-
rialē que.ſ. includit mām cū infimo gradu anime
intellectiue. mā autē cū tali gradu preciſe: habet
rōnem partis materialis reſpectu ſupiorum gra
duum qui tn̄ gradus omnes ꝑficiūt materiā per
vnam tātūmodo formā.ſ. aīam rōnalem. ¶ Ad
7^{am} ꝓbationez negat̄ aſſumptū inq̄ꝫm ponit for-
mā cadaueris corpis xp̄i eſſe formaz putredinis.
hoc aūt falſum eſt quicq̄d ſit de forma cadaueris
in ceteris hominib⁹. vn̄ ꝓpter formā cadaueri nō
cepiſſet corp⁹ xp̄i putrefieri. Tū quia nō fuit ob-
noxiū putrefactioni et incinerationi quēadmo-
dum corpa alioꝝ hominū cū peccatū non fecerit
aut cōtraxerit ꝓpter qđ hm̄oi penalitates cete-
ris corporib⁹ hominū debite ſunt. Tū etiā quia
non eſt de rōne eſſentiali forme cadaueris ꝙ ſit
putrefactiua: neqꝫ ei⁹ ꝓpria opatio ē putreface-
re vt arguēs putat. imo ei⁹ eſt ſeruare et cōtine-
re ſubm q̄ꝫm ſufficit ꝟtus ei⁹ ſicut et cuiuſlibet for
me vlr. nullā eni forma ꝑ ſe et ex ſua ratione or-
dinat̄ ad corruptionez ſui ſubiecti ſed magis ad
eius ꝑmanentiā. et ſi nō ꝑfecte aut diu hoc forma
cadaueris facere pōt. id contingit ꝓpt̄ alias cau-
ſas vt ꝓpter actionē cōtrariaꝝ qualitatū et aliq̄-
rum agentiū celeſtiū et inferioꝝ quoꝝ ꝟt⁹ ꝟtutē
forme cadaueris ſuperexcedit et vincit ita vt non
poſſit corpus qđ informat diu ſeruare et cōtine-
re ne in elemēta reſoluat̄. vnde argumētū proce
dit ex falſo p̄ſuppoſito. et ꝑ hec pꝫ reſpōſio ad pri-
mā cōfirmationē q̄ procedit ex eodē falſo ſuppo-
ſito. ¶ Ad. 2^{am} cōfirmationē dr̄ ꝙ ꝓcedit conſi-
milit̄ ex falſo ſuppoſito ꝙ.ſ. forma cadaueris cor-
poris xp̄i in triduo fuerit forma putredinis. hoc
autē falſum ē vt ſtatī dictū fuit. ¶ Ad. 3^{am} confir
mationē dicit̄ p̄mo ꝙ falſum ſupponit.ſ. ꝙ natura
ſufficit ſeruare materiā in eſſe exn̄tie a qua ſepa-
rata fuit aīa per mortē abſqꝫ introductione noue
forme. nā hoc fieri nō poſſet niſi vel ꝑ hoc ꝙ mā
haberet eſſe exn̄tie ſine forma: vel ꝙ due forme
ſbales ſimul fuiſſent in eodē ſuppoſito q̊ꝝ vtrūqꝫ
eſt ipoſſibile. ¶ Dicit̄ ſecundo ꝙ ponēdo nouaz
formā introductā i materia corpis xp̄i in triduo
mortis: nō recurrit̄ ad miraculū. qm̄ in reunione
anime ad corp⁹ in reſurrectione forma illa non
corrūperet̄ miraculoſe ſꝫ nāli ordine quo gn̄alit̄
introductio vni⁹ forme in mām eſt corruptio p̄-
exiſtētis. ¶ Ad. 3^{m} p̄ncipale cōtra eandē tertiaz
cōcluſionē cōcedit̄ prima cōſequētia: et ꝯn̄s ē ve
rū. et ad ei⁹ improbationē negat̄ aſſumptū. non
eni diuerſitas accidētiū et opationū partiū in to
to exn̄tiū quales ſunt de q̄bus arguēs obijcit: ar-
guit neceſſario diuerſitatē ſpecificaz formaꝝ ſba-
liū q̄cq̄d ſit đ partib⁹ ꝑ ſe exn̄tib⁹ a toto ſeparatis
nam ſufficit ad p̄dictā partiū diuerſitatē diuerſi-
tas virtutū ipaꝝ et potētiaꝝ ac cōplexionis q̄ ab

vna ſimplici aīa in eſſentia multiplici tamē in vir
tute in ipſis partib⁹ emanāt. Vñ. S. Tho. pma
p. q. 76. ar. 5°. arguit ſic tertio loco. Cuȝ forma
ſit pncipiū ſpēi: ab vna forma nō ꝓueniūt diuer-
ſe ſpēs. ſȝ aīa intellectiua eſt vna forma. ergo nō
debet vniri corpi qđ cōponit̄ ex partib⁹ diſſimi-
liū ſpērū. et ſequit̄ reſpōſio. Ad. 3m. dicēdū ꝙ par
tes aīalis vt oculus man⁹ caro et os ⁊ hmōi nō
ſunt in ſpē ſȝ ipm totū. et ideo nō pōt dici ꝓprie
loquēdo ꝙ ſint diuerſaꝝ ſpēꝝ: ſed ꝙ ſint diuerſa
rū diſpoſitionū. et hoc cōpetit aīe intellectiue. q̄
quāuis ſit vna ſm eſſentiā: tñ ꝑpt̄ ſui pfectionē
eſt multiplex in virtute. et ideo ad diuerſas opa
tiones indiget diuerſis diſpoſitionib⁹ in partib⁹
corpis cui vnit̄. et ꝑpt̄ hoc videm⁹ ꝙ maior ē di
uerſitas partiū in aīalib⁹ pfectis ꝙ̄ in impfectis: ⁊
in his ꝙ̄ in plātis. hec ille. Idē in ſentētia reſpō-
det in. q. đ aīa. q. 9a. ad. 14m. Facit ad iſta qđ in
eadē q̄ſtione in corpe. S. Doc. đducit. ait eni. cō-
ſiderandū eſt ꝙ ſm gradū formaꝝ in pfectione
eēndi: ē etiā grad⁹ eaꝝ in virtute opandi cū opa
tio ſit exiſtētis in actu. et ideo quāto aliq̄ forma
ē maioris pfectionis in dādo eſſe: tāto ē etiā ma-
ioris ꝟtutis i opando. vñ forme perfectiores ha
bēt plures opatiōes et magis diuerſas ꝙ̄ forme
min⁹ perfecte. et inde ē ꝙ ad diuerſitatē opatio-
nū in reb⁹ min⁹ pfectis ſufficit diuerſitas accidē-
tiū. in reb⁹ aūt magis perfectis requirit̄ vlterius
diuerſitas partiū: et tāto magis quāto forma fu
erit perfectior. videm⁹ eni ꝙ igni cōueniūt diuer
ſe operatiōes ſm diuerſa accidētia: vt ferri ſurſū
ſecūdū leuitatē: calefacere ſecūdū calorē ⁊ ſic de
alijs. ſȝ tñ q̄libȝ harū operationū cōpetit igni ſe-
cūdū quālibȝ partē ei⁹. In corporib⁹ vero aīatis
q̄ habēt nobiliores formas: diuerſis operatiōib⁹
deputant̄ diuerſe partes. ſicut i plātis alia ē ope
ratio radicis et alia rami ⁊ ſtipitis. et quāto cor-
pora aīata fuerit perfectiora: tāto ꝑpt̄ maiorē
pfectionē neceſſe ē inueniri maiorē diuerſitatē in
partib⁹ vñ cū aīa rōnalis ſit perfectiſſima forma-
rū materialiū: in homine inuenit̄ maxima diſtin
tio partiū ꝑpt̄ diuerſas opatiōes: et aīa ſingulis
eaꝝ dat eē ſubſtātiale ſecūdū iſtū modū q̄ cōpe-
tit operatiōi ipoꝝ. cui⁹ ſignū ē ꝙ remota aīa non
remanet nec caro nec oculus niſi equiuoce. Qđ
aūt arguēs infert ꝙ alias nūꝙ̄ poſſet argui ꝙ ali
qua differret ſpē in gñe ſubſtātie: dictū eſt abſꝙ̄
vlla rōne. imo ex tali diuerſitate partium preciſe
argui nō pōt diuerſitas aut differētia ſpecifica re
ruȝ q̄ ſunt in genere ſubſtātie. nā vt ex dictis. S.
Tho. patuit ſupra in hac rñſione: partes nō ſunt
ꝓprie ⁊ directe in genere vel in ſpē: ſȝ totū ⁊ per
ſe ſubſiſtēs eſt ꝓpe in genere et in ſpē. ergo ex di-
uerſitate partiū pcīſe argui nō pōt diuerſitas ſpe
cifica eoꝝ q̄ per ſe ſūt in genere vel ſpē. qꝛ per idē
aliq̄d eſt in ꝓpo genere vel ſpē et differt ab alijs
alteri⁹ generis ⁊ ſpēi preſerti in abſolutis. ſubſtā
tie autē per ſe ſubſiſtētes nō hñt a partib⁹ ſuis ꝙ
ſint in ꝓprio genere ⁊ ſpē. imo ecōtra p ipas ſbas
q̄ hñt rationē toti⁹: partes ipe reducūtur indire
cte ad gen⁹ et ſpēm. ¶ Ad pmā cōfirmationem
dicit̄ ꝙ minor ē falſa ſi capiat̄ vl'r. et de hoc dictū
eſt ſupra in q̄nto notabili in rñſione ad primuȝ.
¶ Ad. 2am. pfirmationē dicit̄ pmo ꝙ maior hēt
veritatē de p ſe: ſed nullū incōueniēs eſt ꝙ per ac
cidēs idē ſit corruptiuū ſui ipſius. queadmoduȝ
ꝟtus generatiua i ſemine dū agit per ſe ad gene
rationē fet⁹ et corporis formatiōeȝ: agit p accñs
ad ſui corruptionē. nā habito fine ad quē diſpōe
bat virt⁹ ipa euaneſcit. et ignis agēs per ſe ad ſui
generationē et multiplicationem igniēdo ligna:
agit ad ſui corruptionē dū ligna igniēdo pſumit
et in cinerē vertit. et multa ſimilia exempla dari
pñt. ¶ Dicitur ſecūdo ꝙ opatio cordis inteſa q̄
nata eſt corrūpe cerebrū: nō eſt pcīſe aut per ſe ⁊
principaliter ab anima ſed magis ab agentibus
intrīſecis vel extrīſecis alterātibus plus debito
cor et motū eius ac calorē vehemētius cōcitāti-
bus: ita vt virtus anime cōſeruās ⁊ cōtinēs par-
tes corporis in debita ꝓportiōe ab actiōe taliuȝ
agētium vincatur. ¶ Ad. 3am. cōfirmationē ne-
gatur minor. nam poſito ſed nō cōceſſo ꝙ in car
ne abſciſa penit⁹ a corpore remāeret forma ſba-
lis q̄ āte abſciſionē i ea pfuerat cū illa etiā ſecūdū
opinionē arguētis nō fuiſſet aīa: non poſſet per
eam fieri aīalis vnio et reitegratio qꝛ nihil agit
vltra ſuā ſpēm quā tñ ſepe fieri expertū ē. vñ aliā
oportet aſſignare cauſaȝ talis vnionis et reinte
gratiōis. hec autē ē ex parte toti⁹ a q̄ fit abſciſio
ꝟtus aīe et vis cōplexionalis partiū et organoꝝ
nata ꝓ certo tēpore partes ſimiles auulſas ⁊ ſibi
ſub debita qualitatū diſpoſitione reunitas cōſo-
lidare. ſicut eni caro hominis vel animalis ꝟtu-
te anime viuificātis et mediāte potētia nutriti-
ua hēt vi cōuertēdi in carnē nutrimētū ſibi cōiun
ctū quod ē alteri⁹ rōnis ⁊ ſpēi: ita nimirum caro
aīalis viuētis hēt ꝟtutē reuniēdi et reitegrādi ſi
bi et plerūꝙ̄ viuificādi carnē abſciſam debito tē
pore et in debita diſpoſitionū ꝓportione ſibi ap
poſitam et coniūctaȝ. Si aūt obijciat̄ ꝙ a priua-
tiōe ad habitū nō fit reditus naturalit̄: rñdetur
ꝙ illđ itelligit̄ reſpectu ſubi cui ꝓpe ⁊ p ſe aut pn
cipalr̄ cōuēit tal' puatio ⁊ hit⁹. viuū āt ⁊ mortuū
nō cōueniūt ꝓprie et p ſe niſi toti aīali cuius p-

prie eſt hr̄e vitā et vita p̄uari: et qbuſdā p̄ncipa lio2ib⁹ partib⁹ ſine qbus vita aīalis cōſeruari nō poteſt ſicut co2 ꝛ cerebꝛū et ſimiles. alijs aūt par tib⁹ nō p ſe et ꝓprie cōuenit eē viuū vl' mortuū niſi ꝓ quāto ſunt partes toti⁹ aīalis. et ideo i eis pōt fieri redit⁹ a p̄uatione in habitū rōne totius habētis habitū cui incorporanī. ex parte aūt car nis abſciſe eſt certa diſpoſitio in ea cōſeruata: nō q̄ prefuit ante abſciſionē ſʒ q̄ p inciſionē aut ſepa rationē cōſecuta eſt: per quā aptitudinē hēt ad reintegrationē. Quod aūt arguens dicit ꝙ alia caro reuniri nō poſſet: dicit ꝙ falſum ē ſi talis fue rit cōplectionis ꝙ reunioni aut reītegrationi nō repugnet. vñ et in arte cirurgica nōnūꝗ ex car ne alteri⁹ hominis vel alteri⁹ mēbri abſciſa caro ſupplet. verū ē tñ ꝙ ꝓpter aliq̄ impedimētia qñꝗ reintegrata caro: p aīam nō viuificat ſed manet mortua vel ſtupida ſicut et d̄ mēbris nō abſciſis plerūꝗ cōtingit. ¶ Ad. 4am. cōfirmationē dr̄ ꝙ ſi ſanguis ē i corpe ſicut vinū in dolio vt arguēs ſupponit: ratio ei⁹ nō militat cōtra nos. nā tunc ſanguis nō erit in corpe niſi ſicut in loco. vñ licet habeat aliā formā ſubſtātialē a forma corporis: nō ideo ſequit ꝙ due forme ſubſtātiales ſint in eodē corpe ſicut in ſubiecto qđ tenet nr̄a cōclu ſio: ſʒ ꝙ ſint in eodē loco qđ ꝯcluſioni nō obſtat. verūtamē illud ſuppoſitū nō reputam⁹ verū. eo ꝙ ſanguis ꝛ alij tres humores ſint d̄ integritate et pfectiōe humāe nature ſm doctrinā. S. Tho. 4°. li°. ſen. diſti. 44. q. p̄a. ar. 2°. ſub. ar. 2°. in. co2. et ad. 3m. Et. 3a. p. q. 54. ar. 3°. in. co2. et ad 3m. Et qđlibʒ. 5°. ar. 5°. Illa aūt q̄ ſunt de verita te ꝛ integritate corpis ſunt i corpe ſicut ptes in to to nō ſicut locatū in loco ac p hoc eadem forma ſubſtātiali pficiunt q̄ et totū. vñ et loco preallegato in pmo opere in reſponſione ad. 3m. S. T. tenet ꝙ ſanguis et alij humores i homie aliquo modo pficiunt ab anima rōnali quāuis nō eodē mō ſicut ptes pfectiores vt caro et oſſa. quēad modū et de capillis et vnguib⁹ dicit ſub arti. ſe quēti. ad. 3m. ꝙ ab aīa rōnali pficiunt quāuis nō vſꝗ adeo ꝙ operatione ſenſus participent ſicut neꝗ oſſa: aliq̄ tñ opatione pticipāt vt ibi dicit q2 ſ. nutriunt et augent qđ ad opationē aīe ptinet. Videt etiā ex dictis ei⁹ accipi ꝙ ſanguis ꝛ alij hu mores eadē opatiōe aīe rōnalis participēt: nam nutriunt et augent ꝛ p v̄tutē aīe nōnullis dige ſtionib⁹ vſꝗ ad naturā carnis pueniūt. Itē. 4°. ſen. diſ. 10. ar. 2°. ſub. ar. p̄°. in. co2. ad aīam īquit nō terminat cōuerſio panis nec vini ſʒ ad corp⁹ ꝛ ſanguinē xp̄i q̄ ab aīa ſeparata nō ſunt: et ideo aīa nō cōtinet ibi ex vi ſacramenti: ſʒ ꝯtinet ibi ex

naturali cōcomitātia ad corp⁹ qđ viuificat. hec ille. Et ex his videt inferri d̄ mēte. S. Doc. ꝙ for ma ſubſtātialis ſanguinis et alioꝝ humoꝝ i ho mine ſit aīa rōnalis. qđ ꝓbat ex duob⁹. Primo q2 qđ pticipat opatione anime: participat ꝛ eſſe ei⁹ qđ dat p informationē. nā p̄m⁹ et imediatus effect⁹ oīs forme ē informare et dare eſſe. vñ vi det ꝙ ſanguis ꝛ alij tres humores quos. S. T. dicit pfici ab aīa rōnali: pmo pficiant p ei⁹ infor mationē ꝛ ſui eſſe participationē. qđ aūt ibi. S. Doc. ait ꝙ humores nō pficiūt ab aīa rōnali co dē mō ſicut ptes pfectiores: nō debet itelligi q̄tm ad pfectionē animatiōis ꝛ eſſe viuū cum iſta ab oīi alia pfectiōe ꝓſupponat. ſʒ d̄ pfectiōe q̄tm ad qđā accidētia ſicut ē ſoliditas figura ꝛ q̄tm ad a liq̄ opa vite ſicut ſentire et ſi qua alia ſunt hmoi. ¶ Probat illud ſecūdo. qm̄ vt. S. Doc. dicit lo co pallegato in qđlibʒ: ſanguis xp̄i etiā in paſſio ne effuſus: fuit diuinitati vnit⁹ a q̄ habuit virtu tē ſanctificādi gen⁹ humanū ſm illđ apoſtoli he breoꝝ vltimo. Ieſus vt ſctificaret p ſanguinē ſu um populū: extra portā paſſus ē. ſʒ vt ipe docet 3°. li°. ſen. diſti. 2a. q. 2a. ar. p̄°. ſub articulis p̄°. et 2°. Et. 3a. p. q. 6. ar. p̄°. i aſſūptiōe hūane nature a filio dei: talis ordo fuit nō tēporis ſʒ nature ꝙ verbū carnē aſſumpſit mediāte aīa. i. rōne aīe et aīam mediāte ſpū ſeu mēte. ita vt dicam⁹ ꝙ ideo carnē aſſumpſit q2 informata erat aīa rōnali. Ex hoc ſic arguim⁹ ad ꝓpoſitū nr̄m. ſi caro aſſum pta ē a filio dī. ꝓpterea ꝙ eēt aīata aīa rōnali: pari rōne ſanguis ꝛ alij humores q̄ ſe tenēt ex pte car nis ideo aſſumpti ſunt ꝛ vniti filio dei q2 infor mati ꝛ aīati eēnt aīa rōnali. alias nō facile eēt aſſi gnare rōnē ꝓpt quā ſanguini effuſo a corpe xp̄i in triduo mortis ei⁹ diuinū ſuppoſitū maneret vnitū. ¶ Ad. 5am. ꝯfirmationē dr̄ ꝙ homo nutri tur ſecūdo mō ibi tacto nō pmo. et ad hui⁹ ꝓpro bationē negat ꝯña. nā licet in nutritiōe hoīs nu trimētū ſpoliet fo2a ſua: tñ huiuſcemodi ſpolia tio nō ē cā p ſe et directe nutritiōis ſʒ cā ſine q̄ nō. et iō mod⁹ ſpoliatiōis velox aut tard⁹ nihil ꝯfert directe ad bonitatē nutritiōis. ſimilr̄ etiam pl⁹ de mā aut min⁹ nō p ſe ꝛ directe facit ad bōi tatē nutritiōis ſʒ forte ad augmētū. ad bonitatē āt nutritiōis p ſe ꝛ directe cōfert bōitas nutrimē ti cū aptitudīe ꝛ ꝯformitate ad ſbam nutriti. ſo lutio āt data ab arguēte: rudis ē ꝛ iepta vt ipe be ne ꝓbat. ¶ Ad argumēta Scoti ꝯ ꝯcluſiōes ad pm. ꝛ. 2m. pʒ ſolutio i qnto nōbili ex riſſiōe ad. 11m ¶ Ad 3m. dr̄ ꝙ corp⁹ qđ ē termin⁹ illi⁹ ſctiſſime cō uerſiōis: ē corp⁹ nāle p formā ſubalē ꝛ p quātita tē ꝛ qlitatē. neꝗ ex hoc habet ꝓpoſitū arguētis

imo oppoſitū. nā forma ſbalis p quā illud corpus
eſt naturale: nō eſt alia ꝗ̄ aīa intellectiua modo
ſupra expoſito in quito notabili i reſpōſione ad
um. ¶ Ad. 4m dr̄ ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ
nos fingamꝰ ꝙ dicēdo: hic eſt ſanguis meus vel
calix: terminꝰ cōuerſionis ſit ſola materia ſub mo
do quātitatiuo. hoc aūt nos nec dicimꝰ nec poſ-
ſibile putamus. ſed dicimꝰ ꝙ terminꝰ huiuſmodi
cōuerſionis ſit ſubſtātia ſanguinis cōplectēs ma
teriā cū forma ſubſtātiali q̄ non eſt alia realiť ꝗ̄
aīa intellectiua: licet nō ſit directe terminꝰ illius
cōuerſionis ſub ratione qua dat eē animatū. quē-
admodū dictū eſt loco ſupra allegato de termi-
no cōuerſionis panis. Et p iſta patet reſpōſio ad
5m qd̄ ꝓcedit ex eodē falſo fūdamēto. ¶ Ad. 6m
diciť ꝙ aſſumptū ē falſum. imo via. S. T. ſaluat
ſufficiēter et veritatē eucharistie et veritatez rei
in ipa cōtēte et veritatē et idētitatē ſanguinis ef
fuſi ſup terrā de latere xp̄i mortui ꝗ̄m veritas rei
patiť ſicut et idētitatē corpis viui et mortui de q̄
latius dictū fuit in quito notabili ſub reſponſiōe
ad. 9m. et. 10m. ¶ Ad. 7m. negať minor loquēdo
de idētitate numerica. neqꝫ valet ad eiꝰ ꝓbatio-
nem id qd̄ patet ad ſenſum. qꝛ ſenſus nō iudicat
de idētitate accidētiū q̄ depēdet ab idētitate ſub
iecti niſi ſm ꝙ foris apparet: ex quo tn̄ argui non
pōt idētitas numerica ſm veritatē in accidētibꝰ
ſed ſimilitudo q̄dam et idētitas ſpecifica pſertiꝫ
qn̄ ſubito ſuccedit vnū alteri in eadē mā ſicut cō-
tingit in ꝓpoſito arguētis. qꝛ eni accidētia dicū-
tur eadē numero ꝓpter idētitatē ſubiecti nume-
ricā: oportet ꝙ iudiciū rectū de idētitate nume-
rali accidētiū accipiať ex idētitate ſubiecti qd̄ eſt
ſubſtātia de q̄ nō ptinet ad ſenſum iudicare p ſe
directe. Qd̄ autē arguēs adducit i ſpeciali ſi bos
interficiať vel ſubmergať ꝙ. ſ. relinquiť idē cada
uer: falſum eſt de identitate numerali. et ad ea q̄
arguēs inducit ad eiꝰ ꝓbationem: patet rn̄ſio ex
his q̄ dicta ſunt in quarto notabili. ¶ Ad. 8m dr̄
falſum eē qd̄ arguēs ſumit ꝓ fundamēto. ſ. ꝙ aīa
nō manente: corpus et forma corporeitatis ma
neāt: ſi intelligat de forma corporeitatis eadem
numero q̄ in animato pfuit. manet tn̄ forma cor-
poreitatis nō eadē ſed alia numero. vnde argu-
mētū ex falſo fundamēto fruſtratur. ¶ Ad argu
menta Aureoli cōtra predicta. Ad pmuꝫ diciť ꝙ
homo ſm carnē eſt ex traduce: nō ꝙ ſola materia
eiꝰ ſit ex traduce: ſed qꝛ diſpoſitiones materie diſ
ponētes et neceſſitātes ad vnionē anime rōnaľ
cum mā ⁊ corpis formatio et organizatio ꝗ̄m ad
pmas et pncipales partes ſunt ex traduce. i. per
ꝟtutem actiuā ſeminis ꝓut deductū fuit in pmo
notabili. Et cū arguēs obijcit ꝙ tūc caro mea eſ
ſet ex piſce ſicut ex patre meo: qꝛ pr̄ meus come-
dit piſcē qui cōuerſus eſt in ſemen pr̄is mei q̄ me
generauit: dr̄ ꝙ rudis et valde ridiculoſa eſt hu-
iuſcemodi ꝯn̄a. nā cū piſcis comeſtus pdat natu
rā ſuā et virtutē piſcis cōuerſus realiter in ſbam
nutriti: deriſibile eſt ꝟtutē generatiuā a ſba pr̄is
nutriti ex piſce cū ſemine deciſam: vocare vī ge-
neratiuā piſcis aut ei effectū gn̄ationis quomo-
dolibꝫ aſcribere. Qd̄ vero vlterius obijcit d̄ diſ-
poſitionibꝰ materie et accidētibꝰ carnis q̄ in ad-
uentu anime rōnalis corrūpunť: ſolutū eſt in p-
mo notabili. ¶ Ad pmā cōfirmationē dr̄ ꝙ vt d̄-
ductū fuit i pmo notabili: accidētiū q̄ ſunt ex tra-
duce quedā cōſequūtur formaꝫ ſbalē embrionis
nondū introducta aīa rōnali: et talis forma em-
brionis ſicut et accidētia q̄ illā cōſequunť eſt ex-
traduce. alia accidētia ſunt ex traduce q̄ cōſequū
tur itroductionē aīe rationalis in mā ſicut orga-
nizatio et pmarū partiū formatio ſicut eſt cor ce
rebrū et hm̄oi: et de iſtis non eſt verū ꝙ ſi accidē
tia ſunt ex traduce ꝙ etiā forma ſubſtātialis quā
cōſequūtur ſit ex traduce niſi diſpoſitiue. vt eniꝫ
Sāctus Tho. reſpōdet ad ſimile argumētū pri-
ma pte. q. 118. ar. 2°. ad. 3m. quādo diuerſa agē-
tia ſunt ordinata: nichil ꝓhibet ꝟtutē ſupioris a-
gentis pertingere ad vltimā formā: virtutes aūt
inferiorꝝ agētiū ſoluꝫ ad materie diſpoſitionem.
Eandē ſolutionem ponit et magis explicite de
potentia dei. q. 3a. ar. 9°. ad. 21m dicendū inquit
ꝙ duo agētia omnino diſparata nō pn̄t hoc mō
ſe habere ꝙ actio vniꝰ terminet ad materiam ⁊
alterius ad formā. hoc tamē contingit in duobꝰ
agētibus ordinatis quorꝝ vnuꝫ eſt inſtrumētum
alteriꝰ. actio eni pncipalis agētis ſe extēdit qn̄qꝫ
ad aliqd ad qd̄ nō poteſt ſe extēdere actio inſtru
mēti. natura aūt eſt ſicut inſtrumētū quoddā di-
uine ꝟtutis vt ſupra oſtēſum ē. vn̄ non eſt incon-
ueniēs ſi virtus diuina ſola faciat aīam rōnalem
actione nature ſe extēdente ſolū ad diſponēduꝫ
corpꝰ. hec ille. vn̄ neqꝫ accidētia q̄ ſunt ex tradu-
ce erunt ſine ſubo. neqꝫ caro q̄ eſt ex traduce ē ca
ro niſi p aīam intellectiuā. Et licet ipa anima nō
ſit ex traduce ſm ſe: vnio tamē eius ad carnem ē
ex traduce. ratione cuius vere dicitur ꝙ caro eſt
ex traduce. et ſi fiat vis in eo ꝙ caro dicit compo
ſitum ex materia et forma: ſaltem verificatur il-
lud dictum per figuram ſynedocheꝫ. ¶ Ad. 2am
confirmationem dicitur ꝙ ſi eſſe carneum capia
tur in ſecundo adiacente pro eſſe exn̄tie carnis:
nō eſt ex traduce ſic nec aīa itellectiua: niſi diſpo
ſitiue cū vnū tātūmodo eē exn̄tie ſit in homine ⁊

Illud eſt ab aīa rationali. ſi aūt eſſe carneū capia-
tur ꝓ eē eſſentie vt .ſ. dicit eſſentiā carnis vel eē
carnē: ſic eſt ex traduce et nō eſt effectꝰ formalis
aīe ſ3 magis eiꝰ ſubm. vñ relinquit̄ ꝙ hō ſm car-
nem ſit ex traduce et a parentibus: et ꝙ xp̄s ſit ex
v̓gine ſm ꝙ homo. ¶Ad. 2m pncipale dr̄ ꝙ qc-
quid ſit de maiore propoſitione nā vt iacet vera
nō eſt: dr̄ tamē ad minorē ꝙ ſi corpꝰ capiat̄ ꝓ to
tali ſignificato: aīa et corpꝰ nō ſe habēt ꝓprie et
ſimplicit̄ ſicut mā et forma vt dicūt duas realita
tes cōponentes realit̄ et eſſentialit̄ ſbam cōpoſi-
tā viuētē: eo ꝙ in ſignificato corpis totali ipa aīa
includat̄. nō enim corpꝰ ex quo cū aīa fit ſba vi-
uens eſt corpꝰ p aliā formā ꝙ̄ p ipſam aiam. vñ
cū phs diffiniēs aiam dixiſſet ꝙ ē actus corporis
phiſici potētia vitā habētis: ne qs putaret ꝙ cor-
pus cuiꝰ aīa eſt actꝰ: eſſet corpꝰ actu p aliā formā
ſed viuū et aīatum in potētia qſi nō hñs animā
niſi in potētia: adiecit exponens ſe. eſt autē non
abijciēs aīam potentia ens vt viuat ſed ꝙ hñs .ſ.
animā. ita ꝙ in corpe cuiꝰ aīa dicitur actꝰ: etiam
aīa includit̄ eo modo loquēdi quo calor eſt actꝰ
calidi et lumē eſt actꝰ lucidi. nō ꝙ ſeorſum ſit lu-
cidū ſine luce: ſed q2 eſt lucidū p lucē. put. S. T.
inquit pa. p. q. 76. ar. 4° ad pmū. vnde et diffi-
nitionē pretactā phi exponēs. S. Doc. 2°. li° de
anima. lec. pma ſub particula. qre omē corpꝰ phi
ſicū participans vita ait. nō ergo ſic eſt intelligē-
dum ꝙ aīa ſit actꝰ corpis et ꝙ corpꝰ ſit eiꝰ mate
ria et ſubm: quaſi corpꝰ ſit cōſtitutū p vnam for-
mā que faciat eū eſſe corpꝰ et ſupueniat ei anima
faciēs ipm eē corpꝰ viuū: ſ3 q2 ab aīa eſt et ꝙ ſit et
ꝙ corpꝰ ſit: et ꝙ ſit corpus viuū: ſ3 hoc qđ eſt eſſe
corpus qđ ē impfectiꝰ: eſt qđ materiale reſpectu
vite. et inde ē ꝙ recedēte aīa nō remanet idem
corpus ſpē. nā oculꝰ et caro in mortuo nō dicun-
tur niſi equiuoce vt p3 per phm in. 7° metha. re
cedēte enī aīa ſuccedit alia forma ſbalis ꝙ̄ dat a-
liud eſſe ſpecificū cum corruptio viiꝰ nō ſit ſine
generatione alteriꝰ. hec ille. Et cū arguēs infert
ꝙ tūc ꝓpoſitio phi eſſet falſa: negat̄. neqꝫ ipe ar-
guens ꝓbat qđ dicit. ꝓpoſitio enī phi verificatur
in ſenſu ſtatim poſito. et magis in reſpōſione ſe-
cundi ad argumēta ſecūdo loco iducta cōtra ter
tiā ꝯcluſionē. in quo ſenſu intelligi debēt auctori
tates phi ex. 8° metha. et. 2° de aīa ab arguēte
iducte. In eo etiā ſenſu poſſūt expoī dicta cōmē
tatoris quāuis nō nos cogāt cū ipſe fuerit cōtra-
rie opinionis cōtra ſententiā phi. vnde ſolutio
poſita ab arguēte bona eſt. et ad eiꝰ improbatio
nem dictū eſt ſepe ꝙ corpꝰ dicit̄ materia et ſub-
iectum anime nō ꝓprie ꝛ ſimpliciter ſed in ſenſu
p̄ehabito et ſm modū loquendi vulgi. ſic etiā
intelligende ſunt auctoritates ſequētes. Reſpō-
ſio autē quam arguēs dat ad rationem ꝙ ſumit̄ p
hoc qđ phs dicit ꝙ corpus eſt nō abijciēs aiā fri
uola eſt. nā vt vitemꝰ cauillationes arguētis dici
mus ꝙ non eſt nobis opus ex eo ꝙ corpꝰ eſt non
abijciēs animā inferre hāc ꝯñam ergo eſt cōpoſi-
tum qđ arguēs nitit̄ cauillare: ſed ſufficit ꝓpoſito
noſtro ꝙ corpꝰ nō abijciat animā ſed eam inclu-
dat in ſuo ſignificato. qm̄ ex hoc habemꝰ ꝓpoſi-
tum ꝙ corpꝰ non ſit ꝓprie et ſimplicit̄ loquēdo
materia aīe ſicut realitas quedam omnino diſti-
cta ab aīa. vnde in expoſitione phi nulla eſt eq-
uocatio. expoſitio aūt quā arguēs ſubiungit: mul
tum extorta et inepta ē. nā cū phs dicat ꝙ aīa ē
pmus actꝰ corpis: manifeſte apparet ꝙ nō fuerit
eius intētionis formā corporeitatis vel aliā pre-
exiſtere anime: nā tūc anima nō eſſet pmus actꝰ
ſed illa forma pexiſtēs. ¶Ad. 3m cōcedimꝰ ꝯñā.
neqꝫ ꝯñs eſt falſum. et ad dictū cōmētatoris rñ-
demus vt ſupra ꝙ verbis eiꝰ ſtandū nō eſt i hac
parte cū ipſe errauerit tū in ponendo plures for-
mas ſbales in eodē cōpoſito ſicut plures formas
elemētoꝝ: tū etiā circa vnionē anime itellectiue
ad corpus. Et de hoc. S. T. pa. p. q. 76. ar. pmo
Et de ſpūa. crea. ar. 2a. Et opuſ. ſupra allegato
de pluralitate formarum et in multis alijs locis.
¶Ad. 4m dicit̄ ꝙ arguēs falſe inducit auctorita
tē phi. non enim vbi allegat̄ phs dicit ꝙ caro et
os ſunt forme cōflate ex realitatibꝰ elemētorum
ſed ꝙ caro et os ſunt cōpoſita vel cōflata ex rea-
litatibꝰ elemētoꝝ. ita ꝙ pter ipa elemēta ex quibꝰ
cōponūt̄ .ſ. mālit̄: habēt aliqđ pricipiū formale
queadmodū ſillaba. neqꝫ dicit vt arguēs male in
tellexit ꝙ forme medie in qbuſdā ſūt caro ꝛ in q-
buſdā ſūt os: ſ3 ꝙ videnť eē elemētū et cā ꝙ hoc
ſit caro hoc vero ſit ſillaba. et hoc ipm facit for-
ma ꝙ̄ eſt aīa in homine et in aīali. Rationes aūt
quas phs inducit cōtra Empedoclē in nullo ſuf
fragant̄ arguēti. nā ex illis nō aliud cōcludit̄ niſi
ꝙ aīa nō eſt mixtio neqꝫ forma mixta ſed cū hoc
ſtat ꝙ ſit forma mixti. vnde argumētū tā in ma-
iori ꝙ̄ in minori procedit ex falſis. Auctoritates
autē cōmentatoris nō nos cogunt vt dictum eſt
in hac parte quāuis alique eaꝝ poſſint trahi ad
bonum ſenſum. ¶Ad. 5m dicitur ꝙ reſponſio ibi
data bona eſt excepto ꝙ corpus nō ſolū mouet̄
a potentia anime ſ3 etiā ꝛ pricipaliter ab anima.
et eſt cōformis reſpōſioni. S. Thome qua ſoluit
illud idem argumētum in ſentētia pma parte. q.
76. arti. 4° ad. 2m. inquit enī ꝙ anima non mo
uet corpꝰ per eſſe ſuū ſm ꝙ vnitur corpori vt for

ma ſed ꝑ potẽtiam motiuã cuiꝰ actꝰ ꝑſupponit iã corpus effectũ in actu ꝑ animã. vt aĩa ſm vi motiuam ſit pars mouẽs et corpꝰ aĩatũ ſit pars mota. Eandẽ ſolutionẽ in ſentẽtia ponit in.q.de aĩa arti.9°.ad.6m. Neqꝫ valẽt ĩpugnationes arguẽtis. Nõ pma.qꝛ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito.ſ. ꝙ in tali motu aĩa nõ ſit mouẽs ſꝫ ſola potẽtia. hoc aũt falſum ẽ imo aĩa eſt pmũ et pncipale mouẽs licet mediatum. Neqꝫ valet.2a nã aſſumit falſuʒ. qꝛ licet aĩa q̃ eſt forma moueat corpus vt phs dicit: nõ inde ſequit̃ ꝙ moueat corpꝰ ſub rõne q̃ eſt eiꝰ forma qđ.S.T.dicit.illa eni q̃ ꝯueniũt aĩe vt forma eſt: imediate ſibi cõueniũt et nõ mediãte põ. alie aũt due ĩpugnationes nõ aliq̃d cõcludũt cõtra nos. nã nõ aliud ex eis cõcludit̃ niſi ꝙ aĩa eſt mouẽs corpꝰ qđ et nos cõcedimus.nõ tñ imediate ſed mediãte potẽtia. vñ diuiſio q̃ homo vl̃ aĩal diuidit̃ in partẽ mouẽtẽ et in partẽ motã:nõ ẽ diuiſio in ſolã aĩam et ſoluʒ corpꝰ ſed in vnã parteʒ corpis aĩati et aĩam. ¶Ad.6m negat̃ ꝯña q̃ꝫm ad vtrũqꝫ incõueniẽs capiẽdo ſbaliter ꝓut includit oĩa q̃ ſunt de ſuba indiuidui vt tale indiuiduũ eſt.licet eni aĩa ſit tota ĩ toto corpe: nõ ideo ẽ extenſa alias nõ eſſet tota in qualibet parte et hoc quo ad pmum incõueniẽs. Et cũ arguẽs ſubiungit ꝙ ſi anima nõ eẽt aliud a corpe: nõ eſſet aliud eſſe aĩatũ ab eẽ corpeo et carneo: dicimꝰ pmo ꝙ S.T.nuſq̃ꝫ ſcripſit ꝙ aĩa nõ eſſet aliud a corpe:ſꝫ ꝙ aĩa et corpꝰ cuius ẽ actus nõ omnino differunt realit̃.eo ꝙ corpꝰ includit aĩam in ſuo ſignificato vnde habẽt ſe ſicut totum et pars. Dicit̃ ſecũdo ꝙ ſi eẽ aĩatum et eẽ corporeũ vel carneũ capiat̃ pro eſſe exiſtẽtie in aĩali vel homine: veruʒ eſt ꝙ eſſe aĩatũ nõ eſt aliud ab eẽ corpeo vel carneo.qꝛ in vno ſuppoſito vnũ tm̃ eſt eẽ exiſtẽtie. ſi autem eſſe aĩatuʒ et eſſe corporeũ vel carneũ capiat̃ ꝓ eſſe eẽntie: falſum ẽ ꝙ nõ aliud ſit eſſe aĩatum ab eſſe corpeo et carneo imo differũt et quantitate et qualitate ac cõplexione. eſt eni in corpe aĩato diuerſa ꝓportio qualitatũ miſcibiliũ ex q̃ conſurgit materialit̃ multiplex diuerſitas in partibꝰ in quarũ tamẽ q̃libet vniformitas mixtionis repit̃. quelibet eni pars carnis eſt caro et oſſis ſimilit̃. Neqꝫ valet qđ arguẽs cõtra obijcit. dicimꝰ enim ꝙ quantitas iſta non extendit animã et per ꝯñs neqꝫ eſſe exiſtentie aĩatum vel carneum qđ eſt effectus eius formalis.ſi autem eſſe carneuʒ vl̃ corporeum capiatur ꝓ eſſe eſſentie quod eſt ipſum corpus vel caro:nõ eſt eius effectus formalis.ſꝫ quem modũ falſa eſt ꝯña cum tale eſſe animatuʒ vel carneum nõ ſit effectus formalis anime. vnde põt eſſe extenſum anima exiſtẽte nõ extenſa.

¶Ad.7m dicitur ꝙ ſolutio ibi dãta bona ẽ. ⁊ ad eius improbationem dicitur ꝙ q̃cq̃d ſit de maiore ꝓpoſitione nã vnum falſum aſſumit.ſ. ꝙ effectus formalis nõ eſt aliud a forma:ꝯña tñ qua cõcluſio infertur ex pmiſſis nõ valet. Tũ quia concluſio plus cõplectit̃ q̃ꝫ in pmiſſis cõtineat̃.hoc.ſ. ꝙ totum cõpoſitum eſt ſubm quãtitatis rõne cuiuſlibet partis qđ falſum eſt. imo cõpoſituʒ rõne ſui habet ꝙ ſit ſubm quãtitatis. neqꝫ partes hoc habẽt niſi rõne totius cõpoſiti. Tũ etiam qꝛ non valet vſqꝫquaqꝫ hec ꝯña. totũ compoſitũ habet aliquem effectũ formalẽ rõne partium. ergo q̃libet pars habet illum effectũ formalẽ.naʒ ꝓpoſitio illa topica ꝓpter vnũquodqꝫ tale et illud magis:in multis deficit neqꝫ verificat̃ ſine certis cõdicionibꝰ de q̃bus nõ eſt opꝰ nũc tractare. ¶Ad cõfirmationẽ dicit̃ ꝙ ſupponit falſum.ſ. ꝙ aĩa reſpiciat mãm vel ei vniat̃ vt forma mediantibus dimẽſionibus.et de hoc dictũ eſt latiꝰ in pmo notabili. ¶Ad.8m cõcedit̃ totus ꝓceſſus cũ ſua cõcluſione q̃ꝫm ad id quod ſequit̃ ex pmiſſis.ſ. ꝙ cõpoſitũ ex forma ſubſtãtiali et materia eſt qđ nutritur ⁊ qđ põt in ſua ſubſtantia ꝑfici et deperdi. negat̃ tñ qđ arguẽs addit ꝙ.ſ.talis forma ſbal̃ ẽ alia ab anima. hoc eni eſt falſum. ¶Ad.9m negatur aſſumptũ ad intẽtionẽ arguentis. et ad id quod querit: dicimꝰ ꝙ nutritio nõ terminatur ad ſolã corruptionẽ alimẽti.neqꝫ terminat̃ ꝑ ſe ⁊ directe ad copulationẽ poris forme cũ materia: ſꝫ terminat̃ tertio modo ad nouã introductionem prioris forme carnis in materiã nutrimenti. Neqꝫ valet qđ cõtra dicit̃. qꝛ licet prima forma carnis.ſ.anima nõ ſit nouus terminꝰ formalis nutritionis quaſi ꝑ eam ꝓductus in eſſe:eſt tamẽ nouus terminus qꝛ nouiter ꝑ ipſam eſt noue materie cõmunicatus. ¶Ad.10m.dr̃ ꝙ tota forma pexiſtẽs.ſ.anima informat nouiter materiam alimenti. et ad huius improbationẽ cõcedimus ꝙ ſenſitiua bruti eſt indiuiſibilis ⁊ inextenſa per ſe. et per ꝯñs ꝙ eſt tota in toto et tota in qualibet eius parte:nõ tamẽ omni modo quo aĩa intellectiua q̃ nõ ẽ extẽſa per ſe nec ꝑ accidẽs. Auctoritas autẽ phi nõ eſt ad oppoſitũ imo ad ꝓpoſitũ nr̃m.non enim phs dicit ꝙ aĩa eſt vna in actu et multe in potentia quaſi ipſa ſm ſuã eſſentiam ſit partibilis: ſed qꝛ eſt vna ſm ſe q̃ꝫm ad eſſentiam et eſt multiplex q̃ꝫm ad potẽtias et v̾tutes quibꝰ operat̃. nõ tamẽ veruʒ eſt ꝙ phs ibi dicat ꝙ forma bruti ſit vna in actu et multe in potentia ad modum continui ſicut arguẽs fingit. bene tamẽ verum eſt quod de plantis et de quibuſdam animalibꝰ anuloſis dicit ꝙ diuiſa viuunt tãq̃ꝫ hñtia

eandē aīam ſpē et ſi nō numero. in qbus videt ꝙ ipſa eēntia anime ſit partibilis: ſ3 hoc ē ꝑpter ipſius maximā imꝑfectionē. et ꝙm ad hoc hūt ſe ad modū cōtinui. ſed de hoc ſpecialit tractādū erit infra. diſti. 17. ¶ Ad cōfirmationē pmā negat minor. nō eni ſequit ꝙ qꝛ forma preexiſtēs iformat nouiter nouā mām nutrimēti ꝙ migret a mā in q̄ pmo erat ad materiā de nouo vnitā. non eni mā nutrimēti trahit aiam ad ſe, ꝑpe loquēdo: ſ3 magis aia vnit et trahit mām nutrimēti ad ſe: ipſa3 cōuertēdo i naturā materie quā informat. ¶ Ad 2am cōfirmationē dr ꝙ ꝓcedit ex falſo ꝓſuppoſito .ſ. ꝙ mā nutrimenti poſtꝙ vnita eſt materie nutriti et a forma eius perfecta: ſit alia materia ſm ſbam a materia nutriti. hoc autem falſum eſt. alias nutrimentū in termino nutritionis nō conuerteret in ſubſtātiā nutriti. pōt tū dici alia ⁊ alia materia partialiter: ſed talis alietas non arguit aliā ⁊ aliā formā ſubſtātialē dātē eſſe actu. ¶ Ad argumentum ante oppoſitum patet reſponſio ex his que dicta ſunt in tertio notabili. Et in hoc articulus terminatur.

Circa decimā ſextam diſtinctionem Joānes capreoli occaſionē ſumens ex dictis Aureoli. 12a diſti. huꝰ ſecundi qbus videt tenere ꝙ materia ⁊ forma nō dicant duas entitates et realitates diſtinctas adinuicem: querit vtrū anima humana vel aliqua alia forma ſubſtātialis ſit aliqua entitas realiter a materia diſtincta et ponit concluſionem pro parte affirmatiua. ſed quia diligenter conſideranti verba et intentionem Aureoli: ipſe non negat abſolute ꝙ materia et forma ſint due entitates et realitates: ſed ꝙ nō ſunt due entitates actu exiſtentes complete et determinate. imo materia et forma faciunt vnam talem entitatem que eſt compoſiti cuius materia ē quaſi inchoatiuum et forma completiuu3. et hoc concordat doctrine. S. Tho. qui ponit materia3 et formam eſſe quaſdam entitates et realitates incompletas et partiales quarum vna habet rationem perfectibilis alia rationem perfectionis. ideo placuit eam queſtionem intermittere. non enim argumenta ibi adducta ad ſenſum Aureoli militant contra Sanctū Tho. ¶ Preterea circa decimā ſeptimam diſtinctionem querit vtru3 ante generationem compoſiti ſubſtātialis precedat aliquid forme per generationem inducēde. vbi primā concluſionem ponit pro parte negatiua. contra quā neqꝫ ipſe argumenta adducit neqꝫ poſt cōmentatorem Auenroy3 ex doctoribus preſertim modernis aliquis contrarium opinatus eſt quod ego viderim. Secunda3 concluſionem ponit. non eſſe inconueniens preter formā ſubſtantialem que dat eſſe actu materie et compoſito: ponere aliā eſſentiā forme in eodem compoſito ſine eo ꝙ det illi eſſe actu. et quia ꝺ hac cōcluſione magis ad propoſitum tractabitur in q̄ſtione ſequente: ideo et hāc queſtionem decime ſeptime diſtinctionis pretermiſimus.

¶ Diſtinctio. xviij.

Circa ꝺcimā octaua3 diſtinctionem q̄rit vtrum quantitas interminata ſit ponēda. Et arguitur ꝙ non. quia ſi talis quātitas ponat: aut illa precedit formā ſubſtātialem in materia aut ſequitur. non poteſt dari primu3 qꝛ forma ſubſtantialis imediate vnitur materie. neqꝫ ſecundū quia omnis talis quātitas eſt terminata. ¶ In contrarium eſt auctoritas cōmentatoris in libro de ſubſtātia orbis. ¶ In hac queſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

Quantum ad articulum primum ſit prima concluſio ꝙ quātitas qua ſubſtātia dicitur formalit quāta: ē accidēs et nō ſuba. Hāc cōcluſionē ꝓbat S. Tho. poſt phm in cōmento ſup pmo. phi. lec. 3a. ¶ Secūda cōcluſio eſt ꝙ quātitas poteſt eſſe ſubiectum alioꝝ accidentium preſertum abſolutorum vt eſt in ſacramento altaris facta conſecratione. Hanc concluſionem tenet. S. Tho. in pluribus locis et preſertim. 4o. ſen. diſti. 12a. q. pa. ar. po. ſub. ar. po. 2o. et. 3o. Itē. 3a. p. q. 77. ar. 2o. ¶ Tertia cōcluſio eſt ꝙ non eſt ponēda quā-

citas dimēſiua interminata eo modo q̄ illā poſu=
it Auerroÿs cōnaturalē.ſ. materie omnē formam
ſubſtātialē in materia p̄cedētē. Hāc cōcluſionē
tenet et ꝓbat.S.T. efficacit̄ opuſculo.32.° d nā
materie et in nōnullis alijs locis. ¶Quarta cō=
cluſio eſt ꝙ dimēſiones dici poſſunt interminate
hoc modo q2.ſ.nō terminant̄ neq3 habēt eē actu
p formā in ordine ad quā ſequuntur mām et a q̄
originē hn̄t. Hāc cōcluſionē tenet.S.T. opuſcu=
lo preallegato de nā materie capitulis.6.° et.7.°

Quantum ad ar
ticulū ſecundū arguit̄ cōtra p̄miſ
ſa. Et quidē cōtra p̄mā cōcluſio=
nē arguit Ocbā i ſua logica mul
tis modis. Primo ſic. nullū acci=
dens diſtictū realit̄ a ſbā ē ſuſceptiuū cōtrarioꝝ
p ſui mutationē. ſi aūt quātitas eſſ3 accidēs 7 ſub
iectū qlitatū: manifeſtū eſt ꝙ mutaret̄ in recipiē=
do qlitatē. et ita p mutationē ſui recipet cōtraria
qd eſt cōtra mētē Ariſto. ¶2.° arguit ſic. De mē
te Ariſto. eſt. 4.° phi. ꝙ aer pōt cōdēſari ſine mu
tatione omniū qlitatū vel aliqꝝ. vn̄ qn̄ aer cōdē
ſatur nō oportet ꝙ pdat aliquā qlitatē: vel ſaltē
non oportet ꝙ pdat omnē qlitatē quā habuit p̄ꝰ.
ex quo arguo ſic. qn̄ aer cōdēſat̄: aut manet tota
quātitas p̄cedēs et p̄ciſe illa q̄ priꝰ aut non. ſi ſic:
igit̄ eadē quātitas ē nūc minor q̄ p̄us p hoc ſolū
ꝙ partes quātitatis ꝓpinquiꝰ iacēt nūc q̄ priꝰ.
igit̄ cū ptes ſubſtātie ſint eodē modo ꝓpinquiꝰ
iacentes nūc q̄ priꝰ: et ꝓpter aliud nō ponatur
quātitas: videt̄ quātitas eſſe ſupflua. ſi autē nō
manet tota quātitas que p̄us: igit̄ aliq̄ pars dep
ditur. et cū ad corruptionē ſubiecti imediati cor=
rūpat̄ accidēs eiꝰ: ſequit̄ ꝙ nō omnis qlitas ma=
net qd eſt cōtra Ariſto. ¶3.° ſic. De mēte Ariſto=
telis eſt ꝙ omne accidēs ē in aliquo ſubo primo.
ita ꝙ ſi ſit accidēs partibile: vna pars illiꝰ accidē
tis eſt in vna parte ſubiecti et alia pars acciden=
tis in alia pte ſubiecti: ſicut tota albedo ē in toto
corpe et pars albedinis eſt in pte corpis. 7 ſi ſit ac
cidēs indiuiſibile: eſt in aliquo ſubo indiuiſibili p̄=
mo. ex quo arguit̄ ꝙ pūctꝰ nō ſit alia res a linea.
nec ꝯñs linea eſt alia res a ſupficie: nec ſupficies
alia res a corpe. et eadem rōne corpus nō ē alia
res a ſba et qlitate ꝑm Ariſtotilē. ꝙ autē predi=
cto modo ex predicto principio ſequit̄ ꝙ pūctus
non ſit alia res a linea: ꝓbo ſic. q2 ſi punctum eſt
accidens abſolutum diſtinctū a ſba. igitur in ali
quo ſubiecto primo erit. aut igitur in ſuba aut in
linea. nō in ſuba: q2 aut in ſubſtātia diuiſibili aut
in ſubſtātia indiuiſibili. non p̄mum: q2 tunc pars
puncti eſſet in pte: et ita punctꝰ eſſet accidēs di=
uiſibile quod tu negas. nec cōtingit dare ſecun=
dum. q2 ꝑm Ariſtotilē in gn̄e ſubſtātie non eſt ni
ſi materia et forma et compoſitū quoꝝ quodlib3
ꝑm eum ē indiuiſibile. ſic igit̄ punctus nō eſt acci
dens indiuiſibile exiſtēs ſubiectiue in aliq̄ ſubſtā
tia imediate tanq̄ in ſubo primo. nec eſt p̄mo in
linea vel in parte linee tanq̄ in ſubo primo. q2 li
nea et quelibet pars linee ē diuiſibilis: et per ꝯñs
non ē p̄mum ſubm accidētis indiuiſibilis. ſic igit̄
patet ꝙ de mēte Ariſtotelis ē ꝙ punctꝰ nō eſt ac
cidēs indiuiſibile. et eadē rōne linea nō eſt acci=
dens indiuiſibile ꝑm latū vel latitudinē diſtictū
realiter a ſupficie. et eadē rōne neq3 ſupficies eſt
accidēs indiuiſibile ꝑm ꝓfundū diſtinctū realit̄ 7
totalit̄ a corpe. q2 Ariſtotiles nō plus ponit cor=
pus qd eſt q̄ntitas eſſe diſtinctū a ſba realiter: q̄
ponat lineā vel ſupficiē diſtingui a corpe. ¶4.°
arguit ſic. Omnē rē abſolutā p̄orem alia pōt deꝰ
cōſeruare ſine mutatione locali eiuſdē: et rē po=
ſteriorē deſtruere. cū igit̄ ꝑm opinionē tuā hoc li
gnū ſit quedā ſba hn̄s ptes quarū vna ē ſub pte
quātitatis inherētis toti: et alia pars ligni ē ſub
alia pte quātitatis: et iſta res ſubalis eſt pōr na=
tura illa quātitate inherēte ſibi: poterit deꝰ ſine
mutatione locali illiꝰ ſubſtātie cōſeruare eā 7 de
ſtruere illā quātitatē. qd ſi ſit poſſibile ponat̄ in
eſſe. quo facto: q̄ro aut illa ſuba habet ptē diſtā=
tem a pte aut nō. ſi ſic: igit̄ eſt quāta ſine quātita=
te addita. igit̄ alia ſupfluit. ſi nō hēt ptem diſtātē
a parte et p̄us diſtabāt ille ptes: ergo ſunt muta=
te localiter qd eſt cōtra hipotheſiſ. ¶5.° ſic. Om
ne qd p ſe ip̄m et per ptes ſuas intrinſecas ē pre=
ſens alicui quāto ita ꝙ totū eſt p̄ſens toti 7 ptes
partibꝰ: p ſeipſum et p partes ſuas intriſecas ha
bet ptem diſtātem a pte. oīne aūt tale p ſe et per
ptes ſuas eſt quātū. ſed ſuba mālis p ſeipſam 7 p
ptes ſuas eſt p̄ſens alicui quanto puta ſaltim illi
quātitati informāti eam ſi ſit talis quātitas ifor=
mans eā. igit̄ p ſeipſam et per ptes ſuas hēt ptē
ſitualiter diſtātem a pte. igitur p ſeipſam et per
ptes ſuas eſt quāta. ¶6.° arguit. Q2 ſi quātitas
eſſet tale accidens medium inter ſubam et qua=
litatem et ſubm qlitatum: tūc qlitates remanen
tes in ſacramento altaris eſſent ſubiectiue i quā
titate. ꝯñs eſt falſum vt videtur multis. igitur et
antecedens. falſitatē probo conſequētis. q2 tunc
ille qualitates non eſſent p ſe ſubſiſtentes qd eſt
contra magiſtrum. 4.°. ſen. vbi loquitur de colo=
re et ſapore et hm̄oi qualitatibus. dicit eni ꝙ ta=
lia accidentia ſunt ibi ſubſiſtentia per ſe. ſimiliter
ſi quātitas eſſet ſubiectum qualitatum illaꝝ: illa

quãtitas vere eſſet põderoſa et alba et ſapida. ſꝫ
ꝯñs eſt cõtra gloſam de cõſecratione diſti. 2ª ſu=
per illud capitulũ. ſi ꝑ negligẽtiã. vbi dicit gloſa ꝙ
põderoſitas remanet ibi cũ alijs accidẽtib⁹ et tñ
nichil põderoſum ẽ ibi. ¶ 7°. Linea non ẽ res di
ſtincta a ſuꝑficie. igit̃ nec quãtitas lõga lata et ꝓ=
funda diſtinguit̃ a ſubſtãtia. antecedẽs ꝓbat̃ pri
mo. qꝛ ſi linea ſit alia res a ſuꝑficie continuãs ſuꝑ
ficies adinuicem: diuidat̃ aliqua talis ſuꝑficies. ꝗ̃
diuiſa quero aut ẽ aliq̃ noua linea aut ſoluz linea
prior manet. ſi ẽ alia linea noua: erũt infinite no
ue. qꝛ diuiſo corꝑe: infinite ſuꝑficies erunt hñtes
infinitas lineas. igit̃ diuiſa ſuꝑficie erunt infinita
puncta terminãtia infinitas lineas. ſi autez nul=
la linea ſit noua. igit̃ ſolũ remanet linea ꝗ̃ prefu=
it et non magis cum vna ꝑte ſuꝑficiei ꝙ̃ cuz alia.
igit̃ vel remanebit ꝑ ſe vel in diſtinctis locis cum
vtraqꝫ ſuꝑficie quoꝝ quodlibet ẽ abſurduz. igit̃ ⁊
illud ex ꝗ̊ ſeq̃t̃. Secundo quia ſi linea ſit alia res
a ſuꝑficie et punct⁹ a linea: poterit deus cõſerua=
re lineã et deſtruere punctũ. quo facto q̃ro vtruz
linea ſit finita aut infinita. nõ infinita: igit̃ finita
et tamẽ ſine puncto. igit̃ fruſtra ponit̃ punct⁹ ter
minãs lineã. ſimiliter de⁹ poſſet cõſeruare lineaz
et deſtruere omnia pũcta: quo facto adhuc linea
eſſet linea. et ꝑ ꝯñs quãtitas. et non quãtitas diſ=
creta: igitur cõtinua. igit̃ vere eſſet quãtitas con
tinua quãuis nõ eſſet alia res a linea vel a parti=
bus linee copulãs ꝑtes adinuicẽ. fruſtra igit̃ po=
nunt̃ talia puncta diſtincta a linea. et eadẽ rõne
fruſtra ponunt̃ linee diſtincte a ſuꝑficiebus. et ea
dem rõne ſuꝑficies diſtincte a corꝑibus: et corꝑa
diſtincta a ſub̃a. ¶ 8°. Qꝛ non videtur cõſonum
theologie dicere ꝙ de⁹ nõ poſſet facere ꝑtes ſub
ſtãtie diſtare ſitualit̃ niſi rem aliã abſolutã cõiun
gat eiſdem. qḋ ſi põt facere: vere illa ſb̃a habebit
ꝑtem diſtãtem a ꝑte ſine re abſoluta addita eis.
et ꝑ ꝯñs erit quãta ſine re de nouo addita. et illḋ
argumentũ põt fieri de q̃litate. et ideo cum ſub=
ſtãtia poſſit eſſe quãta ſine quãtitate que ſit alia
res: et ſimiliter q̃litas quãta ſine tali re: videtur
ꝙ talis res media inter ſubſtantiã et q̃litatem ſit
omnino ſuperflua. ¶ 9°. Qꝛ numerus nõ eſt a=
liud a rebus numeratis. igitur quãtitas diſcreta
nichil aliud eſt ꝙ̃ ſubſtãtie vel accidentia nume
rata. et per conſequens nec quãtitas cõtinua. an
tecedens ꝓbatur. qꝛ vnitas rei non eſt accidens
additum rei que dicitur vna. igitur nec numerus
eſt aliquod accidens additum rebus numerat̃.
Qḋ autem vnitas non ſit accidens additum rei
que eſt vna: poteſt ſic oſtẽdi. qꝛ ſi eſſet accidens:
oportet ꝙ ſit accidẽs abſolutum aut reſpectiuũ.
ſed non eſt accidens reſpectiuũ: qꝛ nulluz termi=
num realez hr̃e poteſt. vnde ad hoc ꝙ aliquid ſit
vnum non oportet ꝙ ſit alicuius vnum nec ꝙ ſit
alicui vnum: et ſic de alijs caſibus ſub quibus ali=
quid dicitur ad aliud. nec eſt accidens abſolutũ:
quia tunc vel eſſet qualitas quod apparet euidẽ=
ter eſſe falſum: vel quantitas et tunc vel cõtinua
vel diſcreta quorum vtrumqꝫ patet eſſe falſum.
relinquitur igitur ꝙ vnitas non eſt aliquod acci=
dens diſtinctũ realiter ab illo qḋ eſt vnum et ad
ditum ſibi in re extra. et eadem rõne nec nume=
rus eſt accidẽs additum reb⁹ numeratis. hec ille
¶ Contra eãdem ꝯcluſionez arguit Aureol⁹ ꝓ=
bando ꝙ quãtitas nõ ſit accidẽs habẽs alias par
tes a partibus materie vel ſubſtãtie. Primo. qꝛ
ex hac opinione ſequit̃ ꝙ tot ſint extenſiones in
ſubiecto quot ſunt ibi realitates extenſe. habet
enim quelibet forma in mã ſuã extenſionẽ: et mã
habet ſuã: ſed nõ primo ſed ſecundario et ꝑ quã=
titatem. vna tñ reſpectu omnium eſt quãtitas a
qua omnia illa cõſequuntur ſuas extenſiones. ſꝫ
hoc conſequens eſt falſum. igitur et c̃. falſitas cõ=
ſequẽtis probatur primo. qꝛ ſm̃ hoc oportet di=
cere ꝙ ſuperfluat quãtitas. ex quo enim mã hẽt
ꝓpriã partibilitatem et alie forme ſimiliter: que
ro vtrum illa partibilitas ſit in eis cãta a quãtita
te aut non. ſi non: ergo ſuperfluit quãtitas. ſi di=
catur ꝙ ſic: quero d̃ illa cãlitate. aut eſt formalis
ſicut albedo eſt cauſa albi aut effectiua. non po=
teſt dici ꝙ ſit formalis: qꝛ effectus formalis non
aliud eſt ꝙ̃ forma recepta in ſubiecto. albuz eniz
nichil aliud eſt ꝙ̃ albatio participata a ſubiecto.
per te autẽ partibilitas materie non eſt ipſa quã
titas. imo quãtitas eſt aliquid aliud habens par
tes. igitur et c̃. Nec poteſt poni ꝙ iſta cãlitas ſit
effectiua quod tamen videtur ponere opinio. qꝛ
.ſ. ꝙ quãtitas ponit ꝑtibilitatem in mã et in alijs
formis. hoc enim eſt impoſſibile. tum qꝛ quanti=
tas non eſt forma actiua ſm̃ cõmentatorem. 4°
phiſicorum. tum qꝛ quãtitas illã partibilitatem
educeret de potentia materie: vel crearet eã et
vtrũqꝫ eſt impoſſibile. tum qꝛ partibilitas alicu=
ius habentis partes non poteſt cauſari effectiue
naturaliter. ¶ 2°. Tua poſitio deficit. qꝛ tunc in
eodem ſubiecto eſſet multiplex quãtitas. nã par
tibilitas materie ẽ aliud a mã. et partibilitas for
me eſt aliud a forma quod patet. qꝛ in rarefactio
ne fit realis trãſmutatio circa partibilitatem ae=
ris nulla facta mutatione in ſubſtãtia ipſius ae=
ris nec quo ad mãm nec quo ad formã. ſi autem
partibilitas forme et materie eſſent idem omni
no quod mã et forma aeris: non poſſet aer rare=

fieri ſine ſubſtãtiali trãſmutatione: quod dicere ē
contra experiẽtiã. igitur illa partibilitas que eſt
aliud a mã et forma realiter eſt in predicamẽto
quãtitatis: tamē eſt illud quo mã eſt formaliter
partibilis et ſimiliter forma. et per conſequens ē
illud quo illa ſunt quãta. ita ꝙ impoſſibile ē po-
ni illã realitatem quãdo illud cuius eſt fit eo ip-
ſo habente partes extenſas et extra inuicem niſi
tu poneres omnes illas partes ſimul in eodem
puncto quod eſt impoſſibile omnino. tum qꝛ illa
realitate remota: corpus reſolueretur in non cor-
pus et diuiſibile in nō diuiſibile quod ſequitur ex
remotione ſolius quãtitatis. tum quia ex illa ſo-
la partibilitate cōuenit rei in qua eſt finitas ⁊ in-
finitas bicubitū et tricubitum que non inſunt ſi-
ne quãtitate. tum quia non apparet in quo alio ꝑ-
dicamento ponatur partibilitas niſi ponatur in
predicamento quãtitatis. igitur illa partibilitas
omni alio circunſcripto eſt vera quãtitas et ſuffi-
cit ad omnia illa que quãtitas ponit in quãto. cū
igitur partibilitates ſint plures et per te in eodē
ſubiecto: erunt et plures quãtitates et dimenſio-
nes ſimul quod eſt impoſſibile abſq; penetratio-
ne vt pꝫ ex. 4° phiſicoꝝ. ¶ 3°. ſequitur ex illa po-
ſitione ꝙ quãtitas habeat quãtitatem. qꝛ quan-
titas per te non eſt materie partibilitas ſed eſt
aliquid habens ꝑtes. habens autem ꝑtes reſol-
uitur in duo. ſ. in illud quod eſt partibile: et in ip-
ſam ſuã partibilitatem. ſꝫ ꝑtibilitas eſt quãtitas.
igitur. ¶ 4°. Qꝛ ſm iſtã viam ſequitur ꝙ plures
dimenſiones erunt ſimul. nã ſm te mã per ſe ⁊ q̄-
libet forma per ſe tã ſubſtantialis q̃ accidentalis
habet ſuã partibilitatem et dimenſionẽ. ex quo
ſequitur ꝙ in quolibet puncto erūt plura puncta
et in q̊libet ſitu indiuiduali erunt plures linee et
plures dimenſiones non ſe penetrãtes cōtra phꝫ
4°. phy. hec ille in forma. ¶ Ulterius arguit ꝙ
nullum accidens ſit aliq̃ realitas in ſe terminata
Primo ſic. formalis effectus ſue forme et actus
eſt materiã formare et actuare. nunc quero vtrū
illa forma ſit ipſamet actuatio et formatio aut a-
liquid derelictum a forma in ſubiecto. Non po-
teſt dari ſecundum. illud enim derelictum aut eſ-
ſet aliquid abſolutum aut aliquid reſpectiuum.
ſi ſit aliquid abſolutuꝫ: ſequitur ꝙ aliquid poteſt
eſſe actuatum ſine actu et formatum ſine forma.
quia ex quo eſt abſolutum: poterit deus ſepara-
re illud a forma. item tunc forma non eſt cã for-
malis ſed efficiens. naꝫ ſꝫ hoc forma imprimeret
effectum ſuum in materia ſicut efficiens. ſi detur
ꝙ ſit aliquod relatiuum: contra. qꝛ tunc eſſe for-
matum eſſet eſſe relatiuum. item qꝛ queritur de
quo predicamento ſit. nec poteſt aſſignari niſi di-
catur ꝙ eſt de genere actionis puta ꝙ actuatio
paſſiua eſt de genere paſſionis ⁊ actuatio actiua
eſt de genere actionis: et tunc ſeq̄tur ꝙ actio pro-
fluat a forma: et ꝙ forma nō actuat niſi agendo:
et tunc cauſalitas forme erit cauſalitas efficien-
tis. Item aliter probatur ꝙ illa actuatio non ſit
aliud a forma. quia ſi actus ſit aliud ab actuatio-
ne: tūc ſicut materia actuatur per actū: ita actua-
bitur per illam actuationem. et tunc ꝗro de actua-
tione illius actuationis vtrum differat ab eadē
et ſic erit proceſſus in infinitum. ſi autem ſit eadē
pari ratione forma eſt eadem cum ſua actuatio-
ne. Item aliter probatur. nã ſm auctoritatē phi-
loſophi contra Licofrontem tm̄ valet dicere ſu-
perficies ē alba et ſuperficies albet: nec eſt diffe-
rentia niſi grãmaticalis. aut igitur albere ē idem
quod albedo et habet̄ propoſitum. aut eſt reſpe-
ctus albedinis ad ſubiectuꝫ qui eſt reſpectus in-
trinſecus adueniens: et ſic eſt inherentia albedi-
nis ad ſubiectum: et tunc albere non eſt eſſe qua-
le. nūq̃ enim relatio dat denominationem niſi
ſui generis. et ſequitur ꝙ iſta predicatio. ſuperfi-
cies eſt alba non eſt abſoluta ſed relatiua. et ſeq̄-
tur ꝙ iſta predicatio linea eſt recta eſt magis q̄-
litatiua q̃ iſta ſuperficies eſt alba. quia inter line-
am et rectitudinem non cadit reſpectus medi⁹.
nec eſſe rectum eſt aliud q̃ eſſe indiuiſuꝫ a linea.
et ſimiliter de raritate et partibus. ſi dicatur ꝙ
albedo non eſt aliud q̃ albere habeo propoſitū.
patet igitur ꝙ forma et effectus formalis ei⁹ ſūt
idem. tunc formatur ſic ratio. forma et effectus
formalis ſunt eadem realitas. ſed formalis effe-
ctus accidentis non eſt res diuiſa a ſubiecto. ſed
ſubiectum et formalis effectus ſunt vnum ꝑ om-
nimodã et intimã indiuiſionem. ergo forma ⁊ ſu-
um ſubiectum non ſunt res diuiſe ſed ſunt vnum
per omnimodã indiuiſionem. maior huius ꝓba-
ta eſt. minor probatur. ſi enim actuatio ſit res di-
uiſa ab actuabili cum actuatio iſta actuet actua-
bile: quero quid eſt illud actuare huius actuatio-
nis. ſi dicas ꝙ eſt idem cum actuatione: habetur
propoſitum. quia pari ratione ſtandum erit in ꝑ-
mo. ſi ſit aliud: illud iterum actuabit actuabile: ⁊
queram de actuatione eius. et ſi ſit eadem ſtãdū
erit ī primo. ſi vero ſit aliud: proceditur in infini-
tum. vnde ſicut ſi vellem probare ꝙ punctus nō
eſt res diuiſa a linea: quia ſi eſſet diuiſa a puncto
vel econtra: vtrūq; eſſet terminatum ſine alte-
ro. et punctus non eſſet terminatio linee ſed eēt
imprimens ipſam terminationem: ſic in propoſi-
to de actuatiōe et actuabili. vnde ex dictis poſſꝫ

foꝛmari talis ratio. quā̃do aliqua duo ſunt indi-
uiſa quodlibet ſcilicet eoꝛum a tertio: neceſſario
ſunt res diuiſe inter ſe. ſꝫ ſubſtātia et accidēs ſūt
indiuiſa in vna tertia re puta in vno effectu foꝛ-
mali. ſ. in vna infoꝛmatione et actuatione. igitur
accidens venit cum ſubſtātia ad conſtituenduꝫ
vnum per omnimodā indiuiſionem. non dico ꝙ
ſit vna realitas ſed fundant vnā rem per indiui-
ſionem q̄ indiuiſio vocatur compoſitio acciden-
tis cum ſubiecto. ¶ 2° arguit ſic. Quando aliq̄
res faciunt vnum vnitate que eſt relatio poſiti-
ua et non vnitate que eſt negatio diuiſionis ⁊ li-
nee: neceſſe eſt ꝙ eoꝛuꝫ vnitas ſit ꝑ modū aceruí.
ꝓbaꝛ. qꝛ hec ē via phī. 8° methaᶜ. ſꝫ accn̄s ⁊ ſubꝫ
nō ſunt vnū ꝑ modū aceruí. ꝙ vnio eoꝝ nō ē rela-
tio ſꝫ eſt indiuiſio relatiua ſeu negatio diuiſionis.
maioꝛ ē phī et pꝛobaꝛ ratione. quia aceruꝰ nō eſt
aliđ niſi vnio ex aggregatione diuiſoꝛuꝫ. Si dicas
ꝙ accidens et ſubm̄ fundant illā relationem per
eſſentias ſuas ideo non ſunt vnum ſicut aceruus
hoc non valet. ex quo enim relatio iſta non eſt
vnitas: non habeo vnum niſi per aggregationē:
non autem vnitatem ꝑ ſe. in vno enim per ſe nō
eſt aliquis reſpectus mediꝰ. Item ſequitur ꝙ al-
bum ſignificet reſpectum ſubiecti ad albedinem:
et tamen Ariſtoteles dicit ꝙ album nō eſt in ge-
nere propter duo ſignificare: non dicit propꝭ tria
Item de eſſentia albi eſſent tres realitates triū
pꝛedicamentoꝛum. Et vlterius vnitas qualita-
tis cum ſubiecto non eſſet vnitas reducibilis ad
pꝛedicamentum qualitatis ſed relationis. ergo
opoꝛtet ꝙ accidens et ſubiectum ſint vnum vni
tate que eſt indiuiſio. ¶ 3° ſic. Illud quod nō eſt
aliud q̄ꝫ quedam inherentia: non eſt diuiſum ab
eo cui inheret ſed facit cum illo vnum per indiui
ſionem. ſed accidens eſt huiuſmodi. igitur. maioꝛ
patet. quia impoſſibile eſt concipere inherentiaꝫ
ſine termino inherentie quod eſt ipſum ſubiectū
accidentis. minoꝛ pꝛobatur. quia certum eſt ꝙ il
la inherentia non eſt aliquid abſolutū aliud ab
accidente. ſi igitur ſit aliud: opoꝛtet ꝙ ſit relatio
de genere ad aliquid: aut reſpectus de genere a-
lioꝛum ſex. non eſt relatio: quia tūc accidens in-
herere non eſſꝫ aliud q̄ꝫ ipſum referri: et ſubiectū
recipere eſſet referri. et cum accidens inherendo
det eſſe tale: omne eſſe tale eſſet eſſe relatū. Itē
ſecundo pꝛo eadem minoꝛe. non magis eſt inhe
rentia per eſſentiā quarta ſpēs qualitatis q̄ꝫ alia
accidentia. alias eſſentialiꝰ eſſet accidens q̄ꝫ alia
accidētia: ſed q̄litates đ q̄rta ſpē qualitatis ſunt
ipſamet inherentia. verbi gr̄a. figura nō eſt aliud
niſi inherētia. nō enim ē aliud niſi adiacētia par-
tiū. vn̄ ſi liceret dicere: accidēs magis ē adiacētia
q̄ꝫ accidēs. vn̄ auctoꝛ ſex pͥncipioꝝ aſſignans rō-
nem ſex pͥncipioꝝ dicit ꝙ taliū rō cōſiſtit in adia-
centia. Cōfirmaꝛ. qꝛ foꝛmale eſſe accidētis ē ac-
cidere ſicut albedinis eſt albere. vn̄ ſequiꝛ ꝙ albe
do nō ſit aliud q̄ꝫ albere: nec accidens ē aliud ni-
ſi pura accidentia. ¶ 4° ſic. Si aliqđ accidēs eēt
aliqua realitas terminata: hoc maxime eſſet de
quātitate. ſed quātitas nō eſt res diuiſa ꝫ faciens
vnum indiuiſuꝫ ꝑ ſe nō ꝑ aggregationē ꝑ ſecūdū
modū ſed ꝑ indiuiſionem. igiꝛ et cͭ. Minoꝛ pꝫ. qꝛ
magis videtur ſeparabile a ſubſtātia q̄ꝫ alia acci
dētia. naꝫ quidā dicūt quātitatē eē ſubſtātiā ꝓpꝭ
cōuenientiā eiꝰ ad ſbam. et alij dicūt ꝙ in eucha-
riſtia ſola quātitas eſt a ſubſtātia ſeꝑata. Minoꝛ
ꝓbaꝛ. capio enim lignū. verū ē dicere ꝙ ipſum ē
partibile ꝑ quātitatē. aut ergo hoc ē qꝛ relinquit
aliquē modū in ſuba q̄ ſit ipa partibilitas: aut qꝛ
quātitas ē ipamet partibilitas partiū ſubſtātie.
nō pͥmo modo: qꝛ tūc poſſem intelligere ſubam
eſſe partibilē ſine quātitate et poſſet deꝰ illā face
re ſub illo modo derelicto nō faciēdo eā ſub quā-
titate. ſimiliꝛ tūc cālitas eiꝰ eēt cālitas efficientis
et nō foꝛme. opoꝛtet ergo dare ſcđm modū ꝙ. ſ.
quātitas ſit ipſamet ꝑtibilitas partiū. Quođ confir
matur. qꝛ aliꝛ nō pōt vitari quin plures dimēſio-
nes eſſent ſimul. nā cū diuiſio imediate cōſequaꝛ
partes: ſi ꝑtes ſunt diuiſe a ꝑtibꝰ quātitatis: ne-
ceſſario alie eſſent dimēſiones ligni ⁊ alie quāti-
tatis. ſi eni illud quod ſubſterniꝛ quantitati hr̄et
partē et ꝑtem coꝛreſpōdentē partibꝰ quātitatis
ſubſtractā: tunc diuerſe realitates hoc modo ha
berēt aliā et aliā partibilitatē. qꝛ multiplicato ef-
fectu foꝛmali: multiplicaꝛ foꝛmalis rō illius effe-
ctus. et tūc hr̄ent neceſſario aliā et aliā diuiſionē.
¶ 5° ſic. Si accidēs ſit realitas terminata diſtin-
cta a ſuba: ſequūtur multa incōueniētia. Primū
eſt ꝙ in naſo ſimo erūt multe ſimitates. pꝫ qꝛ cuꝫ
ſimitas ſit figura naſi: nō eſt aliud q̄ꝫ idiuiſio q̄dā
partiū ſimi. ergo quot ſunt ꝑtes in naſo tot erūt
ſimitates. q̄ quidē nō erūt vnū niſi ꝑ relationē. ſꝫ
ꝑ te in naſo eſt albedo realitas terminata. ſimiliꝛ
ſunt ibi multa accn̄tia q̄ ꝑ te ſunt vnū ꝑ vnioneꝫ
poſitiuā. ꝙ indiuiſiones partiū iſtoꝝ accn̄tiū ſunt
vnū ꝑ vnionē q̄ ē relatio nō ꝑ indiuiſionē. igitur
erūt ibi multe ſimitates q̄ erūt vnū ꝑ aggregatio
nē nō ꝑ idiuiſionē. ex q̊ eni qđlꝫ accn̄s i naſo ē res
terminata: ſimilr̄ ſba ipſiꝰ naſi. ſi ꝑtes eoꝝ erūt a-
lie et alie: ex ꝯñti indiuiſio eoꝝ ē alia et alia figu-
ra. et ſic multe ſimitates. qꝛ ipoſſibile ē modifica
tionē eē vnā idiuiſaꝫ niſi modificabilia ſint vnuꝫ
indiuiſū. ꝫ ꝑ te ſba naſi et qđlꝫ eiꝰ accn̄s eſt vnuꝫ

idiuiſū.igit̃ et c̃.Secūdū īcōueniēs ē ꝙ oīme acci
dens erit vnū corp⁹ ꝑ ſe.ꝓbat̃.q2 corp⁹ eſt illud
quod ē lōgū latū et ꝓfundū.igit̃ diuerſum lōgu3
latū et ꝓfundū ē diuerſu3 corp⁹.ſ3 ꝑ te hic ſunt di
ſtincta lōga lata et ꝓfunda fundata ſuꝑ diuerſas
ꝑtes ſubi et alioꝝ accidētiū q̄ ꝑtes ſunt diuiſe et
q̄lib3 in ſe terminatū.nec iſta plura veniūt ꝑ in
diuiſionē ad vnū lōgū et ꝓfundū ſ3 ē vnio ꝑ rela
tionē tm̄.Tertiū incōueniēs ē ꝙ multe diuiſiōes
et mlta corꝑa ſunt ſimul.p3 ex eodē medio.¶6°
arguit ſic.Nā ꝯmētator.4° methaͨ cōmēto.2°
dicit.vbi dicit Ariſtotiles ꝙ entia ſunt ſicut ſana:
dicit cōmētator.p̄dicamēta attribuūt̃ ſubſtātie:
nō q2 ſit agēs aut finis eoꝝ ſ3 q2 ꝯſtituunt̃ ꝑ ipa3.
Itē.7° methaͨ cōmēto.4° dicit ꝙ accidētia cō=
ſtituunt̃ ꝑ ſubam.et ideo ſba ponit̃ in eoꝝ diffini
tione.et intelligit cōmētator ꝑ cōſtitui termina=
ri.Itē.12° methaͨ cōmē.3° dicit ꝙ ſba ē cōſtās ꝑ
ſe.i.hēt terminos ꝑ ſe cōſtātes.accidēs aūt con=
ſtat cū ſba.nec ſolū loquit̃ ꝺ accidētib⁹ q̄3m ad eo
rum exn̄tias:imo etiā q̄3m ad eoꝝ eſſentias vt p3
intuēti totū ei⁹ ꝓceſſu3 ibidē.Itē Ariſto.7° me=
thaͨ dās cām q̄re accidētia nō hn̄t diffinitionem
q̄dditatiuā dicit.ꝙ iō q2 nō hn̄t eſſentiā.dicit etiā
ꝙ ſunt entia f3 q̄d.nec ſolū itelligit ꝙ ſunt entia
debilia:ſ3 intelligit ꝙ ſunt diminuta ab entitate.
q2 eoꝝ entitas nō eſt niſi modificatio et adiacē=
tia:ſicut figura nō eſt aliud q̄3 figuratio nec cādor
q̄3 cādidatio.hec ille in forma.¶Cōtra ſecūda3
cōcluſionē arguit Aureol⁹ ꝓbādo ꝙ quātitas nō
ſit ſubm alioꝝ accidētiū ſ3 poti⁹ ecōtra et arguit
ſic.quātitas nō ē aliq̄d hn̄s ꝑtes ſ3 ē partibilitas
ipſa formalis q̄ hn̄s ꝑtes ē formalit̃ partibile.ſed
cōſtat ꝙ partibilitas ē ſubiectiue in eo q̄ꝺ habet
ꝑtes formalit̃ cui⁹ ſunt oīmes q̄litates ſenſibiles.
igit̃ quātitas ē ſubiue in alijs accidētib⁹ et nō ecō
tra.aſſūptū ꝓbat̃.q2 res ē partibilis ꝑ quātitatē.
tunc q̄ro aut illa ꝑtibilitas ē ipamet quātitas:et
ſic habet̃ ꝓpoſitū.aut ē aliq̄d aliud impreſſum a
quātitate:et hoc iprobatu3 ē ſupra.¶2° arguit
Scot⁹ ad idē.q2 ſm pħm primo methaͨ accidēs
nō accidit accidēti niſi q2 ambo accidūt eidē ſub=
iecto.nichil eni hoc illi magis ineſt q̄3 illud huic.
¶3°.Q2 ſicut ſubſtātie cōuenit ꝑ ſe eē:ita accidē
ti cōuenit inherere.ergo ſicut repugnat ſubſtātie
inherere:ita accidēti ꝑ ſe eē vel ſubſtare.¶4°.
Q2 nullū dependēs terminat depēdētiā eiuſde3
rōnis.ſ3 omne accidēs depēdet depēdētia ad ſub
iectū.ergo nullū accidēs terminat hm̄oi depēdē
tiā.¶Cōtra tertiā cōcluſionē argui pōt ꝑ argu=
mēta cōmētatoris q̄.S.T.adducit opuſ.p̄alle=
gato ꝺ nā materie.Cōtra eandē ꝯcluſionē arguit̃

ex dictis Gregorij q̄ ex intentione nitit̃ ꝓbare ꝙ
quātitas materie coeue inheret ſibi nec in eade3
mā quātitas quātitati ſuccedit.ad cui⁹ declara=
tionē inq̄t.ſciēdū ē ꝙ ſi talis ſucceſſio quātitatu3
in mā nāliter cōtigeret:hoc nō eſſ3 niſi vel cū mā
mutat̃ ꝑ raritatē vel dēſitatē:aut cū mutat̃ f3 ge
nerationē et corruptionē ſbalē:vel cū res auget̃
augmēto ꝓp̄e dicto q̄ꝺ fit ꝑ additione3 quāti ad
quātū vt de ipo agit̃ p̄mo de gn̄atione.nō eni ap
paret qn̄ alias quātitas corrūpit̃.nā nec in motu
ſm locū nec in aliq̄ alteratione quā nō concomi=
tet̃ generatio ſbalis aut corruptio aut rarefactio
vel cōdēſatio.nullo aūt p̄dictoꝝ modoꝝ cōtin=
git talis corruptio quātitatis.igit̃ nūq̄3 quātitas
gn̄at̃ aut corrūpit̃ in mā.Q̄ꝺ aūt talis corruptio
nō cōtigat p̄mo modo ꝓbat multiplicit̃.Primo
q2 in cōdēſatione nulla antiq̄ quātitas ꝑdit̃:nec
in rarefactione vlla noua quātitas gn̄atur.ꝓbat̃
hoc.q2 ponit̃ gr̄a exēpli ꝙ aliq̄ portio aeris bipe
dalis debeat rarefieri motu cōtinuo q̊uſq3 fiat q̄
drupedalis et rarefiat tota p̄mo ita ꝙ nō pri⁹ f3
vnā ꝑtē et poſteri⁹ ſm aliā ſ3 ſimul et vno eode3
tꝑe q̊ rarefit vna pars q̄lib3 rarefiat.⁊ loquor de
ꝑtib⁹ extēſionis.totū iſtud poſſibile ē et frequen
ter ꝯtingit.hoc ſuppoſito oſtēdere nitit̃ ꝙ i hm̄oi
rarefactione p̄or ei⁹ quātitas nō corrūpit̃.primo
q̄dē q2 ſi corrūꝑet̃:vel corrūꝑet̃ tota ſimul in in=
ſtāti vel partibilit̃ in tꝑe.nō p̄mo modo:tū q2 vl̃
in illo iſtāti generaret̃ noua quātitas in eadē mā
vel nō.ſi nō:igit̃ in illo inſtāti mā eēt indiuiſibilis
et inextēſa q̄ꝺ nō eſt dicēdum.tū q2 cū forma ſua
ſbalis et q̄litates ꝓp̄e neceſſario exigāt mām ex=
tēſam:tūc in illo inſtāti eſſet corrupta ſua forma
ſbalis:et ſic nūq̄3 aer rarefieret qui corrūperet̃.tū
etiā q2 querēdū eēt vbi eēt in illo inſtāti ip̄e aer.
nō eni poſſet eē niſi in loco pūctali.et nō cōtinge
ret dicere in q̊ pūcto poti⁹ q̄3 in alio.tū etiā q2 vl̃
tunc eſſ3 vacu⁹ loc⁹ quē p̄us ocupabat:vel in illo
inſtāti latera cōtinētis cōcurrerēt q̄ nō ſunt dicē
da.Si dicat̃ ꝙ in eodē inſtāti generet̃ noua quā=
titas:aut generatur quātitas maior bipedali et
tunc cū nō poſſit eē maior p̄ciſe ꝑ indiuiſibile:tu3
q2 indiuiſibile nō reddit numerū:tū q2 nulla ta=
lia indiuiſibilia ſunt:erit maior ſm aliquē exceſ=
ſum diuiſibilē.et per cōſequēs ipſe aer in illo iſtā=
ti ocupabit maiore3 locū ſm exceſſum diuiſibilē.
et ſic ſequitur motus localis ipſius continentis
aerem in inſtāti:et etiam ipſius aeris loquendo
de tali motu ſm locum quali dicimus moueri il=
lud quod maiorem locu3 ocupat q̄3 pri⁹ aut tunc
generaretur quantitas equalis priori:quod dici
non poteſt.quia tunc fruſtra prior quātitas cor=

rumperet᷑: aut generaret᷑ minoꝛ qꝺ minus etiam dici pōt. tū qꝛ ipſiꝰ cōtinētis et ipſiꝰ aeris dati: eſſet motꝰ localis in inſtāti. tū qꝛ aer ille cōdēſaret᷑ et nō rareſieret. ꝓpinquiꝰ eni ſue ꝑtes iacerēt: et ipſe minorē locū occuparet. non pōt ergo dici ꝙ quātitas illa coꝛrūpat᷑ in inſtāti tota ſimul. ſꝫ nec pōt dici ꝙ partibilit᷑ et in tpe. qꝛ vel ṗus antiqua coꝛrūperet᷑ et poſt noua generaret᷑ ſicut cōtingit cū aliquid trāſmutat᷑ de vna q̄litate in aliaꝫ: aut ſimul dū ipſa coꝛrūperet᷑ alia generaret᷑ ſicut dicunt q̄ opinant᷑ cōtraria ſimul eē in eſſe remiſſo. et ſimul dū vnū coꝛrūpit᷑ aliud generat᷑. nō ṗmo modo: qꝛ tūc ſequit᷑ ꝙ in toto illo tpe aer cōdenſaret᷑ et fieret minoris extēſionis. et ſic quādocūqꝫ naturalit᷑ aliq̄d deberet rareſieri: oporteret ipſum ṗus ꝯdēſari qꝺ pꝫ eſſe falſū. ¶ Preterea aut ipſa coꝛrūpet᷑ partibilit᷑ ſm ꝑtes intēſionales et hoc nō: qꝛ nulla quātitas hēt tales. alias vnū bipedale eēt magis bipedale q̄ꝫ aliꝺ. et idē nūc magis nūc minꝰ eēt bipedale: ⁊ ſic ſꝫ aliā quātitateꝫ certe mēſure qꝺ nō ē itelligibile. vel ſꝫ ꝑtes extēſiuas ita. ſ. ꝙ ṗus coꝛrūperet᷑ pars quātitatꝭ infoꝛmās vnā ꝑtē materie q̄ꝫ pars infoꝛmās aliā: ⁊ hoc nō pōt dici. qꝛ vel pars materie priꝰ deſtituta ſua quātitate remaneret ſine quātitate omnino: aut infoꝛmaret᷑ poꝛtione quātitatis q̄ ṗus infoꝛmabat aliā poꝛtionē materie et adhuc infoꝛmat: et vtrūqꝫ abſurdū phiſice ſpeculātibus certū ē. nec ſecūdo modo: qꝛ ſi coꝛrūperet᷑ partibilit᷑ ſm ꝑtes intēſionales: et alia ſimilit᷑ partibiliter generaret᷑ ſm tales etiā ꝑtes: ſequit᷑ vt dictū eſt ꝙ quātitas ſuſcipet magis et minus. et vltra hoc ſequeret᷑ ꝙ due quātitates eſſent ſimul in eadē ꝑte medij. ṗmo. ſ. pars remanēs de ṗoꝛe et pars generata de nouo. Itē vel illa pars remanēs eſt equalis extēſionis vt prius vel maioꝛis. ſi equalis ſequeretur alterum duoꝝ. ſ. ꝙ materia non ē extēſioꝛ q̄ꝫ ṗus et tamē erit rarioꝛ: vel ꝙ aliqua eius poꝛtio exibit de ſub prioꝛi quātitate et infoꝛmabit᷑ noua remanente tamen in rerum natura ea que ṗus infoꝛmabat. ſi maioꝛis extenſionis: eadem ratione tota quātitas coꝛrupta poterit eē extēſioꝛ abſqꝫ coꝛruptione alicuius ſue partis: et ſic natura fruſtra coꝛrumpit eam. fruſtra etiam generata ē noua quātitas: qꝛ non propterea materia eſt maioris extenſionis q̄ꝫ ſit propter ſolā partem que remanſit ex prima: ſed hec omnia ſunt proꝛſus abſona. aut coꝛrūpet᷑ partibilit᷑ ſꝫ ꝑtes extenſiuas: vel foꝛte coꝛrūpet᷑ priꝰ quātitas ī extremitate ipſius aeris verſus coꝛpꝰ rarefactiōis: et ſic ꝯtinue ṗoꝛ coꝛrūpet᷑ ſic noua gn̄aret᷑. ſꝫ nec hoc dici pōt. nam conſtat ꝙ non ſtatim partes aeris erunt in ſūma raritate ſua. ſed prius eadem pars erit ſm minorem exceſſum rarioꝛ et poſtea ſm maioreꝫ donec terminabitur rarefactio. aut igitur in q̊libet inſtanti temporis menſurantis totam rarefactionem erit noua quātitas totaliter in illa parte materie et nulla durabit per tempus: et hoc ē impoſſibile. aut pars primo generata remanebit cum ſequentibus ſicut contingit in intenſione q̄litatum: et ſic fruſtra ponitur prioꝛ quātitas coꝛrupta que fuit anteq̄ꝫ materia inciperet rareſieri. ſic enim illa remanente poterat materia rareſieri ſicut manente ea que ponitur nouiter generata. et preſertim quia iſta non eſt alterius rationis q̄ꝫ fuit illa. Confirmatur. quia ſi aliquod calidum fiat magis calidum ſm iſtā viam: non coꝛrumpitur prioꝛ caloꝛ ſed remanet et nouus generatur. rurſus quia quelibet pars poꝛtionis illius materie infoꝛmabitur aliqua parte quantitatis prius generate quia nulla exibit de ſub ſua parte quantitatis vt ſtatim dicebatur: ſequit᷑ neceſſario ꝙ vel tota vel aliqua pars eius ſimul infoꝛmabitur duabus quātitatibus. Preterea vel prius generata erit equalis extenſionis cum poſterius generata vel maioꝛis: et tunc vtroqꝫ modo ſequitur inconueniens vt proxime deductuꝫ eſt. patet igitur ex predictis ꝙ quātitas non coꝛrumpitur in rarefactione. ꝙ vero nulla generet᷑ patet etiam ex dictis: vel eniꝫ generaretur remanente tota priore vel illa deſiſtente. non ſecūdo modo vt iā probatum eſt. nec primo modo: quia vel prioꝛe ſemꝑ infoꝛmāte totā mām: ⁊ tūc ſeq̄t᷑ ꝙ due quātitates ſimul eandē māꝫ infoꝛmabūt. et iteꝝ ꝙ eadē ṗmo quātitas erit maioꝛis extēſionis q̄ꝫ priꝰ. et ꝑ ꝯn̄s fruſtra ponit᷑ ꝓpt̄ hm̄oi rarefactionē: gn̄ari nouā quātitatē vel ṗoꝛe deſinēte infoꝛmare aliquā ꝑtē et aliquā infoꝛmāte. et tūc ſequit᷑ ꝙ accidēs ſeparaꝛet᷑ a ſb̄o ſuo nāl̄it᷑ remanēs in reꝝ natura: et ꝙ ꝺ ſubo trāſeat ad ſubꝫ. nā pars quātitatis q̄ infoꝛmabat illā ꝑtē materie q̄ poſtea ponit᷑ nō infoꝛmari ꝑ prioꝛē: infoꝛmat poſtea aliā ꝑtē materie quā priꝰ nō infoꝛmabat. ex q̊ vltra ſeq̄t᷑ ꝙ due quātitates vl̄ due ꝑtes quātitatis eandē ꝑtē materie ṗus iſoꝛmāt. q̄ oīa ſunt nāl̄it᷑ ipoſſibilia. ſecūdo qꝛ cū in q̊lꝫ inſtāti illiꝰ tpis mēſurātis rarefactionē ſit quātitas materie maioꝛ vl̄ ṗoꝛ remanet cū poſterioꝛe vel nō et c̄. ꝓſequēdo vt priꝰ ex eiſdē motiuis ecōtrario ꝺdu ctis pōt ꝓbari ꝙ in cōdēſatiōe non coꝛrūpit᷑ ṗoꝛ quātitas nec noua generat᷑ ſicut facilit᷑ patet inſpiciēti. et ideo nō oꝫ ad hoc applicare media. ꝙ āt nec ꝯtigat ſcꝺo mō ꝓbat mlt̄iplr̄ cuiꝰ argumēta recitata fuerūt in q̄ſtiōe ꝺ iſeꝑabilitate foꝛe a mā.

ꝙ aūt nec tertio mō contingat: probat. nam nec
q̄titas alimēti corrumpit̄ nec q̄titas aucti.
igit̄ nulla. ꝯña pꝫ. qꝛ nō ē aliō cui⁹ q̄titas i tali
trāſmutatiōe poſſet corrūpi. añs pꝫ. qꝛ ſi aliqua
talis corrumperet̄: vel hoc eſſet ampliatiōe po=
rorū ipius augendi in rarefactione ſeu partiū ei⁹
ſeu ipius alimenti vel in digeſtione aut alia ꝑuia
alteratiōe alimēti vel in diuiſiōe ei⁹ et diſtrictiōe
partiū ad ꝑtes aliti vel in cōuerſiōe earū in ſbam
aliti. hoc pꝫ. qꝛ in augmento non cōcurrunt alie
trāſmutationes vt pꝫ conſiderāti. et etiā ſatis ꝑ
cōmentatorem ꝑmo de gñatione. ſꝫ in rarefactio
ne nō corrūpitur q̄titas vt ꝓbatum eſt ſupra.
nec in conuerſione vt patere pōt ex alia q̄ſtione.
et eadem rōne nec in digeſtiōe aut alia alteratio
ne p̄cedente nec in diuiſiōe. nam lꝫ per diuiſionē
corrumpat̄ q̄titas totalis q̄tū ad eē totius
ꝓ eo ꝙ poſt diuiſionem ꝑtes q̄ erāt cōtinue et ſi=
mul vna quantitas totalis: ſunt poſt diuiſionem
diſcrete ⁊ nō vna vt pri⁹: nulla tñ pars maꝰie pri
uata eſt ꝑte q̄titatis quā ante habuit. ac ꝑ hoc
nulla q̄titas corrupta eſt ad ſenſū in quo tra=
ctat̄ preſens difficultas in ampliatione quorūdā
pororū ei⁹ quod augendū eſt. vñ pꝫ ꝙ non corrū
pit̄ aliqua q̄titas. ſi aūt nulla q̄titas corrūpi
tur in tali augmēto: pꝫ etiā ꝙ nulla de nouo ge=
nerat̄ ſic. ſ. ꝙ aliq̄ pars maꝰie iformet̄ alia parte
q̄titatis qua pri⁹ nō informaret̄: alioquin ipſa
informaret̄ duab⁹ q̄titatib⁹ qꝺ eſt ipoſſibile na
turalit̄. pōt tñ dici ꝙ noua totalis gñatur pro eo
ꝙ noua q̄titas vna totalis reſultat ex cōtinua
tione ꝑtis aggenerate ꝑ quā augeri dr̄ alituꝫ ad
partes ipius aliti: et eſt talis q̄titas q̄ prius nō
fuit: lꝫ fuerint ꝑtes eius. ꝑ ſimilē modum pōt pro
bari ꝙ in decremēto nulla quantitas corrumpit̄
nec aliq̄ gñatur. ¶ 2° arguit ſic. Si negaret̄ eādē
eſſentiā q̄titatis remanere ꝑpetuo in materia
et eē eadē in generato ⁊ corrupto: hoc potiſſime
videret̄ qꝛ vel ſubm q̄titatis eſt ipm cōpoſitū
et nō materia ſola: et ſic videret̄ accidēs migra=
re de ſubto in ſubm. vel ſecūdo. qꝛ ſi q̄titas cor
rupti remaneret: igit̄ precederet in materia for=
mā ſubſtātialem ipſius geniti: et ſic videret̄ ꝙ eē
ſm quid p̄cederet eſſe ſimplicit̄. vel tertio. qꝛ vi=
deret̄ ſequi ꝙ introductio forme ſubalis eēt alte
ratio: qꝛ ſubm eius eſſet ens actu ſaltim ſꝫ q̄d. vl̄
quarto. qꝛ tūc forma ſubalis nō eſſet cā quantita
tis in mā. ſed nullum iſtorū debet mouere. nō q̄=
dem primū. qꝛ materia ſola eſt primū ſubm quā
titatis vt dicit ſe alias ꝓbaſſe. et rōnes ei⁹ addu
cte ſunt in q̄ſtione de inſeparabilitate materie a
forma. Nec ſecundū debet mouere. qꝛ ſi loquat̄
de preceſſiōe ſm tēpus: concedendū eſt ꝙ q̄lꝫ
formā que de nouo inducitur in mā preceſſit i ea
dem materia q̄titas. et ſimiliter ꝙ hūc et illuꝫ
actū ſimpliciter q̄ de nouo cauſat̄ in maꝰia: p̄ceſ=
ſit actus ſm q̄d. nec hoc eſt incōueniens. p̄ceſſio=
ne tñ perfectiōis: forma ſubalis p̄cedit accidenta
lē et actus ſimpliciter actū ſm q̄d. nec tertiū va=
let. qm̄ ad hoc ꝙ introductio alicui⁹ forme ſit al=
teratio: oꝫ ꝙ ſubm ſit actu per formam dantē eſſe
ſpecificū nomē ⁊ diffinitionē qualis nō eſt quan=
titas nec alia forma accidētalis. alioq̄n ſubm nō
retineret idē nomen et eādem diffinitionem ſub
vtroqꝫ termino alteratiōis per qꝺ differt altera=
tio a gñatione. nec quartū valet. qꝛ ſicut ſupra di
ctū eſt: forma nō eſt cā quantitatis in maꝰia quā
tum ad eē quantitatis abſolute: ſed ſolū quo ad
eius teriationem ſiue quantum ad eſſe tantū vl̄
tantum. igit̄ hoc nō videtur negandum. ¶ 3° ar
guit. qꝛ iſta eſt mens phi et cōmentatoris. ¶ Cō
tra eādē cōcluſionē pōt argui ex dictis. S. Tho.
nā q̄rto ſen. d. 12. q. 1. ar. 2°. q̄ſtiuncula. 4ᵃ tenet
opinionē cōmentatoris i hac materia. ait eni ſic.
ſic dicit cōmentator in. p° phy. et in. li. de ſuba or
bis: i maꝰia gñabilium ⁊ corruptibilium oꝫ intel=
ligere dimenſiones interiatas ante aduentū for
me ſubalis. alias nō poſſet intelligi diuiſio mate=
rie vt in diuerſis partibus materie diuerſe forme
ſubſtātiales eſſent. hmōi autem dimēſiones poſt
aduentū forme ſubſtātialis accipiūt eē teriatum
et cōpletum. q̄cquid autem itelligit̄ in maꝰia an=
te aduentū forme ſubalis: hoc manet idem nūe=
ro in generato et in eo ex quo generatur. quia re
moto poſteriori oportet remanere prius. dimen
ſiones autē ille interminate ſe habent ad genus
quantitatis ſicut materia ad gen⁹ ſubſtantie. vn
de ſicut in quolꝫ completo in genere ſubſtantie
eſt accipere materiā q̄ eſt ens incōpletum in gñe
illo. ita i dimēſionib⁹ cōpletis q̄ ſunt in ſacramen
to euchariſtie eſt accipe dimenſiones incōpletas
et his mediantib⁹ mā panis formā reciperet ei⁹
qꝺ ex pane gñaretur pane non conuerſo i corp⁹
xp̄i ⁊c̄. Itē eodē. 4° diſ. 44. q. 1. ar. 1. q̄ſtiuncula
pᵃ in ſolutione tertij ſic dicit. illud qꝺ intelligitur
in mā ante formā: remanet in maꝰia poſt corru=
ptionem. qꝛ remoto poſteriori adhuc pōt rema
nere pri⁹. oꝫ autem vt dicit cōmētator. p° phy. ⁊
in. li° de ſubſtantia orbis in materia generabiliū
et corruptibilium ante formam ſubſtātialem in=
telligere dimēſiones nō terminatas ſm quas at
tendatur diuiſio materie vt diuerſas formas in
diuerſis partibus recipe poſſit. et poſt ſeꝑationē
forē ſbal'a mā: adhuc dimēſiōes ille manēt eedē

et ſic materia ſub illis dimẽſionibus exñs quãcũ=
ꝗ formã accipiat: hꝫ maiorẽ idẽtitatẽ ad illõ qđ
ex ea gñatũ fuerat ꝗ̃ aliqua alia pars matie ſub
quacũꝗ forma exñs. et ſic eadem mã ad corpus
humanũ reparandũ reducet̃ q̃ prius ei⁹ materia
fuerat. hec ibi. Jtẽ. 4° cõtra. gen. c. 8. ſic dicit. qđ
ſecũdo obijcit̃: impedire nõ põt quin hõ idẽ nu=
mero reſurgere poſſit. nullũ eni principiorꝫ eſſen
tialiũ hominis ꝑ mortem oino cedit in nichiluꝫ.
nã anima rõnalis q̃ eſt hois forma: manet poſt
mortem. mã etiam manet q̃ tali forme fuit ſubie
cta ſub dimẽſionib⁹ eiſdẽ. ſ. interminatis ex qui=
bus habebat vt eſſet mã indiuidualis. ex cõiun=
ctione igit̃ aie eiuſdem numero ad eãdem mate
riam numero hõ vnus numero reparabit̃. hec il=
le. Jtẽ in ſcripto ſuꝑ Boe. in illa queſtiõe q̃ que=
rit vtrũ varietas accidentium poſſit eẽ cã diuer=
ſitatis ẜm numerũ in ſolutiõe quinti dicit ꝙ acci
dentia cõpleta ſequunt̃ eſſe forme in materia. ẜ
dimenſiones interiate preintelligũtur ante ipſã
formã in mã. Et in ſolutione tertij dicit. etiã ipſe
dimẽſiones terminate q̃ fundant̃ in ſubto iã cõ=
pleto: idiuiduant̃ quodãmodo ex mã indiuidua
ta ꝑ dimenſiones interiatas preintellectas i ma
teria. Jtẽ quolꝫ. ii. ar. 6. dicit ꝙ iõ corpora reſur
gentiũ pñt redire eadẽ numero: qꝛ adhuc manet
eadem mã que fuit ſub aia rationali ⁊ eadẽ quã=
titas interminata. et ſic videt̃ ꝙ tertia concluſio
ſit cõtra dicta. S. Tho. ¶ Cõtra quartã cõcluſio
nẽ põt argui ex dictis Aureoli ꝓbantis ꝙ dimẽ
ſiões interminate nõ diſtinguant̃ a dimenſioni=
bus teriatis ſicut ens in põ ab ente in actu ſic vi=
detur ſonare cõcluſio illa. et. S. Tho. 4° ſen. diſ.
.12. q. 1. ar. 2° et. diſ. 44. q. 1. ar. 1. et multis alijs
locis. Primo qꝛ cõmentator dicit ꝙ dimenſiões
interminate ſunt dimenſiones ſimpliciter. ergo
ſunt dimenſiones in actu. ¶ 2°. quia ẜm commẽ
tatorem in dimenſiõibus interminatis redditur
materia ꝑtibilis et diuiſibilis potẽs ſimul recipe=
re plures formas vt dicit cõmentator in tracta=
ctu de ſubſtãtia orbis qđ non eſſet niſi tales eẽnt
in actu. illud enim quod nõ eſt partibilitas i actu
nõ dat eſſe ꝑtibile in actu. ¶ 3°. qꝛ huiuſmodi di
menſiones ſunt demõſtrabiles ad ſenſum ẜm cõ
mentatorem. p° phy. commẽto. 63. vbi dicit. vi=
demus enim idem demonſtratum transferri de
carneitate in terreſtreitatem. et ita neceſſe ẽ vt
tres dimenſiones que videntur inſeparabiles a
corpore ⁊ eodem modo que dicũtur corpus: ſint
ĩ actu quia ens in potentia non eſt ad ſenſum de=
monſtrabile. igitur ⁊c̃. ¶ 4°. quero quid intelli=
gis per dimenſiones in potentia. aut intelligis ꝙ
non ſint in actu vt ſic partibilitas non ſit in actu.
et ſi ſic: tũc vera partibilitas in actu generabitur
et corrumpetur. et nõ corpus in actu fiet corpus
in actu. aut ĩtelligit̃ ꝙ vere ſunt i actu ſed ꝓpt̃ cõ
diciones aliquas puta qꝛ carent terio dicantur ĩ
põ: et ſic concedendum eſt ꝙ diuiſio tã teriata ꝗ̃
interminata eſt diuiſio in actu. et ideo inſufficien
ter dictum eſt ꝙ diſtinguãtur qꝛ ille ſunt in põ et
iſte in actu. nõ eni declaratum eſt q̃d intelligitur
per eẽ in põ. ¶ 5°. qꝛ diſtinctio quãtitatis termi=
nate ab interiata nõ eſt aliqua niſi hec ꝙ. ſ. trina
dimenſio que dicit̃ corpus vt cõſideratur vt ca=
rens vel non habens de ſe terminũ extrinſecum
puta ſuperficiem nec terminum intrĩſecum puta
bipedalitatem aut tripedalitatem aut huiuſmo
di tantitatem dicitur et eſt quantitas intermina
ta. vt autem conſideratur vt habens vtrũꝗ ter=
minum puta ſuperficiem in actu ⁊ bipedalitateꝫ
vel aliam tantitatem in actu dr̃ quantitas termi
nata. patet autem ꝙ prima quantitas et ſecũda
nullo modo differunt eſſentialiter. immo eadeꝫ
quãtitas nũero tranſit de vno termino ad aliũ.
ergo quantitas terminata ⁊ quantitas intermi=
nata non differunt modo quo tu ponis. antece=
dens patet per commentatorem in de ſubſtan=
tia orbis vbi dicit. vidit Ariſtoteles ꝙ trina di=
menſio non ſeparatur a materia a qua tamẽ au=
fertur ſuperficies et nõ remanet aliquid in ea ni=
ſi dimenſio que eſt in potẽtia ea. nam cum deter
minatur per ſuperficieꝫ: fit corpus in actu. cũ ve=
ro aufertur ſuperficies: remanet dimenſio ideſt
corpus in potentia. igitur proprium eſt materie
vt habeat dimenſiones in potentia. hec commẽ
tator. Ex quibus apparet ꝙ modus imaginan=
di materiam cum ſua dimenſione interminata ẽ
iſte vt. ſ. imaginetur in materia trina dimenſio. ſ.
longitudo latitudo et profundum abſꝗ omni ſu
perficie et figura. et ideo confuſe erit in porentia
quia non eſt dare corpus qđ ſit tale in actu. cum
autem intelligitur forma in materia: tunc iſta di
menſio intelligitur terminate per vltimam ſuꝑ=
ficiem et figuram. propter quod pauloante vbi
dicit commentator ꝙ dimenſiões in materia nõ
ſunt corpus terminatũ et forma eſt determinãs
materiam et dimenſiones. verbi gratia ſuperfi=
cies continens corpus. et ſic eſtimatur ꝙ dimen
ſiones ſunt materia quia in hoc conueniunt cum
materia ꝙ determinantur a forma et ſunt i ſe nõ
terminate. hec Aureolus.

QVantuz ad articulum tertiũ primo notanduz eſt ꝑut .S. Tho. docet in.q.de virtu. in cõi.q.3.in.cor.ꝙ ſubm tripliciter cõparat̃ ad accidens. Uno mõ ſicut prebens ei ſuſtentamentum nam accidẽs ꝑ ſe nõ ſubſiſtit: fulcit̃ vero ꝑ ſubm. Alio mõ ſicut põ ad actum. nã ſubiectũ accidẽti ſubijcit̃ ſicut quedã potentia actui vñ et accidens forma dr̃. Tertio mõ ſicut cauſa ad effectũ. nã principia ſubiecti ſunt ꝑncipia ꝑ ſe accidentis. Quantuz ergo ad p^m vnum accidẽs alteri⁹ ſubm eẽ nõ põt. nã cum nullũ accidens ꝑ ſe ſubſiſtat: nõ põt alteri ſuſtentamentũ prebere. niſi fortaſſe dicatur ꝙ inquãtũ eſt a ſubiecto ſuſtentatũ: vnũ accidẽs ſuſtentat aliud. ſed quãtũ ad alia duo vnuz accidẽs ſe hꝫ ad aliud per modũ ſubiecti. nã vnũ accidens eſt in põ ad alteruz ſicut diaphaneitas ad lucẽ et ſuperficies ad colorem. vnũ etiam accidens põt eſſe cã alterius vt humor ſaporũ. et ꝑ hunc modũ dr̃ vnum accidẽs alterius accidẽtis eſſe ſubm: nõ ꝙ accidens poſſit alteri accidẽti ſuſtentamentũ prebere: ſed quia ſubiectum eſt principium vni⁹ accidentis altero mediante. hec ille. Quod autem dicitur vnum accidens non poſſe prebere ſuſtentamentũ alteri accidenti: dꝫ intelligi per ſe ⁊ naturali virtute. nam rõne ſube aut miraculoſe virtute diuina vnũ accidens fulcimẽtum eſſe põt ⁊ ſuſtentamentum alteri accidenti. queadmodum in ſacramẽto altaris quãtitas dimenſiua ſuſtentamentum eſt aliorũ accidẽtium. ¶Sciendũ tamẽ ꝙ lꝫ ẜm ordinem nature oẽ accidẽs hẽat ſubm in quo ſit: non tñ oẽ accidens hꝫ ẜm ſe ꝓprium ⁊ adequatũ ſubm. vocamus autẽ propriũ et adequatũ ſubm alicuius qd' neqꝫ illd' excedit neqꝫ ab illo excedit̃. hoc aũt dupliciť poteſt itelligi. Uno mõ quãtũ ad naturalẽ vtriuſqꝫ cõnexionem: et ſic ꝓprie paſſiones ⁊ nõ accidentia cõia dicunt̃ hr̃e ſubm ꝓprium ⁊ adequatum. queadmodum riſibile hꝫ hominem pro ſubiecto adequato eo ꝙ neqꝫ excedit hoiem cũ non inſit alijs ab hoie: neqꝫ excedit̃ ab hoie quia nullus ẽ hominũ cui nõ inſit riſibile. Alio mõ poteſt intelligi ſubm ꝓprium et adequatũ ẜm virtutis aut capacitatis vel quantitatis adequationẽ: ⁊ ſic nullũ accidens hꝫ ſubm ꝓprium ⁊ adequatum. qm virtus ⁊ capacitas ſube que eſt ꝓprium ſubm accidentiũ excedit virtutem ⁊ capacitatẽ cuiuſlꝫ accidẽtis ſibi inherẽtis. nam et capacitas eius non ad vnum ſolũ accidens ſed ad plura ſimul ſe poteſt extendere ⁊ virtus eius ad plures operationes et effectus ꝙ̃ requirat vniuſcuiuſlꝫ accidentis virtus quantũcunqꝫ accidẽs ſit ꝓpriuz. nõ ei aut quãtitas aut qualitas aut ſingulũ aliorũ accidentiũ implet capacitatẽ ſube quin poſſet ſimĺ et ſucceſſiue alia accidẽtia recipere. neqꝫ eſt aliq̃ anime põ aut virtus q̃ ſe extendat ad oẽm operationem ad quã virt⁹ tota ⁊ poteſtas anime ſe extendit. Fallunt̃ igit̃ qui putant ꝙ accidẽs indiuiſibile neceſſario reqrit ſubm indiuiſibile et accidens diuiſibile ſubm diuiſibile: ⁊ ſic pariformiter ſi accidẽs ſit diuiſibile ẜm vnam vel ẜm duas aut tres dimenſiões: ita ꝙ linee ſubm ſit longũ preciſe cũ ipſa ſit inter quãtitates lõgitudo ſolũ. et cõſimiliter ſuperficies q2 eſt latitudo cum longitudine: ꝙ hẽat ſubiectũ longũ ⁊ latũ preciſe pro adequato ſubiecto. et ꝙ punctũ hẽat ꝓ ſubiecto adequato aliq̃d idiuiſibile. talis certe ꝓportio ⁊ adequatio iter ſubiectũ ⁊ accidens nõ ſolum non eſt neceſſaria ẜ neqꝫ ẽ poſſibilis per naturã. vñ ſubiectum ꝓpriuz cuiuſlꝫ dimenſiõis eſt ſubiectũ quãtũ ⁊ diuiſibile ẜm oẽm dimenſionem. et ſubiectũ puncti qd' eſt oĩno indiuiſibile eſt ſubiectũ diuiſibile ẜm trinã dimenſionem. punctũ nãqꝫ ⁊ quelꝫ dimenſionum hꝫ proprie loquẽdo ſubam corpoream ꝓ ſubiecto q̃ per quantitatẽ licet nõ ẜm ſe diuiſibilis eſt ẜm omnem dimenſionem.

¶Secundo notandũ eſt ꝑut ſupra diſ. 3ª tetigimus .q.p^a ſub q̃rto notabili ꝙ lꝫ ſubſtãtia non ſit extẽſa neqꝫ ꝑtes habeat dimẽſiõales niſi ꝑ quantitatem: et tñ ipſa ſubſtãtia quãta vere hꝫ extenſionẽ et ꝑtes in quas diuidit̃ preter extenſionem et preter ꝑtes quantitatis q̃ non ſunt aliud ꝙ̃ ſuba lꝫ huiuſcemodi ꝑtes et extenſionẽ ſubſtãtia hẽat nõ a ſe ſed ꝑ quantitatẽ. vñ et facta diuiſione vere dicunt̃ ibi eẽ plures ſubſtãtie ⁊ nõ ſolũ plures quãtitates. ſicut eñi albedo extẽſa per quãtitatẽ vere eſt i ſe albedo et de ꝑdicamento qualitatis et nõ de predicamento quãtitatis ⁊ ſi diuidatur fiunt plures albedines ⁊ nõ ſolũ plures quãtitates: ita ⁊ ſubſtantia extẽſa ac etiam diuiſa in partes ad predicamentum pertinet ſubſtantie non ad predicamentum quantitatis. vnde et ſubſtãtia prima facta hec et ſignata per quantitatem non eſt aliud ſubſtantialiter ꝙ̃ ſubſtantia particularis directe repoſita in predicamento ſubſtãtie. Ex quibus inferimus ꝙ in qualibet ſubſtãtia corporea duplex intelligitur extenſio. vna ipius quãtitatis quã hꝫ quãtitas ex ſui natura. et hec licet ſit intrinſeca ſubſtãtie cũ ſit ei inherẽs et illã informans: non tñ eſt illi cõſubſtãtialis. alia itel-

ligit̃ extẽſio ſub̃e corporee ſibi conſubalis a p̃ma extẽſione cauſata ⁊ vt ſic loq̃mur ipreſſa ac dere licta. dicimꝰ aũt hãc extenſionem ſub̃e conſubalem ſub hoc ſenſu q̄ꝛ et ip̃a eſt ſub̃a. poſſumꝰ eni imaginari hoc ꝑ ſimile de ipreſſione aut cõfiguratione ſigilli in aquã. ſicut eni configuratio aq̃ a ſigillo deſignata alia eſt a figura ſigilli ⁊ nõ eſt aliud re q̃ȝ aqua atqꝫ amoto ſigillo nulla talis cõfiguratio manet in aq̃: ita et extẽſio ſubſtãtie corporee a quãtitatis extẽſione cauſata tanq̃ȝ ip̃ius q̃dam cõfiguratio: alia eſt formalit̃ ab extẽſiõe quãtitatis a qua fit: neqꝫ ẽ aliud re q̃ȝ ſub̃a. atqꝫ remota quãtitate: nulla in ſub̃a remanet talis extẽſio. nã non cõuenit illi niſi ad eiꝰ preſentiã ſicut lux diaphano. Et cõſimiliter dicendũ eſt ꝙ ꝑ diuiſionez qua ſb̃a corporea diuidit̃ ꝑ quantitatẽ in plures ſub̃as: alie intelligi debẽt ꝑtes ſub̃e a ꝑtibus ſue quãtitatis. alias nõ eſſent plures ſub̃e diuiſe ſed plures quãtitates. ille tñ non ſunt ſine iſtis. vñ ⁊ iſtis. ſ. ꝑtibus quãtitatiuis amotis: nõ iam prime partes ſub̃e remanere pñt. diuiſio eni quãtitatis in partes et ip̃arum pluralitas: ſunt cã diuiſionis ſub̃e in plures ſub̃as ⁊ quãtum ad fieri ⁊ quantũ ad eſſe. Uerũ eſt tñ ꝙ ſimilitudo ſũpta ex cõfiguratiõe ſigilli in aquã nõ tenet in oibꝰ. deficit nãqꝫ in ꝓpoſito nr̃o in eo ꝙ nec ſigillũ nec figura ſigilli eſt aliq̃d formaliter inherẽs aut inexiſtens aq̃ ſicut quantitas ſub̃e corporee. et ꝓpter hoc non ita facile põt deprehendi ꝙ ipſa ſubſtãtie extenſio alia formaliter ſit ab extenſione quantitatis. quẽadmodum configuratio aque a ſigillo q̄ etiã ſenſu deprehendi põt. vt ſi cubus aqua repletus diſſoluat̃ aqua cõgelata. nã hoc caſu etiã ablato cubo: aqua retinet ipreſſionem illiꝰ. hoc aũt non cõtingeret niſi ad cõtactum cubi fieret in aq̃ cubi cõfiguratio alia ab ip̃ius cubi figura. Uerũtamen dari põt exemplũ in quo et ſi nõ ſenſu: ratione tamen cõuincitur ꝙ alia formaliter eſt extenſio ſub̃e corporee per quantitatẽ cauſata: ab ip̃a quãtitatis extenſione quam hꝫ ex ſui nã. in cõſecratione ſiquidem hoſtie: ſub̃a panis cũ ſua extẽſione quam ꝑ quantitatem habuit: deſinit eẽ ſub dimẽſionibus panis ip̃a quãtitatis extenſiõe remanente. De ꝑtibus aũt ſubſtantie corporee diuiſe ꝙ ſint alie a ꝑtibus quãtitatis q̃ȝuis ſine illis neqꝫ eſſe neqꝫ fieri poſſunt: magis manifeſtũ eſt.

¶ Poteſt etiã ⁊ alius modus extenſiõis aſſignari in re corporea quã pari mõ habet ꝑ quãtitatẽ ſm. ſ. ordinẽ et habitudinẽ quam ſub̃a corporea per ꝑtes ſuas quantitatiuas ⁊ per extẽſionem dimenſionalem hꝫ in loco ſm ꝙ dr̃ extenſa localiter. et hmõi extenſio eſt rei corporee ab extrinſeco q̄ꝛ ab extenſiõe loci derelicta et pertinet ad p̃dicamentũ vbi. vñ et ab auctore ſex principiorũ diffinit̃ vbi ꝙ eſt circunſcriptio corporis. ſ. locati ex circũſcriptione loci ꝓueniens. talis aũt circũſcriptio fundat̃ in extenſione dimenſionali quaꝫ corpus locatũ hꝫ in ordine ad locum ſm ꝙ totũ corpus locatũ ẽ in toto loco ⁊ pars in ꝑte. Itaqꝫ vt ſub epilogo dicamus: in ſub̃a corporea triplex cõſiderari põt extẽſio. Una ꝑtinens ad predicamentũ quãtitatis q̄ eſt vel ip̃a quantitas ſm aliquos qua ſub̃a corporea informat̃ et fit quanta dimẽſionaliter: vel eſt ꝓpria eiꝰ paſſio vt q̇buſdã placet. Alia eſt ꝑtinens ad p̃dicamẽtum ſub̃e ex prima extẽſione quãtitatis cauſata: ſm quã ſb̃a ip̃a ⁊ nõ ſolũ quãtitas eius dr̃ magna ⁊ parua et diuidit̃ in plures ſub̃as. dr̃ eni magnũ lignum et paruũ et magna arbor ⁊ parua ⁊ dicuntur plura indiuidua ⁊ plures p̃me ſub̃e plures homines et plura aĩalia. Alia eſt extenſio rei corporee ad p̃dicamentũ vbi vel ſitus ꝑtinens quam hꝫ ex ordine ⁊ poſitiõe quãtitatiua totius ſub̃e et partiũ eiꝰ in loco. ſm quem modum extenſionis: ſubſtãtia corporea dicitur localis et ſitualis. omnes tñ huiuſmodi extẽſiones cõueniunt ſub̃e corporee per quantitatẽ q̄ꝛ ex ratiõe qua eſt quãta: et nulla conuenit ſub̃e ſecluſa quantitate.

¶ Tertio Notãdum eſt ꝙ Joannes capreoli ponit in hac q̃ſtione quartã concluſionem ꝙ. ſ. eadem quãtitas numero põt per eſſentiã qñqꝫ eſſe maior ⁊ qñqꝫ minor ⁊ hoc per cõdenſationem et rarefactionem. ad cuiꝰ probationem adducit dicta. S. Tho. in cõmẽto ſuper. 4° phy. lec. 14. Sed certe nec ex verbis phi nec ex dictis. S. Tho. ſua cõcluſio ꝓbari poteſt imo magis vt videtur oppoſituꝫ. q̃m intentio phi et. S. Doctoris vt ipſe colligit parrafo. eſt igitur et corporis materia. et parrafo ſequenti: eſt probare contra antiquos ꝙ condenſatio non fiat per hoc ꝙ alique ꝑtes aliunde ſub intrãdo adueniant: neqꝫ rarefactio fiat per hoc ꝙ partes corpori inherentes extrahantur vt ponentes vacuum intra corpora exiſtimabant. ſed per hoc ꝙ materia eadem numero ſine addicione vel ſubtractione aliquarum partium: accipit nunc maiorem nũc minorẽ quantitatem ꝑ trãſmutationem. vt ſic rarefieri nichil aliud ſit q̃ȝ materiã recipe maiores dimẽſiones ꝑ reductionem de põ in actũ: cõdẽſari aũt ecõuerſo. huiuſcemõi aũt reductio de põ in actum fit per motum alteratiõis. nã rarefactio ⁊ cõdẽſatio motꝰ alterationis ſunt vt ibi. S. T. inquit. Cum igitur in motu

alteratiōis:forma que eſt terius per ſe a quo:nō
maneat eadem numero cum forma q̄ eſt termi-
nus in quē:ſequit̄ ꝙ ex dictis ph̄i et. S. Tho. alle
gatis accipi nō pōt ꝙ in rarefactione aut cōden-
ſatione eadem quantitas numero fiat maior et
minor. imo magis hētur ꝙ nō ſit eadem quanti-
tas numero:cū quātitas minor ſꝫ ſeipſam ſit ter-
minus ꝑ ſe a quo in augmēto per rarefactionem
et quātitas maior in decremēto ꝑ condēſationē.
ecōtra autem ē de terio ad quē. ¶ Forte ad hāc
rōnem dicet̄ ꝙ ſm viā. S. Tho. nō eſt vſqueq̄ꝫ
verum ꝙ in alteratiōe forma que ē per ſe terius
a quo nō ſit eadem numero cū forma q̄ eſt termi
nus ad quē:cum ipē ponat ꝙ motus intenſionis
et remiſſiōis in q̄litatibus vt in albedine ⁊ calidi
tate ⁊ ſimilibꝰ fiat manente ipa forma albedinis
et caliditatis eadem numero i nullo variata ſm
ſe:ſꝫ variatio eſt ex ꝑte ſubiecti ſm magis ⁊ minꝰ
prout latiſſime deductum fuit. li° p° diſ. 17. q. 2ª.
¶ Sed ad hāc obiectionē reſpōdemus ꝙ ꝓpoſi-
tio aſſūpta de termino a quo in motu alteratōis
eſt vl'r vera. alias motꝰ eſſet ꝑ ſe ab eodē ad idē
ſimplicit̄ qd̄ eſt cōtra veram ph̄iam. doctrina au
tem. S. Tho. in obiectiōe adducta non obſtat.
nam ſm eius viam:in motu intenſionis et remiſ
ſionis circa qualitates pro exēplo inductas: ter-
minus ꝑ ſe a quo:nō eſt aut albedo aut caliditas
ſm ſe:ſed maior aut minor ꝑticipatio ſubiecti.cū
eni aliquid fit ex minus albo magis album: ter-
minus per ſe a quo nō eſt ipſa albedo ſm ſe que
nec eſt in ſe maior neq̄ꝫ minor neq̄ꝫ dicitur ſm ſe
magis ⁊ minus qꝛ eſſentia eius conſiſtit in indiui
ſibili. ſed terminus per ſe a quo:eſt minor parti-
cipatio ⁊ ꝑfectio ſubiecti ſm albedinē. terminus
autem ad quē:eſt ſm eandē formā maior partici
patio ⁊ perfectio ſubiecti. hmōi aūt termini incō
poſſibiles ſunt ſimul in eodem ſubiecto. patet er
go ꝙ forma q̄ eſt per ſe terminꝰ a quo: nullo mō
eſſe pōt eadē numero cū forma q̄ eſt ꝑ ſe terminꝰ
in quē. ¶ Verū eſt tn̄ ꝙ alia verba. S. D. ſunt ex
quibꝰ concluſio Joannis capreoli videt̄ aliquaꝫ
ꝓbabilitatē hr̄e. ait eni. pª 2ᵉ q. 52. ar. 2° ad. pᵐ.
Ad. pᵐ ergo dicendum ꝙ etiam in magnitudine
corporali contingit duplicit̄ augmentū. vno mō
per addicioneꝫ ſubiecti ad ſubm ſicut ē in augmē
to viuētium. alio mō per ſolā intenſionem abſq̄ꝫ
oi addicione ſicut in his q̄ rareſiunt vt dr̄ in. 4°
phy. Itē. 2ª 2ᵉ q. 24. ar. 5°. Ad. pᵐ inquit dicen
dū ꝙ quātitas corꝑalis hꝫ aliq̄d inquātū eſt quā
titas et aliquid inquātum eſt forma accidētalis.
inquātū eſt quātitas hꝫ ꝙ ſit diſtinguibil' ſm ſitū
vel ſm numerū. et iō hoc mō cōſideratur augmē
tū magnitudinis ꝑ addicioneꝫ vt pꝫ in aialibus.
inquātū vero eſt forma accidentalis:eſt diſtigui
bilis ſolum ſm ſubiectū. et ſm hoc hꝫ proprium
augmentū ſic̄ ⁊ alie forme accidētales ꝑ moduꝫ
intenſiōis eiꝰ in ſubiecto ſicut pꝫ in his q̄ rareſiūt
vt ꝓbatur in. 4° phy. hec ille. In q̄bus v̄bis. S.
Tho. aperte dicit ꝙ in rarefactiōe augmētū ma-
gnitudinis fit ꝑ intenſionem eiꝰ in ſubiecto et nō
per addicionē. ecōtra ſequit̄ ꝙ ſit in cōdenſatio-
ne. ꝙ. ſ. minoratio ⁊ decrementū fiat nō ꝑ ſubtra
ctionem ꝑtium: ſed ꝑ ipſiꝰ quantitatis remiſſio-
nē. ſed ſm viam. S. Tho. eadem numero forma
eſt ſm quam intenſio ⁊ remiſſio fit in ſubiecto. ac
per hoc videt̄ ꝙ concluſio Joannis Capreoli ex
dictis. S. D. fulciatur. ¶ Sed in veritate neq̄ꝫ ex
verbis nūc a nobis inductis bn̄ intellectis: cōclu
ſio illa ꝓbari pōt. Pro cuiꝰ intellectu cōſideran-
dū eſt ꝙ vt accipitur ex doctrina ph̄i in p̄dicamē
tis: eiuſdē eſt intēdi ⁊ remitti et ſuſcipere magis
et minus. ſꝫ vt ibi ph̄s inq̄t: ꝓprietas quantitatis
eſt non ſuſcipere magis ⁊ minus. igitur neq̄ꝫ pro
prie loquendo quantitati conuenit intendi ⁊ re-
mitti neq̄ꝫ ſm ſe neq̄ꝫ ſꝫ participationē ſubiecti.
ſicut eni non dicimus ꝙ hec quantitas eſt magis
quātitas q̄ꝫ illa vt tricubita q̄ꝫ bicubita vel econ-
tra: ita neq̄ꝫ dicimꝰ ꝙ hoc quantū ſit magis quā-
tū q̄ꝫ illud vt tricubitum q̄ꝫ bicubitū aut bipeda-
le q̄ꝫ pedale lꝫ dicatur maius quantum. et huius
rō eſt. qꝛ magis ⁊ minus ꝓprie loquēdo denomi
nant ꝑfectionis gradus. maius aūt et minus no-
minaliter: denominant dimēſionales gradus vl'
proprie vt in quātitate et quanto: vel ꝑ ſimilitu-
dinem ad quantitatē vt in formis alioꝝ geneꝝ.
qꝛ ergo quātitas quātū ad ſue eēntie ꝑfectioneꝫ
gradus non hꝫ infra eādem ſpēm ſed conſiſtit in
indiuiſibili: ſm aūt dimenſionis totalitatem gra
dus hꝫ cū habeat ꝑtes ac per hoc non cōſiſtit in
indiuiſibili imo ſm ſe et ſm propriam rationem
eſt diuiſibilis vt dr̄. 5. metha. iō proprietas quā-
titatis eſt ꝙ nō ſuſcipiat magis ⁊ minus ⁊ ꝙ ſuſ-
cipiat maiꝰ ⁊ minꝰ noīaliter. ¶ Ex q̄bꝰ duo iferi-
mus. Unū eſt ꝙ in v̄bis p̄allegatis ⁊ vbicūq̄ꝫ. S.
Tho. dicat ꝙ augmētū quātitatis in rarefactiōe
vel in his q̄ rareſiūt fit ꝑ intenſionē: intēſio nō re
fert̄ ꝓprie et ꝑ ſe ad quantitatē ſm quaꝫ fit aug-
mentū: ſꝫ ad raritatē que ē ꝑ ſe terius rarefactio
nis ad quā tn̄ cōſequit̄ augmētū quātitatis. nam
rarefactio aut cōdēſatio nō eſt motꝰ ꝑ ſe ad quā
titatē ſꝫ ad qualitatē. ſ. ad raritatē vel dēſitatē. ꝓ-
ut. S. T. expreſſe dicit. li° p° ſen. diſ. 17. q. 2ª arti.
p° in. c. et iō vt ipſe ibi notat: motus rarefactiōis
aut cōdenſatiōis non dr̄ per ſe motus augmenti

ſed vel gñatio ſi ſit forma ſubalis vt qñ ex aere fit ignis: vel alteratio ſi ſit forma accidentalis ſicut qñ aer vel aq̄ rareſit. q₂ tñ huius motus terminū qui eſt forma ſubalis vel accidentalis: conſequit̃ naturaliter aliq̄ quantitas nā cuilʒ forme debet̃ quātitas determinata: ideo aliqñ motus rarefactionis aut cōdenſationis dr̃ motus augmēti vl' decremēti. debet tñ hoc intelligi nō ꝓprie et per ſe dictū ſed improprie ⁊ ex ꝯñti. Eſt ergo mens .S.D. in preallegatis verbis ꝙ in rarefactione fit augmentum quātitatis nō per addicionē magnitudinis ad magnitudinē vel quāti ad quātū qđ eſſet ꝓprie ⁊ per ſe moueri ſm motū augmēti: ſed fit ꝑ intenſionem non ꝓprie ⁊ per ſe ipſius quātitatis: ſʒ raritatis ad quā conſequit̃ naturaliter augmentū quātitatis. i. maior quantitas ꝗ̄ prefuerat in eo qđ rareſit. Vel ſi ipſam intēſionē aut motum intenſiōis referre velimus ad quantitatē: debet intelligi capiēdo intenſionē vel motū intenſionis large extenſo nomine intenſionis ad omnem motū quo fit augmentum forme ſm ſeipſam ſine addicione alicuius extrinſece aduenientis: ꝗuis talis forma nō magis actuet ⁊ perficiat ſubm neqꝫ ſubm ſm illam dicat̃ magis perfectū vel actuatū. vt ſic intēdi dicat̃ quod in ſeipm et non ex alio tendit̃ vel extendit̃. ¶ Secundūʒ qđ inferimꝰ eſt ꝙ quātitas ⁊ magnitudo ſm ſeipſam et nō ſolum quantū ad participationē ſubti hʒ proprie ⁊ per ſe gradus et augmentum ⁊ decrementum nō intenſiue ſʒ extenſiue ⁊ dimenſionaliter ſm longitudinem latitudinē et ꝓfunditatem. ex quo hʒ ꝙ ſit ⁊ dicat̃ maior et minor et equalis et inequalis: et ſubm eiꝰ maius ⁊ minus noīaliter equale ⁊ inequale. Sequit̃ hoc ex premiſſis ꝓ eo ꝙ vt allegatū eſt ex dictis phi. 5° metha. quātitas ſm ꝓpriam eius rōnem partes hʒ et eſt quid diuiſibile. vñ hʒ in ſe ⁊ ex ſe quādaʒ latitudinē et extenſionē ſm quā pñt in ea dari gradus ⁊ augmentū et decrementū: nō ſm ꝑfectionē in eadē ſpē ſed ſm dimenſionē. Ex ꝗbus concludimꝰ ꝙ in rarefactiōe et cōdenſatione: terius a quo augmēti ⁊ decremēti eſt quātitas ſm ſeipſaʒ minor in rarefactiōe ⁊ maior in cōdenſatiōe. ecōtra aūt eſt de terio ad quē. nā oīs forma hñs ſm ſe gradꝰ ac ꝑtes ⁊ latitudinē ſm quā fit trāſmutatio ſʒ magis ⁊ minꝰ vel de minori ad maiꝰ aut ecōtra: eſt ꝑ ſe terius formalis a quo. cū ergo vt ſup̄ dicebat̃: terius ꝑ ſe a quo motus vl' mutatiōis nō ſit idē nūero cū terio ad quem imo neqꝫ ſit illi cōpoſſibil' ſimplr̃ loquēdo: ſeq̄tur ꝙ ī rarefactiōe ⁊ cōdenſatiōe quātitas maior ⁊ minor q̄ ſūt termini augmēti nō ſit eadē nūero ſʒ eēntiā.

¶ Quarto Notādū eſt ꝙ. S. Tho. vbicūqꝫ loquit̃ de dimenſionibꝰ interminatis ſm ꝓpriam ſentētiam: eas negat eo mō quo Auenrois cōmentator illas poſuit in libro de ſuba orbis ꝙ. ſ. ꝑcedant ī materia oēm formam ſubalem ⁊ ſint a mā inſeparabiles. vñ et contra opinionem hāc Auenrois ſpecialeʒ facit tractatū de nā materie et de dimēſionibus interiatis pretitulatum. Verū eſt ꝙ in nōnullis locis vt. 4°. ſen. diſ. 11. q. pª. arti. p° ſub. ar. 3° ad. 4m. ⁊ magis. di. 12. q. pª ar. 2° ſub. ar. 4° in. cor. et. diſ. 44. q. pª. ar. p° ſub. ar. p°. ad. 3m et. ar. 2° ſub. ar. 5. ad. 3m videt̃ opinionem cōmentatoris probare de dimēſionibus interiatis. Sed in veritate cōſideratis circunſtantijs dictorū. S. Tho. nō illā tanqꝫ propriam ſententiam approbat: ſed vtit̃ opinione cōmentatoris ad ꝓpoſitum ſuum vt pʒ intuenti. eſt etiam cōſuetudinis doctorum nonnunqꝫ vti aliorum opinionibꝰ ad aliquā veritatem ꝓbandam quas tñ ſuis locis vbi ꝓpria conſideratio verſat̃ reprobant ⁊ reiciunt. Verū tñ reperimus ꝙ. S. Tho. in ſcriptis ſuis dupliciter ponat dimenſiones interminatas. Vno mō reſpectu forme a qua ꝑmo naturalit̃ trahūt originem: quāuis in ſuo eſſe ſemper ſint per aliquā formā terminate. Ad cuiꝰ intellectum ſciendum eſt prout. S. T. inquit. opuſ. 32. de natura materie: ꝙ dimenſiones ſunt quedā accidentia que ſequūtur materiam in ordine ad formam quā primo materia nata eſt recipere. hec autē eſt forma corporeitatis. non eni poſſibile eſt materiā recipere formā ſubalem quin cōſtituat̃ corpꝰ habēs tres dimenſiones quātitatis actu. vñ forma corporeitatis eſt a q̄ huiuſcemōi dimēſiones primo originē trahūt ⁊ dependent. Aduertendū tñ ꝙ quātitas duplr̃ depēdet a forma. Vno mō quantū ad eſſe actu: et iſto modo quantitas depēdet indifferenter a quacūqꝫ forma ſubali que materiā perficit et actuat. eſſe enim eēntie quātitatis et oīm accidentium eſt per formā ſubalem ꝑ quā ſuppoſitum ſubſiſtit quecūqꝫ illa ſit. nā cuiuſlʒ forme ſubſtantialis eſt dare eſſe exiſtentie materie ac compoſito et oībus accidentibus. Alio modo dependet quantitas a forma quantū ad nature originē q₂. ſ. origineʒ ab ea trahit naturaliter ab illa emanās: et iſto mō quantitas nō depēdet ab omni forma ꝑficiente materiā inquātū talis ē: ſʒ a ſola forma corporeitatis. ex hoc eni ꝙ mā conſtituit̃ in eē corporeo ꝑ formā: nāliter conſequit̃ ꝙ ſint in ea dimenſiones. ꝗuis enim oēm formā ſubalem naturali emanatione quantitas conſequat̃ in materia: nō tñ ſm gradum eius ſpecificū

quo materiā perficit ſed quantū ad infimū qui ē
gradus corporeitatis. aīa ſiquidez etiā humana
materie aduenīēs: quātitatem quādam naturali
emanatiōe ſecum trahit: nō ſm rationem qua ē
aīa ſed inquantum eſt forma corporeitatis. for-
ma igitur corporeitatis eſt a qua imediate et q̄ſi
adequate dimenſiones depēdent quantū ad ſue
nature originem. nō ꝙ huiuſcemodi forma in re
bus cōpoſitis alia ſit realiter a forma ipſarum ſpe
cifica: ſed q2 talis dependētia nō eſt ꝓprie ꝛ per
ſe loquēdo a formis rerum rōne gradus ſpecifici
et in eis ſupremi ſed rōne gradus infimi qui eſt
corporeitatis. et qm̄ potētia materie nō teriatur
directe et ꝑ ſe niſi per formam ad quā naturalit̄
et imediate ordinatur: ideo pō materie ad reci-
piēdum dimenſiōes nō terminatur ꝛ actuaꝛ per
quācunqȝ formā niſi quantū ad eſſe actu dimen-
ſionū quod indiſtincte habēt ab omni forma vt
dictū eſt: ſed terminaꝛ et actuatur per illā formā
a qua dimenſiōes ꝓprie et imediate dependent
quantū ad ſui originem. ex quo ſequiꝛ ꝙ poſſibi-
le ſit dimenſiōes habere eſſe actu per aliquā for-
mam. ac ꝑ hoc ꝙ ſint ſm earū eſſe terminate: et
ꝙ ſint in potētia reſpectu teriationis ꝛ actuatio-
nis quā nate ſunt habere ꝑ formā a qua ſm natu
re ſue originem dependent ꝛ ad quā ipſa mate-
ria actuata eſt in pō et per ꝯñs ꝙ ſm hoc dicātur
interminate. ita ꝙ in vna re eedem ſint dimēſio-
nes quantū ad eſſentiā terminate ꝛ interiate ſꝫ
aliū et alium ordinē ad diuerſas formas. Ut exē
pli grā in hoīe viuo dimenſiones terminate ſunt
et actuate per aīam quantū ad earū eſſe: ſunt tñ
in potētia et dicunꝛ interminate reſpectu forme
corporeitatis vt cadaueris. quia in mā hominis
viui eſt pō ad eaſdem dimenſiōes in eſſentia q̄s
nata eſt recipere ꝑ formam cadaueris ad quā eſt
in pō in homine viuo. Et iſte vt videꝛ eſt modꝰ
ponēdi dimenſiōes aliquas interminatas quem
.S. Tho. tenuit opuſculo ſupra allegato de na-
tura maſie. vbi cōcludens. caº 7º ſic ait. ex dictis
ergo faciliter pōt ſciri quomō dimenſiōes ſūt vel
pñt dici interiate. ſicut enim eſſentie rerū termi-
nanꝛ ꝑ ſua eſſe q̄ ſunt in rebus maxime formalia
ante vero q̄ȝ eſſe dicanꝛ non cōſiderantur ī actu
vt terminate: ita ꝛ dimenſiones predicte lȝ actu
ſint in hoīe vt in ſubiecto in quo hñt rationē mē-
ſure qȝ eſt ꝓprium eis: tñ eſſe in pō hñt cum non
ſint actu in illo ad quod depēdent ſm originem
anteq̄ȝ ipm̄ fuerit actu. nec illud mēſurant q2 ni-
chil hȝ ꝓpriam mēſurā qȝ nondū hȝ ꝓpriū eſſe.
hec ille. Ex q̄bꝰ verbis ꝛ ſequētibꝰ vſqȝ in finē ca
pituli duo apparēt de mēte. S. T. Unū eſt ꝙ ea-
dē eſſentia dimēſionū que in hoīe viuo eſt teria-
ta ꝑ aīam quantū ad eē actu et quātū ad ea q̄ eiꝰ
actualē exītiam conſequunꝛ: eſt interiata reſpe
ctu forme corporeitatis vt cadaueris quā hoīe
mortuo mā nata eſt recipere. ꝑ quā formam ipſa
etiā eēntia dimenſionum teriatur et actuaꝛ tāq̄ȝ
per formā quā ſm nature ſue originē primo reſpi
cit ꝛ a qua depēdet. Secundū eſt ꝙ in hoīe viuo
et mortuo nō eſt idētitas dimenſionū numerica
ſꝫ ſpecifica. hoc pȝ. q2 idētitas accidentiū nume-
rica depēdet ab identitate numerica ſubiorum et
actualis eſſe exiſtētie. ſed vt. S. T. expreſſe dicit
in p̄allegatꝭ v̄bis: dimēſiones aliud ſubm nume
ro habēt in hoīe viuo ꝛ in mortuo ꝛ aliud nume-
ro eſſe exiſtētie. ergo alie ꝛ alie numero ſūt dimē
ſiōes in viuo ꝛ in mortuo. et ꝑ ꝯñs non ſūt eedē
numero dimēſiones teriate ꝛ intermiate ſꝫ mo-
dū loquendi. S. Tho. in p̄dicto opuſculo: ſūt tñ
eedem in ſpē. q2 ipſa eēntia dimenſionum hȝ eſſe
actu in viuo ꝑ aīam: et eſſe in pō vt actuetur per
formā cadaueris. ¶ Alio mō reperimꝰ. S. Tho.
poſuiſſe dimenſiones interminatas ſup. Boe. de
trinitate vbi querit an varietas accidentium ſit
cā pluralitatis ſm numerum. ibi enim ſic ait. Di
menſiōes pñt dupliciter cōſiderari. Uno mō ſm
earū teriationem ꝛ dico eas terminari ſm termi
natā menſuram ꝛ figuram: ꝛ ſic vt entia perfecta
collocātur in genere quātitatis: et ſic non pñt eē
principiū indiuiduationis. q2 cum talis dimēſio-
num terminatio varieꝛ frequēter circa idiuiduū
ſequereꝛ ꝙ indiuiduum nō remaneret idē nume
ro ſemp. Alio modo poſſunt conſiderari ſine iſta
determinatione in nā dimēſionis tm̄: q̄uis nūq̄ȝ
ſine aliqua determinatiōe eē poſſint ſicut nec nā
coloris ſine determinatiōe albi et nigri aut alte-
rius determinati coloris: ꝛ ſic collocanꝛ in gene-
re quātitatis vt impfectū. et ex his dimenſionibꝰ
interiatis efficiꝛ hec mā ſignata et indiuidua ad
formā. et ſic ex mā cauſaꝛ diuerſitas ſm numerū
in eadē ſpē. hec ille. In q̄bus verbis apparet ꝙ di
mēſiōes interiatas dicit dimēſiōes itellectas a nō
ſm certū ꝛ deteriatum gradum mēſure ꝛ figure
q̄uis ſm eē ſp habeāt aliquē mēſure ꝛ figure gra
dū ac limitē. vt ſit ſenſꝰ ꝙ dimēſiōes ſūt pricipiū
indiuiduatiōis nō q̄de teriate. i. nō ſꝫ ꝙ hñt vnū
certū gradū ac limitē lōgitudis latitudis aut ꝓ-
funditatis: neqȝ ſm ꝙ hñt vnā certā ꝛ deteriatā
figurā. q2 cōtingit eodē indiuiduo manēte varia
ri in eo dimenſionū gradus et figuras: ſꝫ ꝓut ſūt
interiate. i. ea ratione qua hñt aliquem gradum
mēſure ꝛ figure non tñ determinate iſtū vel illū.
alias aliꝰ indiuiduū eēt hō cū ē bicubite magni-

tudinis:et aliud quãdo eſt tricubite quod eſt fal
ſũ.itaqꝫ dimenſiões interminatas appellat dimẽ
ſiones conſideratas abſqꝫ hoc vel illo gradu aut
limite ꝙuis ſemper habeant aliquem limitem
vel gradum.

¶Quinto notãdum eſt ꝙ ſm modũ
loquendi.S.Tho.opuſ.
32.° de natura marie et opuſ.42.de natura ge=
neris:omnis forma q̃ aduenit materie abſqꝫ pre
uia alteratiõe ad eam diſponente:dr̃ prefuiſſe in
mã ſm eſſentiam ſuam lꝫ non ſm eſſe actu.cuius
rationem aſſignat.quia forma non inducitur de
nouo in materiã ſm eſſentiã ſuam niſi per altera
tionem per quam forma preexiſtẽs abijcit᷑ ⁊ no=
ua introducitur.vñ et celuꝫ quod eſt vniuerſale
agens in hec inferiora nõ agit in ea ad nouã for=
mam inducendã niſi alteret.et iõ ſm phm celum
eſt primũ alterans.cũ ergo pars a toto ſeparata
eo ipſo ꝙ ſeparat᷑:hꝫ formam ſubalem dantẽ illi
eſſe actu ſeorſum a toto nulla alteratiõe ꝓceden
te q̃ naturaliter fit ꝑ contrarietatem qualitatum
elementariũ:ſequi videtur neceſſario ꝙ ipa fora
partis quantum ad eſſentiã prefuit in mã totius
ante ſeparationẽ partis a toto.ita ꝙ ꝑ eius ſepa
rationem nõ fuit parti acquiſita noua forma ſm
eſſentiã ſed nouum eſſe tm̃mõ per formam prius
exiſtentem ſine ꝓprio eſſe.¶Ad horum intelle=
ctũ pleniorem conſiderandum eſt ꝓut.S.Tho.
deducit ĩ preallegato opuſculo de nã materie ꝙ
triplex eſt differẽtia potentie.Quedã eſt põ ma
terie nude in qua nichil ẽ de actu forme educẽde
neqꝫ ſꝫ ſe neqꝫ ſꝫ virtutẽ neqꝫ ĩ ea ẽ diſpoſitio q̃=
liſcũqꝫ ad eã.Alia eſt põ materie vel ſubiecti ali=
qualiter diſpoſiti vel per alterationem factã cir=
ca ipm vel ꝑ virtutem alteratiuã in ipſo exiſten=
tem q̃lis eſt põ materie aeris quomodolꝫ diſpo=
ſite per agẽs naturale ad formã ignis ⁊ põ corpo
ris mixti in quo manet virtus elementaris que ꝑ
viam reſolutionis diſpoſitiua eſt ad formam ele
menti.Alia eſt põ quam habẽt ꝑtes exiſtẽtes in
toto ad eſſe ꝑ ſe ſeorſum a toto:q̃ non indiget al
teratiõe aut diſpoſitione vel virtute aliqua circa
ſubm ad hoc ꝙ reducat᷑ in actũ ſed ſola diuiſione
aut ſeparatione partis a toto.et hec potẽtia eſt
propinquiſſima actui.nam ṗma duo genera po=
tentiarum reduci nõ poſſunt ad actum niſi alte=
ratione ⁊ diſpoſitione precedente ꝙ̃ꝙ̃ nõ equa=
liter.quia maior requirit᷑ ad hoc ꝙ ṗma potẽtia
reducat᷑ ad actum q̃ꝫ ſecũda.potentia aũt tertio
mõ dicta reducitur ad actum ſine alteratiõe pre
uia vel diſpoſitiõe ſm cõtrarias qualitates.nam
ſubiecto exiſtẽte in optima diſpoſitione in qua ẽ
maxima elõgatio a contrarietate:adhuc partes
ſunt in põ maxime propinqua ſuo actui omni al=
teratione a ſuo termino diſtante:ita vt ad ſolaꝫ
abſciſionem vel ſeꝑationem partium a toto:ipa
põ reducatur ad actum.ex quo ſequit᷑ ꝙ talis ꝓ=
pinquitas non eſt per diſpoſitionem materie vel
ſubiecti ad alterationem habita cuius terminus
ſit inductio noue forme ſm eſſentiã.¶Aduertẽ=
dum tñ ꝓut.S.D.notat in preallegatis opuſ.ꝙ
in reb⁹ inanimatis ⁊ in aĩatis imperfectis vt ſũt
plante et alia q̃ deciſa viuunt:eadem forma per
eſſentiã que eſt forma toti⁹ eſt etiam forma ꝑtiũ
poſtq̃ꝫ a toto abſcindũt᷑ et ſeparant᷑.eo ꝙ forma
totius ſm eſſentiã ſuã eſt multiplex in potẽtia ꝓ
pinquiſſima actui ꝙuis ſit vna ĩ actu.que tñ per
diuiſionem vel ſeparationem partium a toto fit
multiplex in actu.vñ ſi lapis vel lignum diuidat᷑
in partes:in qualꝫ parte abſciſſa remanet forma
ſubalis lapidis vel ligni ſm aliud ⁊ aliud eſſe qḋ
ipſi parti acquiſitum eſt ꝑ ſolam diuiſioneꝫ.et cõ
ſimiliter ſi ramus abſcindatur a plãta:eadeꝫ for=
ma ſubſtãtialis totius.ſ.aĩa vegetatiua manet in
ramo.ita ꝙ eadem aĩa ſꝫ eſſentiã que prius erat
vna in actu in tota arbore et multiplex in poten
tia:fit per diuiſionem rami multiplex in actu.In
animalibus autem ꝑfectis vt in equo et leone et
ſimilibus ⁊ pariformiter in homine:forma ſubſtã
tialis partis a toto ſeꝑate aut abſciſſe:nõ eſt ea=
dem per eſſentiã cum forma ſubſtantiali totius.
nõ eni man⁹ vel pes abſciſſus ab equo eſt equus
queãdmodum pars lapidis a lapide abſciſſa eſt
lapis:et ramus a planta abſciſſus et tranſplanta
tus eſt plãta.Et ratio differentie eſt.qꝛ in anima
libus perfectis:anima que eſt forma ſubſtantia=
lis totius ꝓpter ſui perfectionem ita eſt vna actu
ꝙ nõ eſt multiplex in potentia.quanto enim ali=
quid eſt perfecti⁹:tanto eſt magis in actu et mi=
nus in potẽtia.vnde in parte diuiſa vel abſciſſa
a toto animali perfecto:non remanet eadem for
ma totius neqꝫ ſm eſſe neqꝫ ſm eſſentiam ſ꞉ alia
forma que quia non inducitur in materiam ꝑtis
per aliquam alterationem naturalẽ neqꝫ preuia
diſpoſitiõe:neceſſario ſequitur ex ſupradictis ꝙ
prefuerit in toto aĩali ſm eſſentiam lꝫ non quan
tum ad eſſe.qm̃ aliud eſſe hꝫ pars in toto ⁊ aliud
a toto ſeparata.nã vt ſuppoſitum eſt ſupra ex di=
ctis.S.Tho.noua forma ſm eſſentiã induci nõ
poteſt in materiam niſi preuia alteratiõe ad ei⁹
introductionem diſponente.Et ex his cõcludit᷑
ſm mentẽ.S.D.vbi ſupra ꝙ in hoĩe et in aĩalib⁹
perfectis ꝓter aĩam ẽ aliq̃ eẽntia forme ſine eẽ ſi=
bi ꝓprio:ꝙuis habeat eẽ toti⁹ ſibi cõicatũ a toto.

neq; eſt incõueniēs vt ibi dicit ꝙ plures forme ſꝫ eſſentiā ſint in vno cõpoſito dum tñ nõ ſint in eo plura eſſe. ſola enī natura ipſiꝰ eſſe vt dicit: ipedit plures formas ſbales eſſe in vno cõpoſito. nā vnitas ſuppoſiti ſtare nõ põt cū pluralitate eē ſubſtantialis. Sed qꝛ nichil eſt in actu niſi ꝑ eē actu et omne qđ nõ habet eē actu ē in potētia: ſeqtur ꝙ pluralitas formaꝝ ſm eſſentiā ſine eē vel plures eſſentie ſine eē: ſint forme nõ actu exiſtentes ſed in potētia. ac ꝑ hoc ꝙ mens. S. Doc. ſit in ſupradictis ꝙ in homine et in aīalibus ꝑfectis preter aīam q̄ eſt forma totiꝰ: eſt eſſentia alicuiꝰ forme ſine eē ꝓꝑo in potētia tñ non in actu. ſꝫ qꝛ iſta potētia eſt ꝓpinqſſima actui ita ꝙ nõ indiget ꝑuia alteratione diſponēte ad actū ſed ſola ſeparatione: ideo dicit prefuiſſe in homine vel in aīali ꝑfecto eſſentiā talis forme ad differētiā formarū q̄ neceſſario indigēt alteratione diſponēte ad ſui introductionē. q̄ qꝛ ſunt elõgate ab actu: non dicunt̄ ꝑfuiſſe in mā ſm eſſentiā. itaq; ſm modū loquēdi. S. Doc. in preallegatis opuſculis ponere in hoīe vel in animali ꝑfecto eſſentiā alicuiꝰ forme vel formā ſm eētiaꝫ ſine ꝓꝑo eſſe: ē ponere ipſam in potētia ꝓpinquiſſima actui: ita vt non indigeat aliquo motu vel alteratione ſm q̄litatum cõtrarietatē ad hoc ꝙ in actū reducatur. et iſte modus loquēdi ꝓbatur ratione ſupra poſita in ꝑncipio huius notabilis.

Quantum ad articulū quartū reſpõdēdū ē obiectionibꝰ aduerſarioꝝ. Et quidē ad primū ꝯchā cõtra ꝑmā concluſionē dr̄ ꝙ maior ē vera loq̄ndo d̄ ſuſceptiuo qđ ꝑ ſe ſuſtētamētū prebet ꝯtrariis accidētibꝰ: nõ tñ eſt vlr̄ vera de om̄i ſuſceptiuo cõtrarioꝝ ſiue ꝑ ſe et virtute ꝓꝑa ſiue ꝑ aliud et alteriꝰ virtute. naꝫ hoc modo accidēs põt eſſe ſuſceptiuū cõtrarioꝝ vt ſuꝑficies albi et nigri. et de hoc dictū ē latiꝰ in ꝑmo notabili. ¶ Ad. 2m dr̄ ꝑmo ꝙ maior eſt falſa. nõ eni eſt d̄ mēte Ariſtotelis qđ arguēs aſſumit. vñ qñ aer ꝯdenſat̄ ꝑ motū cõdēſationis aer ꝑdit aliquaꝫ q̄litatē. ſ. raritateꝫ et quātitas ꝑcedēs non manet eadē q̄ ꝑus. et de hoc dictū ē latiꝰ in tertio notabili. ¶ Dicit̄ ſecūdo ꝙ dato ſꝫ nõ cõceſſo ꝙ poſt aeris cõdēſationē eadē quātitas maneret in aere q̄ ꝑus fuerat per hoc ꝙ partes eiꝰ ꝓpinquiꝰ iacerent: ꝯña eſt falſa ꝙ pari modo partes ſubſtātie aeris eſſent ꝓpinquius iacētes ſine quātitate et ꝙ quātitas ſuperflueret. nā ſba nõ hēt ꝑtes dimēſiõales nec ſituales niſi ꝑ quātitatē. qm̄ ſba ſm ſe ipartibilis ⁊ indiuiſibilis ē vt dr̄ in ꝑmo phi. ¶ Ad. 3m negatur aſſūptū. et d̄ hoc dictū ē diffuſe in ꝑmo notabili. ¶ Ad. 4m dr̄ ꝙ quicqd ſit de maiori ꝓpoſitione minor tñ ꝓpoſitio ē falſa. qꝛ licet ſba ſm ſe ꝑior ſit quātitate: et tñ ꝑor ē quātitas. et ꝑores etiam ſunt ꝑtes quātitatis q̄ ꝑtes dimēſiue ſubſtātie. eo ꝙ ſba nõ hēat ꝑtes dimēſiuas niſi ꝑ quātitatem. quēadmodū licet ſba ſit ꝑor albedine: nõ tñ ſba ē prius alba q̄ ſit albedo. vñ deꝰ nõ põt cõſeruare partes ſubſtantie quātitatiuas ſine quantitate. ¶ Ad. 5m dr̄ ꝙ minor ē falſa capiēdo ꝑ ſeipam ꝓprie et ad itellectū arguētis. i. abſq; oī alio qđ nõ ē ſba. falſuꝫ ē eni ꝙ ſba māllis ꝑ ſeipaꝫ. i. ſecluſo oī alio qđ nõ ē ſba ſit ꝑſens ꝑ ſe et ꝑ ꝑtes ſuas dimēſionales alicui quāto. qm̄ ſine quātitate ſba talē modū ꝑſentialitatis nõ hēt. ¶ Ad. 6m cõceditur ꝑma ꝯña. ⁊ cū ꝓbatur ꝯñs eſſe falſum: dr̄ ad ꝑmā ꝓbationē ꝙ ꝯña illata ē vera neq; ē ꝯ magr̄m ſentētiaꝝ ſi recte intelligat̄. nā verba magiſtri ſic ſunt itelligēda ꝙ color et ſapor et alia accidētia in ſacramēto altaris ſunt ibi ꝑ ſe ſubſiſtētia. i. ſine ſuba. nõ ꝙ accidētia q̄ ſunt q̄litates: ſint penitus abſq; ſubiecto nā ſunt in quātitate. vñ cū magiſter diceret illa accidētia eē ſine ſubo: reddēs rõnē dicti ſubiūgit. qꝛ ibi nõ ē ſuba niſi corꝑis ⁊ ſanguinis dñici q̄ nõ afficit̄ illis accñtibꝰ. ¶ Ad. 2am ꝓbationē dr̄ ꝙ gloſa allegata itelligit nichil eſſe ibi põderoſuꝫ qđ. ſ. ſit ſba et corpus de gñe ſubſtātie qđ nālit̄ ē põderoſuꝫ. et ſi alit̄ gloſa intelligit tenēda nõ ē. nā neq; gloſa d̄creti ē magne auctoritatis. ¶ Ad. 7m negat̄ añs et ꝯña ē falſa. et ad ꝑmā añtis ꝓbationeꝫ dr̄ ꝙ in caſu dato in q̄libet ꝑte ſuꝑficiei diuiſa ē noua linea. et cū arguit̄ ꝯ ꝙ tūc eēnt īfinite linee: negat̄ ꝯña d̄ īfinitate ī actu nā vt dr̄. 3o phi. quātūcūq; diuiſio cõtinui procedat in īfinitū: ⁊ tñ ꝑtes ꝑ diuiſionē accepte om̄es ſunt finite. et idē dicēdū ē de pūctis ꝑ diuiſionem acceptis. ¶ Ad. 2am ꝓbationē dr̄ ꝙ q̇cq̇d ſit d̄ prima ꝯña nā nõ ē ſimplicit̄ cõcedēda ſicut iacet: et tñ cū ex illa ſuppoſita arguēs q̄rit vtrū linea ſit finita aut īfinita: rñdemꝰ ꝙ eēt infinita. neq; arguens ꝓbat cõtrariuꝫ. et cõſimilr̄ dicimꝰ ꝙ talis linea eēt quātitas et cõtinua. q̄ licet nõ hr̄et pūcta in actu: hr̄et tñ illa in pō nā diuiſibilis eēt in ꝑtes. neq; tñ inde ſeq̄ret̄ ꝙ pūcta nõ diſtiguāt̄ a linea et linea a ſuꝑficie et ſuꝑficies a corꝑe et corpus a ſba. quāuis eni deꝰ poſſet vnū iſtoꝝ cõſeruare ſine alio: nõ ideo ſequit̄ ꝙ vel ſint idē vel ꝙ ſꝫ viā nature alteꝝ ſuꝑfluat. ¶ Ad. 8m dr̄ ꝙ imo eſt cõſonū theologie ꝙ illa nõ poſſint fieri a deo q̄ iplicāt ꝯtradictionē q̄le ē hoc ꝙ ſuba hēat ꝑtes ſitualiter diſtātes ſine aliq̄ alia re a ſba: eo ꝙ ſba ſꝫ ſe

ſtimpartibilis et nõ ſituabilis. ¶Ad. 9m negaꝉ aſſumptũ loquẽdo de alietate formali. et ad eius ꝓbationẽ negaꝉ iterũ aſſumptũ loquẽdo ᵭ vnitate q̃ eſt ṗncipiũ numeri de q̃ arguẽs loquiꝉ. alias ſua ꝯña nõ valet. et ad ipſiꝰ ꝓbationẽ dicimꝰ ꝙ vnitas q̃ ẽ ṗncipiũ numeri ẽ accidẽs abſolutũ de gñe quãtitatis diſcrete. qḋ licet arguẽs neget: eſt tñ verũ neqꝫ eiꝰ oppoſitũ ipe ꝓbat. ¶Ad argumẽta Aureoli cõtra eandẽ cõcluſionẽ. Ad ṗmũ cõceditur ṗma ꝯña cũ ꝯñte ad ſenſuꝫ q̃ datꝰ ẽ in ſecũdo notabili. et ad ꝯñtis iprobationẽ negaꝉ ꝯña. nam mã et ſbã neqꝫ hñt neqꝫ hr̃e pñt ꝓpriam partibilitatẽ dimẽſionalẽ vel in ptes eiuſdẽ rõnis niſi ꝑ quãtitatẽ q̃ eſt eiꝰ cauſa. et cũ q̃riꝉ vtrũ ſit formalis vel effectiua: dicimꝰ ꝙ formalis. et ad huius iprobationẽ negaꝉ aſſũptũ. nõ eni eẽ album eſt ipa albedo: neqꝫ eẽ quãtũ ẽ ipa quãtitas et ſic de ceteris cauſis formalibꝰ et earũ effectibꝰ. ¶Ad 2m negaꝉ ṗma ꝯña. neqꝫ valet eiꝰ ṗma ꝓbatio. nã licet partibilitas materie ſit aliud a mã et pari mõ ptibilitas forme a forma: nõ ide ſeqꝉ ꝙ i eodẽ ſubõ ſit mltiplex quãtitas. q̃m ptibilitas materie ⁊ ptibilitas forme ſũt vna quãtitas. q2 ab vna ⁊ eadẽ quãtitate mã ⁊ forma et ſubã ꝯpoſita ⁊ cetera accidẽtia hñt partibilitatẽ. vñ cõcedimus ꝙ talis partibilitas q̃.ſ. eſt aliud a mã et forma et a ſbã cõpoſita eſt in ṗdicamẽto quãtitatis et ꝙ ſine illa impoſſibile ẽ ponere realitatẽ extẽſionis vel partibilitatis in ſbã. ¶Ad. 2am ꝓbationẽ negaꝉ aſſumptũ in eo ꝙ vtiꝉ nomine reſolutionis. non eni remota quãtitate a ſubã fit reſolutio corpis in nõ corpꝰ vł diuiſibilis in nõ diuiſibile: ſꝫ veruꝫ eſt ꝙ remaneret ſubã et corpꝰ de gñe ſubſtantie indiuiſibile. nec ẽ incõueniẽs ꝙ ex remotione ſolius quãtitatis id qḋ erat diuiſibile maneat indiuiſibile. queadmodũ ex ſola remotiõe albedinis ſubm qḋ erat albũ manet nõ albũ. Alie ꝓbationes nõ militãt ꝯ nos q̃ ponimꝰ talẽ partibilitatẽ q̃.ſ. ẽ aliud a ſubã eẽ de gñe quãtitatis. et tñ pter hãc nos ponimꝰ aliã partibilitatẽ in ſubã q̃ eſt ᵭ ṗdicamẽto ſubſtãtie ſaltẽ reductiue put in ſecũdo notabili deductuꝫ fuit. ¶Ad. 3m negaꝉ ꝯña. q̃m licet quãtitas dici poſſit partibilitas ſubſtãtie in bono ſenſu: et tñ partibilitas nõ recte diciꝉ quãtitas quãtitatis ſꝫ paſſio quãtitatis queadmodũ et diuiſibilitas. vñ arguẽs falliꝉ putãs ꝙ partibilitas ſit ꝓpe quãtitas. ¶Ad. 4m negaꝉ ꝯña. et ad eiꝰ ꝓbationẽ negaꝉ aſſumptũ. falſuꝫ eſt eni ꝙ nos ponamꝰ mãm ꝑ ſe hr̃e ꝓpriam partibilitatẽ et cõſimiliꝉ formã. imo nos ponimꝰ ꝙ neqꝫ materie neqꝫ forme ꝯuenit partibilitas ꝑ ſe ſꝫ ꝑ ſubãꝫ cõpoſitã: et huic ſubſtãtie ꝑ quãtitatẽ. ac ꝑ hoc ꝙ vna ẽ partibilitas et dimẽſio materie et forme ⁊ ſubſtãtie cõpoſite. vñ argumẽtũ ꝓcedit ex falſo. ¶Ad ea q̃ arguit ꝙ nullũ accidens ſit aliq̃ realitas in ſe terminata. Ad ṗmũ dr̃ ꝙ ille effectꝰ formalis ẽ aliq̃d derelictũ a forma in ſubõ et ẽ aliq̃d abſolutũ. ⁊ ad huiꝰ ṗmã iprobationẽ negaꝉ ꝯña. neqꝫ valet ꝓbatio. q̃m vt ſepe dictũ ẽ: nõ pñt oĩa abſoluta abinuicẽ ſeparari ꝑ potẽtiã diuinã. q2 q̃rundã ſeparatio iplicat cõtradictionẽ vt in ꝓpoſito. ¶Ad. 2am iprobationẽ negaꝉ ꝯña. neqꝫ valet eiꝰ ꝓbatio. q2 alia ẽ impſſio cauſe formalis et alia cauſe efficiẽtis. q2 ṗma ſp̃ ẽ ꝑ ſui pſentiã ⁊ informationẽ: impreſſio aũt cauſe efficiẽtis nõ ẽ ꝑ ſui informationẽ. q2 forma et efficiẽs nõ coicidũt. neqꝫ impreſſio efficiẽtis ſp̃ ẽ ꝑ ſui pſentiã. ¶Ad. 3am. negaꝉ aſſũptũ. non eni actuatio q̃ forma actuat ſubm ẽ de gñe actionis aut paſſionis niſi grãmatice loquẽdo: ſꝫ magis ẽ quoddã eẽ a forma ꝓfluens. ſicut eẽ albũ ẽ actuatio q̃ albedo actuat rem albã. ¶Ad. 4am cõcediꝉ ṗma ꝯña et ꝙ actuatio differt ab actu q̃ ẽ forma. et cũ vlteriꝰ q̃riꝉ ᵭ actuatione illiꝰ actuationis: dicimꝰ ꝙ q̃ſtio ẽ ipertinẽs q2 actuationis nõ ẽ alia actuatio. et cũ inde arguitur ꝙ pari rõne ſtãdũ eẽt in forma q̃ ſit eadẽ cuꝫ ſua actuatione: negaꝉ ꝯña. naꝫ ex forma: nãli ꝯña cõſequiꝉ actuatio: nõ aũt ex actuatione cõſequiꝉ alia actuatio. ſicut ex forma ſeqꝉ actio: nõ tñ ipa actio hꝫ aliã actionẽ q̃ ſit actio. ¶Ad. 5am dr̃ ꝙ albere nõ ẽ idẽ qḋ albedo neqꝫ ẽ reſpectꝰ albedinis ad ſubm ſed ẽ eẽ albũ et ẽ actuatio albedinis differẽs ab ea ſicut effectus formalis a forma. vñ pꝫ ꝙ eſt inſufficiẽs diuiſio arguẽtis ꝙ.ſ. albere vel eſt ipa albedo vel reſpectꝰ albedinis ad ſubm. ac ꝑ hoc totꝰ ſequẽs ꝓceſſus ſup tali inſufficiẽti diuiſione fundatꝰ ẽ inanis. ¶Ad. 2m dr̃ ꝙ ſubm ⁊ accidẽs ſibi inherẽs faciũt vnũ vnitate indiuiſiõis nõ ſm eorũ entitates ꝫ ſm indiuiſionẽ extitie q2 vna et idiuiſa vtriuſqꝫ extitia. vñ ñ ſũt vnũ ꝑ modũ acerui in q̃ plura nõ fiũt vnũ ꝑ modũ idiuiſionis neqꝫ q̃m ad eẽntias neqꝫ q̃m ad extitias. ⁊ ſic ceſſat totꝰ ꝓceſſus arguẽtis fundatꝰ ſup vnitate relatiua. ¶Ad. 3m dr̃ ꝙ vtraqꝫ ꝓpoſitio maior ⁊ minor ẽ falſa. et ad ꝓbationẽ maioris dr̃ ꝙ ꝓbatio ẽ nulla. q̃m ſimultas cõceptuũ nõ facit illa q̃ ſunt cõceptꝰ eẽ ſimpliciꝉ idẽ et nõ aliud et aliud. alias duo termini relationis q̃ ſimul ꝯcipiunꝉ nõ eſſent aliud et aliud i ſuis entitatibꝰ: neqꝫ mã et forma q̃rũ ẽ vnꝰ cõceptꝰ cõpoſiti. Probationes etiã minoris nõ valẽt. Nõ ṗma nã aſſumit falſũ. q̃m inherẽtia aliq̃d abſolutũ ẽ ſꝫ ſe licet cõnotet reſpectũ. inherere eni eſt in alio eſſe. Neqꝫ valet ſecũda ꝓbatio. ṗmo q2 ſupponit falſuꝫ.ſ. ꝙ inhe-

rentia eſſentialiť ſit quarta ſpēs qlitatis. ſecūdo qꝛ falſuʒ ē ꝙ qlitates de qrta ſpē ſint ipſamet inherētia. neqꝫ valet ꝓbatio ꝺ figura. tū qꝛ falſuʒ ē ꝙ figura ſit eēntialiť adiacētia. tū qꝛ inherētia nō eſt idē qꝺ adiacētia. neqꝫ accidēs ē idē qꝺ adiacētia. Auctoꝛ aūt ſex pncipioꝝ falſe allegať. nō eni in toto illo tractatu tale dictū ab eo repitur. imo neqꝫ ꝺ aliq̄ ſex pncipioꝝ dicit ꝙ ſit eſſentialiť adiacētia: quāuis de qbuſdā dicat ꝙ cauſanť vel relinquūtur ex adiacētia vt de quādo et de habitu. neqꝫ iteꝝ ſi id dixiſſet de ſex pncipijs: ideo eēt ꝓbatū de oīni accidēte vt arguēs fingit. ¶ Ad cōfirmationeʒ ꝺr ꝙ eē accidētis qꝺ eſt accidere vel inherere nō eſt eēntia accidētis ſʒ quoddā ei⁹ eē et inexiſtere. ¶ Ad. 4ᵐ ꝺr ad minoꝛē ꝙ eſt vera loquēdo de indiuiſione ꝗ̄ᵐ ad eē exiſtētie et nāliꝫtute: ſed ē falſa ſi intelligať de indiuiſione ꝗ̄ᵐ ad eſſentiā vel entitatē. et ad ꝓbationē minoꝛis diciť ꝙ quātitas nō ē eſſentialiť partibilitas ſed partibilitas ē ei⁹ paſſio. vñ nō eſt mod⁹ relictus in ſb̄a: ſed bene veruʒ eſt ꝙ ex actuali partitione quātitatis fit quedā partiū ſubſtātie partitio. et cū arguiť cōtra ꝙ de⁹ poſſet partitionē partium ſubſtātie facere ſine quātitate: dicim⁹ falſuʒ eē vt ſepe dictū ē. neqꝫ talis cāſitas ē effectiua ſed foꝛmalis vt ſupra in reſpōſione ad pmū Aureoli dictum fuit. ¶ Ad cōfirmationē negať aſſumptum loquēdo de dimēſionib⁹ eiuſdē rōnis. qm̄ partitio et extēſio ſubſtātie ex partitione et extēſione quātitatis cāta nō eſt de gn̄e quātitatis neqꝫ ē dimēſionalis ſʒ de genere ſubſtātie. put lati⁹ deductū fuit i ſecūdo nōbili. ¶ Ad. 5ᵐ ꝺr ꝙ ſi realitas terminata et diſticta a ſb̄a dicať realitas hn̄s exñtiā p ſe diſtinctā ab exiſtētia ſubiecti: falſum eſt ꝙ accidēs ſit hoc modo realitas terminata a ſub̄a diſtincta neqꝫ nos hoc ponim⁹. ſi aūt realitas terminata intelligať realitas q̄ eſt ſm ſuā quidditatē aliq̄ entitas q̄ neqꝫ eſt ſb̄a neqꝫ hēt ſb̄am ptem ſui quāuis ſuū eſſe ſit in ſub̄a: iſto modo accidēs eſt entitas terminata a ſb̄a diſticta. Neqꝫ ad hoc ſequunť incōueniētia ab arguēte inducta. Nō pmū nā cōſequētia ibi poſita eſt falſa. neqꝫ ei⁹ probatio valet. tū qꝛ falſum ſupponit. ſ. ꝙ figura ſit in diuiſio partiū. tū qꝛ ꝯña inde illata ē nulla. nā dato ꝙ ſimitas eēt indiuiſio partiū: nō inde ſequiť ꝙ q̄libet pars eēt ſimitas. vñ tot⁹ arguētis ꝓceſſus ē nullus ex falſis procedens. Neqꝫ. 2ᵐ. et. 3ᵐ incōueniēs ſequiť. qm̄ vtrūqꝫ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ nos ponam⁹ realitatē accidētis eē terminatā et diſtinctā a ſb̄a pmo modo qꝺ nō ponimus ſʒ tm̄ ſecūdo modo. ¶ Ad. 6ᵐ ꝺr ꝙ ꝓcedit ex eodē falſo ſuppoſito cōtra qꝺ auctoꝛitates cōmētatoꝛis ꝓcedūt. qꝺ aūt cōmētatoꝛ dicit poſt Ariſto. ꝙ accidētia nō hn̄t diffinitionē qꝛ nō hn̄t eēntiā: ꝺbʒ itelligi ꝙ ñ hn̄t diffinitionē neqꝫ eſſentiā completā ⁊ pfectā: eo ꝙ ſine ſub̄a neqꝫ eē neqꝫ diffiniri pñt. eo modo loquendi quo phs dicit. 7ᵒ metha{c} ꝙ accidentia nō ſunt entia niſi qꝛ entis. ¶ Ad argumēta cōtra ſecūdā ꝯcluſionē. Ad pᵐ qꝺ ē Aureoli ꝺr ꝙ maioꝛ ē falſa et expreſſe ꝯ phʒ in pdicamētis et in. 5ᵒ metha{c} q̄ quātitatē deſcribit ꝙ ē hn̄s ptes et in ptes diuiſibile. minoꝛ etiaʒ eſt falſa. vt ex ſupradictis apparet. ¶ Ad. 2ᵐ qꝺ eſt Scoti pʒ rñſio ex pmo nōbili. ¶ Ad. 3ᵐ cōcediť tot⁹ ꝓceſſus pter vltimaʒ particulā q̄ dicitur vel ſubſtare. qm̄ p ſe eē pfecti⁹ ē ꝗ̄ ſubſtare. et iō licet p ſe eē nō cōueniat nāliter accidēti: cōuenit tñ ſibi ſubſtare alteri. ¶ Ad. 4ᵐ ꝺr ad minoꝛē ꝙ eſt vera ꝺ depēdētia ad ſubʒ qꝺ ē ſb̄a. ⁊ talē depēdētiā neqꝫ quātitas neqꝫ aliqꝺ accidēs terminat nāliť. pōt tñ terminare depēdētiā ad ſubʒ q̄litercūqꝫ acceptū nō ſicut ſb̄a. et de hoc dictū ē diffuſe in pmo nōbili. ¶ Ad argumēta cōmentatoꝛis cōtra tertiā ꝯcluſionē q̄. S. T. adducit opuſ. ꝑal legato de nā materie: rñdet elegāter. S. T. ibidē ¶ Ad argumēta Gregoꝛij ꝯ eandē ꝯcluſionē ꝺr ꝙ in caſu arguētis ſi rarefactio fiat p ſolū motum rarefactiōis manēte eadē ſub̄a aeris: poꝛ quātitas aeris bipedalis coꝛrūpetur in tpe capiendo coꝛruptionē ꝓ diſpoſitione ad poꝛis quātitatis totalē deſitionē vel abiectionē. Et cū arguiť ꝯ. qꝛ vel pus ātiq̄ coꝛrūpereť et poſt noua generareť aut ſimul dū poꝛ coꝛrūpiť noua gn̄areť: rñdem⁹ ꝙ capiēdo gn̄ationē ꝓ diſpoſitiōe ad nouā quātitatē finaliť intētā queadmodū capiť coꝛruptio antique: ſimul dū antiq̄ coꝛrūpiť noua gn̄ať: ſic qn̄ aq̄ frigida caleſit vel calida fit calidioꝛ. qm̄ in hm̄oi motib⁹ ſimul fit receſſus a termino a quo ⁊ acceſſus ad terminū in quē diſpoſitiue. Et cū arguēs ꝯ hoc q̄rit vtrū talis coꝛruptio antiq̄ et gn̄atio noue fiat in tpe et partibiliť ſʒ ptes intēſiuas an ſm ptes extēſiuas: dicim⁹ ꝙ in motu rarefactiōis termin⁹ directe ⁊ p ſe ē foꝛma raritatis: termin⁹ aūt ſecūdari⁹ et ex cōſequēti ē quātitas extēſa. dicim⁹ ergo ꝙ ꝗ̄ᵐ ad pmū terminū q̄ eſt termin⁹ directe et p ſe: mot⁹ rarefactiōis ſiue ſʒ coꝛruptionē ſiue ſm gn̄ationē diſpoſitiue fit partibiliter ſm ptes intēſiuas inꝗ̄ᵐ foꝛma raritatis q̄ ē talis termin⁹ magis ac magis pticipať a ſub̄o et aliqn̄ etiā ſm ptes extēſiuas ſubiecti: non ꝙ q̄libʒ pars poſt ptem rarefiat: ſʒ qꝛ vſqꝫ ad aliquā latitudinē ſubm̄ rarefit pus et poſt ſm aliū terminū latitudinis queadmodū fit i calefactiōe aut dealbatione. et hoc cōtigit qn̄ coꝛp⁹ rarefactibile ē tā

magnū ꝙ vtꝰ p̄mi alterātis nō pōt ipm attigere
ſm totū. Et ꝺ hoc. S. T. ſup. 6° phi. lec. 5ª. Et in
cōmēto ſup librū ꝺ ſenſu et ſenſato caplo. obijciet
autē aliquis. Quātū vero ad terminū ſecūdariū
rarefactionis q̄ eſt quātitas extēſa plus q̄ꝫ prius
fuerat ſm vtutē agentis: dicimus ꝙ corruptio et
generatio diſpoſitiue fit ſm partes extēſiuas. Et
cū arguēs circa hoc q̄rit an in quolibet inſtāti tē=
poris mēſurātis totā rarefactionē erit noua quā
titas in illa pte materie et nulla durabit ꝑ tēpus
an pars p̄mo generata remanebit cū ſequētibꝰ.
Reſpondemꝰ ꝙ q̄ſtio iſta ꝓcedit ex falſo ſuppoſi
to arguētis. ſupponit quidē arguēs ꝙ in quolibꝫ
inſtanti tēporis mēſurātis rarefactionē generet
noua quātitas. hoc aūt eſt falſum. imo ꝑ aliquod
tēpus mēſurās motū rarefactiōis: manet prima
quātitas et fit diſpoſitio ad nouā quātitatē q̄ in
termino diſpoſitionis ſubito aggenerat corrup=
ta priori. et ſi rarefactio vlterius ꝓcedat: hec ip=
ſa quātitas aggenerata manet ꝑ aliquod tēpus
mēſurās diſpoſitionē ad aliā nouaꝫ quātitatē ra=
riorē et ſic quouſqꝫ rarefactio ſit terminata. vnde
diuiſio arguētis ē inſufficiēs. q᷑ nec in quolibꝫ in=
ſtanti tēporis mēſurātis rarefactionē noua quā=
titas generat neqꝫ pars p̄mo generata remanet
cū ſequētibꝰ ſed ē dare tertiū mēbrum ꝓpriie aſ=
ſignatū q̄. ſ. nō in quolibet inſtāti tpis ſed in iſtā=
ti termināte tēpus diſpoſitionis gn̄at noua quā=
titas corrupta priori. q̄ tamē nō fruſtra ponitur
corrūpi. tū q᷑ neceſſario id cōſequit ad motū ra
refactionis qui ē motꝰ alterationis et nō augmē
ti vel additionis. tū etiā q᷑ quātitas de nouo ge
nerata eſt rarior ac ꝑ hoc ſm raritatē intēſior. ita
ꝙ quātitatē p̄us exiſtētē nō ſecum cōpatitur cum
iſta ſit dēſior et in raritate remiſſior. ¶ Ad cōfir=
mationē ꝺr ꝙ falſum aſſumit. imo ſi calidum fiat
magis calidū ꝑ motū calefactionis: p̄or calor cor
rumpit et nouus intēſior generat. vn̄ pꝫ ꝙ totus
ꝓceſſus arguētis fundat ſup falſo et ē nullus. vi
detur aūt arguēs p̄ncipaliter falli in duobꝰ. vnuꝫ
eſt ꝙ in rarefactione et in quolibet motu altera=
tionis id quod de nouo acquirit: addit preexiſtē
ti q̄ꝺ falſum ē. nā cū ſit motꝰ alterationis: neceſſe
eſt ꝙ ſubm alteret ab vno in aliud. alteratio aūt
fit ꝑ amiſſionē p̄oris diſpoſitionis et noue acq̄ſi=
tionē. aliud ē ꝙ in quolibꝫ inſtāti tpis mēſurātis
motū alterationis: noua forma aut noua forme
portio acquirat ¶ Ad. 2ᵐ ꝺr ꝙ ꝓpter illa q̄ttuor
q̄ arguēs tangit et ꝓpter alia plura incōueniētia
negat quātitatē eſſe coeuā et ꝑpetuā materie. ne
qꝫ valēt reſpōſiones ab arguēte poſite. Nō pri=
ma. q᷑ falſum ē et cōtra doctrinā phi. 5° phi. et in
multis alijs locis ꝙ mā prima ſola ſit p̄mū ſubm
quātitatis. doctrina nāqꝫ phi eſt ꝙ ſubm ꝓpriuꝫ
accidētis eſt ens actu. mā aūt prima eſt pura po
tētia. ¶ Neqꝫ valet ſecūda. nā nō ſatis docte di=
ctū eſt ꝙ actꝰ ſecūdꝰ q̄ eſt q̄ꝺlibet accidēs prece=
dat actū p̄mū qui ē forma ſubalis. tūc eni ſecun=
dū p̄cederet p̄mum q̄ꝺ repugnat ꝓprijs rōnibꝰ
terminoꝝ. neqꝫ valet dicere ꝙ quantitas p̄cedit
formā ſubalē tēpore quāuis p̄cedat ab ea perfe=
ctione. qm̄ ſm phm. 7° metha' ſba p̄cedit q̄ꝺlibꝫ
accidēs nō ſolū nā et ꝑfectione ſed etiāꝫ tēpore.
¶ Neqꝫ valet tertia. q᷑ ad motū alterationis ꝺ
per ſe requirit ꝙ ſubm motꝰ ſit ens actu ad diffe
rentiā generationis cuiꝰ ſubm ē ens in pura potē
tia ꝓut phs docet in p̄mo et. 5° phi. et p̄mo ꝺ ge
neratione. ꝙ aūt ſit ens actu ꝑ formā dātē eē ſpe
cificū et nomē ⁊ diffinitionē: nichil cōfert directe
ad motū alterationis licet ſit cōſequēs: q᷑ ſi ſpēs
ſacramētales varient de albedine in aliū colorē
nulli dubiū eſt ꝙ id fieret ꝑ alterationē: ⁊ tamen
ſubm eiꝰ nō eſſet ens actu ꝑ formā dātem eē ſpe=
cificū et nomē et diffinitionē ad ſenſum arguētis
. ſ. ꝑ formā ſbalem. ¶ Neqꝫ valet q̄rta. qm̄ aſſūp
tū eſt falſuꝫ et cōtra veraꝫ phiam q̄ docet ꝙ om̄e
eſſe ē a forma et ꝙ forma ſubalis dat eſſe toti cō
poſito et partibꝰ eius et omnibꝰ accidētibꝰ. priꝰ
enim ordine nature ē ꝙ quātitas habeat eē exi=
ſtentie q̄ꝫ ꝙ habeat eſſe tātum vel tātū. vn̄ ſi an=
te formā ſbalēꝫ quātitas haberet eſſe ſimplicit. ſ.
eſſe exiſtētie licet nō tātū vel tātū: nō poſſet illud
habere niſi vel a ſe vel a mā prima quoꝝ vtrūqꝫ
eſt abſurdū. ¶ Ad argumēta ſumpta ex dictiſ. S.
Tho. cōtra eandē cōcluſionē pꝫ reſpōſio ex q̄rto
notabili. ¶ Ad argumēta Aureoli cōtra quartaꝫ
cōcluſionē ꝺr ꝙ ꝓcedūt de dimēſionibꝰ intermi=
natis ſm mētem et viā cōmentatoris q̄ eſt mul=
tū diuerſa a via. S. Tho. ſicut apparet ex quarto
notabili. vnde nō ſunt ad ꝓpoſitū concluſionis.
¶ Ad auctoritatem cōmentatoris in oppoſitum
adductam patet reſponſio et dictis. S. T. opuſ.
ſupra allegato de natura materie. Et hec ꝺ q̄ſtio
ne ſufficiant.

¶ Diſtinctio. xix.

CIrca decimã nonã diſtinctionẽ q̃rit̃ vtrũ ex minima parte coſte vl' ex minima carne ade potuerit formari corpꝰ eue ſine additione materie exteriorꝭ. Et arguitur ꝙ ſic. q2 indiuiſibile additũ indiuiſibili nõ facit ip̃z maius vt p3 ex. 6° phi. ſ3 mã ſ3 ſe ẽ indiuiſibilis. ergo additio materie ad mãm nõ facit aliqđ maius. ſi ergo ante additionez materie ad minimã carnem vel ad minimã ꝑtem coſte nõ potuit ex ipſa formari corpꝰ eue: ꝑ eandẽ rõnez nec poſt: cũ ſ3 additionez materie ſoliꝰ nichil efficiat̃ maiꝰ. ¶ In oppoſitũ arguit̃ ſic. impoſſibile ẽ totũ equari parti: omne eni totũ maiꝰ ẽ ſua pte. ſ3 minima pars coſte vel carnis ade equat̃ ſm mãm alicui parti corporis mulieris. ergo nõ equatur toti materie corporis mulieris. fuit ergo neceſſario in corpore mulieris aliqua materia p̃ter materiam coſte. ¶ In hac q̃ſtione erũt quattuor articuli vt ſup̃.

QUantuz ad primũ articulũ ſit p̃ma cõcluſio ꝙ ẽ deuenire ad tã paruã carnez vel ad tã paruũ os aut oſſis partem ꝙ nõ põt nãliter eſſe minor ſeparabilis et ꝑ ſe exiſtẽs in rez nã. Hãc cõcluſionem tenet. S. T. in cõmẽto ſup. p°. phi. lec. 8ª. Itez p° ſen. diſti. 30. q. 2ª. ar. 2°. in. c. Et. pª. ꝑ. q. 7ª. ar. 3°. in. c. ¶ Secũda cõcluſio ẽ ꝙ corpꝰ eue tãtum et tale quãtum et q̃le fuit in ſua formatione fieri nõ potuit de coſta ade abſq3 additione alterius materie. Hanc cõcluſionẽ tenet. S. T. in hoc. 2° li°. diſti. 18ª q. pª. ar. p°. in. c. Et. pª. ꝑ. q. 92. ar. 3° ad qđ facit qđ dicit. q. 109. ar. p̃mo in corpore.

QUantum ad articulũ ſecũdũ ponẽde ſunt aduerſarioꝝ obiectiones. Et q̇dẽ contra p̃mã cõcluſionẽ arguit Scotꝰ ꝓbando ꝙ nõ ſit dare minimum forme nãlis. ¶ Primo q2 Ariſto. in d̉ ſenſu ⁊ ſenſato ſoluẽs illã dubitationẽ. ſ. an forme ſenſibiles ſint diuiſibiles in iñ nitũ: dicit ꝙ q̃litates ſenſibiles ſunt d̉terminate ſm ſpẽs. ſ3 de q̃cũq3 vna q̃litate ſingulari vtrũ ip̃a hẽat terminabilitatem in ſe: videt̃ dicere ꝙ non. q2 qđ exiſtit continuitate illud hẽt aliud in actu: aliud in põ ſicut cõtinuũ3. hoc ẽ ſicut cõtinuũ ẽ vnũ3 ꝑ ſe in actu: et plura in potẽtia licet ꝑ accñs. et tunc reducta potẽtialitate quanti ad actũ ꝑ ſe: reducit̃ etiã potentialitas paſſiõis ad actũ ꝑ accñs. ita ꝙ nũq3 quãtitas per diuiſionẽ diuidit̃ in quãta mathematica. q2 ſicut nãle nõ ꝯponit̃ ex mathematicis: ita nec diuidit̃ in mathematica ſ3 in nãlia. ¶ 2°. Q2 quãdocũq3 aliq̃ paſſio conuenit alicui p̃cIſe ſ3 aliquã rõnẽ cuicũq3 cõuenit ſm illã rõnẽ: eidẽ cõuenit ſimpl'r eẽntialit̃. ſicut ſi videre natũ ẽ cõuenire p̃ciſe aĩali ſ3 oculos ⁊ nõ ſ3 manꝰ: cuicũq3 cõueniret eſſentialit̃ ſ3 oculos: ei ſimpl'r eẽntialit̃ ꝯueniret: l3 nõ cõueniat ei ſ3 manꝰ. ſ3 diuidi in partes ĩtegrales eiuſdẽ rõnis extẽſas nulli cõuenit formal'r niſi ꝑ quãtitatẽ. nec maximo nãli magis q̃3 minimo. ġ cũ minimo cõueniat ſ3 iſtã rõnẽ: ita ſimpl'r cõueniet minimo ſic̃ maximo. Qđ ſi dicat̃ ꝙ for̃a minimi ꝓhib3 illđ qđ cõpeteret ex quãtitate quãtũ eſt ex pte quãtitatis. Cõtra. ſi alicui ꝑ ſe aliq̃ ꝯñia ſunt incõpoſſibilia: et alia q̃cũq3 ſequunt̃ ad illa ſunt incõpoſſibilia. et multo magis ſi illa q̃ ſũt de eẽntiali rõne aliq̊ꝝ ſũt icõpoſſibilia: ⁊ ip̃a erũt. ſ3 diuiſibilitas in tales ꝑtes: vl' eẽntial'r cõſeq̃t quãtitatẽ vl' ẽ ꝑ ſe d̉ rõne eiꝰ ſic̃ phs aſſignat rõnez talẽ q̃lez. 5° metha͑. ġ cuicũq3 forme nãli ponit̃ iſtđ incõpoſſibile: eidẽ quãtitas erit incõpoſſibilis. et ita ſimpl'r nõ erit diuiſibile inq̃3ᵐ quãtũ. q2 ſimpl'r nõ erit quãtũ. ¶ 3°. Q2 nõ ẽ itelligibile aliq̃d eẽ quãtũ qui ſit ex ꝑtibꝰ. nec ꝙ ſit ex ꝑtibꝰ quin pars ſit minor toto. et ita nõ ẽ intelligibile ꝙ aliqđ ſit quãtũ idiuiſibile ita ꝙ nõ ſit in eo aliqđ minꝰ eo inexñs ſibi. Nec etiã põt poni aliq̃ caro ſimpl'r indiuiſibilis in tota carne. q2 ſic̃ punctꝰ ſepatꝰ non faceret quãtũ ſepatũ: ita nec caro punctalis ſi eẽt cum alia faceret aliquid maiꝰ nec continuũ3 nec cõtiguũ. vñ rõnes phi. 6° phi. ita iꝓbãt idiuiſibilitatẽ alicuiꝰ rei nãlis ſic̃ alicuiꝰ quãti inquãtu3 quãtu3. Dicet̃ forte ꝙ licet nõ ſit aliq̃ caro q̃ non hẽat ꝑtes q̃ru3 q̃libet ẽ caro et minor caro q̃3 illa totalis caro: tñ nõ q̃lib3 illaꝝ partiũ poſſ3 ſolitarie ꝑmanere: et iſto modo itelligit̃ minimũ forme nãlis. Cõtra hoc arguit̃ p̃mo. q2 ſic̃ eſſentiale eſt quãto poſſe diuidi in ꝑtes: ita ẽ ei eẽntiale ꝙ ſingulũ eoꝝ in q̃ diuidit̃ poſſit eẽ hoc aliq̃d. igit̃ nulli eoꝝ repugnat ꝑ ſe eẽ. Cõfirmat̃ iſta rõ et ꝯñia. tũ q2 ꝑtes ſunt eiuſdẽ rõnis q̊ ad mãm et formaz cũ toto. igit̃ pñt hr̃e ꝑ ſe exiſtẽtiã ſicut totu3 põt. tũ q2 ſi eẽnt ꝑ ſe: eẽnt indiuidua illiꝰ ſpeciei cuius

totũ eſt indiuiduũ. abſurdũ aũt videꝛ ꝙ aliquid
habeat in ſe nãm illã vñ ſit indiuiduũ vł poſſit eẽ
indiuiduũ alicuiꝰ ſpẽi. ita ꝙ ſibi nõ repugnet eẽ ꝑ
ſe indiuiduũ illiꝰ: ⁊ ſibi repugnet poſſe eẽ ſimplr.
et hoc ſaltẽ de illis q̃ nõ ſunt accidẽtia. nã modo
loquimur de ſubſtãtijs omogeneis q̃ nõ inherẽt
eẽntialiꝛ. tũ etiã q2 ꝑtes ſũt eẽntialr ꝑores toto.
igitur nõ repugnat eis contradictorie poſſe eſſe
ꝑores toto duratione. q2 nãliter nõ repugnat ipi
toti eẽ ꝑus tẽpore hoc modo. q2 nõ repugnat ſi-
bi cõtradictorie ex ꝑte ſui eſſe ꝑus duratione. vi-
detur ergo q̊ ad hoc eẽ dicẽdũ ꝙ forma nãlis nõ
tollit a toto nãli qui ita ſit totũ diuiſibile ſemꝑ ꝑ
quãtitatẽ ſicut quãtitas eẽt ſi ſola eſſet. ita etiam
nõ tollit quin qȯlibet diuiſuȝ poſſit ꝑ ſe eẽ quãtũ
ex ſe et ex ꝑte ſui: ſicut poſſet q̃libet pars quãti-
tatis in quã diuidereꝛ quãtũ. Et ſi dicas ꝙ ſtatiȝ
cõuertereꝛ in cõtinẽs: reſpõſio iſta nõ videꝛ eẽ ad
intellectũ q̃ſtionis. querimꝰ eñi minimũ potens
eẽ ex rõne intrĩſeca hoc ẽ cui ꝑ aliq̃d intrĩſecũ nõ
repugnet cõtradictorie minꝰ eo ꝑ ſe eẽ. nulla aũt
ratio intrĩſeca huiꝰ incõpoſſibilitatis aſſignatur
ſi totũ corrũpitur. circũſcribamꝰ eñi omne conti
nẽs et omẽ corruptiuũ et ꝙ ſola aq̃ ſit in vniuer-
ſo. quecũq͛ aqua data diuidaꝛ q2 hoc eſt poſſibi-
le: illa in q̃ fit diuiſio: nõ erũt nichila q2 hoc ẽ con
tra rõnem diuiſiõis. nec erunt nõ aqua q2 tũc aq̃
cõponereꝛ ex nõ aquis. nõ repugnat etiaȝ forme
illa paruitas q̃ fit in actu. q2 illa parua prefuit lȝ
in toto. nec ꝑ ipſam diuiſionẽ corrũpeꝛ aq̃ q2 cir-
cũſcriptũ eſt eẽ corruptiuũ. nõ igiꝛ videꝛ aliqua
rõ intrinſeca q̃re forme nãli repugnet quin ſemꝑ
quolibet ꝑ ſe exiſtẽte: poſſit aliq̃d minꝰ eẽ per ſe
exñs: licet forte rõ extrinſeca impeditiua talis ꝑ
ſe exñtie aſſigneꝛ vel cõtrarietas corrumpentis.
¶ 2°. arguiꝛ cõtra eandẽ ſolutionẽ. q2 in magni
tudine ſuꝑ quã eſt motꝰ: nõ eſt accipe minimũ. ſ.
minimã partẽ inexiſtẽtẽ. igiꝛ nec minimũ trãſitũ
ſuꝑ illã magnitudinẽ. q2 in iſto minimo tranſito
oporteret trãſire minimã ꝑteȝ magnitudinis. vñ
in motu locali nullo modo põt eſſe minimũ cum
tñ motꝰ ſit in forma nãlis. et eodẽ modo arguiꝛ
de tẽpore. ¶ Cõtra ſecundã cõcluſionẽ arguitur
multipliciꝛ. et ꝑmo ꝓbaꝛ ꝙ nõ ſolũ diuina ꝟtute
ſed etiã ꝟtute nature de paruo põt fieri magnuȝ
abſq͛ rarefactione et additione materie. qȯ de-
claraꝛ ſupponẽdo tria. Primũ eſt ꝙ in omĩbꝰ re-
bus naturalibꝰ eſt dare minimũ vt minimã cali-
ditatem et ſic de alijs. et hec ſuppoſitio clara ẽ in
primo phiſicorum. Secundũ eſt ꝙ elementa ge-
nerantur ex inuicem alternatim ſuperiora ex in-
ferioribꝰ et inferiora ex ſuꝑioribꝰ. Tertium eſt ꝙ
ſuꝑiora generãtur ex inferioribus ſm multiplica
tã analogiã. ita ꝙ ex vno pugillo terre fiunt decẽ
aq̃. et ex vno aq̃ decẽ aeris. et ſic vltra. et he due
ſuppoſitiones clare habentur ex. 2° ð gene. His
ſuppoſitis arguiꝛ ſic. vnũ minimũ aeris põt cõuer
ti in aquã ꝑ ſecũdã ſuppoſitionẽ. tunc q̃riꝛ aut cõ
uertiꝛ in minimũ aque aut in minꝰ minimo. non
eñi in minꝰ minimo q2 nõ eſt dare ꝑ ꝑmam ſup-
poſitionẽ. ergo cõuertiꝛ in minimũ aq̃. ꝫ ex mini
mo aq̃ poſſunt fieri decẽ minima aeris ꝑ tertiam
ſuppoſitionẽ. ergo a ꝑmo ad vltimũ ex vno mini-
mo aeris poſſũt fieri decẽ minima aeris. hoc aũt
fit abſq͛ additione materie et abſq͛ rarefactiõe.
q2 eque rarũ eſt minimũ aeris qȯ ꝑmo conuertiꝛ
in minimũ aq̃: ſicut decẽ minima aeris in que mi
nimũ aq̃ cõuertiꝛ et ecõtra. ¶ 2° arguit Durãdꝰ
ꝙ talis multiplicatio et ſi non naturali: tñ diuina
ꝟtute poſſit fieri ſine rarefactione et ſine additio
ne materie. dato inq̃t ꝙ multiplicatio de qua lo-
quiꝛ tua ꝓbatio ſolã quãtitatẽ attingat: nõ opor
tet ꝓpter hoc dicere ꝙ ſit ibi rarefactio. q2 cũ di-
cis ꝙ rõ diffinitiua rarefactionis eſt eandẽ mãm
accipe maiores diuiſiones falſum eſt. illa eñi que
ſunt diuerſa ꝑ eẽntiã nõ ſe hñt vt diffinitio ⁊ diffi
nitum. ſed paruũ fieri magnuȝ ſuppoſita eadẽ mã
et dẽſum fieri rarũ: ſunt diuerſa ꝑ eẽntiã. igiꝛ et c̃.
maior pȝ. Minor ꝓbaꝛ. q2 ille actiones ſunt di-
ſtincte realiꝛ q̃ ſunt ad terminos realiꝛ diſtictos.
rõnes enim motuũ et actionũ ſumunꝛ ex termi-
nis vt dicitur. 5° phi. ſȝ actio q̃ ex paruo fit mag
num: eſt ad ꝑfectã quãtitatẽ tanq͛ ad terminũ.
actio vero qua ex dẽſo fit rarꝫ: eſt ad qualitatem
vt habetur ex. 4° phi. ergo et c̃. ¶ 3°. ſic ex eadẽ
ꝓbatione. Illa q̃ ſunt diuerſa ꝑ eſſentiã. poſſunt
diuina ꝟtute ſeparari niſi alteꝝ ſit pura potẽtia
q̃ ab omni actu ſepari nõ põt. ſed extẽſio eiuſdeȝ
materie ꝑ maiorẽ quãtitatẽ et rarefactio ſunt di-
uerſe actiones realiꝛ. igitur. ¶ 4°. Q2 ſi rarefie-
ri eſſet eãdẽ materiã accipe maiores dimẽſiones
nõ põt eſſe rarefactio vbi nõ eſſet mã qȯ ẽ falſuȝ.
nã deꝰ poſſet accidẽtia remanẽtia in ſacramento
altaris mutare ſm rarũ et dẽſum. ¶ 5°. Deꝰ põt
facere quicquid ẽ in potẽtia materie nõ ſolũ na-
turali ſed etiã obediẽtiali. ſȝ quelibȝ materia quã
tum ẽ de ſe ẽ in potẽtia ad magnũ et paruũ rarũ
et dẽſum. igiꝛ deꝰ põt facere de paruo magnũ ſi-
ne rarefactione et ſine additione materie. maior
patet. Minor ꝓbaꝛ. q2 materia ſm ſe nõ ẽ quã-
ta aut qualis ſed in potẽtia ad quãtitatẽ et q̃lita
tem ſm quãlibet eiꝰ differentiã. et iſtud ẽ eq̃liter
in omni mã. vñ ſi mã mõtis et parui lapidis ꝑ in-
tellectũ ſeparenꝛ ab omĩ forma ſbali et quãtitate

nulla eſſꝫ differētia inter eas quātū ad ſuſceptio
nē magnitudinis et paruitatis raritatis et denſi=
tatis. ¶6° cōſtat ꝙ deꝰ poſſet facere quātū ſine
raro et dēſo ſicut ſine alijs qualitatibꝰ et etiā ſine
materia. ſed illud quātū nō eſt dubiū qui poſſet
mutare de magno in paruū et ecōuerſo. hoc autē
faceret ſine rarefactione et cōdēſatione et etiam
ſine additione et ſubtractiōe. igiť et c̄. ¶7° pōt
argui ꝑ dicta Henrrici. 7° qdlibꝫ. q. 8ª vbi ſic ar=
guit. Qn̄ aliq̄ ſunt quoꝵ vtrūqꝫ habet in ſe infini
ta: quātuꝫ pōt fieri ex vno tātū pōt fieri ex alio. ſ
tā mā minima q̄ꝫ maxima eque habēt ꝑtes infini
tas. q̄re ſi ex magna mā pōt fieri corpꝰ eue: ergo
et ex parua. ¶8° arguit ꝑ̇ncipaliť Henricꝰ ꝑ̇mit=
tendo diſtinctionē. mā inquit dupľr pōt cōſide=
rari. vno modo vt ē mā ſimpliciť. alio modo vt ē
ſub diſpoſitionibꝰ materialibꝰ. ꝑ̇mus modꝰ per=
tinet ad cōſiderationē methaphiſici. ſecūdus ad
cōſiderationē nālis phi. ſi ꝑ̇mo modo: ſic quātuꝫ
eſt ex rōne materie exñtis in coſta equaliter pōt
mulier formari de coſta ſine additione materie
et cū additione. qꝛ ad tot ⁊ tanta eſt in potentia
minima pars materie et tota ſimul. qꝛ in ꝑ̇ncipio
materiali nichil eſt diſtictū nulla differētia ſꝫ phꝫ
et cōmētatorē. 2° methaͤ. et ſic mā minime ſcin=
tille ſufficiēs eſt ad formādū de ea molē mundi. ſ
hoc nō eſt niſi reſpectu agētis ſupnaturalis q̄ pōt
agere aliq̄d ex mā ſm ꝙ mā ē abſolute nō ſm diſ
poſitiones naturales. qꝛ etiā pōt agere nō ex mā
ꝑ̇ſuppoſita vel preiacēte. reſpectu aūt agētis natu
ralis mā ſm ꝙ materia: nō eſt in potētia vt aliq̄d
fiat ex ea. qꝛ agēs nāle nichil natū ē agere ex mā
nuda niſi ſm ꝙ ē ſub dimēſionibꝰ naturalibꝰ. ita
ꝙ quātūcūqꝫ mā eſſet in potētia ad aliq̄d: agens
tn̄ naturale nichil pōt agere ex ea niſi ſm ꝙ ſub=
eſt diſpoſitionibꝰ naturalibꝰ. aliť eni nō eſt mate
ria nālis niſi vt eſt ſub diſpoſitionibꝰ naturalibꝰ.
et ſic videť ꝙ ex mā nuda deꝰ potuit formare cor
pus mulieris ſine additione et ſine rarefactione.
¶9° arguit ꝙ etiā ex mā exiſtente ſub quātitate
quātūcūqꝫ parua pōt id facere ſine rarefactione
et ſine additiōe materie. facere eni ꝺ paruo mag
nū ſine additione et rarefactione: repugnat agē=
ti naturali: nō aūt agēti ſupnaturali. ꝑ̇mum pꝫ. qꝛ
modus formādi aliq̄d ſm curſuꝫ nature pōt acci
pi vel ex ꝑte materie vel ex ꝑte actionis. ſi ex ꝑte
materie: ſic diciť fieri ſm curſuꝫ nature qn̄ ſꝫ diſ=
poſitionū naturaliū poſſibilitatē fit qꝺ fit de mā
illa. qꝛ ꝑ naturā nichil ꝓduciť ex mā niſi ſm poſ=
ſibilitatē diſpoſitionū naturaliū et ſic ipoſſibile fu
it mulierem fieri ex coſta ſine additione materie
niſi ꝑ rarefactionē. ita ꝙ manēte equali denſitate
impoſſibile ē ſm curſum nature ꝙ de minore fiat
maior ꝙ ſit eq̄lis dēſitatis: et ſi hoc eſt ipoſſibile
ex ꝑte materie: omnino ē ipoſſibile reſpectu cu=
iuſcūqꝫ agētis naturalis. qꝛ ſi ſic faceret ex ea: poſ
ſibile eſſet fieri ex ea. et ſic mā vniꝰ elementi non
pōt eē mā totiꝰ mūdi. imo fit ipoſſibile vt ex vno
pugillo ignis fiat vnꝰ pugillus terre. ꝺterminatū
eni eſt ꝑ naturā in q̄ ꝓportione fiat tātū denſum
de tāto raro et ecōtra. ſi aūt aliq̄d dr̄ formari ſꝫ
curſuꝫ nature ex ꝑte actionis: tunc dr̄ formari ſꝫ
naturā qn̄ fit tēpore debito et nō ſubito. qꝛ natu
ra nō q̄rit ſubitas mutationes. nec eas pōt face=
re niſi vt ſunt termini aliaꝵ. et ſic etiā ꝑ agēs na=
turale ipoſſibile fuit mulierē ꝺ coſta formari ſine
additione materie ſꝫ nō niſi ꝓpť modum nature
vel materie iā dictū. ſecūdū vero pꝫ ꝙ. ſ. ꝑ agens
ſupnaturale potuit fieri mulier ex coſta ſine ma
terie additione et ſine rarefactione. qꝛ deꝰ nō a=
git ſm naturā rari et denſi: ſꝫ ſm naturā materie
ſimpliciť. ſ tūc erit ſolū vnū miraculū ex ꝑte dēſi.
qꝛ extēdiť ſm extēſionē dimēſionū maioꝵ ex mi
noribꝰ. ſi aūt cōſidereť ſm ꝙ ē ſub diſpoſitionibꝰ
naturalibꝰ coſte: et q̄rať de formatione mulierꝭ
ſm curſum ſupnaturalē: ſic iteruꝫ ex coſta ſine ad
ditione potuit deꝰ facere mulierē ſubito coſtam
in mulierē trāſformando: ſed tūc ꝯcurrit duplex
miraculum. vnum iam dictum ex parte dimēſio=
num: aliud ex parte ſubite actionis. hec ille.

Quantum ad ar
ticulū tertiū ꝑ̇mo notādū ē ꝙ cū
phꝭ diffinit quātū. 5° methaͤ. ꝙ
eſt diuiſibile in ꝑtes q̄ iſunt: ⁊ cō=
tinuū ꝙ ē diuiſibile in infinitū: nō
eſt ſenſus ꝙ q̄libꝫ pars quāti vel cōtinui ſit diuiſi
bilis in ifinitū in ꝑtes quaꝵ q̄libꝫ ſit res ꝑ ſe exñs
in reꝵ nā: ſ ꝙ q̄ꝫᵐ eſt ex rōne quātitatis et conti=
nuitatis nō repugnat quāto et cōtinuo eē diuiſi=
bile in ifinitū. eo ꝙ om̄is pars quāti et cōtinui ſꝫ
ꝙ quātū et cōtinuū eſt: eſt quāta et cōtinua. non
eni quātū et cōtinuū cōponiť ex ꝑtibus indiuiſi=
bilibꝰ vt ꝓbať. 6° phi. cū hoc tn̄ ſtat ꝙ repugnat
rei quante et cōtinue diuidi in infinitum in par=
tes per ſe exiſtentes in reruꝫ natura rōne forme
ſubſtātialis et ſpecifice per quā res habent eē et
per ſe exiſtere. nā ſicut omnis forma ſpecifica ha=
bet determinatuꝫ ordinem et certos limites ſue
quidditatis et ſui eſſe in natura creata: ita et na=
turaliť exigit ꝓpa et ꝺterminata accidētia illam
conſequentia. ac per hoc et ꝓpriam et determi=
natam quantitatem licet cum aliqua latitudine

ꝓpter diuerſitatē materie et aliaꝝ ꝓprietatū et
cauſaꝝ īdiuidualiū. ſ; tñ eſt aliq̄ q̄ātitas tā mag=
na vltra quā talis ſpēs vt hominis vel leonis nō
extēdiť ꝑ nām: et alia tā parua infra quā nō repiť
neq; ſub ea nāliter ſubſiſtere et cōſeruari poſſet.
ꝓpter qđ phs dicit. 2°. li°. de aīa ꝙ omniū natu=
ra cōſtātiū terminꝰ ē et rō magnitudinis et aug=
mēti. vñ mathematici in ſuis demōſtrationibus
nō vtunť reali diuiſione cōtinui in infinitū. i. ſm
ꝙ eſt in reꝝ nā: ſed illā vł fingūt vel ſupponūt per
cōſiderationē intellectꝰ abſtrahētis q̄ātitatem
vel rē q̄ātā ſm ꝙ q̄āta ē a mā ſenſibili: q̄āuis
in reꝝ nā neq; ſit neq; eē poſſit naturaliť ſine mā
ſenſibili q̄ implicat et formā ſbalē ſpecificā et q̄li=
tates ac ꝓprietates īdiuiduales. neq; ſic abſtra=
hētiū eſt mēdaciū ꝓut dŕ. 2° phi. Ad cuiꝰ intelle
ctū ſciēdū ē ꝓut phs docet. 3° de aīa. Et. S. T.
deducit ibi in cōmento. Et. pª. ꝑ. q. 85. ar. p°. Et
multū late ſup Boetio đ trinitate vbi q̄rit an ma
thematica cōſideratio ſit ſine mā de his q̄ habēt
eſſe in materia: ꝙ opatio itellectꝰ ē duplex. Una
q̄ dŕ intelligētia indiuiſibiliū q̄ cognoſcit de vna=
quaq; re q̄d ē. Alia vero ē q̄ cōponit et diuidit. ſ.
enūciationē negatiuā vel affirmatiuā formādo: ⁊
he q̄dē due opationes: duobꝰ q̄ ſunt in rebus rñ=
dēt. Prima quidē opatio reſpicit ipāʒ naturā rei
ſm quā res itellecta aliquē gradū in entibꝰ obti=
net: ſiue ſit res cōpleta vt totū aliqđ: ſiue incōple
ta vt pars vel accidēs. Secunda opatio reſpicit
ipm eſſe rei qđ q̄dē reſultat ex aggregatione ṗn=
cipioꝝ rei in cōpoſitis: vel ipam ſimplicē naturā
rei cōcomitať vt in ſubſtātijs ſimplicibꝰ. et q; ve
ritas intellectꝰ ē ex hoc ꝙ cōformať rei: pʒ ꝙ ſm
hanc ſecūdā opationē intellectꝰ abſtrahere non
pōt vere qđ ſm rē cōiunctū ē. q; in abſtrahendo
ſignificať eē ſeparatio ſm ipʒ eē rei. ſicut ſi abſtra
ho hominē ab albedine dicēdo hō nō eſt albus:
ſignifico ſeparationē eē in re. vñ ſi ſm rē hō et al=
bedo nō ſunt ſepata: erit intellectꝰ falſus. hac igi
tur opatiōe itellectꝰ vere abſtrahere nō pōt: niſi
ea q̄ ſunt ſm rē ſepata: vt cū dŕ hō nō eſt aſinus.
ſ; ſm ṗmā opationē pōt ſeparare ea q̄ ſm rē ſepa
ta nō ſunt: nec tñ oīa ſʒ aliqua. Cū eñi vnaqueq;
res ſit itelligibilis ſm ꝙ ē actu vt dŕ. 10. methaᶜ.
oportet ꝙ ipa natura ſiue q̄dditas rei intelligať
vel ſm ꝙ ē actꝰ q̄dā ſicut accidit de ipis formis ⁊
ſubſtātijs ſimplicibꝰ: vel ſm id qđ ē actꝰ eiꝰ ſicut
ſube cōpoſite ꝑ formas ſuas: vł ſʒ id qđ eſt ei loco
actus ſicut in materia prima per habitudinē ad
formā et vacuū per ṗuationem locati: et hoc eſt
illud ex quo vnaq̄q; natura ſuāʒ rōnem ſortitur.
Quando ergo hoc per quod conſtituitur rō na=
ture per quod ipa natura intelligitur: hēt ordi=
nem et depēdentiā ad aliq̄d aliud: tūc conſtat ꝙ
natura illa ſine illo alio intelligi non pōt: ſiue ſit
cōiuncta cōiunctione illa qua pars cōiungiť toti
ſicut pes nō pōt intelligi ſine intellectu aīalis q;
id a quo pes hēt rōnem pedis depēdet ab eo a q̄
animal ē aīal: ſiue etiā ſit ꝯiūcta ꝑ modū quo for
ma coniungiť materie ſicut pars cōpoſito vel ac=
cidēs ſubiecto ſicut ſimuʒ nō pōt intelligi ſine na
ſo: ſiue etiā ſint ſʒ rē ſepata ſicut pŕ nō pōt intelli=
gi ſine intellectu filij q̄āuis ille relationes inue=
niant in diuerſis rebꝰ. Si vero vnū ab altero nō
depēdeat ſʒ id qđ cōſtituit rōnē nature: tūc vnū
pōt ab altero abſtrahi ꝑ intellectū vt ſine eo itel
ligať: nō ſolū ſi ſint ſepata ſm rē vt hō et lapis: ſʒ
etiā ſi ſm rē cōiūcta ſint: ſiue ea ꝯiūctione q̄ pars
et totū cōiūgunť. ſicut littera pōt itelligi ſine ſilla
ba et aīal ſine pede ſʒ nō econuerſo. ſiue etiā ſint
cōiuncta ꝑ modū q̄ forma cōiungiť materie et ac
cidens ſubō. ſicut albedo pōt intelligi ſine homie
et ecōuerſo. Sic igiť itellectꝰ diſtinguit vnum ab
altero aliť et aliť ſm opationes. q; ſm illā qua cō
ponit et diuidit: diſtiguit vnū ab alio ꝑ hoc ꝙ in
telligit vnū alij nō ineſſe. in opatione vero q̄ in=
telligit q̄d eſt vnūqđq;: diſtiguit vnū ab alio dū
intelligit q̄d eſt hoc nichil intelligēdo đ alio neq;
ꝙ ſit cū eo neq; ꝙ ſit ab eo ſeparatū. vñ iſta diſti=
ctio nō ꝓprie habet nomē ſepationis ſʒ ṗma tm̄.
Hec aūt diſtinctio recte dŕ abſtractio: ſʒ tunc tm̄
q̄ñ ea quoꝝ vnū ſine alio intelligiť: ſunt ſimul ſm
rē. nō enim dŕ aīal a lapide abſtrahi ſi aīal abſq;
intellectu lapidis itelligať. vñ cū abſtractio non
poſſit eſſe proprie loquendo niſi coniunctorum
ſm rem ſm duos modos cōiunctionis p̄dictos
. ſ. qua pars et totū coniungitur ſiue forma et ma
teria: duplex ē abſtractio. vna qua forma abſtra=
hitur a materia. alia qua totum a partibus. for=
ma autē illa pōt abſtrahi a materia: cuius eſſen=
tie ratio nō depēdet a tali materia. ab illa autem
materia non pōt forma abſtrahi per intellectum
a qua ſm ſue eſſentie rōnem dependet. vnde cū
omnia accidentia comparentur ad ſubſtātiam ſi
cut forma ad materiam: et cuiuſlibet accidentis
ratio dependeat ad ſubſtantiam: impoſſibile eſt
aliquam talē formā a ſubſtātia ſeparari. ſed acci
dentia adueniunt ſubſtātie q̄dā ordine. nam pri
mo aduenit ei quantitas: deinde qualitas: dein=
de paſſiones et motus. vnde quantitas poteſt
intelligi in ſubſtantia anteq̄; intelligātur in ea q̄
litates ſenſibiles a quibus dicitur materia ſenſi=
bilis: et ſic ſecundum rationem ſue ſubſtantie nō
dependet quantitas a materia ſenſibili ſed in=

telligibili tm̄. ſubſtātia enim remotis accidētibꝰ
nō remanet niſi intellectu cōprehenſibilis. eo ꝙ
ſenſibiles potētie non ꝑtingunt vſqꝫ ad ſubē cō-
prehēſionē. et de his abſtractꝭ ē mathematica q̄
cōſiderat quātitates et ea q̄ quantitates conſe-
quunꝰ vt figuram et hmōi. Totū etiā nō a q̇buſ-
dam ꝑtibus abſtrahi pōt. ſunt etiā quedam par-
tes a q̇bus totius ratio dependet. qñ. ſ. hoc ē eſſe
toto tali qđ ex talibꝰ partibus cōponi: ſicut ſe hꝫ
ſillaba ad litterā et mixtū ad elemēta. et tales ꝑ-
tes dicūtur ſpēi ⁊ forme ſine quibꝰ totum itelligi
non pōt cum ponanꝰ in eius diffinitiōe. Quedā
vero ꝑtes ſunt que accidūt toti inquantū hmōi
ſicut ſemicirculus ſe hꝫ ad circulū. accidit eni cir
culo ꝙ ſumantur ꝑ diuiſionē due eius ꝑtes equa
les vel inequales vel etiā plures. nō autē accidit
triangulo ꝙ in eo deſignenꝰ tres linee: qꝛ ex hoc
triāgulus eſt triāgulus. Similiꝰ etiam per ſe com
petit homini ꝙ inueniatur in eo aīa rationalis ⁊
corpus compoſitum ex quattuor elementis. vñ
ſine his ꝑtibus hō intelligi nō poteſt: ſꝫ hec opor
tet poni in diffinitione homis vnde ſunt partes
ſpēi et forme. ſed digitus: pes: manꝰ: et hmōi ſūt
preter intellectum hominis. vnde ex illis ratio
eſſentialis hoīs non dependet. vñ ſine his intel-
ligi poteſt. ſiue enim habeat pedes ſiue nō: dum
mō ponatur cōiunctus ex aīa rationali et corpo-
re compoſito ex quattuor elemētis ꝓpria cōmix
tione quam requirit talis forma eſt hō. et he par
tes dicuntur ꝑtes materie que non ponuntur in
diffinitiōe totius ſed magis ecōuerſo: et ita ſe ha
bent ad hoiem omnes ꝑtes ſignate: ſicut hec aīa
et hoc corpus ⁊ hoc os et hmōi. he enim partes
ſunt ꝑtes materie. que q̇dem ſunt ꝑtes ſortis et
platonis: nō tamē homis inquātū eſt hō. et ideo
pōt homo abſtrahi ꝑ intellectum ab illis ꝑtibus.
et talis abſtractio ē vniuerſalis a particulari. et
ita ſunt due abſtractiōes intellectus. vna q̄ reſ-
pondet vnioni forme ⁊ materie vł accidentis ⁊
ſubiecti: ⁊ hec eſt abſtractio forme a mā ſenſibili.
alia que reſpondet vniōi totius et partis: ⁊ huic
reſpōdet abſtractio vniuerſalis a particulari que
eſt abſtractio totius in qua cōſideratur abſolute
nā aliqua ſꝫ ſuā rationē eſſentialē abſtracta ab
oībus partibus q̄ non ſunt ꝑtes ſpēi ſed ſunt par
tes accidētales. Nō aūt inueniunꝰ abſtractiōes
eis oppoſite quibus pars abſtrahatur a toto vel
materia a forma. quia pars nō poteſt abſtrahi a
toto per itellectum ſi ſit de partibus materie in
quarū diffinitione poniꝰ totum. vel poteſt etiā
ſine toto eſſe ſi ſit de partibus ſpēi. ſicut linea ſine
triangulo vel littera ſine ſillaba vel elementum

ſine mixto. in his autem que ſm eſſe pñt eē diui-
ſa: magis hꝫ locum ſeparatio q̄ abſtractio. Simi
liter autem cum dicimus formā abſtrahi a mate
ria: non intelligiꝰ de forma ſubali. qꝛ forma ſuba
lis et mā ſibi correſpōdens dependent adinuicē
vt vnū ſine alio non poſſit intelligi eo ꝙ ꝓprius
actus in ꝓpria materia fit: ſed itelligiꝰ de forma
accidentali q̄ eſt quantitas ⁊ figura. a qua q̇dem
mā ſenſibilis ꝑ intellectū abſtrahi nō pōt: cū q̄li-
tates ſenſibiles nō poſſint intelligi nō pre itelle-
cta quantitate. ſicut pꝫ in ſuperficie ⁊ colore. nec
etiā pōt intelligi eſſe ſubm motus qđ nō intelli-
gitur quātū. ſubſtātia aūt q̄ eſt mā intelligibilis
eſſe pōt ſine quātitate. vñ cōſiderare ſubam ſine
quātitate: magis ꝑtinet ad genus ſeparatiōis q̄
abſtractiōis. Sic igiꝰ in operatione intellectꝰ tri
plex diſtinctio inueniꝰ. Una ſm operationē itel
lectus cōponentis ⁊ diuidentis q̄ ſeparatio diciꝰ
ꝓprie: et hec cōpetit ſcientie diuine ſiue metha-
phiſice. Alia ſꝫ oꝑationē qua format q̇dditates
rerū que ē abſtractio a mā ſenſibili. et hec cōpe-
tit mathematice. Tertia ſm operationē qua fit
abſtractio vl̄is a particulari: et hec cōpetit etiā
phiſice: et eſt cōis oībus ſcientijs. qꝛ in oī ſcientia
p̄termittiꝰ qđ eſt ꝑ accidēs et accipiꝰ qđ eſt ꝑ ſe.
Et qꝛ q̇dā nō intellexerūt drīam duoꝝ vltimorū
a p̄mo: īciderūt in errorē vt ponerēt mathemati
ca ⁊ vniuerſalia a ſenſibilibꝰ ſeꝑata: vt pythago
rici ⁊ platonici. hec ille. Ex q̇bꝰ apparet ꝙ oē quā
tū hr̄e terminū magnitudinis ī plus ⁊ in minꝰ ſꝫ
ꝙ exiſtit in rerū nā: non īpedit diuiſionē continui
et quāti in īfinitū ſm abſtractionē mathematico
rum ſm quam ⁊ non aliter quantum ⁊ continuū
in infinitum eſt diuiſibile.

¶ Secundo Notādū eſt ꝙ lꝫ ele-
mēta generenꝰ adin
uicē via nature ꝓut phs docet. 2° de gene. nō tñ
ex quātacūqꝫ portiōe cuiuſlꝫ elemēti p̄t qđlꝫ aliđ
elemētū gñari. vñ ex minimo cuiuſlꝫ elemēti non
pōt qđlꝫ aliđ elemētū gñari: lꝫ bñ ex minimo ali-
cuiꝰ. Ad cuius intellectū duo p̄ſupponenda ſunt.
Unū eſt ꝙ gñatio nālis tam ex ꝑte generātis q̄
ex ꝑte generati eſt eoꝝ que actu exiſtūt in rerum
natura. cuiꝰ ratio eſt. qꝛ terminus qđ generatio-
nis nālis ē genitū actu exiſtēs in rerū nā per for-
mā que eſt terius generatiōis quo. quā naturali
emanatiōe cōſequitur eſſe actu. generās autem
neceſſario eſt actu exiſtēs. tū qꝛ nihil agit niſi in-
quātū eſt ens actu. tū etiam quia omne generās
generat ſibi ſimile. generat aūt ens actu exiſtēs.
et ex hoc conſequitur ꝙ qñ vnum elementum ex
alio gñatur: tam generās q̄ genitum hꝫ terminū

magnitudinis in augmento ⁊ in decremento infra vel vltra quem nec gñare nec gñari pōt ſicut nec actu exiſtere. Aliud ſuppoñendū eſt ſm phm in. 2° de gñatione ꝙ aqua eſt rarioꝛ terra in decuplo et aer aqua ⁊ ignis aere. et ecōtra terra eſt denſioꝛ aqua in decuplo et aqua aere ⁊ aer igne. ¶Ex quib⁹ inferim⁹ ꝙ qꝛ aer in decuplo eſt rarioꝛ aqua ⁊ aqua in decuplo denſioꝛ aere ex ſecundo ſuppoſito: ꝙ ex minimo aeris generari nō poteſt aqua neqꝫ minimum aque. ꝓbatur hoc. qm̄ ſicut ex vno pugillo vel vna poꝛtione aque fiunt per rarefactionem decem pugilli vel decem poꝛtiones aeris: ita econtra neceſſe eſt ꝙ vnus pugill⁹ aut vna poꝛtio aque fiat per cōdenſationem ex decem pugillis vel poꝛtionibus aeris. ſed minimum aeris nō ſolum nō habet decem ſed nullas partes aut poꝛtiones habet: alias eſſet aliquid minus minimo. nam quelibet poꝛtio minus ē eo cuius eſt poꝛtio cū omnis pars ſit minoꝛ ſuo toto. ergo ex minimo aeris nihil aque generari poteſt. et idem dicendum eſt de minimo aque reſpectu terre: ⁊ de minimo ignis reſpectu aeris. ex minimo tamen terre per rarefactionem generari poſſet aqua et ex minimo aque aer et ex minimo aeris ignis. eo ꝙ minimo nō repugnat extendi ⁊ fieri maius ſiue per additionem ſiue per rarefactionē ſicut ei repugnat conſtringi ⁊ fieri minus. deſcribit̄ enim minimum cuius nichil ſui generis eſt minus. itaqꝫ non repugnat minimo ꝑ ſe ⁊ abſolute loquendo ꝙ ex eo aliquid generetur ſed repugnat minimo ſupioꝛis elementi ꝙ ex eo generet̄ elementū inferius. eo ꝙ talis generatio fieri non pōt naturaliter niſi per condenſationē in decuplo quod repugnat foꝛmaliter minimo. eo ꝙ cōdenſatio fiat per hoc ꝙ aliqđ quantuꝫ fit minus: ſed minimo dari nō poteſt minus.

¶Tertio Notandū eſt ꝙ ſicut illa dicunt̄ eſſe in pō naturali materie q̄ per agēs naturale et naturalibus diſpoſitionibus mediantibus educi poſſunt in actu niſi defectus cōtingat ex pte alicui⁹ principioꝝ: ita ⁊ illa dicunt̄ eſſe in pō obediētiali materie que per agens diuinū cui materia rerum ad nutū obedit ex ea fieri pñt. hec aūt ſunt oia illa que repugnātiā cōtradictiōis non hñt. repugnātia aūt cōtradictiōis non ſolū cōtingit in facto ſed ⁊ in mō fiēdi. queadmodū enim repugnat cōtradictoꝛie ꝙ hō ſit ⁊ nō ſit rōnalis: ita cōtradictoꝛie repugnat ꝙ ſit rōnalis ſꝫ vires ſenſitiuas aut vegetatiuas et nō ſm aiam intellectiuā. vñ lꝫ virtus dei agentis attingat materiā nudā ita ꝙ ſine preuijs diſpoſitionibus pōt facere quicqđ eſt in pō materie non ſolū naturali ſed etiā obedientiali: non tñ id fieri pōt quocūqꝫ mō imaginabili. qꝛ nō illo mō qui repugnantiā contradictiōis implicat. pōt ei deus ex mā nuda. i. non pri⁹ diſpoſita hoiem foꝛmare: vel etiā ſine mā preexñte illā de nouo creādo ſimul cū diſpoſitionib⁹ ad conſiſtentiam hois neceſſario reqſitis: non tñ pōt hoiem foꝛmare vl̄ foꝛmā humanam in materiā introducere cū quibuſcūqꝫ diſpoſitionib⁹ indifferēter. qꝛ nō cū tanta raritate quāta eſt raritas aeris: aut cū illa dēſitate que naturalis eſt lapidi aut ferro. qm̄ talis diſpoſitio repugnat contradictoꝛie nature hois que ſm ꝓpriam rōnem ſpecificā cōſtat ex carnibus ⁊ oſſibus. ¶Ex qbus inferimus ꝙ lꝫ mā ſm ſe ſit equaliter indifferēs ad magnū ⁊ paruum ⁊ pō dei indifferēter ſe extēdat ad magnū ⁊ puum ita vt poſſit facere materiā indifferēter magnaꝫ vel puam et ex quātūcūqꝫ parua facere magnaꝫ et ecōtra: nō tñ id fieri pōt ꝑ potētiā diuinā quocunqꝫ mō. qꝛ non pōt fieri ex quantacūqꝫ modica vel pua mā: magna ſine additione materie vl̄ abſqꝫ rarefactiōe. neqꝫ ex quātacūqꝫ magna pōt fieri pua abſqꝫ ſubtractiōe vel condenſatione eo ꝙ hoc iplicat cōtradictiōis repugnantiā. vt exēpli grā ſi ex quantūcūqꝫ parua mā pōt fieri magna: ponat̄ de mā vni⁹ pugilli aeris fieri mām cētū pugilloꝝ terre abſqꝫ additiōe materie vel pexiſtētis vel de nouo create: certū eſt ꝙ i vno pugillo terre plus eſt de mā q̄ȝ in vno pugillo aeris ex foꝛmali rōne vtriuſqꝫ nature. ergo multo pl⁹ de mā eſt i centū pugillis terre q̄ȝ in vno pugillo aeris. ſꝫ ſi ex mā vnius pugilli aeris fiat mā cētuꝫ pugilloꝝ terre abſqꝫ additiōe vel rarefactiōe aliqua vt ponebat̄: ſequit̄ repugnātia cōtradictionis. nā qꝛ nature aeris ſm ꝓpriam rationē cōuenit ꝙ ſub equalib⁹ dimēſionib⁹ multo min⁹ hēat de mā q̄ȝ terra: ⁊ ecōtra nature terre ex ꝓpria rōne cōuenit ꝙ ſub eq̄libus dimēſionib⁹ hēat multo pl⁹ de mā: ſi ponat̄ ꝙ ex mā vni⁹ pugilli aeris fiat abſqꝫ additiōe aliq̄ mañia centū pugilloꝛum terre: ſequit̄ ꝙ tantū de mañia ſit in vno pugillo aeris quātū i cētū pugillis terre cū ponat̄ mā cētū pugilloꝝ terre fieri ex ſola mañia vni⁹ pugilli aeris ſine vlla additiōe mañie vl̄ rarefactiōe aut cōdēſatiōe. ſꝫ de rōne foꝛmali vtriuſqꝫ nature nō eſt poſſibile tātū eē de mañia i vno pugillo aeris quātū ē nō ſolū in cētū pugillis terre ſꝫ neqꝫ q̄ȝtū eſt i vno pugillo terre. vñ pꝫ ꝙ repugnātia ꝯdictiōis iplicat̄ ꝙ ex quātacūqꝫ pua mañia fiat magna ſine additiōe ⁊ rarefactione. et pari mō ſi ex quātacunqꝫ magna fiat parua ſine ſubtractione materie ⁊ condenſatione.

Quantum ad articulū quartuȝ reſpōdēdum eſt obiectionib⁹ aduerſarioꝝ. Et quidē ad pmuȝ Scoti cōtra primā cōcluſionē dr̄ ꝙ nō ē intētio phi vbi allegat̄ ponere differentiā in qualitatib⁹ ſm earuȝ ſpēs et ſm ꝙ in particulari capiunt̄ vt arguēs fallit̄. immo vult ꝙ q̄litates etiā que exiſtunt in cōtinuo et ſingulares ſunt i quantū ſunt tales forme: nō ſunt infinite: lȝ ſm ꝙ ſunt in cōtinuo ſubiectiue pñt diuiſionē hr̄e et pōt in eis accipi pō et actus: queadmodū diuidit̄ et ipm quātū ⁊ in eo pñt accipi ptes in pō et in actu. verūtn̄ quantū hn̄s paſſiōes ⁊ formas ſenſibiles de quo phs ibi loquit̄ qδ eſt quantū nāle: diuidi nō pōt in infinitū in ptes actu p ſe exiſtētes: ac p hoc neqȝ ipe forme ſenſibiles. et cū arguēs dicit ꝙ in omni cōtinuo eſt aliqd in pō que reduci pōt ad actum dr̄ ꝙ non oē qδ eſt in pō in cōtinuo pōt ſic reduci ad actuȝ ꝙ p ſe ſubſiſtat in rerum nā preſerti ſub ſpe totius. et de hoc late dictū fuit in pmo nōbili. ¶ Ad 2^m. quicqd ſit de maiori propoſitione qm̄ inepte ponit̄: dr̄ tamē ꝙ ſecūda pars minoris eſt falſa. nā magis cōuenit maximo naturali diuidi in ptes itegrales eiuſdē rōnis extēſasq̄ minimo. qꝛ diuiſio fit ſemper in minus q̄ ſit totū diuiſum. maximo aūt naturali eſt dare minus. nō autem eſt dare min⁹ minimo. vnde arguēs fallit̄ putās ꝙ eque cōueniat minimo nāli diuidi in ptes p ſe exiſtes queadmodum ⁊ maximo quod ē falſum. ¶ Ad. 3^m. dr̄ ꝙ reſpōſio ibi data eſt ſufficiens. et ad ei⁹ improbationē dr̄ ꝙ aſſumptuȝ eſt falſum. et ad primam ei⁹ confirmationem negat̄ ꝯn̄a. nā per ſe exiſtere magis cōuenit totj q̄ parti. ¶ Ad 2^{am} cōfirmationē dr̄ ꝙ non ꝓbat ꝓpoſitū. qꝛ nō oē quod ē indiuiduū alicui⁹ nature pt̄ per ſe exiſtere indiuiduū eiuſdē nature. qꝛ man⁹ et pes in hoie viuo eſt idiuiduū quoddā nature humane et tn̄ ſi ſeparet̄ ab hoie vt p ſe exiſtat nō remanet indiuiduū eiuſdē nature. man⁹ ei ab hoie abſciſſa nō eſt man⁹ hois niſi equiuoce. ¶ Ad. 3^{am} confirmationē negat̄ ꝯn̄a. lȝ enim ptes ſm aliquē modū ſint priores toto: non inde ſequit̄ ꝙ poſſint p ſe exiſtere ſine toto pſeitate tertij modi de q̄ nūc loqmur: pſertim ſic indiuiduū eiuſdē nature. nō eni oē qδ eſt pri⁹ alio: pōt p ſe exiſtere ſine illo vt ſepe dictū eſt: maxime ſub eiuſdē nature exiſtia. Reſpōſio aūt que ibi ponit̄ de cōuerſiōe minimi diuiſi in cōtinēs bona ē. neqȝ valet ei⁹ impugnatio qm̄ falſū aſſumit. aliqd eni intrinſecū eſt i minimo nāli quod repugnat ptem ei⁹ diuiſam p ſe exiſtere ſub eadē nā. ſ. forma ei⁹ ſpecifica. Neqȝ iterū valet arguētis ꝓbatio. nā ſtante caſu minimū aq̄ diuidi nō poſſet. qm̄ circūſcripto corruptiuo: circūſcribit̄ ⁊ diuiſiuū. nā oē diuiſiuū minimi ē ei⁹ corruptiuū cū nō poſſet diuidi i aliqd eiuſdeȝ nature. nā nō eſt dabile minus minimo. vn̄ ſi diuidat̄ minimū nō pmanet in eadē nā. et pterea caſus eſt ipoſſibilis per nām. nō eni nāliter ſola aq̄ ſine aliq̄ continēte poſſet exiſtere. nā corp⁹ aque neceſſario reqrit locū cōtinentē. hec eni eſt cōis phoꝝ ſn̄ia ꝙ oē corpus eſt in loco ⁊ ꝙ locus continēs eſt locati. Et cū arguens dicit ꝙ illa puitas minimi q̄ fit i actu nō repugnat forme eo ꝙ prefuit in toto: dr̄ ꝙ nō eſt ſimile de pte exñte i toto et a toto diuiſa. nā pars in toto quātūcūqȝ pua der̄: ſubſiſtit i toto p formā toti⁹ quā cōſequit̄ debita quantitas toti⁹. ſ cū pars ſeparat̄ a toto: oȝ ſi p ſe exiſtat ꝙ hēat ꝓpriā formā q̄ neceſſario requirit debitā quantitatē ſine qua permanere nō poſſet. hāc aūt quantitatē hr̄e nō pōt pars diuiſa a minimo nāli. nā minimū nāle ē minimū quātū in q̄ pōt fora nālis cōſeruari ita ꝙ i min⁹ ꝯſeruari non pōt. alias illδ nō eſſet minimū nāle. qꝛ minimo nō ē min⁹ eiuſdē rōnis. ¶ Ad illδ qδ arguit̄ cōtra eadē ſolutionē: dr̄ ꝙ aſſūptū eſt falſuȝ cōſiderādo magnitudinē ſup quā eſt mot⁹ in quātū ē res nālis. ſi aūt accipiat̄ magnitudo mathematice: obiectio non eſt ad ꝓpoſitū. et de hoc dictū fuit late in pmo nōbili. ¶ Ad argumēta ꝯ ſecūdā cōcluſionē. Ad p^m dr̄ ad ſecūdū pſuppoſituȝ ꝙ lȝ elemēta gn̄ent̄ ex inuicē alternati: non tn̄ eo dē mō ⁊ ſub q̄cūqȝ quātitate ꝓut i ſecūdo nōbili declaratū fuit. vn̄ minimū aeris cōuerti nō pōt i aquā vt ibi ē declaratū in quo fallit̄ arguēs ꝓcedēs ex hac falſa ſuppoſitiōe ꝙ minimū aeris conuertit̄ i minimū aq̄. ¶ Ad 2^m qδ eſt Durādi dr̄ ꝙ lȝ paruū fieri magnū ſuppoſita eadē mā et denſū fieri rarū ſint diuerſa ſm formales rōnes: vnū tn̄ neccīa cōſequētia ſeqt̄ ad aliδ. ita ꝙ oppoſitū dicere eēt implicatio ꝯdictiōis. et iō diuie v̄tuti n̄ ſbiacet. ¶ Ad 3^m dr̄ ꝙ maior ē falſa ſic in h̄ ope ſepe dictū ē. nā v̄tute diuia ſeparı nō pt̄ ꝓpa paſſio a ſubto. ¶ Ad 4^m dr̄ ꝙ rareſieri ꝓpe ⁊ formalit̄ loquēdo ē ex miori quātitate fieri maiorē. ꝙ aūt ſit eadē mā ſub vtraqȝ: nō ē de ei⁹ rōne forali. vn̄ rarefactio ꝯtigere pt̄ vbi nulla ē mā. ꝙ āt phs ⁊ alij doctores ponāt i rarefactiōe eadē mām ſubijci ſb vtroqȝ terio: ē qꝛ loquunt̄ de rarefactiōe nālit̄ facta vbi ſpuēȝ ē ꝙ eadē mā ſub vtroqȝ terio repitur. ¶ Ad. 5^m. dr̄ ad minorē ꝙ cū loquat̄ de mā particulari q̄ eſt diuiſa a mā alterius rei in eo ꝙ dicit quelibet mā. nam mā prima abſolute con-

ſiderata eſt vna ſola numero: nõ eſt verum ꝙ ſit i põ ad qðcunqꝫ et qualitercũqꝫ magnũ et paruuꝫ rarũ ⁊ denſum: ſꝫ vſqꝫ ad determinatũ quid ⁊ nõ niſi ꝑ rarefactionẽ vel cõdenſationẽ ſi eadeꝫ mã numero debeat manere. nõ enim ex grano milii ſine additione materie poſſet fieri totus mũdus quacũqꝫ virtute abſqꝫ rarefactiõe. in ꝓpoſito autem noſtre cõcluſionis nõ eſt ſermo de mã ꝑma ſm ſe et abſolute cõſiderata: ſed de mã rei ꝑticularis. nã loquimur de mã coſte ade q̃ nõ eſt in põ niſi ad quantitatẽ que cõpetit ſue forme nãli. qꝛ ſubiecta mã cum forma eſt cã oĩm eorum q̃ inſũt vt dr̃. p° phy. Et ꝙuis mã coſte ſit in potẽtia obedientiali ad magnũ ⁊ paruũ vltra terminos potentie nãlis: non tñ omni mõ ab hoĩe imaginabili ſi talis modus implicet cõtradictioneꝫ ſicut eſt in ꝓpoſito ꝓut deductum fuit in tertio notabili. Et ꝑterea argumentũ fallit. qm̃ plus in cõcluſione iſertur ꝙ in premiſſis aſſumat̃. non eni ex premiſſis aliqd plus recte infertur ꝙ ꝙ deus põt facere in qualꝫ mã de paruo magnum ⁊ ex dẽſo rarum ⁊ econtra. arguens aũt fallaciter addidit in cõcluſiõe: ſine rarefactiõe ⁊ ſine additione materie qð in nulla premiſſarũ fuerat aſſumptũ. vnde eſt ibi fallacia figure dictiõis arguẽdo a quid ad quale vel a re ad modũ. ¶ Ad. 6m. quicqd ſit de maiore ꝓpoſitione nã dubia eſt apud multos: ⁊ tñ minor ꝓpoſitio ẽ falſa ⁊ implicat cõtradictionem ac ꝑ hoc diuine potẽtie non ſubiacet. ¶ Ad 7m. qð eſt Henrici negat̃ aſſumptum ad ſenſuꝫ arguẽtis. cũ enim in oĩ magnitudine ſint infinita in põ ſm diuiſionem quia oẽ quantũ inquantum huiuſmodi ẽ diuiſibile in infinitũ vt phs dicit. 3° phy. nõ aũt ſint ĩfinita ꝑ appoſitionem vt ibi phs dicit: fieri non põt ex quãtocunqꝫ paruo quantũcũqꝫ magnum. lꝫ enim omnes ꝑtes quotquot in infinitum diuidant̃ a magnitudine vnius palmi ad inuicem congregentur ⁊ per appoſitionem cõtinuentur: non excedet earum magnitudo magnitudinem vnius palmi. vnde ex magnitudine vnius palmi fieri non poteſt magnitudo duoruꝫ vel trium palmorum etiam virtute diuina niſi ꝑ rarefactionem vel per additionem materie. ¶ Ad. 8m. et. 9m. patet reſpõſio ex his que dicta ſunt in tertio notabili. ¶ Ad argumentum ante oppoſitum dicitur ꝙ licet materia ſꝫ ſe preciſe ſit indiuiſibilis: eſt tamen diuiſibilis ſub dimenſionibus quantitatis. materia autem que addita fuit coſte ade in formatione corporis eue fuit materia ſub dimenſionibus quantitatiuis et ita fuit materia diuiſibilis. et per conſequens addita alteri diuiſibili potuit eam facere maiorem. vnde argumentum non eſt ad propoſitum. Et ꝑ hec excluditur reſponſio Durandi ad argumentum in oppoſitum. quia licet materia ſm ſe non ſit alteri materie eq̃lis vel inequalis: materia tamen ſub dimenſionibus ẽ neceſſario alteri equalis vl̃ inequalis. et quia materia coſte fuit materia ſub dimẽſionibus: neceſſario fuit equalis vel inequalis corpori eue et habuit ſe ad illud vt eius pars ſicut patet ad ſenſum. vnde ſi in corpore eue nõ fuit plus de mãtia ꝙ in coſta neqꝫ multiplicatio fuit per rarefactionem: tantum fuit corpus coſte quantum fuit corpus eue. ac per hoc pars equaretur toti quod eſt impoſſibile. Et hec de queſtione ſufficiant.

¶ Diſtinctio. xx.

Circa vigeſimam diſtinctionem querit̃ vtrũ in ſtatu inocentie virgines pepiſſent dũtaxat ꝑdeſtinatos. et arguit̃ ꝙ ſic. in illo ſtatu non fuiſſet amiſſio virginitatis ⁊ ſoli ꝑdeſtinati nati fuiſſent. igitur cõcluſio vera. antecedens ꝓ prima parte probatur. quia amiſſio virginitatis eſt quid penale. igitur nõ fuiſſet in ſtatu innocentie. pro secũda vero probatur. quia Gregorius. 4° moralium dicit. ſi primum parẽtem nulla putredo peccati corrumperet: nequaqꝫ ex ſe filios gehenne generaret. ſed hi qui nunc per redemptorẽ ſaluandi ſunt ſoli ab eo electi naſcerent̃. ¶ In oppoſitũ arguit̃ et p° ꝙ i illo ſtatu fuiſſet amiſſio ꝟginitatis. qꝛ in illo ſtatu fuiſſet gñatio ꝑ coituꝫ. igit̃ ⁊c. tenet ꝯña. qꝛ coit⁹ nõ põt eẽ ſine amiſſiõe ꝟginitatis. aña ꝓbatur. qꝛ tũc eẽnt maſcul⁹ ⁊ femina. ſꝫ diuiſio ſexuum ordinat̃ ad coitũ. igit̃ ⁊c. ¶ 2° ꝓbat̃ ꝙ nõ ſolũ fuiſſent nati ꝑdeſtinati ſed alij. nã electi habuiſſẽt eũdẽ patrẽ quẽ mõ habuerũt. ſed multoꝝ electoꝝ parentes nõ fuerũt predeſtinati. igit̃ ⁊c. ¶ In hac queſtione erũt quattuor articuli vt ſupra.

Quãtum ad articulũ primũ ſit ꝑma cõcluſio ꝙ in ſtatu inocentie ꝑ cõcubitum maris et femine ſoluerent̃ ꝟginitas quãtũ ad integritatẽ carnis

ſed non quantum ad integritatem mẽtis. Hanc concluſionem tenet Sanctus Thomas ĩ hac diſtinctione queſtione prima articulo ſecundo.

¶ Secunda concluſio eſt ꝙ in ſtatu innocẽtie nõ omnes qui nunc ſunt electi nati fuiſſent: ⁊ multi qui nunc ſunt damnandi fuiſſent nati: licet tunc non dãnarentur. Hanc concluſionem tenet Sãctus Thomas ſententialiter quolibet. 5° articulo. 8°. Et tertio quolibet. arti. 25. ad argumentum in contrarium.

QUantuꝫ ad articulũ ſecundũ arguit̃ cõtra concluſiones. Et q̃dẽ cõtra p̃mã arguit Durãdus primo ꝙ ꝓbatio adducta de. 2° ſen. male accipit integritatẽ mentis q̃ ad virginitatẽ requirit̃. illa eñi eſt firmiſſimũ ꝓpoſitũ abſtinẽdi a delectatione q̃ cõſiſtit ĩ venereis. et hec ĩtegritas ſe hꝫ formalit̃ in ꝟginitate. ipa aũt imunitas vel inexperiẽtia delectationũ ſe hꝫ in virginitate mãliter. neutrũ aũt horũ potuit ſaluari cũ actu matrimonij. vñ male accipit̃ integritas mẽtis, ꝑ perſiſtentia rõnis in actu ſuo. abſorbet̃ eñi iudiciũ rõnis in ſõno et ĩ multis egritudinibꝰ rõne quoꝝ nihil deperit cuicũꝗ ꝟtuti. ꝑſiſtentia eñi rõnis q̃ req̃rit̃ ad virtutẽ eſt ꝙ rõ impet actũ debitũ ⁊ nõ diuertat ad aliq̃d cõtrariũ virtuti. qua exñte nõ ſoluit̃ virtus nec quo ad actũ nec quo ad habitum.

¶ 2°. arguit cõtra hoc qđ dicit poſitio ꝙ in ſtatu innocẽtie ſoluta fuiſſet itegritas carnis. ſi enim ꝑ integritatẽ carnis intelligat̃ integritas membri corꝑalis: cũ talis nõ ſoluat̃ ſine diuiſiõe aliquaꝝ partiũ illiꝰ mẽbri q̃ in ſentientibꝰ nõ eſt ſine dolore: ſequeret̃ ꝙ paſſio aĩalis fuiſſet in ſtatu inocẽtie qđ eſt falſũ.

¶ 3° arguit. Qꝛ vt dicit. S. T. alibi dicit oppoſitum. ſ. in. pª p. vbi tenet ꝙ mulieres cõcepiſſent ⁊ peperiſſent ſine amiſſiõe ꝟginitatis potiſſime quãtũ ad itegritatẽ corruptiõis. et ſic videt̃ ꝙ ꝓbatio adducta de ſcripto cõtradicat ꝓbationi adducte de ſũma.

¶ 4° arguit. Qꝛ virginitas nõ ꝑtinet ad dignitatẽ nature humane abſolute. qꝛ nulla p̃uatio boni cõueniẽtis nature ẽ bona ſm ſe. alioquin nãlis iclinatio eẽt ad malũ: cũ illud ſit malũ cuiꝰ priuatio eſt bona. cõtingit aũt eã eſſe bonã propter aliđ inquãtum promouet ad maius bonũ q̃ʒ ſit illud qđ priuat. virginitas aũt eſt p̃uatio actus gñatiõis q̃ eſt cõueniens nature ⁊ intẽtus ab ea ad cõſeruationẽ ſpẽi. igit̃ nõ eſt licita ſm ſe nec bona: ſ; ſolũ inquãtũ promouet ad maius bonũ. et hoc mõ in ſtatu nature corrupte ẽ licita ꝟginitas qua quis abſtinet a delectationibꝰ venereis vt liberiꝰ vacet diuine cõtemplatiõi a qua impedit̃ hõ iunctꝰ matrimonio. ſꝫ in ſtatu ĩnocentie nullã retardationẽ habuiſſet hõ a contẽplatione diuinoꝝ ex matrimonio. et ideo tunc nõ fuiſſet licita ꝟginitas.

¶ 5°. Qꝛ dato ꝙ fuiſſet licita: nõ tñ fuiſſet poſſibile virginẽ concipe aut parere ſm curſũ nature. qꝛ ꝟginitas eſt inexperiẽtia delectationũ venerearũ. ſꝫ cõceptus ſm viã nature nõ eſt ſine experiẽtia earũ. ergo cõtradictionẽ implicat ꝟginem cõcipere mõ nature.

¶ 6°. Qꝛ male accipit̃ illđ qđ eſt mãle in virginitate. nõ eñi hoc eſt integritas corruptibil' mẽbri. imo oĩno ꝑ accidens ſe hꝫ ad virginitatẽ. mã enim virtutũ moraliũ eſt aliq̃ paſſio aĩe ⁊ nõ illud qđ ꝑtinet ad nãm corruptionis. ꝓpter qđ ſi abſq; delectatiõe venerea violetur ſignaculũ corꝑalis mẽbri aliquo caſu: nõ magis p̃iudicat virginitati q̃ʒ ſi ledat̃ manꝰ aut pes. vñ Augu. p° de ciui. dei dicit ꝙ mẽbra illa pñt diuerſis caſibꝰ vulnerata vim ꝑpeti. et medici ſaluti opitulãtes q̃nq; hoc faciunt ibi q̃ horret aſpectꝰ. obſtetrix ei virgis cuiuſdã manu velut ꝟginitatẽ explorãs dũ iſpiceret ꝑdidit. ⁊ ſubdit. ñ opinor quẽq̃ʒ tã ſtolide ſape et huic periſſe eſtimet aliq̃d ẽt de ipſiꝰ corpis ſctitate q̃ʒuis mẽbri illiꝰ integritate iã ꝑdita. igit̃ mã virginitatis nõ cõſiſtit in itegritate mẽbri corꝑalis niſi ꝑ accidẽs: p̃cipue cũ cõtingat virũ ſic mulierẽ virginitatẽ amittere: in quo tñ nõ eſt neceſſe aliquã violentiã mẽbri corꝑalis fieri. ꝓpterea ergo mã virginitatis eſt inexperiẽtia delectatiõis q̃ cõſiſtit in ſeminis reſolutiõe. q̃ ſi fiat ex mẽtis ꝓpoſito: et maxime per cõcubitũ ſoluit virginitatẽ. Pꝫ ergo ꝙ ĩ actu matrimoniali in quolꝫ ſtatu ſoluit̃ ſimplicit' virginitas. Hec durãdus.

¶ Cõtra ſecundã concluſionẽ arguit Scotꝰ ꝓbãdo ꝙ ſoli nũc electi: fuiſſent nati in ſtatu inocẽtie. Primo qꝛ oĩs ordiate volẽs: poſt volitionẽ finis imediate vult illđ qđ eſt imediatiꝰ ⁊ ꝓximiꝰ fini. deꝰ aũt ẽ ordinate volẽs q̃ vult ſeipm ⁊ bonitatẽ ſuã tãq̃ʒ finẽ. Qđ aũt eſt ꝓximiꝰ iſti fini ẽ bonũ creature rõnalis vltimatũ ſiue cõicatio btifica ſue bonitat̃. ergo primo vult illud bonũ creature rõnali: et poſtea vult grãm q̃ ordinat̃ ad btitudinẽ huiꝰ bti vel ad fruitionem eiꝰ. et poſteriꝰ vult iſtũ beatũ vel btificabilẽ eſſe naſciturũ a tali parẽte. ſi igit̃ prius ſũt btificandi deteriati q̃ʒ naſcant̃ a talibꝰ parẽtibus: ⁊ ꝑ quoſcunq; parẽtes naſcant̃ ex quo hñt rõnẽ poſterioris: hmõi parẽtes nõ poterũt variare determinãdos vel deteriatos btificãdos a diuia volũtate q̃n ĩ certo vl' eodẽ nũero naſcãt̃.

¶ 2° Qꝛ Gre. ĩ

quarto moraliũ in fine ſic dicit. ſi parentẽ pͥmum
nulla rubigo pcti corrumperet: nequaꝗ̃ ex ſe fi=
lios gehẽne generaret. ſʒ illi q̃ nunc p redempto
rẽ ſaluãdi ſunt ſoli ab illo electi naſcerent̃. ¶ 3°.
Qꝛ ſi hoc negaret̃: hoc videret̃ ꝓ tãto qꝛ aliqui
electi ex reprobis ſũt nati. ſ tunc non fuiſſent re=
probi. ergo nec filij eorũ. vel oporteret dicere ꝙ
vn⁹ et idem hõ filius elect⁹ poſſit eſſe a diuerſis
parẽtibus. ita ꝙ ille elect⁹ qui nũc natus ẽ de pa
tre malo: oportuiſſet eũ natũ fuiſſe ab alio patre
qđ eſt incõueniẽs. ſi inꝗ̃ concluſio illa poneretur
maxime videret̃ ꝑpter iſtã nunc factã rationeʒ.
ſed iſta nõ cogit. qꝛ cõcedit̃ tanꝗ̃ poſſibile ꝙ idẽ
effect⁹ numero põt generari a diuerſis cauſis. qđ
pʒ. nam ignis. a. talis quantitatis ⁊ virtutis: ſi ex
tali mã talem ignẽ generaret ignis. b. eiuſdẽ vir=
tutis ⁊ quãtitatis ꝑ eodem inſtãti ſi in iſtam ma
teriam ageret: eũdem ignem in numero ꝓduce=
ret nõ obſtante ꝙ generans ſit aliud ⁊ aliđ nume
ro. qꝛ generatũ non cõſequit̃ preciſe vnitatẽ vel
pluralitatẽ ex generãte. vñ corpus organicũ ad
hoc ꝙ ſit idẽ numero: nõ requirit agens idẽ nũe=
ro: lʒ requiratur ibi mã eadem numero. et exñte
mã eadem numero: induceret̃ a diuerſis agenti=
bus eadẽ forma in numero. ſi ponam⁹ ergo filios
procreare de ſemine qđ eſt ſupfluum alimẽti: idẽ
alimẽtũ in numero qđ etiam potuit eẽ in vtroqꝫ
ſtatu: vel eadem mã nutrimenti q̃ potuit eſſe hic
ſub vna forma ⁊ ibi ſub alia inducta forma ſemi=
nis ab vno agẽte per actum virtutis vegetatiue
poſſet trãſmutari ad eãdem formã ab alio agẽte
et ſic eſſet idẽ numero. et tũc ille q̃ nunc eſt filius
reprobi: potuit fuiſſe fili⁹ electi. Hec Scotus.

Quantum ad ar
ticulũ tertiũ primo notandũ eſt
ꝙ. S. Tho. in hac. di. Et in. p^{a} p.
vbi q̃rit de gñatiõe q̃ fuiſſet i ſta
tu hoĩs ãte pctm̃: nõ loq̃t̃ de vir
ginitate ſʒ ꝙ eſt virt⁹: ſʒ quãtũ ad ſui ſubaʒ ſʒ ꝙ
eã diffinit Ambroſi⁹ in. li^{o} de ṽginitate dicens ꝙ
virginitas ẽ expers cõtagionis. ſ. veneree integri=
tas. et ſm hoc. S. D. dicit vbi allegatũ eſt: ꝙ ad
perfectionẽ ṽginitatis duo cõcurrũt. ſ. integritas
carnis ⁊ integritas mẽtis. et accipit itegritatem
carnis nõ ꝑ ſola incorruptiõe corpalis ſignaculi
virginalis: ſ etiã ꝑ inexperiẽtia veneree delecta
tiõis q̃ integritatẽ appetit⁹ ſenſitiui atteſtat̃. et iõ
dicit in hac. diſ. ar. 2° ad. p^{m}. ꝙ integritas carnis
eſt virginitati q̃d eſſentiali⁹: lʒ integritas mẽtis
ſit honorabili⁹. qđ nõ dixiſſet niſi ſub integritate
carnis itegritatẽ ẽt ſenſibil' appetit⁹ q̃ eſt ſubiuci-
carne cõprehẽderet. nã ſola itegritas mẽbri ṽgi
nal' nõ ẽ aliq̃d eẽntiale ṽginitati: ſʒ p accñs ad eã
ſe hʒ. pro eo. ſ. ꝙ q̃ abſtinet a delectatõe venerea
cõſequẽs ẽ ꝙ integritatẽ retineat ſignaculi virgi
nalis ꝓut ipẽ expreſſe dicit. $2^{a}2^{e}$. q. 152. arti. p^{o}
ad. 3^{m}. Et. 4° ſen. d. 33. q. 3^{a} ar. p^{o} in. c. vbi dedu
cit ꝙ ſicut i actu gñationis cõtingit q̃dam corru=
ptio q̃ ſimul ⁊ clauſtra pudoris frãgunt̃ ⁊ per ſe=
minis deciſionẽ delectatio i ſenſu gñatur: ita et ẽ
quedã virginitas vtriuſqꝫ integritatẽ cõprehen
dẽs. mẽtis aũt integritatẽ in hac diſtinctiõe ⁊ in
p^{a}. p. vbi allegatũ eſt: vocat. S. Tho. nõ firmum
ꝓpoſitum volũtatis ppetuo abſtinendi cũ voto
vel ſine voto a venereis delectatiõibus vt q̃daʒ
male intelligũt. nã talis itegritas cõcernit ṽgini
tateʒ ſm ꝙ eſt virt⁹ ſub qua rõne de virginitate
. S. D. tractat in. $2^{a}2^{e}$. et in. 4° ſen. vbi allega-
tũ eſt. ſʒ vocat itegritatẽ mẽtis pſiſtentiam rõnis
et intellect⁹ in actu intelligẽdi et in dñio ſup act⁹
et paſſiões appetitus ſenſitiui. harũ aũt integrita
tũ primã. ſ. integritatẽ carnis. S. T. negat fuiſſe
ſimul cũ actu gñationis in ſtatu inocentie. ſecun
dã ṽo. ſ. mẽtis integritatẽ: affirmat pmanſiſſe et
quãtũ ad habitũ caſtitatis q̃ nõ niſi p illicitũ con
cubitũ ſoluit̃ qui tũc nequaꝗ̃ fuiſſet: et quãtũ ad
actuʒ. qꝛ rõ in ſuo actu intelligẽdi fortiter pſiſtẽs
delectatiõi penit⁹ dñaretur vt nõ feruens ⁊ ſup=
abundans fuiſſet delectatio: ita vt rõ non ab ea
abſorberet̃ queãdmodũ cõtingit poſt ſtatũ pec
cati. ¶ Aduertẽdũ tñ ꝙ. p^{a} p. q. 98. ar. 2° ad. 4^{m}
videt̃. S. D. alit̃ ſenſiſſe de itegritate carnis i ſta
tu inocentie ꝙ̃ in pͥmo ope. nã ibi apte dicit cum
Augu. 14°. de ciui. dei ꝙ in illo ſtatu. ſ. ante pctm̃
nulla corruptiõe integritatis infunderet̃ gremio
marit⁹ vxoris. qꝛ ita potuit vtero coniugis ſalua
integritate feminei genitalis virile ſemẽ imitti
ſicut nũc põt eadẽ integritate ſalua ex vtero vir
ginis fluxus mẽſtrui cruoris emitti. Sʒ in ṽitate
nulla eſt i dictis eius repugnãtia. qm̃ alit̃ accipit
integritatẽ carnis in pͥmo ope ⁊ aliter in ſecũdo. nã
in pͥmo ope loquit̃ de itegritate carnis q̃ eẽntial'
eſt ṽginitati mõ ſup̃ expoſito: et q̃ opponit̃ corru
ptioni ſeu violatiõi ṽginitatis. q̃ violatio cõſiſtit
in cõiunctiõe mẽbri virilis ⁊ feminei p coitũ ſimt'
et i veneree delectatiõis experiẽtia. In ſecundo
ṽo ope loquit̃ de itegritate carnis q̃ opponit̃ cor
ruptiõi nãlis cõpoſitiõis ⁊ cuiuſdã cõtinuitat' p-
tiũ mẽbri genitalis feminei. nã et de huiuſcemõi
corruptiõe itegritatis argumẽtũ ꝓcedit. Arguit
ei ſic q̃rto loco. In ſtatu inocẽtie nulla fuiſſet cor
ruptio. qđ queſtione p̃cedente. ar. 2°. ꝓbauerat
loquẽs de corruptiõe a nãli diſpoſitiõe. ſ p coitũ

corrūpitur integritas virginalis. ergo ⁊c. Ad q̄d reſpōdet. q̄ in illo ſtatu maritus nulla corruptione integritatis infunderet gremio vxoris q2. ſ. ſine ptium leſione ⁊ doloroſa ruptiōe feminei genitalis ſemē virile tūc imiteret̄: ſicut nūc poſt peccatum ſalua eadem integritate que. ſ. opponitur leſioni ⁊ ruptioni ex vtero v̄ginis fluxus mēſtrui cruoris emittit̄. vñ cōparatio menſtrui fluxus ad immiſſionē virilis ſeminis nō oʒ accipi quātū ad oia: ſʒ quātū ad leſionē et ruptionē mēbri. differt tñ hic ⁊ ibi. q2 per imiſſionē virilis ſeminis q̄ fuiſſet in illo ſtatu p coitum: corrumperet̄ virginitas carnis. nō aūt per fluxū mēſtrui cruoris v̄ginitas etiā nunc poſt peccatū corrūpit̄ naturalit̄. Neq3 cui difficile videat̄ q̄ ſine ruptione et leſione mēbri feminei imiſſio ſeminis p coitū fuiſſet in pmo ſtatu. q2 ſicut Augu. dicit vbi ſup̄ q̄ ad pariendū nō doloris gemit⁹ ſed naturalis ipulſus feminea viſcera relaxaret in ſtatu illo: ſic in cōcipiendo et coeūdo ſine leſione ⁊ ruptione ac dolore mēbrū femineū relaxaret̄ et dilataret̄ ſiue p naturā ſiue per grām illi⁹ ſtatus. Poſſunt et verba. S. Tho. inducta ex ſecūdo ope intelligi de corruptiōe integritatis appetit⁹ q̄ nominat feruentē ac ſupabundantē libidinis delectationē. et huic ſenſui atteſtant̄ verba q̄ Augu. ſubiungit. ait eni. queadmodū ad pariendū nō doloris gemit⁹ ſʒ nālis ipulſus feminea viſcera relaxaret: ſic ad cōcipiendū nō libidinis appetitus ſed voluntari⁹ vſus naturam vtrāq3 coniungeret. ſʒ prim⁹ itellectus videt̄ magis ad ppoſitū argumēti cui. S. T. rñdet.

¶ Secundo notādum eſt q̄ indiuiduū ſ̄m propriam rōnem eſt indiuiſū in ſe et diuiſum. i. diſtinctū ab alijs nō ſolū alteri⁹ generis vel ſpēi ſʒ et ab alijs ſui gn̄is et ſpēi. huiuſcemōi aūt diſtinctio eſt per pprietates indiuiduales. inter quas quedā ſunt extrinſece ſicut tēpus patria locus ⁊ agēs. quedā ſunt intrinſece ſicut mā forma ⁊ figura: intelligēdo p formā nō ſolū formā ſubalem ſʒ et formā accidentalē quecūq3 ſit intrinſeca. Harū aūt pprietatū indiuidualiū ille q̄ extrinſece ſūt: cōmunes eſſe p̄nt plurib⁹ indiuiduis. nō eni eſt ipoſſibile q̄ vno ⁊ eodē tp̄e numero mēſurent̄ plures effect⁹ et quātū ad eorū gn̄atiōnē ⁊ conſeruatiōnē ⁊ corruptionē. patria aūt vna eſt cōis plurib⁹. loc⁹ v̄o lʒ ſit pprius locato q̄diu in ipo locat̄ q2 duo corpora eē nō p̄nt nāliter ſimul in eodē loco: ſucceſſiue tñ vn⁹ et idē locus numero eē pōt pluriū corporū locatorū. cā aūt agēs eē pōt pluriū effectuū. verūtñ huiuſcemōi pprietates extrinſece dicuntur iduiduales: q2 p qualʒ illarū indiuiduū cui⁹ ſūt pprietates ab aliq̄ vel ab aliq̄bus indiuiduis eiuſdē ſpēi diſtinguit̄: q̄uis non ſimplicit̄ ac ſp et abſolute ab oibus: ad differentiā pprietatū ſpecificarū q̄bus nullū indiuiduū ab alio eiuſdē ſpēi diſtinguit̄. Proprietates v̄o indiuiduales intriſece: cōes eſſe nō p̄nt plurib⁹ indiuiduis. non eni hec mā aut hec forma vel figura eē pōt alteri⁹ q̄ huius. nā cū hec mā et hec forma ⁊ hec figura ea rōne cauſent hoc idiuiduū inquantū ſūt he: ſeq̄t̄ neceſſario q̄ hec mā et hec forma ⁊ hec figura et ſi q̄ alie ſunt pprietates indiuiduales intrinſece eē nō p̄nt niſi hui⁹ indiuidui. ad hoc aūt q̄ quelʒ iſtarū pprietatū indiuidualiū ſit hec: cōferūt proprietates idiuiduales extrinſece ⁊ p̄ſerti cā agēs cui⁹ virtutis ē facere ſibi ſimile et nō ſolum ſ̄m ſimilitudinē ſpecificā ſed et ſ̄m indiuidualē lʒ non quātū ad oia. Ut eni. S. Tho. notanter dicit de pō dei. q. 2a ar. 2o in. c. actio agētis etiā q̄ fit p virtutem ſpecificā: cōuenit agēti ſ̄m q̄ cōpetit pncipijs eius indiuidualib⁹. et inde cōtingit q̄ lʒ itelligere ſit actio cōueniens homini ſ̄m nām ſpecificā: vnus tñ hō clarius et ſubtilius intelligit rē q̄ alius pter perfectiores virtutes et pprietates indiuiduales. ¶ Ex q̄bus inferimus ad ppoſitū noſtrū p declaratione ſecūde cōcluſionis q̄ vbi ali⁹ et alius pater eſt q̄ in generatione plus actiue ſe hʒ aut eſt alia mater q̄ materiam miniſtrat neceſſe ē q̄ alius numero natus vel filius ſit. q̄m hic filius ideo eſt hic ſubſtantialiter et accidentaliter: q2 habet hanc materiam ⁊ hanc formam ſubalem ⁊ accidentalē. ad hoc aūt q̄ ſic hec materia ⁊ hec forma: neceſſario cōferūt hic pat̄ et hec mater. q2 virtus gn̄atiua reſpicit naturam ſpecificā in qua aſſimilat genitū generāti ſ̄m q̄ cōpetit pprietati perſonali generantis. vnde ⁊ in diuinis in rōne potentie generatiue cōnotatur paternitas. eadem enim omnino eſt pō p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſancti: et tñ ipa eadem numero pō eſt potētia gn̄atiua actiue in patre ⁊ nō in filio nec in ſpū ſancto. igit̄ ſi pater nō ſit hic ⁊ mater non ſit hec neceſſe eſt q̄ filius nō ſit hic. Falluntur ergo q̄ putant q̄ ex eiſdem lignis idem ignis numero a diuerſis agentib⁹ equalis virtutis ⁊ qualitatis generari poſſet. hoc enim falſum eſt propter rationem tactam: q̄uis differentia effectus vtriuſq3 agentis nō ſemper ⁊ ab omnib⁹ percipiat̄ p̄ſerti in omogeneis. ſp enim i aliqua pprietate indiuiduali: effectus vni⁹ differt ab effectu alteri⁹ quātūcūq3 virtutes actiue equales ſint in vtroq3. ⁊ hoc manifeſte apparet i ethereogeneis de q̄b⁹ eſt ſermo in ppoſito noſtro.

QUantum ad ar
ticulum quartum reſpondendū
eſt obiectionibus aduerſariorū
Et quidem ad primum duran=
di contra primam cōcluſionem
dicitur ꝙ arguens non ſatis percepit mentem.
.S. Tho. in verbis que inducit. non enim ibi lo=
quitur Sanctus Thomas de virginitate ſm ꝙ ē
virtus cuius formale eſt firmum propoſitum ab=
ſtinendi ab omni delectatione venerea ſm quaꝫ
rationem argumentum ꝓcedit. ſed loquitur ibi
de virginitate quantum ad ſui ſubam que impli
cat et integritatem carnis et integritatem men=
tis. ſ. rationis in actu ſuo prout dictum fuit in pri
mo notabili. ¶ Ad. 2^{m} negatur aſſumptum. naꝫ
vt deductum fuit in primo notabili: in ſtatu ino=
centie ſoluta fuiſſet integritas carnis que eſt de
ratione eſſentiali virginitatis ſine ruptione ⁊ do
loroſa diuiſione partium membri genitalis femi=
nei per quandam membri relaxationem et dila=
tationem. quēadmodum et in pariendo ſine do
loris gemitu tunc contingeret prout Augu. dicit
.14° de ciuitate dei. ¶ Ad. 3^{m}. dicitur ꝙ arguens
non percepit mentem. S. Tho. in verbis q̄ alle=
gat ex ſecundo opere: ſicut nec in verbis q̄ addu
cit ex primo. ¶ Ad. 4^{m}. dicitur ꝙ arguens impo
nit. S. Tho. quod ille nunꝙ̄ ſcripſit ꝙ ego lege=
rim. ſ. ꝙ virginitas pertinet ad dignitatem natu
re humane. imo in. 4° ſen. diſ. 49. q. 5. ar. 3° ſub
ar. p° ad. 3^{m}. expreſſe tenet ꝙ ſi adā nō peccaſſet
virginitas nullam perfectioneꝫ addidiſſet ſupra
continentiā coniugalem. quia fuiſſent tūc nuptie
honorabiles ⁊ thorus immaculatus. vnde virgi
nitas tunc ſeruata non fuiſſet. ſed mutata huma
ne nature condicione. ſ. poſt peccatum: virgini=
tas ſpecialem decorem haberet: et ideo ſpeciale
premium ei redditur. Tempore etiā legis moyſi
qn̄ cultus dei per carnalem actum propagādus
erat: nō fuit omnino laudabile a cōmixtione car=
nis abſtinere nec tali ꝓpoſito ſpeciale p̄miū red=
deretur. hec ille. Et eodem. li° 4°. di. 33. q. 3^{a} ar.
2° ad. 2^{m}. dicit ꝙ ſi tempore quo deus ad multi
plicationem generis humani vel cult⁹ diuini ho
mines operi coniugali inſiſtere volebat aliquis
proprio motu incorruptionem carnis ſeruaſſet
fuiſſet in extremo diminutiōis. quia abſtinuiſſet
ab omni delectatione qn̄ non debuiſſet. ex quib⁹
aperte cognoſcit̄ ꝙ nunꝙ̄ fuit mens. S. Tho. ꝙ
virginitas pertineat ad dignitatē nature huma=
ne abſolute. alias in omni ſtatu nature ad ei⁹ di=
gnitatem pertinuiſſet cuius contrarium ipſe dicit
in verbis allegatis. ¶ Ad. 5^{m}. dr̄ ꝙ ꝓcedit ex fal
ſo intellectu verboꝝ. S. Tho. in ſecundo opere
ſicut apparet ex primo notabili. ¶ Ad. 6^{m}. dr̄ ꝙ
arguens nō accipit integritatem carnis in eo ſen
ſu quo. S. Tho. de ea loquitur in hac diſtinctio=
ne. vnde argumentum ꝓcedit de integritate car
nis que dicit ſolam incorruptionem membri ge=
nitalis. S. Tho. vero vocat integritatem carnis
ipſam membri incorruptionem ſimul cū inexpe=
rientia veneree delectatiōis. Et de hoc ſatis di=
ctum fuit in primo notabili. ¶ Ad argumenta cō
tra ſecundam cōcluſionem. Ad p^{m} dr̄ primo non
eſſe verū ſimpliciter ꝙ bonum creature rationa=
lis vltimatū ſit bonum ꝓximius fini bonitatis di
uine: imo ꝓximius eſt bonuꝫ vniuerſi cuius pars
eſt creatura rationalis. nā bonum toti⁹ nobilius
eſt et bonitati dei proximius ꝙ̄ bonuꝫ partis. vn̄
ſm fictionem ſignorum que arguens adinuenit
chimerice in mēte diuina: pri⁹ perſone electoꝝ a
deo ordinate ſunt vt ꝑtes vniuerſi ad ipſius ꝑfe=
ctionem ⁊ per cōſequens eoꝝ parentes ſine qb⁹
nō fuiſſent in rerum natura ꝙ̄ electoꝝ btificatio.
Reſpōdetur ſecundo ſicut reſpōdet. S. Tho. lo
co preallegato in quodlꝫ: ꝙ deus q̄ preſcius ē ab
eterno futuroꝝ ſimul prediſtinauit electos ⁊ p̄or
dinauit parētes a quibus naſcerent̄: ita vt paren
tum variatio nequaꝙ̄ poſſit beatificādos a diui
na volūtate variare. ¶ Ad. 2^{m} reſpōdet. S. T.
in dicto quolꝫ. et quolꝫ. 3° arti. 25° ꝙ in auctori=
tate gregorij: pronomē nō facit ꝑſonalem demō
ſtrationem ſed ſimplicem. ſicut cum dr̄ hec her=
ba creſcit ī horto meo. vt intelligat̄ ꝙ ſoli electi
tunc naſcerentur. quia nullus naſcendo ab Adā
traheret damnationis cauſam. ¶ Ad. 3^{m}. patet
reſponſio per ea que dicta ſunt in ſecundo nota=
bili. ¶ Ad argumentum ante oppoſitum patet
reſponſio ex ſupradictis.

Diſtictio .xxj.xxij.xxiij

Circa vigeſimam pmã et vigeſimã ſecundã et tertiã diſtinctionẽ qritur vtrum alicui creature potuerit vel poſſit cõferri ꝙ ſit ipeccabilis p naturã. Et arguit ꝙ ſic. qr natura ſpũalis eſt nobilior ꝙ̄ corporalis. ſed aliq natura corporalis eſt in qua nullo mõ peccatum vel error accidere põt ſm nature ſue condicionem. ſ. nã celeſtis vt phi dicunt. ergo multo fortius eſt aliqua natura ſpiritualis in qua nullo mõ peccatũ accidere põt ſm nature ſue cõdicionem. ¶ In oppoſitum arguit. quia ipoſſibile eſt eidem ſʒ idem ieſſe oppoſita. ſed libero arbitrio creature ſʒ naturam ineſt poſſe adherere ſue regule vel nõ adherere quod eſt poſſe peccare vel non peccare. ergo et cetera. ¶ In hac queſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

Quantum ad articulum primum ſit pma concluſio ꝙ impoſſibile ẽ aliquam naturam rationalẽ vel intellectualem factam vel factibilem eſſe ipeccabilem per naturam. Hanc cõcluſionem tenet. S. T. 23. d. huius ſecũdi. q. pª ar. pº. Item pª par. q. 63. arti. pº. Et de veri. q. 24. arti. 7º. ¶ Secunda concluſio eſt ꝙ homo in ſtatu innocẽtie fuiſſet impeccabilis peccato veniali ad hũc ſenſum ꝙ durãte illo ſtatu. i. ꝙ̄diu homo nõ peccaſſet mortaliter: non potuiſſet peccare venialiter. Hanc concluſionem tenet. S. Tho. pª 2ᵉ. q. 89. articulo. 3º.

Quantuʒ ad articulũ ſecundũ ponende ſũt obiectiões aduerſariorum. Et q̃dẽ ꝯ pmiſſa arguit durand⁹. Primo ſic. aut tu loq̃ris abſolute de creatura an poſſit fieri impeccabilis p naturam: vel ſtricte de creatura intellectuali q̃ eſt liberi arbitrij. ſi primo mõ: certuʒ eſt ꝙ deus poteſt facere et fecit multas creaturas impeccabiles per naturam. ſ. oẽs creaturas irrationales. quia liberũ arbitriũ eſt quo peccat et recte viuit ſicut nunc loq̃mur de pctõ. ſed creature irrationales carent libero arbitrio. ergo peccare non pñt ſicut nec recte viuere rectitudine meriti. Si ſecundo mõ: ſic eſſet videndũ per quid competit creature poſſe peccare. et vtrũ illud inſit neceſſario oĩ creature vel vtrũ oppoſituʒ poſſit ei ineſſe p naturam. primum aũt iſtorum dicit ſe alibi declaraſſe ⁊ oſtendiſſe ꝙ impoſſibile eſt pctm̃ eſſe in volũtate niſi precedente aliquo defectu in rõne: ſiue ille defectus ſit error vel neſciẽtia vł inconſideratio. ac p hoc pʒ ꝙ ſi põt cõicari creature ꝙ ex ſuis eẽntialibus ſemp actu et ſine errore conſideret oẽs circũſtantias ex q̃bus aliquid poteſt iudicari eligibile vel fugibile. vel etiã ſi hoc actu cõſideret q̃ñcũq̃ occurrit aliquid eligendũ vel fugiendum ꝙ talis creatura eſſet ipeccabilis per naturã. et ſi nõ: dicendũ ergo ꝙ eligibilia ⁊ circũſtantie eligibiliuʒ aut deducunt ex pncipijs legis nature: aut deducunt ex pricipijs ⁊ dictamine legis ſupnaturalis puta fidei vel diſcipline. ſi primo mõ: ſic dicendũ eſt ꝙ deus potuit facere ⁊ forte fecit creaturã impeccabilem p naturam. qđ ſic probat. qr maioris ambitus ſunt ea q̃ deducũtur ex primis pncipijs ſpeculabilib⁹ ꝙ̄ ea q̃ deducunt ex principijs praticis. quia plura ſunt cognoſcibilia a creatura ꝙ̄ agibilia per illam. ſed de⁹ põt facere ⁊ forte fecit creaturam q̃ actu cognoſcit oĩa ſpeculabilia naturalia et oẽs habitudines eorum naturales: vł ſaltem dũ cognoſcit actu aliqđ ens naturale: videt in eo omnes habitudines ⁊ circũſtantias. hoc eĩ ponit de angelis q̃ non p diſcurſum ſed intuitiue vident in nã rei quecũq̃ ei attribuunt nãliter vł ab ea remouentur. ergo ſimilit põt cõicari alicui creature vel iã cõicatum eſt ꝙ actu et ſine errore cõſideret oĩa agibilia ab ipa. vel ſaltẽ dum occurrit aliqđ eligẽdum in actu ⁊ ſine defectu videret oẽs circũſtantias ſm quas illđ eſt eligibile vł nõ eligibile quo inexiſtẽte peccare nõ põt. ¶ 2º ſic. Sicut ẽ gradus in corpalibus: ita ⁊ in ſpiritualibus. ſed eſt aliqđ corpus qđ ex gradu ſue nature hʒ nõ ſolum ꝙ ſit pfectum in ſe ſed ẽt in opatione actuali quo ad oĩa alia q̃ ſunt vel eẽ pñt: ſic ꝙ ſtatim dũ eſſent actiõi ipſi⁹ ſubijcerent vt pʒ de ſole vel ſaltẽ de corpore celeſti. ergo ſimilit in creaturis ſpũalibus eſt dare aliquã que nõ ſolũ eſt pfecta in ſe ſʒ in ppria opatione reſpectu oĩm aliorũ q̃ ſunt vel eẽ pñt ſic ꝙ ſtatim vt eſſent actiõi illi⁹ ſubijcerent. opatio aũt ſubſtãtie ſpũalis eſt itelligere. igit ⁊c. his aũt ſtantib⁹ nõ põt peccare. igit

⁊

poſſibile ē dare creaturā que ꝑ naturā ſit īpecca-
bilis quo ad legē nālem. ¶ 3°. arguit ab alijs ſic.
Illud quod non arguit infinitam perfectionem
eſt cōmunicabile creature. ſed eſſe impeccabile
per nām nō arguit īfinitā perfectionē. igit. maioꝛ
nota ē. ſꝫ minoꝛ ꝓbat. qꝛ nichil arguit infinitā ꝑ-
fectionē niſi qđ trahit creaturā extra limites crea
ture. ſed eē impeccabilē per naturā nō trahit ip-
ſam extra limites creature ſicut neqꝫ videre deū
per eſſentiā ex ꝓprijs naturalibꝰ per quā viſionē
fiunt īpeccabiles beati. ergo ⁊c. ¶ 4° ſic. Lumē
glīe nō excedit in īfinitū lumen nāle cū vtrūqꝫ ſit
finitū ⁊ creatū. poterit ergo creari angelus cuius
lumē nāle equabitur in eſſentia ⁊ virtute lumini
gloꝛie alterius. et ſic ex naturalibus videbit deū
per eſſentiā ſicut nunc vident beati per gloꝛiam.
et eodē mō erit īpeccabilis. ¶ 5°. ſicut ſe hꝫ viſus
coꝛpoꝛalis ad oīa viſibilia: ſic ſe hꝫ ītellectus ad
oīa intelligibilia. ſed deꝰ poſſet facere viſum coꝛ-
poꝛalē tāte efficacie ꝙ videret oīa viſibilia abſqꝫ
exterioꝛi lumīe ſuperaddito. ergo ſimilit poſſet
facere intellectum tante efficacie ꝙ videret vel
intelligeret omne intelligibile abſqꝫ lumine glo-
rie ſuꝑaddito. et ſic idē quod pꝛius. ¶ 6°. arguit
Aureolus cōtra quoddā tactū in tertia ꝓbatio-
ne. ſ. ꝙ iō nulla voluntas creata ſit impeccabilis
qꝛ eſt ex nichilo. cōtra hoc arguit. qꝛ ſm te crea-
tura ex gratia pōt eſſe impeccabilis: et tñ gratia
eſt de nichilo. ¶ 7° pōt argui. Qꝛ deꝰ poſſet crea
re vnā intelligentiā que eēt eſſentialit viſio dei ⁊
dilectio ⁊ fruitio ſine aliquo accidēte ſibi ſuꝑaddi
to. ſꝫ talis intelligētia eſſet naturaliter impecca-
bilis. igit ⁊c. maioꝛ patet. tū quia nō implicat cō
tradictionē. tū quia phī poſuerunt ꝙ quelꝫ intel
ligentia eſt viſio vel cognitio ſuimet. ergo poſſi-
bile eſt ītelligentiam eſſe cognitionem alterius a
ſe. nec apparet quare non ita reſpectu obiecti qđ
eſt deꝰ ꝗꝫ alteriꝰ. tū qꝛ hoc tenēt multi ſicut adā.
minoꝛ ꝓbatur. qꝛ implicat aliquē eē beatū ⁊ pec-
care vel clare videre deū ⁊ peccare. ¶ 8°. arguit
Durandus cōtra quoddam dictum. S. Tho. li°
2° ſen. diſ. 23. ar. p° ad. 5m ꝙ. ſ. qñcunqꝫ alicui na
ture conuenit aliquod accidens ex influentia ſu-
perioꝛis tm̄: non poteſt natura inferioꝛ illud ac-
cidens per ſe habere niſi efficiatur nature ſupe-
rioꝛis. hoc dictum vt inquit Durandus eſt ve-
rum ſi illud accidens eſt vnius rationis vtrobiqꝫ
vt patet in exemplo eoꝛum. ſed ſi illud accidens
non ſit vnius ratiōis vtrobiqꝫ: non opoꝛtet ꝙ ſi
efficiatur cōnaturale inferioꝛi nature: ꝙ pꝛopter
hoc ipſa efficiatur ī gradu ſuperioꝛis nature imo
oppoſitum. qꝛ cū effectus equiuocus nunꝗꝫ equi
uocetur ſue cauſe equiuoce: ſi gratia ⁊ gloꝛia que
ſunt effectus dei equiuoci milleſies fierent cōna-
turales creature: nō pꝛopter hoc ipā equaretur
creatoꝛi. Et iterum. nō ponitur ꝙ gratia vel glo
ria poſſint fieri connaturales alicui creature: ſꝫ ꝙ
poteſt talis creatura fieri a deo que tātum poſſit
per ſuum lumen naturale: quantum poteſt nunc
beatus per lumen gloꝛie. ſicut deus poſſet crea-
re oculum ita luminoſum in ſe ꝙ videret ſine ex-
terioꝛi lumine quicquid nos videmus cum adiu
toꝛio luminis. ¶ Cōtra ſecundā cōcluſionem ar
guit Aureolus. Pꝛimo ſic. quia illud donum ino
centie non cōiungebat perfectius vltimo fini: ꝗꝫ
quecūqꝫ gratia gratum faciens nunc coniungat
viatoꝛem vltimo fini. ſed cum quacūqꝫ gratia po
teſt nunc ſtare veniale etiā in perfectiſſimis. vn-
de Iohānes in canonica ſua. ſi dixerimus ꝙ pec-
catum non habemus et cetera. ¶ 2°. Quia ſup
poſito ꝙ aliquis actus ex genere ē peccatum ve-
niale puta verbum ocioſum: adam potuit talem
actum exercere ocioſe. ſ. loquendo. ſed actus ex
ſe venialis non fit moꝛtalis niſi quatenus cadit
ſuper ipſum pꝛeceptum. igitur cum nullum pꝛe-
ceptum habuiſſet adam de abſtinendo ex neceſ-
ſitate ſalutis a talibus verbis: nimis enim diffici
le obligaſſet viatoꝛem ſi eum in illo ſtatu de ne-
ceſſitate ſalutis obligaſſet ad faciendum ſemper
quod melius fuiſſet aut expedientiꝰ: vel ad vitā-
dum omnem retardationem ad meliꝰ. igit ⁊c.

Quātum ad ar-

ticulum tertium pꝛimo notan-
dum eſt pꝛo declaratione pme
concluſionis ꝙ vt. S. Tho. de-
ducit in. q. de malo. q. vel mate
ria. 16. arti. 2° in coꝛ. ſicut appetitus naturalis cō
ſequitur foꝛmam naturalem: ita appetitus ſenſi-
tiuus vel rationalis ſiue intellectiuus conſequit
foꝛmam appꝛehenſam. nō enim eſt niſi boni ap-
pꝛehenſi per ſenſum vel intellectum. non eni po
teſt malum in appetitu accidere ex hoc ꝙ diſcoꝛ
dat ab appꝛehenſione quam ſequitur: ſed ex eo
ꝙ diſcoꝛdat ab aliqua ſuperioꝛi regula. et ideo
conſiderandum eſt vtrum illa appꝛehenſio quā
ſequitur inclinatio huius appetitus ſit dirigibilis
aliqua ſuperioꝛi regula. ſi enim non habeat ſupe
rioꝛem regulam qua dirigi debeat: tunc impoſſi-
bile eſt ꝙ ſit malum in tali appetitu. et hoc quidē
cōtingit in duobus. appꝛehenſio enim bꝛuti ani-
malis non habet ſuperioꝛem regulam qua dirigi
debeat. et ideo in eius appetitu non poteſt eſſe

malum. bonum enim eſt ꝙ moueatur animal ad
concupiſcentiam vel iram ſm formam ſenſibilez
apprehenſam. vnde Dioniſius dicit. 4°. ca°. de
di. no. ꝙ bonum canis eſt eſſe furibundum. Si=
militer etiam intellectus diuinus nõ habet ſupe
riorem regulam qua dirigi poſſit. ideo in appeti
tu eius ſeu voluntate non poteſt eſſe maluz. In
homine autem eſt duplex apprehenſio ſuperio=
ri regula dirigẽda. nam cognitio ſenſitiua debet
dirigi per rationem. et cognitio rationis per ſa=
pientiam vel legem diuinam. dupliciter ergo po
teſt eſſe malum in appetitu hominis. vno modo
quia apprehenſio ſenſitiua non regulatur ſm ra
tionem. et ſm hoc Dioniſius dicit. 4° de. di. no.
ꝙ malum hominis eſt preter rationem eſſe. alio
mõ quia ratio humana eſt dirigenda ſm ſapien
tiam ⁊ legem diuinam. et ſm hoc Ambroſius di
cit ꝙ peccatum eſt tranſgreſſio legis diuine. In
ſubſtantijs autem a corpore ſeparatis eſt vna co
gnitio. ſ. intellectualis dirigenda ſm regulam ſa
pientie diuine. et ideo in volũtate earum poteſt
eſſe malum ex hoc ꝙ non ſequitur ordinem ſupe
rioris regule. ſ. ſapientie diuine. et per hunc mo=
duz demones facti ſunt voluntate mali. hec ille.
Quod autem dicit ꝙ aïalia bruta ſuperiorem re
gulam nõ habent qua dirigi debeant: debet itel
ligi nõ abſolute ſed q2 non hñt ſuperiorem regu
lam ad quã ipſa attendãt et ſm quam mot⁹ ſui
appetitus regulent. nã ſuperiorem regulam ha=
bent. ſ. diuinã ꝓuidentiam et voluntatem q̃ cuiꝫ
aïalium brutorũ ſimul cum nã dedit proprium ⁊
naturalẽ ac determinatũ ſui appetitus motum et
affectũ ſicut ⁊ determinatã ſue cognitiõis appre=
henſionem ꝑ hanc tñ regulã nõ ſe mouent ⁊ regu
lant ſed ſunt tm̃mõ mota ⁊ regulata. Ex quibus
inferim⁹ ꝙ q2 i ſubſtãtijs a corpore ſeparatis vt
in angelis apprehenſio itellectiua nãlis eſt illis
innata ⁊ imutabilis nõ habens regulã ſuperiorẽ
ſm quã regulari poſſit et ab ea deficere niſi dei ꝓ
uidentiam ⁊ voluntatem qua ſic naturaliter cõ=
diti ſunt: ꝙ ſm doctrinã. S. Tho. ſubſtantijs ſpi
ritualibus vt angelis potuit cõicari ꝙ ſint ipecca
biles per naturam quantum ad illos actus qui
ex ſolis pñcipijs ac dictamine legis nature prati
cis vel ſpeculatiuis deduci poſſunt. Et quantum
ad actus intellectus ſatis apparet ex his que di=
cit. S. T. in. q. de malo. q. 16. ar. 2° ad. 5m. et. ar.
5° in. cor. et ad. pm et. 10m et magis. ar. 6° in. cor.
et ad. 5m et. 12m et ad. 4m et. 5m in contrariũ. Itẽ
pª par. q. 58. ar. 5. et. q. 64. ar. p°. c. Et de. ve. q.
9ª ar. p° ad. 11m. tenet ꝙ in angelis neqꝫ eſt erro=
ris obſcuritas neqꝫ aliquorũ neſciẽtia q̃tũ ad na
turalem eoꝝ cognitionem. Et in reſponſione ad
9m dicit ꝙ omnes angeli a pñcipio ſue cõditiõis
perfectã habuerunt naturalẽ cognitionem. pro=
pter qđ de naturalib⁹ intelligibilib⁹ nõ fiũt ãgelo=
rũ illuiationes. Item. pª par. q. 109. ar. 3° ad. 2m
tenet ꝙ quantũ ad illa q̃ ad naturalẽ cognitionẽ
pertinẽt: nõ eſt neceſſaria manifeſtatio veritatis
neqꝫ angelis neqꝫ demonibus. quia a principio
ſue conditionis omnia que ad naturalem cogni=
tionẽ pertinent cognouerũt. qđ non eſt itelligen
dum quantũ ad actualẽ eorũ conſiderationẽ ꝓ=
ut. S. Tho. notat. pª p. q. 58. arti. p°. Et in. q. de
malo. q. 16. ar. 6. ad. 3m. ſed quantũ ad habitua=
lem noticiã ſꝫ quã vt phs inqt. 3°. de aïa: ſciẽs. i.
habẽs habitũ ſcientie dr nõ eſſe in potẽtia ad cõ
ſiderandũ eo mõ quo aliquis ẽ in põ ante addiſ=
cere. nã ab inſtanti ſue cõditionis: angeli habent
ſpẽs intelligibiles eis cõnaturales q̃ ſufficiũt ad
cognoſcẽdũ oïa ⁊ ſingula q̃ naturalẽ eorũ cogni=
tionẽ non excedũt. vocat aũt. S. Tho. nãlem co
gnitionẽ angeli illã que per ſpẽs ſibi cõnaturales
et per principia legis nature preciſe haberi põt.
a qua noticia vel cognitiõe excludit nõ ſolũ noti
cia ⁊ cognitio rerum ſupnaturaliũ et eorum q̃ ad
ea hñt ſpecialẽ ordinem de q̃bus fiunt diuine re=
uelatiões ⁊ illuiationes angelorũ: ſed ẽt noticia
futurorũ contingentiũ et cogitatiõis cordium et
noticia ſpãlis ordinis rerũ ad diuinã ꝓuidentiaꝫ
ac volũtatem q̃ non niſi reb⁹ cõtingentib⁹ vel ꝑ
alteri⁹ locutionẽ angelis inoteſcit. Quãtũ vero
ad act⁹ volũtatis ꝓbat quod dictũ eſt ex dictis
eius in. q. de malo. q. 16. arti. 2° ad. 17m. vbi dicit
ꝙ iuſticiã gratuitã de⁹ homini ſubtrahere põt ſal
ua ſua iuſticia. iuſticia vero nãlis cõſequit naturã
intellectualẽ et rõnalem cui⁹ intellect⁹ naturalit
ordinat ad verũ et volũtas ad bonũ. vñ nõ põt
eẽ ꝙ talis iuſticia ſubtrahat a deo rõnali nature
ipſa nã manẽte. hec ille. Et. ar. 5° in. c. vbi poſtqꝫ
deducit ꝙ ad naturã angelicam pertinet vt actu
hẽat noticiã oïꝫ q̃ nãlit ſciri pñt ſicut nos nãlit hẽ=
mus noticiã primoꝝ principiorũ: et ꝙ intellect⁹
angeli imobiliter ſe hꝫ circa oïa que naturalit co
gnoſcit: infert. et q2 volũtas ꝓportionat: itelle=
ctui: cõſequẽs ẽ ꝙ etiã volũtas eoꝝ naturalit ſit
immutabilis circa ea q̃ ad ordinẽ nature ꝑtinẽt.
verũ eſt aũt ꝙ ſunt i põ reſpectu mot⁹ in ſupnatu
ralia ſiue ꝑ cõuerſionem ſiue ꝑ auerſionẽ. vñ hec
ſola mutatio in eis eẽ põt vt de gradu nature ip=
ſorũ moueant in id qđ eſt ſup naturã cõuertẽdo
ſe vel auertẽdo. hec ille. Et in reſpõſione ad pm.
bona nãlia inquit in angelis malis ſunt integra
quãtũ ꝑtinet ad nature ordinẽ: ſunt tñ corrupta

et deprauata ſeu diminuta ꝑ compatione ad ca=
pacitatẽ gr̃e vel glorie. Et ad. 10^{m} ſic dicit. liberũ
arbitriũ diaboli nõ eſt naturalit̃ vertibile quãtũ
ad nãlia ſua: ſʒ ſolũ hʒ ꝟtibilitatem reſpectu ſup=
nãlium ad que põt conuerti vel ab eis auerti. qḋ
cũ fecerit: in hoc imobiliter pſeuerat. h ille. Ideʒ
ſentit in ſolutione. 14.15.18.

¶ Secundo notãdũ eſt ꝙ vt. S. T. deducit. p^{a} 2^{e}. q.
89. ar. 4°. Et in. q. de malo. q. 7^{a}. ar. 9. c. mens
angeli boni vel mali nõ fert̃ in ea q̃ ſunt ad fineʒ
niſi ſm ꝙ ſtãt ſub ordine finis. et idõ ex nã ſua hñt
ꝙ nõ poſſit in eis eẽ deordinatio circa ea que ſũt
ad finẽ niſi ſimul ſit deordinatio circa finẽ ipʒ qḋ
fit p peccatũ mortale. et huiˀ rõ eſt. qꝛ fines i ap=
petibilibˀ ſunt ſic principia pma. ea ꝟo que ſunt
ad finẽ: ſe hñt vt cõcluſiones. ſic eni ſe hʒ finis in
appetibilibˀ et opatiuis ad ea q̃ ſunt ad finẽ: ſicut
ſe hʒ principiũ idemõſtrabile ad cõcluſiões i de=
mõſtratiuis. vñ ſicut ãgelus bonˀ ꝛ malˀ nõ ſeor
ſũ intelligit pncipia ꝛ ſeorſũ cõcluſiones queãd=
modũ in nobis plerũꝗ cõtingit eo ꝙ nr̃ intelle=
ctus ẽ diſcurſiuˀ nõ aũt angelicus itellectus ꝓpt̃
qḋ quantũ ad hoc dr̃ deiformis ſed ſimul vtrũꝗ
apprehẽdit et pncipia et cõcluſiones qꝛ ex ſua nã
ſimul intelligit rẽ et oia que nãliter ad rẽ ptinent
ita ꝛ volũtas angeli boni vel mali nõ ſeorſũ fert̃
in finẽ ꝛ ſeorſũ in ea q̃ ſunt ad finẽ ſʒ in vtrũꝗ ſi=
mul. volũtas eni ꝛ intellectus in oi natura ꝓpor
tionaliter ſe hñt. et inde eſt vt. S. T. ibidem con
cludit ꝙ angelˀ peccare nõ põt venialit̃ qñ pec=
cet mortalr̃. qꝛ vt dictũ eſt: in ãgelo eſſe non põt
deordinatio circa ea q̃ ſunt ad finẽ qñ ſit ſimul ꝛ
deordinatio circa finẽ que ſp eſt peccatũ morta=
le niſi ſit ſubitˀ motus q̃ in ãgelo locũ nõ habet.
¶ Ex q̃bus iferimˀ ꝙ ois actˀ demonis poſt pri=
mũ pctm̃ procedẽs ex eiˀ libero arbitrio eſt malˀ
et pctm̃ mortale. nã vt dictũ eſt: in ãgelo eſſe nõ
põt deordinatio erga ea q̃ ſunt ad finẽ: qñ ſimul
ſit deordinatio circa finẽ. imo ex deordinatiõe fi
nis q̃ eſt pncipiũ: cõſequit̃ deordinatio eoꝝ que
ſunt ad finẽ q̃ ſe hñt vt effectˀ. ſequit̃ ergo ꝙ in oi
actu malo demonis ex libero arbitrio ꝓcedente
eſt deordiatio finis ac p hoc pctm̃ mortale iquã=
tũ repugnat charitati q̃ ordinat directe i finem.
ois aũt actus ꝓcedẽs ex libero arbitrio demonis
poſt p^{m} pctm̃ eſt malˀ ſm illud. ps. ſupbia eorum
aſcẽdit ſp. quod exponit̃ de demonibˀ. Et Aug.
in li°. de fide ad petrum. demones inq̃t nec mala
volũtate pñt carere nec pena. ſʒ ex mala volũta=
te nũꝗ ꝓcedit actˀ bonˀ ſm verbũ dñi dicentis.
arbor mala nõ põt bonos fructus facere. et hoc
expſſe dicit. S. T. p^{a}. q. 64. arti. 2°. ad. 5^{m}. Et
in. q. de malo. q. 7. ar. 9°. inq̃t ꝙ in oibˀ actibˀ ſuis
volũtarijs diabolˀ mortalr̃ peccat. qꝛ ſp actˀ libe
ri arbitrij in ipo ſũt ex intẽtiõe finis pũerſi. qḋ et
efficacit̃ ꝓbat ibidẽ in rñſiõe pncipali. Et. 2° ſen.
diſ. 7. q. p^{a}. ar. 2°. c. oñdens ꝙ demones ſũt obſti
nati in malo vt nullũ bonũ ex ꝓpria ꝛ libera vo
lũtate facere poſſint. ita ꝙ ex gñe ſuo et ex circũ
ſtantijs bonũ ſit. ¶ Nec ꝗ iſta obſtãt alijs q̃ dicta
ſũt in pmo nõbili q̃. ſ. circa ea ꝙ ex ſolo dictamie
legis nature ptice vel ſpeculatiue deducunt̃ non
cõtigit angelũ ſiue bonũ ſiue malũ aut p intelle=
ctũ decipi ꝛ errare aut p volũtatẽ peccare. qꝛ nul
lus actˀ demõis poſt pmũ pctm̃ ex eiˀ libero arbi
trio ꝓcedẽs: deducit̃ ex ſolo dictamie legis nal̃e.
ꝓbat̃ h. qꝛ oẽ agẽs p liberũ arbitriũ agit ex itẽtiõe
finis pre cõcepti ſm quẽ actũ ſuũ regulat et mo=
derat̃. ſʒ demones oẽs actˀ ſuos ex eoꝝ libero ar
bitrio ꝓcedẽtes agũt ex intẽtiõe finis pũerſi quẽ
ſibi in pmo pctõ pſtituerũt. qm̃ volũtas angeli
boni ꝛ mali hoc hʒ ex ꝓpria condiciõe ꝙ cuicũꝗ
fini bono vl̃ malo ſemel adheret: fixe et imobilit̃
ac ſp adheret. ſic pulchre deducit. S. T. vbi alle=
gatũ ẽ in pmo ope et i ſecũdo. Et de. ve. q. 24.
ar. 10. finis aũt quẽ in pmo pctõ demõ ſibi pſti
tuit: fuit pũerſus repugnãs regule diuine ſupnãli
ſm quã regulare debuit appetitũ ꝓpe excellẽtie
et btitudinis ſupnãlis quã appetijt. ex quo factuʒ
eſt vt in oibˀ eiˀ actibˀ volũtarijs intẽtionẽ hẽat
diuine regule cõtraire ꝛ deo nõ obedire imo i ipʒ
ſupbire ſic ꝛ tũc. ꝓpt̃ qḋ ꝓpheta dicebat vt alle=
gatũ eſt: ſupbia eoꝝ. i. demonũ aſcẽdit ſp. qꝛ a p=
mo pctõ vſqꝫ ad ceteros eoꝝ actˀ eoꝝ ſupbia ſe ex=
tẽdit. pʒ ergo ꝙ actˀ demonis ex ꝓprio arbitrio
ꝓcedẽtes nõ ſolũ nõ deducũt̃ ex legis nature di=
ctamie imo magis illi aduerſant̃. et p ꝯſequẽs ꝙ
oẽs ſũt mali et pctã mortalia vel ex ꝓprio gñe vl̃
ex fine aut circũſtãtijs vt. S. T. dicit vbi allega=
tũ eſt. qm̃ ꝛ ſi aliqñ bonũ ex gñe faciãt: nũꝗ tñ id
bñ faciũt. ſic dũ ꝟitatẽ dicũt vt decipiãt. et dũ cre
dũt ac cõfitent̃: rerũ euidentia coacti.

QUantum ad ar
ticulũ qrtũ rñdẽdũ eſt obiectio=
nibˀ aduerſarioꝝ. Et qḋ ẽ ad
duo pma ꝯ primã cõcluſionẽ dr̃
ꝙ nõ militãt ꝯ nos ꝓut ex ſecũ
do nõbili apparet. ¶ Ad. 3^{m}. dr̃ ꝙ minor ẽ falſa. ꝛ
ad eiˀ probationẽ negat̃ iterum minor cũ ſuo ſi=
mili. qꝛ videre deum p eſſentiã ex ꝓprijs nãlibus
arguit ifinitã pfectionẽ. vñ argu^{m}. ꝓcedit ex falſis.
¶ Ad. 4^{m}. negat̃ conſequẽtia. qꝛ lumẽ nãle ꝛ lu-

A nõ eni concludunt impeccabilitatẽ per
naturã niſi ꝙ ad ea q̃ ſunt legis na
ture de quibus nõ loq̃t cõcluſio vña

me glie ſūt diuerſaꝝ rōnū. et iō ꝗtūcūqꝫ creſcat virt⁹ vni⁹ nō ptinget ad vtutē alteri⁹. ſic quātūcūqꝫ linea ptēdat nō ptinget ad capacitatē ſup̄ficiei. Verūtñ ad ſimile argumētū rñdet. S. T. pᵃ par. q. 12. ar. 5°. ꝙ ſic diſpoſitio ꝓpria ad formā ignis nō pōt eē nālis niſi hñti formā ignis: ita lumē glie nō pōt eē nāle creature niſi creatura eēt nature diuie qd eſt īpoſſibile. Idē rñdet in ſnia ꝯ gen. li°. 3°. ca° 54°. ad. 4ᵃᵐ rōnē ¶Ad. 5ᵐ. dr ꝙ argumētū eſt īpertinēs ꝓpoſito. qꝛ ēt conceſſo ꝙ de⁹ pōt facere itellectum tāte efficacie ꝙ videret diuinā eēntiā abſqꝫ lumie glie: non inde ſequit ꝙ talis viſio eēt ex puris nālib⁹ creature itellectualis: ꝫ eſſet ei cōicata per grām. queadmodū lꝫ pt de⁹ cōicare viſionē diuine eſſentie beatis ſine ſpē intelligibili ſupaddita: nō iō ſequit ꝙ talis viſio ſit ex puris nālib⁹ creature itellectual'. ¶Ad. 6ᵐ dr ꝙ arguᵐ ꝓcedit tāqꝫ ipe habit⁹ grē p ſeipſum preciſe ſufficiat facere volūtatē creatā īpeccabilē qd verū nō eſt. ꝫ magis ipa diuine eēntie pñtia vt in beatis. p grām āt dr mēs fieri īpeccabil': qꝛ grā vnit mentē deo. vñ ꝗuis grā ipa ſit ex nichilo: hꝫ tñ virtutē vniēdi mētē deo. ex qua vniōe directe et p ſe fit mēs īpeccabil'. ꝛ ſi alicubi dictū repiat ꝙ grā p ſe ꝛ directe facit mētē īpeccabilē: nō dꝫ itelligi de habitu grē ꝫ de diuina volūtate gratis id cōcedēte. ¶Ad. 7ᵐ. negat aſſūptū. implicat eni ꝯdictionē ꝙ aliqd creatū ſit opatio p ſe ſubſiſtēs. nā cū opatio ſit purus act⁹ ſi ponit ſubſiſtēs: neceſſario ponit qd infinitū. ſ. de⁹. in eo aūt ꝙ ponitur opatio creata: ponit ꝙ ſit finita. et ita ponere opationē q̄ ſit p ſe ſubſiſtēs: ē ponere ꝙ ſit ſimul finitum et infinitū qd implicat contradictionem. ¶Ad. 8ᵐ. qd eſt durādi dr ꝙ dictū illd. S. D. veriſſimum eſt tā in cauſis vniuocis ꝗ equocis. Ad cui⁹ euidētiā cōſiderādū eſt ꝓut. S. T. deducit. p° ſen. diſ. 44. ar. p°. Et. pᵃ p. q. 25. ar. 6. de⁹ nō potuit facere aliquā creaturā meliorē ac pfectiorē ꝗ fecerit ꝗtū ad eſſentialia ꝛ nālia ipius: lꝫ bñ ꝗtū ad accidētalia nō connālia. ex quo ſequitur ꝙ illa pfectio q̄ nō ē data alicui nature vt ſit ei nālis nō pōt illi dari vt illi ſit nālis niſi mutaret in illā nām cui talis pfectio ē connālis. nā connāle eē nō pōt connāle niſi nature cui eſt connāle ſiue cā ei⁹ ſit equoca ſiue vniuoca. et ex hoc ad ꝓpoſitū nrm infert ꝙ qꝛ grā nō eſt āgelo vel homini cōnālis ꝫ ſoli deo: ꝙ nō pt fieri creature itellectuali nālis niſi mutaret in nām diuinā cui ſoli grā ē nālis. vñ arguēs decept⁹ eſt nō aduertēs ꝙ nāle eſſe nō pōt nāle niſi habēti talē nām. Qd aūt arguēs vlteri⁹ dicit ꝗuis mutet ꝓpoſitū rōnis. S. Tho. q illā inducit ad ꝓbādū ꝙ habit⁹ grē equo creatura ſit īpeccabilis non pōt ei fieri connālis et tñ nullā hꝫ ꝓbabilitatē. qm cū viſio clara diuīe eēntie excedat capacitatē intellectualis creature nō eſt poſſibile ꝙ lumen cōnaturale creature ſufficiat ad illuſtrādū mētem vt clare videat eſſentiā diuinā. implicat eni cōtradictionē ꝙ viſio diuine eſſentie excedat ſimplicit' capacitatē creature et ꝙ ipſius naturale lumē ad eam illuſtrādam attingat. quoniā lumē naturale creature intellectualis nō excedit ipſi⁹ naturalē capacitatē. et ſi id ponat habere ex actione vel ex dono dei: iam ꝗᵐ ad hoc erit lumen ſupernaturale. Exēplum autē de oculo luminoſo nō eſt ad ꝓpoſitū. qꝛ lumen exterius nō requirit in viſione ad eleuandū oculū et ei⁹ naturalē vtutē ſupra id qd naturalit' pōt: ſed ꝓpter illuſtrādū mediū videndi. lumen autē glie requirit ad cauſandū virtutē intuitiuā in mēte beati quā naturaliter nō habet. ¶Ad argumēta cōtra ſecundā cōcluſionē. Ad primū dr ꝙ peccat p fallaciā ꝫm nō cauſam vt cauſā. q. n. homo in ſtatu inocētie peccare nō potuit venialiter: nō fuit ex maiori vnione ad deū ꝗ nūc in ſtatu poſt peccatū ſit p grām gratū facietem: lꝫ quia ſtatus inocētie ꝯſeruabat ne aliqd inferi⁹ aut poſteri⁹ a ſuo ſupiori vel priori deuiaret niſi prius ratio ſupior a deo et diuinis regulis ſubduceretur. peccatū autē veniale conſiſtit in deordinatione alicui⁹ inferioris vel poſterioris a ſuo ſupiori aut priori vt pulchre deducit. S. T. pᵃ. 2ᵉ. q. 89. ar. 3°. Et in. q. de malo. q. 7ᵃ. ar. 7°. ¶Ad. 2ᵐ negatur ꝙ adā in ſtatu inocētie potuerit peccatū veniale ex genere puta vbū ocioſum comittere niſi peccatū mortale in eo pceſſiſſet ꝓpter integritatē et ordinē illi⁹ ſtat⁹. nō ꝓpterea ꝙ veniale ex genere eēt in illo ſtatu mortale ſicut arguens fallitur ¶Ad argumētū ante oppoſitū rñdet. S. T. 2°. li. ſen. diſ. 27. q. pᵃ. ar. p°. ad. 2ᵐ. ꝙ nō ē ſimile in ꝓpoſito nro de natura ſpirituali et corpali. qꝛ ſpūalis hēt electionē ꝫm quā poteſt in ea eſſe peccatū: nō autē natura corpalis celeſtis. Idem in ſententia reſpōdet. pᵃ. p. q. 67. ar. p°. ad. 2ᵐ. Et in hoc articulus terminatur.

Queſtionē quā mouet Johānes Capreoli vtrū Adā in ſtatu inocentie viderit deū p eſſentiā cū ſuis cōcluſionib⁹: intactā relinqmus ꝓ eo ꝙ difficultates ibi motet de ſpecie intelligibili ꝛ de differētia ituitiue cognitionis et abſtractiue: ex his que ſupra dicta ſunt circa diſtinctionem tertiam abſolui poſſunt.

¶ Diſtinctio. xxiiij.

CIrca viceſimã quartã diſtinctionẽ ſecũdi ſniaꝝ querit
vtrũ liberꝝ arbitriũ ſit potentia pure paſſiua. et
arguit ꝙ ſic. qꝛ ſe hñe ad vtrũqꝫ eſt põ pure paſſiua vt pꝫ per cõ=
mẽtatorẽ. 2° phy. ſꝫ liberũ arbitriũ ex hoc ꝙ libe
rum arbitriuꝫ: ſe hꝫ ad vtrũqꝫ. ergo vt ſic eſt potẽ
tia pure paſſiua. ¶ In oppoſituꝫ arguit ſic. qꝛ ſm
beatũ Aug. pmo de libero arbitrio culpa ẽ malũ
qḋ facimꝰ. et eadẽ rõ eſt de merito. ſꝫ oĩs actꝰ li=
beri arbitrij eſt meritũ vel culpa. ğ ad oẽm actuꝫ
liberi arbitrij nos hẽmus actiue tãqꝫ ad bonum
vel malum quod facimus.

QUantuꝫ ad ar=
ticulũ pmũ ſit pma cõcluſio ꝙ li
berũ arbitriũ eſt põ aie vna nõ
plures. Hãc cõcluſionem tenet
.S.T. in hac.d.q.pª.ar.2°. Et
pª.p.q.83.ar.2°.et.3°. Et de.ve.q.24.ar.4°
et.5°. ¶ Secũda cõcluſio ẽ ꝙ liberũ arbitriũ eſt
põ appetitiua nõ cognitiua forãlit loquẽdo. Hãc
cõcluſionẽ tenet. S.T. in hac.diſ.q.pª.ar.3°. Et
pª.p.q.83.ar.3°.et.4°. Et de.ve.q.24.ar.6°.

QUãtum ad ar=
ticulum ſecundum arguit con=
tra pdicta. Et qdẽ cõtra pmam
cõcluſionẽ arguũt qdã ſic. liberꝝ
arbitriũ dicit pncipiuꝫ actuũ li=
beroꝝ. ſꝫ nuda põ nõ põt ſm ſe eẽ pncipiũ taliuꝫ
actuũ: ſꝫ ſolũ mediãtibus qbuſdã actibꝰ. ergo li=
berũ arbitriũ nõ noiat nudã potentiã ſed aliquẽ
actũ. maior ſupponit. ſꝫ minor ꝓbat. qꝛ pmꝰ actꝰ
qui ẽ liber ſeu i poteſtate nr̃a ẽ deliberatio vł cõ=
cluſio deliberatiõis. alioqn actꝰ penitꝰ indelibe=
rati eẽnt in poteſtate nr̃a qḋ eſt falſũ. ſed neuter
pdictoꝝ actuuꝫ eſt i poteſtate nr̃a mediãte aliq̊
actu elicito a volũtate ⁊ alio elicito a rõne. quia
deliberatio nõ elicit a volũtate cũ ſit actꝰ intelle
ctus: ſꝫ ſolũ imperat ab ea mediãte aliq̊ actu ab
ea elicito. Itẽ oẽm actũ volũtatis pcedit aliquis
actꝰ rõnis. ergo deliberatio ⁊ concluſio delibera
tiõis q̃ ſunt pmi actꝰ liberi: nõ ſũt i poteſtate nr̃a
niſi mediãtibꝰ alijs actibꝰ. et ſic videt ꝙ liberũ ar
bitriũ ſit actꝰ vel põ ſub actu. ¶ 2°. arguit Durã
dus ꝙ liberꝝ arbitriũ ñ noiet põꝫ abſolute ſic. Si
liberũ arbitriũ noiaret aliquã potentiã abſolute
oẽs actꝰ iſtiꝰ potẽtie eẽnt liberi. ſꝫ nulla eſt poten
tia cuiꝰ oẽs actꝰ ſunt liberi. igit ⁊c. maior pꝫ de ſe.
minor ꝓbat a Durãdo in oibꝰ potentijs aie. actꝰ
ei vegetatiue potẽtie nõ ſunt liberi arbitrij ſꝫ ſũt
pure nãles. actꝰ ẽt ſenſitiue ptis nõ ſũt liberi arbi
trij. qꝛ nõ hꝫ iudiciũ de ꝓprijs actibus. itẽ nõ oẽs
actꝰ itellectꝰ ſũt liberi ſaltẽ ille q̃ eſt reſpectu pri
moꝝ pncipioꝝ. nec oẽs actꝰ volũtatis ſaltẽ ille q̃
eſt reſpectu boni ſm eiꝰ cõmunẽ rõnẽ. ğ liberꝝ ar
bitriũ nõ noiat aliquã põm abſolute. relinquit ğ
ꝙ noiat ꝓprietatẽ potẽtie vel potẽtiã ſub ꝓpꝛieta
te. ¶ 3° ſic. Qñ aliq̃ potẽtia hꝫ aliaꝫ ⁊ aliã hitudi
nẽ ad aliḋ ⁊ aliḋ obm: ſm vtrũqꝫ pt ſortiri nomẽ
ꝓpꝛiũ. ſic videmꝰ in itellectu ꝙ qꝛ hꝫ aliã hitudi=
nẽ ad pncipia in q̃ fert intuitiue ⁊ ſine diſcurſu: et
aliã ad cõcluſiões q̃s diſcurrẽdo ⁊ conferẽdo de=
ducit ex pmis pncipijs: iõ ſꝫ pmã vocat itellectꝰ
ſm ꝰo ſecundã hitudinẽ vocat rõ. eodẽ mõ ẽ cir
ca volũtatẽ. hꝫ ei volũtas aliã hitudinẽ ad cõem
rõnẽ boni reſpectu cuiꝰ neceſſitat quadã imuta=
bilitate: et aliã reſpectu bonoꝝ pticulariũ cõtin=
gentiũ qbꝰ admiſcet rõ mali ⁊ fugibilis: reſpectu
quoꝝ nõ neceſſitat ſꝫ põt hoc vel illḋ eligere vel
refutare. et ſm pmã habitudinẽ vocat ꝓpꝛie vo=
luntas: ſꝫ ſꝫ ſecundã ꝓpꝛietatẽ vel hitudinẽ dr̃ libe
rũ arbitriũ nõ ſola ipſa ſꝫ ẽt itellectꝰ reſpectu eo=
rũdẽ. libertas ğ noiat ꝓpꝛietatẽ volũtatis quã hꝫ
reſpectu eoꝝ ad q̃ nõ neceſſitat. et liberꝝ arbitriũ
noiat volũtatẽ et itellectũ ſub hac ꝓpꝛietate. et
vtraqꝫ dictaꝝ hitudinũ circa itellectũ ⁊ volũtatẽ
magis dꝫ dici ꝓpꝛietas nãlis q̃ꝫ habitꝰ. qꝛ habitus
ſp dicit aliqd additũ potẽtie. ꝙ ſi qñqꝫ dicat ha=
bitꝰ et ipꝛopꝛie: hoc qdẽ tollerãdum eſt q̊ ad pri
mã hitudinẽ intellectꝰ et voluntatis ſm quã de=
teriatur ad vnũ. ſꝫ nullo mõ quo ad ſecundã ſm
quã hꝫ quãdã indeteriationẽ. ſp ei hitus ipoꝛtat
quãdã deteriationẽ potẽtie. ¶ Cõtra ſecũdã cõ=
cluſionẽ arguit Durãdus ꝓbãdo ꝙ accipiẽdo li=
bertatẽ ꝓ imunitate a coactiõe: itellectꝰ eq̃ liber
eſt reſpectu ſui actus q̃ eſt itelligere ſic voluntas
reſpectu ſui actꝰ q̃ eſt velle. et ſic ꝙ liberꝝ arbitriũ
includat duas põs ꝑ modũ totiꝰ vl'is aut itegral'
aut ꝓpꝛietatis cõis. Primo arguit ſic. Actꝰ q̃ eſt
ſm iclinationẽ rei: nõ põt eẽ violentꝰ vel coactꝰ.
ſꝫ oẽ intelligere eſt ſm iclinationẽ intellectꝰ: ſicut
velle eſt ſm iclinationẽ voluntatis. igit nullũ in=
telligere reſpectu itellectꝰ ẽ coactũ vel violẽtuꝫ.

nec aliqd velle reſpectu volūtatꝭ. maior de ſe pꝫ. qꝛ cā pdicati ē in ſubo. oppõnunt ei eſſe ẜm iclinationē rei et eē violētū ſeu coactū. minor manifeſta ē. qꝛ iclinatio itellectꝰ eſt ad oē itelligere. oēs ei hoies nā ſcire deſiderant vt dr pmo metha. et intellectꝰ eſt q eſt oia fieri vt dr. 3°. de aia. vñ eiꝰ nālis iclinatio ē ad oīa cognoſcere. ¶ 2°. arguit ſic. Oē illd qd pōt cogi hꝫ iclinationē deteriatā ꝛ deteriatū modū. ẜ iclinatio itellectꝰ ad itelligere nō eſt deteriata nec ẜm modū deteriatū. ꝗ intellectꝰ nō pōt cogi reſpectu itelligere. et ſic ē liber libertate que eſt imunitas a coactiōe. maior pꝫ. qꝛ ei lapis hꝫ deteriatā inclinationē ad locū deorſū et ẜm deteriatū modū. ſ. ẜm modum ſue grauitatis: iō pōt cogi. aut qꝛ ipellit ſurſū: aut qꝛ impellit deorſū velociꝰ ꝙ reqrat ſua gͣuitas. ſꝫ ſi lapis hrēt iclinationē ad oēm locū ꝛ ad oēm modum motꝰ: ipoſſibile eēt ꝙ violētaret ad aliquē motū vel locū. qꝛ vbicūꝙ moueret et qlitercūꝙ eqliter eēt ẜm iclinationē ſuā. ſimilit qꝛ mā pma de ſe ē in pō ad oēꝫ formā: deteriatur aūt ad hāc vel illā per qlitates certas: iō cōſiderādo nāꝫ materie pme ẜm ſe: ois gnātio ē nālis ꝛ nulla violenta. ẜ cōſiderādo diſpoſitiōes matie deteriantes ipam: inueniunt quedā gnātiōes violēte. et ſic pꝫ maior. ſ. ꝙ oē illud qd pōt cogi hꝫ deteriatā inclinationē et hꝫ deteriatū modū. minor ſimilit manifeſta ē. non ei intellectꝰ hꝫ aliquā deteriatā iclinationē ad vnū intelligere ꝛ non ad aliō nec ẜm vnū modū: ẜ hꝫ inclinationē ad oē intelligere et ẜm oēm modū. q̄re ꝛc̄. et ſic pꝫ ꝙ intellectus nō cogit nec cogi pōt reſpectu actꝰ intelligendi ſicut nec volūtas reſpectu actꝰ volēdi. et idē eſt itelligēdū de q̄cunꝙ potētia apprehēſiua vel appetitiua reſpectu ſui actꝰ eliciti. ¶ 3°. arguit ꝙ accipiendo libertatē put dicit imunitatē a neceſſaria deteriatione reſpectu oppoſitoꝝ q nihil aliud eſt ꝙ facultas ad oppoſita q ſola dr libtas arbitriꝫ: adhuc itellectꝰ ſit pprius et pncipalius liber ꝙ volūtas. vbi notat priꝰ qd eſt illd mediāte q hēmꝰ in ptāte nrā exire in aliquē actū vel nō exire aut exire in aliquē actū vel eiꝰ oppoſitū. ꝛ dicit ꝙ illd eſt tā in deo ꝙ in nob notitia quā habemꝰ de cōtingēti cōnexione aliquoꝝ volibiliū ad p ſe ꝛ neceſſario volibilia. ex eo ei ꝙ aliqd mediū indicat nō neceſſariū ad cōſequendū finē quē volumus poſſumꝰ ſiſtere a iudicio cōcludēte illd eē eligēdū et p conſequēs ab electiōe. et p idē pncipiū poſſumus repellere oia occurrētia q nata eēnt hꝫ ſe cōcludere illd eē eligēdū dū tñ ſint cōtigētia. ꝙ ſi tale mediū eligit: libere eligit. qꝛ potuit nō eligi cū nō ſit neceſſariū ad finē quē volumꝰ. Rurſus qꝛ finis quē volumꝰ nō pōt hri niſi p illd mediū vel aliqd aliud: iō neceſſario volumꝰ indeteriate aliqd mediū p qd finē cōſequamur. et iō ſicut i poteſtate nrā ē ſiſtere vel ſuſpēdere cōcluſiuū iudiciū illiꝰ vel iſtiꝰ mediꝫ deteriate: ſic i poteſtate nrā ē per eūdē actū cū volūtate pdicta mouere ad inqrendū qd illoꝝ medioꝝ acceptabit vt meliꝰ. ex q alteꝝ illoꝝ indeteriate ē neceſſariū: inqſitio fiet imperādo exercitiū viriū inferioꝝ miniſtrātium obm intellectui ꝛ volūtati ſub diuerſis rōnibꝰ appetibil vl reſpuibilis: oibꝰ tñ cōtingent ſe hñtibꝰ. hoc ſuppoſito arguit ſic. Illa pō eſt p priꝰ et pncipalꝰ libera: p cuiꝰ actū hēmus pꝰs et principaliꝰ dñium actuū nroꝝ. ſꝫ talis pō eſt intellectꝰ magis ꝙ volūtas. ꝗ intellectꝰ priꝰ ꝛ pricipaliꝰ eſt liber ꝙ volūtas. maior de ſe pꝫ. minor pbat. qꝛ cum per duos actꝰ hēamus dñium ceteroꝝ. ſ. p noticiā cōnexionis cōtingētis aliquoꝝ volibiliū ad p ſe et neceſſario volibilia: cōnexionis dico contingētis ꝙtū ad qdlꝫ eoꝝ deteriate ẜ neceſſarie ꝙtū ad aliqd indeteriate. et iteꝝ p volūtatē qua volumꝰ neceſſario alterū indeteriate et nō hoc vel illud deteriate: p priꝰ hēmus tale dñium ꝛ pncipalius p noticiā precedētē ꝙ p actū voluntatē ſequētē. qꝛ ex pmo mōſtrat ſecundꝰ et nō eꝫ. noticia aūt illa ptinet ad itellectū. igit ꝛc̄. ¶ 4°. arguit ex eodē ſuppoſito. Illa pō p priꝰ et pncipaliꝰ eſt libera cuiꝰ actū hēmus pꝰs et pncipaliꝰ i poteſtate nrā. ſꝫ talis ē intellectꝰ ꝛ nō volūtas. igit ꝛc̄. maior pꝫ de ſe. minor pbat. qꝛ pmi actus q ſunt i poteſtate nrā: ſūt iudiciū cōcluſiuū aliciꝰ eligēdi et ipſa electio. iter hos āt actꝰ priꝰ eſt iudiciū cōcluſiuū qd ptinet ad itellectū ꝙ electio ptinēs ad voluntatē. electio aūt regulat p iudiciū cōcluſiuū et nō ecōuerſo. deteriatur ēt electio neceſſario ad illd qd libere cōcluſū eſt. ita ꝙ volūtas nō pt i oppoſitū nec reſpuere qd ſibi ppoſitū eſt ſi intellectꝰ iudicauerit aliqd finalit et cōpletiue vt eligēdū vt dicit ſe alias pbaſſe. et ſic tota libertas electiōis cōtinet in libertate iudiciꝫ cōcluſiui. et ſic pꝫ ꝙ intellectꝰ eſt pꝰs liber et principalius ꝙ voluntas. ¶ 5°. arguūt quidā ſic. Sicut ſe hꝫ cognoſcēs ad viuēs: ita ſe hꝫ liberū ad cognoſcēs. ſꝫ oē cognoſcēs eſt viuēs et hꝫ oē illd qd cognoſcit viuit. ergo ſimilit oē liberū eſt cognoſcēs et ẜm oē illd quo ē liberꝝ cognoſcit. ſꝫ p volūtatē nō cognoſcimꝰ ſed ſolū per itellectū. ꝗ per volūtatē non ſumꝰ liberi ſꝫ p intellectū. ¶ 6°. Qꝛ potētia q eſt magis idifferēs ad oppoſitū: eſt magis libera. ſꝫ itellectꝰ eſt magis idifferēs ad oppoſita ꝙ voluntas. igit eſt magis liber. maior pꝫ. qꝛ rō liberi arbitriꝫ cōſiſtit in idifferētia p quā poſſumꝰ in aliqd vel eiꝰ oppo

VERSITA DE

ſitũ.ergo pō que magis eſt indifferēs ad oppoſita
eſt magis libera.minoꝛ ꝓbať.qꝛ potētie rōnales
ſunt ad oppoſita vt dꝛ.9°.metha.ſʒ intellect⁹ eſt
magis rōnalis ꝗ̃ volũtas cũ ſit rōnalis ꝑ eēntiaʒ
volũtas aũt ſolũ per ꝑticipationē.igiť ⁊c̃.℄7°.
Illa pō eſt magis libera q̃ min⁹ depēdet ab alia.
et hͦ ſtati ꝓbať ꝑ illō qͦ dꝛ ꝑ̇mo metha.ꝙ liberũ
eſt gr̃a ſui.ſʒ itellectus min⁹ depēdet a volũtate
ꝗ̃ eꝯ.qꝛ voluntas nō pōt exire ī actum ſine actu
intellectus ꝑ̇mo.itellectus aũt ad hoc ꝙ exeat in
actũ non ꝑ̃exigit actũ volũtatis ꝑ̇mum.ergo in-
tellectus eſt liberioꝛ ꝗ̃ volũtas.℄8°.Liberũ ar
bitriũ dꝛ eſſe facultas rōnis ⁊ voluntatis.hoc er
go aut itelligiť de vtroqꝫ ꝑ ſe aut de vtroqꝫ ſimul.
ſi de vtroqꝫ ꝑ ſe:ſequiť ꝙ vtrũqꝫ ſit liberum arbi
triũ ⁊ eq̃liter cũ eq̃liter ꝑtineant ad diffinitionē.
ſi de vtroqꝫ ſimul:ideʒ ſequiť per eādem rōnē.et
ſic videtur ꝙ vtraqꝫ pō ſit equalr̃ libera.℄9°.ar
guit godofredus.9.quolʒ.q.pᵃ.ſič libertas eſt in
actu qꝛ egrediť a pō libera:ita libertas ē in pō qꝛ
egrediť a nã libera.ſʒ intellect⁹ radicať in eadeʒ
nã immãli et libera cũ volũtate.ergo itellectus ē
pō eque libera ſič volũtas.nec pōt dici ꝙ nã det
libertatē potētie volitiue.ſ.libertatē foꝛmaliť.qꝛ
illã foꝛmaliť nō hʒ nã.qꝛ ſi foꝛmaliť nã non hʒ li-
bertatē ⁊ iō voluntas hʒ eam:eadē rōne et intel
lectus.℄10.arguit.Qꝛ aīa ſcḋm id totũ qͦ eſt ad
imagineʒ dei libera eſt.qꝛ nihil ē ſeruitutis ideo.
qꝛ nec ꝗ̃tũ ad intellectũ nec ꝗ̃tũ ad voluntatē.
ita nec ī toto illo qͦ eſt ad imaginē dei.ſʒ aīa nō
minus ē ad imaginē dei ſcḋm itellectũ ꝗ̃ ſcḋm volũ-
tatē.igiť ⁊c̃.℄11°arguit.Qꝛ ponere ꝙ voluntas
hēat cauſaliť libertatē a foꝛma apprehēſa male di
ctũ eſt.qꝛ foꝛma apprehenſa ſe hʒ ad volũtatem
ſicut obm̃ ad potentiã.ſed nihil eſt dicere ꝙ potē
tia hʒ libertatem ab obiecto.ergo ⁊c̃.lʒ enī opoꝛ
teat obm̃ ꝓpoꝛtionari potētie ſicut motoꝛē mo-
bili:et pō libera ⁊ abſtracta exigat obm̃ liberũ et
abſtractũ:non tñ habet ab illo libertatem.℄12°
arguit.Qꝛ dicere ꝙ apprehēdente intellectu foꝛ
nicationē vt malã qꝛ inoꝛdinatã et vt bonã quia
delectabilē ꝙ volũtas ꝑ ſe ſe determinet ad alte
rũ eoꝝ cōſiderandum eſt iconueniēs.qꝛ ſi volun
tas nō determineť ad volēdum cōſiderare alte-
rũ ex tali cōſideratione bifurcata neqꝫ ex alia ſu-
perueniēte cōſideratione qua iudiceť alteri iſto-
rũ eſſe inſiſtendũ:tũc volũtas q̃ quantũ erat de
ſe a nullo erat deteriata et ꝑ conſequēs indeter-
minata ꝗ̃tũ eſt de ſe anteꝗ̃ deteriaretur:ſequiť
ꝙ indeteriatum poſſit ſe deteriare ad agendum
qͦ eſt cōtra eos.ſi aũt dicant ꝙ hoc eſt impoſſibi
le intellectui.ſ.ꝙ indeteriatum ſe determinet ſed
non volũtati qꝛ hoc eſt nã ſua:eſt petitio princi-
pij ⁊ aſſertio ſine rōne.℄13°.qꝛ ſi deteriare ſe eſt
reducere ſe in actũ:tũc volũtas actuat vľ actuat
ſe quod eſt contra te.ſi autem determinare ſe ni-
chil reale dicit:tũc nō opʒ ſolicitari de iſto deter-
minare qꝛ nihil reale dicit.℄14°.Uelle cōſide
rare hoc vel illud et velle ſiſtere in hac cōſidera-
tione vel illa:ē quidã actus volendi.ſʒ ſcḋm te vo
lũtas non pōt deteriare intellectũ ad hãc conſi-
derationē vel illã niſi ꝑ̇mo ſit determiata ad hoc
ꝙ velit hãc cōſiderationē vel illam.ergo ſi volũ-
tas determinet ſe ad volendũ hãc vel illã deter-
minationē:volũtas cauſat ī ſe actum volēdi quo
vult talē cōſiderationē.qͦ eſt cōtra ponentes ꝙ
volũtas nō cauſat ī ſe aliquē actũ volēdi.℄15°.
Qꝛ finis nō dꝛ actuare ⁊ deteriare volũtatē niſi
ſcḋm ꝙ apprehēdiť ſub illa rōne ſub qua nat⁹ eſt mo
uere voluntatē ad volendũ.ſed illud qͦ eſt ad fi
nē qñ apprehendiť in oꝛdine ad finē:ſe hʒ ad mo
uendũ voluntatē ſicut finis.ergo qͦ eſt ad finem
ꝓ tali hoꝛa hʒ determinare ⁊ actuare voluntatē.
nec volũtas habebit deteriare ſe ipam.vñ ſi illō
qͦ eſt ad finē non ꝑ̃ſenteť voluntati ſub illa rōne
ſub qua ſit ſufficiēs mouere:opoꝛtebit vlteri⁹ ꝓ-
cedere ſcḋm ꝓceſſum itellect⁹ pꝛatici quouſqꝫ oc-
currat ſub tali rōne ſub q̃ ſit ſufficiens mouere eã.
℄16°.Qꝛ qͦ dꝛ ꝙ voluntas nō poſſit determi-
nare intellectũ niſi pꝛi⁹ ſeipam determinet:falſũ
eſt.qꝛ voluntas nihil determinat vľ agit niſi me
diante actu volēdi.vñ illud hʒ determinare:qͦ
hʒ velle.ſed voluntas directe et per ſe nō habet
velle ſuũ actum:ſed directe ⁊ per ſe actũ aliaruʒ
potētiarum puta intelligere et ſic de alijs.igitur
voluntas non poteſt ſe determinare pꝛiuſꝗ̃ itel
lectum.imo pꝛius determinat intellectum et po
ſtea ab intellectu determinať vlterius inquantũ
ille potētie mutuo ſe mouēt.ita tñ ꝙ volũtas nō
deteriat intellectum aut phãtaſiam impellendo
ad ſuos actus niſi pꝛi⁹ ſit deteriata non a ſe ſʒ ab
intellectu iudicāte bonũ eſſe cōſiderare et phan-
taſiari hoc vel illud.qꝛ ſemper itellectus eſt pꝛe
uius volũtati.Si aũt querať cũ proponiť volũ-
tati foꝛnicatio ſub duplici rōne puta ſub rōne ma
li qꝛ inoꝛdinata et ſub rōne boni qꝛ delectabilis
vñ hʒ volũtas deteriate velle cōſiderare delecta
tionē ⁊ non de oꝛdinationē:dicendũ ꝙ hoc hʒ ex
hoc ꝙ intellectus iudicauit determinate inſiſten
dũ cōſiderationi delectationis.⁊ ſi vlteri⁹ quera
tur vñ intellect⁹ hoc habeat iudicare:dicendum
ꝙ hoc pōt cōtingere ex diſpoſitiōe cōſiderātis vľ
ſcḋm nãm vľ ſcḋm habitũ coꝛruptũ vel paſſionē.q̃ cũ
aliquantulũ imoꝛať in tali cogitatiōe inflamato

appetitu ſenſitiuo: apprehēdit fornicationē ꝯue=
nientē. et ex negligētia qua nō ſe ſtati retrahit a
tali cogitatiōe potēs auertere fragilitatē ſuam ſi
vellet vti rōne iuxta ꝯſiliū phi. 2º ethi. qui dicit
ꝙ circa delectationē opoꝛtet facere et vti vice q̄
ſenes erga Helenam. ſ. non imoꝛari tali ꝯſidera
tioni ſ; fugere. et ſic pꝫ ꝙ nō bene aſſignatur liber
tas. ¶17º. Qꝛ liberū dicit̄ qđ eſt grā ſui vt patet
p̄mo methaᶜ et q̄ ſcit ſe regere et q̄ eſt cauſa ſue in
clinatiōis ita ꝙ nō determinate et neceſſario in=
clinet̄ ab alio ad aliqđ vnū determinatū: ſꝫ ſit in
poteſtate ſua ſe determinare ad hoc vl' illud. nō
hr̄e aūt determinationeꝫ et coartatiōem ad hoc
determinate vel ad illud: ꝯtingit alicui ex hoc ꝙ
eſt abſtractū a mā hn̄s inclinationē ꝑ cognitionē
et amoꝛē in ens et bonū vl'e: et hēt determinare
finē: et quomō debeat ⁊ poſſit ſe determinare in
finē. hoc aūt ineſt alicui ſm ꝙ hēt potētias imate
riales ⁊ non coartatas ꝑ mām. ideo libertas ſm
quā aliqs eſt dn̄s ſuoꝝ actuū: ꝯſequit̄ nāꝫ imālē
et abſtractā et potētiā appetitiuā et cognitiuā in
tali nā fundatas ſicut ſunt itellectꝰ et volūtas. et
ideo vtraqꝫ potētia ē eque libera ſuo mō. ¶18º.
Qꝛ ſicut libere poteſt volūtas velle hoc aut illđ:
intellectꝰ pōt libere iudicare de hoc vl' illo ⁊ vna
queqꝫ earū ex ſe foꝛmalit̄ eſt libera. ſꝫ vna mouet
aliā mutuo in vſu libero q̄ exercēt actū ſuū libere
inqꝫᵐ mutuo ſe mouēt. ¶19. Qꝛ homo non ha=
bet dominium ſui actus ſm alterā iſtarū poten=
tiarū tm̄. imo in oīn̄i actu in q̄ hō ſm liberū arbi=
triū mouet ſe: req̄rit̄ actꝰ vtriuſqꝫ. qđ pꝫ. qꝛ vni=
cuiqꝫ ſtatim occurrit ꝙ non ē cuilibꝫ aſſentiēdum
et ꝙ nō debꝫ ſe ꝑ ꝯſenſum alicui rei applicare niſi
ꝑ deliberationem appareat vtrū expediat. ex hoc
aūt natꝰ eſt ſeq̄ actꝰ volēdi in voluntate q̄ velit
inclinare vires quaꝝ ē deliberare vl' deliberatio
ni deſeruire ad deliberādū. et terminata delibe=
ratione mouet̄ volūtas ad volēdū illud qđ ꝑ de
liberationē ꝯcluſuꝫ ē meliꝰ eſſe. et ſic etiā volun
tas indirecte mouet ſeipām et ē ſibi cā ſequentis
volitionis. qꝛ etiā per deliberationē generalem
voluit ſe eligere illud qđ inueniretur per delibe=
rationē eſſe meliꝰ. ¶20. arguit Bernardꝰ đ gā=
naco in ipugnationibꝰ Henrici quolibet. 14. q.
5ª. vbi ꝓbat ꝙ voluntas nō ſit liberioꝛ q̄ꝫ intelle
ctus. qꝛ cauſa quare aliq̄ potētia ſit libera eſt qꝛ ē
vniuerſalis. i. quia habet obiectum vniuerſale qđ
ſe habꝫ indifferent̄ ad ꝯtenta ſub vniuerſali. ha
bet autem potētia vniuerſale obīm quia eſt illi=
mitata ratione materie: et quia eſt potentia eſ=
ſentie imaterialis. et ideo pꝛima radix libertatis
eſt imaterialitas eēntie. ſecūda vniuerſalitas ob
iecti. tertia indifferentia obiectoꝝ ad particula=
ria vel ad multa. ꝯſtat autē ꝙ intellectus ē equa
liter potentia eſſentie immaterialis ſicut et vo=
luntas. et eſt eque illimitata limitatione oꝛgani
et materie ſicut et voluntas. et ſecūdo habet ob=
iectum eque vniuerſale quia verum et bonuꝫ ꝯ
uertuntur. et tertio ꝯſimilis indifferentia inue=
nitur veri vniuerſalis ad vera particularia: ſicut
boni vniuerſalis ad bona particularia. et ideo tā
ta libertas eſt in ratione ſicut in volūtate. ¶21º
Quia ſicut intellectus neceſſario fertur in veruꝫ
vel apparens ſibi verum: ita voluntas neceſſario
fertur in bonum ſub ratione boni. et ſicut intelle
ctus nō neceſſario fertur in hoc vel illud verum
ſed indifferenter poteſt ferri in alterum quia po
teſt ꝯſiderare rem ſm quamlibet eius ꝯdicio=
nem vel abſolutam vel comparatam: niſi ſit tale
verum qđ de natura ſua ſit euidens ita ꝙ eiꝰ eui
dentia nō đpēdeat niſi ex noticia terminoꝛuꝫ vt
ſunt pꝛima pꝛincipia: ſimiliter voluntas fertur in
bonum neceſſario. quia ſi velit aliquid: opoꝛtet
ꝙ velit ſub ratione boni. tamen indifferēter po=
teſt velle hoc bonum vel illud. rōne cuius inde=
terminationis non eſt neceſſitata ad vnum ſicut
ſunt potentie materiales. vnde illud qđ tollit li=
bertatem ab eis: ponit eam in intellectu et volū=
tate. ſ. indeterminatio reſpectu eoꝛuꝫ in quibus
inuenitur ratio per ſe obiectoꝛuꝫ. ¶22º. Quia
ſi voluntas diceretur liberioꝛ intellectu: hoc vi=
deretur ꝓ tanto quia licet intellectus ſit indiffe=
rens q̄ꝫᵐ eſt de ſe ad conſiderandum hoc vel il=
lud vel hanc rem ſub hac ꝯdicione vel illa: tamē
intellectus non habet executionem ſue liberta=
tis niſi ſm imperium voluntatis. ſed hoc nō im=
pedit ꝓpter duo. Pꝛimum eſt. quia cauſa quare
voluntas imperat intellectui vt conſideret hoc
vel illud determinate licet ſit imediate a volun=
tate: tamen nō eſt ab ea niſi per iudicium intelle
ctus qui iudicat ꝓ illa hoꝛa melius eſſe ꝙ res ꝯ
ſideretur ſm illam vel illam ꝯdicionem. et ita
intellectus determinando voluntatem: deter=
minat ſeipſum ad hoc vt ꝯſideret hoc vel illud
mediante tamen voluntate. vnde in iſta deter=
minatione eſt quaſi agens pꝛimariū reſpectu vo
luntatis que eſt quaſi ſecundarium et immedia=
tū. ⁊ ideo cū cauſa p̄maria plꝰ influat q̄ꝫ ſecunda
ria: plus facit intellectus ad determinationeꝫ ſui
q̄ꝫ voluntas. et ideo non eſt dicendum minus li=
ber q̄ꝫ voluntas. Secunduꝫ aūt eſt quia id quod
tu dicis de intellectu dicam de voluntate. quia
ſicut voluntas eſt indifferens ad volendum hoc
bonum vel illud inq̄ꝫᵐ huiuſmodi vel ad volēdū

et nolēdū:oportet ꝙ hec differētia ꝺterminet̃ ꝑ
rōneʒ q̄ iudicat ꝓ nūc hoc eſſe meliꝰ vl' nō meliꝰ:
ita ꝙ nūq̄ʒ fertur voluntas in hoc niſi quia ratio
nō oſtendit ſolū hoc eſſe bonū et illud: ſʒ etiā qꝛ
rō dictat hoc nūc magis eſſe volēdū vel nō volē
dū. et ideo plus depēdet determinatio volūtatꝭ
ab intellectu q̄ʒ ecōtrario. et ideo plꝰ et magis iu
dicial'r et formalit̃ ē libertas in intellectu q̄ʒ in vo
luntate: licet neqʒ intellectꝰ poſſit eam exeq̄ ſine
volūtate neqʒ volūtas ſine ītellectu. ¶ 23°. ar-
guit Aureolꝰ ꝓbādo ꝙ liberꝝ arbitriuʒ nō ſit vna
pō tm̄. ſ. volūtas. Qꝛ de rōne liberi arbitrij ē nō
tm̄ libere velle ſʒ libere arbitrari. ſicut eni arbitri
um ē liberꝝ: ſic libere ſentētiat. vñ libere ſentire vl'
ſentētiare ita ē actꝰ intellectus pratici ſicut velle
eſt actꝰ voluntatis. Cōfirmat̃ ꝑ diffinitionē ma-
giſtri quā ponit in littera vbi dicit ꝙ liberū arbi-
triū ē facultas intellectꝰ et voluntatꝭ. ¶ 24° ar
guit. Qꝛ cū dicit̃ ꝙ liberꝝ arbitriū ē voluntas vt
cōtinēs in ꝟtute actū potētie ꝺliberatiue: q̄ro in-
quit q̄d intelligis ꝑ ꝟtutē. aut eni intelligis potē
tiā: et tunc erūt due potētie. ſ. voluntas ⁊ ipa vir-
tus. aut igit̃ illa ꝟtꝰ dicit actū aut hītuʒ aut aliud
accñs. nō actū: qꝛ liberꝝ arbitriū ē p̄nm actꝰ. nec di
cit hītuʒ ꝭm te nec apparet ꝙ aliud accñs ab actu
et hītu ſit illa ꝟtꝰ. ¶ 25° ſic. Liberꝝ arbitriuʒ eſt
ꝓp̄etas duaꝝ potētiaꝝ cōſurgēs ex cōnexione il
larū. ꝭ nō ē vna pō. añs ꝓbat̃ ſic. illō orit̃ ex cōne
xione duoꝝ actuū qō nō ē altero illoꝝ ꝺēpto. ſed
ꝺēpta rōcinatione ſeu etiā actu volūtatꝭ: nō ē in
poteſtate nr̄a arbitrari. nec velle ſilr̄ ē in poteſta
te nr̄a. nec vſus liberi arbitrij. demas eni actū de
liberatiuū ⁊ nō ē in poteſtate nr̄a vſus liberi ar-
bitrij vt pʒ in pueris ⁊ ebrioſis. eodē mō ecōuer-
ſo pone actū ꝺliberatiuū et nō ponas actū volū
tatis: iā nō ē in poteſtate nr̄a vſus liberi arbitrij.
cōparādo eni obm ad itellectū: nō hēt itellectus
aliq̄d de libertate. igit̃ oʒ ꝙ libertas ꝓueniat ſibi
aliunde ab aliq̄ qō determiat eū intriſece. hoc āt
eſt volūtas vt ē p̄or ipo velle. igit̃ liberꝝ arbitriuʒ
eſt ꝓp̄etas duaꝝ potētiaꝝ. ſic ē ꝓp̄etas itellectꝰ
ꝙ poſſit rōcinari: ſic ē ꝓp̄etas intellectꝰ ⁊ volun-
tatis vt cōcurrūt ſimul. ⁊ cōſurgit ex eis facultas
q̄ ē poſſe libere arbitrari. ⁊ hec ē libertas arbitrij.
¶ 26. arguit qꝛ nō ſoluʒ hēmus libertatē reſpe-
ctu actꝰ volūtatis: imo reſpectu actꝰ itellectꝰ. igi
tur eſt ꝓp̄etas vtriuſqʒ. aſis ꝓbat̃. qꝛ ſi nō: nō erit
in poteſtate nr̄a arbitrari. et ſi arbitrari nō ſit in
poteſtate nr̄a: tūc actꝰ prudētie q̄ eſt ſentētiare
dicere ⁊ vltimū videre ꝺ q̊ loq̄t̃ Ariſto. 6° ethico
rū nō erit i poteſtate nr̄a: cū tale videre ſit forma
lit̃ in intellectu. alias actus prudētie nō eēt i po-
teſtate nr̄a qō ē ꝯtra phm ponētē prudētiā ꝟtu-
tem moralē. et per cōſequēs eſt habitus electiuꝰ
qō nō eſſet ſic ſi non eſſet in poteſtate nr̄a.

QUantum ad ar
ticulū tertiū p̄mo notādū ē ꝙ vt
.S.T. dicit. pª. ꝑ. q. 89. ar. 2° Et
de. ve. q. 24. ar. 4° in. c. quāuis
arbitriū qō ē idē qō iudiciū vel iu
dicij ſentētia ꝭm ꝓp̄etatē vocabuli dicat actum:
et tñ liberꝝ arbitriū ꝓut ſumit̃ in vi vniꝰ nominis
dicit ex vſu doctoꝝ loquētiū potētiā cuiꝰ actꝰ eſt
libere agere. illa aūt ē voluntas nō abſolute ſed
ꝓut ē pō electiua. nā p̄mꝰ actꝰ et imediatꝰ liberi
arbitrij ē eligere vt. S. T. inq̄t in hac diſtin. q. pª
ar. 2°. in. c. Et. pª. ꝑ. q. 83. ar. 3°. in. c. dr̃ autē libe
rū arbitriū libertate nō ſolū coactionē ſʒ et nālēʒ
neceſſitatē ac determinationē actionis vel motꝰ
excludentē. vñ neqʒ de vltimo fine vt ſic apprehē
ſo et volūtati p̄ſentato neqʒ ꝺ bono ſub rōne cōi
eſt liberꝝ arbitriū: lʒ actꝰ volūtatis circa illa ſint
liberi libertate q̄ eſt a coactione. dicente beato
Auguſtino in enchi. neqʒ eni aut voluntas non ē
aut libera dicenda nō eſt qua beati eſſe volumus
aut eſſe miſeri non ſolum nolumus ſed nequāqʒ
prorſus velle poſſumus. neqʒ iterum bruta ani-
malia liberū habent arbitrium eo ꝙ eoꝝ actio-
nes et motus ſint ad aliquid vnū determinatuʒ
ex natura ſua ſiue ex naturali eorum extimatiōe
quāuis eoꝝ potentia appetitiua ac motiua ꝭm ſe
conſiderata indifferēter ſe habeat ad vtrūqʒ op-
poſitorum nam et poſſunt proſequi et poſſunt fu
gere. ſicut ouis canē ꝓſequitur et fugit lupuʒ. ve
rūtamen quia iudiciū quo eorum potentia ap-
petitiua et motiua applicatur ad alterum oppoſi-
torum eſt ſibi a natura determinatum: ideo bru
ta dici nō poſſunt liberi arbitrij. Circa hoc tamē
animaduertēdū eſt prout. S. T. dicit de. veri. q.
24. ar. 2° ad. 3m. ꝙ ex indifferētia actionū non
infertur ꝓprie loquēdo libertas actionū ſiue agē
di et nō agendi nō ſolū in brutis ſed neqʒ etiam
in nobis. nā actiones que ꝑ corpꝰ exercentur co-
gi poſſunt vel ꝓhiberi etiā in nobis in quibꝰ cer-
tum eſt ꝙ ſit indifferentia actionū et ad agere et
non agere. vnde neqʒ homo dicitur eſſe liber ſue
actionis abſolute et ſimpliciter loquendo. ſi ta-
men in brutis conſideretur motꝰ et actio nō ꝭm
ſeipſaʒ ſed ꝭm ordinē ipſius ad iudiciū a quo de-
pendet quod eſt ad vnum aliqō determinatum
ſicut nō eſt in brutis ꝓprie libertas actionuʒ aut
agēdi ⁊ nō agēdi: ita neqʒ eſt actionū indifferen-
tia: immo vt ſic determinatas actiones habent.

eo ꝙ non habeant iudicium liberum ſed ad vnū
naturalr̃ determinatū vt dictuꝫ ē. ¶Sciēduꝫ tñ
put. S. T. notat in hac diſti.q.pª.ar.3º. ad.2m.
et.5m. Et.pª.p.q.83.ar.3º. ad.2m. Et.de.ve.q.
24.ar.pº.ad.17m. ꝙ iudiciū a ꝗ denominaꝛ libe
rū arbitriū ſi ꝓpe loquamur nō ē iudicium qḋ eſt
act⁹ elicit⁹ a rōne ſꝫ eſt act⁹ volūtatis.ſ. electio.
ꝗ act⁹ ē qſi cōcluſio et determinatio cōſilij. deter-
minaꝛ aūt cōſiliū pmo qdē p ſentētiā rōnis oſten
dētis qd expediat. et ſecūdo determinaꝛ p accep
tationē appetit⁹. vñ et phs dicit in. 3º ethi. ꝙ ex cō
ſiliari iudicātes deſideram⁹. et hoc modo ipa ele
ctio dr̃ ꝗddā iudiciū. vñ ut notat. S. T. i hac diſ.
vbi allegatū eſt ad. 5m cū dr̃ liber arbitriū eſt li-
ber de volūtate iudiciū: li de nō dnotat cām ma
terialē qſi volūtas ſit illud de ꝗ eſt iudiciū: ſꝫ de-
notat originē libertatis. quia ꝙ electio ſit libera:
hoc eſt ex natura voluntatis.

¶Secundo Notādū eſt ꝙ aliqui
nō recte intelligentes
vba. S. T. de ve.q.24ª.ar.2º. in cor. putarunt
ꝙ mētis. S. T. fuerit libertatē volūtatis depen-
dere ex intellect⁹ vel rōnis libertate ꝓ eo ꝙ ibi
dicit ꝙ tota rō libertatis ex modo cognitiōis de-
pēdet. Itē ꝙ ſi iudiciū cognitiue potētie nō ſit in
poteſtate alicu⁹ ſed ſit ei aliūde determinatum
neqꝫ appetit⁹ erit in poteſtate ei⁹. et ſubiūgit. iu-
diciū inqt eſt in poteſtate iudicātis ſm ꝙ pōt de
ſuo iudicio iudicare. ꝛ cōcludēs ait parū infra. vñ
toti⁹ libertatis radix ē in rōne cōſtituta. Sed cer
te iſti nō ſatis verba Sācti. T. aduerterūt. nō. n.
ibi vel alibi dicit libertatē volūtatis ex libertate
intellect⁹ et rōnis ꝓuenire aut ꝙ libertas intelle
ctus ſit radix libertatis voluntatis: ſꝫ ꝙ itellect⁹
vel rō aut ei⁹ iudiciū ſit radix libertatis volunta
tis ita ꝙ volūtatis libertas ex rōne vel ex iudi-
cio rōnis depēdet nō ex ipſi⁹ libertate. diſtat eni
plurimū inter hec dicta. queādmodū aliud dictu
eſt ꝙ ſol aut celū ſit cā caloris in his inferioribus
et aliud eſt dicere ꝙ calor ſolis vel celi ſit cā calo-
ris corpoꝝ inferioꝝ. qꝛ pmū dictū eſt veꝝ: ſecun
dū falſuꝫ. Quomō aūt rō aut ei⁹ iudiciū ſit radix
libertatis volūtatis pōt hr̃e triplicē ſenſum. Pri
mus ē qꝛ.ſ. ſm modū et diuerſitateꝫ cognitionis
aut iudicij ſit in reb⁹ cognitionē habentibus mo-
dus et libertatis diuerſitas: et iſte ſenſus eſt ve-
rus. ſicut enim act⁹ volūtatis preſupponit et con
ſequiꝛ actū intellectus et rōnis quia nichil eſt vo
litum niſi ſit precognitum vt Auguſtin⁹ dicit: ita
et libertas voluntatis que eſt ſui actus mod⁹ cō
ſequitur modū cognitionis intellectus. vñ ꝛ alio
modo eſt liberū arbitrium in deo et in angelis ꝛ
in hominibus: ſicut et alius modus cognoſcendi
et iudicādi. vñ quia in brutis eſt qdaꝫ ſimilitudo
iudicij inqꝫm participant aliquā naturalē prudē-
tiā ſm quā iudicant aliqd eē agēdū vel nō agen-
dū aut fugiēduꝫ vel ꝓſequēdū: ideo in eis ſimili-
tudo qdaꝫ eſt libertatis inqꝫm poſſunt agere ꝛ nō
agere ſm ſuū iudiciū. ſꝫ qꝛ hoc ipſoꝝ iudiciuꝫ nō
eſt ex aliq rōnis collatione cū ſui iudicij vr̃ igno-
rent ſꝫ ineſt eis ex naturali extimatione ꝛ ad vnū
aliqd determinatū: idcirco nec in ipſis eſt vā ra-
tio liberi arbitrij. ꝓpter qḋ neceſſe hñt a reb⁹ vi-
ſis vel paſſionib⁹ inſurgētib⁹ moueri ad fugaꝫ vl
ꝓſecutionē. ouis eni viſo lupo neceſſe hēt timere
ac fugere. et canis paſſione ire inſurgēte: neceſſe
hēt latrare et ꝓſequi ad nocēdū. in nobis vero ꝛ
in angelis vbi iudiciū de agēdis a nā determina
tū non ē: neqꝫ appetit⁹ electio ē determinata ſed
repitur vere et ꝓpe libertas arbitrij diuerſimo de
tñ ſm iudicij diuerſitatem. qꝛ eni homo iudicium
hēt de agēdis incertū et obūbratū eo ꝙ cum diſ
curſu naturaliꝛ fiat cui adiungiꝛ dubitatio et diſ-
ficultas ſm illud ſapiētie. 9º cogitationes hoim
timide et incerte ꝓuidētie nr̃e: ideo liberuꝫ eius
arbitriū in eligēdo et difficultatē patiꝛ et moras
trahit. angelus vero qꝛ ſuo modo ſimplicē habet
noticiā veritatis et abſqꝫ diſcurſu et inqſitiōe iu-
diciū fert de agēdis: ꝓptā et facilē hēt liberi ar-
bitrij electionē. ¶Secūd⁹ ſenſus eē pōt. qꝛ.ſ. ra-
tio et ipſi⁹ iudiciū cōferunt ad libertatē volunta
tis nō qꝫm ad ſui nām neqꝫ qꝫm ad ſui originē. oriꝛ
eni libertas ſicut ꝓpa paſſio ab ipſa nā volūtatis
ſꝫ cōferunt ad hoc ꝙ in actū exeat. et iſte ſenſus
eſt ver⁹. Ad cuius itellectū cōſiderandū eſt ꝙ li-
bertatē arbitrij exire in actū: eſt liberū arbitriuꝫ
vti libertate ſua. vti eni re: eſt ipam ad ſuū actuꝫ
vel opationem applicare. vtimur eni viſu quādo
potentiam viſiuam ad videndum applicamus et
hoc eſt viſum in actum exire. applicatur autem li-
bertas arbitrij ad actum et libere eligendo bo-
num et libere refutando malum. et iterum actū
electionis libere ſuſpendendo et hoc qꝫm ad act⁹
liberi arbitrij elicitos: et quātū ad iperatos mo-
uendo alias anime potentias aut membra cor-
poris ad actus ſuos vel ab eis retraendo libere
aut illos ſuſpendendo. ad huiuſcemodi autem
applicationem libertatis arbitrij confert iudiciū
intellectus quo iudicat aliquid eſſe bonum vel
aliquid eſſe maluꝫ aut idifferenter ſe habere. ꝓp-
ter diuerſas rationes ita vt opus ſit cōſilio ante
electionem. nam ſm iudiciū intellectus conſeqꝛ
liberi arbitrij motus vel act⁹ qui eē nō pōt niſi cir
ca id qḋ ab intellectu ſibi ꝓpōiꝛ. ¶Terti⁹ ſenſus

eſſe pōt ꝙ .ſ. radix libertatis arbitrij ſit intellect⁹ aut ei⁹ iudiciū. q2 .ſ. libertas arbitrij ſeu volūtat̄ depēdet ex libertate intellect⁹ et ſui iudicij. vl' q2 libertas arbitrij ꝗ̄ᵐ ad ſui ſbam depēdet ⁊ cātur ab intellectu et ab ei⁹ iudicio: et iſte ſenſus ē falſus. nā vt ex ſupiorib⁹ pȝ: libertas arbitrij nō eſt ꝓpetas intellect⁹ ſȝ ei cōmunicat̄ a volūtate cuius ē ꝓpria paſſio et ipi cōnaturalis. ſimul enī et eadē vi ſubſtātie intellectualis q̄ volūtas ꝓducitur in rex nā: oritur et ei⁹ libertas arbitrij ꝗ̄ᵐ ad ſui ſbam. ¶ Ex ſupra dict̄ q̄ ſūt ꝺ mēte .S. Tho. vt allegatū eſt: ſatis apparet falſuȝ fuiſſe itellectū dicentiū ꝙ de mēte .S. T. fuerit libertatē volūtatis depēdere ex libertate intellect⁹. quinimo ꝼm ei⁹ doctrinā ꝓpe et formalit̄ loquēdo libertas ꝺ q̄ nūc agit̄: cōdicio et ꝓpetas ē ſoli⁹ volūtat̄ cuius participatiōe act⁹ aliax potētiax liberi dr̄. dr̄ enī intellect⁹ libere itelligere et viſus libere videre nō a libertate q̄ ſit viſus aut intellectus formalis ꝓpetas: ſȝ a libertate volūtatis cui⁹ motione et in cui⁹ poteſtate ē ꝙ viſus videat et itellect⁹ itelligat ꝗ̄ᵐ ē ex pte potētiax. vn̄ .S. T. ꝺ. ve. q. 24. ar. 6°. i. c. iqt. ſicut grāmatica p hoc ꝙ dr̄ eē ſciētia recte loquēdi: nō intelligit̄ ꝙ ſit pncipiū locutiōis ſimplicit̄ q2 etiā ſine grāmatica pōt hō loq̄ ꝫ ꝙ ſit pncipiū rectitudinis in locutiōe: ita et pō q̄ libere iudicam⁹: nō intelligit̄ illa q̄ iudicam⁹ ſimplicit̄ qꝺ ē rōnis: ꝫ q̄ facit libertatē in iudicando qꝺ eſt volūtatis. hec ille. Ad qꝺ facit qꝺ dicit pᵃ. 2ᵉ. q. 17ᵃ. ar. p°. ad. 2ᵐ. radix inq̄t libertatis ē volūtas ſicut ſubm: ꝫ ſicut cā eſt rō. ex hoc enī volūtas libere pōt ad diuerſa referri: q2 rō pōt hr̄e diuerſas exceptiones boni. et iō phi diffiniūt liberū arbitriū qꝺ eſt liberū de rōne iudiciū. quaſi rō ſit cauſa libertatis. hec ille.

¶ Tertio Notādū ē ꝓut accipit̄ ex dictis .S. T. ꝺ. ve. q. 22ᵃ. ar. 5°. ad. 3ᵐ. et. q. 24. ar. p°. ad. 18ᵐ ꝙ lȝ aliqꝺ vex ſit cui ꝓpter impmixtiōe falſi ꝺ neceſſitate intellect⁹ aſſētit ſicut pncipia demōſtrationis: ⁊ aliqꝺ bonū ſit qꝺ ꝓpt̄ malicie impmixtiōe ꝺ neceſſitate a volūtate appetit̄ vt felicitas: ⁊ tn̄ intellectus reſpectu talis obiecti cogi pōt nō aūt voluntas. Et rō differētie ē duplex. Una ē q2 coactio ē aliqꝺ repugnās volūtati. iportat enī coactio ex ꝓpria ſignificatione aliqꝺ ꝯtra inclinationē volentis ſeu appetentis vt appetēs ē ⁊ volēs. voluntas aūt ē ipſa inclinatio volētis. vn̄ eſt repugnātia in terminis ꝙ volūtas cogat̄. nā in eo ꝙ ponit̄ cogi ponit̄ moueri cōtra inclinationē volentis. in eo vero ꝙ mot⁹ talis ē volūtatis ſeu a volūtate: ponitur ꝙ ſit ꝼm ꝓpriam inclinationem volentis.

hec aūt ſibi inuicē repugnant. intellectus aūt nō eſt ipſa inclinatio volentis licet habeat inclinationē ad aliqꝺ .ſ. ad ꝓpriū actum. et ideo nō repugnat ſibi directe coactio. Alia rō eſt. quia ex neceſſitate pmox pncipiox inducit̄ intellectui neceſſitas vt aſſentiat cōcluſionib⁹ demōſtrabilib⁹ eo ꝙ habeāt neceſſariā habitudinē ad principia. ita ꝙ nō exiſtētib⁹ cōcluſionib⁹ veris: neceſſe eſt principia vera nō eſſe. et ꝓpter hāc neceſſitateȝ intellect⁹ cogi pōt. volūtati aūt nō ſic inducitur neceſſitas abſoluta eligēdi volita alia ab vltimo fine qui ſe hēt ad illa ſicut pncipiū. nā alia volita neceſſariā habitudinē nō habēt ad pmū volituȝ vt .ſ. abſq3 illis pmū volitū ſeu vltim⁹ finis eē vl' haberi nō poſſit. et ideo licet volūtas neceſſitet̄ reſpectu vltimi finis: nō neceſſitat̄ reſpectu aliorū volitox. ac p hoc cogi nō pōt. neceſſitas autē qua volūtas fert̄ in vltimū finē: nō induat ei coactionē ꝓpter cauſam dictā q2 .ſ. eſt ꝼm ꝓpam inclinationē volētis. neq3 cōpatit̄ ſecū motū volūtatis in cōtrariū queadmodū neceſſitas q̄ intellect⁹ inducit̄ ad aſſentiendum ex pmis pncipijs. ¶ Aduertēdū tn̄ ꝙ cum dr̄ intellect⁹ pōt cogi ab aliq̄ vero: nō eſt dictū ſimplicit̄ quaſi ipa potētia intellect⁹ intelligendo verū cogat̄. qm̄ intellect⁹ in oīe vex tēdit ꝼm ꝓpam inclinationē cū vex ſit ei⁹ obm vt dr̄. 3° de aia. et. 6° methaᶜ. oīs enī potētia naturalit̄ tēdit in ſuū obm. ac p hoc tēdēdo in illud: cogi nō pōt. nā coactio et violētia eſt reſpectu eius quod eſt cōtra naturā et a pncipio extriſeco. ſȝ dictū illꝺ debȝ accipi p ſinodochē accipiēdo ptē ꝓ toto. ē enī ſenſus ꝙ itelligēs: i opatione itellect⁹ cogi pōt. q2 lȝ illꝺ ad qꝺ cogit̄ ſit ꝼȝ iclinationē intellect⁹: ē tn̄ ꝯ inclinationē intelligētis ꝼm volūtatē q̄ eſt ꝓpa ei⁹ inclinatio. ſicut qn̄ volūtati alicui⁹ intelligētis placet vna opinio: cuius tn̄ cōtrario itellect⁹ aſſētit ductus neceſſitate pncipiox ex q̄bus ꝺducit̄. hm̄oi enī aſſēſus in reſpectu ad intellectū: coact⁹ nō ē eo ꝙ i illum tēdat nālit̄. ꝫ in reſpectu ad itelligētē: coact⁹ ē ⁊ violēt⁹. eo ꝙ ſit ꝯ ipſi⁹ volitionē et iclinationē ſaltē ꝓ tūc q̄ ē in cōtrariā opinionē. volūtas aūt ſic cogi nō pōt etiā dictū accipiēdo p figurā ſinodochen. nā neq3 volūtas ꝼm ſe cogi pōt: nec volēs in opatione volūtatis q .ſ. aliqꝺ vult: cogi pōt ꝓpt̄ rōnē ſupra poſitā in aſſignādo differētiā volūtatis ad intellectū. Et p iſta ſoluunt̄ multe aduerſariorū obiectiones. Qꝺ aūt dictū eſt volūtatē nō poſſe cogi: ꝺbet itelligi ꝗ̄ᵐ ad act⁹ ꝓpos ab ea .ſ. imediate elicitos. nā in aliq̄b⁹ actib⁹ impatis ab ipa: cogi pōt ꝓpter coactionē ꝟtutum exequentium ꝓut notat .S. Tho. diſti. ſequēti. ar. 3°. ad pmū.

¶Quarto Notādū eſt ꝙ libertas arbitrij dicitur ꝓpe reſpectu act⁹ vł opatiōis. dr̄ eni aliqͦ agēs liberi arbitrij: q: libertatē hēt agēdi et nō agēdi ⁊ agēdi hoc vł illud. liberꝝ aūt ſm ph̄ꝫ pͥmo metha ē qͦ cā ſui ē. ſequit̄ ergo ꝙ liberꝝ arbitriū iō dr̄: q: cā ē ſui act⁹ vel opationis. i. q: in poteſtate ſua hēt act⁹ ſuos et opationes qͦ ē dominiū ipoꝝ hr̄e. ꝙ aūt liberꝝ arbitriū qͦ eſt ipa potētia voluntatis: hēat in ſui poteſtate act⁹ ſuos et aliaꝝ potētiarū q̄bus ipat ac eoꝝ dominiū: ineſt illi a natura ſua q̄ꝫm ad ipaꝫ libertatis ſubaꝫ: nō ab habitu vł obiecto neqꝫ ab aliq̊ exteriori ꝑterq̄ꝫ ab actore nature. vñ. S. T. in hac diſti. q. pa. ar. po. in. c. ꝙ volūtas inq̄t hēat dominiū ſui act⁹: ex ipſa natura potētie habet, ꝓut eſt imperans alijs ⁊ a nullo iperata. Ad huius autē intellectū cōſiderāduꝫ eſt vt. S. T. notat de veri. q. 22a. ar. 6o. in. c. ꝙ libertas voluntatis in trib⁹ cōſiderat̄ q̄ ad actus et opationes cōcurrūt. ſ. q̄ꝫm ad ſbam act⁹ eo ꝙ volūtas pōt velle et nō velle: et q̄ꝫm ad obm in eo ꝙ pōt velle hoc vł illō ⁊ ei⁹ oppoſitū: ⁊ q̄ꝫm ad ordinē ad finē in eo ꝙ pōt velle bonū vel malū. diuerſimode tñ ineſt libertas volūtati reſpectu hoꝝ triū. nā q̄ꝫm ad pͥmum ineſt ei libertas et in quolibꝫ ſtatu nature et reſpectu cuiuſlibꝫ obiecti: in via tñ nō in termino. ſ. in patria. in quocūqꝫ eni ſtatu nature humane ſiue inocētie ſiue in ſtatu poſt peccatū: volūtas ē libera reſpectu ſui act⁹. q: poteſt velle ⁊ non velle qͦlibꝫ obm ſe offerat etiā ipm ſummū bonū ⁊ vltim⁹ finis. nā ⁊ in poteſtate ſua hēt auertere cogitationē vel cōſiderationē intellect⁹ ab vltimo fine vt a beatitudine ⁊ actū ſuū ſuſpēdere. quātuꝫ vero ad ſecundū: libertas volūtati ineſt nō reſpectu omniū ſꝫ quorūdā obiectoꝝ. ſ. eorū q̄ ſunt ad finē et ſm quēlibꝫ ſtatū nature. nā reſpectu finis vltimi neceſſitatē habet volūtas nō libertatem niſi coactionis. quātuꝫ vero ad tertiū: libertas ineſt voluntati reſpectu eoꝝ q̄ ſunt ad fineꝫ ꝑſe ſed nō in quolibꝫ ſtatu nature: q: nō in ſtatu inocētie ſed in ſtatu nature poſt peccatuꝫ in q̊ natura deficere pōt. nā vbi nō eſt defect⁹ in app̄hendēdo et cōſiderādo: nō pōt eē volūtas mali in his q̄ ſunt ad finē ſicut patet in beatis. Quolꝫ autē modo iſtoꝝ libertas capiatur: apparet ꝙ voluntas habet eam a ſeipa ⁊ a natura ſua. nā pͥmo modo libertas accipitur q̄ꝫm ad exercitiū act⁹ ſꝫ ꝙ volūtas mouet ſeipſam et oēs vires anime preter naturales vires vegetatiue partis q̄ noſtro arbitrio nō ſubdunt̄. volo eni quia volo me velle. et intelligo q: volo me intelligere. et ſimiliter vtor oīb⁹ potētijs et habitib⁹ q: volo. vñ et cōmentator. 3o de aīa diffinit hitum ꝙ eſt quo quis vtit̄ cū voluerit. Secūdo vero modo libertas accipit̄ in reſpectu ad obm. ſ. bonū qͦ licet ꝑſentet̄ volūtati ꝑ intellectū q: bonū ꝑ intellectū apprehenſum eſt obm volūtatis et ab eo habeat ſpecificationē et determinationē ſui act⁹: non tñ ab ipſo habet libertatē q̄ hoc vel illud bonū ſibi preſentatuꝫ eligere pōt. ſed eam hēt ex ſui natura: quāuis intellect⁹ cōferat ꝑſentādo hoc vel illud bonū, ꝙ huiuſcemodi libertas in actuꝫ exeat modo ſupra expoſito in ſecūdo notabili. Tertio modo libertas volūtatis attendit̄ reſpectu ſui act⁹ et obi in ordine ad finē qui eſt bonuꝫ. et neqꝫ iſto modo libertas ineſt voluntati per aliq̄d extrinſecū: quāuis ipa electio vel ꝑelectio q̄ fit per volūtatis libertatē: occaſionalit̄ magis q̄ꝫ cauſaliter aliqñ depēdeat vel ab interiori vel exteriori motiuo vt a paſſione vel habitu aut aliquo occurrente. quemadmodū quādo ali⁹ cibus acceptatur a ſano et ali⁹ ab egrotāte: et alius mot⁹ ab irato animo acceptatur et ali⁹ a māſueto. ¶Ex ſupradictis ſatis apparet falſam eſſe opinionem dicentiū libertatē voluntatis dependere et cauſari a libertate intellectus: et ꝙ intellect⁹ magis et prius natura ſit liber q̄ꝫ volūtas. iſti eni decepti ſunt putātes ꝙ ſicut volūtas hēt ſuo modo ab intellectu determinationē ſui act⁹ q̄ꝫm ad obm et ꝙ hoc vel illud ſibi ꝑſentatū eligat: ita ⁊ libertatē ab intellectu habeat qͦ patet falſuꝫ eſſe ex ſup̄ deductis. aliud eni dictu ē ꝙ volūtas habeat ab intellectu obm determinans actū ſuum et vt ſic cauſa ſit ꝙ vnū ꝑeligat alteri. et aliud dictu eſt ꝙ voluntas libertatē eligendi hoc vel illud ab intellectu habeat. et pͥmū eſt verꝝ: ſecundū falſum. In eo aūt qͦ dicunt intellectū libere intelligere q: in poteſtate ſua hēt hoc vel illud intelligere: fallūt̄. nā vt tactū fuit ſup̄ libertas q̄ itellectus libere itelligit: volūtatis eſt formalit̄ loquēdo. dr̄ eni act⁹ itellect⁹ liber: q: ꝓcedit ex libera motione ⁊ ex libero impio volūtatis. vnde ꝓpe loquēdo eſt denominatio ab extrinſeco. non eni dicit̄ intellectus liber a libertate formaliter inherēte ſed a libertate voluntatis. libere enim intelligo quia libera voluntate et mea ſpōte intelligo quēadmodum libere video colorem non libertate que ſit in viſu ſed quia mea libera voluntate colorem video. cum enim intellectus ſub obedientia et imperio ſit voluntatis et ad eius mandatum moueatur et habeat exercitium ſui actus: dici nō pōt liber ꝓpa libertate. nam liber ē qui cauſa ſui mot⁹ eſt. volūtas aūt nō ſolū hēt ꝙ a ſe moueat̄: ſed et ꝙ iperio ſuo moueat oēs alias aīe

potētias. ppt̃ qḋ libertas formalis ꝓpetas ē volūtatis. De alijs aūt potētijs aīe nō dr̃ niſi participatiue et q̄ſi denominatione extriſeca. ſicut eni intellect⁹ nō ſolū ſibi intelligit et volūtas non ſibi ſoli vult ſ; toti aīe ꝑut Augu⁹ dicit: ita et volūtas nō ſolū ſibi libera ē ſed toti aīe et ceteris eius virib⁹. Occaſio aūt erroris iſtoꝝ forte fuit: q2 vere et ꝓpe dr̃ ꝙ in poteſtate intelligētis eſt intelligere et nō intelligere: ac ꝑ hoc ꝙ intelligens libere intelligit. ſed in his locutiōib⁹ aduertere oportet ꝙ intelligēs cū ſit nomē ſuppoſiti: implicat et intellectū et volūtatē q̄ ſunt eius potētie. et ſicut verificat̃ ꝙ intelligens intelligit intellectu tanq̄ ꝓncipio q̄: ita et verificat̃ ꝙ intelligēs ꝑ voluntatem libere intelligit et ꝙ ꝑ volūtatē in poteſtate ſua hēt ꝙ intelligat vel nō intelligat. ſi eni q2 itelligens libere intelligit libertas deberet attribui formalit̃ et intriſece intellectui: pari rōne voluntas deberet dici ꝓncipiū itellectionis q2 volens intelligit. ¶ Aliqui tū ſic opinātiū aſſignāt ꝓ fundamēto ſue opinionis ꝙ rō qua potētia aliq̄ dicitur libera: eſt q2 habet obm̄ vl̄e et imateriale qḋ ſe hēt indifferēter ad multa ſub eo ꝯtenta. vnde cū obm̄ intellect⁹ ſit eque vl̄e et imateriale ſicut obm̄ volūtatis et ſit illo ꝑus: ſequit̃ dicunt iſti ꝙ libertas ſit eque ꝓpetas intellect⁹ ſicut et voluntatis imo et ꝑus. Sed certe fundamētū iſti⁹ opinionis fallax eſt. Tū q2 ſ̄m hoc eque liber eēt intellect⁹ in aſſentiēdo ꝓmis ꝓncipijs et cōcluſionibus neceſſario deductis ex illis: ſicut cōcluſiōib⁹ cōtingentib⁹. et volūtas eq̄ libera eſſet in volendo et apetēdo vltimū finē: ſicut et illa q̄ ſunt ad finē. ac ꝑ hoc liberū arbitriū equalit̃ eſſet circa neceſſaria quēadmodū circa cōtingētia. et reſpectu vltimi finis ſicut et reſpectu eoꝝ q̄ ſunt ad finē. quod falſū ē et cōtra cōmunē doctrinā theologorū et philoſophoꝝ qui liberū arbitriū ponūt circa cōtingētia ⁊ reſpectu eoꝝ q̄ ſunt ad finē dūtaxat. Probat̃ ꝯña. q2 eque vel maior vl̄itas et imaterialitas ē in ꝓncipijs indemōſtrabilibus et in vltimo fine cōmunit̃ accepto et in cōcluſionib⁹ neceſſario ex ꝓncipijs deductis quēadmodū in contingētib⁹ et in his q̄ ordinant̃ ad finē. Tū etiam q2 ſi cauſa libertatis potētie eſſet imaterialitas ⁊ vl̄itas obi: ſeq̄ret̃ ꝙ ad diuerſitatē obiectorū in vl̄itate et imaterialitate variaret̃ potētie libertas. et ꝑ cōſequēs libertas in eadē potētia ſuſciperet magis et min⁹ qḋ ē falſū. Et ꝑterea libertas nō eēt aliq̄d intriſecū et cōnaturale potētie libere: ſ; ab extriſeco. ſ. ab obo et cōtingēter illi ꝑueniret qḋ ē abſurdū. Tū etiā q2 obm̄ volūtatis qḋ eſt bonū nō hēt iq̄m bm̄oi ꝙ ſit imateriale ⁊ vl̄e. q2 vt ph̄s docet. 6⁰ metha^e. veꝝ et falſū ſunt in itellectu: bonū aūt ⁊ malū ſunt in reb⁹ extra que ſunt res particulares et aliq̄n m̄ales. q̄cq̄d autē eſt in re particulari et m̄li ē particulare et ſaltē modo aliq̄ m̄ale. et certū ē ꝙ multa bona ſunt in reb⁹ m̄alia. ſeq̄ret̃ ergo ex fundamēto iſtoꝝ ꝙ potētia volūtatis libera nō eēt q̄ fert̃ in res particulares et m̄ales. Neq; valet dicere ꝙ bonum eſt obm̄ volūtatis inq̄m apprehēdit̃ ab intellectu vt vl̄e et imateriale. nā hoc falſū ē. q2 volūtas non accipit a reb⁹ abſtrahēdo quēadmodū itellect⁹. imo fert̃ in res ipas ſ̄m ꝙ ſunt in reꝝ nā: ſ; qḋ eē dicunt̃ bone ⁊ nō ſ̄m eē abſtractū. neq; ſequit̃ ꝙ q2 obm̄ volūtatis ē bonū apprehēſū ꝑ intellectū ideo ſibi ꝓſentet̃ vt aliq̄d vl̄e et im̄ale. nā intellect⁹ nō ſolū cognoſcit vl̄ia et im̄alia ſed et ꝑticularia et m̄alia. vñ dicēdū eſt ſic opinātib⁹ ꝙ vl̄itas et im̄ālitas obiecti bene cōferūt ꝑ ſe ⁊ directe ad intelligibilitatē: ſ; ad libertatē minime. eque eni libera eſt voluntas ad eligēdū bona m̄alia ſicut ad eligendū bona imaterialia. ad bona aūt vl̄ia inq̄m bm̄oi: nō iā ſe extēdit voluntatis libertas. nā ſub tali rōne eligibilia nō ſunt cū nō habeant vt ſic rōnem bonitatis. bonitas eni vt dictū eſt: eſt ꝓpetas reb⁹ cōueniēs: nō ſ̄m eē abſtractū ſ; ꝑut eē habēt i rerū natura. vñ et bonū in qḋ mouetur volūtas ē bonū cōueniēs in particulari ꝑut notat. S. T. in pleriſq; locis et ꝓſertiꝫ in. q. de malo. q. 6^a. ar. vnico in. cor. ꝓpt̃ qḋ electiōes ſūt circa particularia quorū ſunt actus. et de hoc dictum fuit in libro ꝓmo diſtin. tertia.

Quantum ad articulū quartū reſpōdēdū ē obiectionib⁹ aduerſarioꝝ. Et q̄dem ad ꝓmū ꝯ ꝓmā concluſionē dr̃ ꝙ nō aliud recte cōcludit niſi ꝙ potētia liberi arbitrij exit in actū q̄buſdā actib⁹ mediātib⁹ a ſe et ab itellectu elicit̃: ſ; nō inde ſeq̄t̃ ꝙ bm̄oi act⁹ ſint ḋ itegritate eēntiali liberi arbitrij ſ̄m ꝙ ḋ ipo hic loq̄mur. vñ argu^m nō militat ꝯtra ꝯcluſionē. ¶ Ad. 2^m dr̃ ꝙ ſi aduerbiū abſolute ḋterminat potētiā ex ꝑte libertatis vt ſit ſenſus ꝙ liberū arbitriū nominat potētiā abſolute liberā. i. ſimpl'r et totalr̃: ꝓma ꝯſequētia aſſumpta ē vera ſ; añs falſū. nō eni liberū arbitriū nominat potētiā abſolute iſto mō cū nō ſit libera q̄^m ad om̄es ei⁹ act⁹ ꝑut hic loquimur de libertate. ſi aūt aduerbiū abſolute determinet potentiā liberi arbitrij nō ex ꝑte libertatis ſ; q̄^m ad id qḋ ē i ſe: vt ſit ſenſus ꝙ liberū arbitriū q̄^m ad id qḋ ē: nominat potētiā abſolute. i. nō aliq̄d aliud: antecedēs eſt

verũ et ꝯña eſt nulla. nõ enim ſequit̃ ſi liberuꝫ ar
bitriũ eſſentialit̃ eſt potẽtia: ꝙ omẽs ei⁹ act⁹ ſint
liberi. ſicut nõ ſequit̃. qꝛ rõ eſt q̃dã potẽtia: ꝙ oĩs
eius act⁹ ſit ratiocinari. ❡Ad. 3^{m} dr̃ ꝙ ex eo non
aliud cõcludit̃ niſi ꝙ liberũ arbitriũ nõ ẽ habitus
et ꝙ libertas arbitrij eſt q̃dã ꝓprietas libertatis
qð totũ nos cõcedimus. nõ aũt argumẽtũ ꝓbat
ꝙ liberꝝ arbitriũ nõ ſit potẽtia. et ideo nõ militat
cõtra cõcluſionẽ. ❡Ad argumẽta cõtra ſecũdaꝫ
cõcluſionẽ ad p^{m} et. 2^{m} patet reſponſio ex his q̃
dicta ſunt in tertio notabili. arguẽs aũt decept⁹
eſt nõ ſatis intelligens modũ loquẽdi. S. Tho.
ꝑ figurã ſinodochen vt ibi pꝫ. ẽ eni mẽs. S. Tho.
ꝙ intelligẽs põt cogi in actu intellect⁹: non autẽ
volens in actu volũtatis. et licet inclinatio intel
lect⁹ in q̃ꝫ^{m} hm̃oi et ſimpl̃r nõ ſit ďterminata aut
ſm modũ determinatũ: inclinatio tñ intelligẽtis
in actu intelligẽdi põt eẽ determinata ſalteꝫ q̃ꝫ^{m}
ad modũ. ſicut qñ intelligenti placet vna opinio
cui⁹ contrario itellect⁹ vel ipſe intelligẽs ꝑ intel
lectũ aſſentit duct⁹ neceſſitate ṗncipiorũ. ❡Ad
3^{m} patet reſpõſio ex ſecũdo notabili. licet eni li-
bertas volũtatis depẽdeat quodã modo a rõnis
iudicio: nõ tñ depẽdet a libertate rõnis vel eius
iudicij vt ibi deductũ fuit. neqꝫ ẽ verũ ꝙ ꝑ actum
intellect⁹ formalit̃ loquẽdo habeam⁹ dominiuꝫ
nr̃orꝫ actuũ: ſed id habem⁹ ab ipſa natura volũta
tis q̃ ſm ſe libera eſt. verũ eſt tñ ꝙ ad hoc ꝙ hu-
iuſcemodi dominiũ exeat in actũ: cõfert actus in
tellect⁹ ꝓut deductũ fuit in ſecũdo et q̃rto nota
bili. ❡Ad. 4^{m} dr̃ ꝙ maior eſſꝫ vera ſi actus eẽnt
in poteſtate nr̃a ꝑ libertatẽ et dominiũ ei⁹ potẽ-
tie a qua eliciunt̃. ſed hoc ẽ falſum. nã vt deductũ
fuit in ſecũdo et q̃rto notabili: act⁹ aliaꝝ potẽtia
rũ ſunt in poteſtate nr̃a: nõ formalit̃ ꝑ libertateꝫ
et dominiũ ipaꝝ potẽtiaꝝ ſed ꝑ libertatẽ ⁊ domi
niũ volũtatis. vñ maior ꝓpoſitio argumẽti ſicut
iacet ẽ falſa. ❡Ad. 5^{m} dr̃ ꝙ aſſumptũ ẽ falſuꝫ. nul
la eni rõ cogit ꝙ liberꝝ ſe habeat ad cognoſcẽs ꝑ
om̃ia ſicut cognoſcẽs ad viuẽs. vñ illa ꝓportiõis
ſimilitudo ẽ ad placitũ arguẽtis cõficta. ❡Ad. 6^{m}
dr̃ ṗmo ꝙ licet libertas iplicet indifferẽtiã ď qua
arguẽs loq̃tur: nõ tñ tota rõ libertatis ex ipſa in-
differẽtia ſumit̃. nã vt inductuꝫ fuit ex dictis. S.
Tho. in ſecũdo notabili: ex indifferẽtia nõ infert̃
ꝓṗe loquẽdo libertas. bruta eni indifferẽtiã hñt
actionũ qꝛ pñt moueri et non moueri et fugere ⁊
ꝓſequi: et tamen libertatẽ in actionibus nõ hñt.
vnde libertas addit ſuper indifferẽtiã. Dicit̃ ſe-
cundo ad minorẽ ꝙ eſt falſa. qꝛ indifferẽtia intel
lect⁹ de qua arguẽs loquit̃: eſt circa concluſiones
ex ṗncipijs deductas. et indifferẽtia volũtatis ẽ

circa ea q̃ ſunt ad finẽ. nũc autẽ magis eſt indiffe
rens volũtas circa ea q̃ ſunt ad finẽ: q̃ꝫ intellect⁹
circa cõcluſiones deductas ex ṗncipijs. qꝛ vt pa-
tuit in tertio notabili ex dictis. S. T. intellectus
q̃buſdã ꝯcluſionib⁹ vt demõſtrabilib⁹ determina
te et neceſſario aſſentit neceſſitate abſoluta. vo-
luntas aũt nõ ẽ ſic ďterminata neqꝫ neceſſitat̃ ad
volita q̃ ſunt ad finẽ. et ad ei⁹ minoris ꝓbatio-
nẽ dicit̃ ꝙ bene ꝓcederet ſi potẽtie rationales ex
eo ꝙ rationales hñt indifferẽtiã ad oppoſita: ſ3
nõ ſic eſt. imo hñt illã ex eo ꝙ ſunt libere. volun-
tas ꝑ eẽntiã: et intellect⁹ ꝑ participationẽ. ❡Ad
7^{m} dr̃ ꝙ maior hẽt veritatẽ nõ de omni depẽdẽ-
tia indifferẽter. alias magis libera eẽt potẽtia in-
tellect⁹ in aſſentiẽdo ṗmis ṗncipijs q̃ꝫ in aſſentiẽ
do ꝯcluſionib⁹. et volũtas magis libera eſſꝫ i ap-
petẽdo vltimũ finẽ: q̃ꝫ medijs q̃ ſunt ad fineꝫ. qꝛ
magis depẽdẽt cõcluſiones a ṗncipijs et media
ab vltimo fine q̃ꝫ ecõtra. ſed ꝓpoſitio habet veri
tatẽ de depẽdentia q̃ꝫ^{m} ad naturaꝫ libertatis: et
tunc minor eſt falſa vt ex ſecundo et quarto no-
tabilibus apparet. ❡Ad. 8^{m} reſpõdet. S. T. i hac
diſti. q. p^{a}. ar. 2°. ad. 2^{m}. ꝙ liberũ arbitriũ dr̃ fa-
cultas volũtatis et rõnis nõ qꝛ vtrãqꝫ eſſentiali
ter cõprehẽdat: ſed dr̃ facultas rationis qꝛ ꝟtus
rõnis ei participat̃. eo ꝙ actus liberi arbitrij actũ
rõnis ꝓ̃ſupponit ꝓut ipẽ declarat in ſolutione ṗn
cipali. Idẽ in ſentẽtia rñdet ď. veri. q. 24. ar. 5°
ad p^{m}. ❡Ad. 9^{m} dr̃ ꝙ argumẽtũ deficit et i maio
ri et i minori ꝓpoſitione. in maiori q̃dẽ: qꝛ nõ eſt
par ſil̃itudo ď libertate act⁹ ⁊ ď libertate potẽtie.
qꝛ libertas i actu ẽ a põ libera et ẽ ab ea libere. li-
bertas aũt in põ ẽ a nã libera: nõ tñ ẽ ab ea libere
ſ3 ex neceſſitate nature. Deficit ãt argu^{m} in mino
ri: qꝛ ꝓ̃ſupponit ꝙ oĩs effect⁹ ꝓcedit a cã ſm oẽm
ipius imitationẽ totã ei⁹ ꝑfectionẽ participãdo.
qð falſũ ẽ ꝓ̃ſerti ď cã equiuoca. alias oĩs res a deo
ꝓcederet ſm imitationẽ oĩs ipſi⁹ ꝑfectiõis qð eſt
falſũ. vñ ſi ꝓceſſus argumẽti valeret: nõ ſolũ ꝓba
retur ꝙ intellect⁹ ſit liber: ſ3 etiã ꝙ omẽs aĩe po-
tẽtie eſſent libere qꝛ omẽs ꝓcedũt a natura libe
ra et ab eadẽ a q̃ volũtas et itellect⁹. ❡Ad. 10^{m}
dr̃ ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ꝓcedit eni q̃ſi oĩa
q̃ ſunt ad imaginẽ dei: ſint eq̃lit̃ ad ei⁹ imaginẽ ⁊
q̃ꝫ^{m} ad oĩa q̃ in deo ſunt qð ẽ falſuꝫ. alias hõ ⁊ an
gelus q̃ dicunt̃ ad imaginẽ dei: nulli eſſent ſubie-
cti qꝛ deus nulli eſt ſubiectus. et iteruꝫ haberent
potẽtiã creãdi qꝛ de⁹ potẽtiã hẽt creãdi qð ẽ deri
ſibile. lꝫ aũt aĩa nõ min⁹ ſit ad imaginẽ dei ſm in
tellectum q̃ꝫ ſm volũtatẽ ſimpliciter loquendo:
non tamen in omnibus eiſdem in quibus eſt ad
imaginẽ dei ſm intellectuꝫ: ẽ ad imaginẽ dei ſm

volūtatem aut ecōtra. alias anima eſſet ad imaginē dei ſm voluntatē in cognoſcēdo et ſm intellectū in appetēdo qđ eſt falſum. ¶ Ad.11m dr̄ ꝙ ſicut iacet nō militat ꝯtra. S. T. q̄ nuſq̄ ſcripſit volūtatē hr̄e cauſalit̄ libertatē a forma apprehenſa quāuis dicat ꝙ radix libertatis ſit in itellectu et in eiꝰ iudicio. ſꝫ q̄modo hoc itelligēdū ſit in ſcđo et q̄rto notabili dictū fuit. ¶ Ad.12m dr̄ ꝙ in illo caſu volūtas determinat ſe ad alteꝝ vel ad fornicationē fugiēdā vt malā vel ad ꝓſequēdā qꝛ đlectabilē. et hoc pōt volūtas qꝛ ē domina ſui actꝰ p̄ſente obiecto. et licet huiuſcemodi p̄ſentatio ſit biſurcata eo ꝙ p̄ſentat̄ fornicatio ſub duplici rōne mali et boni vel etiā duoꝝ bonorum: volūtas pōt ex ſeipa affici ad vnū altero excluſo. et cū arguit̄ cōtra qꝛ volūtas q̄ᵐ ē de ſe ē indeterminata. indeterminatū aūt nō pōt ſe determinare: dr̄ ꝙ reſpōſio ibi data eſt bona. neq̄ ē verū ꝙ ſit petitio ꝓ̇ncipij. nā ex doctrina. S. T. ſufficiēter probatū exiſtit ꝙ volūtas ex nā ſua ē libera et domina ſui actꝰ. eſſꝫ aūt petitio ꝓ̇ncipij apđ eos q̄ hāc libertatē et dominiū volūtatis negāt. ¶ Ad.13m. cōcedimꝰ ꝓ̇mā ꝯñaꝫ. neq̄ eſt verū ꝙ ſit ꝯtra nos cū illud teneat. S. T. in pluribꝰ locis. ꝛ p̄ſerti. pa .2e. q.9a. ar.3o. Et in. q. de malo. q.6a. ar. vnico. ſed đ hoc magis dicet̄ in q̄ſtione ſequenti. ¶ Ad 14m dr̄ ꝙ nō militat cōtra nos q̄ ponimꝰ volūtatē cauſare in ſe aliquē actū volēdi: quāuis p̄ſuppoſita ꝑ intellectū rōne boni. ¶ Ad.15m dr̄ ꝙ minor ꝓpoſitio nō ē vera niſi qñ id qđ eſt ad finem eſt oīno neceſſariū ad cōſequēduꝫ finē ſicut ſunt eē et viuere reſpectu beatitudinis. ſunt tñ multa ordinabilia in finē q̄ neceſſaria nō ſunt ad cōſequēdū finē et ſi ſint vtilia: et iſta nō ſe hñt ad mouendū volūtatē determinate ꝛ neceſſarie ſicut finis. et ad iſta volēda volūtas ſeipaꝫ determinat cū poſſet ad ea volēda nō ſe determinare et illa nō appetere. ¶ Ad.16m dr̄ ꝙ deficit in multis. primo in eo qđ aſſumit et dicit falſuꝫ eē: qꝛ imo illud eſt veꝝ. et ad ꝓbationē falſitatis dicimꝰ falſū eſſe ꝙ volūtas directe et ꝑ ſe nō hēat velle ſuū actū. nā licet p̄ſupponat đterminationē obiecti ꝑ intellectū: nō ideo ſequit̄ ꝙ q̄ᵐ ad exercitiū actꝰ non determinet̄ a ſeipa. cuiꝰ ſignū euidēs ē ꝙ etiā preſentato obiecto pōt volūtas nō velle illud. nam et obiecti p̄ſentatione nō neceſſitat̄ volūtas ad id appetēdū ſicut dictū ē niſi ſit vltimꝰ finis vel illa q̄ ad illū cōſequēduꝫ ſunt omnino neceſſaria. ad illū aūt actū volūtas ſe ꝑ ſeipam determinat ad quē pōt ſe determinare ꝛ nō determinare volēdo. Deficit ſecūdo. qꝛ incidit in id qđ negat: cū dicit ꝙ volūtas ꝓ̇us determinat intellectū ꝛ poſtea ab intellectu determinat̄. nā nō determinat intellectū niſi ꝑ actū volēdi. ergo ꝓ̇us volūtas habet aliquē actū volēdi q̄ determinet̄ ab intellectu. et certū ē ꝙ talē actū hēbit a ſe cū ſit āte đterminationē eiꝰ ab itellectu qđ ille negat. ¶ In q̄ſtione aūt q̄ arguēs q̄rit cū. ſ. ꝓponit̄ voluntati fornicatio ſub duplici rōne. ſ. mali qꝛ inordinata et boni qꝛ delectabilis: q̄d determinat volūtatē ꝙ velit intellectuꝫ ſiſtere in vna vel altera: dicēdū eſt ꝙ volūtas libertate ſua pōt ſeipam determinare cū ſit domina ſuoꝝ actuū. vñ phs dicit. 3o de aīa. ꝙ intelligimꝰ cū volumus. et licet arguēs pretendat id attribuere iudicio intellectꝰ: coactꝰ tñ veritate in deductione huius q̄ſtionis redit in noſtrā ſententiā in eo ꝙ dicit intellectū imorari in cogitatione fornicationis ꝙ đlectabilis ſit ꝓpter paſſionē vel habitū corruptuꝫ. et inflamato appetitu ſenſitiuo ꝛ ex negligentia q̄ volūtas nō ſtatim retrahit intellectū a tali cogitatione potens auertere fragilitatē ſuā ſi vellet. ex quo ſeq̄tur ꝙ p̄dicta determinatio de q̄ querebat̄: in voluntatē reducit̄ vltimate ſicut in cauſaꝫ. eo ꝙ paſſionē vel habitū corruptū appetitus ſenſitiui ſua negligētia nō reprimit cū reprimere poſſit ¶ Ad 17m dicit̄ ꝙ ex toto illo ꝓceſſu nō aliud cōcludit̄ niſi ꝙ intellectꝰ iuuat ad libertatē. qđ intelligendū eſt ſm ꝙ exit in actum. nō autē ex illo ꝓbat̄ ꝙ libertas ſit in illo formalit̄. queēadmodū licet medicina conferat ad ſanitatem et ſit eius cauſa: nō inde ſequitur ꝙ ſanitas ſit formalit̄ in medicina. imaterialitas autē licet concomitet̄ libertatē in volūtate: nō tñ ab imaterialitate ſumit̄ tota rō libertatis ſed magis a natura ꝓ̇pria voluntatis. ſicut quāuis imaterialitas concomitetur intelligibilitatem in potentia intellectiua: nō tñ ab imaterialitate ſumit̄ tota rō intelligibilitatiſ. alias volūtas eque hr̄et vim intellectiuā ſicut et itellectus. vñ argumētū ꝓcedit a cōmunibꝰ ad ꝓ̇pa et ita incidit in fallaciā cōſequētis. ¶ Ad.18m pꝫ reſpōſio ex his q̄ dicta ſunt in ſecūdo ꝛ q̄rto notabili. libertas eni q̄ intellectus libere pōt iudicare nō eſt eiꝰ ꝓ̇p̄etas formalis ſ volūtatis a qua illi participat̄ vt ibi declaratū fuit. ¶ Ad.19m dr̄ ꝙ aſſumptū ē falſuꝫ. qꝛ imo ſm alterā iſtaꝝ potentiaꝝ. ſ. volūtatē homo hēt dominiū ſui actꝰ. neq̄ obſtat ꝙ actꝰ vtriuſq̄ potētie requiratur in om̄i actu quo homo ſm liberum arbitrium ſe mouet. qꝛ non eq̄liter et ſm eandē rōneꝫ actus vtriuſq̄ exigitur ꝓut ſepe dictum eſt ſupra. vñ ex toto ꝓceſſu argumēti hoc ſolū ꝓbatur ꝙ ad motuꝫ vel actionem liberi arbitrij concurrat actus intellectus qđ ꝛ nos concedimꝰ: ſed non inde cōcludit̄

ꝙ libertas arbitrij ſit formaliter ⁊ eq̄liter ĭ vtraq₃ pō. ¶ Ad. 20ᵐ qd̾ eſt Bernardi de gānacho dr̄ p° ꝙ bernard⁹ de gānacho in ĭpugnationib⁹ Godofredi tenuit ꝙ libertas arbitrij formalit̄ eſt in volūtate: et in ĭtellectu cauſalit̄ nō formalit̄. in ĭpugnationib⁹ aūt Henrrici tenet ꝙ libertas arbitrij eque formalit̄ eſt in ĭtellectu ſicut in volūtate: immo magis quātum ad aliquid in ĭtellectu. ¶ Dr̄ ſecundo ad argumēta. Ad. pᵐ dr̄ ꝙ aſſumptum ei⁹ eſt falſum. nō eni tria illa q̄ enumerat: ſufficiūt ad cauſandā libertatē arbitrij: ſ₃ requiritur vlteri⁹ ⁊ magis ꝑncipaliter ⁊ de ꝓximo ꝙ liberū arbitriū vel pō formalit̄ libera habeat vim qua ab aliq̄ neceſſitari non poſſit ad exercitiū ſui act⁹: et qua alias vires ad ſui actus exercitiū moueat. hoc aūt ĭtellectui nō cōuenit q̄ ad intelligēdū neceſſitat̄ ⁊ a p̄ntia obiecti ⁊ a volūtate. neq₃ ei⁹ eſt imediate mouere alias vires ad exercitiū ſuoꝝ actuū. ¶ Ad. 2ᵐ dr̄ ꝙ aſſumptū eſt falſū. nō eni eſt vtrobiq₃ eq̄lis neceſſitas ⁊ libertas. q̄m accipiēdo bonū ⁊ verū ſub rōne cōi: ad preſentiam veri ⁊ ad ĭperiū volūtatis intellectus neceſſario fert̄ in verū cognoſcendū. volūtas aūt ēt p̄ntato ſibi bono ſub rōne boni: nō neceſſario fert̄ in illō appetendū. nā vt ſupra dictū eſt in q̄rto notabili pōt ſuſpēdere actū ſuū et auertere cōſideratione intellect⁹ etiā ad p̄ntiam vltimi finis. accipiēdo aūt bonū et verū in ꝑticulari: q̄uis ad p̄ntiā veri intellect⁹ nō ſp̄ feratur ĭ verū indubitāter aſſentiēdo: fert̄ tn̄ neceſſario in ip̄m quomōl₃ intelligēdo ad p̄ntiam obiecti ⁊ ad ĭperiū volūtatis. volūtas aūt in ꝑticulare bonū ⁊ in id qd̾ eſt ad finē nulla actiōe neceſſario mouet̄. ¶ Ad. 3ᵐ dr̄ ꝙ l₃ arguēs nō tāgat totalē cauſā quare volūtas ē liberior ĭtellectu: illa tn̄ quā tetigit vera ē. et cū dicit ꝙ illa cā non ĭpedit negandū eſt. et ad ꝑmam ei⁹ ꝓbationē dr̄ ꝑmo ꝙ nō eſt vl̄r verū ꝙ voluntas ĭperat intellectui mota ꝑus ab ĭtellectu iudicāte cōſiderationē eē bonā. nā vt. S. Tho. deducit p̄ſertim in. q. de malo. q. 6. ar. vnico: volūtas nōnūq₃ mouet̄ ꝑmo ſuo motu a deo vel inſtictu diuino. qd̾ et ph̄s ſcribit in. ca° de bona fortuna. neq₃ ĭ tali motu volūtas neceſſitat̄. q₂ de⁹ diſponit oīa ſuauiter. ſ. ſ̄m modum cuiuſq₃ nālem. vn̄ volūtatē mouet nō ex neceſſitate ſ₃ ſ̄m ei⁹ cōditionē libere et indeteriate ſe habentē ad multa. Dr̄ ſecūdo ꝙ l₃ intellect⁹ determinet voluntatē ſuo iudicio quo iudicat aliq̄d eſſe bonum vel melius: hoc eſt q₂ volūtas vult ad ei⁹ iudiciū determinari. nā pōt nō ſe deteriare ad illō ſuſpēdēdo actū ſuū. et iō voluntas ꝓprie ⁊ formaliter eſt libera ⁊ dn̄a ſui act⁹. intellect⁹ aūt cū neceſſitet̄ et ad p̄ntiam obiecti ⁊ ad imperiū volūtatis vt dictum eſt: nō h₃ ꝙ a ſeip̄o moueat̄ ad exercitium ſui act⁹ queādmodū intellect⁹. ac ꝑ hoc nō eſt eq̄ liber ꝓprie ⁊ formalit̄ ſicut voluntas. et ꝑ hec p₃ reſpōſio ad. 2ᵃᵐ ꝓbationē. ¶ Ad argumēta Aureoli cōtra eādē concluſionē. Ad. pᵐ p₃ reſponſio per ea q̄ dicta ſunt in fine ꝑmi notabilis. arbitriū eni a quo formalit̄ ⁊ eſſentialit̄ denoiatur liberū arbitriū: nō eſt act⁹ potētie ĭtellectiue ſed voluntatis vt ibi deductū fuit ex dictis. S. Tho. Et ad cōfirmationē ꝑ diffinitionem magiſtri: p₃ ſolutio ex rn̄ſione ad. 8ᵐ. ¶ Ad. 2ᵐ dr̄ ꝙ cū dr̄ liberū arbitriū cōtinere virtute aut virtualit̄ pōm deliberatiuā: li virtute aut v̾tualiter nō denotat q̄litatē vel formā aliquā abſolutā impreſſā libero arbitrio a pō deliberatiua: ſ₃ ordinē ad eā. inquātum act⁹ liberi arbitrij actū illi⁹ preſupponit ⁊ ab eius obiecto deteriationem h₃. arguēs aūt decept⁹ eſt putās ꝙ aduerbiū virtualit̄ denotaret formā aliquā abſolutā. vn̄ p₃ ꝙ argumētū ꝓcedit ex falſo intellectu in v̾bis. S. T. ¶ Ad. 3ᵐ negatur añs ſi intelligat̄ de ꝓprietate formalit̄. et ad ei⁹ ꝓbationē dr̄ ꝙ ex ea nihil aliō cōcludit̄ recte niſi ꝙ ad h̄ ꝙ liberū arbitriū exeat ĭ actū req̄rit̄ actus ĭtellectus et volūtatis: ſ₃ vt dictū eſt ſupra nō equalit̄. q₂ act⁹ volūtatis requirit̄ tāq₃ aliquid ei ꝓpriū₃ act⁹ aūt ĭtellect⁹ requirit̄ tanq₃ aliquid extriſecū et preſuppoſitū. non eni oē illud ſine quo aliquid nō eſt: eſt illi intrinſecū formalit̄ aut facit cōpoſitionē cū eo. na₃ corpus nō eſt naturalit̄ ſine loco neq₃ loc⁹ ſine corpore: et tn̄ vnū nō eſt alteri intrinſecū neq₃ de eius cōpoſitione. et ſic in q̄pluri mis. ¶ Ad. 4ᵐ dr̄ ꝙ ꝯn̄a eſt nulla. nec eā arguēs ꝓbat. ſi eni cōſequētia valeret: nō ſolū argueret̄ ꝙ libertas eſt ꝓprietas ĭtellectus ⁊ volūtatis: ſ₃ etiā ꝓbari poſſet ꝙ eſt ꝓprietas viriū ſenſitiuaꝝ cū in nr̄a poteſtate ſint earū act⁹ et reſpectu eorū habem⁹ libertatē. dictū eſt autē ſup̄ in ſecūdo et q̄rto nōbili ꝙ intellect⁹ et alie potētie aīe dicūtur libere ĭ ſuis actib⁹: nō libertate q̄ ſit in eis formalit̄ ſed libertate q̄ eſt ꝓprietas formalis volūtatis. vn̄ dicūtur libere denoiatione extrinſeca. ¶ Ad arguᵐ ante oppoſitū rn̄det̄ ex dictis. S. T. diſ. ſequēti. ar. p° in cor. ꝙ ſe habere ad vtrūl₃ eſt potentie pure paſſiue: niſi ei⁹ ſit p̄ſtituere ⁊ determinare ſibi finē ⁊ alterum illorum. cū autem liberum arbitrium ſit potentia preſtituens et determinans ſibi finem: patet ꝙ nō eſt potentia pure paſſiua. Et in hoc articulus terminatur.

CIrca vigeſimam quintã diſtinctionẽ q̃rit᷑ vtrum volũtas ab aliq̊ exterioꝛi moueat᷑ ad actũ ſuũ. Et arguitur ꝙ nõ. quia mot⁹ volũtatis eſt volũtarius. ſꝫ de ratione voluntarij eſt ꝙ ſit a p̃ncipio intrinſeco. nõ ergo motus voluntatis eſt ab aliquo extrinſeco. ¶ In oppoſitũ arguitur. qꝛ voluntas mouetur a ſuo obiecto. ſꝫ obiectum voluntatis eſt aliqua res exterioꝛ voluntati pꝛopoſita. ergo voluntas moueri poteſt ab aliquo exterioꝛi. ¶ In hac queſtione erunt quattuoꝛ articuli vt ſupꝛa.

QUantum ad articulum pꝛimum ſit p̃ma concluſio ꝙ volũtas moueri p̃t ab itellectu. Hãc concluſionẽ tenet. S. Tho. p^a par. q. 82. ar. 4°. Et p^a 2^e. q. 9^a ar. p°. Et de. ve. q. 22^a ar. 12°. Et in. q. de malo. q. 6^a. ar. vnico. ¶ Secũda concluſio eſt ꝙ volũtas mouet ſeip̃am ad exercitiũ ſui actus. Hanc concluſionem tenet. S. Tho. p^a 2^e. q. 9^a. arti. 3°. Et in. q. de malo. q. 6^a ar. vnico. ¶ Tertia cõcluſio eſt ꝙ ſolus deus põt mouere volũtatem ſicut pꝛincipiũ extrinſecũ effectiuũ ad exercitiũ ſui actus. Hãc cõcluſionem tenet. S. Tho. p^a 2^e. q. 9^a ar. 6°. Et. p^a par. q. 82. ar. 4° ad. 3^m. Et de. ve. q. 22ª arti. 8°.

QUantuꝫ ad articulũ ſecũdum arguit᷑ cõtra cõcluſiones. Et quidẽ contra pꝛimam arguit Scotus ꝓbando ꝙ volũtas nõ moueat᷑ ab obiecto et per ↄ̃ñs neq̧ ab intellectu. ¶ Pꝛimo. qꝛ agẽs naturale nõ poteſt eẽ cauſa cõtrarioꝛũ circa ideꝫ paſſuꝫ vt excludat᷑ per hoc inſtãtia de diſſolutione glaciei et cõſtrictione luti ꝑ caloꝛem. ſed in poteſtate volũtatis noſtre eſt habere velle ⁊ nolle que ſunt contraria reſpectu vni⁹ obiecti. igit᷑ illa nõ poſſunt fieri in volũtate ab agente naturalit᷑. ergo nõ ab obiecto qð eſt naturalit᷑ agẽs. eſto igitur ꝙ obiectum eſſet cã ipſi⁹ velle: opoꝛteret tñ eẽ aliud qð eſſet cã ipſius nolle. ſed illud alið nõ poſſet eẽ niſi obiectũ malũ. et malũ cũ ſit q̃d pꝛiuatiuũ nõ põt eſſe cã act⁹ poſitiui cui⁹ eſt nolle. igit᷑ oꝫ ꝙ ſit effectiue a volũtate. et eodẽ mõ arguit᷑ de intellectu. igit᷑ ⁊c̃. ¶ 2° ſic. Paſſio nõ eſt in poteſtate paſſiui ſpãliter qñ eſt ab agẽte nãli. ſꝫ obm̃ eſt agẽs nãliter volitionẽ et nõ voluntas ſm̃ te. ergo volitio nõ eſt i poteſtate volũtatis. nec etiã merebit᷑ aut demerebit᷑ ꝑ volitioneꝫ. Si dicat᷑ ꝙ volitio ꝓ tanto ẽ in poteſtate volũtatis pꝛo quãto põt deteriare intellectũ ad hui⁹ conſiderationẽ vel illi⁹ vel auertere eũ ab hoc vł illo et ſic eſt i poteſtate volũtatis volitio lꝫ nõ quantũ ad actũ pꝛimũ. Cõtra. accipio p̃mã volitionẽ in volũtate cauſatã ab obiecto qðcunq̧ ſit illud qð oꝫ ponere ſm̃ te: illa actio ẽ mere nãlis. et iſta nõ eſt i poteſtate volũtatis. nõ eni eſt in poteſtate nr̃a quib⁹ viſis tãgamur ſm̃ Augu. ſi igit᷑ poſt illũ actũ poſſũ mouere intellectũ ad cõſiderandũ hoc vel illud: quero ꝑ quẽ actũ. non ꝑ illũ: qꝛ iſte nõ eſt i poteſtate volũtatis: ergo oꝫ per aliũ. et de illo actu querit᷑ vñ eſt. aut eni eſt ab ip̃a volũtate vel ab alio. ſ. obiecto vel phãtaſmate. ſi a volũtate: habet᷑ pꝛopoſitũ. qꝛ tũc illa volitio eſt in ei⁹ poteſtate ⁊ effecta ẽ a ſeip̃a. et eadẽ ratiõe põt dici de p̃ma. ſi ab alio puta ab obiecto intellecto: erit act⁹ nãlis. et ꝑ conſequẽs nõ plus erit in poteſtate volũtatis ſic imꝑare intellectui de cõſideratiõe hui⁹ vel illius: ꝙ̃ fuerit actus p̃mus. Si dicat᷑ alr̃ ad rõnẽ. ſ. ꝙ obm̃ itellectui occurrit ſub duplici cõſideratiõe. ſ. ſub rõne delectabił et ſub rõne illiciti vt pꝫ in obo foꝛnicatiõis: ⁊ tũc i poteſtate volũtatis eſt ſiſtere itellectũ in turpi dimittẽdo aliã partẽ: ⁊ tũc ſequit᷑ mala electio. Cõtra. q̃ro vel ille due rõnes equalit᷑ mouẽt vel nõ. ſi equalit᷑: igit᷑ cauſabũt ſimul velle ⁊ nolle reſpectu eiuſdẽ obi qð eſt ipoſſibile. ſi inequalit᷑: igit᷑ alteꝝ mouet foꝛti⁹ volũtatẽ et efficaci⁹. et ita mouet᷑ nãlit᷑ et neccãio. et ꝑ cõſequẽs illa volitio nõ erit in poteſtate volũtatis ſ neccãio ⁊ ſꝫ illã mouebit itellectũ. ñ igit᷑ volũtas poterit ſiſtere itellectũ i alio. ¶ 3° ſic. Obm̃ volũtatis vt volũtas: eſt finis ad quẽ teriatur ei⁹ volitio: ꝓpt᷑ quã etiã eſt volitio. ſꝫ finis nõ mouet niſi metaphoꝛice p̃mo de gñatiõe. g̊ nõ effectiue i quãtũ finis. ꝓbat᷑. qꝛ v̾e mouẽs effectiue: mouet ꝓpt᷑ finẽ. igit᷑ nullũ obm̃ volũtatis mouet ip̃aꝫ effectiue ad volẽdũ. ¶ 4° ſic. Aliq̃d euẽit i reb⁹ cõtigẽt᷑. et itelligo cõtigẽt᷑ euẽire euitabilit᷑ euẽire. alr̃ ſi oĩa ieuitabilit᷑ euẽirẽt: nõ opoꝛteret cõſiliari neq̧ negociari vt dicit ariſ. p° ꝑiar. q̃ro igit᷑ illð qð cõtigent᷑ eueniet: vñ vł a q̃ cã eueniat. nõ a cã deteriata: qꝛ ꝓ illo iſtãti ꝓ quo ẽ ſic deteriata: effect⁹ nõ p̃t euenire cõtingẽter. igit᷑ a cã indeteriata ad alterũ ↄ̃dictorioꝝ. aut igit᷑ il-

la cā pōt ſeipam deteriare ad vnū̃ iſtoꝝ cōtingent
cū̃ nō poſſit i vtrūq̃ſ ſimul ſic̃ dicit ariſ. 9° metha.
de pōrōnali. vel nō pōt ſeipam deteriare ꝟ aliq̇d
aliō ipam deteriat ad vnū̃ iſtoꝝ. ſi pōt ſeipaꝫ de=
teriare ad vnū̃ iſtoꝝ cōtingent vl̄ nō ineuitabilit
hētur ꝓpoſitū̃. ſi aūt ab alio deteriatur ad vnuꝫ
iſtoꝝ eueniēdū̃: vel igit̄ neceſſario vel cōtingent.
ſi neccio: effect⁹ eueniet ieuitabilit. ſi aūt determi
nās cōtingent ⁊ euitabilit deteriat ad vnū̃ iſtoꝝ
ita ꝙ poſſet deteriare ad aliō: tale deterians nō
pōt eē̄ niſi volūtas. q2 oīs cā nālis actiua ē deter
minata ad vnū̃ effectū̃. vel ſi cā nālis eſt ideter=
minata: nō pōt ſeipam nec aliā deteriare. Dices
forte ꝙ iſta deteriatio ē ex pte intellect⁹ ſic repñ=
tātis obꝫ volūtati in fore vl̄ nō fore. ꝯ. itellect⁹ nō
pōt deteriare volūtatē ad alterū̃ ꝯdictorioꝝ in=
differenꝭ niſi de vno demōſtrādo ⁊ de altero pa=
logizādo ſiue ſophiſtice ſylogizādo ita ꝙ in con=
cludēdo ⁊ in eligēdo decipiat̄. igit̄ ſi illa cōtingē=
tia q̄ hoc pōt fore vl̄ nō fore ſit ab itellectu dictā=
te ſic ꝓpter cōcluſiōes oppoſitas: ergo ꝺm hoc a
volūtate dei nihil cōtingēter eueniet. q2 ipe non
palogizat nec decipit̄. ꝟ hoc eſt falſū̃. Itē intelle=
ct⁹ agit mō maxime nāli per Aug. de trinitate et
multis alijs locis. iō intelligētiā ponit ipm ṗnci=
piū̃ appropriatū̃ ꝓductiōis filij in diuinis q̇ maxi
me nāliter ꝓducit̄. igit̄ intellectus minime eſt cā
indeteriata alicui⁹ effect⁹ ſed deteriata. Itē ſine
ꝯdictione poſſet poni appetit⁹ itellectiu⁹ nō po=
tēs ſe deteriare ꝟ appetēs ꝑ modū̃ nature. ſic̃ fin=
git Anſelm⁹ de caſu diaboli. ca. 12°. ꝙ eē̄t vn⁹ an
gel⁹ q̇ hēret itellectū̃ ⁊ appetitū̃ tm̄ reſpectu affe
ctiōis cōmodi ⁊ nō eſſet ei data affectio iuſti: iſte
angel⁹ non poſſet appetere niſi tm̄mō appetibilia
intelligibilia: et hoc in modū̃ nature ſic̃ appetit⁹
ſenſitiu⁹ appetit cōueniētia ſenſui. ꝟ ſi libertas in
appetitu itellectiuo eē̄t cauſata nālit ab itellectu
nō poſſet eē̄ aliquo mō appetit⁹ intellectiu⁹ liber
nec itelligi. igit̄ ⁊c̄. hec Scotus in forā. ❡ Cōtra
eādē cōcluſionē arguūt q̇dam alij ꝓbādo ꝙ itel=
lect⁹ nō moueat volūtatē nec aliq̄ cognitio itel=
lectiua. ❡ Primo ſic. Si cognitio eſſet cā motiua
volūtatis ⁊ ꝓductiua volitiōis: ſeq̄ret̄ ꝙ aliqua
cā ſit ſucceſſiue ꝓductiua mere nāliter ꝯrioꝝ in eo
dē paſſo eodē mō diſpoſito. hoc aūt ē falſū̃ cū̃ oē̄
agēs nāle ſit deteriatū̃ ad vnū̃ ⁊ ſolū̃ libeꝝ poſſit
in oppoſita. ꝓbat̄ ꝯſequētia. q2 ſtāte eadē noticia
alicui⁹ rei poſſum⁹ ꝓ libito illā pri⁹ velle ⁊ poſtea
nolle et eꝯ. igit̄ illa noticia erit cā vtriuſq̃ſ illoruꝫ
actuū̃ q̇ ſūt vere ꝯrij. ⁊ cōſtat ꝙ mere nālis et nō
libera. ſic̃ nec ipa volitio de q̄ magis videt̄: ē ali=
cui⁹ ṗncipiū̃ liberū̃ ꝟ mere nāle. ❡ 2°. Q2 ſeq̄t̄ ꝙ
quicū̃q̃ſ noſſet aliquā rē̄ intēſi⁹ et ꝑfecti⁹: amaret
vl̄ odiret eā ꝑfecti⁹ vel itenſi⁹. tenet ꝯn̄a. qm̄ a cā
intēſiori ⁊ ꝑfectiori cetis parib⁹: effect⁹ itēſior et
ꝑfectior ꝓducit̄. ꝯſequēs āt p3 eē̄ falſū̃. ❡ Tertio
Q2 cōtigit frequēt̄ ꝙ noticiā p̄cedit volitio: ſic̃ cū̃
volum⁹ noſſe q̄ neſcim⁹. et iō dicit Aug. 9°. ꝺ tri.
ca° vltimo ꝙ ꝑtū̃ mētis p̄cedit appetit⁹ q̇dā quo
illō qō noſſe volum⁹ q̄rēdo ⁊ iueniēdo naſcit̄ ꝓ=
les ipa noticia. et ibidē dicit ꝙ iſte appetit⁹ ē q̇dā
volūtas q2 oīs q̇ q̄rit vult iuenire. Ex q̇b⁹ duo ſe
quūt̄. ṗmū̃ ē ꝙ nō oīs volitiōis libere elicite ē ipa
noticia cā ꝓductiua. q̄re nō ei⁹ q̄ dicta ē. et ꝑ cōſe
quēs nec alicui⁹ alteri⁹. ſecūdū̃ ē ꝙ aliq̄ volitio ē
circa incognitū̃. qm̄ nō niſi icognitū̃ q̄rim⁹ noſſe.
❡ 4°. Q2 volūtas p̄t velle itellectū̃ nullā noti=
ciā hr̄e. et ꝑ ꝯſequēs hr̄e p̄t volitionē abſq̃ſ oī no
ticia. ac ꝑ hoc aliq̄ volitio erit de icognito. ꝓbat̄
cōſequētia. q2 itellect⁹ q̇ꝫtū̃ ad exercitiū̃ act⁹ ſub=
iacet iperio volūtatis. et ꝑ ꝯſequēs nō hēbit actū̃
cū̃ illa noluerit vel cū̃ voluerit vt nō hēat. ❡ 5°.
Q2 nō ē neceſſe ꝙ effect⁹ libere ꝓduct⁹ a volūta
te p̄cognoſcat̄. alias eē̄t ꝓceſſ⁹ in ifinitū̃ a pte an
te i actib⁹ elicitis a volūtate. igitur nec ē neceſſe
obꝫ ei⁹ eē̄ p̄cognitū̃ ❡ 6° Q2 volūtas q̄n̄q̃ſ p̄cipit
intellectui ꝙ cōſideret de. a. aut ꝗ. a. tūc ē actu cō
ſideratū̃: et tūc volūtas ſuꝑflue p̄cipit. aut nō: et
tūc hētur ꝓpoſitū̃. ❡ 7°. Q2 cognitio hītualis vi
det̄ ſufficere. q2 habitib⁹ vti poſſum⁹ cū̃ volum⁹
ꝺm ph̄ꝫ. igit̄ nō req̄rit̄ cognitio actual̄. ❡ 8°. Q2
dato ꝙ cognitio actual̄ req̄reret̄ ad cātionē voli
tōis: tm̄ videt̄ ꝙ volūtas ex ſua libtate poſtq̃ſ act⁹
ē cātus poſſit illū̃ cōtinuare ceſſāte itellectiōe q̄=
cūq̃ſ. nā ſpēs rei ſenſibil̄ in organo ſenſ⁹ extioris
nō min⁹ depēdet ab obō extiori ſenſibili: q̃ſ voli=
tio ab itellectiōe. ſꝫ hoc nō obſtāte: lꝫ res ex̄t req̇=
rat̄ ad cauſandū̃ ſpēꝫ iſtā ⁊ viſionē cōſequētē: tm̄
illa ſpēs poſtq̃ſ ē cauſata p̄t ꝑ aliqō tēpus ꝯſerua
ri ſine pn̄tia illi⁹ rei ſēſibil̄. ſic̃ p3 ꝑ expientias ꝑſpe
ctiue de claudēte ocl̄os poſtq̃ſ vidit res lucidas.
et Aug. idē dicit. ❡ 9°. Q2 dato ꝙ req̄rat̄ actual̄
cognitio illi⁹ obi qō dꝫ eē̄ volitū̃ ita ꝙ volitio nō
eē̄t niſi p̄ceſſiſſet actu itellectio: tm̄ nō videt̄ eā ſꝑ
actualit̄ exigere. ſic̃ nec act⁹ voluntatis req̄rit̄ ſꝑ
actualit̄ exiſtere ad h̊ ꝙ hō meritorie vadat ad
eccl̄iam ⁊ libere: ſꝫ ſufficere videt̄ ꝙ vel tūc actu
ſit vl̄ ꝙ p̄ceſſerit. q2 niſi p̄ceſſiſſet: hō nō iuiſſet. ni
ſi eni iſtō ſufficeret: ſeq̇t̄ ꝙ oīs diſtractio tolleret
meritū̃ executiōis. et tūc ex h̊ pōt ſic argui i forā.
nō pl⁹ req̄rit act⁹ volūtatis itellectionē: q̃ſ libera
executio extioris act⁹ actū̃ volūtatis. ſꝫ iſta exe=
cutio extior nō ſꝑ req̄rit ꝙ act⁹ volūtatꝭ actu ſit.
igit̄ ⁊c̄. ❡ 10. videtur ꝙ ſaltē reſpectu alicui⁹ obi

poſſit volũtas hr̃e actũ ſuũ ⁊ ꝙ ꝑ tũc illð obꝫ nõ
ſit obm alicuiꝰ intellectiõis. nã qñ aliq̃ intellectio
eſt in itellectu: volũtas circũſcripta oĩ alia itelle
ctiõe põt velle iſtã itellectionẽ. et tñ iſto caſu po-
ſito: iſta itellectio nõ eſt obm actualiꝑ intellectꝰ.
igiꝑ ⁊c̃. ꝓbatio aſſũpti. qꝛ cogitatio iſta p̃t eẽ cõ-
ueniẽs lꝫ ſit reſpectu alicuiꝰ odibil'. et ſtãte iſta co
gitatiõe p̃t volũtas delectari ſic̃ ꝑ experiẽtiã pꝫ.
illa ãt delectatio nõ ẽ reſpectu obi cogniti. qꝛ illð
imagiatũ nõ ẽ ſibi delectabile ꝑ poſitũ. igr̃ ẽ reſpe
ctu huiꝰ cogitatiõis. et ꝑ ꝯſequẽs volũtas p̃t vel-
le illã cogitationẽ vel cognitionẽ lꝫ nõ intelligaꝑ.
qꝛ delectatio huius eſt qðdã velle. vel ſaltẽ velle
aliq̃d p̃t eẽ reſpectu eiuſdẽ oĩ alia cogitatiõe cir-
cũſcripta. ❡Uˡᵒ. Qꝛ volũtas p̃t delectari de actu
volũtatis tũc nõ intellecto actu. Hec argumẽta
ponit Adã pᵒ ſen. d. 3ª. et Gre. 2ᵒ ſen. ponit p̃ma
quinq̃. ❡Cõtra eãdẽ cõcluſionẽ arguit Herricꝰ.
9ᵒ. q̊lꝫ. q. 5. qꝛ ſi volũtas moueret a bono cogni-
to ſicut itellectꝰ a x̃o: tũc ſicut itellectꝰ neceſſario
moueꝑ a x̃o: ſic volũtas a bono. et ſic ꝑiret libeꝝ
arbitriũ ⁊ meritũ ⁊ demeritum ⁊ ſuaſio ⁊ ſimilia.
❡2ᵒ. Qꝛ ſi forã apprehẽſa ꝑ intellectũ moueret
volũtatẽ ipam iclinãdo ita ꝙ volũtas nõ eẽt niſi
inclinatio ad obm cognitũ vel formã cognitã ſic̃
formã grauis ſequiꝑ iclinatio ad deorſũ: tũc ſicut
bonũ vniuerſale mouet volũtatẽ indeteriate vt
ex hoc nõ velit aliqð ꝑticulare bonũ de neceſſita
te: ſic bonũ ꝑticulare apprehenſũ necc̃io mouebit
ipam ⁊ iclinabit de neceſſitate vt velit ipm deter
minate. et ſic ꝑibit liberũ arbitriũ. ❡3ᵒ. Qꝛ ſi bo
nũ apprehẽſũ mouet voluntatẽ q̃tũ ad ſpecifica-
tionẽ actꝰ lꝫ nõ q̃tũ ad exercitiũ: q̃ro de iſta ſpe-
cificatiõe actꝰ. qꝛ aut ẽ pura oſtẽſio boni facta vo
lũtati ab itellectu nãli neceſſitãte abſq; oĩ liber-
tate ſicut ꝓpriũ paſſiuũ moueꝑ a ꝓꝓo actiuo: aut
eſt aliq̃ inclinatio facta i volũtate. ſi p̃mo mõ: tũc
volũtas nõ moueꝑ ab itellectu nec a bono itelle
cto. qꝛ nihil moueꝑ ab aliq̊ niſi facta aliq̃ ipreſſiõe
i ſe ab alio. et iõ ſi volũtas moueꝑ: a ſeipa moueꝑ.
et hoc ſiue q̃tũ ad deteriationẽ actꝰ ſiue q̃tũ ad
exercitiũ. ita ꝙ itellectꝰ nihil opaꝑ niſi oñdẽdo bo
nũ. ita ꝙ ſi ẽ ibi aliq̃ deteriatio: illa eſt intellectꝰ q̊
deteriatur ab itelligibili. q̃ deteriatio pñtaꝑ volũ
tati: ita tñ ꝙ volũtas nullo mõ deterietur ad vo
lẽdũ ab itellectu. Si aũt ſecũdo mõ ſit ibi aliq̃ icli
natio facta i volũtate: aut ĝ inclinatio illa nõ eſt
aliq̃ volitio ſ impꝛ̃ſſio iclinãs volũtatẽ ad volẽdũ
ſicut pondꝰ ſicut habitꝰ iclinat põm in q̃ eſt: aut ẽ
aliq̃ volitio. Si p̃mo mõ: tũc cũ non obſtante illa
inclinatiõe vel ipreſſiõe iclinãte maneat volũtas
in p̃ma libertate agẽdi vel nõ agẽdi ẜm illã ipreſ
ſionẽ ac ſi nõ hr̃et eã lꝫ nõ ita de facili poſſit velle
ꝯtrium: ſi moueꝑ ad aliq̃d volẽdũ: moueꝑ et q̃tũ
ad deteriationẽ actꝰ ⁊ q̃tũ ad exercitiũ. ſi ãt ſecũ
do mõ iſta iclinatio ſit q̃dã volitio ita ꝙ volũtas
cũ vult aliq̃d exequiꝑ illud niſi ipediaꝑ: ꝙ ſi nõ ſit
exteriꝰ aliq̃ executio faciẽda nõ eſt alið exercitiũ
actꝰ q̃ꝫ ipa volitio: tũc nõ eſt neceſſe ꝙ intellectꝰ
moueat voluntatẽ nec quo ad deteriationẽ actꝰ
nec q̊ ad exercitiũ. imo hoc mõ neceſſitaꝑ volun-
tas q̊ ad deteriationẽ et q̊ ad exercitiũ. qꝛ nõ põt
nõ velle exeq̃. ❡4ᵒ. Qꝛ ſi volũtas moueꝑ ab i-
tellectu quãtũcũq; modice: nullo mõ poſſet illð
repellere ſꝫ neceſſe eẽt illð exeq̃. qð ei ſemel paſ-
ſiuũ ẽ ab aliq̊: ſꝑ ab eodẽ paſſiuũ ẽ et nũq̃ꝫ actiuũ.
ſic̃ intellectꝰ q̊ paſſiuꝰ eſt ab obo: nunq̃ꝫ agit i obꝫ
lꝫ bñ agat circa alið. vt in forãtione x̃bi et ẽt cuꝫ
eſt i actu cognitiõis p̃ncipioꝝ facit ſe i actu cogni
tiõis cõcluſionũ. ſic ſi volũtas eẽt i actu volitiõis
aliq̊ per itellectũ: bñ poſſet ſe mouere ad volẽdũ
alið ordinatũ ad illð. vt volẽs ſanitatẽ motione
intellectꝰ p̃t ſe mouere ad volẽdũ potionẽ. nullo
mõ tñ ẜm dicta poſſet recedere a voluntate vel
volitiõe illiꝰ qð vult ẜꝫ motionẽ intellectꝰ poſtq̃ꝫ
eſt ei deteriatũ a rõne. qꝛ illð qð eſt deteriatũ vl'
eſt finis vel icludit finẽ ſic ꝙ ſine eo nõ habeꝑ. et
iõ de neceſſitate mouet. alia ãt bona non necc̃io
mouẽt volũtatẽ. ❡5ᵒ. Qꝛ iſta põ fundaꝑ i dictꝭ
ariſ. q̃ nõ ſũt tenẽda i hac mã. dicit eni ph̃s i libro
de motibꝰ aialiũꝫ ꝙ appetibile itelligibile mouet
nõ oẽ ſꝫ qð eſt opabiliũ finis. vñ ad alia nõ moue
tur volũtas ẜꝫ te niſi cõſilio p̃cedẽte. vñ qð datũ
eſt a rõne: p̃t volũtas ſeq̃ vel nõ ſeq̃. eo ꝙ cõſiliũ
eſt inq̃ſitio nõ demõſtratiua. et i hoc tu dicis cõſi
ſtere libertatẽ. ita tñ ꝙ ſi fuerit deteriatuꝫ a rõne
vt cõcluſio demõſtratiua: erit icludẽs rõnẽ finis.
dicis tu ꝙ volũtas nõ põt nõ velle illð. ſi ãt non
ſit deteriatũ niſi vt cõcluſio ꝑſuaſoria: dicis ꝙ põt
illð velle et nõ velle. tñ qñ volũtas vult talia: tu
dicis ꝙ neceſſe ẽ ꝙ p̃cedat aliꝰ motꝰ in volũtate
vel a deo vel a bona fortuna vel a fine. ẜm te eni
illð qð intellectꝰ pñtat volũtati vt finẽ ⁊ vt cõclu
ſionẽ demõſtratiuã: volũtas necc̃io vult. qð q̃dẽ
ph̃s ponit i libro de motibꝰ aialiũ. vbi vult ꝙ vo
lũtas de neceſſitate moueꝑ ad cõſentiẽdũ ab ap
petibili cognito ſi nõ ipediaꝑ ſic̃ itellectꝰ ad aſſen
tiẽdũ x̃o. ita ꝙ ſicut efficacia demõſtratiõis mo-
uet itellectũ in ſpeculatiuis vt nõ poſſit diſſẽtire
ſic ⁊ volũtatẽ in agibilibꝰ. Et adhuc expſſiꝰ in de
motibꝰ aialium vbi dicit ſic. q̊mõ ãt itellectꝰ qñq;
et qñq; ñ videꝑ. et in itellectualibꝰ ⁊ ſylogizãtibꝰ.
ſi q̃dẽ in theoriã finis. cũ ei duas ꝓpoſitiões itel-
lexerit. hoc ãt ex duabꝰ ꝓpoſitionibꝰ cõtinuo fit

oꝑatio. vt cũ intellexerit q2 omĩ homini ambulã=
dũ: ipſe aũt hõ cõfeſti acq̃eſcit. et hec ambo facit
ſi nõ aliq̃d ꝓhibeat. Itẽ poſtea dicit. cõcupiſcen=
tia oſtẽdit om̃e potabile ſumẽdũ. iſtud aũt eẽ po
tabile oſtẽdit ſenſus aut itellectꝰ: ſtati bibit. in q̊
Ariſto. nullã facit differẽtiã in motu volũtatis ab
intellectu: et appetitꝰ ſenſitiui a ſenſu. vñ ſubdit.
vltima aũt cauſa eiꝰ qđ eſt moueri appetitu exiſtẽ
te. facto aũt ꝑ ſenſum ad phãtaſiam aut ꝑ intelle
ctũ: cõfeſti ſeq̃tur oꝑari. hoc q̄dẽ ꝓpter cõcupiſcẽ
tiã hoc aũt ꝓpť volũtatẽ. ꝙ aũt iſtud fundamen
tũ phi falſum ſit pʒ. q2 ſi volũtas neceſſario ſeq̃ť
qđ eſt determinatũ a rõne: tunc libertas auferť
que ẽ abſq3 omĩ neceſſitate. vñ et in diuinis dici=
mus ꝙ ſpũs ſctũs q2 ſpirať ꝑ volũtatẽ imutabi=
lẽ: nõ ſpirať ꝑ liberũ arbitriũ ſicut libero arbitrio
ꝓducunť creature. igiť in hac vita volũtas non
põt determinari ꝑ aliqđ volitũ vt ipm̃ neceſſario
velit niſi in vli ſꝫm ꝙ homo nõ põt non velle eſſe
beatꝰ. igiť volũtas libere mouetur a ſeipa. ¶6°.
Q2 ſi volũtas ſic moueť ab obiecto cognito đ ne
ceſſitate qđ ſic ẽ determinatũ: tũc volũtas eodẽ
modo moueret a bono cognito ꝑ intellectum ſi=
cut appetitꝰ ſenſitiuus a bono cognito ꝑ ſenſum
qđ eſt falſum. q2 tũc volũtas nõ eſſet appetitꝰ rõ=
nalis neq3 ẽ liberꝝ arbitriũ et ageret magis q̃3 a=
geret ſicut et appetitus ſenſitiuꝰ ſꝫm Damaſcenũ
¶7°. Q2 falſũ eſt qđ dř. ſ. ꝙ volũtas in his q̃ ſũt
ad finẽ nõ moueť niſi ex cõſilio: imo ad om̃ia ci=
tra vltimũ finẽ clare viſum. et ſic nõ valet ꝓceſ=
ſus vlterior in hoc fũdatꝰ vt puta cũ dř ꝙ q̄ñcũq3
volũtas moueť ab obiecto cõcluſo ꝑ cõcluſioneʒ
ꝑſuaſoriã: oʒ ꝙ p̃cedat aliq̄s motꝰ factꝰ in volũ=
tate. qđ ꝓbať ex hoc. q2 cũ q̄s vult aliq̄d eorũ q̃
ſunt ad finẽ qđ ꝑus nõ voluit nec etiã tũc de ne=
ceſſitate vult: oʒ ꝙ p̃cedat cõſiliũ. cõſiliũ autem
nõ fit de neceſſitate ſʒ libere. cũ ergo volũtas nõ
moueť ad ea q̃ ſunt ad finẽ niſi ex cõſilio: neceſſa
rio moueť ab aliq̊ vt velit cõſiliari ꝑusq̃3 velit il=
lud qđ vult ex cõſilio. aut ergo ad velle cõſiliari
moueť volũtas ex ſe aut ex alio. nõ ex ſe: q2 cum
cõſiliũ ſit eoꝝ q̃ ſunt ad finẽ: neceſſe ẽ ꝙ hũc mo=
tũ volũtatis p̃cedat cõſiliũ. et eadẽ rõne illud p̃=
cedit aliud ꝛ ſic in ĩfinitũ. neceſſe ẽ ergo põere ꝙ
volũtas moueať ꝑmo motu ad volẽdũ illud qđ
ẽ ad finẽ ab alio a ſe. qđ reuera phs poſuit q̊ poſu
it ꝙ moueť a deo q̃3ͫ ad ea q̃ nõ cadũt ſub libero
arbitrio: et a corꝑibꝰ celeſtibꝰ q̃3ͫ ad ea q̃ cadũt
ſub nřa apprehẽſione: ponẽdo ꝙ voluntas deter
minať ab ipreſſione ſimpliciũ ſicut appetitꝰ ſenſi=
tiuꝰ vt pʒ in đ motibꝰ aialiũ. vñ dicit ꝙ volũtas
talis ẽ in hoĩbꝰ q̃lẽ in die ducit př viroꝝ. i. celũ.

Ꝫ q2 ſi volũtas determinareť ab alio ad actũ ſuũ
ꝛ moueret ab alio nõ poſſʒ reſilire ab eo: tũc non
eẽt domina ſuoꝝ actuũ. iđ dicẽduʒ ꝙ volũtas nõ
moueť niſi a ſe ſola. ¶Cõtra ſecũdã cõcluſioneʒ
arguũt q̄dã ꝓbãdo ꝙ volũtas nõ ſit cã effectiua
actuũ ſuoꝝ. Primo ſic. q2 diffinitio potẽtie acti=
ue poſita. 5° methaͤ ẽ qđ ẽ ꝑncipiuʒ trãſmutandi
aliud. igiť nec volũtas nec aliq̄d ẽ ꝑnͫ agẽdi i ſe.
¶2°. Q2 mã ꝛ efficiẽs nõ coincidũt. 2° phi. hoc
aũt q̃rereť ſꝫm hãc viã. nã eadẽ volũtas eẽt mã ꝛ
efficiẽs volitionis. ¶3°. Q2 relationes oppoſite
nõ pñt fundari in eodẽ ſimul. relationes aũt agẽ
tis ꝛ paciẽtis mouẽtis ꝛ moti ſunt relationes op
poſite. igiť neutre nõ pñt fundari in eodẽ. et ꝑ cõ
ſequẽs nec idẽ poteſt agere in ſe nec mouere ſe.
¶4°. Q2 p̃dicte relatiões ſunt reales ex parte
vtriuſq3 extremi cũ ſint đ ſecũdo modo relatiuo
rũ. eiuſdẽ autẽ ad ſe nõ ẽ realis relatio vt pʒ. 5°.
methaͤ. ¶5°. Si cõcluſio ſit vera: ſequiť ꝙ prin=
cipiũ ꝓductiuũ erit pars eius qđ ab ipo ꝓducitur
ꝑ ſe. nã cũ ꝑ ſe nõ fiat forma ſʒ cõpoſitũ vt pʒ. 5°.
methaͤ. ꝑ ſe ꝓductũ in ꝓpoſito erit cõpoſituʒ ex
voluntate ꝛ volitione. ꝛ ſic voluntas q̃ eſt pars
eiꝰ erit ꝓductiuuʒ. ꝯñs ẽ falſum. tũ q2 aliq̄d eſſet
ſibi cã eſſendi ꝯ Augum ꝑmo de trinitate. tũ q2 cũ
ꝓducẽs equiuocũ nobiliꝰ ſit ꝓducto: ſeq̃reť ꝙ vo
luntas q̃ ẽ ꝓducẽs eẽt nobilior illo cõpoſito ſeu
voluntate volente qđ pʒ eẽ falſũ. ¶6°. Q2 phs
3°. đ aia dicit ꝙ in motu locali aialis ẽ aliq̄d mo=
uẽs imobile. ſ. bonũ appetibile. et ẽ ibi mouẽs qđ
moueť. ſ. appetitiuũ. moueť eñi ait qđ appetit ſꝫm
ꝙ appetit. ꝛ appetitꝰ. i. appetitio vł appetere actus
aut motꝰ q̄dã eſt. eſt igiť intẽtio phi ꝙ bonũ appe
tibile mouet appetitũ ad ſuũ actũ ꝛ illũ cauſat in
eo. ipm̃ aũt appetitiuũ inq̃3ͫ appetit moueť. et ꝑ
ꝯñs nõ cauſat i ſe ſuũ appetitũ. ¶7°. Q2 cõmen=
tator. 2° phi. cõmẽ. 48. dicit ꝙ cõtigẽs equaliť
nõ inueniť in potẽtijs agẽtibꝰ ꝑ ſe ſʒ i potentijs
paſſiuis: ꝛ eaꝝ in eis quaꝝ p̃paratio ad receptio
nẽ duoꝝ ꝯtrarioꝝ ẽ eq̃lis ſiue ſit aia ſiue nõ aia. Ꝫ
volũtas ẽ põ contingẽs equaliť reſpectu hmõi
actuũ ſuoꝝ ſic pʒ. 9 methaͤ. igiť nõ ẽ põ actiua Ꝫ
mere paſſiua. Cõfirmať ꝑ rõneʒ eiꝰ ibideʒ. q̄m a
cõtingẽte equaliť nõ põt altera ꝓuenire đtermi
nate cũ neutra ſit reliq̃ dignior q̃3ͫ ad hoc. om̃ia
iſta argumẽta recitat Gregoriꝰ ꝯ ſe. ꝛ videť ſuꝑ=
ta de q̊libʒ. 2° Godofredi. q. 7ª vbi ponit ea ſen
tẽtialiť. ¶8°. ſꝫm eundẽ Godofredũ arguitur ſic.
Si volũtas poſſʒ ſe mouere ad actũ ſuũ: aut hoc
eẽt ꝑ eſſẽtiã ſuã nudã: aut ꝑ aliquã diſpoſitionem
ſibi ſuꝑadditã. nõ ꝑmo mõ nec ſecũdo: igiť nullo
modo. maior nota ẽ. ſʒ ꝓbať minor. ꝛ primo q̃3ͫ.

ad p̄mā ptē p̄mo ſic. qꝛ ſi nuda eēntia volūtatꝭ moueret ſe ad actū ſuū: tūc idē ⁊ ꝑ3 idē eēt i actu ⁊ pō reſpectu eiuſdē qd̄ ē ipoſſibile. ſecūdo qꝛ icōueniēs ē ꝙ illd̄ qd̄ ē tale eminētiori mō: faciat ſe tale mō ipfectiori. ſ3 eē tale v̄tualit̄ eſt eminēti⁹ ꝙ̄ eē tale forālit̄. nā nobili⁹ eſt eē calidū v̄tualr̄ ꝙ̄ forālr̄. ḡ incōueniēs ē ponere ꝙ volūtas v̄tualr̄ volēs faciat ſe volētē forālit̄. et ex h̄ ēt ſeq̄t̄ ꝙ incōueniēs ē ponere i eodē ſubto duas q̄litates q̄rum vna ſit pō actiua ꝑ3 quā v̄tualr̄ ſit tale ⁊ alia ſit pō paſſiua ꝑ3 quā ſit i pō vt ſit forālit̄ tale. 3° qꝛ qñ actiuū ē p̄ns paſſiuo: ſp ſeq̄t̄ actio. ſ3 ſi nuda volūtas mouet ſeip̄a3: actiuū ē p̄ns ſp paſſiuo: qꝛ idē nō p̄t eē abſens ſibi. ḡ volūtas ſp erit i actu volēdi qd̄ ē falſū. S3 dicet̄ ꝙ nō mouet ſe qꝛ abſentia obi ipedit ꝯ. qꝛ ſic videm⁹ cōiter i oib⁹ reb⁹: abſentia alicui⁹ nō ipedit actionē niſi qꝛ facit ad illā actionē actiue vel paſſiue: ſic nō pōt eē calefactio calefactiuo abſente vel mā calefactibili. ḡ ſi abſentia obi ipediat actionē volūtatꝭ: o3 ꝙ obm req̄rat̄ vt actiuū vel vt ſbm vel mā tal' actiōis. ꝯſtat ꝙ nō vt mā. ḡ req̄rit̄ vt actiuū. et ſic h̄ētur ꝙ obm mouet. Si dicas ꝙ nō imo volūtas mouet ſe p̄ñte obo: ita poterit dici de oib⁹ alijs ꝙ aq̄ calefacit ſe: ⁊ lignū cōburit ſe. ſ3 h̄ nō p̄t facere ſine igne p̄ñte qd̄ ē incōueniens. et ſic p3 ꝙ p̄m⁹ mod⁹ eſt ipoſſibil'. ❡ Q̄d āt nec volūtas moueat ſe ſecūdo mō. ſ. ꝙ ꝯpoſitū ex volūtate ⁊ affectōe ſibi iherēte mouet ſe vl' volūtas cū tali diſpoſitiōe mouet ſeip̄am ita ꝙ mouēs ⁊ motū ſūt idē: ſ3 rō actiua ⁊ rō paſſiua mot⁹ ſūt diuerſe ñ ſubto ſ3 eēntialr̄. Cōtra h̄ arguit̄ p̄° qꝛ nulla diſpoſitio actiua vel paſſiua adueniens alicui ad agēdū vl' patiēdū: d3 ip̄3 trahere ex rōnē actiui vl' paſſiui. imo d3 ip̄3 ꝑficere i rōne agētꝭ vl' patiētis. ſ3 d rōe actiui ē ꝙ agat i alid ꝑ3 ꝙ alid ex. 7° metha. et de rōne paſſiui ē ꝙ patiat̄ ab alio ꝑ3 ꝙ alid. ḡ nulla diſpoſitio actiua vl' paſſiua adueniēs alicui: p̄t facere ꝙ agat i ſeip̄3 vel patiat̄ a ſeip̄o. et ſic voluntas ꝑ nullā diſpoſitionē additā poterit ſe mouere. ❡ 2°. Q̄ꝛ l3 ꝑs eēntial' alicui⁹ ꝯpoſiti poſſit eē rō agēdi vel patiēdi: nō pōt eſſe mouēs vl' motū. qꝛ ꝯpoſitū ē mouēs ⁊ ꝑ ſe motū. ſ3 illd̄ cui cōuēit eē ꝑ ſe motū: ē in pō reſpectu illi⁹ mot⁹ ꝑ3 oē qd̄ ē in eo. ḡ ſi tale ꝯpoſitū ē actiuū tal' mot⁹ ꝑm aliq̄d qd̄ eſt in eo: ſequit̄ ꝙ ꝑm illd̄ erit i actu et i pō. qꝛ mouēs ꝑ3 ꝙ tale eſt i actu. Nec valet ſi dicas ꝙ ē in actu v̄tuali et i pō forāli. qꝛ idē p̄t dici d nuda volūtate. et ꝑ ꝯſequēs ſic̄ nulla volūtas nō p̄t ſe mouere: ita nec tale ꝯpoſitū. ❡ 3°. Q̄ꝛ ſi in eodē ſubo cōcurreret diſpoſitio actiua ⁊ paſſiua reſpectu eiuſdē dato ꝙ differrēt ꝑ eēntiā ſeq̄t̄ ꝙ illd̄ ſub3 exñs v̄tualr̄ tale i actu ꝑ3 vnā diſpoſitionē: faceret ſe forālit̄ tale i actu ꝑ aliā. et ſic ens tale nobiliori mō: faceret ſe tale min⁹ nobiliori mō. ❡ 4°. qꝛ ꝑ3 cōmē. 8°. phy. ḡue nō p̄t ſe mouere. qꝛ nō h̄3 diuiſibilitatē in ꝑtib⁹ vl' diuerſitatē ſ3 ſi ſufficeret diuerſitas eēntiaꝝ cōcurrētiū in idē ſubm quaꝝ vna ſit rō agēdi ⁊ alia rō patiēdi: ad hoc ꝙ cōpoſitū ꝑm vnū ſe moueret et ꝑ3 alid moueret̄: nō poſſet negari q̄n ḡue moueret ſeip̄3: qꝛ eſt diuiſibile i grauitatē ⁊ ſbam quātā actu. ⁊ ſic ſi dicta dr̄ia ſufficeret: poſſet poni ꝙ ḡue moueret ſe ꝑ grauitatē ⁊ moueret̄ ꝑ3 ꝙ ē ſba quāta actu. ḡ ꝑm cōmē. o3 pōere ꝙ nihil p̄t mouere ſe ꝑm diuerſa q̄ ſunt idē ſubto: ꝟ o3 dare diuerſas ꝑtes ſitu et diſpoſitiōib⁹ actiuis ⁊ paſſiuis diſtictas. o3 ei agēs ⁊ paſſū eſſe ꝯ̄ria ꝑ3 p̄bm. ❡ 5°. Q̄ꝛ p̄h's i de motu aialiū vult ꝙ aliquā ptē aialis o3 eē imobilē in q̄ ſit aīa ſic̄ motor ꝑ aliquā pō3 motiuā ad mouēdū nō ſeip̄am ſ3 alias ꝑtes aialis ab illa ꝑte ſitu diſtictas. qd̄ non oporteret ſi idē ſubo poſſet mouere ſeip̄m. ❡ 6°. Q̄ꝛ cōmē. dicit. 2° phy. ꝙ eē indifferens eq̄lit̄ ad oppoſita eſt ꝯ̄dictio potētie paſſiue quā o3 reduci in actū ab alio. ꝟ volūtas ē indifferēs ad oppoſitas volitiōes. ḡ ſiue volūtas ponat̄ nuda ſiue affecta quādiu accipit̄ vt indifferēs ad oppoſita: o3 ꝙ moueat̄ ab alio determiāte eā ad alteꝝ oppoſitorū qd̄ nō p̄t eē niſi obm. Et ſi dicat̄ ꝙ voluntas mouet ſe ſ3 h̄ nō p̄t niſi mediāte obo ſic̄ cā ſine q̄ nō: ita ēt poterit dici de ligno qd̄ calefacit ⁊ cōburit ſe ⁊ ꝙ in eo erat v̄tualr̄ forā ignis. ꝟ h̄ nō facit niſi p̄ñte igne ſic̄ cā ſine q̄ nō. Et ſi dicat̄ ꝙ ob3 facit aliq̄d nō q̄dē actū ſ3 aliquē iflu xū determiātē volūtatē ad motū quo h̄ito volūtas mouet ſe ad actū volēdi: nō valet. qꝛ ita poterit dici de ligno ꝙ recipit quēdā ifluxū ab igne: q̄ h̄ito mouet ſe ad formā ignis. et ſimilit̄ poterit dici in alijs qd̄ falſū ē. qꝛ idē agēs diſponit ad formā p̄ncipalē ⁊ efficit eā: excepta aīa rōnali q̄ ꝓpt̄ ſui nobilitatē fit ꝑ creationē: maxie cū ſimilē influxū recipiat itellect⁹ vt q̄dā ponūt cū obm ſit illd̄ quod cauſat actū itelligēdi. S3 forte dicet̄ ꝙ nō ē ſimile de volūtate ⁊ de ligno ⁊ igne. qꝛ duo ligna eq̄lit̄ diſpoſita ⁊ approximata igni eq̄lit̄ caleſiūt. ſ3 ñ ſic delectabile oblatū duob⁹ eq̄lit̄ diſpoſitꝭ mouet eos ad volēdū vt p3 i exēplo Aug. de ciui. dei ca° 12. et ex h̄ videt̄ ꝙ nō ſimilit̄ o3 poni volūtatem moueri ab obo ſic̄ lignū ab igne: ſ3 h̄ nō valet. qꝛ poterit dici ꝙ in h̄ nō differt volūtas ⁊ lignū qui vtrūq3 moueat ſeip̄m ſi poſſibile ē idē mouere ſe ip̄3. ſ3 i hoc ꝙ qꝛ v̄tus volūtatis ē abſtracta ſic ſe mouet ꝙ p̄t nō mouere qꝛ ñ neccio mouet. ſ3 v̄t⁹ ligni qꝛ nō eſt abſtracta ꝟ eſt n̄alis ⁊ ꝯ̄cta: mouet neccio. nec p̄t nō mouere ſic̄ alij dicūt ꝙ volūtas

mouet ſe neceſſario reſpectu vltimi finis lʒ nō reſpectu alioꝝ. et ſic nō poterit poni ꝙ volūtas in hͦ differat ab alijs ꝙ mouet ſe ꝛ alia nō: ſꝫ i aliꝰ ꝛ alr mouere ꝛ ſic oꝫ dicere ꝙ volūtas moueatꝛ ab alio ſicͣ ab obō. et ſic pꝫ minoꝛ. 8. argumēti pͥncipalis. ¶ 9°. pͥncipalr arguit ſic i eodē ꝓpoſito. 3° qͥlʒ. q. 6. ſicut ſe hꝫ relatio rōnis: ita relatio realis. ſꝫ relatio rōnis exigit dr̄iam rōnis. qꝛ de rōne relationis ē referri ad aliō relatiuū rōne. g̊ realis relatio exigit dr̄iaꝫ realē eiꝰ qō referꝛ ad illō ad qō referꝛ ſꝫ idē nō pt hr̄e dr̄iam realē ad ſeipm. igiꝛ idē per eſſentiā nō pōt referri realr ad ſeipm. ſꝫ mouēs referꝛ ad motū ꝛ agēs ad paſſū. igiꝛ ꝛc̄. ¶ 10°. Qꝛ idē nō differt a ſeipo realr in hͦ ꝙ poniꝛ cā effectiua ꝛ ſbm alicuiꝰ. ſꝫ relatio realis exigit dr̄iam realē eoꝝ q̄ referūꝛ. ergo ipoſſibile ē ꝙ idē referaꝛ ꝑ eēntiā ad ſeipm relatiōe reali mediāte quocūqꝫ cuiꝰ ſit cā effectiua et ſubm. nec pōt dici ꝙ ibi erit dr̄ia media inꝛ dr̄iam rei ꝛ dr̄iam rōnis. ſ. dr̄ia ſꝫ intētionē. qꝛ ſicut oē ens vel ē ens ſm rōnē vl ſm rē: ita ois dr̄ia vel ē dr̄ia ſm rē vel ſm rōnē lʒ in vtraqꝫ dr̄ia inueniantꝛ diuerſi g̃dus. ¶ 11°. Qꝛ ſicͣ dr̄ia realis q̄ eſt iter volūtatē ꝛ ſuū actū nō ſufficit ad hoc ꝙ volūtas relatiōe reali referaꝛ ad ſuū actū nec ecōuerſo: pari mō nec dr̄ia ſm rōnē volūtatis ad ſeipam vt cā effectiua et ſbm ſui actus ſufficiet ad hͦ ꝙ relatiōe reali volūtas ad ſeipam referaꝛ. ¶ 12°. Qꝛ qn̄ aliq̄ referunꝛ mediāte aliqͦ realiꝛ: oꝫ ꝙ illō ſit mediū inꝛ ea ſm rē. ſicut calefactio ē mediū ſm rē inꝛ agēs ꝛ paſſū. qꝛ ibi ē dare mediū ꝛ extrema realiꝛ diuerſa. ſꝫ actꝰ volēdi nō pōt poni mediū ſm rē inter volūtatē vt ē cā effectiua: et ipam voluntatē vt ē ſubm ſui actꝰ. qꝛ nō eſt ibi dare duo extrema realr. igiꝛ ꝛc̄. vn̄ notādū ꝙ actio ꝛ paſſio ſūt qdā modi eēndi exn̄tes circa id qō acq̄riꝛ in paſſo. relatiōes aūt agētis ꝛ paſſi nō ſūt actio ꝛ paſſio alioqn actio ꝛ paſſio eſſent i ꝑdicamēto relatiōis: ſꝫ ſūt diuerſe res exiſtētes i agēte ꝛ paſſo. ¶ 13°. Qꝛ actꝰ qbꝰ mediātibꝰ aliq̄ referūꝛ vt mouēs ꝛ motū: ſic ſe hn̄t circa ipa vt dictū eſt ꝙ ſūt qdā modi eēndi q̄ ſūt actio ꝛ paſſio. ſꝫ tales modi eēndi nō pn̄t eē circa actū volūtatꝭ ſi volūtas moueat ſeipam. qꝛ actio ꝛ paſſio q̄ ſūt vere in ꝑdicamēto actiōis ꝛ paſſiōis req̄rūt realē diuerſitatē agētis ꝛ paſſi. g̊ volūtas nō pōt dicto mō referri ad ſeipaꝫ mediāte ſuo actu. ¶ 14° Qꝛ ſi volūtas eſt cā effectiua et ſubm ſui actꝰ: i nullo depēdet ab obō qō eſt icōueniēs. qꝛ ſicut cognoſcēs referꝛ ad cognoſcibile relatiōe reali ſicut mēſuratū ad mēſuram: ſic volēs ad volibile a quo hꝫ bonitatē et ſpēꝫ. ¶ 15°. Qꝛ ſi idē ſubō ꝑ formā inherentē ei faceret ſe i actu: tūc illa eadē forma ſe hr̄et reſpectu illius ſubiecti vt forma iformās et vt mouēs. et ſic nō diſtingueretꝛ cauſalitas efficiētis ꝛ forme qō eſt iconueniēs. ¶ 16°. Qꝛ paſſū nō pōt eſſe cā effectiua eiꝰ qō recipit qꝛ eo ꝑficiꝛ. ſꝫ qn̄ paſſum recipit aliqd de nouo: recipit illō et eo ꝑficiꝛ ſm oēꝫ diſpoſitionē que illiꝰ receptionē precedit. qō pꝫ ex duobus. pͥmo. qꝛ nō pōt dici ꝙ id qō eſt nouiꝛ receptū ponat ſe iter ſubaꝫ et alia accidētia qꝛ hoc erit fictio. ſecūdo qꝛ cū accidentia quodā oꝛdie inſint ſubto: oꝫ ꝙ accidēs ſuperueniens ꝑficiat ſubm mediātibꝰ oībus accidētibus precedētibus. ergo ſubm ꝑ nullā diſpoſitionē in eo exn̄tem pōt ſe reducere de potētia in actum. ¶ 17°. Qꝛ ſicut ſe hꝫ tāgens ꝛ tactū in tactu mathematico q̄tū ad quātitatem molis: ita ſe hꝫ tāgens ꝛ tactū in tactu phiſico q̄tū ad quantitatē virtutis. ſꝫ in tactu mathematico req̄riꝛ ꝙ tāgēs et quātitas tāgentis ſit ex̄ tactum ꝛ diſtinctū ab eo ſuppoſito. ergo et i tactu ꝟtutis oꝫ ꝙ virtꝰ tangentis ſit ex̄ tactū ꝛ diſtinctū ab eo ſubto. ¶ 18°. Qꝛ ſi idē ſubto poſſet eē agēs et paſſū: nō poſſet cōcludi ex relatiōe ꝓducti diſtictio realis ſuppoſitoꝝ in diuinis qō eſt incōueniens. igiꝛ. hec ſunt argumēta godofredi. ¶ 19°. pōt argui ꝯ cōcluſionem eo mō quo arguit adā cōtra ſe pͥmo ſententiaꝝ. q. 9ª. Qꝛ ſi volūtas eſt cā effectiua ſue volitiōis libere: tūc ipa ſufficienꝛ approximata vl pn̄s alteri voluntati ſimili poſſet volitionē in illa alia cauſare ſicut i ſe ipa. cōſequens ē falſū. probatur cōſequētia per mediū quo ꝓbat eaꝫ doctoꝛ ſubtilis in mā de locutionibꝰ angeloꝝ de itellectione. qꝛ oē agēs aliquē effectū in aliqͦ paſſo: in quocūqꝫ paſſo ſimili ꝛ ſimiliꝛ diſpoſito pōt niſi i pediaꝛ cōſimilem effectū agere. ſꝫ volūtas ſm te cauſat in ſe volitionem. et volūtas ſibi ſimilis eſt ſufficienꝛ pn̄s ꝛ eſt cōſimile paſſum. igiꝛ. ꝛc̄. ¶ 20°. arguiꝛ ſic. Si voluntas ſe haberet actiue ad actꝰ ſuos. ſ. volitiōes: aut hoc eēt inquātū volūtas vel inquātū volens ſe velle. non iquantū volūtas: qꝛ cum ſemꝑ ſit voluntas: ſemꝑ vellet. nec qꝛ volens: qꝛ cū nō ſit volens niſi ꝑ velle: idē eēt cā ſui ipiꝰ. nec qꝛ volēs ſe velle qꝛ actꝰ reflexus nō eſt cā actus ſimplicis. ſꝫ potius econtra. igiꝛ ꝛc̄. ¶ 21°. Quia intellectus ſe hꝫ mere paſſiue ad actum itellectꝰ pratici. igiꝛ et volūtas ad ſuā electionem ſe habet mere paſſiue. ꝯn̄a patet. ſed ꝓbatur antecedens. qꝛ ſi ad talem actum itellectus ſe haberet aliquo mō actiue: hoc eſt vel ꝑ aliquem actū intelligendi vel ꝑ aliquid preuium omni actui. nō per aliquem actum intelligendi: quia duo actus intelligendi nō poſſunt eſſe ſimul. cauſa autem ꝛ effectus neceſſario ſunt ſimul. nec ꝑ aliquid ꝑuiū

oī actui puta per nudā pōm vel p ſpēm. q2 q̄cq̄d agit a cognoſcēte anteq̄ ſit cognoſcens: neceſſario agit. q2 q̄tū ad hoc cadit in gradū nō cognitiuū. ſ3 q̄cquid agit p intellectū vel p aliq̄d ex̄ns in eo p̄uiū cognitioni: agit ab intellectu vt eſt nō cognoſcēs. ergo neceſſario agit. ex tali ergo actiuitate nō ē libertas. reſtat igit ꝙ ſufficit ad libertatē ſola paſſiuitas potētie. ¶ 2°. Illud qđ cōpetit alicui nihil agēti: pt cōpetere pure paſſiuo. ſ libertas cōpetit alicui nihil agēti. ſ. deo q̄ libere iudicauit ⁊ voluit ab et̄no res fiēdas in tpē: et tñ nichil egit ab et̄no. ḡ libertas pōt cōpetere potentie pure paſſiue. ¶ Cōtra tertiam cōcluſionē arguit Scotus ꝓbando ꝙ de⁹ non cauſet imediate actum volūtatis ſed volūtas ſit cā totalis ⁊ imediata. Primo ſic. nulla potētia h3 perfecte in poteſtate ſua actū vel effectū qui nō pōt cauſari ab ea ſola nec ab aliq̄ cauſa cuius actio vel cauſatio nō eſt i poteſtate illi⁹ potētie. cauſatio aūt dei nō eſt in poteſtate volūtatis create: p3 ſicut nec virtus agētis ſuperioris eſt i poteſtate agētis iferioris. igit ſi deus neceſſario cōcurrit imediate vt cā immediata volitiōis create voluntatis: voluntas creata nō h3 plene i ſua poteſtate illā volitionē. maior p3. q2 quod h3 perfecte effectū in ſua poteſtate: pōt ex ſe ſolo in illū: vel cauſatio cuiuſl3 cōcurrētis eſt i poteſtate ei⁹. ſ. ꝙ illū cauſet vel non cauſet. exēplum de itellectu cōi ſi cōcurrat ad volitionem cauſandū: non tñ niſi voluntate concauſante ita ꝙ ei⁹ cauſatio eſt i poteſtate volūtatis. ¶ 2°. Qđ ab alio deteriatur ad aliq̄d: non h3 illud pfecte in ſua poteſtate. ſ3 voluntas creata ex hypotheſi deteriatur a diuina volūtate ad hoc. igit ⁊c. minor ꝓbat. q2 aut vna voluntas aliam deteriat et tūc nō noſtra diuinā quia temporale nō eſt cauſa eterni aut ecōtra. aut neutra aliam et tūc neutra erit mouēs mota. nec erit iter iſtas ordo eſſentialis. imo ſi diuina volūtas nō determinat noſtram: poſſet illa aliq̄d velle quod non fieret ꝓpter voluntatem nr̄am nō concurrentē. ¶ 3°. Illud nō eſt cōtingens ꝓpter habitudinē3 ſui ad aliquā cauſam: ad cuius euentum cā ſuperior eſt deteriatio omnium cauſarum inferiorū. exēplum. ſi voluntas mea nō eſſet determinata ad vnā partem de trāſcribendo: et ipſa nō eēt impedibilis vel mutabilis. nō eſſet meū vel manui ſcribere cras cōtingens. nūc aūt eſt cōtingēs ad vtrūl3 ex habitudine ſui ad manū. q2 ſicut voluntas eſt nō determinata ad vnā partem: ita i ipſa virtualiter ſunt omēs cauſe inferiores. ¶ Ad idem ⁊ ſimpliciter ex quo aliquid eſt determinatum ad cuius determinationem effectus eēt determinatus: euentus illius effectus nō eſt ſimpliciter indeteriatus ad vtrūl3 ſaltem nō eſt ei⁹ eſſe cōtingens propter poteſtatem cauſe inferioris. ſed ſi diuina voluntas ſit cauſa tm̄ velle imediate: iam eſt aliqua cauſa deteriata reſpectu ei⁹. q2 voluntas dei eſt eternaliter determiata ad vnā partē contradictiōis. et determinationem hui⁹ cauſe neceſſario cōmittat deteriatio noſtre volūtatis. alias reſpectu eiuſdē ſimul ſtaret: deū velle hoc ⁊ illud nō fore. igit iſtud velle nō eſt contingens ad vtrūl3 propter poteſtatē voluntatis noſtre. ¶ 4° ſi de⁹ ſit cauſa imediata noſtre volitionis: cōſtat ꝙ eſt cā prior noſtra volūtate. igit prius nā influit ad effectum q̄ voluntas noſtra. accipio igit illud ſignu3 nature in quo de⁹ cauſat illud velle inquantū eſt pri⁹ illo ſigno in quo volūtas nr̄a agit ad illud velle. aut in illo ſigno de⁹ cauſat imediate rectitudine3 pfectam in actu: et per cōſequēs volūtas nr̄a in illo ſecūdo ſigno nō peccat: q2 non cauſat in effectu oppoſitum illius qđ prima cauſa cauſat. aut in illo pmo ſigno de⁹ non cauſat imediate rectitudinem perfectam in velle noſtro: et tūc ſequitur ꝙ voluntas mea in ſecūdo ſigno nō peccat q2 non poteſt tunc in rectum velle. in nichil enim poteſt ipſa in ſecundo ſigno niſi quod cauſa prior in primo ſigno ꝓduxit. ſed non habendo velle rectum ſi non poteſt habere velle rectum non peccat. igitur. ¶ 5°. ſi deus ſit cauſa volitionis noſtre: erit cauſa totalis eius quia volendo cauſabit eam. volendo autem eſt cauſa totalis perfectioris creature puta angeli vel cuiuſcūq3 creati de nichilo. igitur ſi volendo eſſet cauſa eius: eſſet totalis cauſa illi⁹. ſed cum totali cauſa alicuius nihil aliud poteſt concauſare cum illa in eodem genere cauſe. igit volūtas nullam cauſalitatem haberet reſpectu ſue volitiōis. ¶ 6°. ſi aliqua creatura eſt totalis cauſa reſpectu ſui effectus: hoc maxime concedendum eſt de voluntate quia ipſa eſt ſuprema iter omēs cauſas actiuas. ſed aliqua creatura poteſt eſſe totalis cā reſpectu ſui effectus. qđ probatur dupliciter. pmo q2 hoc nō repugnat creature. ꝙ eni aliquid ſit totalis cā caloris effectiua: hoc nō ponit in ipo aliquā infinitatē nec pfectionē repugnantē creature. ſi eni ſit cauſa vniuoca: nō oportet ꝙ excedat effectum in pfectione. ſi autem equiuoca: non oportet eam in ifinitum excedere ſuū effectu3 ſed in aliquo gradu determinato. ¶ 2° probatur eadem minor. quia illud eſt cauſa totalis alicuius effectus quod ſi eſſet omni alio pro impoſſibili circunſcripto cauſaret. ſed ſubiectum ſi eēt oi alio circūſcripto cauſaret ꝓpriā paſſionē.

igitur ſub3 eſt totalis cauſa ſue ꝓpe paſſionis. ex hac minore dupliciť ꝓbata inferť cõcluſio ꝙ voluntas põt eſſe cauſa totalis reſpectu ſue volitionis. et ita cũ preť totalẽ cauſa3 nichil aliud cõcauſet in eodẽ genere cauſe alioqui idẽ eſſet bis cauſatũ vel cauſareť ab aliquo ſine quo poſſet eẽ. et ita ſequitur ꝙ de⁹ nõ cauſat imediate actũ volũtatis hec Scot⁹. ¶Cõtra eandẽ arguit Henricus vbi ſupra ꝓbando ꝙ ṗmus mot⁹ voluntatis nõ ſit a deo. qꝛ de⁹ omnia mouet ẛm generalem adminiſtrationẽ et leuia et grauia et volũtatem tamẽ ꝑpť hoc nõ debet ei attribui iſte mot⁹ niſi vt cauſe vniuerſali preter quã ſũt cauſe alie particulares. ſic enim de⁹ res adminiſtrat vt eas ꝓprios mot⁹ agere ſinat ẛ3 Auguſtinũ. ¶2°. Qꝛ cũ voluntas ſit libera et dña ſuoꝝ actuũ: impoſſibile ẽ ꝙ ab alio ꝓcedat ad actũ volendi. qꝛ hoc repugnat libertati et non min⁹ agereť voluntas ꝙ̃ appetitus ſenſitiuus. vnde ſi deo agẽte: voluntas fieret de nõ volente volens et hoc non eſſet cõtra naturã eius ſed preter: tamen nõ diceretur actus liber nec laudabilis nec virtuoſus. qꝛ talis actio debet eſſe in ipſo agẽte ita ꝙ ab alio nõ moueatur licet aliquo aſſiſtente et coopante. ¶Argumenta Heruei et alioꝝ q̃ Johãnes Capreoli inducit cõtra eandẽ cõcluſionem: ꝑtermiſim⁹ eo ꝙ nõ directe cõtra cõcluſionẽ militãt vt patebit intuenti.

Quantum ad articulu3 tertiũ ṗmo notandũ ẽ vt S. T. docet de. ve. q. 22ª. arti. 12° ꝙ tã finis ꝙ̃ efficiẽs mouere dicunť ſed diuerſimode. cũ enim in q̃libet actione duo cõſiderenť. ſ. agẽs et ratio agẽdi: ſicut in calefactione ignis ẽ agens et ratio agẽdi eſt caloꝛ: ita etiã in mouẽdo dꝛ mouere finis ſicut rõ mouẽdi: ſed efficiẽs ſicut agẽs motu3 hoc ẽ educẽs mobile de potẽtia in actũ. ratio ãt agẽdi eſt forma agẽtis ꝑ quã agit. vñ opoꝛtet ꝙ inſit agẽti ad hoc ꝙ agat. finis aũt nõ ineſt ẛm eẽ nature pfectũ qꝛ hoc habito deficit mot⁹: ſ3 ineſt agẽti ꝑ modũ intẽtionis. nã finis eſt ṗoꝛ in intentione ſ3 poſterioꝛ in eẽ. et ideo finis ꝑexiſtit i mouẽte ꝑpe ẛm intellectũ cui⁹ eſt recipe aliqd ꝑ modũ intẽtionis et nõ ẛm eẽ nature. vñ intellectus mouet volũtatẽ ꝑ modũ quo finis mouere dicit inq̃ᵐ. ſ. precõcipit rõne3 finis et eam volũtati ꝓponit. ſ3 mouere ꝑ modũ cauſe agẽtis eſt volũtatis et nõ intellect⁹. eo ꝙ volũtas cõparať ad res ẛm ꝙ in ſeipſis ſunt. intellect⁹ aũt cõparatur ad res ẛm ꝙ ſunt ꝑ modũ ſpũalẽ in anima. agere ãt et mouere cõuenit reb⁹ ẛm eẽ ꝓpꝛiu3 quo in ſeipſis ſubſiſtũt et nõ ẛm ꝙ ſunt in aĩa ꝑ modũ intentionis. caloꝛ enĩ non calefacit in aĩa ſed in igne. ⁊ ſic cõparatio volũtatis ad res ẽ ẛm ꝙ cõpetit eis mot⁹: nõ aũt cõparatio intellect⁹. ¶Aduertẽdũ tamẽ ꝙ bonũ ſe hẽt ad voluntate3 vt finis et vt obm ẛm aliã et aliã rõnem. nã inq̃ᵐ voluntas ẽ potẽtia motiua ſui et aliaru3 viriũ anime q̃ᵐ ad exercitiũ act⁹: bonũ cõparať ad voluntatẽ vt finis. omne enĩ mouẽs et agẽs mouet et agit ꝑpť finẽ. et finis eſt q̃ mouet efficiẽtẽ. inq̃ᵐ vero volũtas eſt potẽtia affectiua: bonũ ſe habet ad voluntatẽ vt ꝓpꝛiu3 ob3. et qꝛ ob3 potẽtie determinat et ſpecificat actu3 ei⁹ vt phs docet in. 2° de aĩa: ideo bonũ inq̃ᵐ eſt obm volũtatis hẽt ſe ad voluntatẽ ꝑ modũ cauſe formalis cui⁹ eſt determinare et ſpecificare: nõ tñ formaliť inherẽtis ſ3 tãq̃ ipſa3 quodãmodo ſpecificãtis et determinãtis. ſ. q̃ᵐ ad ipſi⁹ actũ. vñ ꝑpter dictã rationẽ bõi diuerſam: aliq̃n. S. Tho. dicit bonũ mouere volũtatẽ ꝑ modũ finis: aliq̃n vero ꝑ modũ cauſe formalis vt. pª. 2ᵉ. q. 9ª. ar. ṗmo. in. coꝛ. ¶Ex ſupdictis inferim⁹ tria de mente. S. Tho. cõtra opinionẽ quoꝛũdã. Unũ eſt ꝙ volũtas nõ mouetur a ſuo obo inq̃ᵐ hmõi effectiue ſiue ꝑ modũ cauſe efficiẽtis. Secundũ ẽ ꝙ obm volũtatis nõ mouet ipam aliquid ei realiter imprimendo. patet vtrũq3. quia ſi cõſidereť bonu3 qð eſt obm volũtatis ꝓut mouet ꝑ modũ finis: motus ei⁹ eſt metaphoꝛicus nõ ꝓpꝛie dictus. non enĩ finis inq̃ᵐ hmõi mouet vt res ſed vt intentio. vnde et finis dicitur inť cauſas ṗmu3 mouẽs in intentione. vt autẽ eſt res. i. actu exiſtẽs in rerũ natura: non hẽt rationẽ cauſe neq3 mouet efficiẽs ad agendũ ſed eſt termin⁹ ſui mot⁹ vel actionis. nã habito fine . ſ. realiter et executiue: ceſſat mot⁹. efficiẽs autem ꝑpe et nãliť mouet ⁊ aliqd iꝑꝛimit in effectũ preſerti ſi mot⁹ ei⁹ ſit ad foꝛmã. ſi vero bonũ cõſidereť ſub rõne obi volũtatis: mouet ipam vt dictũ eſt ꝑ modũ cauſe foꝛmaľ nõ inherẽtis modo ſupexpoſito ac ꝑ hoc neq3 aliqd imprimẽtis. nullo ꝗ modo obm volũtatis mouet ipa3 effectiue. et ħ expſſe. S. T. tenet vbi allegatũ eſt in ð. ve. ibi. n. expꝛeſſe dicit et rõnibus ꝓbat ꝙ mouere ꝑ modũ cauſe agẽtis: volũtatis ẽ et nõ intellect⁹. Idẽ tenet. pª. p. q. 82. ar. 4°. intellect⁹ aũt nõ mouet volũtatẽ niſi rõne obi: obm. ſ. ei pſentãdo. vnde eadẽ motio et idẽ mod⁹ mouẽdi voluntatẽ ẽ obi et intellect⁹. Tertiũ qð inferim⁹ eſt ꝙ intellect⁹ mouet volũtatẽ ꝑ hoc ꝙ ꝓponit et oñdit ei ꝓpꝛiu3 obm in qð tendat. vñ. S. T. de. ve. q. 22ª. arti. 11°. ad. 5ᵐ ait. intellectus regit voluntate3 nõ q̃ſi

inclinās eam in id in qđ tendat: ſed ſicut oſtēdēs ei quo tendere debeat. hec ille. Ex quibus verbis accipitur ꝙ intellectus non mouet voluntatem aliquid ei imprimēdo. nam ſic moueret voluntatem ipſam inclinando per formā impreſſaꝫ qđ hic negat. S. T. queadmoduꝫ graue ꝑ formā .ſ. grauitatē a gñante ipreſſā iclinat̃ i locuꝫ ꝓpꝛiuꝫ. et cōfirmat̃ in eo ꝙ dicit itellectuꝫ mouere volūtatē ꝑ hoc ꝙ ei obm oñdit. hic aūt mod⁹ motiōis ipreſſionē alicui⁹ forē nō exigit. vñ ſup illđ Johānis. 6°. oīs q̇ audiuit a pr̃e ⁊ didicit venit ad me inquit Aug⁹. videte q̇mō trahit pr̃. docēdo delectat nō neceſſitatē iponēdo. ecce quomō trahit. trahere dei eſt. oīs q̇ audiuit a pr̃e ⁊ didicit venit ad me. ⁊ parū ſupra inducēs illud mathei. 16 beat⁹ es ſimō bariona qm̃ nō tibi reuelauit caro ⁊ ſanguis ſꝫ pr̃ me⁹ q̇ in celis eſt inq̇t Aug⁹. iſta reuelatio ipa ē atractio. ramū viridē oñdis oui ⁊ trahis eam. nuces puero demōſtrant̃ ⁊ trahitur. trahit certe vt inq̇t poeta ſua queq₃ voluptas. verū tamē lꝫ ſola oſtēſio boni moueat volūtatē ad volendū abſq₃ aliq̄ ipreſſione volūtati facta ſm̄ eē nāle: nō ideo bonū oñſum dici debꝫ cā ſine q̄ non act⁹ voluntatꝭ et nō cā ꝑ quā. nā cā ſine q̄ nō ꝑcipe: nichil cōfert ſicut cā remouēs ꝓhibēs. bonū āt oñſum volūtati ꝑ intellectuꝫ: ē aliq̇d ei conferēs. nā inq̃ꝫm habet rōneꝫ finis trahit et mouet volūtatē ſicut rō agēdi et mouēdi: inq̃ꝫm vero hēt rōnem obi determinat ⁊ ſpecificat actū ipſi⁹. ¶ Sꝫ dubiū eē pōt quomō ſola oſtēſione obi. ſ. boni: intellect⁹ moueat volūtatē. q2 cū volūtas ſit potētia ceca nō intelligēs nec cognoſcēs: nō videt̃ ꝙ ꝑcipe poſſit bonū ſibi ab intellectu oſtēſuꝫ. ac per hoc nec ad ipꝫ ſola oñſione trahi ſeu moueri: quēadmodū ſi lapidi aut ceco nato pulchrū viſu aliq̇d ꝓponat̃: nō mouebit̃ ad ipm eo ꝙ illđ neq̃ꝫ ꝑcipiat aut cognoſcat. ¶ Ad hoc rñdem⁹ ꝙ ſicut phs docet. p°. li°. de aīa. et. 2°. et. 7° metha^e. motus et opationes ſunt ſuppoſitoꝝ tanq̃ꝫ agētiū et mouētiū. formis aūt ⁊ ꝑtib⁹ tribuit̃ mot⁹ vł actio non tanq̃ꝫ agētibus: ſꝫ tanq̃ꝫ ꝓncipijs q̇bus agēs agit ⁊ mouet. vñ ꝓꝑe loquēdo nec intellect⁹ itelligit ſ; eſt ꝓnm q̇ intelligēs intelligit. nec voluntas amat ſed ē ꝓncipiū q̇ amās amat. et q2 idē ſuppoſitū ē hñs intellectuꝫ ⁊ voluntatē: idē eſt ſuppoſituꝫ cognoſcēs ꝑ intellectuꝫ ⁊ amās ꝑ voluntatē. cū ergo dr̃ ꝙ intellect⁹ ꝓponit et oſtēdit voluntati ꝓpꝛiuꝫ obꝫ. ſ. bonū: eſt iꝓꝓpa locutio vſu loquētiū tollerata ꝑ figurā ſinodochē poſita parte ꝓ toto. eſt eni ſenſus. ꝙ intelligēs ꝑ potētiā intellect⁹ ꝓponit ⁊ oſtēdit volēti ſeu amāti ꝓpꝛiuꝫ obꝫ .ſ. bonū. ita ꝙ idē ſuppoſitū vt ē ~~intellect⁹~~ [intelligēs] et cognoſcēs: ꝓponit et oſtēdit ſibi ipſi vt volēti ſeu voluntatē hñti bonū ſuū qđ ſic oſtēſuꝫ volēs ꝑcipit ⁊ cognoſcit nō vt volēs ſꝫ vt ē intelligēs: et ad illđ mouet̃ affectu inq̃ꝫm eſt volēs. i. volūtatē habēs. Falſuꝫ ergo aſſumebat̃ in dubitatiōe ꝙ bonū ꝓponit̃ ⁊ oñdit̃ ceco et nō cognoſcēti. q2 imo ꝓponit̃ ⁊ oſtēdit̃ cognoſcēti. ſ. volēti nā et ipꝫ volens eſt cognoſcēs. ¶ Sꝫ cōtra hoc arguūt aliq̇. q2 hō volēs: aut mouet ſe ꝑ cognitionē ad volēdū aut nō. ſi ſic: ergo act⁹ volēdi cauſat̃ ab intellectu ſiue ab obo cognito et ita nō a volēte inq̃ꝫm volēs. et ꝑ ꝯñs talis mot⁹ nō erit ab ipa volūtate directe ⁊ ꝑ ſe. ſi nō mouet ſe ꝑ cognitionē: ergo mouet ſe in incognitū. et ꝑ ꝯñs nichil cōfert ad motū voluntatis oſtēſio boni ꝑ intellectū. ¶ Sꝫ ad hoc reſpōdem⁹ ꝙ in motu volētis ad volēduꝫ duo ſunt cōſiderāda. vnū qđ ſe hēt antecedēter ſaltē ordine nature. ſ. cognitio boni ⁊ hāc directe ⁊ imediate cauſat oſtēſio boni q̄ fit ꝑ intellectū. aliud ē motus affectiōis. i. ipa volitio q̄ volēs appetit bonū ſibi oſtēſuꝫ. ¶ Aduertēduꝫ tñ ſicut ſupra tactuꝫ ē ꝙ cū dr̃ intellectū mouere volūtateꝫ aut ecōtra: vel itellectū oſtēdere bonuꝫ volūtati: vł volūtatem ꝑcōcipe rōneꝫ boni oſtēſi ⁊ ſic đ ꝓpoſitiōib⁹ ſimilib⁹: ſp acapi debꝫ dictū nō ꝓꝑe ſ; ꝑ figuram q̄ ponit̃ pars ꝓ toto. nā ꝓꝑe loquēdo: ipi volenti. i. volūtatē hñti ꝓponit̃ et oñdit̃ bonū et ab ipſo ꝑcōcipit̃: ⁊ volēs ē q̇ ad volēduꝫ mouet̃ et intelligēs eſt q̇ ꝓponit bonū volēti et ipꝫ mouet. ſ; q2 potētie volūtatis ⁊ intellect⁹ ſunt ꝓncipia q̇bus volēs ⁊ itelligēs hñt mot⁹ ſuos et opatiōes q2 ſunt illis ꝓncipia agēdi: iō mot⁹ et opationes ipis potētijs acomodant̃ tanq̃ꝫ agētib⁹ et mouētib⁹ aut motis magis ex vſu loquētiū q̃ꝫ ex ꝓꝑetate locutiōis. vñ ſi cōſiderem⁹ ꝙ ꝓꝑe et vere loquēdo volēs eſt q̇ mouet̃ a bono ꝑ itellectū oſtēſo: dicere poſſum⁹ ꝙ ipꝫ bonū ꝓpoſitū ⁊ oſtēſum aliq̇d ipꝛimit volēti. ſ. cognitionē ſui inq̃ꝫm eſt ei⁹ ꝑfectiuū et ſibi cōueniēs. ſꝫ q2 huiuſcemodi ipreſſio nō fit volēti inq̃ꝫm volēs eſt ſꝫ inq̃ꝫm cognoſcēs ideo ſupra dictū fuit ꝙ ꝑ ſe loquēdo: bonū appetibile nō mouet voluntatē. i. volentē inq̃ꝫm eſt volens per impreſſionē alicui⁹ forme ſm̄ eſſe naturale inherentis.

¶ **Secūdo** notādū ē circa diſtictionē q̄. S. T. i locis allegatis ꝓ ſcđa ꝯcluſione diſtiguit motū volūtatis q̃ꝫm ad exercitiū et q̃ꝫm ad ei⁹ determinationē: ꝙ voluntatē moueri a ſe q̃ꝫm ad exercitiū act⁹ et moueri ab itellectu q̃ꝫm ad act⁹ determinationē pōt dupliciť intelligi. Uno modo capiēdo exercitiuꝫ act⁹ et act⁹ determinationē tanq̃ꝫ duos act⁹ vo-

luntatis realiť differẽtes et ꝙ vnꝰ cauſeť ab intel-
lectu et aliꝰ a voluntate: et iſte ſenſus eſt falſus.
q2 nũꝙ volũtas exit in actũ volẽdi qui exeat in
actũ volẽdi determinatũ: et ex pte ſui cũ ſit actꝰ
ſingularis: et ex pte obiecti q2 oĩs actꝰ voluntatꝭ
terminať et ē circa aliqđ. nõ eni volo niſi aliquid
veli. Alio mõ põt intelligi illa diſtictio ita ꝙ ſit
idẽ actꝰ volũtatis realr cõſideratꝰ dupl'r. vel ſm
ſui ſbam et inq̃tũ ab agẽte ꝓcedit: vel ex pte obi
circa qđ ē et ad qđ terminať. et ꝙ ſm p̄mã cõſide
rationẽ actꝰ volũtatis dicať eē a volũtate ip̄a et
vt ſic ꝙ volũtas ſeip̄az moueat. ſm vero cõſide=
rationẽ ſecũdã ꝙ actꝰ volũtatis dicať eē ab obõ
et ꝑ ꝯñs ꝙ vt ſic volũtas dicať moueri ab intelle
ctu: et iſte ſenſus eſt verꝰ. ſic tñ ꝙ intellectꝰ cãli-
tas nõ excludať ſimpl'r ab exercitio actꝰ: neqꝫ vo
lũtatis cãlitas totalr excludať ab actꝰ determi-
natione q̃tũ ē ex pte rei. nã cũ ſit vnꝰ et idẽ actus
realiť: nõ põt realiť cauſari ab intellectu eiꝰ deter=
minatio qui etiã cauſeť ab ip̄o ipſiꝰ ſba vel exercí
tiũ. et ecõuerſo ꝺ volũtate. vñ tã intellectꝰ q̃ vo
lũtas cauſat vtrũqꝫ. verũtamẽ ſpeciali qđã rõne
et ſm ap̄ropriationẽ: exercitiũ actꝰ attribuiť volũ
tati. tũ q2 exercitiũ actꝰ denominat actũ ex pte
termini a q̃ ꝛ q̃tũ ad eiꝰ exitũ a p̄ncipio qđ ē volũ
tas. determinatio vero actꝰ: ſpãli rõne et ap̄ro=
priate attribuiť itellectui. eo ꝙ ab itellectu ꝓpo=
niť obm in qđ ē actꝰ: a q̃ actꝰ hẽt ſpẽz et determi=
nationẽ. tũ etiã quia ꝙ actꝰ volũtatis vt volitio
exeat de potẽtia in actũ: magis ē ex pte volũtatꝭ
q̃ ex pte intellectꝰ. nã põt intellectꝰ ꝓponere et
determinare obm volũtati qđ velit: et tñ volitio
nõ exiet in actũ eo ꝙ volũtas ip̄am nõ vult ꝓdu
cere. iuxta illđ Auguſtini expoñetis verſũ cõcupi
uit aĩa mea deſiderare et c̃. ꝓuolat itellectꝰ et ſe-
quiť tardus aut nullꝰ affectꝰ. tanq̃ ꝓductio actꝰ
volẽdi ſit originaliť a volũtate ꝛ in eiꝰ poteſtate.
ꝙ aũt actꝰ volendi termineť circa aliqđ ſub rõne
ꝓprij obiecti: magis ē ab itellectu q̃ ꝓponit ꝛ oñ=
dit volũtati aliqđ ſub rõne bõi qđ ē volũtatꝭ obꝫ

Tertio Notãdũ ē ꝙ vt hẽtur ex di
ctis phi. 3º ꝺ aĩa et illud do=
cet. S. Doc. in pluribꝰ locis: obm ꝓpũ volunta=
tis ē bonũ cognitũ nõ ſub rõne q̃ cognitũ eſt ꝑ ſe
et formaliť ꝫ ſub rõne q̃ ē bonũ ꝛ volũtati ꝯueni=
ens. vñ nãli ac eẽntiali ordine actꝰ volũtatis cõ=
ſequiť actũ intellectꝰ. nichil. n. ap̄eti põt niſi cog=
nitũ ſit. neqꝫ ſufficit ad eliciẽdũ actũ volũtatꝭ q̃=
cũqꝫ boni cognitio ſꝫ cognitio eiꝰ p̄tica ſub rõne
.ſ. ap̄etibil' ꝛ cõuenietꝭ volẽti. vt. n. phs dicit. 3º ꝺ
aĩa: itellectꝰ ſpeculatiuꝰ nõ mouet ꝫ p̄ticꝰ. ſꝫ q̃ ꝙ
aliqđ diuerſimode ap̄rehẽdiť ab itellectu vt bo=
nũ ꝛ ap̄etibile: ita ꝛ volũtas diuerſimode ferť in
illđ. vt ſi aliqđ ap̄rehẽdiť ab itellectu et ꝓponiť
volũtati vt oĩno bonũ ꝛ cõueniẽs nõ ſolũ in vlĩ ꝫ
etiã in p̄ticulari: voluntas neceſſario illđ ap̄etit.
dico aũt neceſſario q̃tũ ad dtermĩatiõnẽ actꝰ q2 nõ
põt velle oppoſitũ: nõ aũt q̃tũ ad exercitiũ actꝰ in
ſtatu vie. q2 põt volũtas ſuſpẽdere actũ volendi
ſaltẽ auertẽdo cognitionẽ itellectꝰ a bono ꝓpoſi
to. nã ꝛ volũtas mouet itellectũ ad actũ ſuum. ſi
vero ap̄rehẽdiť aliqđ ab itellectu nõ vt oĩno bo
nũ ꝛ ꝯueniẽs ꝫ vt hñs aliqđ mali aut defectꝰ vel
nociui: volũtas non neceſſario ferť in illud ꝫ põt
aut refutare ꝓpť eiꝰ maliciã vl' defectũ: aut ſaltẽ
actũ volẽdi ſuſpẽdere ꝛ itellectũ a tali cogitatio
ne ꝛ p̄ſtatione diuertere. vñ lꝫ volũtas nichil ap
petere poſſit niſi qđ ſibi ꝑ itellectũ ꝓponiť ꝛ oñ=
diť vt bonũ: nõ tñ neceſſario ap̄etit oĩe illđ qđ
ab itellectu ꝓponiť ſibi vt bonũ. Ad iſta faciũt q̃
.S. T. tradit. pª. 2ª. q. 10. ar. 2º in. c. ait. n. volun
tas mouet dupl'r. vno mõ q̃tũ ad exercitiũ actꝰ.
alio mõ q̃tũ ad ſpecificationẽ actꝰ q̃ ē ex obõ. pº ꝫ
mõ volũtas a nullo obõ ex neceſſitate mouetur.
pt. n. aliqs ꝺ q̃cũqꝫ obõ ñ cogitať ꝛ ꝑ ꝯñs nec actu
velle illđ. Sꝫ q̃tũ ad ſcđz motiõis modũ volũtas
ab aliq̃ obõ ex neceſſitate moueť: ab aliq̃ aũt nõ.
i motu. n. cuiuſlibꝫ potẽtie a ſuo obõ ꝯſiderãda ē
rõ ꝑ quã obꝫ mouet potẽtiã. viſibile eni mouet vi
ſũ ſub rõne coloris actu viſibil'. vñ ſi color ꝓpõať
viſui: ex neceſſitate mouet ip̄ꝫ niſi aliqs viſũ auer
tat qđ ꝑtinet ad exercitiũ actꝰ. ſi aũt ꝓponereť
aliqđ viſui qđ nõ oĩbꝰ modis eẽt color ī actu: ꝫ ſꝫ
aliqđ eẽt tale: ſꝫ aũt aliqđ nõ tale: nõ ex neceſſi=
tate viſus tale obꝫ videret. poſſꝫ eni itẽdere ī ip̄ꝫ
ex ea pte q̃ nõ ē coloratũ ī actu et ſic ip̄ꝫ nõ vide=
ret. ſicut aũt coloratũ ī actu ē obꝫ viſus: ita bonũ ē
obꝫ volũtatꝭ. vñ ſi ꝓponať aliqđ obm volũtati
qđ ſit vlr bonũ ꝛ ſꝫ oẽm ꝯſiderationẽ: ex neceſſi=
tate volũtas ī id tẽdit ſi aliqđ velit. nõ eni pote=
rit velle oppoſitũ. ſi aũt ꝓponať ſibi aliqđ obꝫ qđ
nõ ſꝫ quãlibꝫ cõſiderationẽ ſit bonũ: nõ ex neceſ
ſitate volũtas ferť in illđ. et q2 defectꝰ cuiuſcũqꝫ
bonũ hẽt rõnẽ nõ boni: iõ illđ ſolũ bonũ qđ ē ꝑfe=
ctũ ꝛ cui nichil ðficit: ē tale bonũ qđ volũtas non
põt nõ velle qđ ē btitudo. alia aũt q̃libꝫ particu=
laria bona iq̃tũ deficiũt ab aliq̃ bono: pñt accipi
vt nõ bona. et ſꝫ hãc ꝯſiderationẽ pñt repudiari
vel ap̄robari a voluntate que põt in idem ferri
ſm diuerſas conſiderationes.

Quarto Notandum eſt ꝙ in his
que rei conueniunt: ſem=
per id quod eſt primum ꝛ principium eſt rei na=
turale. et hoc manifeſte apparet in intellectu.

nã ꝑncipia intellectualꝭ cognitiõis ſũt nãliẽ nota.
ꝑnm ergo motuũ voluntarioꝝ qđ eſt primum ac
formale volũtatis obꝫ: oꝫ eſſe nãliẽ volitũ. hoc ãt
eſt bonũ in cõi. i hoc eni volũtas nãliẽ tẽdit ſicut
et q̃libꝫ potẽtia in ſuũ formale obꝫ. in fine etiã vl
timũ volũtas nãliẽ tẽdit. q̃ hoc mõ ſe hẽt in appe-
tibilibꝰ ſicut pma ꝑncipia demõſtrationũ in intel
ligibilibꝰ. ⁊ vlr volũtas nãliẽ tẽdit in oĩa q̃ cõue-
niũt volẽti ſꝫ ſuã nãm. nõ eni ꝑ voluntatẽ appeti-
mꝰ illa tãtũmodo q̃ ꝑtinẽt ad potẽtiã volũtatꝭ: ſꝫ
etiã ea ꝙ ꝑtinẽt ad ſingulas potẽtias et ad totuꝫ
hominẽ. vñ nãliẽ hõ vult cognitionẽ veri q̃ cõue-
nit intellectui ⁊ eẽ et viuere et alia hmõi q̃ reſpi-
ciũt cõſiſtẽtiã nãleꝫ. nã oĩa hec ſub obo volũtatꝭ
cõprehẽdunẽ ſicut q̃dã particularia bona. huiuſ-
cemodi aũt motꝰ ſeu tẽdẽtia nãlis ineſt volũta-
tia dãte illi nãm. queãdmodũ motꝰ ſm locũ gra
uiũ et leuiũ qꝛ ẽ ipſis nãlis: ẽ a generante vt phs
dicit. 8º phi. quãuis eni reꝫ naturalẽ poſſit aliq̃d
mouere qđ nõ ẽ cã nature rei mote: motũ tñ nãlẽ
cauſare nõ põt: niſi qđ ẽ aliq̃liẽ cã nature. mouetẽ
eni lapis ſurſũ ab hoie q̃ nature lapidis cã nõ eſt:
ſꝫ hic motꝰ nõ eſt lapidi nãlis. vñ qꝛ ſolꝰ deꝰ ẽ cã
ꝑ creationẽ nature volũtatis ſicut et aĩe rõnalis
et nature intellectualis cuiꝰ volũtas eſt potẽtia:
ideo ſolus deꝰ ẽ cã motꝰ nãlis volũtatis: loquẽ-
do de cauſis extrĩſecis ne volũtatẽ ipãꝫ excluda-
mus a q̃ eſt motꝰ eiꝰ nãlis ſicut a ꝑncipio ꝓximo
et intrĩſeco. nã ipa eſt q̃ vult etiã nãli volitiõe ab
alio tñ mota. ſ. a deo. vñ hmõi motꝰ volũtatis ſi-
mul eſt et nãlis ⁊ volũtariꝰ ac liber: nõ ſm ꝙ vo
luntariũ diſtinguiẽ ꝯ nãle qđ. ſ. ẽ in poteſtate vo-
luntatꝭ ꝙ ſit vł nõ ſit: neqꝫ ſm ꝙ libeꝝ dñominaẽ
a libero arbitrio: ſꝫ ſm ꝙ volũtariuꝫ dr̃ qđ ẽ a vo
luntate et libeꝝ a libertate q̃ ſolaꝫ coactionẽ ex-
cludit. vt eni. S. T. inq̃t. pª. 2e. q. 10ª. ar. pº. ad ꝑ
mũ. qꝛ volũtas in aliq̃ nã fundaẽ eſt eni q̃dã po-
tẽtia nãlis: neceſſe ẽ ꝙ modꝰ ꝓpꝰ nature q̃ꝫm ad
aliq̃d participeẽ a volũtate ſicut qđ eſt ꝑoris cau
ſe participaẽ a poſteriori. eſt eni ꝑus i vnaq̃qꝫ re
ipm eẽ qđ ẽ ꝑ nãm: q̃ꝫ velle qđ eſt ꝑ volũtatem. ⁊
inde ẽ ꝙ volũtas nãliẽ aliq̃d vult. hec ille. vbi cũ
dicat ꝙ volũtas aliq̃d naturaliẽ vult: ſatis innuiẽ
ꝙ idẽ actꝰ ẽ volũtariꝰ et nãlis. oĩs eni volitio: a-
ctus volũtariꝰ eſt ſũpto volũtario ꝓut dr̃ a vo-
luntate qđ nõ diſtiguiẽ a nãli ſꝫ excludit coactuꝫ
et violẽtuꝫ. ¶ Ex pmiſſis inferimꝰ ꝙ ad ꝑmum
actũ volũtatis quo volũtas incipit velle cũ ꝑus
nõ vellet: volũtas nõ mouet ſeipãꝫ libero arbi-
trio licet bene libere. ꝓbaẽ hoc. qm̃ eiuſcemodi ꝑ
mus motꝰ ꝓcedit a volũtate nãliẽ cũ ſit vel đ bo
no in cõi. ſ. abſolute i q̃ꝫm bonũ: vł de fine aut etiã
de his q̃ cõueniũt volẽti ſm ſuã nãm. actꝰ auteꝫ
ad quẽ volũtas ſeipãꝫ mouet libero arbitrio: ꝓ-
cedit in nob̃ a volũtate mediãte cõſilio: nã vt de-
ductũ fuit in q̃ſtione ꝑcedẽte ex dictis. S. T. iu-
diciũ a quo denominaẽ libeꝝ arbitriũ eſt ſenten
tia et determinatio cõſilij ſiue capiaẽ ex ꝑte rõnis
ſiue ex ꝑte volũtatis. q̃ aũt ꝓcedũt a libero arbi
trio mediãte cõſilio: nõ nãliẽ ꝓcedunt: alias non
eſſent de his q̃ ſunt ad vtrũlibꝫ. ¶ Sꝫ oriẽ ex ſu-
pradictis duplex q̃ſtio. vna vtrũ ad motũ nãleꝫ
volũtatis ſeu ad ꝑmũ eiꝰ motũ: deꝰ moueat vo-
luntatẽ generali motione q̃ deꝰ generaliẽ opatur
in rebꝰ: aut ꝑ motionẽ ſpecialeꝫ. Ad quã rñdemꝰ
ex dictis. S. T. pª. 2e. q. 9ª. ar. 6º. ad. 3m ꝙ deus
mouet volũtatem hoĩs ſicut vlĩs motor ad vlẽ
obm volũtatis qđ eſt bonũ. et ſine hac vlĩ motio
ne hõ nõ põt aliq̃d velle ſed ꝑ rõneꝫ determinat
ſe hõ ad volẽdũ hoc vel illđ qđ ẽ velle bonũ vel
apparẽs bonũ. ſꝫ tñ interdũ deus ſpecialiẽ mouet
aliquos ad aliq̃d determinate volẽdum qđ ẽ bo
num ſicut in his quos mouet ꝑ grãꝫ. Accipiuntur
ſup̃ ſcripta in hoc notabili ex dictis. S. T. pª. 2e.
. q. 9ª. articulis. 3º. et. 4º. et. 6º. et. q. 10ª. ar. pº.
Et in. q. de malo. q. 6ª. ar. vnico. Et đ. ve. q. 24
ar. 2º. et. 3º. ¶ Secũda dubitatio eſt. vtrũ volũ
tas moueaẽ ad ꝑmuꝫ eiꝰ actũ ſeu ad actꝰ nãles ꝑ
aliquã affectionẽ q̃ ſe hẽat ꝑ modũ q̃litatis tanq̃ꝫ
ꝑmꝰ actꝰ. et ad hãc rñdemꝰ đ mẽte. S. T. ꝙ non
quãuis aliq̃ eiꝰ doctrine ſectatores ſcripſerint ꝙ
ſic. ꝙ aũt fuerit de mẽte. S. T. ꝙ voluntas nõ ſe
mouet ad ꝑmũ actũ vł ad actꝰ nãles ꝑ aliquam
affectionẽ ſeu q̃litatẽ q̃ ſit ꝑmꝰ actꝰ tanq̃ꝫ forma:
apparet expſſe ex his q̃ dicit de. ve. q. 24. ar. 4º
ad. 9m. fuit eni argumentũ. 9º. loco. Facilius eſt
exire in actũ cognitionis q̃ꝫ opationis. ſꝫ potẽtie
cognitiue datꝰ ẽ aliq̃s hitus nãlis. ſ. intellectꝰ ꝑn
cipioꝝ. ergo potẽtie opatiue ſiue motiue datus ẽ
aliq̃s hitꝰ nãlis ⁊ c. ad qđ. S. Doc. rñdet. Ad. 9m
dr̃ ꝙ duplici rõne aliq̃ ꝑõ hitu indiget. ꝑmo q̃deꝫ
qꝛ opatio q̃ ẽ ꝑ potẽtiã educẽda excedit vi potẽ-
tie quãuis nõ excedat vim totiꝰ nature humane.
alio modo qꝛ totiꝰ nature vi excedit. et hoc ſecũ
do mõ hitibꝰ idigẽt om̃es potẽtie anime q̃bꝰ actꝰ
meritorie eliciuntur ſiue ſint affectiue ſiue intelle
ctiue. qꝛ in hmõi actꝰ nõ pñt niſi hitus grẽ ſupad
danẽ. ꝑmo aũt mõ etiã indiget habitu: intellectꝰ
eo ꝙ itelligere aliq̃d nõ põt niſi aſſimileẽ ei ꝑ ſpẽꝫ
intelligibilẽ. vñ oportet ſpẽs itelligibiles ſupad-
di q̃bus in actũ exeat intellectꝰ. ſpẽruꝫ aũt aliq̃-
lis ordinatio habitũ facit. et eadem rõne appeti-
tiue inferiores. ſ. iraſcibilis et cõcupiſcibilis habi-
tibus indigẽt. vnde ꝑficiunẽ virtutibꝰ moralibꝰ.

ꝙ eni actꝰ earũ moderati ſunt: non excedit nãm
humanã ſed excedit vi dictaꝝ potẽtiaꝝ. vñ opoꝛ
tet ꝙ id qđ ẽ ſupioꝛis potẽtie. ſ. rõnis eis impꝛima=
tur. et ipa ſigillatio rõnis in inferioꝛibꝰ viribꝰ foꝛ=
malit̃ pficit v̾tutes moꝛales. affectiua aũt ſupioꝛ
nõ indiget hoc modo aliq̃ habitu. qꝛ naturalit̃ tẽ
dit in bonũ ſibi nãle ſicut in ꝓpꝛiũ obꝫ. vñ ad hoc
ꝙ velit bonũ nõ req̃rit̃ niſi ꝙ oſtẽdat̃ ſibi ꝑ vim
cognitiuã. et ideo pħi in volũtate nõ poſuerunt
aliquẽ habitũ neqꝫ nãlem neqꝫ acq̃ſitũ: ſꝫ ad diri
gẽdũ in opatiuis poſuerũt prudẽtiã in rõne ⁊ tẽ=
perãtiã cũ foꝛtitudine et alias virtutes moꝛales
in iraſcibili et cõcupiſcibili. ſed ẽm theologos in
voluntate ponitur habitus charitatis propter
actus meritoꝛios. hec ille.

QUantum ad ar
ticulũ q̃rtũ rñdẽdũ ẽ obiectioni
bꝰ aduerſarioꝝ. Et q̃dẽ ad oĩa
argumẽta Scoti ꝯ pmã cõcluſio
nẽ rñdemꝰ ꝙ q̃cq̃d ſit đ nõnullis
ꝓpoſitionibꝰ ab illo aſſũptis nã pñt negari ſic ia
cẽt: ⁊ tñ argumẽta nõ militãt ꝯ nos ſꝫ ꝯ Godofre
dũ. nõ. n. nos ponimꝰ volũtatẽ moueri effectiue
ab obiecto vł ab itellectu qđ oĩa eiꝰ argumẽta ꝓ=
bant: ẽ a ſeipa ꝓut deductũ fuit in notabilibus ⁊
preſerti in pmo. ¶ Ad argumẽta ſecũdo loco po
ſita cõtra eandẽ cõcluſionẽ. Ad pmũ dr̃ pmo ꝙ
ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ cognitio ſit cã tota
lis et effectiue ꝓductiua volitionis qđ nos nega
mꝰ. imo dicimꝰ ꝙ volũtas eſt cã ꝓductiua ſue vo
litionis. et cũ ſit cã libera põt ſucceſſiue eẽ cauſa
cõtrarioꝝ. Dicit̃ ſecũdo ꝙ ꝓbatio cõſequẽtie nõ
valet nã falſũ aſſumit. cũ eni actꝰ volũtatis pſup
ponat actũ intellectꝰ ⁊ eiꝰ iudiciũ cõſeq̃t̃: nõ põt
nũc velle hãc rẽ et poſtea nolle ſtãte eadẽ ꝑ oĩa
noticia in nullo variata nec in modo neqꝫ in ſba
aut in circũſtãtijs vel ꝯdicionibꝰ. nã nichil volũ=
tas vult niſi qđ intellectꝰ ꝓpõit ⁊ oñdit ſibi eẽ bo
num. ¶ Ad. 2m negat̃ ꝯña. nec valet eiꝰ ꝓbatio.
qm̃ aſſũptũ nõ ẽ veꝝ niſi de cã mere nãli. volun=
tas aũt eſt cã libera. et iđ põt cũ intẽſioꝛi noticia
remiſſioꝛẽ hr̃e actũ volendi. ¶ Ad. 3m dr̃ ꝙ licet
aliquã noticiã p̃cedat volitio: nõ tñ oẽm imo oẽꝫ
volitionẽ p̃cedit aliq̃ noticia. et ad auctoꝛitatem
Auguſtini dicimꝰ ꝙ ex illa hoc ſolũ habet̃ ꝙ ali=
quẽ partũ mẽtis p̃cedit appetitꝰ q̃dã quo volumꝰ
ꝓlẽ naſciturã noſſe: ⁊ tñ illũ appetitũ aliq̃ noticia
p̃ceſſit. nũq̃ꝫ eni volũtas vult ſimplr̃ incognita lꝫ
velit noſſe incognita. et hãc differẽtiã notat ipe
Augꝰ. 10. liᵒ. de. tri. caplo pmo dicẽs. intelligẽdũ
inquit ẽ nõ hoc idẽ dici cũ dr̃. amat ſcire incogni=
ta ac ſi diceret amat incognita. illđ eni põt fieri vt
amet q̃s ſcire incognita. vt aũt amet icognita nõ
põt. nõ eni fruſtra ibi poſitũ ẽ ſcire. qm̃ q̃ ſcire a=
mat incognita: nõ ipa incognita ſꝫ ipꝫ ſcire amat.
qđ niſi hr̃et cognitũ: neqꝫ ſcire ſe q̃cquã poſſet fi=
dẽter dicere neqꝫ ſcire. hec ille. ¶ Ad. 4m dr̃ pꝛi
mo ꝙ añs eſt falſũ. nã hr̃e cognitionẽ veri ẽ đ his
q̃ volũtas naturalit̃ vult vt. S. T. dicit. pª. 2ᵉ. q.
10ª. ar. pᵒ. in. coꝛ. Et de. ve. q. 22ª. ar. 5ᵒ in. coꝛ.
vñ volũtas nõ põt velle nullã noticiã hr̃e. Dicit̃
ſecũdo ꝙ cõſequẽtia eſt nulla. neqꝫ valet eiꝰ pꝛo
batio. qꝛ licet itellectꝰ nõ habebit actũ intelligen
di cũ voluntas voluerit: nõ tñ põt volũtas id vel
le niſi p̃cedẽte aliq̃ cognitione qua ꝓponat̃ ſibi eẽ
bonũ intellectũ nullũ actũ intelligẽdi hr̃e. vñ ſꝑ
cognitio eſt cã volũtatis. ¶ Ad. 5m dr̃ ꝙ ſi argu=
ens effectũ libere ꝓductum a voluntate vocat
actũ volẽdi ſicut apparet in eiꝰ ꝓceſſu: negat̃ ꝯña.
nã ſtatur in actu intellectꝰ ſicut in pmo. vt enim
. S. T. dicit. pª. ꝑ. q. 82. ar. 4ᵒ ad. 3m. omnẽ volũ
tatis motũ neceſſe eſt ꝙ p̃cedat appꝛehẽſio: ſꝫ nõ
omnẽ appꝛehẽſionẽ p̃cedit motꝰ volũtatis: ẽ pñm
cõſiliãdi et intelligẽdi eſt aliquod intellectiuũ pꝛi
cipiũ altius intellectu nr̃o qđ eſt deꝰ. et ꝑ hũc mo
dũ ꝓbat pħs. 8ᵒ phi. et in de bona foꝛtuna ꝙ nõ
eſt ꝓceſſus in infinitũ. hẽt etiã intellectꝰ nõnul=
los motꝰ ſubitos et indeliberatos p̃ter impꝛium
volũtatis q̃ inſurgũt ex cenſatione interioꝛi vel
exterioꝛi vel etiã ex motione ſeu actione ſupioꝛis
intelligẽtie. ¶ Ad. 6m dr̃ ꝙ in illo caſu. a. eſt actu
cõſideratũ confuſe et indiſticte vel in vlĩ. et volũ
tas p̃cipit intellectui ꝙ conſideret de. a. diſtincte
aut in particulari. vñ voluntas non ſupflue pꝛeci
pit. ¶ Ad. 7m negat̃ aſſũptũ. niſi eni actualis cog
nitio p̃cederet q̃ oſtẽderet̃ bonũ eẽ habitibꝰ vti:
neq̃q̃ꝫ vellemꝰ ipſis vti. ¶ Ad. 8m dicimꝰ ꝙ non
militat cõtra nos. nõ eni negamꝰ voluntatẽ ali=
quãto tẽpoꝛe continuare actũ volitionis cauſa=
te ex intellectione p̃cedẽte etiã poſtq̃ꝫ illa ceſſa=
uerit. neqꝫ hoc nr̃e cõcluſioni repugnat. et ꝑ hec
pꝫ reſponſio ad. 9m. ¶ Ad. 10m dr̃ ꝙ aſſũptũ ẽ fal
ſum. neqꝫ valet eius pꝛobatio. quia voluntas nõ
poteſt delectari in cogitatione niſi pꝛius cognoſ
catur ꝑ intellectum ꝙ ẽ bona et cõueniens volẽ=
ti. et in tali cognitiõe ipſa cogitatio hẽt rõnẽ ob=
iecti appetibilis: quãuis res de qua ẽ cogitatio ſit
odibilis. et ꝑ hec dicendũ eſt ad. 11m. ¶ Ad argu=
menta Hẽrrici cõtra eandem cõcluſionẽ. Ad pꝛi
mum dr̃ pmo ꝙ cum dicimꝰ voluntatẽ moueri a
bono cognito ſicut intellectus mouetur a vero:
aduerbiũ ſic nõ dicit oĩmodã ſimilitudinẽ ſꝫ q̃ꝫ
ad aliq̃d. qꝛ. ſ. volũtas mouetur a bono cognito

tanꝙ̃ ab obiecto q̄madmodū intellectꝰ mouet
obiectiue a vero nō tñ ſemꝑ ē ſimile hic et ibi. vñ
et intellectꝰ pōt cogi a vero ſed nō volūtas a bo
no. Dicit ſecūdo ꝙ argumentum ſupponit falſuꝫ
.ſ. ꝙ intellectꝰ mouet ex neceſſitate a quocūqꝫ ve
ro qđ falſū eſt. alias oē verū eēt ab intellectu vel
ꝑ ſe notū vł demōſtratione ſcitū. hoc aūt ē falſū.
¶Ad. 2ᵐ dr̄ ꝑmo ꝙ argumᵐ ꝓcedit ex falſo ſuppo
ſito .ſ. ꝙ nos ponamꝰ formā apprehēſam ꝑ intelle
ctū mouere volūtatē ipſam inclinādo. hoc enim
falſū eſt. imo expreſſe illud negat. S. T. ſicut de-
ductū fuit ex ꝟbis eiꝰ in ꝑmo notabili. Dicit ſecū
do negādo ꝯſequētiā. nā aliter mouet volūtatē
bonū in cōmuni .i. inꝙ̃ᵐ bonū abſolute qđ ē obm
ꝓpriū et formale voluntatis: ꝙ̃ particulare bo=
num apprehēſuꝫ qđ eſt obm mãle et q̄ſi ꝑ accidēs
inꝙ̃ᵐ .ſ. eſt hoc vel illud. ¶Ad. 3ᵐ dr̄ ad id qđ ar
guēs querit ꝙ pura oſtēſio boni facta ab intelle=
ctu ipſi volēti dat ſpecificationē actui voluntatiſ.
et cum arguit cōtra hoc q2 tūc voluntas nō mo=
uet ab intellectu neqꝫ a bono intellecto: negatur
ꝯſequētia. neqꝫ valet eiꝰ ꝓbatio nā aſſumit fal=
ſum. nō eni ē verū ꝙ oīs motio vel cauſalitas fi=
at mediāte aliq̄ impreſſione ſicut in ꝑmo notabi
li deductū fuit. et ꝑſerti illud eſt falſū de motione
et cauſalitate q̄ eſt a fine vł a forma nō inherēte
ſicut in ꝓpoſito nr̄o de motione boni apprehenſi
ꝑ intellectū. ꝯcedimꝰ aūt qđ arguēs vlterius in
fert .ſ. ꝙ volūtas mouet a ſeipa effectiue: ſed cuꝫ
hoc ſtat ꝙ moueat a bono cognito ꝙ̃ᵐ ad deter
minationē actꝰ ſub rōne obiecti et forme non tñ
intriſece inherētis. vñ nō eſt verū ꝙ volūtas nul
lo modo determinet ad volēdū ab intellectu. di
cimꝰ vlteriꝰ ꝙ in motione q̄ volūtas mouet ab
intellectu vel a bono cognito nō fit aliq̄ inclina=
tio niſi volitionē vocemꝰ inclinationē. et cuꝫ ar=
guit cōtra ꝙ tunc voluntas de neceſſitate aliq̄d
exeq̄tur cū vult niſi impediat: negamꝰ ꝯſequen
tiā. nō eni ſequit ꝙ ſi intellectꝰ vel bonū intelle=
ctū cauſet volitionē: cauſet illā ex neceſſitate. nā
talis cauſalitas libertatem voluntati nō aufert.
¶Ad. 4ᵐ negat ꝑma ꝯña. et ad eiꝰ ꝓbationem
dr̄ ꝑmo ꝙ aſſūptū habet veritatē đ actiuo ⁊ paſ=
ſiuo naturali nō de volūtario. Dr̄ ſecūdo et ma=
gis ad rē ꝙ ſupponit falſum .ſ. ꝙ nos dicamꝰ intel
lectū eē actiuū et voluntas paſſiuū. hoc aūt nos
nō dicimꝰ. imo dicimꝰ ecōtra ꝙ volūtas mouet
intellectū et alias vires aīe ſicut actiuum mouet
paſſiuū. intellectꝰ vero mouet voluntatē mediā
te obiecto nō ſicut actiuū paſſiuū ꝫ ſub rōne finis
vel cauſe formalis ꝓut declaratū fuit in ꝑmo no=
tabili. ¶Ad. 5ᵐ dr̄ ꝙ q̄cq̄d ſit de intellectu queꝫ
arguēs habet in dictis ꝑhi allegatis nā nō eſt ve-
rus in oībꝰ: et tñ argumētū nō militat ꝯ nos q̄
nō pōimꝰ volūtatē neceſſario moueri ab aliq̄ vo
lito ꙙ̃ᵐ ad exercitiū actꝰ i ſtatu vie neqꝫ a q̄cūqꝫ
volito ꙙ̃ᵐ ad actꝰ determinationē niſi ſit bonuꝫ
in cōmuni inꝙ̃ᵐ bonū vł ſūmū bonū inꝙ̃ᵐ hmōi
cui poſitioni arguens ipſe ꝯſentit. et ꝑ hec pꝫ rñ=
ſio ad. 6ᵐ. ¶Ad argumēta ꝯ ſecūdā ꝯcluſioneꝫ.
Ad ꝑmū dr̄ ꝙ phs diffiniēs potētiā actiuā vbi ar
guēs allegat: nō intēdit ꝙ pō actiua ſit ꝑnᵐ trāſ=
mutādi alteꝝ .i. id qđ alteꝝ ē re et ſubo ꝫ qđ ē al=
teꝝ vł ſm ꝙ ē alteꝝ. nā et in eodē cōtextu littere
ſubiungit phs ꝙ ars medicinał ē pō actiua et exi
ſtit i ſanato ſꝫ nō inꝙ̃ᵐ ſanatū ē. ita ꝙ idē hēt po
tētiā actiuā ſanādi ſeipꝫ ſic medicꝰ egrotꝰ lꝫ non
ſm idē ſit ſanās ⁊ ſanatꝰ. et ꝓpt̄ hoc phs addidit
in diuerſo inꝙ̃ᵐ diuerſū. et id ipm addidit in. 9°
methaᶜ eandē diffinitionē ponēs: dicēs ꝙ pō acti
ua ē ꝑnᵐ trāſmutationis in alio inꝙ̃ᵐ aliud ē ſub
intelligēdo .ſ. diſiūctiuā. vt ſit ſēſus ꝙ ſit ꝑnᵐ trāſ=
mutādi aliud vel idē inꝙ̃ᵐ aliud. vñ. S. T. illud
exponēs in cōmēto ait. dicit .ſ. phs inꝙ̃ᵐ ē aliud:
q2 poſſibile ē ꝙ ꝑnᵐ actiuū ſimul ſit in ipo mobili
vł paſſo ſic cū aliq̄d mouet ſeipꝫ nō tñ ſm idē eſt
mouēs et motū ⁊ agens et patiēs. vñ in ꝓpoſito
volūtas vel magis ꝓpe volēs ſꝫ aliā rōneꝫ ē mo
uēs .ſ. inꝙ̃ᵐ vult aliq̄d actu vt qñ vult finē: et ſm
aliud ē mota inꝙ̃ᵐ .ſ. ē in pō ad volēdū ea q̄ ſunt
ad finē ſicut volēs ſanitatē mouet ſe ad volēduꝫ
ſumere potionē. cōmētator aūt. 9° methaᶜ. dicit
ꝙ rōnes Ariſtotelis ꝑ q̄s ꝓbat ꝙ mouēs et motū
ſunt diſticta ſubo: tenēt tm̄ in corꝑalibꝰ vbi ē ve=
re motꝰ nō in ſpūalibꝰ. ¶Ad. 2ᵐ dr̄ ꝙ phs loq̄t
de mā ex q̄ q̄ vere et ꝓpe mā eſt: nō đ mā in qua
que eſt ſubiectum aliqđ. nam talis materia inci=
dit plerūqꝫ cum efficiente. vnde. S. Tho. prima
parte. q. 77. arti. 6° in corpe. ſubiectum inquit ē
ſuſceptiuū forme accidētalis inꝙ̃ᵐ eſt in potētia
ſed inꝙ̃ᵐ eſt actu eſt eiꝰ ꝓductiuuꝫ. ⁊ id intelligit
vt ibidē dicit de ꝓprio et ꝑ ſe accidēte. ¶Ad. 3ᵐ
rñdet ſicut ad ꝑmū ꝙ oppoſite relationes nō exi=
gunt fundamētuꝫ aliud et aliud re ⁊ ſubo: ꝫ ſuffi=
cit ꝙ ſit idē fundamētuꝫ ſm aliud et aliud. ¶Ad
4ᵐ dr̄ ꝙ eiuſdē ad ſeipꝫ ſm idē re nō eſt relatio
realis: ſed eiuſdē ad ſeipꝫ ſꝫ aliud et aliud re quā
uis idē ſubo eē pōt relatio realis. q̄madmodū in
agēte nāli qđ agēdo repatit ſunt relationes rea
les eiuſdē ad ſeipm ſꝫ aliud tñ et aliud re. in volū
tate autē ſeu in volente cum mouet ſe ad volen=
dum ſunt relationes mouentis et moti eiuſdem
ſubiecti ad ſeipſum ⁊ tamen ſm aliud et aliud re
q̄ ſunt actualis volitio finis ſm quam voluntas

mouet ſe et volitio in potētia eoꝝ q̄ ſunt ad finē
ſm quā mouet̄ a ſe. ¶ Ad. 5m dr̄ ꝙ ſi ꝑncipiū ꝓdu
ctiuū capiat̄ ſm eē ſicut arguens videt̄ cape: ꝯña
eſt negāda eo ꝙ ſupponat falſū. ſ. ꝙ volūtas dum
mouet ſe ad volēdū ſit ꝓductiua ſui ipi⁹ ſʒ eē. qꝛ
imo ꝓſupponit̄ ꝙ ſit ꝑus in eē ꝓducta. ſi autē ꝑnm
ꝓductiuū capiat̄ nō ſm eē ſ; ſm aliquā oꝑationē
put veꝝ ē in ꝓpoſito nr̄o: ꝯña iteꝝ ē negāda. nā
ex nr̄a ꝯcluſiōe nō ſeq̄t̄ ꝙ ꝑnm ꝓductiuū ſit pars
eius qȯ ab ipo ꝓducit̄: ſʒ magis ſeq̄t̄ ꝙ totū ſit ꝓ-
ductiuū ſui toti⁹ q̄ʒm ad aliquā oꝑationē ſʒ aliud
et aliud re vt ꝺclaratū ē in ſolutione p̄cedenti. et
hoc nullū ē incōueniēs imo ē cōueniēs et verum.
nā ipa volūtas ē ꝑncipiū ꝓductiuū vel effectiuū
ꝙ aliq̄ oꝑatio. ſ. volitio ꝓcedat a ſeipa ſm aliud
et aliȯ. ¶ Ad. 6m dr̄ ꝑmo ꝙ ex verbis ph̄i vbi al-
legat̄: nō pl⁹ habet̄ niſi ꝙ appetibile mouet appe-
titū et hoc nos ꝯcedim⁹. negam⁹ tn̄ ꝙ appetibile
moueat appetitū ſicut cā efficiēs qȯ nec ph̄s ipſe
docet. Dr̄ ſecūdo ꝙ dato ſ; nō cōceſſo ꝙ ph̄s illȯ
diceret: nō ideo ſeq̄t̄ ꝙ appetit⁹ nō moueat ſeipʒ
effectiue. imo hoc ipm īnuit̄ ex v̄bis ph̄i duʒ dicit
ꝙ appetitiuū eſt mouēs et motū. plures eni cauſe
efficiētes ꝯcurrere p̄nt ad eūdē effectū. ¶ Ad. 7m
dr̄ ꝙ cōmētatoꝛ loquit̄ vbi allegat̄ de potētijs a-
gentib⁹ nālib⁹ q̄ ſunt ad vnū determinate: nō de
potētijs liberis ſicut māifeſte apparet v̄ba ei⁹ at-
tenti⁹ cōſideranti. ¶ Ad. 8m dr̄ ꝙ volūtas mouet
ſe actiue nō ꝑ eēntiā nudā ſ; inq̄ʒm libera ē: eſt eni
libertas ei⁹ ꝓpa paſſio. et iteꝝ iq̄ʒm hēt actualeʒ fi
nis volitionē. mouet̄ aūt a ſe paſſiue ꝑ ſuā eēntiā
nudā inq̄ʒm ē in pȫ receptiua et libertatis et voli-
tionis finis. vñ ad ſimile argumētū r̄ndet. S. T.
pa. 2e. q. 9a. ar. 3o ad ꝑmū. ꝙ volūtas nō ſm idē
mouet et mouet̄ nec ſm idē ē in actu et in pȫ. ſed
inq̄ʒm actu vult finē reducit ſe de pȫ in actū reſpe
ctu eoꝝ q̄ ſūt ad finē. Idē in ſententia r̄ndet in. q.
de malo. q. 6a. ar. vnico. Et ꝑ hec pʒ r̄nſio ad. 2m
et. 3m incōueniēs q̄ ꝓcedūt ex falſo ſuppoſito ꝙ. ſ.
volūtas ꝑ eēntiā nudā ſit mouēs et mota. ¶ Ad
ea aūt q̄ arguēs obijcit ꝯ. 2m mēbꝛū diuiſiōis qȯ
nr̄e r̄nſioni aliq̄lit̄ ꝯſonat: dicim⁹ ad ꝑmū ſic reſ-
pōſuʒ ē ad ꝑmū argumētū ꝑncipale. ¶ Ad. 2m dr̄
ꝙ minoꝛ ē falſa. in his eni q̄ ſeipa mouēt: neq̄ʒ mo
uēs ē ſm totū qȯ in eo ē mouēs neq̄ʒ motū eſt ſʒ
totū qȯ in ipo ē: ſʒ ſm aliq̄d ē mouēs et ſm aliq̄d
eſt motū ꝓut ph̄s docet. 8o phi. ¶ Ad. 3m conce
dim⁹ totā deductionē. nō eni ē incōueniēs nobis
ꝙ idē ſubo v̄tualit̄ tale faciat ſe formalr̄ tale. me
dicus nāq̄ʒ egrot⁹ qꝛ ē v̄tualit̄ ſan⁹ ꝑ artē medici
ne facit ſe formalr̄ ſanū vſu ſue artis. ¶ Ad. 4m
dr̄ ꝙ nō hr̄e diuerſitatē in partib⁹ ſm ſubm et ſi-
tū nō eſt ſola cauſa nec potiſſima q̄re grauia ⁊ le
uia nō mouent̄ a ſeipis: ſed alie cauſe quas aſſig-
nat ph̄s. 8o phi. vt qꝛ grauia et leuia ſunt deter-
minata ad vnā differētiā poſitionis qȯ nō cōue-
nit reb⁹ q̄ ſeipſas mouēt. Itē qꝛ forme ſb̄ales gra
uiū et leuiū nō eleuātur ſup̄ ꝓpas materias ſʒ ſūt
eis imerſe qȯ nō cōuenit his q̄ ſeipa mouēt. Itē
qꝛ grauia ⁊ leuia nō ſunt cauſa ſue q̄etis neq̄ʒ hn̄t
ꝑncipiū vite. iſta aūt cōueniūt reb⁹ q̄ ſeipas mo-
uent. vñ etiā ſi grauia ⁊ leuia diuerſitatē hr̄ent in
partib⁹ ſitu et ſubo: nō ꝓꝑe mouerēt ſeipa ꝓpter
deffectū aliaꝝ cōdicionū. dicim⁹ ergo ꝙ in his q̄
ſeipſa mouēt diuerſitas req̄rit̄ qꝛ idē nō pōt eē ſi
mul in pȫ et in actu ſm idē: et tn̄ nō req̄rit̄ diuer-
ſitas partiū ſʒ ſubm et ſitū ſed ſufficit diuerſitas
ſm eēntiā vl̄ diffinitionē. ¶ Ad. 5m dr̄ ꝙ lʒ illȯ ſit
in aialib⁹: nō ideo ſeq̄t̄ ꝙ id req̄rat̄ in om̄i eo qȯ
ſe mouet. vñ et ipm aial ſeipʒ mouet et ē idē ſubo
¶ Ad. 6m dr̄ ꝙ cōmētatoꝛ loq̄t̄ in reb⁹ nālib⁹ in
q̄b⁹ ē ſolū ꝑncipiū paſſiuū ſui mot⁹ ad aliq̄d vnū
determinate: nō de illis q̄ libere mouent̄ q̄lis eſt
volūtas. in q̄bus eſſe indifferēs equalit̄ ad oppoſi
ta eſt cōdicio potētie actiue eo ꝙ rōne liberi arbi
trij hn̄t dominiū ſuoꝝ actuū. vñ r̄nſiōes ab arguē
te adiuētas nō ꝓbam⁹. ¶ Ad. 9m ꝑncipale con-
cedim⁹ ꝙ relatio realis exigit differētiā realē i his
q̄ referunt̄: nō tn̄ differentiā ſm ſubm aut ſitū ſed
ſufficit differētia realis q̄litatū et formaꝝ et fun-
damētoꝝ. et hec differētia ē i volūtate ſeipaʒ mo
uente vt ex ſuperiorib⁹ pʒ. ¶ Ad. 10m dr̄ ꝙ maioꝛ ē
falſa loquēdo ꝺ differētia q̄ eſt ſm formas et q̄li
tates et petit ꝑncipiū. hoc eni eſt qȯ q̄rim⁹ vtrū
idē differat a ſeipo. ¶ Ad. 11m dr̄ ꝙ argumētū fal
ſum ſupponit. ſ. ꝙ inter volūtatē et actū ſuū non
ſit relatio realis. hoc eni ē falſuʒ ſm ꝙ act⁹ proce
dit et originat̄ a volūtate. nā eſt ibi relatio realis
originātis ad originatū et ecōtra. ¶ Ad. 12m dr̄
ꝙ aliq̄ dicunt̄ referri mediante aliq̄ capiēdo li me
diante ꝓꝑe ſm ꝙ importat mediationē alicuius
inter extrema et ſic maioꝛ ē vera ſʒ nō ē ad ꝓpo-
ſitū nr̄m. nā nō ponim⁹ ꝙ iſto modo mediāte a-
ctu volēdi volūtas moueat ſeipaʒ vel referat̄ ad
ſeipam. alio modo dicunt̄ aliq̄ referri mediante
aliq̄ nō q̄ſi illud mediet inter ea ſ; qꝛ ꝑ illud vl̄ ſm
illud vnū referat̄ ad aliud et ſic maioꝛ nō ē vera.
dicimus enim ꝙ generās generat genitū mediā-
te potētia generatiua: nō quaſi ſit media int̄ ge-
nerans et generatum cum ſit ſubiectiue in gene-
rāte: ſed qꝛ eſt principium quo generās produ-
cit generatum. et hoc modo dicimus ꝙ volūtas
mediante actu volendi refertur ad ſeipſam quia
. ſ. ad talem relationem ipſe actus volēdi confert

iq̄ꝫ^m ꝑ actū volēdi finē volūtas mouet ſe ad volē
dū ea q̄ ſunt ad finē et ꝑ ꝯñs ꝙ refferat̄ ad ſeipaꝫ
¶ Ad.13^m negatur aſſumptū ſi vl'r accipiat̄. non
enim verū eſt ꝙ ſola actio et paſſio predicamēta
lis fundent relationem actiui et paſſiui vel origi
nantis et originati: ſ; etiā quecūq; actio realis ſi
ue fundet̄ in motu ꝓꝑe dicto q̄lis eſt actio ꝑ̄dica
mētalis ſiue nō q̄lis ē actio in ꝓpoſito nr̄o. ¶ Ad
14^m negat̄ ꝯñā ꝑ̄ma. nā licet volūtas moueat ſe
ad exercitiū actꝰ: dependet tñ ab obiecto q̄ꝫ^m ad
ſui actꝰ determinationē et ſpecificationē vt ſepe
dictū ē ſupra. ¶ Ad.15^m negat̄ ꝯñā in eo ꝙ infert
formā ſe hr̄e reſpectu ſui ſubiecti vt mouens. hoc
eni nec nos dicimꝰ nec ſequit̄ ex dictis nr̄is: ſ; di=
cimꝰ ꝙ ipa forma ē rō mouēdi ⁊ hoc nō repugnat
forme inherēti imo ē ei cōueniēs. q2 oīe qd agit
agit ꝑ aliq̄d inexiſtēs qd eſt ꝑ̄ncipiū agēdi. ¶ Ad
16^m dicit̄ ꝙ aſſumptū ē falſuꝫ ſi vl'r accipiat̄. nam
ſubm̄ ē cauſa effectiua ꝓꝑe paſſionis q̄ tñ in eo re
cipit̄ et ea ꝑficit̄. vñ argumentum ꝓcedit ex falſo
fundamēto. neq; ē neceſſariū ꝙ oīe qd ab alio ꝓ
cedit: ꝓcedat ab eo alio realit̄ mediāte. nā poten
tie aīe ꝓcedūt ab ea nullo realit̄ mediāte. ¶ Ad
17^m dr̄ ꝙ nō eſt ſimile qd inducit̄ ꝓ ſimili. nam in
tactu mathematico cū fiat iter duo quāta: neceſ=
ſe ē ꝙ ſe tāgentia differāt ſitu et ſubo eo ꝙ q̄libet
quātitas hēt ſitū ꝓpriū ex ſui rōne. ſ; cōtactꝰ ꝟtua
lis fit ꝑ quātitatē ꝟtutis q̄ non requirit ꝑ ſe ſituꝫ
cum nō habeat dimēſiones. vñ in eoꝝ ſubo eſt ca
lor nālis et humidū radicale qd ab eo patit̄ et cō
ſumit̄. ¶ Ad.18^m dr̄ ꝑ̄mo ꝙ ex nulla rōne huma=
na cōcludere poſſumꝰ efficacit̄ diſtictionē diuino
rū ſuppoſitoꝝ ſed eā ſola fide tenemꝰ. et ideo nō
eſt incōueniēs qd arguēs ꝓ incōueniēti inducit.
Dr̄ ſecūdo ꝙ rō ꝓducētis et ꝓducti arguit diuer
ſitatē ſuppoſitorū vbi aliq̄d ꝓducit̄ ꝓꝑe et per ſe
q2 hoc eſt ſuppoſitū. ſed vbi aliq̄d ꝓducit̄ ſm̄ q̄d
q2. ſ. nō eſt ſuppoſitū ſ; aliq̄ forma vel accidēs eiꝰ
ſicut ē in ꝓpoſito nr̄o: ꝓducēs et ꝓductuꝫ nō ar=
guūt diuerſitatē ſuppoſitoꝝ. ¶ Ad.19^m neganda
eſt ꝯñā. et ad eiꝰ ꝓbationē dr̄ ꝙ q̄cq̄d ſit de ma=
iori ꝓpoſitione nā non eſt vſq;quaq; vera: et tñ
minor ē falſa. qm̄ volūtas alia nō eſt cōſimile paſ
ſum. eo ꝙ volūtas agēs nō hēt ad illā nālem or=
dinē efficiēdi queadmodū ad ſeipaꝫ q̄ꝫ^m ad actū
ſecundū oꝑationis quē nālit̄ volūtas pōt a ſe et
in ſe ꝓducere nō aūt in alia volūtate. nā libertas
et dominiū atq; actiuitas q̄ voluntas hēt reſpe=
ctu ſuoꝝ actuuꝫ: nō illi cōueniūt nāliter reſpectu
actuū alterꝰ voluntatis. ¶ Ad.20^m dr̄ ꝙ argu=
mētū ꝓcedit ex inſufficiēti diuiſione. nā volūtas
neq; in q̄ꝫ^m volūtas ſimplicit̄ et abſolute neq; in=
q̄ꝫ^m eſt volēs ſe velle: ſe hēt actiue ad actus ſuos
. ſ. volitiones: ſed in q̄ꝫ^m eſt libera et ē volēs vt ſu
pra declaratū eſt. et ad huius improbationē ne=
gat̄ ꝯñā. qm̄ velle ꝑ qd voluntas eſt volēs ⁊ cau
ſa ſuarū volitionū: nō eſt idē numero cū ipſis vo
litionibꝰ cauſatis. nam ꝑ̄mū velle eſt volitio finis
vel alterꝰ nāliter voliti. volitiones aūt ab ea cā=
te ſunt eoꝝ q̄ ſunt ad finem et q̄ non nāliter vo=
luntas vult. ¶ Ad.21^m dr̄ ꝙ antecedēs non eſt
verū ſimpliciter ſicut iacet et ꝯñā eſt negāda. et
ad ꝓbationem antecedētis dr̄ ꝙ intellectꝰ ſe hēt
aliquo modo actiue et ꝑ actū intelligēdi ſicut qñ
elicit intellectionē ꝯcluſionū ꝑ intellectionē ꝑ̄nci
piorum et ꝑ aliq̄d preuiū omni actui. ſ. ꝑ ſpēꝫ in=
telligibilē aut ꝑ habitū. et ad impugnationē pri=
mi dr̄ ꝑ̄mo ꝙ aſſumptū eſt falſum qñ vnus actus
intelligēdi eſt ratio alterꝰ ꝓut. S. T. dicit p^a. ꝑ.
. q. 58. ar. 7°. Et d̄ veritate. q. 22^a. ar. 14. Dicit̄
ſecundo ꝙ ad actiuitatem intellectꝰ ꝑ actū intel
ligēdi non neceſſario requirit̄ ꝙ duo actus intel=
ligendi ſint ſimul ſed ꝙ vnꝰ imediate ſuccedat al
teri a quo hēat depēdētiā. nā cauſalitas ſucceſſi=
uoꝝ nō requirit eoꝝ ꝑmanētiā ſed ꝙ ſibi inuicem
imediate ſuccedāt. actus aūt ⁊ oꝑationes entia
ſucceſſiua ſunt. Neq; valet impugnatio ſecūdi.
tum q2 ex ea nō aliud ꝓbat̄ niſi ꝙ intellectus in=
formatꝰ ſpecie intelligibili: neceſſario agit et nō
libere. hoc aūt nō ꝓbat ꝓpoſitū. ſ. ꝙ non ſe hēat
actiue. tum etiā q2 non dicimꝰ ꝙ actiuitas intel=
lectus ſtet in eo ſolo ꝙ ſpecie intelligibili infor=
matur: ſed in eo ꝙ ꝑ ipſam intellectꝰ informatus
cognoſcit. hoc aūt nō ſemꝑ fit aſſenſu neceſſario
ſed tūc ſolū qñ id quod cognoſcit̄: habet neceſſa
riā dependētiā et cōnexionē ad id per qd cognoſ
citur et nō qñ habet illā cōtingent̄. nā tūc nō ne=
ceſſario ſed libere intellectꝰ cognoſcit et aſſentit
¶ Ad.22^m dr̄ ꝙ maior eſt vera ſi intelligat̄ ni=
chil agens neq; actu neq; potētia vel aptitudi=
ne. ſed in iſto ſenſu minor eſt falſa. nam potentia
et aptitudine res ab eterno erant fiende a deo. ſi
aūt in maiori nichil agēs intelligat̄ in actu ꝑ̄ſe:
maior eſt falſa et minor eſt vera. vñ argumētuꝫ
non ꝓcedit vna ꝓpoſitione ſemꝑ exiſtēte falſa.
¶ Ad argumēta Scoti cōtra tertiā ꝯcluſionem.
Ad ꝑ̄mum dr̄ ad maiorē ꝙ ſi aduerbiū ꝑfecte di=
cat omnimodā perfectionē ita ꝙ excludat omne
cōcauſans et coadiuuās queadmodū arguēs vi
detur pretēdere: cōceditur totꝰ ꝓceſſus ſed non
militat cōtra nos q̄ nō ponimꝰ ꝙ voluntas crea
ta tali modo ꝑfectionis habeat ꝑfecte dominiuꝫ
et poteſtatē ſuoꝝ actuū. neq; tñ ex eo ꝓbatur ꝙ
voluntas creata non ſit libera. nam vt. S. Tho.

reſpondet ad ſimile argumētū.p^{a}.p.q.83.ar.p^{o}.
ad.3^{m} nō eſt de neceſſitate libertatis ꝙ ſit prima
vel ſola cauſa ſui id qđ liberū ē. ſicut neqꝫ ad hoc
ꝙ aliqđ ſit cauſa alterius reqrit̄ ꝙ ſit pma vel ſo=
la cauſa ei⁹. deus igit̄ eſt pma cauſa mouēs et na
turales cauſas et volūtarias. et ſicut naturalib⁹
cauſis mouēdo eas nō aufert qui act⁹ earum ſint
naturales: ita mouēdo cauſas volūtarias nō au=
fert quin actiones earū ſint voluntarie ſed poti⁹
hoc in eis facit. opat̄ eni in vnoquoqꝫ ſm ei⁹ pro
prietatē. hec ille. Idē in ſentētia reſpōdet de. ve.
.q.24^{a}.ar. pmo ad.3^{m}. et p hec patet reſponſio
ad.2^{m}. ¶Ad.3^{m} dr̄ ꝙ aſſumptū nō eſt verū niſi
quādo cauſa ſupior eſt ad euentuꝫ determinata
abſoluta neceſſitate. de⁹ autē licet ſit cauſa nr̄oꝝ
actuū ⁊ euentuū dterminata: nō tamē eſt neceſſi=
tate abſoluta determinata ſed libertate ſua. ⁊ iō
eius determinatio nō iponit neceſſitatē abſolutā
volūtati nr̄e neqꝫ impedit ꝙ ſit cauſa libera circa
talē euentū. preſerti qꝛ ſicut dterminatio diuina
eſt ꝙ ſequat̄ talis effect⁹: ita ei⁹ determinatio eſt
ꝙ ſequat̄ a cauſa ſecūda vel libere vl̄ neceſſario.
Et de hoc. S.T. de. ve. loco prime allegato ad
13^{m} iquit. ex pſcientia dei non pōt cōcludi ꝙ act⁹
noſtri ſint neceſſarij neceſſitate abſoluta q̄ dicit̄
neceſſitas cōſequētis: ſed neceſſitate cōdiciona=
ta q̄ dicit̄ neceſſitas ꝯn̄e. ¶Ad.4^{m} dicit̄ pmo ꝙ
ſigna quib⁹ vtit̄ arguēs ſunt ficticia ac p hoc ne=
ganda. et p ꝯn̄s tot⁹ pceſſus eſt ſophiſtic⁹. Dicit̄
ſecundo ꝙ ex ſophiſmate arguētis nō aliud con=
cludit̄ niſi ꝙ ſi de⁹ in primo inſtāti non influeret
volūtati noſtre: volūtas nr̄a in ſecūdo ſigno nō
poſſet recte agere et ſic peccaret. ad quod reſpō
dem⁹ ꝙ ꝯn̄a non valet. qꝛ potuiſſet de⁹ influere
rectitudinē voluntati nr̄e in ſecūdo ſigno cū pri=
mo incipit voluntas velle. ¶Ad.5^{m} dicit̄ ꝙ ſi cā
totalis dicat̄ q̄ ſe ſola nulla alia cōcurrēte cauſat
effectū ſicut videt̄ arguēs intelligere: cōdicional̄
eſt falſa. ſi autē cauſa totalis dicat̄ cuius cauſali=
tas attigit totū effectum licet cōcurrētibus alijs
cauſis: cōdicionalis ē vera ſed ex illa nō recte in=
fertur cōcluſio quā arguēs pretēdit. nō eni ſequi=
tur ſi cauſa pma attingit totū effectū ꝙ alie cauſe
ad illū nō concurrāt. nā vnus tot⁹ effect⁹ pōt p=
duci a pluribus cauſis vel totus a pma et p ptes
ab alijs cauſis. ¶Ad.6^{m} dicitur ꝙ minor eſt fal=
ſa capiendo totalem cauſam ad ſenſum arguen=
tis. neqꝫ valet eius prima probatio quoniam aſ=
ſumit falſum. naꝫ imo repugnat creature ꝙ ſit to
talis cauſa ſui effectus nulla priori cauſa concur=
rente. et cum arguens cōtra obijcit quia illud nō
ponit infinitatem in creatura neqꝫ perfectionem
repugnantem creature: dicitur ꝙ hoc eſt falſum.
nam agere ſe ſolo nullo priori agente concurren
te eſt agētis infiniti. neqꝫ valet pbatio arguētis.
quia licet cauſa vniuoca aut equiuoca inq̄^{m} hu=
iuſmodi non habeat ꝙ excedat effectum in infi=
nitum: habet tamē illud inq̄^{m} eſt cauſa nullam
habens priorem ad ſuum effectum concurrentē.
nam talis cauſa eſſe non poteſt niſi deus. ¶Ad
2^{am} probationem minoris dicitur ꝙ minor ē fal
ſa. nam circūſcripto omni alio agente: ſubm crea
tum non poſſet ppriam paſſionem cauſare. imo
repugnat agenti creato ꝙ aliquem effectuꝫ pro=
ducat circunſcripto priori agēte increato. ¶Ad
argumenta Henrrici contra eandem cōcluſionē
Ad primū dicitur ꝙ nō militat contra cōcluſionē
noſtram in qua non dicitur ꝙ deus mouet volū=
tatem noſtram ſemper ſpeciali influxu vel mo=
tione. veruntamen ppoſitio aſſumpta ab arguē
te non eſt ita vniuerſaliter capienda quin aliqn̄
deus ſpeciali influxu moueat creaturam. vn̄. S.
Tho. pma. 2^{e}.q.9^{a}.arti. 6°.ad.3^{m}. deus inquit
mouet volūtatem hominis ſicut vniuerſalis mo
tor ad vniuerſale obiectū voluntatis quod ē bo
num. et ſine hac vniuerſali motiōe homo nō po=
teſt aliquid velle. ſed homo per rationem deter
minat ſe ad volendum hoc vel illud quod eſt ve
re bonū vel apparens bonū. ſed tamen interduꝫ
ſpecialiter de⁹ mouet aliquos ad aliquid deter=
minate volendū quod ē bonū ſicut in his q̊s mo
uet per gr̄am. hec ille. ¶Ad.2^{m} patet reſponſio
ex ſolutione ad primū Scoti. ¶Ad argumentuꝫ
ante oppoſitum reſpondet. S. Tho.p^{a}.2^{e}.q.9^{a}.
arti.4°.ad primū ꝙ de ratione voluntarij eſt ꝙ
principium eius ſit intra: ſed non oportet ꝙ hoc
principium intrinſecum ſit primū principium nō
motum ab alio. vnde mot⁹ voluntarius et ſi ha=
beat pncipium proximum intrinſecum: tamē pn
cipium primum eſt ab extra: ſicut et primum pn=
cipiuꝫ motus naturalis eſt ab extra: qđ. ſ. mouet
naturam. hec ille. Et in hoc articulus terminat̄.

¶ Diſtinctio. xxvj.

Circa vigeſimã ſextã diſtinctionẽ querit̃ vtrũ grã ſit virtus et arguitur ꝙ ſic. nã in littera dicit magiſter poſt Auguſtinum ꝙ grã preueniens eſt fides per dilectionẽ opans. ſed fides eſt virtus. igitur et grã. ¶ In oppoſitũ arguitur. qꝛ omnis virtus ẽ in aliqua potẽtia determinata anime ſicut in ſubiecto. ſed grã nõ eſt ſubiectiue in aliqua potentia anime ſed in eſſentia. igitur ⁊c̃. ¶ In hac queſtione erũt quattuor articuli vt ſupra.

Quantum ad articulũ primũ ſit prima concluſio ꝙ grã differt realiter a virtute. Hanc concluſionẽ tenet. S. T. 2°. ſenten. in hac diſtin. arti. 4° Item. pª. 2e. q. 110. arti. 3°. Item de veri. q. 27ª arti. 2° ¶ Secũda concluſio eſt ꝙ grã non ẽ ſubiectiue in aliqua potẽtia anime ſed in ipſa anime eſſentia. Hãc cõcluſionem tenet. S. Tho. in hac diſtin. arti. 3°. Et. pª. 2e. vbi ſupra. arti. 4°. Et d̃ veri. vbi ſupra articulo. 6°.

Quantum ad articulũ ſecũdũ ponende ſunt obiectiones aduerſariorũ. Et q̃dem contra primã cõcluſionem arguit Scotus ꝓbando ꝙ grã non ſe habeat ad virtutes infuſas ſicut anima ad potẽtias et lumẽ naturale ad v̾tutes acquiſitas. Primo. qꝛ ex hoc ſequit̃ ꝙ fides non poſſet remanere informis. quia non poſſꝫ proficere non manẽte illo lumine in ordine ad quod ꝓficit: ſicut nec virtus acquiſita poteſt manere virtus non manente naturali lumine eius ad qđ reſpicit vꝫ prudentia. Et ſi dicatur ꝙ ẽ aſſignare gradus in grã et ſm gradum inferiorem eſt fides et ſpes et ſm ſuperiorem meret̃ nomen charitatis. et ita inferior poteſt manere ſine ſuperiori et hoc modo fides et ſpes manẽt ſine charitate. contra hoc. qꝛ eadem eſſentia non poteſt ita diuerſimode perficere potencias anime. Item qꝛ ille tres virtutes ſpes fides et charitas manent in patria. manebit enim tũc perfecta grã. et ita omnes virtutes ſm iſtam opinionem. ¶ 2°. Quia quecunqꝫ excellẽtie attribuũt̃ grẽ: attribuũt̃ charitati. vtraqꝫ enĩ eẽntialr̃ diuidit int̃ filios regni et pditiõis ſm Auguſtinũ. 15° de trini. caplo. 18°. vtraqꝫ etiã eſt forma virtutũ. et neutra põt eſſe informis. et vtraqꝫ coniungit vltimo fini perfecta cõiunctione qualis põt eſſe in via. et ſi poneretur diſtincta a charitate: ſuperflueret altera illarum quia vnica ſufficeret. ¶ 3° arguit Aureolus ꝙ aliqua virtus ſit formaliter grã. Primo qꝛ fides eſt virtus ſpecialis diſtincta contra charitatem. et fides ẽ formaliter grã. igitur aliq̃ virtutes a charitate diſtincte ſunt formaliter grã. ꝯña patet de ſe. antecedens probatur per magiſtrũ qui dicit in littera ꝙ grã preueniens eſt fides qua iuſtificamur. igitur et c̃. Confirmatur. qꝛ grã nichil aliud ẽ ꝙ̃ illud quo aliq̃s ẽ formaliter deo acceptus. ſꝫ per alias virtutes a charitate quis ẽ accept⁹ deo formaliter. igit̃ et c̃. maior patet. ſed minor probat̃ per apoſtolũ. hebre. 11°. ſine fide impoſſibile eſt placere deo. Confirmat̃ hoc. qꝛ dempta fide: habens charitatem nõ eſt deo accept⁹ et grat⁹. ergo charitas vt diſtinguit̃ ab alijs virtutib⁹ nõ eſt grã per eſſentiã. qꝛ omni alio circunſcripto: ipſa non reddit acceptũ deo. Item eadẽ minor probatur ſic per illud yſa. 66. ſuper quẽ requieſcet ſpũs meus ſuple per amorẽ et placitum niſi ſup humilẽ corde et timentẽ ſermones meos. igit̃ humilitas et timor reddũt formaliter deo acceptũ. ¶ 4°. Illud reddit formalit̃ acceptũ deo qđ facit hominẽ conformẽ ipſi deo. hoc patet. qꝛ gratitudo et dilectio fundantur ſuper vnitatem ⁊ cõformitatem quãdam et ſm perfectiones ſimiles eſt amicicia. ſed multe virtutes alie a charitate reddunt hominẽ cõformẽ deo. vnde Math. 5°. vt ſitis perfecti ſicut pater veſter celeſtis perfectus eſt qui facit oriri ſolem ſuũ et c̃. Et loquitur de dilectione ꝓximi. et ſimiliter loquens de miſericordia dicit. eſtote miſericordes et c̃. et d̃ mũdicia dicit. ſancti eſtote qm̃ ſanctus ſum. Confirmatur hoc. qꝛ deus neceſſario diligit virtutẽ ſuã puta iuſticiam miſericordiam et alias perfectiones que ſunt in eo. ergo ſecundario diligit ex neceſſitate perfectiones cõſimiles que ſunt in creatura. quoniam potentia que fertur neceſſario ſuper obiectum vel in obm̃ primarium: eadem neceſſitate fertur in id quod per eſſentiam eſt participatio primi obiecti. perfectiones autem ſimpliciter que ſunt in creatura: ſunt participatiões perfectionum ſimpliciter ipſius dei. igitur materialiter eadem neceſſitate diligit illud quod ma-

terialiter participat hm̄oi ꝑfectiões ſimplicit᷑. nõ enim videtur ꝙ ꝑfectiones ſimplicit᷑ ſint in te et ꝙ de⁹ non acceptet ſicut obm̄ materiale. ❡5° ſi gr̄a ſit aliq̄d aliud a virtutib⁹ a quo ꝓfluant v̾tutes: ſequit᷑ ꝙ ablata gr̄a nulla v̾tus infuſa remanet. igitur nec fides nec ſpes cuius oppoſitum tu cõcedis. ꝓbatur cõſequētia ex dictis tuis. q2 virtutes nõ ſunt niſi quidā̄ ꝓfluxus a gr̄a q̄ ponitur in eſſentia anime. ❡6°. quia ficticiū̄ videt᷑ ponere aliquā̄ qualitatem facientē̄ deiformitatē̄. quia aut facit deiformitatē̄ q̄ꝫ^m ad actū̄ primuꝫ: et hoc nichil eſt. quia hoc modo anima m̄lto magis eſt deiformitas dei q̄ꝫ quecū̄qꝫ qualitas cum ſeipſa ſit imago illius. aut facit deiformitatē̄ quo ad perfectiones ſecundas vt. ſ. homo ſit talis participatiue qualis eſt de⁹ formalit᷑. Et eque bene hoc faciunt v̾tutes. vnde nec in nouo nec in veteri teſtamento ſuadet᷑ vel precipitur haberi aliq̄ forma q̄ non ſit virtus ſed ad virtutes plurimuꝫ exhortamur ibidē̄. ❡7°. quia ſi ponatur aliqua forma q̄ nõ ſit principium opationis ſed propt᷑ hoc vt ſit quedā̄ pulchritudo anime: ꝓpter hoc non oportet ponere formā̄ que non ſit principiū̄. qm̄ virtutes ſunt anime maxima pulchritudo. vnde primo ethicoꝝ dicit ph̄s ꝙ in virtute non ſeparātur hec tria pulcherrimū̄ delectabiliſſimum et optimum. ❡8°. ſicut ſe habet gr̄a corporalis ad corpus: ita videtur ſe habere gr̄a anime ad ip̄aꝫ animam. ſed gr̄a corporalis non dicit᷑ eſſe aliqua vna forma per ſe ſed magis videt᷑ eſſe aliq̄d conſurgēs ex diuerſis formis. ſicut gratioſitas faciei conſurgit ex figura colore et quā̄titate et virtute puta verecundia. nā̄ pone iſta in facie ꝙ ſit ꝓportionata quā̄titas figura debita color ꝓportiõabilis et geſtus verecundie: ſtatim omni alio circū̄ſcripto facies iſta eſt formaliter grata: altero vero deficiente iam deficit eſſe grata. vnde ſi facies habeat naſum longū̄ vel ſit inuerecunda vel pallida eo ipſo eſt ingrata. igitur ſic eſt in ꝓpoſito ꝙ quando in anima concurrit dei dilectio ſpes et fides et cetera: hm̄oi virtutes omnes ſimul integrant rationem vnius gratie. nam eo ip̄o anima eſt deo chara et grata. ex quo enim eſt homo q̄lis debet eſſe. ideo deus complacet in eo et redditur acceptus deo. ❡9° arguit Durā̄dus. q2 destructo principio eſſendi in eſſe ſupernaturali: deſtruitur principium operandi ſupernaturaliter. ſi ergo gr̄a ſit principium eſſendi in eſſe ſupernaturali: et virtutes theologice ſint prīcipia operā̄di ſupernaturaliter: tunc deſtructa gr̄a deſtruerē̄tur omnes virtutes theologice quod falſum eſt. quia deſtructa gr̄a manent fides et ſpes. ❡10. Quia ratio pro concluſione deficit. ꝙ enim principium eſſendi differat a p̄ncipio operandi: forte verum eſt de primo p̄ncipio eſſendi quod dat eē̄ ſubſtantiale vt patet in exemplis ibidem adductis: ſed de principio eſſendi ſecū̄dario quod dat eſſe accidentale non poteſt eſſe verum. calor enī̄ qui dat eſſe accidentale igni eſt ei imediatum p̄ncipium operandi. imo videtur ꝙ ecõtrario ſit arguendum ſic. ſicut ſe habē̄t virtutes morales ad eſſe morale et opera moralia: ſic ſe habent virtutes ſupernaturales ad eſſe ſupernaturale et ad opera ſupernaturalia. ſed per virtutes morales conſtituitur quis in eſſe morali: et per eaſdem ꝑficitur ad opera moralia et non per aliud. ergo ſimiliter per virtutes ſupernaturales conſtituitur quis in eſſe ſupernaturali: et per eaſdem perficitur ad opera ſupernaturalia. nec ē̄ aliud vt videtur per quod homo conſtituitur in eſſe ſup̄naturali et per quod opatur ſupernaturaliter. Sꝫ diceret aliquis ꝙ per virtutes morales non conſtituitur homo in eſſe morali primo ſed per principia naturalia que ſunt intellect⁹ et voluntas. ꝓpter quod dicit philoſophus. 7°. politice ꝙ hõ eſt animal naturaliter ciuile. per virtutes autem cõſtituitur in eſſe ſecundo morali quod ordinatur imediate ad operationem. Et ſimiliter eſt dicendum de gr̄a et virtutibus reſpectu eſſe ſupernaturalis. ſed illud non valet. quia per prīcipia naturalia non conſtituitur homo in aliquo eſſe morali actu ſed quadaꝫ aptitudine. quod innuit ph̄s 2°. ethicorum loquens de virtute vbi dicit. inat᷑ quidem nobis ſuſcipere eas perfectis autem per aſſuetudinem. ſed per virtutes conſtituitur actu in primo eſſe morali: et per eaſdem perficitur ad opera moralia. et idem eſt de eſſe ſupernaturali et operibus ſupernaturalibus. igitur et cͤ. ❡11°. arguit idem Durā̄dus ꝙ gr̄a et charitas ſint idē̄ realiter. quia que differunt per eſſentiam: poſſū̄t diuina virtute ſeparari vel ſaltem primum a posteriori niſi forte alterum ſit pura potentia cui repugnat per ſe eſſe. quod dico propter materiam primam que nõ poteſt ab omni forma ſeparari. ſed gr̄a et charitas nullo modo poſſunt ſeparari vt ſit alterum ſine altero. alioquin ſequeretur ꝙ idem homo ſaluaretur ⁊ non ſaluaretur. quia decedens in finali gr̄a ſaluatur. decedens vero ſine charitate non ſaluatur. quia ſm̄ Auguſtinū̄ charitas eſt veſtis que diuidit inter filios regni et filios perditionis. igitur charitas et gr̄a non differunt per eſſentiam. ❡12°. quorum eſt vnus et idem actus non ſoluꝫ cõcomitatiue ſed per eſſentiam: illa ſunt vnum eſſentialiter et non ſolū̄ per

cōcomitantiā. ſed grē et charitatis eſt vnꝰ ⁊ idē
actus non ſolū cōcomitatiue ſed per eſſentiam.
igitur et c. ꝓbatur minor. grē enim et ſimiliť cha-
ritatis et cuiuſlibꝫ forme eſt duplex actꝰ. vnus ꝑ
mus qui cōſiſtit in informatione et denominatio
ne ſubiecti. et hic ē quo ad grām facere hominē
deo gratum et quo ad charitatem facere hoīeꝫ
deo charū. et manifeſtū eſt ꝙ hec ſunt vnum nec
differunt niſi ſolo nomine. alius ē reddere opus
meritoriū. et in iſto ſimiliter cōueniūt. igitur ⁊ c.
¶ 3°. Si grā ⁊ charitas differūt: aut grā preemi
net charitati aut ecōtra aut ſunt eq̄les. primū nō
pōt dici. qꝛ ſm Auguſtinū. 15° de trinitate: nullū
donū dei ē excellentiꝰ charitate. nec ſecūduꝫ: qꝛ
ſicut ſe hēt pfectibile ad pfectibile: ita pfectio ad
pfectum. ſed potētia quā perficit charitas nō ex-
cedit eſſentiā quā ſm te pficit grā. igitur et c. nec
pōt dici tertiū. quia pfectiones ſpecie differentes
non poſſunt eē equales. grā aūt et charitas ſi nō
ſunt idē: differūt ſpē. igiť et c. ¶ 4°. Qꝛ hoc vi-
detur ſentire apl's q̄ vtriq; eoſdē actꝰ attribuit. ſ.
dare eſſe ſpūale et pficere ad opꝰ meritoriū. naꝫ
de charitate dicit prima ad corinthios. 13° ſi lin-
guis hominū loquar et c. charitatē aūt non hēaꝫ
nichil ſum. Et quo ad opus ſubdit infra eodem.
omnia ſuffert oīa ſperat et c. d grā ergo ꝙ det eē
ſpūale: dicit idē apl's prima corīthio. 15° grā dei
ſum id qđ ſuꝫ. et rurſuꝫ ꝙ pficiat ad opus merito
rium ſubdit. abundātius omnibus laboraui non
ego ſed grā dei mecū. ¶ 5°. Quia charis in gre
co idē eſt qđ grā in latino. vnde et a charis diciť
quaſi ſine grā. ¶ Secundo loco arguit cōtra ean
dem cōcluſionē quo ad hoc qđ tangit in ſuis ꝓ-
bationibꝰ. ſ. ꝙ ꝟtutes ꝓfluūt a grā. vnde Aureo
lus arguit ſic. ſi virtutes ꝓfluūt a grā: aut ſubie-
ctiue: aut ſic effectꝰ formalis a forma: aut effecti-
ue. ſed nullo iſtoꝝ modoꝝ. igitur et c. maior pa-
tet ꝑ locū a ſufficiēti diuiſione. omne enī quod ꝓ-
fluit: aliquo genere cauſalitatis ꝓfluit cū ꝓfluere
importet cauſalitatem. minor ꝓbatur primo ꝙ
non profluat effectiue ſicut ab efficiente. qm̄ ſm
Auguſtinum: virtutes ſolus deus operatur ī no-
bis ita ꝙ talia ſunt in nobis per infuſionem a ſo-
lo deo. et probatur hoc ratione. qꝛ aut grā infun
deret illas: aut educeret de potentia ſubiecti. nō
eſt dicendum ꝙ infundat: quia tunc crearet. nec
ꝙ educat: quia accidens non educit aliq̄d d ſub-
iecto in quo eſt ſubiectiue. Et cōfirmať. quia do-
na et virtutes tm̄ ſunt per creationem. ergo non
ſunt eductiue de aliquo. ſimiliter nec ꝓfluunt ſi-
cut effectus formalis. et ratio eſt. quia effectꝰ for-
malis eſt idem realiť quod ipſa forma ſm Auice.

ſed virtutes differūt a grā ſicut alie qualitates.
nec effluunt a grā ſicut a ſubiecto vt manifeſtum
eſt. non enim grā eſt ſubiectum illarum ſed ſola
anima. Dices ꝙ imo virtutes ꝓfluunt a grā aliq̄
modo ſubiectiue non obſtāte ꝙ ſit vna grā ꝑ eſ-
ſentiam. et dať exēplum ad hoc. qꝛ videmus ꝙ
lux eſt eadem per eſſentiam. eadem auteꝫ lux vt
recipitur in nube rorida: ab ea ꝓfluūt colores di-
uerſi. ſic ergo eſt imaginandū de grā. quia ipſa ē
vna per eſſentiam: et tamen ꝓfluit in diuerſos ra
dios ⁊ colores ſpūales que ſunt diuerſe ꝟtutes.
ſed iſta imaginatio non valet ad ꝓpoſitum. naꝫ
lux que hoc modo ꝓfluxit in diuerſos radios vel
colores vt iſti imaginantur: non eſt radius tictus
in nube vt ibi tingatur et ſit ſubiectū coloꝝ. ſed
colores illi ſunt ipſi radij debilitati. iſti autem nō
dicunt ꝙ grā ſit ipſemet virtutes. et ſic exēplū nō
eſt ad ꝓpoſitum. ¶ 2°. arguit ſic. ab illis nō ꝓflu-
unt dona et virtutes in quibus formaliter conſi-
ſtit formaľ ratio grē. qꝛ idē nō ꝓfluit a ſeipſo. ſ; in
ꝟtutibꝰ et donis cōſiſtit foraľr rō grē. ꝓbať minor.
aut. n. q̄litas a q̄ dicis ꝓfluere virtutes ⁊ dona dr
grā quia gratis data: et habeo ꝓpoſitum. qꝛ do-
na et ꝟtutes ſunt quedam gratis data: aut qꝛ ē
gratum faciens et habeo ſimiliter ꝓpoſitum. nā
dona et virtutes ex ſe habent formaliter ꝙ faci-
ant gratum habentem. qꝛ talia per rationes ꝓ-
prias habent rationem boni ⁊ accepti q̄ ſunt gra
tum facientia reſpectu cuiuſcūq; recte volunta-
tis. ſm enim Auguſtinum non eſt iuſtus qui non
diligit iuſticiam. ergo de ratione iuſticie et cuiuſ-
cūq; virtutis eſt ꝙ ſit ex ſe formaliter grata ⁊ ac-
cepta cuilibet virtuoſo. et per conſequens parti-
cipans illas virtutes fit materialiter acceptuꝫ et
gratum ꝓ quanto participat obiectum formale
actus acceptationis. ⁊ hic eſt ꝙ ex natura rei deꝰ
complacet in talibus virtutibus et in participan
tibus eas. ¶ 3°. Si dona et virtutes profluunt a
grā in animam: aut ꝓfluunt ab ea libere aut me-
re naturaliter. non primo modo. quia cuꝫ gratia
ſit quedam qualitas naturalis: non eſt poteſtati
ua aut dominatiua ſui actus. igitur a tali grā ve-
niunt virtutes mere naturaliter. ſed hoc eſt ma-
nifeſte falſum. nam et ſi virtutes ſint cōnexe cum
charitate: tamen ſunt quedam virtutes ſupero-
gationis vt virginitas et huiuſmodi quas nō eſt
neceſſe ineſſe omni habenti gratiam formaliter.
ergo non ꝓfluūt formaliter a gratia. ¶ 4°. Qꝛ
iſta poſitio tua imaginatur ꝙ gratia ſit quedam
qualitas exiſtens in anima reddens deo gratuꝫ
et acceptum et ꝙ ab illa dona et virtutes dicanť
accepta et chara. ſed contra. nichil reddit aliq̄d

deo charum et acceptum niſi pro quãto ē diuina ſimilitudo et diuinarum pfectionũ in quibus cõplacet deus pmario ſicut in obiectis pmariis. igiť quod reddit aliquid materialiter deo acceptum oportet ꝙ ſit q̃litas quedã que ex ſe ſit formaliť accepta. ſicut virtuoſus complacet in alio virtuoſo: et hoc quia diligit formaliter et complacet ſibi in virtute. igitur cũ deus ex ſe diligat omnem virtutem: non oportet ponere talem qualitatē motiuaʒ per quã anima et habitus animi ſint accepti deo. nec etiam in ſcriptura inuenitur de aliqua tali qualitate ꝙ deꝰ per ſe complaceat in ea ſicut inuenitur de habitibus virtutum. hec ille in forma. ¶Contra ſecundam cõcluſionem arguit Scotus probando ꝙ gr̃a non ſit ſubiectiue in eſſentia anime. Primo quia cũ gr̃a ſit idē realiter quod gloria vel per ſe diſpoſitio ad eam: ſequiť ꝙ per ſe ſit in eodē ſubiecto in quo eſt beatitudo. ſed beatitudo non eſt per ſe in eſſentia anime ſʒ in potẽtia. igiť et gr̃a. Si dicať ꝙ beatitudo pmo ponitur in eſſentia anime et redundat mediãte illa in potẽtias: quia primo anima eſt deiformis et elapſu dei ſicut carbo ignitus. Cõtra. igitur circũſcriptis potentiis poſſʒ anima per ſe eſſe beata. et ita eſſet beatitudo nõ aliquo actu ſecundo nec in attingendo obiectũ vltimũ. nam nõ attingitur obiectũ vt obiectũ eſt niſi p actũ ſecundum qui non cõuenit anime niſi p potentias. ¶2° Si beatitudo poneretur in eſſentia cum eiuſdē rõnis ſit eſſentia in via et in patria. igitur nunc erit et anima beata licet minus ꝙ̃ in patria. ꝯſequēs eſt falſum. igitur et antecedens. ꝓbatur quia nũc habet actum primũ eiuſdē rationis per te cũ illo in quo eſſentialiter cõſiſtit beatitudo. ¶3°. Quãcũqꝫ aliqua forma eſt indeterminata ſm virtutē actiuam ad plura: illud quod preciſe reſpicit vnã actionem determinatã: non põt eſſe pfectio illiꝰ inq̃ꝫm eſt indeterminata ſʒ potius inq̃ꝫm eſt potētia determinata illius actionis reſpectu cuius pficitur a tali perfectione. exēpluʒ. ſi anima eſt indeterminata ad plures actus ſibi conuenientes ſm plures potentias: ſapientia vł quicũqꝫ alius habitus intellectualis non perficit animaʒ inq̃ꝫm eſt indeterminata ſed preciſe inq̃ꝫm eſt intellectꝰ. et ratio propoſitionis eſt iſta. quia ſi perficeret eam ſm ꝙ indeterminata ſm virtutem actiuaʒ: igitur eque poſſet eaʒ perficere in ordine ad quēcũqꝫ actum ſuum. ſi enim perficeret eam in ordine ad actum determinatum: ita perficeret eaʒ ſicut ſi eſſet tm̃ potentia actiua ad illum actum et non indeterminata ad plures. ſed gr̃a tm̃ perficit animã in ordine ad actum determinatum. ſ. meritorium qui. ſ. eſt ſolius voluntatis ſm Auguſtinum de conceptu virginali capitulo. 4°. et alibi frequenter. igitur preciſe perficit animam inquantũ eſt illa potentia cuiꝰ eſt talis actꝰ hoc eſt voluntas. igitur et c̃. Cõfirmať. quia ſi perficeret eſſentiã anime vt eſſentia eſt: poſſet redũdare in actũ prime potentie. ſ. intellectꝰ. et ſic actus intellectus vt precedit actũ volũtatis poſſet eē meritorius. imo ſi intellectus eſſet ſolus ſine voluntate: in illo poſſet eſſe gr̃a et meritum. ¶4°. Oppoſita nata ſunt fieri circa idem. ſed gr̃a ⁊ peccatum ſunt oppoſita. peccatũ autē eſt in voluntate ſm Auguſtinũ vbi ſupra caplo. 3°. ¶5°. omĩs iuſticia et iniuſticia eſt formaliter in voluntate. ſed gr̃a eſt quedam iuſticia. igitur et c̃. ¶6° arguit Durandus. q2 impoſſibile eſt ꝙ habitꝰ perficiens eſſentiã anime habeat maiorem colligationem cũ habitu perficiente volũtatem ꝙ̃ cum habitu perficiente intellectũ. ſed gr̃a habet maiorem colligantiam cum charitate que eſt habitus perficiens volũtatem ꝙ̃ cũ fide q̃ perficit intellectum. igitur et c̃. maior patet. quia q̃ eſt habitudo perfectibiliũ: eadem videtur eſſe pfectionum. cum igitur voluntas non habeat maiorem colligantiã cũ eſſentia anime ꝙ̃ intellectꝰ imo vt videtur minorem vel ſaltem non ita imediatã: pari ratione nec habitus volũtatis poteſt eē magis colligatus cum habitu perficiente eſſentiam anime ꝙ̃ habitꝰ intellectꝰ. minor manifeſta ē in exemplo poſito. ſequitur ergo cõcluſio ꝙ gr̃a nõ eſt in eſſentia anime. ¶7°. Quia omnis habitꝰ datus homini ꝓpter aſſequēdum deũ per opus meritorium: perficit voluntatem cuiꝰ eſt mereri. ſed gr̃a eſt hmõi. igitur et c̃. ¶8°. Quia ſi gr̃a pficeret eſſentiã anime: pficeret ad omnes actꝰ potentiaruʒ ⁊ prius pficeret ad actum itellectus ꝙ̃ ad actum volũtatis. hoc autem eſt falſum. ergo et c̃. ¶9°. Quia ſupernaturalia ⁊ maxime ſi ſint variabilia ſupponunt naturalia inuariabilia. ſed potentie anime ſunt inuariabiles circa eſſentiaʒ anime: gr̃a autem eſt variabilis. igitur et c̃. ¶10 Quia eſſētia anime nõ eſt prius grata gratificatione ſupernaturali ꝙ̃ potentie: quia gr̃a et gloria correſpondent. ſed eſſentia non glorificatur niſi mediante potentia. igitur nec gratificať niſi mediante eadem. ¶11°. Quia nullus habitꝰ acquiſitus vel infuſus eſt in eſſentia anime. qđ patet de habitibus acquiſitis conſideranti naturaʒ habitus quem diffiniēs phs. 5° methaphiſice dicit. habitus eſt quo aliquis diſponiť bene vel male ad ſe vel ad alterum. bene quidem per bonuʒ habitum et male per malum. et ſm hoc eſt du=

plex habitus. vnus ꝙ eſt diſpoſitio rei ſm naturã eius intra. alius ꝙ eſt diſpoſitio rei ꝑ cõparationem ad finẽ extra ſiue ad opationẽ ꝑ quã finis attingitur. exẽplũ primi ẽ de ſanitate ꝑ quã corpus bene diſponit in cõparatione ad aiam ꝓut ẽ ab ipſa ꝑfectibile vel bene regibile. exẽplũ ſecundi ẽ de ꝟtute ꝙ diſponit in ordine ad opa ꝟtuoſa. ad rõnem aũt habitꝰ quocũqȝ modo ſũpti requirũt aliqua plura diuerſis modis cõmẽſurabilia vt in eis poſſit inueniri aliqua mera rõ et aliqs determinatꝰ modus cõmenſurationis. ꝙ rõ vel modꝰ vocat habitꝰ. ſicut ſanitas ẽ determinata cõmenſuratio humoꝝ quattuor ad inuicẽ diuerſimode cõmenſurabiliũ. ꝙ tñ in ſanitate reducit ad determinatũ cõmenſurationis modũ. vñ vbi ẽ vnum vno modo ſe habẽs vel plura ſimilit ſe habentia ſemꝑ ibi nõ requirit aliqs habitꝰ. cũ eni habitus ponat modũ illi: nõ eſt neceſſariꝰ habitꝰ vbi modus ex natura rei eſt determinatus. ex his cõcluditur ꝙ in eſſẽtia aie nullus ẽ habitꝰ. nõ ꝗdeȝ habitus qui ẽ diſpoſitio ad intra. qꝛ habitꝰ ad intra eſt diſpoſitio rei habẽtis partes quarũ vna ꝑ habitum diſponit ad aliã. oportet ergo partẽ illam ꝙ diſponit ꝑ habitũ ad ꝑtem aliã ordinari. ſȝ aia cũ ſit vltima et cõpletiua forma hominis: ad nichil aliud ꝙ ſit in homine ordinatur. nõ ad corpus ſed magis corpꝰ ad animã cum forma nõ ſit ꝓpter materiã ſed potius econuerſo vt dicit. 2° phi. ergo in eſſentia anime nõ põt eſſe aliqs habitus ꝙ ſit diſpoſitio hominis ſecundũ ſe. Itẽ non poteſt in ea eſſe aliqs habitus ꝙ ſit diſpoſitio hominis in cõparatione ad opus. qꝛ ſicut iã dictum eſt: ad rõnem habitꝰ requirunt multa ad inuiceȝ diuerſimode cõparabilia. eſſentia aũt anime vna et ſimplex eſt non habẽs partẽ et partẽ. ipſa etiã inqꝫm hmoi: vno modo ſemꝑ ſe habet. potẽtie ãt relate ad ſuas opationes: diuerſimode ordinari et cõmenſurari poſſunt. cõtingit enim intelligere recte et nõ recte ꝓpter multa ꝙ ad actum intelligẽdi cõcurrũt. ſ. phantaſmata ⁊ multa alia. ⁊ ſimiliter ẽ de voluntate. propter quod ſolis potentijs vt ordinant ad actus: poſſunt ineſſe habitus. in eſſentia vero anime inqꝫm hmoi: nullus. de grã autẽ et oĩbus hitibꝰ infuſis cũ ꝑficiant hominem in comparatione ad opationem bonam que eſt ad vtilitatẽ ꝑſone vt eſt grã gratũ faciẽs: vel ad vtilitateȝ eccleſie vt ſunt grẽ gratis date: idem dicẽdũ eſt ꝙ ipſe ſunt in illis potentijs tãqȝ in ſubiectis ad quarũ actꝰ perficiũt. hec Durãdꝰ.

QUantum ad articulũ tertiuȝ pmo notãdum ẽ ꝙ grã dicitur forma virtutũ: nõ qſi pars eſſẽtialis virtutũ ſed inqꝫm formalit complet actũ virtutis. informat autẽ ꝟtutis actus tripliciter. Uno modo qꝫm ad ipſam ſubam actꝰ ꝑ hoc ꝙ actui apponunt debite cõdiciones ꝑ quarũ limitationeȝ in medio virtutis cõſtituit. et hãc informationẽ habet actus ꝟtutis a prudẽtia. nã vt phs docet. 2° ethicoꝝ: mediũ ꝟtutis accipit ſm rõnem rectaȝ. ad prudẽtiã aũt ꝑtinet applicatio recte rõnis ad opus quod ſub cõſilio cadit in ordine ad finẽ humane vite. actus aũt virtutis ſic cõſtitutus in medio eſt qſi materialiter ſe habens reſpectu ordinis in finem vltimũ qui apponit actui virtutis ex impio charitatis cuius ꝓpriũ obm eſt bonũ ſummũ ꝙ ẽ vltimus finis. in moralibus nãqȝ forma actꝰ attendit pncipaliter ex ꝑte finis. eo ꝙ principiũ moraliũ actuum ẽ volũtas cuius obm et qſi forma ẽ finis. ſemꝑ autẽ forma actꝰ cõſequit formã agentis. vñ oportet ꝙ in moralibus id quod dat actui ordinẽ ad finẽ: det ei et formã. charitas igitur ꝑ quã actꝰ omniũ virtutũ ordinant in finẽ vltimũ dr eſſe forma ꝟtutũ nõ eſſentialit ſed magis effectiue inqꝫm omnibꝰ ꝟtutibꝰ formã imponit ſm modũ predictũ. actus vero ſic ordinatus in vltimũ finẽ nõ ſufficit ad merẽduȝ vitã eternã niſi preſuppoſita acceptatione diuina ex idoneitate merentis ꝙ eſt per grãm ꝑ quã efficimur diuine conſortes nature vt dr. 2ª petri. p°. nullꝰ eniȝ operũ noſtroꝝ valor reputaret cõdignꝰ eterne vite ſine dei acceptatione ⁊ idoneitate predicta. vnde efficaciã merẽdi actibꝰ nrĩs adhibet grã. et qꝫm ad hoc grã dicitur eſſe forma et charitatis et omniũ virtutũ. Accipiunt iſta ex dictis. S. Tho. de. veri. q. 27. arti. 5°. ad. 5m. et. arti. 2°. ad. 4m. Et. 2ª. 2e. q. 23. arti. 8°.

Secũdo Notãdũ eſt ꝙ vt. S. T. dicit. pª. 2e. q. 65. ar. 3°. deꝰ nõ minꝰ ꝑfecte opatur in opibꝰ grẽ qꝫ in opibus nature. in opibus aũt nature nõ inuenit pncipiũ aliquorũ operuȝ in re quin in ea inueniant ꝙ ſunt neceſſaria ad ipſa opa perficienda. queãdmodũ in animalibꝰ inueniunt organa ꝗbus ꝑfici poſſunt opera ad que peragẽda anima habet poteſtatem. vnde quia charitas eſt principium bonorũ operũ ꝙ in finẽ vltimũ ordinari poſſunt: nã eius eſt huiuſmodi opera ordinare ad finem vltimum: ideo conſequens eſt ꝙ cum charitate ſimul infundantur omnes virtutes morales ꝗbus

homo pficit ſingula genera bonoꝝ operū. ita ꝙ virtutes morales infuſe nō ſolum habēt cōnexionem ꝓpter prudentiā: ſed etiā ꝓpter charitatē. charitas autem ſimul infundit̄ cum grā gratum faciente. imo vt. S. Tho. ait. pª. 2ᵉ. q. 110. ar. 4º ad primū. ſicut ab eſſentia anime effluunt eiꝰ potentie q̄ ſunt operū p̄ncipia: ita et ab ipā grā effluunt et charitas et cetere virtutes infuſe in potētias anime ꝑ quas potentie mouentur ad actus. ita ꝙ grā eſt p̄ncipiū meritorij operis mediantibus virtutibus infuſis: ſicut eſſentia anime ē principiū operū vite mediātibus potētijs. et ſm hoc grā dicitur forma charitatis et aliaꝝ virtutuꝫ ꝑ modū originis et nō ſolum effectiue inq̄ꝫm. ſ. eis tribuit efficaciā et formā merēdi. illud enīꝫ quod ab alio originem habet: formā et ſpēm ab eo trahit. ¶ Aduertendum tñ ꝙ predicta comparatio eſſentie anime ad ſuas potentias et grē ad ꝟtutes: nō debet accipi q̄ꝫm ad omnia neqꝫ ꝑ omnēꝫ modū. alias non eſſet ſimilium cōparatio ſꝫ eiuſdem ad ſeipſum. licet enim grā cōſimiliter ſe habeat ad virtutes infuſas quemadmoduꝫ anima ad ſuas potentias q̄ꝫm ad aliq̄ vt q̄ virtutes infuſe effluūt a grā ſicut potētie ab eſſentia anime. et iterum q̄ virtutes infuſe ſunt p̄ncipium immediatum operis meritorij et grā p̄ncipium mediatum quemadmodū potentie ſunt p̄ncipiuꝫ imediatum operū vite et anima ē p̄ncipiū mediatuꝫ in alijs tñ aliter et aliter ſe habent. nā potētie aie q̄ꝫm ad earum ſubaꝫ habent cū anima naturalem ac neceſſariā cōnexionem. q̄ neqꝫ aia ſine potentijs neqꝫ potentie ſine anima eſſe poſſunt vt. S. Tho. dicit. pª. 2ᵉ. q. 110. arti. 4º. ad. 4m. neqꝫ iterum ipſe anime potentie q̄ꝫm ad earū ſubaꝫ aliū modū originis habent q̄ ꝑ effluxum ab eſſentia anime ad modū ꝓprie paſſionis. virtutes auteꝫ infuſe q̄ꝫm ad earum ſubam nō habēt neceſſariaꝫ cōnexionem ad grām nā eſſe poſſunt ſine grā excepta charitate: non tñ ſine grā habent rōnē virtutis. charitas autem ſm ſuā ſubam eſt virtꝰ. nō enim pōt eſſe informis ſicut alie virtutes, put. S. Tho. notat de verita. q. 27. articulo. 2º. ad. 6m. Et magis. 3º. libro. ſen. diſtin. 27. q. 2ª. arti. 4º ſub arti. 4º. ꝓpter quod Augꝰ dicit. 15º de trini. caplo. 18º. ꝙ ſola charitas ē q̄ diuidit inter filios regni et filios perditionis. Rurſus virtutes infuſe alium modum originis poſſunt habere et aliquando habent q̄ꝫ per effluxum a grā. poteſt enī deus infundere habitus virtutum infuſaruꝫ ſine grā et aliquādo de facto infundit. quemadmodum expreſſe. S. Tho. dicit de fide. 2ª. 2ᵉ. q. 7ª. articulo. 2º. ad. 3m. inquit enim. Ad. 3m dicendū ꝙ ille qui accipit a deo fidem abſqꝫ charitate: nō ſimpliciter ſanatur ab infidelitate q̄ non remouetur culpa precedentis infidelitatis: ſed ſanat̄ ſm quid. et infra ſubiungit. per hunc etiā moduꝫ datur aliq̄ñ homini a deo ꝙ credat: non tñ datur ei charitatis donū. ſicut etiā aliquibus abſqꝫ charitate datur donum ꝓphetie vel aliquid ſimile. hec ille. vbi cum dicat aliquos accipere a deo fidem abſqꝫ charitate: ſequit̄ ꝙ etiā abſqꝫ grā gratum faciente cui inſeparabiliter charitas cōnectitur. vnde et in eodeꝫ articulo deducit ꝙ fides informis eſt donum dei.

¶ Tertio Notādum eſt ꝙ tenentes graꝫ nō differre a ꝟtute realiter: intelligunt de virtute charitatis. non enim pretendunt ꝙ grā ſit aliqua ſpecialis virtus cōnumerata virtutibus theologicis vel infuſis: fundant autē opinionem ſuā in eo maxime q̄ omīa illa que grē attribuuntur: attribuūtur et charitati. ſicut dare eſſe ac viuere anime ſpūale et ſupernaturale quod attribuitur grē: apoſtolus prima corinthiorum. 13º tribuit charitati dicens. ſi linguis hominū loquar et angeloruꝫ: charitatē aūt non habeā: factus ſum velut es ſonās aut cimbalum tinniens q̄ ſunt inſtrumēta vitā non habentia. et infra. et ſi habuero ꝓphetiam et cē. charitatem autem non habuero nichil ſum. cui et beatꝰ Johānes cōſonat in prima canonica dicens trāſlati ſumus de morte ad vitā qm̄ diligimus frēs. qui non diligit manet in morte. dilectio autē ipā eſt charitas. nam vnius rei eſt vtrūqꝫ nomen vt Augꝰ. dicit. 15º de trinitate. Tribuitur preterea grē ꝙ nos regeneret in filios dei. quod Johānes apoſtolus vbi ſupra charitati aſcribit dicens. videte qualem charitatem dedit nobis pater vt filij dei nominemur et ſimus. iuxta quod Auguſtinus. 15º de trinitate d̾ dono charitatis inquit. ſolum eſt quod diuidit inter filios regni eterni et filios perditionis eterne. item nos deiformes facere et diuine conſortes nature: grē gratum facienti tribuitur. hoc auteꝫ apoſtolus Johānes in prima canonica charitati tribuit dicens. deus charitas eſt et qui manet in charitate in deo manet et deꝰ in eo. Rurſus facere deo gratū quod grē tribuitur: idem videtur eſſe quod facere deo charū quod eſt charitatis effectus. Demū grē gratum facienti tribuitur ꝙ ſit radix merendi vitam eternam. quod dominus charitati videtur tribuere Joānis. 14º. dicens. ſi quis diligit me: diligetur a patre meo et ego diligam eum et manifeſtabo ei meipſuꝫ. in qua manifeſtatione vita eterna cō

ſiſtit ſm illud Johannis decimo ſeptimo. hec eſt vita eterna vt cognoſcant te ſolum verum deū et c. ¶Sed certe hoc illorum motiuum non ſatis concludit eorum propoſitum. Ad cuius declarationem conſiderandum eſt ꝙ ſicut eſt in potētijs anime adinuicem et in reſpectu ad animam: ita ſuo modo intelligendum eſt de habitibꝰ potentias ipſas et eſſentiam anime perficientibus. in potentijs autem anime talis eſt ordo ꝙ potētia inferior perfectionem participat quodā modo ſuperioris. appetitus namqꝫ ſenſitiuus vt iraſcibilis et concupiſcibilis a potētijs ſuperioribus intellectu ſcilicet et voluntate habent ꝙ eliciant proprios actus rectitudine perfectos voluntarios ac laudabiles quod excedit appetitus ſenſitiui naturam. ipſa etiam potentia motiua ex motione et imperio intellectus et voluntatis perficitur vt actus ſuos in finem dirigat intentuꝫ. itaqꝫ omnis potentia inferior a ſuperiori participat aliquam perfectionem in eo ꝙ ab ea dependet. et ipſe conſimiliter potentie ab eſſentia anime participant aliquam perfectionem que non eſt illarum propria. idem igitur ordo attendi debet in ipſis potentiarum habitibꝰ. ita ꝙ habitus inferioris potentie perfectionem habet a ſuperioris potentie habitu. habitus ſiquidem exiſtentes in iraſcibili et concupiſcibili vt fortitudo et temperantia: participant rationem virtutis moralis a prudentia que eſt in ratione: et habent perfectionem meriti a charitate que eſt in voluntate: et originaliter et primordialiter a gratia exiſtente in eſſentia anime. propter hanc autem participationem id quod per ſe et directe conuenit habitui ſuperioris potentie vel ipſius eſſentie anime: per quandam cōmunicationeꝫ habitibus inferiorum tribuitur. dicimus enim actus temperātie vel fortitudinis eſſe meritorios vite eterne non ꝙ efficacia merendi per ſe et directe ex temperantia ſit aut fortitudine: ſed inquantum illaꝫ participant a gratia que eſt habitus quidam eſſentie anime: et a charitate que eſt habitus ſuperioris potentie voluntatis inquantum ipſi actus fortitudinis ꝛ temperantie originaliter et tanqꝫ a prima cauſa procedunt a gratia et charitate a quibus habent per ſe et formaliter rationem meriti. ex quibus apparet ꝙ motiuuꝫ illorum ſit multum debile. nam licet ea que conueniunt gratie tribuantur etiam charitati: illud eſt per quandā participationem et communicationem a gratia quam inſeparabiliter charitas cōmittatur. propter quā inſeparabilem concōmitantiam et propter effluxum virtutis a gratia in charitate: ea que ſunt propria gratie charitati tribuuntur non tamen ſimiliter ſed alio et alio modo. vnde omnis effectus ſupra enumerati ſunt ipſius gratie primo et per ſe et eius proprij: charitatis autem nō niſi per aliud et participatiue ſcilicet per gratiaꝫ cui charitas ſemper coniungitur et ab ea perfectiones illas accipit. diuerſus ergo modus habēdi predictos effectus: arguit diſtinctionem realē gratie et charitatis. et ſi proprie loqui volumus: dicemus ꝙ alterius rationis ſunt omnes illi effectus prout a gratia procedunt et a charitate. vt enim Sanctus Thomas deducit in locis pro cōcluſionibus allegatis: gratia perficit animam ſicut quedam natura conſtituens animam in eſſe et gradu ſpirituali. charitas autem perficit animam non quantum ad eſſe directe et principaliter: ſed in ordine ad operationem. vnde omnes effectus ſupra enumerati proprie loquendo conueniunt et tribuuntur gratie tanqꝫ forme et nature inquantum eſt principium eſſendi: charitati autem conueniunt et tribuuntur inquantum ē principium operationis. vt dicamus ꝙ eſſe ꝛ viuere et deo conformari et in filios dei regenerari habemus per gratiam tanqꝫ per formam ꝛ naturam qua ſumus. habemus autem illa per charitatem non ſicut per principiuꝫ eſſendi ſed ſicut per principium operandi. viuimus namqꝫ per charitatem: quia per charitatem opera vite ſpiritalis exercemus ſicut per principium proximum ꝛ imediatum. ſic etiam per charitatē nominamur et ſumus filij dei inquantum opera charitatis ꝓbant et arguunt nos eſſe filios dei. opera ſiquidē et actiones proprie naturam et eſſe rei atteſtantur. et per hunc modum Auguſtinus dicebat ꝙ donum charitatis diſtinguit inter filios regni et filios perditionis ſm ſcilicet ꝙ ex operibus vtrorumqꝫ diſtinctio accipitur. conſimili modo ꝑ charitatem deo conformari dicimur eo modo quo ex operibus accipitur talis conformitas. vnde Sanctus Thomas in hac diſtinctione articulo quarto ad tertium. dicendum inquit ꝙ bonitas quam virtus habenti confert: eſt bonitas perfectionis in comparatione ad opus. ſed gratia cōfert anime perfectionem in quodam diuino eſſe et non ſolum reſpectu operis. hec ille.

¶Quarto. Notandum eſt ꝙ beatitudo ſiue gloria anime poteſt accipi tripliciter. Uno modo pro opera-

tione in qua actualiter et eſſentialiter beatitudo
et gloria conſiſtit que eſt viſio diuine eſſentie: et
iſto modo gloria ſiue beatitudo eſt ſubiectiue in
potentia anime ſcilicet in intellectu. Alio modo
beatitudo ſiue gloria anime accipitur habituali
ter pro forma et diſpoſitione que eſt principium
immediatum ad predictam operationem que ē
lumen glorie. de quo dicitur in pſalmo. in lumi-
ne tuo videbimus lumen. Et apocalipſis vigeſi-
mo primo ꝙ charitas dei illumiabit eam ſcilicet
ſocietatem beatorum deum videntium. et iſto
modo beatitudo ſiue gloria anime eſt in poten-
tia anime ſcilicet in intellectu qua ītellectus bea
ti diſponitur et eleuatur ad videndum deum. et
hoc lumen ſuccedit in patria lumini fidei quod
eſt in via. Tertio modo beatitudo ſiue gloria ac
cipitur pro forma vel natura qua beatus conſti-
tuitur in eſſe ſupernaturali ⁊ fit vltimate et per-
fecte deiformis ⁊ filiꝰ dei. Juxta quod prima Jo
hannis tertio dictum eſt: chariſſimi nunc filij dei
ſumus et nondum apparuit quid erimus. ſcimus
quoniam cum apparuerit: ſimiles ei erimus. et
iſto modo gloria dicitur gratia conſumata et eſt
in eſſentia aie ſicut in ſubiecto. et de iſta glorie ac
ceptione loquitur Sanctus Thomas prima ſe-
cunde queſtione. III. articulo tertio ad ſecūdum
vbi dicit ꝙ gratia non eſt alia forma ſm ſubſtan-
tiam a gloria. quia ſicut charitas vie non euacua
tur ſed perficitur in patria: ita et de lumine gra-
tie dicendum eſt. quia neutrum in ſui ratione im
perfectionem importat. Et ſecūda ſecunde que
ſtione viceſima quarta articulo ſecundo ad ſe-
cundum. vbi dicit ꝙ gratia et gloria ad idem ge
nus referūtur et ꝙ gratia nichil eſt aliud ꝗ̃ que-
dam inchoatio glorie in nobis. de hac etiam glo
rie acceptione loquitur Sāctus Thomas de ve
ritate queſtione viceſima ſeptima articulo quin
to ad ſextum. vbi dicit ꝙ gratia cum nullum ī ra-
tione ſui importet defectum: per ſui augmentum
fit gloria. nam non dicitur eſſe diuerſa perfectio
nature in ſtatu vie et patrie quantum ad gratiaꝫ
propter formam diuerſam perficientem: ſed ꝓ-
pter diuerſam perfectionis menſuram.

Quātum ad ar-
ticulum quartum reſpondēduꝫ
eſt obiectionibus aduerſarioꝝ.
Et quidem ad primum Scoti
contra primam concluſionē pa
tet reſponſio ex dictis in ſecundo notabili. nō eni
mens Sancti Doctoris eſt ꝙ quantum ad om-
nia et per omnem modū ſe habeat gratia ad vir
tutes infuſas ſicut anima ad eius potentias ⁊ lu-
men naturale ad virtutes acquiſitas: ſed quan-
tum ad aliquid vt ibi dictum fuit. ¶ Ad ſecun-
dum patet reſponſio ex his que dicta ſunt in ſe-
cundo et tertio notabilibus. nam alia ratione cō
ueniunt illa que arguens enumerat gratie ⁊ alia
ratione charitati. vnde Sanctus Thomas ī hac
diſtinctione articulo quarto ad quintum dicit ꝙ
charitas alio modo dicitur forma virtutū ꝗ̃ gra
tia. nam charitas eſt forma virtutum ex parte
actus inquantum ſcilicet omnes actus virtutum
in ſuum finem conuocat eo ꝙ eius obiectum eſt
finis vltimus. ſed gratia informat per modū ori
ginis quia ſcilicet ex ipſa gratia quodam modo
formaliter oriuntur habitus virtutum per diuer
ſas potentias diffuſi. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ an
tecedens eſt falſum in eo quod dicit ꝙ fides eſt
formaliter gratia. et ad eius probationem reſpō
det Sanctus Thomas in hac diſtinctione arti-
culo quarto ad quartum ꝙ gratia preueniens di
citur fides non ꝙ per eſſentiam gratia a fide nō
differat: ſed quia in iuſtificatione quā gratia cau
ſat primus motus fidei inuenitur. et ideo cum ha
bitudines et habitus per effectus nobis innoteſ
cant: illud in quo primo gratia manifeſtatur eſt
fides. et propter hoc Auguſtinus fidem gratiam
preuenientem dicit. Idem in ſententia reſpon-
det prima ſecunde queſtione centeſima decima
articulo tertio ad primum. Et de veritate que-
ſtione viceſima ſeptima articulo ſecundo ad ſe-
cundum. ¶ Et ad primam confirmationem pa-
tet reſponſio ex his que dicta ſunt in tertio nota
bili de differentia gratie et charitatis quantum
ad effectus. nam ea ipſa differentia accipi poteſt
inter gratiam et alias virtutes. gratia enim eſt
quo aliquis formaliter eſt deo acceptus per ſe et
primo: ſed per fidem et alias virtutes eſt deo ac
ceptus ſecundario et per aliud ſcilicet per gratiā
vt in tertio notabili deductum fuit. ¶ Ad ſecun-
dam confirmationem dicitur ꝙ quicquid ſit de
eius ꝓceſſu: et tamen nihil concludit contra nos
qui nō ponimus gratiam eſſe charitatem. ¶ Ad
ſecundam probationem minoris dicitur ꝙ humi
litas ⁊ timor reddunt hominem formaliter deo
acceptum non per ſe ⁊ primo ſicut dictum eſt de
fide: ſ; per grāꝫ qua informant̄. ¶ Ad quartū dr̄
ꝙ virtutes alie a gratia et charitate quātum eſt
de ſe reddūt hoiem conformē deo: nō cōformita

te quaſi ſpecifica que eſt ſm quandam ſpecialem participationeꝫ diuine nature de qua btũs petrꝰ 2ª petri. pº dicebat. magna ⁊ precioſa nobis donauit vt per hec efficiamini diuine conſortes nature. ſm autem hãc cõformitatem que fit ꝑ grati ĩ fiunt homines accepti deo ſingulari acceptatione. ſ. ad vitam eternam. vñ alie virtutes non faciunt homineꝫ huiuſcemodi acceptatione deo acceptum niſi inquantũ ſunt gr͡a informate ⁊ ipſius virtute. per quã ⁊ nõ ſine illa reddunt hominem conformẽ deo predicta cõformitate que facit dignum vita eterna: q͠uis ex natura ſua faciãt ſubiectũ deo conforme conformitate generali et connaturali ſm bonitatem moralem. et per hec patet reſpõſio ad cõfirmationem. ¶ Ad. 5ᵐ concedimus totum argumentum. et ꝙ fides et ſpes ablata gratia non manent virtutes infuſe: licet poſſint manere q͠tũ ad ſubam habitus. nec nos oppoſitum cõcedimus. et de hoc dictum eſt in ſecũdo notabili. ¶ Ad. 6ᵐ dicit̃ ꝙ aſſumptũ eſt falſum niſi ſm mirabilem ſapientiã arguentis fictitium dicat̃ quod ex ſacra ſcriptura fundamẽtum hꝫ. ꝙ autem gr͡a faciat habẽtem illã deiformem expreſſe habet̃ in ſacra ſcriptura vt patet in auctoritate beati petri ſupra allegata. 2ª. petri. pº. et per illḋ. Ro. 8º. nõ enim accepiſtis ſpm̃ ſeruitutis iterũ in timore ſed accepiſtis ſpm̃ adoptiõis filiorum dei in quo clamamꝰ aba pater. ſpũs aũt adoptionis filioꝝ dei. i. faciens filios dei adoptatos: gr͡a ſpũs ſancti eſt. q̄ cum faciat filios dei vt hic dr̃: facit ⁊ deiformes. nã filij pr̃i cõformes ſũt in nã. Itẽ. pª. Io. 3º. dicit̃. oĩs q̇ natus eſt ex deo peccatũ non facit. qm̃ ſemẽ dei manet ĩ eo. ſ. gr͡a. ſemẽ aũt dei deiformes facit. et multe cõſimiles auctoritates in ſacra ſcriptura accipi pñt. vñ dicimus ꝙ gr͡a facit deiformitatẽ quãtum ad actum primũ. Et cũ arguẽs obijcit ꝙ hoc mõ aĩa multo magis eſt deiformitas dei q͠ȝ gr͡a vl̓ alia qualitas reſpõdemus ex dictis. S. Tho. pª 2ᵉ. q. 110. arti. 2º. ad. 2ᵐ. ꝙ lꝫ gr͡a impfectiori mõ habeat eẽ in aĩa q͠ȝ aĩa ipa q̄ in ſe ſubſiſtit: eſt tñ nobilior q͠ȝ nã aĩe inquantũ eſt expreſſior ꝑticipatio diuine bonitatis. Idẽ in ſnĩa dicit in hac diſ. ar. 2º. ad. 3ᵐ. Qḋ aũt arguens dicit neqꝫ in nouo neqꝫ in veteri teſtamẽto precipi aut ꝑſuaderi ꝙ habeamꝰ aliquã formã que nõ ſit virtꝰ: reſpõdemus ꝙ q̇cq̇d ſit de hoc aſſumpto nã poſſet ꝓbari oppoſitũ: et tñ ex eo nõ ꝓbatur intentio arguẽtis. qm̃ precepta ⁊ exortationes ꝑ ſe et directe dant̃ de actibꝰ virtutũ. et ideo nimirũ ſi expreſſe nõ dent̃ de forma vl̓ q̄litate q̄ eſt principiũ mediatũ et remotũ ipoꝝ actuũ: dant̃ tñ implicite. ſicut eſt illḋ. ſancti-

ſtote qm̃ ego ſanctus ſum. et illud. ſtote ꝑfecti ſicut ⁊ pater veſter ⁊c̃. tale autem eſſe eſt ꝑ actum primũ q̇ eſt forma ſubſtantialis vl̓ accidentalis. ¶ Ad. 7ᵐ dicit̃ ꝙ procedit ex falſa imaginatione arguentis ꝙ. ſ. nos ponamus gratiã in aĩa ꝓpter hoc ſolum vt ſit quedam pulchritudo anime ⁊ ꝙ nõ ſit principium operationis. hoc aũt falſum ẽ. immo nos ponimus gr͡am ĩ aĩa per modũ forme vl̓ nature ꝑ̇ncipaliter vt ſit primũ principiũ operis meritorij. ad quod nõ ſufficerẽt virtutes ſine gratia cum ex ſe nõ habeãt efficaciã merendi vt ſupra deductũ eſt. et iterum qꝛ virtus preſupponit naturã in ordine ad quam eſt perfectio habẽtis. vñ phs. 7º. phy. diffiniens virtutem inquit. virtus eſt diſpoſitio perfecti. dico aũt perfectum qḋ eſt diſpoſitum ſm naturam. ex quo infertur ꝙ virtus vniuſcuiuſqꝫ rei dicit̃ in ordine ad aliquã naturã preexiſtentẽ. et ideo aliquid vere ⁊ ꝓprie eſt virtus rei ſm ꝙ cõgruit eius nature. vnde qḋ eſt virtus in leone vel in cane: nõ eſt virtus ĩ homine. ¶ Ad. 8ᵐ. negat̃ aſſumptum. nã non eſt ſimile de gratia corporali que fundat̃ in pluribus partibus corporis eo ꝙ eius ſubm ſit corpꝰ etherogeneũ: et de gratia aĩe que fundatur ĩ anime ſimplicitate nã requirit ſubm ſimplex ⁊ eſt participatio diuine ſimplicitatis. ¶ Ad. 9ᵐ. qḋ eſt durandi concedimus totum primũ proceſſum et ꝙ deſtructa gratia deſtruũtur oẽs virtutes theologice. neqꝫ obſtat ꝙ manere poſſint fides et ſpes quãtum ad ſubſtãtiam habitus. qꝛ non manent virtutes theologice de q̇bus argumẽtũ ꝓcedit. et de hoc dictum fuit in ſecundo notabili. ¶ Ad 10ᵐ. dicit̃ ꝙ ꝑ̇mum principium eſſendi in creaturis hꝫ ꝙ differat a principio operãdi: non qꝛ dat eſſe ſubale in quo arguẽs deceptus eſt: ſed quia eſt primum principium eſſendi. vnde quia gratia eſt primum principium eſſendi in eſſe ſupnaturali ⁊ deiformi: conſequens eſt ꝙ differat a ꝑ̇ncipio imediato operandi ſupnaturaliter quod ẽ virtus infuſa. neqꝫ valet quod arguens argumẽtat̃ econtrario. quia neqꝫ virtutes morales ſunt primum principium eſſendi in eſſe morali: neqꝫ virtutes ſupernaturales ſunt primum principiũ eſſendi in eſſe ſupernaturali. ſed primum principium eſſendi in eſſe morali eſt ipa anima ratiõalis a qua virtutes morales originem habent et ab anima ſicut a primo principio habent ꝙ perficiant in eſſe morali. vnde virtutes morales ſecũdarium principium ſunt in eſſe morali. et ipſum eſſe morale eſt ſecundarium eſſe. nam preſupponit eſſe naturale hominis quod dat anima et ab eo dependet et originatur. gratia autem licet

preſupponat naturã anime ꝓ ſubiecto: nõ tamen ab anima dependet originaliter cum excedat naturalem aïe capacitatẽ. ac per hoc neqꝫ ipm̃ eſſe ſupernaturale qđ dat gr̃a dependet ab aïa originaliter. vnde remanet ipſa gr̃a primũ principiũ eſſendi ſupernaliter. ex quo ſequitur ꝙ differat a principio imediato operãdi qđ eſt virtus ſupernalis. q̃uis autem per ſola principia nãlia nõ cõſtituatur hõ actu in eſſe morali: cõſtituitur tamẽ aptitudine ⁊ etiã actu mediãtibus virtutibus. pꝫ ergo falſũ eſſe fundamentum arguentis. ſ. ꝙ per virtutes morales cõſtituitur homo primo in eſſe morali. ¶ Ad. 11m. dr̃ ꝙ aſſumptum nõ eſt vniuerſaliter verũ ſicut pꝫ de potẽtijs aïe ⁊ de anima et de ꝓpria paſſione ⁊ ſubiecto ⁊ de creatura et de relatione eius ad deum. charitas autẽ ꝓcedit a gr̃a ad modũ ꝓprie paſſionis. ¶ Ad. 12m. negat̃ minor. et ad eius ꝓbationem dr̃ ꝙ primo ⁊ formaliter loquendo p̈mus actus charitatis nõ eſt facere hoiem deo charum ſed facere deum homini charũ. vt enim. S. Tho. dicit de. ve. q. 27. ar. 2°. ad. 5m. q̃uis prius ſit diuina dilectio qua deꝰ nos diligit q̃ dilectio qua nos eũ diligimꝰ: tñ de rõne charitatis per priꝰ eſt ꝙ deum faciat nobis charũ q̃ ꝙ nos deo charos faciat. primũ eñi ptinet ad dilectionẽ inquantũ eſt dilectio: nõ autẽ ſecundũ. neqꝫ ſecũdus actus q̃ eſt reddere opus meritoriũ eodem mõ conuenit gratie ⁊ charitati. nam gratie conuenit tanq̃ primo principio et mediato: charitati autem conuenit tanq̃ ſecundario et immediato. ¶ Ad. 13m. dicitur ꝙ gratia preeminet charitati. et ad auctoritatem auguſtini dr̃ ꝙ Aug. loquitur de donis q̃ ſunt virtutes ⁊ ordinant̃ directe ⁊ imediate ad operationẽ. vñ et ad cõfirmationem dicti ſubiungit. niſi ergo tãtum impartiat̃ cuiqꝫ ſpũs ſanctus vt eũ dei ⁊ ꝓximi faciat amatorem: a ſiniſtra nõ trãſfertur ad dexterã. neqꝫ ſpũs ſanctus ꝓprie dicitur donũ niſi ꝓpter dilectionẽ. hec ille. ecce ꝙ loquitur de dono charitatis prout ad operationem ordinatur. ẜm quam rõnem comparatio eiꝰ eſt ad dona que ad op̃ationem ordinant̃ que ſunt virtutes. ¶ Ad. 14m. pꝫ reſponſio ex his que dicta ſunt in tertio notabili ⁊ in reſpõſiõe ad. 2m Scoti cõtra primã concluſionem. ¶ Ad. 15m. dr̃ ꝙ lꝫ charitas poſſit deriuari a charis grece ꝓ eo ꝙ informat̃ ⁊ perficit̃ gratia: non tñ ideo ſequit̃ ꝙ ſignificet idẽ qđ gratia. nõ enim nomẽ ſignificat ſp̃ illud a quo imponit̃ vel deriuat̃ prout. S. Tho. notat. pª. p. q. 13. ar. 2°. ad. 2m. ¶ Ad ea q̃ ſecundo loco arguit Aureolus contra eandem concluſionẽ. Ad pm dicitur ꝙ virtutes infuſe fluunt a gratia ꝑ modum effectus formalis ꝓut. S. Tho. dicit in hac diſtinctione articulo. 4°. ad. 5m. et ad huius improbationem negatur aſſumptũ. imo effectꝰ formalis in creaturis differt realiter a forma. ¶ Ad 2m dicitur ꝙ ſi in minori intelligatur ꝙ in virtutibus ⁊ donis conſiſtit formalis ratio gratie participatiue: non concludit ꝓpoſitum arguentis. nã aliquid profluere poteſt ab illo a quo aliquid formaliter participat. ſi autem in minori intelligat̃ ꝙ in virtutibus et donis conſiſtit formalis ratio gratie. ſ. per ſe ⁊ eſſentialiter: minor ẽ falſa. et ad eius ꝓbationem dr̃ ꝙ gratia de qua nunc loquimur: dr̃ gratia q̃ eſt gratum faciens deo ad vitã eternam. ẜm quem modum dona ⁊ virtutes nõ faciũt deo gratum niſi per hoc ꝙ participant talem perfectionem a gratia vt ſupra deductũ fuit in tertio notabili: q̃uis per ꝓprias rationes habeant ꝙ faciant bonum et deo acceptum eo modo generali quo virtuoſus dicitur eſſe bonus et acceptus deo virtutes amanti ẜm ꝙ in ſe bone ſunt. ¶ Ad. 3m dicitur ꝙ dona ⁊ virtutes ꝓfluunt a gratia in animam mere naturaliter. et ad huiꝰ improbationem dicitur ꝙ aſſumptum eſt falſuꝫ. immo omnes virtutes etiam ſuperogationis et ipſa virginitas neceſſario ſunt connexe charitati et gratie quantum ad id quod in eis eſt formale. ſ. diſpoſitio et habilitas que eſt in preparatione animi: licet non ſemper quantum ad id quod eſt in eis materiale. vnde omnis habẽs gratiam habet virginitatis habitum quantum ad eiꝰ formale quia. ſ. eſt diſpoſitus ⁊ habilis ẜm preparationem mẽtis integritatem virginitatis ſeruare ſi poſſibile aut licitum ſit. nam nichil prohibet alicui virtutis habitum habenti nõ ſuppetere materiam ipſius virtutis. ſicut pauper virtuoſus habitum habet magnificẽtie licet nõ ſuppetat illi materia ad faciendos magnos ſumptus. Et accipitur iſta ſolutio ex reſponſione. S. Tho. ad ſimile argumentum. 2ª 2ᵉ. q. 152. ar. 3°. ad. 2m. ¶ Ad 4m patet ſolutio ex reſponſione ad. 2m. ſicut eñi multo perfectior ⁊ deo ſimilior eſt gratia q̃ virtutes: ita et ſingulari modo deus complacet in gratia ⁊ in habente gratiam ⁊ ad ſingulare et perfectiſſimum bonum illuꝫ acceptat. ſ. ad vitam eternam. ẜm quem modum deus non complacet in virtutibus niſi inquantum gratia informantur. neqꝫ ad illđ bonum acceptat virtutes hñtem niſi q̃ participat gr̃a. vt enim. S. Tho. dicit de veritate queſtione. 27. ar. 2°. ad. 4m. charitas non ſufficit ad merẽdũ bonũ eternũ niſi preſuppoſita idoneitate merentis que eſt per gr̃am. aliter eñi noſtra dilectio nõ eſſet tanto p̃mio digna. ¶ Ad

argumenta Scoti contra ſecũdam concluſioneʒ
Ad primum et ſecundum patet reſponſio ex his
que dicta ſunt in quarto notabili. et cum arguẽs
infert in ſecundo argumento. igitur nunc in via
erit anima beata: negatur ɔña. neqʒ valet eius
probatio. nam licet beatitudo habitualis ſit in
eſſentia anime ſubiectiue: non tamẽ eſt illi quid
eſſentiale. non enim omne quod eſt in eſſentia ẽ
rei eſſentiale. Et cum arguens dicit ꝙ nos poni
mus gratiam in via habere actum primum eiuſ=
dem rationis cum illo in quo eſſentialiter conſi=
ſtit beatitudo: concedimus de beatitudine habi
tuali. nam vt. S. Tho. dicit. pa2e. queſtione. lu.
arti. 3o. ad. 2m. gratia non eſt alia forma nume=
ro quantum ad ſubſtantiam a gloria ꝗuis ſit mi
nus perfecta. qm̃ ſicut charitas vie non euacua=
tur ſed perficitur in patria: ita etiam ⁊ de lumine
gratie eſt dicendum. quia neutrum in ſui ratiõe
imperfectionem importat. Idem i ſententia di=
cit. 2a2e. queſtione. 24. arti. 3o. ad. 2m. vbi di=
cit ꝙ gratia et gloria ad idem genus referuntur.
quia gratia nichil eſt aliud ꝗ quedam inchoatio
glorie in nobis. Et de veritate queſtiõe. 27. ar.
5o. ad. 6m. in fine. verũtamen ex his non ſequit̃
propoſitum arguentis. ſ. ꝙ anima nunc in via ſit
btã btitudine q̃ cõſiſtit in actu: lʒ poſſit cõcedi ꝙ
aĩa hñs grãm nũc in via ẽ btã habituali btitudi=
ne ⁊ ichoatiue nõ cõſumate aut cõpletiue. ¶ Ad
3m. dr̃ ꝙ quicq̃d ſit de maiori nã non eſt vlr̃ vera
ſi abſolute ⁊ ſimpliciter capiatur: et tamen mĩor
aſſumit duo falſa. vnum eſt ꝙ gratia perficit ani=
mam ſolũmõ in ordine ad actum meritoriũ. hoc
autem falſum eſt ſi intelligatur imediate. nam vt
ſepe dictum eſt ſupra: gratia per ſe et primo ꝑfi=
cit animam ſm ſeipſam conſtituens eam in eſſe
ſupernaturali ⁊ in natura ſingulari modo deifor
mi. aliud falſum eſt ꝙ actus meritorius ſit actus
ſolius voluntatis ſi intelligatur vt arguens vide
tur pretendere ſubiectiue. nam actus meritoriꝰ
eſſe poteſt ſicut ⁊ actus peccati elicitus ⁊ a ratio
ne et ab alijs potentijs in quibus ẽ ſubiectiue ꝓ=
ut. S. Tho. probat. pa2e queſtione. 74. articu=
lo ſecũdo. ꝗuis huiuſcemodi actus dicantur eſſe
voluntatis cauſaliter tanꝗ principij motiui. mo
uet enim voluntas alias potentias ad actꝰ ſuos.
¶ Ad cõfirmationem concedimus primam con
ſequentiam ſed ſecundam negamus. qm̃ vt. S.
Tho. deducit. pa2e queſtione. 114. articulo. 4o.
ad actum meritorium non ſolum confert perfe=
ctio gratie: ſed etiam motus liberi arbitrij inquã
tum eſt voluntarius. nam ad rationẽ meriti duo
requiruntur. vnum eſt ꝙ actus ſit voluntarius.
aliud eſt ⁊ magis principale ꝙ ſit gratia informa
tus. ex quo patet ꝙ ꝗuis perfectio anime que eſt
per gratiam redundet in actum intellectus vel
alterius potentie: non poteſt eſſe meritorius ſi=
ne actu voluntatis. argumentum autem proce=
debat ac ſi ſola perfectio gratie circũſcripta ope
ratione voluntatis ſufficeret ad actum merito=
riũ. Et per hec patet reſpõſio ad. 4m. peccatum
enim non dicat̃ eſſe in voluntate quaſi omne pec
catum ſit in ea ſubiectiue: ſed quia ſine actu volũ
tatis aut eius motione non eſt peccatum. ¶ Ad
5m. dicitur ꝙ peccat per equiuocationeʒ iuſticie.
nam iuſticia que formaliter eſt in voluntate ſub=
iectiue eſt iuſticia virtus. ſed iuſticia que eſt gra=
tia eſt forma quedam habitualis qua anima in
ſe iuſtificatur non ordinata immediate ad opera
tionem. verũtamen gratia poteſt dici iuſticia vir
tus denominatione cauſali non formali. gratia
nãqʒ cauſa eſt iuſticie virtutis cum ab ipã ꝓfluat
vt dictuʒ eſt ſupra. ¶ Ad. 6m negatur aſſumptũ.
et ad eius probationem dicitur ꝙ illa propoſitio
habet veritatem de perfectionibus connaturali
bus ⁊ proportionatis: non de perfectionibus ſu=
pernaturalibus ⁊ perfectibilibus improportiõa
tis quales ſunt gratia charitas fides ⁊ huiuſmo=
di. hec enim ſicut ſunt improportionata naturis
ſuorum perfectibilium: ita ⁊ ipſarum ordo ac cõ=
nexio non conſequitur naturalem ordinem ſuo=
rum perfectibilium ſed ordinationem dei infun=
dentis ⁊ proprias ipſarum naturas ſm quarum
rationem charitas maiorem habet cõnexionem
cum gratia ꝗ fides aut ſpes nam non põt nõ in=
formari ⁊ non perfici per gratiam ſicut ille. cuius
rationem aſſignat. S. Tho. 3o ſen. diſ. 27. q̃ſtio=
ne. 2a arti. 4o ſub. arti. 4o. quia charitas cum ſit
ex ſua ratione formali amicicia que requirit con=
uictum inter amatos: non poteſt eſſe charitas ni
ſi ſit ſimul participatio diuine vite que eſt ꝑ gra=
tiam. et ideo charitas ſine gratia eſſe non poteſt
quẽadmodum fides et ſpes. ¶ Ad. 7m. dicitur ꝙ
maior ſicut iacet eſt falſa. nam omnes habitꝰ vir
tutum infuſarum dati ſunt homini propter aſſe=
quendum deum per opus meritorium. hic enim
eſt finis vltimatus omnium virtutum preſertim
infuſarum. et tamen non oẽs virtutes infuſe ꝑfi=
ciunt volũtatem ſubiectiue. et licet volũtatis ſit
mereri vel cauſaliter vel elicitiue: eſt etiã intelle=
ctus ⁊ aliarũ potẽtiaꝝ elicitiue. ¶ Ad. 8m. negat̃
ɔña. nã lʒ itellectꝰ ſit prior volũtate quãtũ ad rõ
nẽ obti: voluntas tñ eſt prior quantũ ad rõnem
mouendi. nam voluntatis eſt mouere ⁊ intelle=
ctum et alias potentias ad ſuos actus. perfectio

autez gratie redundat ab eſſentia ad potentias
ſm ꝙ ordinant̄ ad opationē. vñ magis cõſequit̄
ꝙ prius natura perficiatur voluntas per gratiaz
q̄ȝ alie potentie cum voluntas ſit aliarum mo-
trix et imperatrix. ¶Ad.9m. dicitur ꝙ ex eo non
probatur ꝙ gratia ſit ſubiectiue in potentijs aīe
pluſq̄ȝ in eſſentia. nã ſicut potētie anime ſunt iua
riabiles circa eſſentiam aīe q2 ſunt ab ea inſepa-
rabiles: ita ⁊ eſſentia aīe eſt inuariabilis circa po
tētias cum ſit ab eis inſeparabilis. vñ argumētuȝ
nichil cõtra nos cõcludit. ¶Ad.10m. dr̄ ꝙ maior
eſt falſa. et cũ arguens dicit ꝙ eſſentia aīe nõ glo
rificatur niſi mediãte potentia: dr̄ ꝙ eſt verũ glo
rificatione q̄ eſt per operationē. ſed glorificatio
ne q̄ eſt per habitũ glorie ſicut per actum primũ
non glorificat̄ eſſentia mediante potētia. immo
ecõtra põ glorificatur per eſſentiam. ¶Ad.11m.
dicitur primo ꝙ arguens hoc argumentũ ex ſcri-
ptis Sancti Thome collegit. pa 2e queſtione qui
quageſima articulo ſecundo: et tamen eius ſolu-
tionem que ex dictis Sancti Doctoris ibi ſub-
iungit̄ tacuit. Dicimus ſecũdo ad formam argu-
mēti ꝙ procedit ex inſufficiēti diuiſiõe. nã preter
duos modos habitus quos arguēs aſſignat: eſt
terti9 quem. S. Doc. in loco prime allegato po-
nit ſm. ſ. ꝙ habitus aīe accipitur in ordine ad na
turam ſupiorem qualis ē grã. vnde. S. Tho. lo-
co preallegato ſic dicit. habitus importat diſpoſi
tionem quandam in ordine ad naturam vel ad
operationem. ſi ergo accipiatur habit9 ſm ꝙ hȝ
ordinem ad naturam ſic non põt eſſe in aīa: ſi tñ
de natura humana loquamur quia ipa anima eſt
forma cõpletiua humane nature. vnde ſm hoc
magis poteſt eē aliquis habitus vel diſpoſitio in
corpore per ordinē ad animam q̄ȝ in anima per
ordinem ad corpus. ſed ſi loquamur de aliqua ſu
periori natura cuius homo poteſt eſſe particeps
ſm illud. 2a. petri. po. vt ſimus conſortes natu-
re diuine: ſic nihil prohibet in anima ſȝ ſuam eēn
tiam eſſe aliquem habitum. ſ. gratiam vt infra di
cetur. ſi vero accipiatur habitus ī ordine ad ope
rationem: ſic maxime habitus inueniuntur ī ani-
ma inquantuȝ anima non determinatur ad vnã
ſed ſe habet ad multas quod requiritur ad habi
tum vt ſupradictum eſt. et quia anima eſt prin-
cipium operationuȝ per ſuas potentias: ideo ſȝ
hoc habitus ſunt in anima ſm ſuas potentias.
hec ille. ¶Ad argumentum ante oppoſitum reſ-
pondet Sanct9 Thomas in hac diſtinctione ar-
ticulo 4o. ad 4m. ꝙ gratia preueniens dicitur fi-
des. non ꝙ per eſſentiam gratia a fide non diffe
rat: ſed quia in iuſtificatione quam gratia cauſat
primus motus fidei inuenitur. et ideo cum habi
tudines ⁊ habitus per effectus nobis innoteſcãt
illud in quo primo gratia manifeſtatur eſt fides.
et propter hoc Auguſtinus fidem gratiam pre-
uenientem dicit. Similem reſponſionem ponit
de veritate queſtione vigeſima ſeptima articulo
ſecundo ad ſecũdum. Et prima ſecunde queſtio
ne.110. articulo tertio ad primum et in hoc arti-
culus terminatur.

¶Diſtinctio. xxvij.

Circa vigeſimaȝ ſeptimã
diſtinctionem q̄
ritur vtrum ha-
bens gratiã poſ-
ſit de condigno
mereri gloriam.
Et arguit̄ ꝙ ſic.
q2 id quod red-
ditur ſm iuſtum
iudicium: videt̄
eſſe merces condigna. ſed vita eterna redditur
a deo ſm iuſtum iudicium ſm illud ſecunda ad
thimotheum quarto. in reliquo repoſita eſt mi-
chi corona iuſticie quam reddet michi dominus
in illa die iuſtus iudex. ergo et cetera. ¶In oppo
ſitum arguitur. quia inter opera meritoria maxi
me videntur eſſe meritorie ſanctorum paſſiões.
ſed iſte non ſunt meritorie vite eterne de condi-
gno ſm illud Apoſtoli Romanorum octauo. nõ
ſunt condigne paſſiones huius temporis ad fu-
turam gloriam que reuelabitur in nobis. ergo et
cetera. ¶In hac queſtione erunt quattuor arti-
culi vt ſupra.

Quantuȝ ad ar-
ticulum primum eſt vna conclu
ſio ſcilicet ꝙ exiſtēs in gratia po
teſt per illam mereri vitam eter
nam de condigno. Hanc conclu
ſionem tenet Sanctus Thomas in hac diſtictio
ne articulo tertio. Et. pa 2e queſtione.113. articu-
lo tertio.

Quātum ad ar-
ticulū ſecundū arguit̄ cōtra pre
dicta. Et quidem durandus ar
guit primo contra hoc qḋ dictū
eſt ꝙ redditio premij ꝓ merito
pertinet ad iuſticiam diſtributiuam. Nam ſi ali=
cui qui ſeruit cōmunitati retribuat̄ merces ꝓ ſer
uitio impenſo: nō eſſet hoc iuſticie diſtributiue ẜ
commutatiue. quia cōſiderare habitudinem rei
ad rem vel actionis ad paſſionem nō habito reſ
pectu principaliter perſone ad perſonam perti=
net ad iuſticiam cōmutatiuā ⁊ non ad diſtributi=
uā. iuſticia enim diſtributiua per quam bona cō=
munia dant̄ ꝑſonis priuatis iquātum ſūt ꝑtes ci
uitatis: primo reſpicit ad ꝓportionem perſona=
rum. ex qua cōcludit ꝓportionem rerum diſtri=
buendarū. vt quanto ꝑſona maiorē principalita
tem hꝫ in ciuitate: tanto plura de bonis cōmuni=
bus recipiat. ſꝫ cōmutatiua iuſticia ecōtrario pri
mo reſpicit ad habitudinē rei ad rem ſicut in cō=
mutationibꝰ puta in emptiōe ⁊ venditiōe: vł ad
habitudinē actiōis ad paſſionez vt in iniurijs vi=
dicandis vel puniēdis. ad cōdicionem aūt ꝑſone
nunꝙ̄ ſi ſit ꝓuata ꝑſona. ſic igit̄ conſiderare habi
tudinē rei ad rem vel actiōis ad actionē ſiue i bo
nis ſiue in malis non habito principali reſpectu
ad habitudinem perſone ad perſonam: pertinet
ad iuſticiam cōmutatiuam ⁊ nō diſtributiuam. ẜ
in redditione premiorum ⁊ penarum ꝓ meritis
et culpis attēditur principaliter habitudo actio=
num. vt cuiꝰ actio fuit melior plus ꝓmietur: cuiꝰ
autem fuit deterior plus puniat̄. nec habetur reſ
pectus ad cōdicionem perſonarum niſi quatenꝰ
faceret differētiam actionū. igit̄ ⁊c̄. ℂ 2°. arguit
probando ꝙ male accipiat̄ equalitas ꝓportiōis
que ꝑtinet ad iuſticiam diſtributiuam. nā in iuſti=
cia diſtributiua nō attendit̄ proportio rerum ſꝫ
proportionem dātis ⁊ accipientis ſed ẜm ꝓpor=
tionem ꝑſonarum accipientiū. vt quanto q̇s ma
iorem ꝓncipalitatez hꝫ in cōmunitate: tāto plus
de bonis cōmunibus accipiat. in ꝓpoſito autem
nō ſeruatur iſte modus ꝓportionis. ſed ſeruatur
ꝓportio meriti ad premiū ẜm ꝓportionē meren
tis ⁊ premiātis ſeu dantis ⁊ accipientis qḋ nō cō
uenit diſtributiue iuſticie. alioq̇n ſi ꝓnceps diſtri=
bueret bona cōmunia alicuiꝰ ciuitatis ciuibꝰ: plꝰ
acciperet vnuſquiſꝙ̄ ꝙ̄ ſi ea diſtribueret ꝓcōſul.
et ſi ꝓportio meriti de cōdigno ad ꝓmiū ſic attē=
deret̄: illi q̄ locāt operas ſuas plus merent̄ ex cō
digno colēdo agros diuitis ꝙ̄ pauperis ⁊ operā
do i oꝑe regis ꝙ̄ ciuis qḋ eſt falſū. pꝫ ergo ꝙ red
dere ꝓmium ꝓ merito nō pertinet ad diſtributi=
uā iuſticiam ẜ ad cōmutatiuam q̄ reſpicit equali
tatem quātitatis. q̄ nullo mō eſt inter opus nr̄m
quantūcunꝙ̄ gr̄a informatū ⁊ gloriaz. ꝓpter qḋ
nōdum apparet qualiter poſſimꝰ gloriā mereri ex
condigno. ℂ 3°. Qꝛ illud qḋ dr̄ de motione ſpūſ
ſcti nō valet. qꝛ valor actus nunꝙ̄ eſt a motore
niſi ratione alicuius exn̄tis formaliter in actu vel
in pō elicitiua. agens enī non perficit paſſū ſꝫ ſe
ipm: ſed ſꝫ aliquid imiſſū ſibi. ſimiliter ſpūſſctūs
mouet ad actus q̄ non ſunt meritorij vt prophe
tare vt apparet de balaam numeri. 23. et. 24.
ℂ 4°. Quia illud quod dicitur de gr̄a ꝙ equa=
tur glorie in virtute qꝛ eſt eiꝰ ſeminarium: patet
ꝙ metaphorice dicitur. non enim eſt ſemē niſi reſ
pectu eorum que educuntur de naturali poten=
tia creature. quod non conuenit glorie ſicut nec
gratie. igit̄. ℂ 5°. Quia meritū de condigno du=
pliciter poteſt accipi. quia quoddam eſt merituꝫ
de cōdigno large ſumptū pro quadam dignita=
te quam deꝰ requirit in oꝑibus noſtris ex ſua or=
dinatione ad hoc vt remuneremur vita eterna.
et hec dignitas ē in nobis per gr̄am ⁊ charitatez
habitualem. aliud ē meritum de cōdigno ſtricte
et ꝓprie acceptū. et tale meritum ē actio volun=
taria ꝓpter quam alicui debetur merces ex iuſti
cia. ſic ꝙ ſi nō redderetur: ille ad quem pertinet
reddere iniuſte facit ⁊ eſt ſimpliciter et ꝓprie in=
iuſtus. et tale meritum de cōdigno inuenitur in=
ter homines. ſed nō eſt hominis ad deum. quod
patet. quia quod redditur potius ex liberalita=
te dantis ꝙ̄ ex debito operis non cadit ſub meri
to de condigno ſtricte ⁊ ꝓprie accepto vt expo=
ſitum eſt. ſed quicq̇d a deo accipimus ſiue ſit gra
tia ſiue gloria bonum temporale vel ſpirituale ꝓ
quocūꝙ̄ bono opere precedente in nobis: potiꝰ
et principalius accipimꝰ ex liberalitate dei ꝙ̄ red
datur ex debito operis. ergo nichil penitus cadit
ſub merito de condigno. maior patet ex ratione
meriti de condigno prius poſita. minor ꝓbatur.
quia facilius ⁊ minus eſt reddere equiualens eiꝰ
qḋ q̇s accepit ab alio ꝙ̄ eum conſtituere debito=
rem. quia ad conſtituendum eum debitorem re=
quiritur ꝙ plus reddat ꝙ̄ receperit vt ſic ratio=
ne pluris alius efficiatur debitor. ſed nullus po=
teſt reddere deo equiualens dicēte philoſopho
.8°. ethicorum ꝙ in his que ſunt ad deos et parē
tes impoſſibile ē equiualens reddere. ergo mul=
to minus ē poſſibile ꝙ de quocūꝙ̄ opere nr̄o deꝰ
fiat nobis debitor ita ꝙ ſi nō redderet debitū eēt
iniuſtus. ℂ 6°. Qꝛ et illud qḋ ſumus ⁊ quod ha=
bemus ſiue ſint boni habitus ſiue ſint boni actus

ſeu vſus: totũ eſt in nobis ex liberalitate dei gra
tis dãtis ⁊ conſeruantis. et quia ex dono gratui=
to nullus obligaꝛ ad dandũ amplius ſed potius
recipiens obligatur danti. idõ ex bonis habitibus
et ex bonis actibus ſeu vſibus nobis a deo datis
deus non obligaꝛ nobis ex aliquo debito iuſticie
ad aliqđ amplius dandum ita ꝙ ſi nõ dederit ſit
iniuſtus. ꝫ potiꝰ nos ſumꝰ deo obligati. et ſentire
ſeu dicere oppoſitũ eſt temerariũ et blaſfemum.
¶7°. Qꝛ ſi decedẽti in grã deꝰ non daret gloriã
nihil iniuſtũ faceret. et ſi hñti glĩam eam auferret
nõ eſſet iniuſtus. ĩnimo ſi quis cõquereretur de
hoc: poſſet ei deꝰ dicere illud euãgelij. an nõ lꝫ mi
chi qđ volo facere. an oculus tuꝰ neqꝫ eſt qꝛ ego
bonꝰ ſum. et ille q̃ hoc patereꝛ: deberet dicere il=
lud Job p°. dñs dedit dñs abſtulit ſicut dño pla=
cuit ita factũ eſt. ſit. n. d. b. ¶8°. Qꝛ cũ oẽ bonum
ſit ex dono gratuito dei: ex hoc ꝙ deꝰ dat quedã
nõ obligaꝛ ad dandum alia ita vt nõ dãdo ſit in=
iuſtus. et ſi quid pro bonis opibus nobis daꝛ vel
reddiꝛ: potius eſt et principalius ex liberalitate
dei dãtis ꝙ̃ ex debito nr̃i opis. ¶9°. Qꝛ ſi deus
conſtituiꝛ nobis debitor: aut hoc ẽ ex nr̃o opere
aut ex ſua ꝓmiſſione quã exprimit ſcriptura iaco
bi. p°. btũs vir q̃ ſuffert tẽptationẽ ⁊c. ſequiꝛ acci
piet coronã vite quã repromiſit deꝰ diligẽtibꝰ ſe.
ſi dicaꝛ primũ: tũc ꝓcedũt argumẽta ꝓcedentia.
ſi dicaꝛ ſecundũ: nõ valet ꝓpter duo. pmo qꝛ di=
uina ꝓmiſſio in ſcripturis nõ ſonat in aliquã obli
gationẽ: ſꝫ inſinuat mãm diſponi diuina liberali=
tate. ſecũdo qꝛ qđ non reddiꝛ ex debito precedẽ
tis operis ſꝫ ex ꝓmiſſione precedente: nõ reddiꝛ
ex merito operis de cõdigno ſed ſolũ ⁊ principa
liter ex ꝓmiſſo. et ita non eſt ſibi illud debitũ de
quo loq̃mur. et ſic patet ꝙ meritum de cõdigno
ſtricte et ꝓprie ſumptũ videlꝫ pro actiõe volun
taria ꝓpter quã operanti debeꝛ merces ex iuſti=
cia ſic ꝙ ſi nõ reddatur: ille ad quem ptinet red=
dere iniuſte facit ⁊ eſt ſimpliciꝛ et ꝓprie iniuſtus:
nõ eſt hois ad deum. ¶10. Qꝛ ꝓpter tale meri=
tum cũ ſit homini ſimpliciter ĩpoſſibile. nõ eſt ne
ceſſe ponere ĩ nobis grãm vel charitatem habi=
tualem ⁊ ſi poneretꝛ fruſtra poneretꝛ. ſed ſolum ꝑ
grãm eſt ĩ nobis illud meritũ de cõdigno qđ deꝰ
ex ſua gratuita ordinatiõe reqrit in operibus no
ſtris ad hoc vt remuneremur vita eterna. et hoc
meritũ eſt mediũ inter meritũ qđ eſt ſimpliciter
de cõgruo ⁊ ante grãm: et meritũ qđ eſt ſimplici
ter de cõdigno. et ideo cõparatum ad vtrũqꝫ po
teſt dici vtrũqꝫ. qꝛ cõparatum ad meritum ante
grãm poteſt dici de condigno. et cõparatum ad
meritũ ſimplr̃ de condigno põt dici de congruo.

¶11°. Qꝛ huic ſententie cõcordat cõis doctrina
. S. Tho. pª 2ᵉ. q. 114. arti. p°. ꝙ ſicut reddere iu
ſtũ precium ꝓ re accepta ab aliquo ẽ iuſticie: ita
recompenſare mercedem vel premium laboris
eſt actus iuſticie. et ideo in illis in quibus eſt ſim
pliciter iuſtum: eſt etiam ſimpliciter rõ meriti et
premij ſeu mercedis. in q̃bus autꝫ nõ eſt ſimpli=
citer iuſtum ſed ꝺm quid: ĩ his nõ eſt ſimpliciter
rõ meriti ſed ꝺm quid. Inter hoiem aũt ⁊ deum
non poteſt eẽ iuſtum ſimpliciter ſicut neqꝫ equa=
le ſꝫ ſolum iuſtũ ꝺm quid. ſ. dñatiuum. qꝛ totũ bo
num qđ eſt hominis: ẽ dei et a deo multo ampliꝰ
ꝙ̃ actiões ſerui ſint dñi ſui in humanis. ꝓpter qđ
meritũ hois apud deum nõ põt eſſe ſimpliciter
meritũ de cõdigno ſed ſolum ꝺm pſuppoſitionẽ
diuine ordinationis. ita. ſ. vt hõ id conſequatur
a deo per ſuã operationẽ quaſi premiũ vel mer=
cedem ad quod ei virtutem operãdi deputauit.
que virtus operandi ad merendum beatitudi=
nem eſt non ſolum potentia voluntatis ſed ha=
bitus gratie vel charitatis. ¶12°. Quia ſi oppo
ſitũ dicatur: hoc erit potiſſime propter duo. pᵐ
eſt. quia per peccatum quis poteſt mereri penã
de condigno. et ideo videtur ꝙ ſimiliter ꝑ opus
bonũ quis poſſit mereri gloriam de condigno.
ſecundum eſt propter auctoritatem apoſtoli di=
centis ꝙ premium vel corona redditur ex iuſti=
cia. ſed neutrum horum valet. non quidem pri=
mum quia non eſt ſimile de merito et de demeri=
to. quia qui in toto alteri obligatur: tanto ex ſua
ingratitudine plus demeretur quanto plus reci
pit. ſed qui totum habet ab aliquo: totum ei de=
bet nec poteſt eum conſtituere debitorem quod
requiritur ad meritum de condigno vt dictum
eſt. ſecundum ſimiliter non debet mouere. quia
apoſtolꝰ non dicit ꝙ corona glorie reddatur ꝺm
iuſtum iudiciũ: ſed ꝙ redditur a iuſto iudice quia
a dño qui ẽ iuſtus ⁊ miſericors. ſed miſericordiã
oſtendit coronando beatos qui ex condigno nõ
poſſunt mereri. iuſticiam vero puniendo malos
qui ex condigno poſſunt demereri. nec tamẽ etiã
eis reddit ꝺm rigorem iuſticie quos iuſte poſſet
annichilare.

QVantuꝫ ad ar=
ticulũ tertiũ pmo notãdũ eſt ꝑ=
ut phs docet. 5°. ethi. ꝙ iuſticia
eq̃litatẽ importat in acceptioni
bus ⁊ dationibus. ex quo habet
ꝙ iuſticia proprie dicta ſit ad alterum. nichil enĩ
ꝓprie loquendo eſt ſibi equale ſꝫ alteri ad alteꝝ

quidē.ſ.ſuppoſitum. vñ iuſticia ꝓprie dicta requi
rit diuerſitatem ſuppoſitorum: q̄uis metaphori-
ce in vno ⁊ eodē hoīe dicatur eſſe q̄dam modus
iuſticie ſm ꝙ rō imperat iraſcibili ⁊ cōcupiſcibili
et ſm ꝙ ipē rationi obediunt. ⁊ vniuerſalr ſm ꝙ
vnicuiqꝫ parti hoīs attribuit̄ qđ ei cōuenit. Pre-
dicta aūt equalitas duplr contingit. Uno mō in
mutua datiōe ⁊ acceptiōe duarū perſonarum. et
ſm hanc equalitatē accipit̄ ſpēs iuſticie cōmuta-
tiue q̄ cōſiſtit in cōmutationibus vt in emptione
et in venditiōe ⁊ in retributionibꝰ ꝓ meritis et i
actionibus ⁊ paſſionibꝰ inter duas pſonas in qui
bus accipit̄ medium ſm equalitatē recōpenſatio
nis. Alio mō eq̄litas attendit̄ nō inter dantez et
accipientē vel inter agentē et patientē: ſed inter
duas pſonas recipiētes a tertia ſm cuiuſlꝫ digni-
tatem ⁊ merita. et in hac eq̄litate cōſiſtit iuſticia
diſtributiua. in pͥma aūt ſpē iuſticie.ſ. cōmutatiue
requirit̄ equalitas quātitatis vt.ſ. tantū quis ac-
cipiat quantū dedit ſm valorem. accipit̄ eni me-
diū in iuſticia cōmutatiua ſꝫ eq̄litatem rei ad rē.
in ſecūda aūt ſpecie.ſ. iuſticie diſtributiue req̄rit̄
equalitas nō quātitatis ſed ꝓportionis. eo ꝙ in
iuſticia diſtributiua mediū accipit̄ non ſm equa
litatē rei ad rem.ſ. date ⁊ accepte: ſed ſm equali-
tatem ꝓportionis perſone ad pſonam ī meritis
et dignitate. ita vt cōſideratis meritis ⁊ dignita
te vtriuſqꝫ pſone: tantū ꝓportionaliter recipiat
vnus quātū alter: lꝫ quātitas ab vtroqꝫ accepta
nō ſit ſm ſe equalis. ¶ Sꝫ qꝛ dictū eſt ſupra ꝙ in
retributione ꝓ meritis locum hꝫ iuſticia cōmuta
tiua: aīaduertendum eſt ꝙ eq̄litas in retributiōe
pro meritis dupliciter pōt conſiderari. Uno mō
inter dantem et accipiētem ita ꝙ dans ſeu retri-
buēs tantū quātitatis ſm valorem dat vel retri
buit quātum accipiēs illi meruit ſiue obſequia ſi-
ue aliđ genus cōmodi exibendo. et huiuſcemodi
equalitatē ſeruare ptinet ad iuſticiā cōmutatiuā.
Alio mō pōt cōſiderari equalitas in retributione
pro meritis nō inter dantē vel retribuentē ⁊ reci
pientē ſed inter plures recipiētes retributionem
pro meritis ab aliq̊. qñ.ſ. equale premium illis re
tribuit̄ ꝓportionaliter ſm eoꝝ merita redūdan-
tia in dignitatem perſonarum. et iſto mō ſeruare
equalitatez in retributiōe pro meritis ptinet ad
iuſticiā diſtributiuam. que vt dictū eſt ſupra: eq̄li
tatē ſeruat inter recipientes vt.ſ. tātum vnꝰ reci-
piat quantum alius: non ſm quantitatem rei ac
cepte ſed ſm proportionem ī reſpectu ad ipſorū
merita ⁊ dignitates. neqꝫ fiat vis in nomine retri
butionis. nā loquendo iſto ſecūdo mō de retribu
tione: omnis retributio hꝫ vim diſtributiōis que
proprie attendit̄ inter plures recipientes. et de
hac cōſideratione retributionis ꝓ meritis debet
intelligi dictū. S. Tho. in hac diſ. arti. 3° in.c. vbi
loquens de retributiōe qua deus premiuꝫ bonis
retribuit ſic dicit. in redditiōe aūt premij ad me-
rita magis ſeruat̄ forma diſtributionis cum ipſe
ſcꝫ deus vnicuiqꝫ ſm opera ſua reddat: q̄ꝫ cōmu-
tationis cū deus a nobis nichil accipiat. hec ille.
et q̄dem ꝓpter inaduertentiā aut fortaſſe ꝓpter
ignorantiā huius duplicis cōſideratiōis que hꝛi
pōt in redditione ꝓ meritis: aliq̄ putant contra
.S. D. calumniā ſuſcitare obijciētes cōtra verba
premiſſa ꝙ in redditione premij ꝓ meritis locuꝫ
nō habeat iuſticia diſtributiua ſed commutatiua
dūtaxat. oīa nāqꝫ ipſoꝝ argumenta procedūt de
redditiōe premij pro merito ſm primā cōſidera-
tionem cōſiderando.ſ. retributionem aut premij
redditionē ſm equalitatē int̄ dantē vel retribuē
tem ⁊ eum cui fit retributio. cū tñ ſanctus doctor
in loco p̄allegato loquat̄ de redditiōe premij ꝓ
meritis in ſecūda cōſideratione ꝓut.ſ. equalitas
ſeruatur nō inter dātem ⁊ recipientē ſed int̄ plu-
res ab aliquo recipientes ſm proportionem ad
eoruꝫ merita ⁊ dignitates. vnde ⁊ rationem aſſi
gnat. quia deus nihil a nobis accipiens: vnicuiqꝫ
reddit ſm opera ſua. ex quo manifeſte apparet
ꝙ loquitur de equalitate redditiōis pro meritis
ſeruata inter plures recipientes quod eſt iuſticie
diſtributiue: non inter dantem ⁊ accipientem in-
ter quos equalitatem ſeruat iuſticia commutati
ua. de qua ſtatim ſubiungit ꝙ metaphorice dici
poteſt inter deum et nos inquantum deus vide
tur a nobis accipere noſtra opera in eo ꝙ ea ac-
ceptat ⁊ quaſi retribuat vl̄ reddat premium pro
eo quod accepit. hoc autez ſatis improprie ⁊ me
taphorice dictum eſt. ex quo inferimus de men-
te Sācti Thome ꝙ iuſticia diſtributiua proprie
deo conuenit reſpectu creaturarum inquantum
ſcꝫ equalitatem proportionis ſeruat in commu-
nicatione bonorum ſuorum dans vnicuiqꝫ pro-
portionaliter ſm ſuum modum. ſed iuſticia com
mutatiua per quam equalitas conſtituitur inter
dantem et recipientem: deo competere non po-
teſt ſm ꝓpriam acceptionem ī reſpectu ad crea-
turam. quia beneficia dei merita creature ſuper
excedunt. verum ꝙ quia inter deum dantem et
creaturam recipientem poteſt attendi quidam
modus equalitatis proportionis inquantum.ſ.
ita ſe habet deus in retribuendo ad id quod ſue
magnificētie ⁊ pietati debet̄ ſicut creatura ad id
qđ ei competit ꝓ ſua paruitate: quidam modus
cōmutatiue iuſticie conſiderari pōt in deo reſpe-

ctu creature impropriꝰ tñ multo plus ꝙ̃ inter pa
trem et filiũ et dñm et ſeruũ inter quos ſm phm
5°. ethi. nõ inuenitur ꝓprie iuſticia. Et hoc expſ-
ſe. S. T. dicit. 4°. ſen. diſtin. 46. q. p^{a}. ar. primo
ſub arti. p° in corpore. vbi et accipitur ratio diſti
ctionis ſupra poſite.

Secũdo Notãdũ eſt ꝙ meritum dicit̃ i reſpectu ad ꝓmiũ.
eſt eni meritũ opꝰ cui debet̃ premiũ. in rõne ergo
meriti rõ debiti implicat̃ in ordine ad premiũ. de-
bitũ autẽ equalitatẽ inportat eiꝰ qđ debet̃ ad id
pro q̊ debet̃. vñ ſicut duplex eſt equalitas. ſ. quã-
titatis ⁊ ꝓportionis: ita et eſt duplex modꝰ debi
ti. vnꝰ ẽ q̊ đbet̃ eq̃le ſʒ quãtitatẽ: ⁊ iſte modꝰ đbi
ti attẽditur in iuſticia cõmutatiua ꝓprie dicta ꝑ
quã redditur equiualẽs ſm quantitatẽ rei. alius
modus debiti ẽ ſm equalitatẽ ꝓportionis. ⁊ iſte
ſubdiuidit̃. qm̃ equalitas ꝓportionis põt atten-
di dupliciť. vno modo inter dantẽ ⁊ accipienteʒ
quãdo. ſ. id quod dat̃ equalit̃ ſe habet ad eũ qui
dat ſicut id qđ repẽditur ad eum q̊ repẽdit. ⁊ mo
dus debiti q̃ cõſequit̃ huiuſcemodi equalitatẽ ꝓ-
portionis: attẽdit̃ in iuſticia cõmutatiua impro-
prie dicta q̃ inuenit̃ inter deũ et creaturã ⁊ pr̃em
et filiũ et dñm et ſeruũ. quam phs. 5° $metha^{e}$. ap
pellat ꝑ ſimilitudinem dictã. et eſt modus debiti
cõſimiliter impropꝛ̃e dictꝰ ex parte dei ⁊ patris ac
dñi. quãtũcũꝫ eni deo creatura obſequat̃: nõ ꝓ-
prie ꝯſtituit deũ ſibi debitorẽ. eo ꝙ quecũꝫ crea
tura deo retribuere põt: accepit a deo. iuxta illud
apl̃i quid habes qđ nõ accepiſti? et iterũ quis pri
mo dedit. ſ. deo ⁊ retribuet̃ illi quaſi dicat nullus.
cõſimilit̃ ſuo modo neꝫ filius patrẽ neꝫ ſeruus
dñm poteſt ſibi cõſtituere debitorem vt phs pro
bat. 5° et. 8° ethi. verũtamẽ q2 deꝰ in cõferendo
vel retribuẽdo bona creature: facit quod debitũ
eſt ſue maieſtati et magnificẽtie et ordini proui
dentie ſue ſm diſpoſitioneʒ ſue ſapiẽtie: cõſidera
tur in diuinis largitionibꝰ et retributionibꝰ q̃dã
modꝰ debiti impropriꝰ tamẽ cũ nõ ſit ad alteruʒ
ſed ad ſeipm̃. ſui autẽ ad ſe non eſt ꝓprie debitũ
ſicut neꝫ iuſtũ. et cõſimiliter ſuo modo in his q̃
pater impẽdit filio et dominꝰ ſeruo facit id quod
ſibi debitum eſt. hic ſm dominatiuaʒ: ille ſm pa-
triam poteſtatem. poteſt alio modo accipi equa
litas ꝓportionis non inter dantem et accipien-
tem mutuo ſed inter duos vel plures accipiẽtes
ab aliquo. de qua dictum eſt in precedente nota-
bili ꝙ attenditur inꝙ̃m tantum vnus accipit quã
tum alius non ſm quantitatem rei accepte ſʒ ꝓ-
portionaliter ad vniuſcuiuſꝫ meritũ et dignita
tem. et ſm huiuſmodi equalitatem ꝓportionis
accipitur alius modus debiti qui attendit̃ in iu-
ſticia diſtributiua. et iſte modus debiti eſt propꝛ̃e
dictus quemadmodum et eſt ꝓprie dicta iuſticia
diſtributiua. huiuſcemodi enim ratio debiti eſt q̃
lis ꝓprie cõuenit iuſticie diſtributiue. in qua ſicut
equalitas attenditur non inter dantem et acci-
pientem ſed inter plures accipientes: ita et debi
tum attendit̃ inter ipos accipientes inꝙ̃m vnuſ-
quiſꝫ recipit ſm ꝙ ſibi debet̃ iuxta merita ⁊ dig-
nitates. ita ꝙ in iuſticia diſtributiua non eſt hoc
debitum iſti et illud alij propterea ꝙ largiens vl̃
diſtribuens debitor ſit illud vel tãtũ ſibi dare. nã
põt ſola liberalitate bona ſua illis diſtribuere ꝓ-
portionaliter ſm ꝙ ſingulorũ gradꝰ exigit vt no
tat. S. T. in hac diſti. arti. 3°. ad. 4^{m}. ſed eſt hoc
debitum iſti in reſpectu ad id quod eſt debitũ al
teri cõſideratis meritis et dignitatibus perſona-
rum. Accipiuntur premiſſa ex dictis. S. Tho. in
hac diſtin. arti. 3°. Et. 4°. ſentẽ. diſtin. 46. q. p^{a}
ar. p°. in. c. et ad. 4^{m}. Et p^{a}. ꝑ. q. 21. ar. p° ad. 3^{m}.

Tertio Notandum eſt ꝓut accipit̃ ex dictis. S. Tho. ꝓma ꝑte
. q. 21. ar. p°. ad. 3^{m}. ꝙ iuſticia qñꝫ dicit̃ in deo cõ
decẽtia ſue bonitatis: quandoꝫ vero retributio
pro meritis. vtroꝫ autẽ modo aliter et aliter ac
cipitur ratio iuſticie ſicut et rõ debiti. Pro cuiꝰ in
tellectu cõſiderandũ eſt ꝙ in opatione diuina de
bitũ dupliciter attẽdi põt. Uno modo ſm ꝙ ali-
quid deo debet̃. Alio modo ſm ꝙ aliq̃d debetur
rei create. et vtroꝫ modo deꝰ debitũ reddit. de
bitũ enim eſt deo vt impleat̃ in rebus id qđ eius
ſapientia et volũtas habet et qđ ſuam bonitatẽ
manifeſtat: et ſm hoc iuſticia dei reſpicit decẽtiã
ipſius ſm quã reddit ſibi quod ſibi debet̃. debitũ
eſt etiã alicui rei create ꝙ habeat id qđ ad ipſam
ordinatur ſiue ex cõdicione nature ſiue ex ꝓpria
operatione. ſicut homini eſt debitũ ꝙ habeat ma
nus et ꝙ ei alia animalia ſeruiãt. et ſic etiam deꝰ
operat̃ iuſticiã quãdo dat vnicuiꝫ quod ei debe
tur ſm rõnem ſue nature et condicionis. ſed hoc
debitũ dependet ex primo. q2 hoc vnicuiꝫ debe
tur qđ eſt ordinatũ ad ipm ſm ordinẽ diuine ſa-
pientie. et licet deꝰ hoc modo debituʒ alicui det:
nõ tamẽ ipe eſt debitor. q2 ipſe ad alia nõ ordina
tur ſed potius alia in ipm. primꝰ autẽ modus de
biti attẽdit̃ in iuſticia dei q̃ eſt condecẽtia ſue bo
nitatis et magnificentie. q̃ iuſticia eſt improprie
⁊ quaſi metaphorice dicta ſicut et ipſe modus de
biti eo ꝙ nõ ſit ad alteꝝ ſed ſui ad ſe. ſecundꝰ ve-
ro modꝰ debiti attendit̃ in iuſticia dei ſecũdo mo
do dicta que dicitur retributio ꝓ meritis q̃ iuſti-

cia eſt dei ad creaturã. ¶Sed animaduertendũ
eſt ꝙ meritum alicuiꝰ rei dupliciť põt accipi. vno
modo large et quaſi abuſiue ꝓ omni eo qđ eſt de
bitum rei ſiue ex natura ſua ſiue ꝑ operationẽ vel
quomodolibꝫ aliť. et iſto modo oĩs diuina lar=
gitio qua creaturis cõfertur ⁊ largiť id qđ ꝓpꝛium
et cõueniẽs eſt earũ naturis: põt dici retributio
ꝓ meritis quia fit ꝓut ẽ illis debitũ et cõueniẽs.
et iſto modo videť. S. Doc. capere retributionẽ
ꝓ meritis vbi ꝓxime allegatũ eſt. ¶Alio modo
nomẽ meriti accipiť ꝓpꝛie et in vſu doctoꝝ lo=
quẽtiuꝫ ꝓut ſignificat opus volũtariũ cui debeť
pꝛemiũ vel merces. et licet de ꝟtute ſermõis hu
iuſmodi meritum dici poſſit reſpectu quoꝝlibet
bonoꝝ tẽpoꝛalium. ſ. et eternoꝝ: et tñ ſcḋm ꝙ do=
ctoꝛes theologi de merito cõſueuerũt loqui: pꝛo
pꝛie dꝛ reſpectu bonoꝝ eternoꝝ ꝓut. S. T. no=
tat. 3°. ſen. diſti. 18. ar. 2°. in. coꝛ. ita vt meritũ di
cať opus volũtarium cui ꝓ pꝛemio vel mercede
debenť bona eterna. hoc aũt cõtingit dupliciter
vel de cõgruo vel de cõdigno. et ſcḋm hoc accipiũ
tur due ſpẽs meriti. vna q̄ dicitur meritũ de con=
gruo. alia q̄ diciť meritũ de cõdigno. Diciť auteꝫ
meritũ de cõgruo opꝰ qđ ex natura ſua non facit
pꝛemiũ ſibi debitũ. qđ cõtingit qñ inter meritum
et pꝛemiũ nõ inueniť quãtitatis equalitas ſcḋm re
ctã extimationẽ: ſed p̄miuꝫ tribuiť ꝓ merito libe=
ralitate dantis. et diciť meritũ de cõgruo ea rõne
qꝛ nõ ex natura opis ſed ex cõgruẽtia et liberali=
tate dantis p̄miuꝫ ſibi debeať. meritũ vero de cõ
digno diciť opus volũtariũ qđ per equiualẽtiaꝫ
p̄miũ facit eſſe ſibi debituꝫ. et hoc cõtingit qñ inť
p̄miũ et meritũ inueniť quãtitatis equalitas ſcḋm
rectã extimationẽ valoꝛis. huiuſcemodi ãt eq̄li=
tas dari nõ põt inter opꝰ voluntariũ quãtũcũqꝫ
ꝟtuoſuꝫ ſit ⁊ inť pꝛemiũ gloꝛie qđ eſt vita eterna
cõſiderata opis natura. nã vt apl's dicit Ro. 8°.
nõ ſunt cõdigne paſſiones huiꝰ tẽpoꝛis ad futurã
gl'iam q̄ reuelabiť in nobis. acquiriť tamẽ operi
pꝛedicta valoꝛis eq̄litas virtute gr̄e ſpũs ſancti
qua infoꝛmať. de q̄ Johãnis. 4° dictũ ẽ ꝙ fiet in
eo aquã gr̄e habẽte fons aque ſaliẽtiſ in vitã eter=
nam. gr̄a ſiquidẽ ſpũs ſancti diciť ſaliens in vitã
eternã qꝛ et ipſa meritoꝛie vitaꝫ eternam attigit
et nos in vitã eternã ſalire facit. hẽt eni gr̄a tãtã
vim ex influẽtia ſpũs ſancti a quo in nos deriua=
tur ꝙ ꝑ eam ſpũs ſanctꝰ vere nos inhabitat ⁊ in
filios dei nos regenerat faciens nos diuine cõſoꝛ
tes nature vt diciť. 2ª Petri p̄mo. et ip̄a opera
nr̄a meritoꝛia et cõdigna facit vite eterne. Un=
de ꝑ gr̄am gratũ facientẽ triplici ratione fiũt ope
ra nr̄a meritoꝛia vite eterne de cõdigno vt ex di
ctis. S. Tho. accipiť. pª. 2ᵉ. q. 114. ar. 3°. vna eſt
qꝛ cum ꝑ gr̄am ſpũs ſanctꝰ inhabitat mentẽ no=
ſtram: eficit ꝙ nr̄a opera elicita ſint a ſpũ ſancto
nobis coopante ac ꝑ hoc vt quodã motionis in=
fluxu ꝟtutẽ habeãt ſpũs ſancti et ſint ꝑ equiualẽ=
tiam vite eterne cõdigna. Secunda ratio eſt qꝛ
cum ꝑ gr̄am diuine ſimus cõſoꝛtes nature inq̄ꝫᵐ
eſt quedã dei participatio: dũ ꝑ gr̄am regenera=
mur: i filios dei adoptamur. ex q̊ fit vt iure adop
tionis đbita ſit nobis eterne gloꝛie hereditas ſcḋm
illud Ro. 8°. ſi filij et heredes. qđ autẽ iure ẽ de=
bituꝫ: cõdigne acquiriť et poſſideť. Tertia rõ eſt
qꝛ gr̄a ſpũs ſancti cum ſit q̄daꝫ gloꝛie eterne in=
choatio in hac vita nec ſit alterius ſubſtantie ꝑfe
ctio pꝛout. S. Tho. notat. pª. 2ᵉ. q. 111. arti. 3° ad
2ᵐ. Et de. ve. q. 27. ar. 5°. ad. 6ᵐ. quãuis ſit al=
terius mẽſure ꝑfectio: adequať non actu ſed ꝟtu
te ipſi eterne gloꝛie. queadmodũ et ſemẽ arboꝛũ
in quo eſt ꝟtus ad totã arboꝛẽ dꝛ equale toti ar=
boꝛi in ꝟtute. ac ꝑ hoc gr̄a habet vim vt opa nr̄a
gr̄a et charitate infoꝛmata: condigna faciat vite
eterne ꝑ ꝟtutis equiualẽtiã adiũcta diuina oꝛdi=
natione ex qua opa gr̄e in hac vita cõplementũ
habẽt equiualẽtie et cõdignitatis ad eternã glo
riã. ita vt quãtitatẽ mẽſure qua gl'ia gr̄am ſtatus
vie excedit: diuina voluntas et pꝛeoꝛdinatio ſu=
pleat. huiuſcemodi aũt operũ gr̄e cõdignitatem
ad eternã vitaꝫ: inſinuat apl's Paulꝰ. 2ª ad thi=
mo. 4°. vocãs coꝛonã ſibi reddendã ꝓ bono cer
tamine: coꝛonã iuſticie. ait eni. bonũ certamẽ cer
taui curſum cõſumaui fidẽ ſeruaui. in reliquo re=
poſita ẽ mihi coꝛona iuſticie quam reddet mihi
dñs in illa die iuſtus iudex. neqꝫ eni coꝛona iuſti=
cie vocareť ſi ꝯdigne ꝓ meritis ñ dareť. ¶Sꝫ his
obſtare videť qđ ipſe idẽ apl's Ro. 6° dicit. gr̄a
dei vita eterna. ſi aũt ex gr̄a: nõ iã ex debito red=
ditur vl' ex cõdigno. ſed cõſiderandũ eſt ꝙ vita
eterna et iuſte ꝓ meritis a deo reddiť: et eius mi
ſeratione et ꝑ gr̄am nobis donať. Pꝛimũ enim
verũ eſt. qm̄ opa gr̄a et charitate infoꝛmata eq=
ualentiã et cõdignitatẽ habẽt ad vitã eternã mo
dis et rõnibꝰ ſupꝛa expoſitis. ſecũdũ iterum veꝝ
eſt. qꝛ ꝙ opa nr̄a bona ſint et gr̄a ac charitate in=
foꝛmata ac ꝑ hoc ꝙ digna et meritoꝛia ſint vite
eterne: dei miſeratione et ꝑ eiꝰ gr̄am fit qui et bo
nam volũtatẽ et opandi efficaciã et gr̄am et cha
ritatẽ qua opa nr̄a meritũ habẽt de cõdigno ip̄e
nobis ſua pietate ac largitate dõauit. deꝰ eni ẽ vt
apl's clamat q̊ opatur in nobis et velle ⁊ ꝑficere
.i. opari ꝓ bona volũtate. neqꝫ ſufficiẽtes ſumus
vt idẽ apl's alibi dicit cogitare bonum ex nob̄ q̄ſi
ex nob̄ ſꝫ ſufficiẽtia nr̄a a deo ẽ. ꝓpť qđ alio loco

idem ap̄ls dicit.nō eſt volētis neq̄ currentis ſed dei miſerētis. vn̄ et ſup illud Ro.6°.gr̄a dei vita eterna:gloſa et videt̄ eē Auguſtini ex libro d̄ gr̄a et libero arbitrio vtrūq̄ aſſerit et q̄ vita eterna reddit̄ iuſte ꝑ meritis et q̄ dei miſeratione ac ꝑ eius gr̄am reddit̄.nā cū ap̄ls dixiſſet ſtipēdia.n. peccati mors:gr̄a aūt dei vita eterna inq̄t gloſa. potuiſſet etiā dici ſtipēdiū iuſticie vita eterna. ſ3 maluit dicere gr̄a dei vita eterna: vt intelligere=mus deū ad vitā eternā pro ſua miſeratione nos ꝑducere nō meritis. vnde vita eterna q̄ in fine a deo meritis ꝓcedentib⁹ reddit̄ que non a nobis ſunt ſed in nobis facta ſunt ꝑ gr̄am: recte et ipſa gr̄a nuncupat̄ q2 gratis datur. neq̄ ideo gratis q2 non meritis dat̄: ſed q2 data ſunt et ipſa meri ta quib⁹ datur.cōfitendū eſt ergo ideo gr̄a3 vitā eternā vocari:q2 his meritis reddit̄ que gr̄a con tulit.hec gloſa.vbi vtrūq̄ fatet̄ et q̄ vita eterna datur ꝑ meritis tanq̄ iuſticie ſtipēdiu3: et q̄ dei miſeratione ac ꝑ gr̄am reddit̄.eo q̄ et ipſa meri=ta ꝑ quib⁹ ex iuſticia vita eterna dat̄ a deo opan te et coopante data ſunt. His cōſonat quod ipſe Auguſtin⁹ ſcribit in ep̄la ad Sixtū preſbiterū di cēs.cū eni dixiſſet.ſ.ap̄ls. ſtipēdiū peccati mors. quis nō congruētiſſime et cōſequēter addere iu=dicaret.ſtipendiū aūt iuſticie vita eterna. τ verū eſt.q2 ſicut merito peccati tanq̄ ſtipēdiū reddit̄ mors:ita merito iuſticie tanq̄ ſtipēdiū vita eter na.ſed beat⁹ Paulus aduerſus elationis peſte3 vigilantiſſime militans:ſtipendiū inquit peccati mors. deīde ne iuſticia de humano ſe extolleret bono merito:nō ecōtrario retulit dicēs ſtipēdiū iuſticie vita eterna:ſed gr̄a iquit dei vita eterna. et parū infra ſubiūgit.cui debet̄ vita eterna vera iuſticia eſt.ſi aūt vera iuſticia ē:ex te nō eſt.deſur ſum ē deſcēdēs a p̄re luminū vt hr̄es ea3. ſi tamē habes eam: ꝑfecto accepiſti. q̄d eni boni habes quod nō accepiſti:quapropt̄ o homo ſi acceptu=rus es vitā:iuſticie quidē ſtipēdiū eſt:ſ3 tibi gr̄a ē cui gr̄a eſt et ipſa iuſticia. hec ille.

¶Quarto Notandū ē q̄ op⁹ meri=toriū de cōdigno alicuius premij vel mercedis ex alio formalit̄ habet q̄ ſit ei⁹ meritoriū et ex alio hēt q̄ ſit ei cōdignū. nā τ rō meritorij τ rō cōdigni aliq̄n ſubo ſepant̄. ē eni opus meritoriū alicui⁹ premij qđ nō ē ei ꝯdignū ſicut p3 d̄ merito cōgrui.et ē aliq̄d cōdignū alte=ri qđ nō eſt meritū aut meritorium ei⁹. ſicut duo act⁹ virtutis vt fortitudinis vel tēperantie q̄ ſibi inuicē ſunt eq̄lis dignitatis et ꝑ hoc vn⁹ alteri eſt cōdignus. quorū tn̄ vn⁹ nō ē alteri⁹ meritu3 aut ꝑmiū.rō ſiquidē formalis opis cōdigni accipitur ex eq̄litate valoris vel pfectionis ad alte℞ cui di citur cōdignū.dicit̄ eni aliq̄d cōdignū alteri q2 ē eq̄lis dignitatis τ valoris. rō aūt formal' operis meritorij inq̄tm̄ hmōi accipit̄ ex rōne d̄biti. ē eni3 opus meritoriū:cui debitū eſt tāq̄ ꝑmiū ſeu mer ces id cui⁹ dr̄ eē meritoriū.et hoc vel ex nā rei ſic opi virtuoſo debet̄ ꝑ ꝑmio laus:vel ex pactiōe aut ordinatione alicui⁹.queadmodū ꝑ ſeruitio vni⁹ āni debitū ē tātū ꝑmij τ mercedis quātū ſeruiēs et is cui ſeruit̄ inter ſe paciſcunt̄ vel quātum or=dinatū ē ꝑ eu3 q̄ potuit vt ꝑ ꝑncipē vel rei publi=ce gubernatorē.vn̄ τ in euāgelio laborātib⁹ in vi nea debit⁹ eē dr̄ denari⁹ ꝑ labore diei.q2 int̄ dn̄3 vinee τ laborātē in vinea ſic cōuētum fuit. ¶Ex his inferim⁹ ad ꝓpoſitū nr̄m q̄ iſta duo abſq̄ ca=lūnia ſtare pn̄t q̄.ſ.op⁹ gr̄a τ charitate informa=tū ſit cōdignū vite eterne ꝑ equiualētiā τ q̄ ſit vi te eterne meritoriū ex ordinatione diuina et ꝓ=miſſione.nā vt deductū ē:nō ideo aliq̄d debetur opi tanq̄ merces vel premiu3 q2 op⁹ eſt illi con=dignū ꝑ ſe et formalit̄ loquēdo. vn̄ op⁹ ex gr̄a et charitate ꝓcedēs cōdignū ē vite eterne ꝑ equa=lentiā ꝓpt̄ rōnes in ꝓcedēti notabili expoſitas.ſ3 non ꝓpterea eſſ3 meritoriū vite eterne niſi deus ſic ordinaſſet τ ꝓmiſiſſet ꝑ tali ope vitā eterna3 in premiū largiri. nā l3 tale op⁹ equalis ſit valo=ris et dignitatis modo ſup̄ expoſito: nō ideo tn̄ vita eterna eēt illi debita.nā nō om̄e cōdignū d̄=bitū ē ſuo cōdigno. vn̄ qđ ap̄ls dicit vbi ſup̄ alle=gatū ē:in reliq̄ repoſita ē mihi corona iuſticie: nō eſt itelligēdū q̄ſi ex nā opis ꝑ bono certamine et curſus cōſumatione etiā adiūcta condignitate ꝑ gr̄am τ charitatē corona ipa dicat̄ eē iuſticie: ſed dr̄ corona iuſticie ex ordinatione et repromiſſio ne dei quā debitū τ iuſtū ē ipleri.et hūc itellectū ap̄ls Jacob⁹ exp̄ſſit Jacobi ꝑmo dicēs.beat⁹ vir q̄ ſuffert tēptationē.qm̄ cū probat⁹ fuerit accipi=et coronā vite quā repromiſit de⁹ diligētibus ſe. nō recte igit̄ ſ3 magis calūnioſe ꝓcedūt argumē=ta q̄rūdā ꝯ.S.T.ꝓ eo q̄ tenet opa gr̄a τ charita te informata cōdigna eē vite eterne:fundātes ſe in hoc q̄ opa ex gr̄a et charitate facta ſūt vite e℞=ne meritoria ex ordinatione et ꝓmiſſiōe diuina. nā vt ex dictiſ apparet:hoc eo℞ fundamētū doctri ne.S.Doc.nō repugnat.imo ſtāt ſimul et vtrūq̄ S.T.docet.nā q̄ opa ex gr̄a τ charitate facta ſint cōdigna vite eterne ꝑ equalētiā exp̄ſſe tenet.p°. 2ᵉ.q.114.ar.3°. q̄ aūt ſint meritoria vite eterne ex ordinatione et ꝓmiſſione diuina: tenet in ea=dē q̄ſtione.ar.p°.et.ar.4°.vn̄.ar.p° ſic cōcludit. et iō meritū hois apud deū eē nō pōt niſi ꝑ3 ꝑſup poſitionē diuine ordinationis.Jn 4°āt articulo

ſic exoꝛdiř reſpōſio. dicendū ꝙ ſicut ex dictis acci
pi pōt: humanꝰ actꝰ hēt rōnē meredi ex duobꝰ.
pmo quidē et pncipaliř ex diuina oꝛdinatione ẜz
ꝙ actꝰ dr̄ eē meritoꝛius illius boni ad qḋ hō diui=
nitus oꝛdinař. hec ille. et qꝛ rō meriti implicat rō
nem debiti nō aūt rō cōdigni: inde eſt ꝙ. S. T. te
nēs ꝙ opa facta ex grā et charitate ſunt cōdigna
vite eterne: tenet ꝙ ꝓ ipſis opibꝰ deus nō efficiř
debitoꝛ nobis illa opantibꝰ niſi ex pſuppoſitione
diuine oꝛdinationis ẜm quā ipſa opa ſunt meri=
toꝛia. vñ pma. 2e. q. 114. ar. p°. ad. 3m. dicendum
inquit ꝙ qꝛ actio nr̄a non habet rōnē meriti ni=
ſi ex pſuppoſitione diuine oꝛdinationis: nō ſequiř
ꝙ deꝰ efficiař ſimpliciř debitoꝛ nobis ẜz ſibi ipi in=
q̄m debitum ē vt ſua oꝛdinatio impleař. hec ille.
Idem in ſentētia dicit in hac diſti. ar. 3° ad. 4m.

Quantum ad ar
ticulū quartū reſpōdēdū ē obie=
ctionibꝰ in cōtrariū. Et qdē ad
primū et. 2m Durādi pꝫ rñſio ex
his q̄ dicta ſunt in pmo notabili.
nō eni arguēs habuit mētē. S. T. in eiꝰ dictis q̄
ipugnat vt ibi deductuꝫ eſt. ¶ Ad. 3m dr̄ pmo ꝙ
argumētū ſeipꝫ ſoluit. qꝛ aliqd formaliř ē in ope
meritoꝛio vite eterne a ſpū ſancto qḋ dat illi va
loꝛē. ſ. grā et charitas. Dr̄ ſecūdo ꝙ maioꝛ ꝓpoſi
tio nō eſt vl̄r vera. nā actio īſtrumēti reſpectu foꝛ
me inducēde nām inſtrumēti excedētis: valoꝛeꝫ
habet ad ipam foꝛmā inducēdā a motoꝛe nō rō=
ne alicuius exiſtentis foꝛmaliter in ipſa actione.
nam virtus artificis ſua motione tranſit in arti=
ficiatū: nec recipiř foꝛmaliter in inſtrumento: ſed
ei participař intētionaliř et in trāſitu ſola. ſ. mo=
tione. ¶ Ad. 4m dr̄ ꝙ nō militat cōtra nos. non
eni. S. T. dicit vt arguēs ſibi iponit ꝙ grā eſt ve
re et ꝓpꝛie ſemē glīe ſed ꝙ dr̄ ſemē glīe ꝓpř quā
dā ſimilitudinē quā habet ad ſemē arboꝝ qḋ eſt
dictū metaphoꝛice. vñ iſta ſunt verba eiꝰ. pª. 2e.
q. 114. ar. 3°. ad. 3m. Ad. 3m dicēdū ꝙ grā ſpiritꝰ
ſancti quā in pſenti habemꝰ et ſi nō ſit eq̄lis glīe
in actu: eſt tñ equalis in ꝟtute. ſicut et ſemē arbo
rum in q̄ eſt ꝟtus ad totā arboꝛē. et ſimiliř p grāꝫ
inhabitat hominē ſpūs ſanctꝰ q̄ eſt ſufficiēs cau=
ſa vite eterne. hec ille. ¶ Ad. 5m diciř pmo ꝙ ar=
guēs falliř putās ꝙ meritū de cōdigno vite eter
ne ex eodē habeat p ſe et foꝛmaliř ꝙ ſit meritum
et ꝙ ſit cōdignū. hoc aūt falſuꝫ ē vt deductū fuit
in quarto notabili. vñ opus ex grā ꝛ charitate ꝓ
cedēs dr̄ eſſe meritoꝛiū vite eterne de cōdigno:
nō quaſi adiectiuū de cōdigno determinet p ſe ꝛ
foꝛmaliř opus meritoꝛiū: ſed ē dictū p idētitateꝫ
qꝛ tale opꝰ eſt et cōdignū et meritoꝛiū vite eter=
ne ſicut expoſitū fuit in q̄rto notabili. Dr̄ ſecūdo
ꝙ accipiēdo meritū d̄ cōdigno ſecūdo modo po
ſito ab arguēte, ꝓut. ſ. adiectiuū cōdignū ē p ſe et
foꝛmaliř determinatiuū meriti: nō militat cōtra
nos. nō eni ſic ſtrictiſſime. S. Doc. ponit opus ex
grā et charitate factū eē meritoꝛiuꝫ de cōdigno.
Auctoꝛitas aūt phi ꝙ. ſ. nullus pōt reddere deo
equiualēs: vera ē capiēdo equiualētiā ad oīa vl̄r
q̄ a deo accepit et d̄ his q̄ a deo nō accepit ita vt
nequaq̄ ſit debitoꝛ deo. ẜz ſi equiualētia capiatur
reſpectu aliciuꝰ doni a deo accepti vel accipiēdi
nō eſt vl̄r vera. nā d̄ aliq̄bus q̄ a deo homo acci=
pit: pōt reddere deo equiualēs aliciuꝰ doni accep
ti vel accipiēdi et ſic eſt in ꝓpoſito. qꝛ opꝰ ex cha
ritate procedens qḋ homo habet a deo eſt equa
lens vite eterne ꝓ q̄ illud reddit deo. ¶ Ad. 6m.
dr̄ ꝙ ꝓcedit ex falſo itellectu ac ſi. S. T. vocaret
opus meritoꝛiū vite eterne de cōdigno illud qḋ
facit deum vere et ꝓpe debitoꝛē homini vite et=
ne qḋ falſuꝫ eſt. imo vt deductū fuit in q̄rto nota
bili: expſſe tenet. S. Doc. ꝙ p huiuſcemodi opera
homo nō cōſtituit deū ſibi debitoꝛem. ¶ Ad. 7m
dr̄ ꝙ ſuppoſito ꝙ deꝰ preoꝛdinauit et ꝓmiſit dare
glīam bene opantibꝰ ſicut ex multis auctoꝛitati=
bus ſacre ſcripture verū eſt. vt ē illud Jacobi p°.
beatꝰ vir q̄ ſuffert tēptationē. qm̄ cū probatꝰ fue
rit accipiet coronā vite quā repromiſit deus dili=
gētibus ſe. et illud apoca. 2°. eſto fidelis vſq̄ ad
moꝛtē et dabo tibi coronā vite. condicionalis aſ
ſumpta ē ipoſſibilis de pō dei oꝛdinata. et ꝯñs il=
latū ē falſū. naꝫ vt apl̄s dicit. 2ª ad thi. 2°. deus
fidelis ē: ſeipꝫ negare nō pōt. negaret aūt ſeipſū
vt ibi gloſa dicit ſi dicta ſua nō ipleret. vñ. S. T.
4°. ſen. diſ. 46. q. pª. ar. 2°. ſub. ar. 2° ad pm ſic
dicit. deꝰ ſeipꝫ negaret ſi creature nō cōferret qḋ
ei debeř ẜz ſuā diſpoſitionē. ſic eni veritatē nō ſer
uaret in operū cōditiōe vel gubernatione. Et in
rñſiōe ad. 3m dicit ꝙ damnare petrū cui ex bene=
ficio grē ſibi collate ſalus debeř: eēt cōtrariū iuſti
cie. vñ hoc deꝰ nō pōt loquendo de pō oꝛdinata.
¶ Ad. 8m dr̄ ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito ꝙ. ſ. nos
dicamꝰ ꝙ deꝰ ſit nob debitoꝛ dare glīam ꝓ eo ꝙ
dedit grāꝫ et charitatē. hoc aūt nos nō dicimus
ẜz ꝙ ſibi obligař dare glīaꝫ q̄bus dedit grāꝫ et p=
ſeuerātiaꝫ in bonis opibꝰ qꝛ ſic ipe ꝓmiſit. vñ nō
ex bonis q̄ dedit: ſit debitoꝛ deꝰ dare amplioꝛa p
ſe loquēdo vt arguēs male infert: ẜz ſit debitoꝛ ex
ꝓmiſſo. ¶ Ad. 9m dr̄ ꝙ vt ſepe dictū ē: deꝰ nō cō
ſtituiř nobis d̄bitoꝛ ẜz ſibi ipi. et cū arguēs querit
an ſit debitoꝛ ex ope nr̄o an ex ſua ꝓmiſſione: rñ=
demꝰ ꝙ pmo et pncipaliř ex ſua ꝓmiſſione et cō=

ſequenter ex nr̄o opere ꝑpter ſuā ꝓmiſſionē. ꝓ=
miſit enī dare coronā vite bene opantib⁹. vnde
ceſſant argumēta precedētia q2 ꝓcedunt ex fal=
ſo ſuppoſito ꝙ .ſ. ex nr̄is operibus primo et per ſe
cōſtituatꝰ deus nobis debitor. Et ad primū cō=
tra ſecundā partē diuiſionis dicim⁹ ꝙ aſſumptū
eſt falſum ſicut pꝫ ex auctoritate gloſe inducte in
reſpōſione ad. 7m. ¶ Ad. 2m dicim⁹ ꝙ argumen
tum nō ꝓcedit cōtra nos qui nō negam⁹ ꝙ capiē
do meritū de cōdigno vt arguēs accipit: nō ē ꝓ=
prie loquendo inter deū et hominē ſed bene ca=
piendo meritū de cōdigno ſm ꝙ eſt in vſu docto
rum theologoꝝ vt viſum eſt in notabilibus. Et
ex his patet reſponſio ad. 10m quod procedit ſꝫ
modum loquēdi arguētis de merito de cōdigno
¶ Ad. 11m. patet reſpōſio ex his que dicta ſunt in
notabilibus et preſertim in quarto vbi mens. S.
Tho. in hac materia expreſſa fuit. ¶ Ad. 12m dr̄
ꝙ cōcluſio noſtra poſita eſt ꝑpter auctoritatem
ab arguente inductā et ꝑpter alias plures. et cū
arguens pretendit ꝓbare ꝙ apl's non dicit coro
nam glorie reddi ſm iuſtum iudicium ſed ꝙ red
ditur a iuſto iudice: dicimus ꝙ fruſtra laborat. tū
quia apoſtolus non tā notanter diceret iuſt⁹ iu=
dex niſi iuſto iudicio redderetur corona. tū etiā
quia textus non dicit coronam glorie vt arguēs
falſe allegat ſed coronam iuſticie. que ſic non vo
caretur niſi ſm iuſticiam et iuſtum iudicium red=
di deberet. et licet cōcluſio noſtra nō ſit a Sācto
Doctore poſita principaliter propter primū q2
non eſt omnino ſimile de merito et de demerito:
et tamen beatus Auguſtinus conſimile illud re=
putat ꝙ ſm facit ad propoſitum nr̄m ſicut ex aucto
ritatibus eius inductis in tertio notabili manife
ſtum eſt. ¶ Ad argumentum in oppoſitum reſpō
det. S. Tho. in hac diſtin. arti. 3° ad primum. ꝙ
apl's per dictū ſuum intendit excludere equalita
tem quantitatis. quia nō eſt tanta acerbitas pre
ſentium paſſionum quātum gaudium future glo
rie. Et. pª. 2e. q. 114. arti. 3° ad primū reſpondet
ꝙ apoſtolus loquitꝰ de paſſionibus ſanctoꝝ ſm
eorum ſubām non ſm ꝙ procedunt ex gr̄a ⁊ cha
ritate. Et in hoc articulus terminatur.

¶ Diſti. xxviij. ⁊. xxix.

Circa viceſimam octauam et viſigeſimā nonā diſtinctionē queritꝰ vtrum hō ſine gr̄a habituali gratū faciēte poſſit precepta legiſ implere. Et arguitur ꝙ ſic. dicit enim apoſtol⁹ Ro. 2°. ꝙ gentes q̄ legem non habēt naturaliter ea que legis ſunt faciūt. ſed illud qđ naturaliter hō facit: pōt p ſeipꝫ facere abſ gr̄a. ergo homo poteſt precepta legis facere abſ gr̄a. ¶ In oppoſitum arguitur. quia Auguſtinus dicit in libro de here. hoc pertinere ad hereſim pelagianoꝝ vt credant ſine gr̄a hominē poſſe facere omnia diuina mandata. ¶ In hac queſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

Quantū ad primum articulum ſit prima cōcluſio ꝙ homo poteſt multas veritates cognoſcere etiam in ſtatu poſt peccatum ſine gr̄a habituali gratum faciente et ſine auxilio ſpeciali et gratuito dei. nō tamē ſine habitu gratuito aut abſ noua et gratuita illuſtratione ſuperaddita naturali: poteſt cognoſcere veritates ſupernaturales que ſcilicet vim naturalem noſtri intellect⁹ trāſcendunt ne eis perfecte aſſentire. Hanc cōcluſionem tenet Sanctus Thomas in hac diſtictione. 28ª. articulo. 5°. Et pª. 2e. q. 109. articulo primo. ¶ Secunda concluſio eſt ꝙ homo poſt ſtatū peccati non ſolum non poteſt velle et agere actū vite eterne meritoriū ſꝫ nec etiā pōt velle aut agere actū moralitꝰ bonū qualis eſt act⁹ virtutis acquiſite abſ dei gr̄a vel auxilio dei ſpeciali ⁊ gratuito. Hanc concluſionem tenet Sanctus Thomas prima ſecunde vbi ſupra articulo ſecundo. Et de veritate queſtione. 24ª. articulo. 14°. ¶ Tertia concluſio eſt ꝙ nullus homo in preſenti ſtatu poteſt ſine habituali gr̄a vitare oīa peccata mortalia: licet poſſit vitare ſingula. Hāc cōcluſionem tenet Sanctus Thomas prima ſecūde vbi ſupra articulo. 8°. Et de veritate vbi ſupra articulo. 12°. Et contra gentiles libro. 3° capitulo. 169. ¶ Quarta concluſio eſt ꝙ null⁹ exi=

ſtens in peccato mortali poteſt ſe ad grãm ha=
bitualem ſufficienter ꝑparare ſine dei ſpeciali et
gratuito auxilio. Han cõcluſionem tenet. S.T.
pª.2ᵉ.vbi ſupra.arti.6°.Et de veritate vbi ſup̃
articulo.15°.Et cõtra gentiles vbi ſup̃ capitulo
.59.¶Quinta cõcluſio eſt ꝙ homo in ſtatu na=
ture integre.i.in puris naturalibus cõſtitutꝰ in=
diguiſſet ad recte viuendũ moraliter ſpeciali mo
tione dei.Hec concluſio habetur ex dictis.S.T.
ꝑma.2ᵉ.vbi ſupra.arti.2°.in corpore.et ad pri=
mũ.et arti.6°.Et de veri.vbi ſup̃.ar.14° et.15°.

QUantum ad ar
ticulũ ſecundũ arguit contra pre
dicta. Et quidẽ cõtra ſecundam
partem ꝑme concluſionis arguit
Durandus impugnãdo illã par=
tem q̃ dicit ꝙ ad aſſentiẽdũ veritatibꝰ ſupnatura
libus intellectus indiget aliquo lumine grẽ natu
re ſuperaddito.Et arguitur ꝑmo ſic.illi veritati
põt aſſentire intellectus noſter ad cuius obiectũ
habet motiuũ et ſi non neceſſarium tamen ꝓba=
bile et ꝑſuaſiuũ.aſſentimus enĩ multis de quibus
non habemus neceſſariam rationẽ ſed valde te
nuem cõiecturã.ſed ad aſſentiendũ veritati for=
Supernaturali
mali ſine quocũqꝫ habitu habemus motiuũ ꝓba
bile et ꝑſuaſiuum.verbi grã cũ Chriſtus doceret
ſe eſſe verũ deum et ad cõfirmationeʒ ſue doctri
ne faceret ſigna q̃ ſolus deus põt facere ſicut ipſe
dicit.ſi mihi non vultis credere ſaltem opibꝰ cre=
dite:talia ſigna poterant inclinare intellectũ ad
credendũ ipſum eſſe deuʒ. vnde et doctores di=
cunt ꝙ demones crediderunt Chriſtũ eſſe deuʒ
non ꝑ habitum infuſum ſed ex apparẽtia ſignoꝝ.
igitur et c̃. ¶2°.Quia credere ẽ aſſentire alicui
verbo non ꝓpter ſe ſed ꝓpter auctoritatem di=
centis.ſed ad hoc nõ videtur neceſſarius aliquis
habitꝰ.credo enim pluuiam futurã quia ita dicit
aſtrologus.et credo deũ incarnatum:quia ita di
cit ſcriptura quam puto ſm auctoritatem eccle=
ſie a deo inſpiratã.igit̃ et c̃. ¶3°.Quia ſi ad hoc
requireret̃ habitus:hoc videtur ad hoc vt eleua
ret potẽtiam.ſed iſtud nõ eſt neceſſariuʒ.qꝛ quã=
uis ſit ſupra facultatẽ naturalẽ intellectus noſtri
clare intelligere veritatem articuloꝝ:tamen nõ
eſt ſupra facultatem naturalẽ eis aſſẽtire ex au=
ctoritate alterꝰ.multis enim aſſentimus ex di=
ctis ſapientium que non clare intelligimꝰ.¶4°
Quia ſm doctores hereticus diſcredens ſolum
vnum articulum:caret habitu fidei infuſe.et ta=
men aſſentit alijs articulis.ergo non videtur ne=
ceſſarium ponere habitum infuſum ad aſſentien

dum veritati articulorum.Et ſi dicatur.ergo fi=
des ſuperfluit.Dicendum eſt ꝙ non.quia ⁊ ſi nõ
ſit neceſſaria ꝓpter aſſenſum abſolute ſumptum
eſt tamen neceſſaria ad hoc vt intellectus veri=
tati articulorum aſſentiat faciliter contra intelle
ctus duriciem firmiter ac diſcrete contra intelle=
ctus errorem.quia vnuſquiſqꝫ habitus ſicut icli=
nat ad proprium obiectuʒ:ſic facit refutare con=
traria vel contrarium obm.hec ille.¶2° loco ar
guit Gregorius de arimino ꝓbando ꝙ non ſolũ
ad cognoſcendum veritates ſupernaturales in=
diget homo in preſenti ſtatu ſpeciali dei auxilio:
imo etiam ad ſufficiẽter cognoſcendum q̇d volẽ
dum vel nolendum agendũ vel non agendũ in
his que pertinent ad vitam moralem.Et arguit̃
primo ſic.ſi homo poteſt abſqꝫ ſpeciali dei auxi=
lio ſufficienter cognoſcere talia:tunc vel ipſe pro
damnatione prime culpe non incurrit ignorãtiã
agendorum:vel a tali pena ipſe abſqꝫ dei auxilio
ſe ſufficit liberare.patet cõſequentia de ſe.ſʒ vtra
qꝫ pars conſequentis eſt falſa et cõtra doctrinaʒ
ſanctorum.de prima patet per Auguſtinũ.3° de
libero arbitrio.caplo.30.⁊ enchiri.28°.et.89.
patet falſitas.2ᵉ partis.imo de vtraqꝫ ſimul pri=
mo retractationum caplo.9° vbi ait.ꝙ ad miſe=
riam iuſte dãnationis pertinet ignorantia et dif=
ficultas quas patitur oĩs homo ab exordio na
tiuitatis ſue.nec ab iſto malo quiſqꝫ niſi dei grã
liberatur.Cõfirmatur.quia ipẽ libro.6°.contra
Julianum capitulo.16°.premiſſo ꝙ quilibʒ a na
tiuitate ignorantiam et etiam concupiſcentiam
trahit:ſubdit.ignorantia minuitur veritate ma=
gis magiſqꝫ lucente.concupiſcẽtia minuitur cha=
ritate magis magiſqꝫ feruente.nichil boni horum
duorum eſt a nobis.nõ enim ſpũm huius mundi
accipimus ſed ſpũm qui eſt ex deo vt ſciamus q̃
a deo donata ſunt nobis.et ſunt verba apoſtoli
prima corinthiorum.2°.ſi ergo minutio ignorã=
tie non eſt a nobis ſed a deo:cõſequens eſt ꝑ lo=
cum a maiori ꝙ cõſumptio eius vel expulſio non
eſt a nobis.Item idem libro.2° ꝺ baptiſmo par
uulorum ad marcellum.nolunt inquit homines
facere quod iuſtum eſt:ſiue quia latet an iuſtum
ſit ſiue quia non delectat.et ſubdit.ignorantia er
go et infirmitas vitia ſunt que impediunt volun
tatem ne moueatur ad faciendum opus bonum
vel ab opere malo abſtinendum.vt autem ino=
teſcat quod latebat et ſuaue fiat quod non dele=
ctabat:gratia dei eſt que hominum adiuuat vo=
luntates.Confirmatur.quia Hugo de ſancto vi
ctore libro primo de ſacramẽtis.parte.7ª.caplo
26°.anima inquit ratiõalis corpori humano in=

fuſa niſi per gr͞am adiuuetur: nec cognitionē ve=
ritatis percipere nec cōcupiſcentie carnis ſue re=
ſiſtere pōt. et loquitur ꝺ cognitione veritatis ad
ſalutē pertinentis ſicut ipſe explicat. pte. 6ª. caº.
25. non dubiū autē eſt cognitionem eorum que
agenda ſunt vel vitāda volenda vel nolenda p=
tinere ad ſalutem. ℂ 2º principaliter arguit ſic.
ſancti orabant deū pro tali noticia habenda. igi=
tur non poterāt ex ſe abſqꝫ auxilio dei habere ta
lem noticiā. ꝯña patet. quia alias ſequeretᷣ ꝙ ſup
flua fuiſſet eorū oratio et ficta qꝺ non eſt dicēdū.
patet cōſequentia p vim cōſequētiarū factaruꝫ p
conciliū eccleſie. et Auguſtinū contra pelagiuꝫ et
celeſtinum. antecedēs patet in pluribus locis ſa=
cre ſcripture ſicut ibi. notā fac mihi viaꝫ in q̄ am=
bulem et c̄. ⁊ ibi. greſſus meos dirige ſm̄ eloquiū
tuum et innumerabilia talia. ℂ 3º. Quia homo non
poteſt abſqꝫ dei auxilio vllā bonam cognitioneꝫ
habere. igitur nō pōt cognoſcere et c̄. patet con=
ſequentia. antecedens ꝓbatur auctoritate apl̄i
2ª. corinthiorū. 3º. dicentis. non ſumus ſufficien=
tes cogitare aliquid ex nobis: ſed ſufficiētia nr̄a
ex deo eſt. ex q̄ auctoritate velut validiſſimo fun
damento vel argumēto vtitur Auguſtinus cōtra
pelagium ad idem ꝓpoſitum libro primo de gr͞a
xp̄i et peccato originali caplō. 25. Item de vera
innocentia. diuini inquit eſt muneris cum et re=
cta cogitamus et pedes nr̄os a falſitate atqꝫ in=
iuſticia cōtinemus. Item in eccleſiaſticis dogma
tibꝰ caplō. 50. bone cogitationes ſemper a deo
ſunt. Item ad paulinū nolanū epiſcopuꝫ ſcribēs
Auguſtinꝰ et loquens de filio ꝓdigo qui ad ſe re=
uerſus dixit. ſurgam et ibo ad patrem meum ait.
quā cognitionem bonā quādo haberet niſi et ip=
ſam ibi in occulto pater miſericordiſſimus inſpi=
raſſet. manifeſte demonſtrās ꝙ non niſi inſpiran
te deo poſſumus vllaꝫ bonam cogitationem ha=
bere. ℂ 4º Quia ad hoc eſt expreſſa auctoritas
Auguſtini in epiſtola ad ſixtuꝫ preſbiterum ſic di
centis. nemo recte ſapit recte intelligit recte con
ſilio et fortitudine preualet. nemo ſcienter piꝰ ē
vel pie ſciēs. nemo timore caſto deū timet niſi ac
ceperit ſpirituꝫ ſapientie et intellectus conſilij ⁊
fortitudinis ſcietie ⁊ pietatis et timoris domini.
et ſubdit. non quia tot ſint ſpiritus: ſed oīa hec
operatᷣ vnus atqꝫ idē ſpūs diuidēs ꝓpria vnicui
qꝫ ſicut vult. qꝛ ſpiritꝰ vbi vult ſpirat. vbi manife
ſte patet ꝓpoſituꝫ. qꝛ cōſtat ꝙ qui nō recte ſapit
nec recte intelligit nec recte preualet cōſilio nec
cognoſcit quid agendum vel vitāduꝫ in his que
ad moralem vitā ſpectant. hec Gregorius. q̄ oīa
videtur eſſe contra cōmentatoreꝫ qui non ponit
vt videtᷣ neceſſariū dei auxilium ſpeciale p̄ter ge=
neralē influētiam et motionē qua mouet omnia
ad cognoſcēdum veritates naturalitᷣ cognoſcibi
les. ℂ Cōtra ſecundā concluſionem arguūt mul
ti ꝓbantes ꝙ abſqꝫ dei auxilio viator in preſenti
ſtatu pōt recte moralitᷣ velle et agere. ℂ Et argu
unt primo ſic. peccator exiſtēs in peccato pōt ex
puris naturalibus habere attritionem de pecca=
to omnibꝰ circunſtātijs debitis circūſtātionatam
ac per hoc moralitᷣ bonā. igitᷣ et c̄. Aſſumptū pro
batur. qꝛ alias oporteret dicere ꝙ peccator iuſti
ficatur abſqꝫ aliq̄ diſpoſitione preuia ſufficiente
de congruo ex parte eius ad iuſtificationē. ⁊ diffi
cile eſſet ſaluare ꝙ deus non eſſet acceptor pſo=
narum cū vnuꝫ iuſtificat p infuſionē gr͞e et alium
non. vel oporteret dicere ꝙ aliq̄ attritio nō mo=
ralitᷣ bona: eſſet ſufficiēs diſpoſitio de cōgruo ad
iuſtificationem quod nō videtur conueniēs neqꝫ
verum. ℂ 2º. Homo ex puris naturalibꝰ pōt ha
bere rectuꝫ dictamē de aliquo diligēdo verbi gr͞a
de diligēdo deū ſup omnia. et tali dictamini pōt
volūtas ſe conformare. igitᷣ ex puris naturalibꝰ
pōt deū diligere ſup oīa. ac p hoc et agere mo=
raliter bonū. ℂ 3º. Omnis potētia libera pōt ha
bere aliquē actū circa obm̄ ſibi oſtēſum. igitᷣ vo=
luntas et c̄. ſed nō neceſſario deordinatū. igitur
pōt ex puris naturalibꝰ hr̄e ordinatū. et p conſe=
quēs moraliter bonū. ℂ 4º. Omne qꝺ pōt ex ſe
ſufficienter in actum demeritoriū: pōt etiaꝫ ex ſe
ſufficiēter in actuꝫ meritoriuꝫ. patet qꝛ cuꝫ actus
meritorius ⁊ demeritorius ſint contrarij: non eſt
maior repugnātia actus meritorij ad naturaꝫ in
ſolis naturalibus cōſtitutam q̄ꝫ actus demerito=
rij ad eandem. ſed voluntas pōt ex ſe in actū de=
meritorium. igitur pōt ex ſe in meritorium. non
tamē erit actus ille meritorius ex puris naturali
bus ſed ex acceptatione diuina. erit autem ordi=
natus et bonus moraliter. et hoc ſufficit ad ꝓpo
ſitum. vnde aliter pōt argui ſic. voluntas pōt ex
ſe in actum vitioſum. igitur ⁊ in actum virtuoſuꝫ.
ℂ 5º ſic. Idem actus ſm̄ ſpēm pōt elici a volun=
tate habituata ⁊ a voluntate non habituata. Et
hoc multo magis videtur verū de habitibꝰ infu=
ſis q̄ꝫ de acquiſitis que minus cadunt ſub experiē
tia noſtra. ſed voluntas mediante charitate pōt
in actum bonum ex genere qꝛ meritorium. ſ. dile
ctioneꝫ dei ꝓpter ſe. igitur abſqꝫ charitate in pu
ris naturalibus exiſtens pōt in actum bonuꝫ eiuſ
dem ſpeciei. ℂ 6º. In voluntate ex frequentia
actuum bonorum elicitorum mediāte charitate
poteſt generari vnus habitus naturaliter incli=
natus in actꝰ ſimiles. et ita ſi ſubtraheretur cha=

ritas infuſa: adhuc voluntas poſſet mediāte ha-
bitu acquiſito elicere actus ſimiles prioribus ⁊ ꝑ
conſequens moraliter bonos. ¶ 7° ſic. Ex puris
naturalibꝰ homo pōt ſtante dei influentia gene-
rali parentes honorare indigenti ſubuenire pro
patria fortiter et cōſtāter pugnare et multa alia
iuxta iudicium recte rationis agere. in quibꝰ nul
lus diceret eum peccare vel male agere ſed bene
et laudabiliter. igitur pōt abſqꝫ dei auxilio bene
agere moraliter. aſſumptū patet. qm̄ etiā de plu
ribus infidelibꝰ legimus ꝙ frequēter talia egerūt
et ex his laudantur nec vituparẜ. ¶ 8° Ex puris
naturalibus pōt quis agere actum remuneratio
ne ſeu premio dignū. et ſi nō eterno tñ tempora-
li. igitur ⁊ actum moraliter bonū. ꝯña eſt euidēs.
quia nullus actꝰ niſi ſit rectus et moraliter bonꝰ
eſt aliquo premio dignus. Aſſumptū ꝓbaẜ. tum
per illud quod habeẜ Exodi primo ꝺ obſtetrici-
bus egipciacis que timētes deum ſeruabant pue
ros hebreorum cōtra preceptū pharaonis. et ibi
dem dr̄. bene ergo fecit deus obſtetricibꝰ. ⁊ ideo
quia timuerūt deum edificauit illis domos. non
autem premiaſſet eas deꝰ illo premio niſi actꝰ il-
le fuiſſet premiandus: aut ſi fuiſſet vitioſus vl̄ ali
ter moraliter malꝰ quod oporteret dicere ſi dica
tur ꝙ non fuit moraliter bonus cū fuerit actꝰ de-
liberate vel libere elicitus. Idem patet de anti-
quis memorabilibꝰ romanis q̄ ſuis ſtrenuis acti-
bus meruerunt gloriā imperij. vnde de eis dicit
Auguſtinus. 5°. de ciuitate dei capitulo. 15°. qui-
bus ergo non erat daturus deus vitam eternaꝫ
cum ſanctis angelis ſuis ſi neqꝫ hanc eis terrenā
gloriam excellentiſſimi imperij cōcederet nō red
deretur merces bonis actibus eorum et virtuti-
bus quibus ad tantam gloriam peruenire nite-
bantur. Et paulo poſt ſubdit. non eſt ꝙ de ſūmi
et veri dei iuſticia conquerantur. perceperūt mer
cedem ſuā. vbi manifeſte innuit ꝙ eoꝝ laudabili-
bus actibus iuſte merces illa tēporalis reddita
ſit a deo. et quod plus eſt etiā dicit ꝙ ſuis virtuti
bus et bonis actibꝰ. ex quo aſſerit eos exercuiſſe
actꝰ virtuoſos ⁊ bonos moralr̄. ¶ 9°. Si ſine ſpe
ciali dei grā et c̄. ſequitur ꝙ quilibꝫ infidelis imo
etiam fidelis exiſtens in peccato mortali quocū
qꝫ actu ſuo deliberate facto peccaret quāuis vi-
detur durum. ſic enim ſequitur ꝙ dando elemo-
ſynam et orando deum et teſtificando veruꝫ et
defendendo iniuſte oppreſſum et multa alia faciē
do de genere bonoruꝫ que homines peccatores
quottidie operantur: peccarent quod non vide-
tur bene ⁊ catholice dictū cum eos ad talia opa
prelati et predicatores eccleſie quottidie exor-
tentur. vnde etiam ex hoc ſequitur ꝙ nec infide-
libus eſſet predicandum vt conuerterētur ad fi-
dem aut vt exercerent iuſticiam aut exhiberent
aliquod opus miſericordie et pietatis. et ſimilit̄
neqꝫ chriſtianis peccatoribꝰ qui non ſunt in cha-
ritate. quia nulli ſuadendum eſt vt faciat aliquid
quod faciendo peccaret. patent omnes cōſequē
tie illate. quia quilibet talis caret grā dei. ¶ 10.
Fm̄ hoc ſequitur ꝙ homo non poſſet vti ſua vo-
luntate et libero arbitrio niſi male cōtra Auguſti
ſtinum ſecundo de libero arbitrio capitulo. 35°.
vbi inter ~~meritoria~~ bona quibus homo bene et media
male vti poteſt: computat voluntatem. ¶ 11°.
Homo in ſolis naturalibus conſtitutus tenetur
bene velle. igitur poteſt ex ſolis naturalibus be-
ne velle. antecedens patet. quia alias non pec-
caret nunqꝫ bene volendo quod non eſt dicen-
dum. probatur conſequentia. quia in nullo ſta-
tu quis tenetur ad aliquid quod pro tunc eſt ſi-
bi impoſſibile. ¶ 12°. Quia quero de iſto ſpecia
li modo iuuandi ad bonum actum. aut enim deꝰ
iuuat cauſando aliquod donū habituale ſeu gra
tiam gratum facientem ſeu gratiam gratis datā
que poteſt inexiſtere etiam non actualiter ope-
ranti nec actualiter volenti: et tunc ſequitur ꝙ ſo
lum propter poſſe homo indigeat illo adiutorio
ſpeciali cuius oppoſitum dicunt ſancti. aut iuuat
efficiēdo imediate ipſum actum volendi. et ſi ſic:
aut ipſum actum efficit ſolus deus et voluntas
tantūmodo recipit: et tunc ſequitur ꝙ ille actus
non eſt in poteſtate hominis nec ei imputandus
ad penam vel premium nec meritorius nec de-
meritorius quod non eſt dicendum. aut non ſo-
lus deus cauſat illuꝫ ſed ſimul ipſe cum volunta-
te ita ꝙ deus ſit tantūmodo partiale efficiens: et
cum iſto modo etiam cōcauſet omnē effectuꝫ cu-
iuſlibet creati agentis ſiue naturalis ſiue liberi et
omnem actum liberum ſiue ſit bonus ſiue ſit ma
lus moraliter et hoc dicatur generalis influentia
dei: ſequitur ꝙ vltra generalem influentiam dei
non indiget ſpeciali dei auxilio ad bene volen-
dum. ¶ 13°. Quia ad hoc ſunt auctoritates ſa-
cre ſcripture. nam apoſtolus prima corinthioruꝫ
.7°. dicit. qui ſtatuit in corde ſuo firmus non ha-
bens neceſſitatem poteſtatē habēs ſue volunta
tis et hoc iudicauit in corde ſuo ſeruare virginita
tem bene facit. hic apoſtolus dicit ꝙ volūtas ſer
uandi virginitatem eſt in poteſtate hominis. et
ſic volens bene facit. Itē eccleſia. 15° ſcribiẜ. ſi vo
lueris mandata ſeruare conſeruabunt te. et ſeq̄-
tur. appoſuit tibi aquam et igneꝫ. ad quod volue
ris porrige manum. ante hominem vita ⁊ mors

bonum ⁊ malum quod placuerit ei dabit. Item
quia in multis partibus ſcripture conuenitur vo
luntas hominis dicendo noli hoc et noli illud.
et vtiqꝫ ſm ꝙ dicit Auguſtinus in de gratia ⁊ li
bero arbitrio circa principium. vbi ad faciendū
aliquid vel non faciēdum in diuinis monitis op⁹
voluntatis exigitur: ſatis liberum demonſtratur
arbitrium. et per ꝯñs talia ſunt in hominis pote
ſtate. ¶ 4°. quia ad hoc ſunt multe auctorita
tes Auguſtini quod patet primo. nam ipſe in de
ſpiritu et littera ſuper illo verbo apoſtoli ad Ro
manos ſecundo. cum eni gentes que legem non
habent naturaliter que legis ſunt faciunt et cete
ra. dicit ꝙ ab ipſis infidelibus quedam facta itel
ligimus nouimus vel audiuimus q̄ ſm iuſticie re
gulam non ſolum vituperare non poſſumus: ve
rūetiam merito recteqꝫ laudare. et paulo poſt.
ſicut non impediūt inquit ad vitam eternam iu
ſtum quedam peccata venialia ſine quibus hec
vita non ducitur: ſic ad ſalutem eternam non ꝓ
ſunt impio aliqua bona opera ſine quibus diffici
liter vita cuiuſlibet peſſimi inuenitur. Ex quibus
patet ꝙ ſm ipſum ab impijs ſeu infidelibus fiūt
quedam bona opera recte laudanda ſm regu
lam iuſticie. et per conſequens bona opera mo
raliter licet non ſint meritoria vite eterne. et de
talibus bonis inſtantibus meritorijs vite eterne
videtur intelligere Auguſtinus vbicunqꝫ dicit ꝙ
ſine gratia non poſſumus bonum facere. quod vi
detur euidenter probari ex eo ꝙ contra iulianū
libro quarto capitulo decimo nono poſt longam
diſputationem qua probare niſus eſt in infideli
bus nulla eſſe bona opera exponens ſe dicit ſic.
ſcito nos dicere id bonū hominū illam volūtatē
bonam illud opus bonum ſine gratia dei que da
tur per vnum mediatorem dei ⁊ hominum nemi
ni poſſe cōferri per quod homo ſolum poteſt ad
eternum dei regnūqꝫ perduci. omnia perinde ce
tera que vidētur inter homines habere aliquid
laudis: videantur tibi virtutes vere videantur
opera bona quid ad me pertinet quaſi dicat de
alijs bonis q̄ꝫ de meritorijs non eſt cura mei ſer
monis. Confirmatur primo. quia in libro de dua
bus animabus circa finem ait. propterea eni cor
pora diligendo peccamus quia ſpiritualia dilige
re et iuſticiam iubemur quod natura poſſumus.
et tunc in noſtro genere optimi et beatiſſimi ſu
mus. hic aduerte ꝙ dicit nos natura poſſe dilige
re ſpiritualia qua dilectione optimi ſumus. Con
firmatur ſecundo. quia idem contra adamantiū
capitulo vigeſimo ſexto dicit. niſi quis volunta
tem mutauerit: bonum operari nō poteſt quod
in noſtra poſitum eſt poteſtate. alio loco domi
nus docet vbi ait facite arborem bonam et cete
ra. Confirmatur tertio. quia idem contra fortu
natum. hic inquit eſt premium quia propria vo
luntate et cauſa facimus. et infra. ſi ergo impera
tum eſt nobis vt faciamus arborem bonam aut
malam: noſtrum eſt eligere quid velimus. Con
firmatur quarto. quia idem contra felicem mani
cheum libro ſecundo. habet inquit Auguſtinus
vnuſquiſqꝫ in volūtate aut eligere que bona ſūt
et eſſe arbor bona aut eligere que mala ſunt et
eſſe arbor mala. Cōfirmatur quinto. quia idem
ad ſimplicianum libro ſecūdo queſtione prima.
quamuis ſit in poteſtate cuiuſcunqꝫ quid velit:
non eſt tamen in cuiuſcunqꝫ poteſtate quid poſ
ſit vel facere cuiqꝫ vel a quocunqꝫ pati. Confir
matur ſexto. quia in multis locis librorum de li
bero arbitrio et retractationū dicit ꝙ nichil tam
eſt in poteſtate noſtra q̄ꝫ ipſum velle. ſed nō eſt
dicendum ꝙ ſolum malum velle ſit in poteſtate
noſtra: alioquin libertas arbitrij non niſi ad ma
lum nobis data eſſe videretur quod non eſt dicē
dum. igitͬ ⁊ bonum velle eſt in poteſtate noſtra.
et per cōſequens ex nobis poſſumus bene velle.
¶ 15°. Quia ſi homo non poteſt ex ſuis naturali
bus bona opera agere: tunc nullus ea non agen
do peccaret. vt enim ait Auguſtinus in libro de
duabus animabus: dicere peccato reum teneri
quemq̄ꝫ quia non facit quod facere non poteſt:
ſumme eſt iniquitatis et inſanie. ſed conſequens
illud eſt erroneum. quia ſm illud nullus pecca
ret non implendo diuina precepta. Forte dicetͬ
ꝙ homo poteſt talia facere ſed non ſine auxilio
dei. Sed contra hoc arguitur. quia cum non ſit
in hominis poteſtate vt eum deus iuuet nā deus
libere et contingenter iuuat quemcunqꝫ iuuat: ſi
homo non poteſt bonum agere niſi adiutus: ſe
quitur ꝙ non eſt in hominis poteſtate facere bo
num. ex quo ſequitur vt prius ꝙ ipſe non facien
do bonum non peccat. Forte dicetur ꝙ prima
conſequentia neganda eſt. nam omnes confitē
tur catholici ꝙ ad omnem actum voluntarium
hominis neceſſarium eſt adiutorium generalis
influentie dei. et cōſtat ꝙ nō plus eſt in poteſtate
creature vt de⁹ eā iuuet illo gn̄ali mō q̄ꝫ ſit in ei⁹
poteſtate vt eā iuuet illo ſpāli mō quo iuuat ad
bn̄ agendū. ſicut ergo ex indigentia adiutorij ge
neralis influentie non poteſt inferri ꝙ actus vo
luntatis non ſit in poteſtate hominis: ſic nec ex
indigentia adiutorij ſpecialis. ſed hoc nō videtͬ

ſolucre. nam ſaltem ſm dicta opoꝛtet concede-
re ꝙ non eſt in poteſtate hominis agere bonū ſi
ne illo ſpāli adiutoꝛio ſicut nec ſine adiutoꝛio ge
neralis influentie. ergo ſi alicui homini deus non
auxiliaretur illo ſpeciali modo ad bene agēdum
ipſe non poſſet bene agere. et per conſequens ta
lis non bene agendo non peccaret. ſicut etiam ſi
deus non coageret ad aliquem actum ſeu nō au=
xiliaretur per influentiam generalem: ipſe nullū
actum ageret nec non agendo in tali caſu pecca=
ret. ſed pꝛimum conſequens non videtur dādū.
igitͬ. ❡16. arguitur ſic. vbicūꝫ ſunt pꝛīcipia ſuffi
cientia alicuius operis: ibi poteſt eſſe et illa ope=
ratio. ſed in homine abſꝫ quacunꝫ gratia ſunt
pꝛincipia ſufficientia bone operationis moꝛalis.
igitur et cetera. maioꝛ nota eſt. ſed minoꝛ ꝓbatͬ.
quia recta ratio agibilium ⁊ volūtas per eam re
gulata ſufficiunt ad bonam operationem moꝛa=
lem. hec autem ſunt in homine ſine quacūꝫ gra=
tia ⁊ ſpeciali auxilio. igitur. ❡Contra tertiam cō
cluſionem arguit Durandus pꝛimo impugnan=
do pꝛobationem ⁊ in parte cōcluſionem quo ad
hoc ꝙ dicit ſine gratia habituali non poſſe vitari
omnia peccata. quia ſm omnes in ſtatu nature
integre hō poterat vitare omne peccatum moꝛ=
tale. que autem pertinent ad naturam nō amit=
tuntur: licet foꝛte habilitas minuatur. et ideo li=
bera electio boni et fuga mali que ad naturam li
beri arbitrij pertinent nullo mō per peccatū ſub=
trahūtur. Simile etiam quod adducit pꝛobatio
cōcluſionis nō valet. eſt enim duplex genus pec
cati venialis. eſt enim quoddam veniale ex gene
re vt eſt mendatium iocoſum dictum ex delibera
tione vel verbum ocioſum. aliud eſt peccatū ve=
niale ꝓpter imperfectionem actus ſicut ſunt ſu=
biti motus ſenſualitatis reſpectu eoꝛum que ex
genere ſūt peccata moꝛtalia. licet autem nō poſ=
ſim⁹ vitare omnia peccata venialia ſecundo mō
quia rō nō poteſt ſemper eſſe puigil ad repꝛimē=
dum omnes tales motus imo dum vn⁹ repꝛimi
tur alter ſubito inſurgit: nihilominus tamen oīa
peccata venialia ex genere que fiūt ex delibera=
tione poſſumus vitare. et per eādem rationē om
nia moꝛtalia que non niſi ex deliberatione fiunt.
nam eoꝝ que ſequunͭ deliberationem: ſemꝑ ple
num eſt dominiū. ideo nō eſt ſimile qᷓ pꝛo ſimili
inducitur niſi quo ad hoc ꝙ ſicut circa appetitum
contingunt multe inoꝛdinationes ineuitabiles
quo ad pꝛimos motus et ſubitos pꝛopter hoc ꝙ
non perfecte ſubditur rationi: ſic circa rationem
reſpectu eoꝝ que ſunt ad finem contingunt mul
te inoꝛdinationes ſubite et ineuitabiles pꝛopter
hoc ꝙ motus voluntatis in ea que ſunt ad finem
non plene ſubijcitur deliberationi rationis que ē
ex fine. ſed in talibus deoꝛdinationibus non pōt
eſſe peccatum moꝛtale. et ideo non eſt ad pꝛopo
ſitum. ❡2°. arguit ꝙ homo ſine gratia non po=
teſt vitare ſingula peccata vt aſſerit cōcluſio. ſūt
enim aliqua peccata contra pꝛecepta iuris diui=
ni vt ſunt pꝛecepta de ſuſcipiendis ſacramentis
eccl̄ie puta euchariſtie et ceteris. qꝛ ad talia ſuſci
pienda tenetur homo ī ſtatu vie niſi caſus neceſ
ſitatis excludat. excluſo ergo caſu neceſſitatis et
habita copia conferentis aut ſuſcipiūtur aut nō.
ſi non: tunc cōmittitur peccatum nouum ex con=
temptu ſacramentoꝛum. ſi ſuſcipiuntur: iterum
cōmittitur peccatum ſi ſuſcipiens non ſit in gra=
tia. quia ad ſuſceptionem eoꝛum requiritur gra=
tia. ergo talia peccata non poſſunt vitari ab eo
qui manet in peccato ſm reatum. Et ſi dicatur ꝙ
immo quia ſuſcipiens talia ſacramenta foꝛte nō
recolit de peccato: et ita non debet ſibi imputari
ad culpam ꝙ in tali peccato ſuſcipit euchariſtiaꝫ
hoc non valet. quia ꝙ iſte non recolat de pecca=
to cōmiſſo: aut hoc eſt quia conſcientiam ſuam
diligenter non diſcuſſit: aut dato ꝙ diſcuſſerit ta
men in noticiam eius non deuenit. ſi pꝛimo mo=
do: ſic non excuſatur a peccato. quia voluntaria
omiſſio circūſtantie que requiritur ad actum: nō
excuſat. ſed diſcuſſio conſcientie in ſuſcipiente ſa
cramentum euchariſtie eſt circunſtantia que ad
hoc factum requiritur iuxta illud quod dicit apo
ſtolus pꝛima coꝛinthioꝛum vndecimo. ꝓbet au=
tem ſeipſum homo et cetera. ergo ei⁹ omiſſio nō
excuſat quin peccet illud recipiēs in moꝛtali. Si
ſecundo modo hoc contingat. ſ. ſi conſcientiam
ſuam diligenter diſcuſſit et nichilominus in noti
ciam peccati non deuenit: remittitur ei ex gene=
rali contritione ſine qua nō eſt ſufficiens diſcuſ=
ſio conſcientie. et ſic iam nō eſt in peccato. patet
ergo ꝙ exiſtens in peccato moꝛtali quo ad ſoluꝫ
reatum: non poteſt vitare quodlibet peccatum
quod eſt cōtra ius ſupernaturale. ❡3° arguit ꝙ
talis poteſt vitare non ſolum ſingula immo om=
nia peccata que ſunt contra pꝛecepta iuris natu
ralis. quia ſi talia peccata nō poſſent ſine gratia
vitari: hoc eſſet vel pꝛopter defectum gratie vel
ratione peccati pꝛecedentis. non pꝛopter pꝛimū
quia talis defectus fuiſſet in ſtatu inocentie ſi ho
mo fuiſſet creatus ſine gratia in quo omnia pec=
cata talia poterant vitari etiam faciliter. nec ra=
tione peccati pꝛecedentis: quia voluntas ex vno
pctō nō neceſſitatͬ ad aliᷓ. nec volito vno neceſſi
tatͬ ad volendū aliud niſi ponat actū ſuum circa

vtrumꜫ aliqualiter eligendo vel refugiẽdo.ſicut
intellectus nõ neceſſitatur ad aſſentiendum vni
ꝑpter alterꝫ niſi ponat actũ ſuũ circa vtrũꜫ af=
firmando vel negãdo.ſed volũtas hominis exi-
ſtentis in peccato ſolũ ſm reatũ et nõ ſm actum
nullũ habet circa id peccatũ.q2 ſi aliquẽ actũ vo=
lendi haberet circa illud ꝯplacẽdo ſibi in peccati
cõmiſſione:iã eſſet in peccato ſm actũ et non ſo=
lum ſm reatũ.ergo ex ſolo reatu vni⁹ peccati nul
lus neceſſitat᷑ ad aliud cõmittendũ.Cõfirmatur.
q2 bonitas moralis nõ ſtat cũ peccato qđ eſt con
tra dictamẽ iuris naturalis.ſ3 homo ſine grã põt
in omne opus bonũ bonitate morali q̃ eſt ex ob=
iecto et circunſtãtijs.ergo homo ſine grã põt vi=
tare quodcũꜫ peccatũ qđ eſt cõtra dictamen ſo
lius iuris naturalis. ❡4°. Q2 ſi homo ſine grã
non poſſet vitare quodlibꝫ tale peccatũ:aut hoc
eſſet ꝑpter carentiã grẽ vel ꝑpter inclinationeꝫ
derelictã ex peccato p̃cedẽte. non ꝑpter carẽtiaꝫ
grẽ.tum q2 in ſtatu nature integre homo hoc po
terat ſine grã.tũ quia nõ plus tollit p̃uatio ꝙ po
nat habit⁹. ſed p grãm nõ ponitur in anima niſi
efficacia ad merendũ. ſupponit autẽ libertateꝫ in
voluntate ad bonũ vel malũ eligendũ vel fugiẽ=
dum.ergo p carentiã grẽ hec libertas totalit᷑ re=
linquit᷑ ſed efficacia merẽdi tollit᷑. Item nec ꝑpt᷑
inclinationẽ derelictam ex peccato p̃cedente. tũ
quia inclinatio derelicta ex bono actu nõ neceſſi
tat voluntatem quin libere poſſit a bono deuia=
re.ergo nec inclinatio derelicta ex malo actu ne=
ceſſitat eam quin libere poſſit malũ vitare. tum
ſecundo. quia diſpoſitio derelicta ex aliquo actu
ſolum inclinat per ſe ad ſimilem actũ. et ita pec=
cans ſemp neceſſitaretur ad poſtea cõmittendũ
ſimile peccatũ qđ nõ videm⁹. ❡5° arguit Scot⁹
ꝙ liberum arbitriũ ſine grã non põt vitare ſingu
la peccata. vel ſi ſic: etiã poteſt vitare omnia. q2
peccatũ mortale nõ eſt niſi trãſgrediẽdo precep
tum dei. qui aũt dicit deũ precepiſſe impoſſibilia
anathema ſit ſm Hieronimũ. Et ſi dicat᷑ ꝙ exiſti
ti in peccato mortali non ẽ poſſibile ſeruare pre=
ceptum dei dũ manet in peccato: ſed poſſibile ẽ
ipm ſe p̃parare et diſponere ad grãm q̃ data põt
ſeruare p̃ceptum. ⁊ ita ſi ſe non p̃paret:iputat᷑ ei
ad peccatum. Alia quoꜫ reſpõſio datur ꝙ licet
manens in peccato mortali poſſit ſeruare p̃cep=
tum ꝙm ad eius explicationẽ: non tamen ꝙm ad
intẽtionẽ mandãtis. quia intẽtio ſua fuit ꝙ conſe
queret᷑ finem p eam. nõ autẽ per illã obſeruatio=
nem conſeqtur quis finẽ niſi obſeruet ex charita
te. Contra. ſi deus p̃cipiens intẽdebat obligare
quemlibet ad obſeruãdꝫ p̃ceptꝫ ex charitate.
igitur quicũꜫ facit opus precepti et nõ ex chari=
tate peccat mortaliter. et hoc tã de precepto ne
gatiuo ad quod tenet᷑ ſemp et ꝑ ſemper.et ſi te=
neatur ad illud ex charitate quando illud obſer=
uat et nõ ex charitate: mortaliter peccat. ſimilit᷑
de p̃cepto affirmatiuo ad quod tenet᷑ ꝑ aliquan
do ſi ꝑ tunc non ſeruat ex charitate:mortalr̃ pec
cat. et ita quicũꜫ cõmiſit peccatum mortale: ſi
poſt non occidit quia de⁹ precepit non occidere.
ſi non furetur quia p̃cepit non furari:peccat mor
taliter. ſi vero ſeruat ſabbatũ quia deus precepit
peccat mortaliter. hoc autem dicere non videtur
aliud ꝙ peruertere omnes qui ſemel peccauerũt
vt nullum bonuꝫ opus ex genere faciant poſt ad
quod tamen alias aſtricti erant cum tamẽ ſuadẽ
di ſint et admonendi ad oppoſitum vt.ſ. faciant
bona opera ex genere. q2 illa diſponunt eos ad
grãm citius et facilius obtinendã. ❡2° cõtra il=
lam reſpõſionem. quia exiſtens in charitate põt
facere aliquod opus p̃cepti. non tamẽ motus ex
charitate ſed ex pietate naturali et mãſuetudine
vel aliquo alio non referẽdo tunc actualiter in fi
nem vltimuꝫ ita ꝙ illa impletio operis precepti
nõ eſſet meritoria ſibi.nec tamẽ erit demeritoria
❡3° ad idẽ. Q2 ſi teneret᷑ ſeruare p̃ceptũ ſꝫ intẽ
tionẽ p̃cipientis vt poſſit ꝑtingere ad finẽ: tũc te
neretur ad meritum.et tunc peccaret mortaliter
faciendo tale opus quod eſt bonuꝫ ex genere et
p̃cepto quod eſt abſurdum. ❡Per idem arguit᷑
contra primã reſpõſionem.quia ponamus ꝙ ali=
quis non diſponat ſe ad grãm. ſi tunc ſtat culpa:
non põt ſe ſeruare a culpa.igitur pro tunc eſt ſibi
impoſſibile ſe ſeruare a culpa quod eſt falſum.q2
omnis culpa eſt volũtaria.ſi autem pro tunc põt
ſe ſeruare quod ſaltem videtur manifeſtũ ꝙm ad
genus opis precepti: reddit argumentum prius
ad excuſandũ eum a peccato mortali. ❡6° prin
cipaliter arguit ſic. Si peccator exiſtẽs ſine grã i
hoc tpe põt cauere ab hoc peccato mortali et dũ
cauet hoc peccatũ mortale:cauet oia. ⁊ ſilr̃ d tpe
cõſequẽte ⁊ ſic ſꝑ:igit᷑ ſi põt cauere hoc et illđ:põt
ſimul cauere omnia.aſſumptũ.ſ.ꝙ poſſit cauere h̃
et illud peccatũ mortale:pꝫ q2 voluntas nõ põt
hr̃e ſimul diſtictos cõſenſus q̃ requirũt᷑ ad pctm̃
mortale. et ita dũ diſticte hẽt actũ reſiſtẽdi huic
peccato mortali:nullũ velle aliđ hẽt ꝑ tũc q̃ pec=
cet mortalit᷑. Itẽ q2 p̃ſeruando ſe ab vno pecca=
to mortali:fit fortior ad reſiſtẽdũ alijs.igit᷑ ſi põt
hoc pctm̃ mortale cauere de q̃ timet᷑: multo ma=
gis põt illud aliud cauere vel alia ⁊ ſic d omnibus.
❡7° arguit gregori⁹ d arimio ſic. Aliqs peccat nõ
diligẽdo deũ ꝑpt᷑ ſe vltimate. ⁊ diligẽdo creaturã

nõ ꝓpter deũ finaliter. ergo aliquod ſuũ peccatũ
non põt homo ſine ſpãli dei auxilio vitare. ante=
cedens certũ eſt. ꝓbat̃ ꝯña. qꝛ tale peccatũ non
põt vitari niſi deꝰ diligat̃ ꝓpter ſe. ſed ſic diligere
deũ in preſenti ſtatu nemo põt ſine ſpãli dei auxi
lio. quod ꝓbat̃ ꝑ Auguſtinũ. 5°. li°. contra Julia
nũ capl̃o. 5° vbi ſic ait. qñ deo donãte ex vera vi=
uitur fide: ipſe deus adeſt et multꝫ illuminãdis et
concupiſcentie ſuꝑande et moleſtie ꝑferẽde. hoc
eni totũ recte fit qñ fit ꝓpter ipꝫ. i. qñ gratis ama
tur ipẽ. qualis amor nobis eẽ nõ põt niſi ex ipõ.
Ecce hic habes ꝙ amor quo deꝰ gratis amat̃ qui
vtiq̨ eſt ille tñ quo deꝰ diligit̃ ꝓpter ſe: nõ põt
eſſe in nobis niſi ſit ab ipõ. ¶ 8° arguit ſic. Si qđ=
libet peccatũ ſuũ põt homo vel potuit ſine ſpãli
auxilio dei vitare. igit̃ audiens ſibi predicari fidẽ
chriſti: põt ſine alio adiutorio credere q̃ ſibi ꝓpo
nunt̃ credẽda. tenet ꝯña. qꝛ talis ſi nõ credat vti
q̨ peccat. nã qui nõ crediderit condẽnabit̃ Mat
thei vltimo. Et Joã. 16. ait ſaluator. cũ venerit
ille arguet mundũ de peccato et de iuſticia et de
iudicio. de peccato q̇dẽ qꝛ nõ crediderunt in me.
Auguſtinꝰ quoq̨ in epiſtola ad vitalẽ. neq̨ eniꝫ
dicturus es inquit nichil mali eum facere qui nõ
credidit in Chriſtũ aut q̇ fidẽ deſerit Chriſti. ſed
ꝯſequẽs eſt erroneũ teſtãte Auguſtino ſe in eo
aliquãdo erraſſe. et ꝓpterea idipſum retractaſſe
in de predeſtinatione ſanctoꝝ circa ṗncipiũ vbi
ſic ait. nec enim fidẽ putabã dei grã preueniri vt
per illã nobis daretur quod vtiliter poſceremus
niſi qꝛ credere nõ poſſemus ſi non precederet ṗ=
coniũ veritatis. vt aũt predicato euãgelio cõſen
tiremus nr̃m eſſe ꝓprium et nobis ex nob̃ eſſe ar
bitrabar. quem meum erroreꝫ nõnulla opuſcula
mea ſatis indicãt ante epiſcopatuꝫ meũ ſcripta.
et deinde cõmemorat ſe hoc in libro ſuarũ retra
ctationum reuocaſſe propterea ꝙ fides inter do
na dei ab apoſtolo numeratur. et ita eſt ſicut pꝫ
primo libro capl̃o. 23. ſeq̨ in hoc erraſſe vbi nũc
recitata ſunt verba eius dicit ſe conuictũ fuiſſe ex
illo apoſtolico teſtimonio. quid eniꝫ te diſcernit
quid habes quod nõ accepiſti. qđ teſtimoniũ vt
non multo poſt ſubdit: nõ ſinit quẽq̨ fideliũ dice
re habeo fidẽ quã non accepi. reprimit̃ eni om̃is
his apoſtolicis verbis: tota huiuſmodi reſpõſio=
nis elatio. ſed ne hoc quidẽ dici põt quãuis non
habeaꝫ ꝑfectã fidẽ: habeo tñ eius initium quo in
Chriſtũ penitus credidi et hic reſpõdet̃. q̇d aũt
habes quod nõ accepiſti. ſi autẽ et accipiſti quid
glorians quaſi nõ acceperis. et infra concluden=
do perinde inquit poſſe habere fidẽ ſicut et poſ=
ſe habere charitatẽ: nature eſt. hr̃e auteꝫ: grẽ eſt

fideliũ. et multa alia ibideꝫ dicit reprobãdo quẽ
dam illiꝰ tp̃is errorẽ dicẽtiũ ꝙ initiũ fidei erat in
nobis ex nob̃. Jtem iſte fuit error vitalis ſicut ibi
dem Auguſtinꝰ in epiſtola ad eundem recitat et
idem incõueniẽs iuxta ṗncipiũ epiſtole. quomõ
dicis qđ te audio dicere vt recte credamꝰ in deuꝫ
et euãgelio conſentiamꝰ non eẽ donũ dei ſed hoc
eſſe a nobis. i. ex ꝓpria voluntate quaꝫ in corde
nr̃o nõ oꝑatꝰ eſt ipſe. et adhuc cũ audieris q̇d eſt
ergo quod apoſtolꝰ ait. deꝰ oꝑatur in nobis vel=
le. reſpõdes ꝑ legem ſuã ꝑ ſcripturas ſuas deum
operari vt velimꝰ quas vel legimꝰ vel audiuimꝰ
ſed ei cõſentire vel nõ conſentire ita nr̃m eſt vt ſi
velimus fiat: ſi aũt nolumus: nichil in nobis oꝑa
tionem dei valere faciamus. hic patet ꝙ iſte vita
lis opinabat̃ hominẽ poſſe predicato ſibi Chriſti
euãgelio ex ꝓpria libertate abſq̨ alio dei adiuto
rio credendo conſentire ſicut ſignat conſequens
illatum. hoc autem tanq̃ erroneũ Auguſtinꝰ re=
probat triplici rõne. quarũ prima eſt. quia tũc ſe
queretur ꝙ nõ eſſet orãdum ꝓ infidelibꝰ vt cre=
derent. ſed tãtũmodo foret eis euãgeliũ ṗdican
dum. vñ ait. q̃ ſi dicis: ꝑfecto nr̃is orõnibus con=
tradicis. dic ergo aptiſſime nos pro his quibꝰ euã
gelium predicamꝰ nõ debere orare vt credãt ſed
eis tãtũmodo predicare. deniq̨ oſtẽdit hoc eſſe
contra piã cõſuetudinem eccleſie ⁊ doctrinã apo
ſtolicã ac beati Cipriani. Secũda ratio ẽ. qꝛ tunc
non debemꝰ deo grãs agere ex eo ꝙ aliqui tali ṗ
dicationi credendo conſentiũt. qꝛ ſic ficte agere=
mus et non vere quod non eſt dicendum cũ hoc
pie teneat ritus eccleſie. vnde ait infra. inaniter
et perfunctorie potius q̃ꝫ veraciter magnas cum
exultatione agimus deo grãs quãdo aliqui infi=
delium credunt ſi hoc in eis ipſe nõ facit. et ſub=
dit prorſus nõ deo grãs agimꝰ ſed nos agere fin
gimus ſi bene illi grãs agimus ipſum agere non
putamus. Tertia ratio eius eſt. quoniaꝫ vt dicit
hoc incidit in ſentenciã dãnatã pelagij qua dice=
bat. grãm dei non ad ſingulos actus dari. et pa=
tet cõſequẽtia. qꝛ ſm̃ hoc dictuꝫ non daretur ad
talem actum credendi. ¶ 9° arguit. quia ſi quod
libet peccatum ⁊c̃. igitur quacũq̨ et quãtũcũq̨
noxia quis tentatione tentet̃: ipſe poteſt ꝓpria
voluntate ſine ſpeciali dei auxilio illi tentationi
reſiſtere. tenet conſequentia. quia quilibet nõ re
ſiſtens talibus tentationibus peccat. ſed conſe=
quens non põt catholice dari ſicut patet ex mul=
tis ſacre ſcripture teſtimõijs. ſicut eſt illud impul=
ſus euerſus ſum vt caderem et dñs ſuſcepit me.
fortitudo mea et laus mea dñs et c̃. Et illud. in
te eripiar a tentatione. gloſa in te ideſt per te.

apoſtolus quoq; magnis tentationibus memoratis quibus tñ ſancti nõ poſſunt diuelli a charitate chriſti ad Ro. 8°. ait. In his omnibus ſuperam⁹ propter eum q̃ dilexit nos. et littera Aug. hʒ per eum qui dilexit nos. ſup quo verbo ipẽ ait in de gratia et libero arbitrio. nõ ergo per nos ſʒ per eum qui dilexit nos. quid plura adducamus cum cuilʒ chriſtiano debeat ſufficere ꝙ tota eccleſia dei a chriſto capite inſtructa orat ne iducatur in tentationem. i. ne i tentatiõe deficiat. omnẽſq; ſancti de ſuperatione tentationum deo tanq̃ auctori referãt grãs. Confirmatꝰ per expreſſam determinationem concilij mileuitani in quo ſic habetur. quicunq; dixerit grãm dei qua iuſtificamur ꝑ Jeſum xp̃m dominũ noſtrũ ad ſolam remiſſionẽ peccatorum valere que iam cõmiſſa ſunt nõ etiã ad adiutorium vt non cõmittantꝰ anathema ſit. aut enĩ intelligẽdum eſt illud tm̃mõ eſſe dictum ꝙ nullus põt omnia peccata vitare ita vt nullũ oino cõmittat ſine adiutorio grẽ vt aliqui volũt exponere: vľ q2 nullum peccatum põt hõ vitare abſq; auxilio gratie. primũ non põt dici. quia tũc ſequitur ꝙ grã dei nulli valet ad vitandũ peccata cuius oppoſitum conciliũ clamat. tenet ꝯña. q2 nullus eſt potens peccare q̃ nullũ penitus cõmittat peccatũ. relinquitꝰ ergo ſecundũ ⁊ habetꝰ propoſitũ. ¶ 10. arguit ſic. Exñs in grã non q̃dlibet peccatum põt vitare ſine alio ſpeciali dei auxilio. ergo multo minus exiſtẽs extra gratiam. ꝯña nota eſt. añs ꝓbatur primo. q2 nõ quãlʒ tentationẽ põt ſine ſpãli dei auxilio ſuperare. igiꝰ. probatur aſſumptũ. q2 ſi quãlʒ: igitur nulla quantacũq; tẽtatione poſiti viri iuſti debent diuinũ auxiliũ implorare. neq; de alicui⁹ victoria deberent ſe magis q̃ prius deo obligatos cognoſcere ⁊ tanq̃ de nouo munere illi gratias agere. ꝯña pʒ ex dictis. falſitas cõſequẽtis pʒ quantum ad primã partẽ ex reſcripto Innocẽtij ad carthaginenſe cõciliũ. vbi dř. neceſſe eſt vt quo auxiliante vincimus: eo iterũ nõ adiuuante vincamur. ac ꝑ hoc etiã poſt preteritas victorias iuſtorum de peccatis inſuperuenientib⁹ tentationib⁹ hñt iterũ eius auxilium implorare. Quantũ etiã ad ſecũdam ꝑtem quilʒ vt puto cõfitebitur eẽ falſuʒ. quis ei iuſtorum de magne tentatiõis periculo liberat⁹ nõ reputet ſe in eo magnũ dei bñficium recepiſſe et deo ãplius ad grãs agendũ obligatũ. et tanq̃ pro nouo munere gratias ⁊ ſacrificium confeſſionis ſeu laudis exoluat. vnde beatus. Jo. apoca. 4°. dicit ꝙ ſeniores per quos vtiq; ſancti viri ſignificantꝰ: adorabant viuentem in ſecula ſeculorum mittentes coronas ſuas ante tronum. que verba exponens Greg. 22. mora. ait. coronas ſuas ante tronum mittere eſt certaminuʒ ſuorum victoriam nõ ſibi ſed actori tribuere. vt ad illum referant gloriam laudis a quo ſe ſciunt vires accepiſſe certaminis. ¶ 2° probatur principale antecedens. q2 ſi homo exiſtens in gratia põt ſine ſpãli dei auxilio vitare quodlibet peccatũ. igiꝰ vel non ad ſingulos actus grã dei atq; adiutoriũ datꝰ vel ad aliquos fruſtra et iportune datur. pma pars cõſequentis fuit vnus de erroribus dãnatis pelagij. ſecunda vero pars blaſphemia quedam eſt. ꝯña vero ſatis eſt clara. vnde ad illud velle vel nolle quo reſiſtitur tẽtationi nõ daretur adiutoriũ dei: aut ſi daretur ſuperflue daretur ex quo ſine huiuſmodi adiutorio hõ poterat preualere. ſi dicatur ꝙ non datꝰ ſuperflue q2 facilius per id adiutoriuʒ reſiſtitur tentatiõi: appropinquatꝰ ad illam dãnatã ſententiam pelagij qua dixit ideo dari grãm vt per illam facili⁹ impleatꝰ quod preceptũ eſt. ¶ 3° ad idem. Q2 ſi ſic: ergo nõ quẽlibet bonum actum q̃ fit ab homine deus facit vt faciat illũ. ſiue nõ ad quẽlʒ bonum actum hoĩs deus mouet voluntatem hominis faciens eã velle id q̃ð ipſa vult. patet ꝯña de actu quo vult reſiſtere praue tentationi qui vtiq; bonus eſt imo ⁊ meritorius in habẽte grãm. ſi enim hõ per habitum gratie et liberuʒ arbitriũ reſiſtit ſeu vult nõ conſentire: cum habitus nõ moueat potentiam lʒ coadiuuet coagendo: nõ poterit dici ꝙ deus moueat voluntatem ad agendũ niſi alio modo ſpeciali concurrat gratis et miſericorditer. conſequens patet eſſe falſum ex predictis. Forte dicetur contra omnia p̃dicta ꝙ dicte rationes ⁊ auctoritates non cogũt vt dicatur nobis eſſe neceſſarium aliud adiutorium dei ab influentia generali. omnes enim ſaluantur ſi dicatur ꝙ non poſſumus aliquid facere niſi deo adiuuante per ſuam influentiam generalem. ſed iſta reſponſio excluditur primo ex dictis Aug. in epiſtola ad vitalem hereticum vbi ſic dicit. qm̃ propitio chriſto chriſtiani ſumus catholici ſcimus nondũ natos et c̃. ſcimus gratiam dei nec paruulis nec maioribus ſm merita dari. ſcimus maioribus ad ſingulos actus dari ſed non omnibus. igitur eſt adiutorium ſpeciale. ſecũdo nam nec malos actus poſſumus agere ſubtracta dei influentia generali. et nõ ſic ad malos actus dicit nos ſcriptura indigere iuuari a deo ſicut ad bonos. alias ſicut dicit ſapiens non poſſum eſſe continens niſi deus det: ita potuiſſet ipſe vel ali⁹ dicere non poſſum concupiſcere vel mechus eſſe niſi deus det. et ſicut aplus ait. ſumus factura in opib⁹ bonis creati in xp̃o: ita potuiſſet ali⁹ dicere

ipſi ſumus factura in chriſto creati in operibꝰ ma
lis. et ita dicendum eſſet ꝙ operari velle ⁊ perfi=
cere ꝓ mala voluntate ſicut apoſtolus dicit deꝰ
operatur in nobis velle ⁊ perficere ꝓ voluntate
bona. que verba tanq̄ꝫ plena blaſphemie omnis
fidelium auris abhorret. Confirmatur. quia ſm̄
concilium miletanū cum chriſtus ait ſine me ni=
chil poteſtis facere de fructibus mandatorū ſpe
cialit̄ loquitur. et vt dicit Aug. de verbis dn̄i ſer=
mone. 12. cuꝫ tibi dr̄ ſine adiutorio dei nil potes
facere: nichil ſubintellige boni. nam illo nō adiu=
uante vtiq̄ꝫ agis male. igitur preter influentiam
gn̄alem ſpecialiter iuuat nos deus ad bene agen
dum ſine quo adiutorio ſpāli nihil boni poſſumꝰ
agere. Forte aliter dicet̄ ꝙ tales auctoritates nō
ſunt intelligēde de quibuſlꝫ bonis operibus poſ=
ſibilibus ab homine fieri: ſed de bonis meritorijs
tm̄. Sed hec reſpōſio excluditur primo per illud
apl̄i. pª cor. 4. quid habes qd̄ non accepiſti ⁊c̄. ſu
per quo Aug. in de predeſtinatiōe ſanctorū non
multo poſt principium ꝓlixe probat ꝙ tota intē
tio apoſtoli tendit ad ꝓbandum neminem poſſe
aduerſus alterum extolli: aut de aliquo ſuper al=
terum in ſeipſo aut in alio homine ſed tm̄ in dn̄o
gloriari. vnde apoſtolus hoc inquit trāſfiguraui
in me et apollo. vt in nobis diſcatis ne ſupra q̄ꝫ
ſcriptum eſt vnꝰ inflet̄ aduerſus alterꝝ. quid eni
te diſcernit quid autem habes quod non accepi
ſti. ſi autem et accepiſti: quid gloriaris quaſi non
acceperis. ſ. a deo. oportet ergo intelligere dictū
apoſtoli de quolibet bono quo homo ab homie
diſcerni poteſt aut aduerſus alterum extolli. igi=
tur non ſolū de bono meritorio ſed de bonis mo
ralibus non meritorijs. alias cathecuminus aut
etiā chriſtianꝰ exiſtens in peccato mortali agens
aliquos actꝰ bonos moraliter et de illis ſe extol=
lens aduerſus alterum poſſet apoſtolo queren=
ti: reſpondere diſcernit me iuſticia mea manſue=
tudo mea ⁊ ſic de alijs ſed et hoc non accepi ſed
habui a meipſo. Et ibidē ſubdit Auguſtinus q̄c=
quid et anteq̄ꝫ in chriſtum crederet et cum credi
diſſet bene operatus eſt cornelius totum dandū
eſt deo. ne forte quis extollatur. bona autēꝫ que
anteq̄ꝫ in chriſtum crederet operatus eſt corne=
lius: cōſtat non fuiſſe meritoria merito vite eter
ne. hoc idem expreſſe patet per eūdem libro pri
mo ad ſimplicianum in reſponſione ad. 2.am que=
ſtionem. incipit inquit homo percipere gratiam
ex quo incipit credere deo: vel iterna vel exter=
na admonitione motus ad fidem. ſed in quibuſ
dam tanta eſt gratia fidei quanta non ſufficit ad
obtinendum regnuꝫ celorum ſicut in cathecumi=
nis. ſicut in ipſo centurione anteq̄ꝫ ſacramento=
rum participatione incorporaretur eccleſie. in q̄=
buſdam vero tanta ē gratia vt iam corpori chri=
ſti et ſancto dei templo deputentur. et ſequitur.
fiunt ergo inchoationes quidem fidei conceptio
nibus ſimiles. nō tamē ſolum cōcipi ſed etiā naſ=
ci opus eſt vt ad vitam perueniatur eternam. ni
chil tamē horū ſine gratia miſericordie dei. quia
etiam opera ſi qua bona ſunt: cōſequuntur gr̄aꝫ
illam nō precedunt. hec Aug. hic apparet manife
ſte ꝙ nō ſolū opera vite eterne meritoria qualia
ſunt eorum tm̄ qui iam participatione ſacramen
torum incorporati ſunt eccleſie ⁊ facti templum
dei: ſed etiam alia bona non meritoria vite eter=
ne qualia ſunt in cathecuminis nō fiunt ſine gr̄a
dei. Idē dicit de bonis operibus hereticorum et
ſciſmaticorum in ſermone de patientia dei. ſꝫ me
rito queri poteſt. vtrū et iſta patientia donū dei
ſit an viribus tribuenda ſit volūtatis humane q̄
quiſq̄ꝫ ab eccleſia ſeparatus nō pro errore q̄ eum
ſeparauit ſed pro veritate ſacramenti ſeu verbi
que apud eum remanſit timore penarum eterna
rum patitur temporales penas. cauendū eſt ne
forte ſi donum dei iſtam patientiam dixerimus ī
quibus ineſt et ad regnuꝫ dei credant̄ pertinere.
ſi autem illam donuꝫ dei negauerimus cogamur
fateri ſine adiutorio et munere dei in voluntate
hominis eſſe poſſe aliquid boni. neq̄ꝫ enim hoc
non ē bonum vt credat homo eterno ſuplicio ſe
eſſe puniendum ſi negauerit Chriſtum. et ꝓ iſta
fide qualecunq̄ꝫ ſuplicium perferat ⁊ contemnat
humanum. propoſita autem hac queſtiōe et fa=
ctis argumentis ad vtrāq̄ꝫ partem nullo interpo
ſito determinat eam ſic. proinde ſicut neganduꝫ
non eſt hoc eſſe donum dei: ita intelligēdum eſt
alia eſſe dona filiorum illius hieruſalem que ſur=
ſum eſt libera mater noſtra. hec ſunt enim quo=
dāmodo hereditaria in quibus ſumus heredes
coheredes autem chriſti. alia vero que poſſunt
accipere etiam concubinarum filij quibus iudei
carnales et ſciſmatici vel heretici comparantur.
q̄uis eni ſcriptuꝫ ſit eijce ancillam et filium eius.
nec eni heres erit filiꝰ ancille cū filio meo Iſaac.
et Abrae dicit deus. in Iſaac vocabitur tibi ſemē
quod ſic ē apoſtolus interpretatus vt diceret id
eſt non qui filij carnis hij ſunt filij dei. ſed qui filij
dei deputātur in ſemine. vt intelligeremus ſemē
abrae ſm̄ Iſaac propter chriſtum ad filios dei ꝑ
tinere qui ſunt corpus Chriſti ⁊ membra. i. eccle
ſia dei. vna. vera. germana. catholica tenēs piaꝫ
fidem nō eam que per elationē vel per timorem
ſed eam q̄ per dilectionē opat̄. tn̄ etiā filios cōcu

binarũ; q̃ a filio ſuo Iſaac diuiſit abraã: nõnul-
la eis largit⁹ eſt mũera ne relinquerent̃ omnino
inanes nõ vt tenerẽtur heredes. ſic eñ legimus.
dedit aũt abraã omnẽ ſubſtantiã ſuã Iſaac filio
ſuo ⁊ filijs concubinarum dedit abraã munera. ſi
ergo filij ſumus libere hieruſalē: alia dona ex he
redatorum alia intelligimus heredũ. hec Augu.
Ex qbus patet manifeſte ꝓpoſitum. qm̃ pacien-
tia hereticorũ vel ſciſmaticoꝝ qua ſuſtinent mor
tem ꝓpter xp̃m: nõ vtiq; eſt actus meritorius et
tñ illam dicit eſſe donũ dei. Et idem ſentiendu;
eſt de cuiuſlibet alterius virtutis actu. et vniuerſali
ter de quolibet actu moraliter bono q̃uis nõ ſit me
ritorius. ¶ Cõtra quartã cõcluſionẽ arguit Du-
rãdus improbãdo ꝓbationem ei⁹. quia l; ſupre
mo agẽti conueniat ad vltimum finem pducere
nichil tñ prohibet infimũ agens ad vltimũ fine;
diſponere. ſicut videm⁹ in gñatione hoĩs in qua
l; deus introducat formã vltimam: nã tamen ex
ꝓpria v̄tute diſponit mãm. ſimiliter l; ad cõſecu
tionem gr̃e requirat̃ ſpecialis motio dei gratia;
infundẽtis ſi tñ gratia ſit habituale donum: tñ ad
eam põt ſe hõ diſponere pure vt videt̃ per libe-
rum arbitriũ abſq; tali motione ſpeciali. ¶ 2° q2
illõ bonũ qd h; ad gratiam imediatũ ordinẽ: vi-
det̃ eſſe preparatoriũ ad illã. ſed bonũ morale ẽ
hmõi. cũ ergo in tale bonũ poſſit hõ ſine imedia
ta motiõe voluntatis a deo: p; q abſq; tali adiu
torio poteſt ſe hõ ad grãm preparare. ¶ Cõtra
quintam cõcluſionẽ arguit̃ ſic. Primo. q2 Augu.
in hyponoſticõ reſpõſione tertia recitãs errore;
pelagij ait. Iterũ poſſe dicũt hoĩe; per liberũ ar
bitriu; p ſe ſibi ſufficientẽ implere qd velit. ⁊ poſt
cõtra hoc ait ſic. Reſpondem⁹ neminẽ poſſe p ſe
ſibi. i. per liberũ arbitriu; ſufficere iplere qd velit
recte dicamus niſi ꝓthoplauſtu; ſolum potuiſſe
cum volũtas liberi arbitrij fuiſſet ſana cadẽ ante
culpã. et paulo poſt ꝓbans illud auctoritate ſcri
pture ait. Recte vt calcatius liberũ arbitriũ cum
poſſibilitatis bono qd valeret iplere qd voluiſſet
adã factũ intelligas. audi qd dicat ſcriptura ſan-
cta eccleſiaſtico libro. de⁹ inquit ab itio fecit ho-
minem ⁊ reliquit illũ in manu conſilij ſui. adiecit
mandata ⁊ precepta ⁊c̃. quid eſt autẽ. reliqt illũ
in manu cõſilij ſui niſi dimiſit illũ in poteſtate ar-
bitrij ſui. in manu eñ poſſibilitas intelligit̃. ipa ẽ
prima gratia qua primus hõ ſtare potuiſſet ſi ſer
uare mandata dñi voluiſſet. hec Augu. Ex qbus
patet q adã per liberum arbitrium totaliter do-
tatum qualiter habebat ante culpam. ſ. cum bo-
no poſſibilitatis ſeu gratia illius prima: ſufficie-
bat ſibi implere quod vellet. ceterorum vero ne
minem ſibi ſufficere. per quod patet eu; loqui de
ſufficientia ad bonum. nam ad malum alij etiam
ſufficiunt ſibi. hoc etiam patet ex eo quod dicit.
adam per liberum arbitrium cum bono poſſibi-
litatis potuiſſe ſtare ſi voluiſſet ſeruare mãdata.
Per quod etiam innuit̃ q potuit ſeruare manda
ta. igitur potuit agere actum moraliter bonum.
ſi vero ſibi ſufficiebat ad hoc: igitur nõ indigebat
alio auxilio gratie ſpeciali. alias ceteri poſſent di
ci ſufficere ſibi etiam ad bonum. quia conſtat q
ipſi per liberum arbitriũ cum ſpãli dei adiutorio
poſſunt agere bonũ ⁊ implere omnia diuina mã
data. et tamẽ Aug. de ceteris illud negat. ¶ 2°.
Aut adã per liberum arbitriũ cum adiutorio gra
tie addite poterat ſtante generali influentia dei
ſine alio adiutorio ſeruare mandatum aut nõ. ſi
ſic: igitur potuit agere actum bonu; moraliter. ſi
non: igitur nõ ſeruando nõ peccauit qd non ẽ di-
cendum. pña probatur. quia non faciens aliquid
quod non potuit facere ſi impotentia illud faciẽ
di nõ prouenerit ex peccato: nequaq; peccat. nã
peccatum qd non eſt pena peccati veriſſime diffi
nitur ab Auguſtino in. li° de duabus animabus.
peccatum eſt voluntas retinendi vel conſequen
di quod iuſticia vetat et vnde liberum eſt abſti-
nere. Et idem dicit pmo retractationum. ca° 15.
primum autem peccatum ade nõ fuit pena pec-
cati. nec illa impotentia ſi fuiſſet: proueniſſet ſibi
ex peccato quare et cetera. Hanc rationem ſatis
innuit Aug. in de correctione et gratia. ca°. 49.
vbi ſic dicit. ſi hoc adiutorium angelo vel homi-
ni cum primum facti ſunt defuiſſet: qm̃ non talis
natura facta erat vt ſine diuino adiutorio poſſet
manere ſi vellet: non vtiq; ſua culpa cecidiſſet.
adiutoriu; quippe defuiſſet ſine quo manere nõ
poſſet ⁊ cetera. hec ſunt argumenta Gregorij vo
lentis q adã in primo ſtatu indiguit ad bene vo
lendum ⁊ agendum gratia habituali: non aute;
aliqua ſpeciali motione dei. ¶ 3° arguitur ſic per
eundem. nam Auguſtinus in de bono perſeuerã
tie non multo poſt principium dicit. q non infer
ri in tentationem ⁊ nõ diſcedere a dño: nõ eſt oĩ-
no in viribus liberi arbitrij quales nunc ſunt. fue
runt autem in homine anteq; caderet. ſi autem
non diſcedere a dño et non inferri in tentationẽ
fuit omnino i virib⁹ liberi arbitrij hominis ãteq;
caderet: igitur nõ indigebat ad non diſcedendũ
alio ſpeciali auxilio. alioquin nõ omnino ſed ali
qualiter tm̃ et partialiter illud fuiſſet in viribus
eius. per vires autem ei⁹ non tm̃ ipſum liberum
arbitriũ ſed ẽt vim ⁊ adiutorium ſibi collatũ de-
bemus accipere. ¶ 4° arguit ſic alius ꝯ gregoriũ

concurrens cum eo in lectura ſententiarum pa=
riſi⁹. hō poſt peccatuʒ ade ⁊ in ſtatu nature corru
pte pōt habere rectam ⁊ perfectā cognitionem ⁊
rectam et pfectam volitionē circa agibilia ſine ali
quo ſpāli dei auxilio. igiť et ante peccatū et iſta=
tu nature integre. pña nota ē. añs pbatur quo ad
vtrāqʒ partē. et pmo ꝙ poſſit hr̄e rectam ⁊ perfe
ctam cognitionem de agēdis. Primo ſic. aut hō
ex ſuis naturalib⁹ ſola dei influētia concurrente
pōt cognoſcere deum eē ſumme honorandū aut
nō ſed vltra hoc requiriť aliď auxilium dei ſpāle.
ſi detur pmum: habeť ppoſitum qꝛ illud ē qďdaʒ
morale bonū. ſi ſecundū: ſequitur ꝙ hō in ſuis ſo
lis nālibus conſtitutus ⁊ concurrēte dei influen=
tia generali de hoc bono morali qď eſt deum eē
ſumme honorandū: habebit ignorantiā inuinci=
bilem. Et vltra ſequiť ꝙ omiſſio hui⁹ actus. ſ. nō
honorare deum ſumme: non imputabiť ſibi quo
ad penā vel culpā cum ſʒ oēs doctores nō impu
tētur quecūqʒ ex ignorātia inuincibili ſimpliciter
cōmittuntur. ſed vtrūqʒ iſtoꝝ videtur eſſe falſuʒ
et cōtra Apl'm Ro. p° vbi dr̄ ꝙ gētiles habuerūt
noticiā huius ꝙ deus eſt ſumme honorandus. qꝛ
qď notum eſt dei manifeſtū eſt in illis. et ꝙ hmōi
actus imputenť ad penā: patet pillud quod ha=
betur ibidē. reuelať eni ira dei de celo ſup omneʒ
impietatē ⁊ iniuſticiam hominum eoꝝ qui verita
tem dei in iniuſticia detinent et quo ad culpā ita
vt ſint inexcuſabiles. et ſtatim cauſam ſubdit. qꝛ
cum cognouiſſent deū: non ſicut deū glorificaue
runt ⁊c. ¶ 2°. pbatur illa eadem pars antecedē
tis. ſi hō ex ſuis naturalibus ſola dei gn̄ali influen
tia cōcurrente non pōt cognoſcere quid ſit agen
dum ⁊c. ex ſe nō habebit vn̄ ſit conſiliatiu⁹ vel eē
poſſit. pʒ conſequētia cum conſilium nō ſit de his
que nō pn̄t cognoſci. ſed cōſequēs eſt cōtra ſacrā
ſcripturā eccl'iaſtici. 15°. reliquit eū in manu con=
ſilij ſui. ¶ 3° ad idem. aut ſamaritan⁹ videns illū
hominem ſemiuiuū relictū: potuit cognoſcere ex
ſolis naturalibus cum ſola dei influētia generali
quid circa illū erat agēdum moraliter ⁊ habetur
propoſitum. aut non potuit: et tunc ſequiť ꝙ nā
huius hoīs eſt peior in ordine ad ſue nature con
ſortē ꝙ̄ natura porci. qꝛ audiens aliū porcū tor=
queri ſtatim inſilit in tortorē. et hoc videtur mul
tum fauere errori manicheorum dicentiū natu=
ram ſimpliciter malā. et ſic patet prima pars an=
tecedētis. ¶ 2ª vero pars antecedentis pncipa=
lis pbatur pmo ſic. habita in preſenti ſtatu noti=
cia ꝙ de⁹ eſt ſup omnia diligēdus: aut hō ex ſuis
naturalibus cū ſola dei influētia generali poteſt
elicere circa deū actuʒ dilectiōis bonū moraliter
aut non. ſi ſic: habetur ppoſitum. ſi nō: ſequitur ꝙ
actus dilectionis bone moraliť elicitus circa deū
eſt ſupra facultatē humane nature qď eſt contra
auctoritatē ſacre ſcripture deutero. 30. dicētem.
mādatuʒ qď precepi tibi hodie nō ſupra te ē nec
procul poſitū. ſed iuxta te eſt ſermo in ore tuo et
in corde tuo vt facias. ex qua auctoritate videtur
ꝙ diligere deū non eſt ſupra facultatē noſtrā im=
mo eſt cōnaturale. qꝛ non minus eſt connatura=
le homini deū diligere: ꝙ̄ deum amandū cognoſ
cere vel de deo amando verbum cordis vel oris
formare. ſed cōnaturale eſt homini deū amāduʒ
ſuper oīa cognoſcere: et de deo ſic cognito v̄bum
cordis ⁊ oris formare. igitur. ¶ 2° ſic. aut habita
ſufficienti noticia ꝙ deus ē ſumme amādus volū
tas ex ſuis nālibus eliciet actū amādi bonū mo=
raliter: ⁊ habetur ppoſitum. aut malum et tunc
contra. qꝛ pro omni tp̄e quo exercitium alicuius
actus eſt malū moraliter ⁊ culpabiliter: omiſſio
illius act⁹ eſt bona moraliť atqʒ laudabiliť. ſm
te p omni tp̄e quo hō ſtat ſub ſola generali iflue
tia dei exercitium diuine dilectiōis eſt malū mo=
raliter ⁊ culpabiliter. ergo p illo tp̄e omiſſio illi⁹
actus eſt bona moraliter. hoc aūt pʒ eſſe falſum.
quia ſm Apl'm culpabile fuit phis ꝙ omiſerunt
glorificare et per pn̄s amare deū. ¶ 3° ſic. aut ha
bita ſufficiēti noticia de bono ⁊ malo moraliť eli
gendo vel reſpuēdo volūtas pro pn̄ti ſtatu cum
ſola gn̄ali influentia dei eſt indifferens ad vtrūqʒ
et habetur ppoſitum. aut nō: et hoc eſt cōtra ſa=
cram ſcripturā dicentem ante hominem vita et
mors bonum ⁊ malū ad quodcūqʒ voluerit con
uertet manum ſuam. eccleſia. 15°. Item ſi non ſit
indifferens ad vtrūqʒ ſed determinata ad alteꝝ
aut eſt deteriata ad malū actū: et hoc eſt propin
quū errori manichei. aut eſt deteriata ad bonuʒ
actū: et tūc eſt propinquum errori Iouiniani. ex
quo videť ꝙ cum circa naturam hoīs pro preſen
ti ſtatu ſint pdicti duo errores oppoſiti. nā Ma=
nicheus poſuit ꝙ natura humana nō poterat fa=
cere bonuʒ. Iouinian⁹ vero ꝙ nō poterat facere
malum. iſti ambo errores vitari nō pn̄t niſi ponē
do mediū. ſ. ꝙ natura humana ex ſuis naturalib⁹
pōt facere bonum ⁊ malū. et iſtū modū tenet ec=
cleſia et. S. Tho. in. 2°. et in. q. diſputatis. ¶ 5°.
principaliter pōt ſic argui. aut ad faciendū actuʒ
moraliter bonū neceſſario requiriť infinita potē
tia aut ſolum finita. nō eſt dicendum ꝙ ifinita cū
talis actus non ſit infinitus nec infinite pfectiōis
nec vllam infinitatem habeat. ſi requiritur ſoluʒ
finita: igitur tātū poterit vigorari liberū arbitriū
hoīs per aliqua dona ſuperaddita vł p inteſionē

naturalium potētiarum anime vel angeli: ꝙ po=
terit i talem actum ſine ſpeciali dei adiutorio cū
ſola dei influētia generali. et talis vigoris videt̄
fuiſſe liberum arbitrium hominis in ſtatu inno=
centie.

Quantū ad ar=
ticulū tertium primo notādum
eſt prout. S. Tho. dicit. p^{a} 2^{e}. q.
109. arti. 2° ad. 3^{m}. ꝙ nā hūana
per primum peccatum magis ē
corrupta quātum ad appetitum boni ꝙ̄ quātum
ad cognitionem veri. cuiꝰ ratio poteſt ſumi ex ip
ſa ratiōe infectionis que ſecuta eſt in natura hu=
mana ex primo peccato. q̄ per prius et magis fa=
cta eſt in volūtate ꝙ̄ in intellectu. Tum qꝛ pec=
catū originale fuit priuatio originalis iuſticie q̄
per priꝰ ꝛ magis pertinebat ad volūtatem. erat
enim iuſticia originalis vt anſelmus dicit in libro
de cōceptu virginali rectitudo volūtatis. Tum
etiam quia inclinatio ad peccandum que ex infe
ctione cauſata ex primo peccato bonum nature
humane corrupit: magis ꝛ per prius reſpicit vo=
lūtatem ꝙ̄ intellectum. habet enim volūtas pri
mam ad peccādum inclinationem ita vt Augu.
dicat in. li. de libero arbitrio ꝙ peccatum adeo ē
volūtarium: ꝙ ſi non ſit volūtarium non eſt pec=
catum. et in libro retractationū volūtas inquit ē
qua peccatur ꝛ recte viuitur. Tū preterea quia
fomes peccati per quem in nā corrupta eſt incli=
natio et ꝓnitas ad malum et difficultas ad bo=
num eſt ſubiectiue in appetitu ſenſitiuo cuiꝰ paſ=
ſio per prius ꝛ magis impedit rectitudinem vo=
lūtatis ꝙ̄ rationis propter maiorem propinqui
tatem ꝛ cōformitatem ad potentiam volūtatis
cum ſit appetitiua. vnde et fomes peccati rectitu
dinem rationis non impedit niſi ex ea parte qua
ratio directiua eſt appetitus et eius cognitio ordi
natur ad opus. et inde eſt ꝙ intellectus ſpecula=
tiuus qui apprehendit verum ſine ratione boni ꝛ
appetibilis: appetitum non mouet prout etiā phi
loſophus dicit in. 3°. de anima. quia igitur in ſta=
tu peccati nā humana magis infecta ꝛ corrupta
eſt ꝙ̄tū ad appetitū boni ꝙ̄ ꝙ̄tum ad cognitio
nem veri: ideo. S. Tho. tenens ꝙ intellectꝰ hu=
manus etiam in ſtatu peccati non indiget ſpecia
li auxilio dei. i. noua et gratuita illuſtratione ſu=
peraddita naturali ad cognitionem ſpeculatiuā
cuiuſcunqꝫ veri quod naturaliter ab homine co=
gnoſci poteſt in cuius ſcꝫ noticiam per ſenſibilia
poſſumus deuenire: tenet ꝙ in ſtatu peccati ho=
mo non poſſit velle aut facere actum morali=
ter bonum ſine ſpeciali et gratuito dei auxilio. et
quia ſicut dictum eſt: itellectus noſter ex ea par=
te qua directiuus et motiuus eſt appetitus defe=
ctum et vulnus ignorantie habet ex primo pctō
conſecutū: ideo ſm doctrinam Sancti Doctoris
homo in ſtatu peccati idiget auxilio gratuito dei
ad cognoſcendum ſaltem in particulari et ſentē=
tialiter quid volendum ſit et quid fiendum non
ſolum ad merēdum vitam eternam ſed ad actꝰ
moraliter bonos perficiēdos ſicut apparet. p^{a} 2^{e}.
queſtiōe. 109. articulo. 9°. Tum demum quia li
cet intellectus precedat et moueat voluntatem
inquantum proponit ei ſuum obiectum: volun=
tas tamen precedit ꝛ mouet intellectum ꝛ alias
vires anime quantum ad exercitium et executio
nem actus in quo peccatum actuale conſiſtit.
¶ Aduertendum tamen ꝙ de hac concluſione ꝛ
de ſequentibus ſupra poſitis. S. Tho. aliter vi=
det̄ ſentire in primo opere. i. in ſcriptis ſuis ſuper
magiſtrum ſententiarum: et aliter in ſecūdo ope
re vꝫ in ſummis ꝛ in queſtionibus de veritate ac
in quodlibet ꝛ in alijs que poſt ſcripta ſuper ſen=
tentias edidit. verum eſt tamē ꝙ quibuſdam di=
ſtinctionibus et ſuppletionibus aut determina=
tionibus poſſent vtraqꝫ dicta ad concordem ſen
ſum trahi. ſed quia id non videtur eſſe de mente
ipſius: pretermitimus tenentes illa que poſt ſcri
pta ſuper ſententias in pluribus locis ſcripture
ſue docuit. vbi ſic nobis apparet: corrigere voluit
que prius dixerat.

¶ Secundo Notandū eſt ꝙ deꝰ
dupliciter mouet res
creatas. Uno mō īfluētia gñali qua. ſ. deꝰ mouet
gñaliter oēs res ꝑ hoc ꝙ dat eis formas ꝛ virtu=
tes agēdi et eas cōſeruat in eē et illas applicat ad
agēdū et ē omniū actionum finis. per quem mo
dū non ſolū deus dicit̄ res creatas mouere ſed ꝛ
operari in omni operante ſm illō yſaie. 26. om
nia opera noſtra operatus es in nobis domine.
et Jo. 15. ſine me nichil poteſtis facere. vbi inter=
linearis dicit. nec parū. Alio mō dicit̄ deus ope=
rari in rebus creatis et eas mouere per influen=
tiam ſpecialem qua. ſ. neqꝫ ſemper neqꝫ generali
ter omnes res mouet aut in eis operatur. primo
mō dicūtur res moueri ꝛ agere vel operari gene
rali dei auxilio quo nulla creatura deſeritur. ſecū
do mō dicuntur res moueri et agere vel operari
ſpeciali dei auxilio quo neqꝫ ſemper neqꝫ omnis
res creata in ſuis motibꝰ et operationibus iuua=
tur. propter quod huiuſcemodi auxilium quibꝰ
impenditur: gratis datur. eo ꝙ neqꝫ naturis rez

neq3 ſm ordinem et curſum communem nature debitum ſit illis. cum ergo in cõcluſionibus dictũ eſt ꝙ ſine dei auxilio nõ poteſt homo in ſtatu peccati velle ⁊ operari bonum vel precepta dei implere aut preparare ſe ad gratiã vel ſingula peccata vitare et hmõi: debet intelligi de ſpeciali et gratuito dei auxilio. nam loquendo de generali dei auxilio: etiã mala opera fieri nõ poſſunt quãtũ ad ſubſtantiã actus ſine dei auxilio. vnde omnes auctoritates tam ſanctorum doctorum q̃3 et ſcripture ſacre quibus non deo ſed ſoli libero arbitrio tribuuntur noſtra mala opera ac peccata ad que liberum arbitrium per ſeipm ſufficere dicitur: intelligende ſunt vt excludant deum ſpecialiter ⁊ gratuito agentem non generali influentia mouentem ⁊ agentem. dicente ꝓpheta. omnia opera noſtra operatus es i nobis dñe. quod debet intelligi quo ad ſubſtantiam actus. nã peccatorum deformitates et defect⁹ culpabiles a ſolo libero arbitrio deordinato fiũt nulla dei actione aut motione ad id per ſe concurrente. in quo ſenſu loquit̃ Auguſtinus de verbis Apoſtoli ſermone. 13. dicens. cum dico tibi ſine adiutorio dei nichil agis: nichil boni dico. nam ad male agendum habes ſine adiutorio dei liberam voluntatem. et de correctione ⁊ gratia vbi dicit. liberum arbitrium ad malum ſufficit: ad bonum autẽ parum eſt niſi adiuuet̃ ab omnipotente deo. dicim⁹ ergo ꝙ ad actus prauos ⁊ ad perpetranda peccata ſufficit liberum arbitrium cum generali dei influentia ⁊ motione. ad actus vero bonos preſertim moraliter et ad opera virtutum peragenda: liberum arbitrium in ſtatu peccati etiam cum generali dei influentia ac motione nõ ſufficit ſed indiget ſpeciali et gratuito dei auxilio iuuari: et preparando ac mouendo voluntatem vt bonu3 velit: et perſeuerantiam bone voluntatis tribuẽdo: ⁊ ipedimenta auferendo vt bonam voluntatem bone operationis ſequatur adimpletio. iuxta quod propheta dicebat. a dño greſſus hominis dirigũtur ⁊ viam eius volet. et apoſtolus ad philipen. ſecũdo. deus inquit eſt qui operatur in vobis et velle ⁊ perficere pro bona volũtate. qd Auguſtin⁹ exponẽs in de bono perſeuerãtie ait. nos ergo volumus ſed deus in nobis operatur ⁊ velle. nos operamur ſed deus in nobis operatur et operari pro bona voluntate. hoc nobis expedit et credere et dicere.

¶ Tertio Notandum eſt prout Sãctus Thomas deducit i de veritate queſtiõe vigeſima quarta articulo. 12° in corpore: cum liberũ arbitrium ſit quedam potentia conſtituta infra rationem et ſupra potentiam motiuã exequentem: dupliciter aliquid extra poteſtatem liberi arbitrij inuenitur. vno modo ex hoc ꝙ excedit efficaciam potentie motiue exequentis que ad imperium liberi arbitrij operatur. ſicut volare non ſubeſt libero arbitrio hominis quia excedit vim potẽtie motiue in homine. alio modo eſt aliquid extra poteſtatem liberi arbitrij quia ad ipſum ratiõis actus non ſe extendit. cum enim actus liberi arbitrij ſit electio q̃ conſilium. i. deliberationem ratiõis ſequitur: ad illud ſe liberum arbitrium extendere non poteſt quod deliberationem rationis ſubterfugit: ſicut ſunt ea que ex improuiſo occurrũt. primo igitur modo peccatum vitare: poteſtate3 liberi arbitrij non excedit. quia q̃uis expletio peccati per actũ exteriorem executione virtutis motiue peragatur: tamen peccatum in ipa voluntate perficitur ante operis executionem per ſolum conſenſum. vnde propter defectum virtutis motiue nõ impeditur liberum arbitrium a peccato vel eius vitatione q̃uis interdum impediatur ab executione. ſicut cum quis vult occidere vel fornicari aut furari non tamen poteſt. ſed ſecundo modo peccatum vitare: liberi arbitrij poteſtatem excedere poteſt quando. ſ. peccatum quaſi repente occurrit ⁊ electionẽ liberi arbitrij ſubterfugit: q̃uis liberum arbitrium hoc poſſet vitare ſi ad hoc ſuã attentionem vel conatum dirigeret. Dupliciter aũt aliquid in nobis quaſi repente accidit. Uno modo ex impetu paſſionis rationem preuenientis. motus enim ire ⁊ concupiſcentie interdũ deliberationem rationis preuenit. qui quidem motus in illicitum tendens ex corruptione nature peccatum veniale eſt. et ita poſt ſtatum nature corrupte non eſt in poteſtate liberi arbitrij omnia peccata huiuſmodi vitare. qꝛ eius actus liberum arbitrium effugiũt q̃uis poſſit impedire aliquem iſtorum motuũ ſi contra conet̃. non eſt autem poſſibile vt hõ conetur cõtinue ad hmõi motus vitandos ꝓpter varias humane mentis occupatiões ⁊ quietem neceſſariam. quod quidem contingit ex hoc ꝙ inferiores vires non ſunt totaliter rõni ſubiecte ſicut erant in ſtatu innocentie quando homini hmõi peccata et omnia et ſingula per liberũ arbitrium vitare facilimũ erat. eo ꝙ nullus motus in inferiorib⁹ viribus inſurgere poterat niſi ſm ratiõis dictamen. ad hanc aute3 rectitudinem hõ in preſenti per gratiã nõ reducitur cõmuniter loquendo: ſed hanc rectitudinem expectam⁹ in ſtatu glorie. et ideo in hoc ſtatu mi

ſerie etiā poſt reparationem grē hō non pōt omnia peccata venialia vitare: cū tamē in hoc i nullo libertati arbitrij preiudicet. Alio mō aliq̄d cōtingit in nobis quaſi repente ex inclinatiōe habitus vt dicit phs. 3°. ethi. qd non eſt intelligendū quaſi operatio ſm habitū virtutis poſſit eē omnino abſqꝫ deliberatione cum virtus ſit habitus electiuꝰ: ſed qz habenti habitum: iam eſt in eius electiōe finis deteriatus. vn̄ qn̄cūqꝫ aliq̄d occurrit conueniens illi fini: ſtatim eligitur niſi ex aliqua attentiori vel maiori deliberatiōe impediatur. hō enim qui eſt in peccato mortali exiſtens habitualiter peccato inheret q̄uis nō ſemper habeat habitum vitij. qz ex vno actu luxurie habitꝰ luxurie nō generatur. volūtas tamē peccātis derelicto incōmutabili bono: cōmutabili bono q̄ſi fini adheſit. et huius inheſionis vis et inclinatio manet in ea quouſqꝫ iterato bono incōmutabili vt fini adhereat. et ideo quando homini ſic diſpoſito occurrit aliquid faciendum qd precedenti electioni conueniat: repente fertur in illud per electionem niſi multa deliberatiōe ſeipſum cohibeat. nō tamen per hoc ꝙ illud repente ſic eligit a peccato mortali excuſatur quia deliberatio illa ſufficit ad peccatuz mortale: qua perpenditur illud qd eligitur eſſe peccatum et cōtra deum. iſta autem deliberatio nō ſufficit ad retrahēdum eū qui eſt in peccato mortali. nō enim retrahitur aliquis ab aliquo agendo in qd inclinat᷑ niſi inquantum illud ꝓponitur ſibi vt malum. ille autem qui iam bonū incōmutabile repudiauit ꝓ cōmutabili bono: nō iam exiſtimat vt malum a bono incōmutabili auerti in quo rō peccati mortalis ꝑficitur. vnde nō retrahitur a peccando per hoc ipſū ꝙ aduertit id eſſe peccatum mortale: ſed oportet vlterius in conſiderando procedere quouſqꝫ perueniat᷑ ad aliquid quod non poſſit exiſtimari non eſſe malum ſicut eſt miſeria vel aliq̄d hmōi. vnde anteqꝫ tanta deliberatio fiat quanta requiritur in homine ſic diſpoſito ad vitandum peccatum mortale: precedit cōſenſus in peccatū mortale. et ideo ſuppoſita adheſione liberi arbitrij ad peccatum mortale ſiue ad finem indebitū: non ē in poteſtate eius ꝙ vitet omnia peccata mortalia q̄uis vnūquodqꝫ poſſit vitare ſi contra nitatur. qz et ſi hoc vel illud vitauerit adhibendo tātam deliberationem quanta requirit᷑: nō tamen poteſt facere quin aliqn̄ ante tātam deliberationem preueniat conſenſus in peccatū mortale cū impoſſibile ſit homini ſemper aut diu in tāta vigilantia eſſe quāta ad hoc requirit᷑ propter multa in q̄bus mens hoīs occupat᷑ ⁊ propter fomitis corruptionē que a bono retrahit. ab hac aūt diſpoſitiōe nō remouet᷑ niſi ꝑ grām per quā ſolā efficit᷑ vt mens humana bono incōmutabili ꝑ charitatem tanqꝫ fini adhereat. Pz igitur ex dictis ꝙ neqꝫ liberꝝ arbitriū tollimꝰ: cū dicamus ꝙ liberū arbitriū poterit qdlꝫ peccatum vitare vel facere. nec iterū tollimꝰ gratie neceſſitatē: cū dicamꝰ hominē in pctō mortali exiſtentē grā deſtitutū: oīa pctā mortalia nō poſſe vitare niſi grā ſuꝑueniat q̄uis poſſit vitare ſingula ⁊ hoc ꝓpter adheſionē habitualē volūtatis ad finem inordinatum. q̄ duo cōparat Aug. curuitati tibie ex qua ſequitur neceſſitas claudicādi. Sic etiā verificant᷑ doctorū ſentētie q̄ circa hoc varie vident᷑. quorꝝ q̄dam dicūt hominē abſqꝫ habituali grā gratum faciente poſſe pctm̄ mortale vitare q̄uis non ſine diuino auxilio quo hoīem ſua ꝓuidētia ad bona agēda et mala vitāda gubernat. hoc eni verū eſt cū cōtra pctm̄ conari voluerit. et ex hoc cōtingit vt poſſit ſingula vitare. Alij ꝟo dicūt ꝙ nō pōt hō ſine grā diu ſtare q̄n peccet mortaliter. qd quidez verū eſt quantū ad hoc ꝙ nō diu cōtingit hominē eſſe habitualiter diſpoſitū ad peccandū quin occurrat ſibi repente aliqd operādum in quo ex inclinatiōe mali habitus labat᷑ in cōſenſum peccati mortalis: cum nō ſit poſſibile hoīem diu eſſe vigilem ad hoc ꝙ ſufficientem ſolicitudinē adhibeat ad vitandum peccatum mortale. hec ille.

¶ Quarto notandū eſt ꝙ hō per ſeipm. i. proprie volūtatis arbitrio pōt impedimentū preſtare ne grām dei recipiat. et hoc dupliciter. vno mō pctm̄ mortale ꝑpetrando. alio mō ad deū nō ſe cōuertendo. primo mō iterū duplr. ꝑmo qz pctm̄ cōmiſſum ⁊ grām abijcit: et mēti inherendo grē dei reſiſtit. ſecūdo qz poſt peccati cōmiſſionē nō eſt oīno i poteſtate hoīs nullū impedimentū grē dei p̄ſtare. qm̄ et ſi ad momentū vel ad modicū tempus hō poſſit ꝓpria poteſtate ab actu pcti abſtinere: diu tn̄ ſibi relictꝰ: ſtare nō pōt quin iterū in pctm̄ cadat per qd grē impedimentū preſtat᷑. vn̄ nō eſt i poteſtate hoīs in pctō exn̄tis ipedimētū grē dei nō p̄here. nihilominꝰ tn̄ ad culpā illi iputat᷑ ꝙ grē dei ipedimentū p̄ſtet et ꝙ in eiꝰ poteſtate non ſit huiuſcemodi ipedimentū non preſtare. tū qz hic defectꝰ ⁊ iſta eiꝰ impotētia: ex culpa p̄cedente in eo relinquit᷑ vel originalis pcti vel quam ipe poſtea adiecit. ſicut ebriꝰ ab homicidio qd ꝑpetrat non excuſat᷑ etiā ſi ob ebrietatē in eius poteſtate nō fuerit homicidium nō incurrere. qm̄ culpa ſua fuit ebriū ſe et mente alienū fieri. tū etiaz qz licet

ex̄ns i pctō nō habeat in ꝓpria poteſtate ꝙ pec=
catū omnino vitet: hꝫ tñ arbitrij poteſtatē nunc
vitare hoc vel illud pctm̄. vñ quodcūqꝫ cōmittit
volūtarie cōmittit ac per hoc merito imputat̄ ei
ad culpā. pōt ſecundo hō ꝑ liberū arbitriū ſeip̄m
impedire ne grām a deo recipiat ꝑ hoc ꝙ ad deū
nō ſe conuertit. quēadmodum impedimētū ſibi
preſtat ne ſolis lucē videat q̄ ad ſolis radios ocu
los nō conuertit. et q̄uis hō nequeat cōuerti ad
deū ſine auxilio dei ſpeciali hoīem cōuertēte ſm̄
illud. Jo. 6. nemo pōt venire ad me niſi pater q̄
miſit me traxerit eū: iuxta quod ꝓpheta orabat
threnorum vltimo. cōuerte nos dn̄e ad te ⁊ con=
uertemur: quia tñ dei auxiliū nulli deeſt ſꝫ eſt pre
ſto omibus indigentibus ſꝫ illud apoca. 3°. ecce
ſto ad oſtium ⁊ pulſo ſi quis audierit vocē meam
et aperuerit mihi ianuā: introibo ad illum ⁊ cena
bo cū illo ⁊ ip̄e mecum: ideo homini imputat̄ ad
culpam ꝙ impedimentū preſtet grē dei ad deuꝫ
nō ſe cōuertendo. ſicut eni ſole mundū illuminā
te ad culpam imputat̄ ei qui oculos claudit ſi ex
eo defectū aut nocumentū incurrat lꝫ videre nō
poſſit niſi lumine ſolis preueniat̄: ita et deo q̄tū
eſt ex ſe cōuertente ⁊ illuminante oēm hominem
venientē in hūc mundum: ad culpam imputatur
illi q̄ mētis oculos claudit et a deo auertit ꝙ deū
nō videat ⁊ impedimentū ei^{9} illuminatiōi que ē
per gratiam prebeat. vult eni de^{9} vt Apoſtolus
inquit. p^{a} ad thimo. 2°. oēs homines ſaluos fieri
et ad agnitionem veritatis venire. vñ omnibus
ꝓpoſita ſunt precepta viuēdi et cōſilia ꝑficiendi.
omnibus cuſtodia iterior ⁊ exterior et plura alia
auxilia tradita ſunt ꝑ que occaſiōes peccādi diui
na ꝓuidentia tollūtur ⁊ prouocantia ad peccatū
cōprimunt̄. His cōſonat qđ Aug. reſpōdet homi
nib^{9} q̄relam ꝓponentib^{9} de ignorātia et difficul
tate ex p̄mi hoīs pctō traiectis libro de nā ⁊ grā
ca° 67. ait eni. quibus breuiter inquā respondet̄
vt quieſcāt ⁊ aduerſus deū murmurare deſiſtāt.
recte eni fortaſſe q̄rerentur ſi erroris ⁊ libidinis
nullus hominum victor exiſteret. cū vero vbiqꝫ
ſit p̄ſens q̄ multis modis ꝑ creaturā ſibi dn̄o ſer=
uientē auerſum vocē doceat credentē cōſoletur
ſperantē diligentem adhortet̄ conantē adiuuet
exaudiat deprecantem: nō tibi deputat̄ ad culpā
ꝙ inuitus ignoras ſꝫ ꝙ negligis querere qđ igno
ras. neqꝫ illud ꝙ vulnerata mēbra nō colligis: ſꝫ
ꝙ volentem ſanare contemnis. Et lꝫ his ⁊ pluri
bus alijs auxilijs liberū arbitrium noſtruꝫ a deo
cōuertatur in bonum: non ideo ſequitur ꝙ cōuer
ſio hominis ad deum vel in bonum non ſit opus
liberi arbitrij. eſt ſiquidem: nam et liberum arbi=
triū ſe ſua ſponte conuertit. vnde et homini pre
cipitur a domio per prophetam dicentem. con=
uertimini ad me in toto corde veſtro in ieiunio
et cetera. et iterum cōuertimini ad me et ego cō
uertar ad vos. ſed huiuſmodi liberi arbitrij con=
uerſio: non eſt niſi deo preueniente iuuante ⁊ cō
uertente ſm̄ illud. Jere. 31. conuerte me domine
et conuertar quia tu domine deus meus. et thre
norū vltimo. conuerte nos domine ad te ⁊ con=
uertemur. Accipiuntur predicta ex dictis Sācti
Thome contra gen. li. 3° ca°. 159. et. 160.

Quinto Notandum eſt ꝙ vbi Sā
ctus Thomas dicit ꝙ ho
mo in ſtatu poſt peccatum ſine gratia habituali
poteſt vitare ſingula peccata mortalia q̄uis nō
omnia: debet intelligi de ſingulis peccatis oppo
ſitis preceptis decalogi que ſunt precepta iuris
nature non de ſingulis peccatis oppoſitis prece=
ptis que dantur de actibus charitatis aut prece
ptis que ſunt iuris diuini ſicut ſunt p̄cepta de ſa=
cramento euchariſtie ſuſcipiendo vel celebran=
do. nam iſtorum ſingula homo vitare nō poteſt
ſine gratia habituali ſicut de peccatis oppoſitis
p̄ceptis charitatis. S. Tho. ſcribit. p^{a} 2^{e}. q. 100.
arti. 10. in cor. et ad vltimū. vbi tenet ꝙ iſti act^{9}
charitatis diliges dominum deum tuum ex toto
corde tuo et cetera. et diliges ꝓximum tuum ſi=
cut teip̄m de quibus precepta dātur. deutero. 6.
et mathei. 22°. impleri non poſſunt ſine chari=
tate. ex quo ſequitur ꝙ neqꝫ peccata illis oppoſi=
ta vitari poſſunt abſqꝫ gratia ⁊ charitate. Et hoc
tenet. S. Tho. p^{a} 2^{e}. q. 63. arti. 2°. ad. 2^{m}. Idē
tenet. 2^{a} 2^{e} q. 44. arti. p°. ad. p^{m}. et. arti. 4° ad
p^{m}. Rurſus vbi. S. Tho. tenet in hac diſtinctiōe
arti. 3°. Et. p^{a} 2^{e}. q. 109. arti. 4°. ꝙ hō poteſt im
plere precepta legis quantum ad ſubſtantiā ope
ris ſeu quantū ad id quod directe cadit ſub pre=
cepto: debet intelligi de preceptis decalogi non
de preceptis charitatis que inter precepta deca
logi non computantur ꝓut ipſe notat. 2^{a} 2^{e}. vbi
ſupra ad. 3^{m}. nam duo precepta charitatis iple=
ri non poſſunt ſine gratia et charitate etiam quā
tum ad id quod cadit ſub precepto. eo ꝙ in ipſis
duobus preceptis non ſolum ſubſtantia actus. i.
ip̄e act^{9} dilectiōis cadit ſub p̄cepto: ſed et mod^{9}
charitatis q̄ implicatur cum dicitur in p̄mo pre=
cepto ex toto corde ⁊c. et in ſecūdo precepto cū
dicitur ſicut teipſum prout accipitur ex dictis. S.
Tho. 2^{a} 2^{e}. q. 44. arti. 4°. et. 5°. et. 7°.

Sexto Notandum eſt pro declara
tione quinte concluſionis ꝙ

vt accipi poteſt ex dictis. S. Tho. et ꝑſertim de veritate queſtione. 24. ar. 14° et. 15° in cor. Et $p^{a}2^{e}$ q. 109. ar. 2°. ad. p^{m}. volūtas hominis que eſt illi principium operandi: nō eſt determinata per naturam ſuam ad aliquam vnā operationez queēadmodum alie res naturales: ſed ſe hꝫ indifferenter ad operatiōes multas eo ꝙ ſit liberi arbitrij. ꝓpter quam indifferentiam volūtas quātum eſt ex ſe: eſt in potētia ad agendum. id autē quod eſt in potētia ſm ſe: neceſſario indiget aliquo mouente ⁊ reducente ip̄m ad actum. mouetur aūt voluntas hominis quantum ad ſpecificationem actus ⁊ ab obiecto ⁊ ab itellectu illud ꝓponente. quantum vero ad exercitiū actꝰ mouetur voluntas et a deo ⁊ a ſe ſicut dictū fuit ſupra diſ. 25. verūtamen quia eſt de ſe indifferens ad vtrūqꝫ: non poteſt primo et de nouo a ſe moueri preſertim ad actus liberi arbitrij ad quorum nullum naturaliter ⁊ de ſe eſt determinata. oportet igitur ꝙ moueatur a deo qui eſt eius ꝑncipium ⁊ primum motiuū potens voluntatem directe ad aliquid inclinare qđ non poteſt aliqua creatura alia a ſe. mouet̃ autem volūtas a deo et interius operando multipliciter vt Augu. deducit i libro de gratia ⁊ libero arbitrio: et exterius voluntatē ad bonum excitando multis modis ⁊ occaſionibus ſm ꝙ iudicat hominū ſaluti cōuenire. huiuſcemodi autem motus ⁊ interiores et exteriores per diuinam miſericordiam ac per hoc gratuito hominibus moderant̃ alijs ſic alijs quidem alit̃. et licet homo ſit dn̄s ſuorum actuum ⁊ volendi ⁊ et non volendi ꝓpter deliberationem rationis q̄ poteſt flecti ad vnam partem vel ad aliam: quia tamen ꝙ deliberet vel nō deliberet: reducitur finaliter in principium motiuum liberi arbitrij qđ eſt deus. et hoc philoſophus cognouit ſicut apparet ex eius libello de bona fortuna. ¶ Ex quibus inferimus ꝙ ſenſus quinte concluſionis ſm mentem. S. Tho. nō eſt ꝙ homo in ſtatu nature integre. i. in puris naturalibus idigeat neceſſario ſpeciali et gratuito dei auxilio de propinquo mouēte ad oēs et ſingulos actus moraliter bonos explendos. ſed eſt ſenſus ꝙ vita hominis duci non poteſt recte moraliter etiam in ſtatu nature itegre ſine auxilio dei ſpeciali et gratuito mouēte. ſ. et iuuante vel mediate vel imediate aut de propinquo vel remote. et ideo notanter dictum eſt in cōcluſione. ad recte viuendum moraliter. i. ad vitam moraliter bonam ducendam: quod multis ⁊ varijs actibus fit. nam ad aliquos actus moraliter bonos per agendos: voluntas ſufficit in ſtatu nature integre abſqꝫ auxilio dei ſpeciali mouente et iuuante de propinquo: cum eius tamen auxilio ⁊ motione generali ad illos. ſ. qui dependent et deduci poſſunt ex prioribus actibus vel motibus ad quos ſpeciali et gratuito dei auxilio hominis voluntas mouetur. qm̄ voluntas ſic ſpecialiter a deo mota poteſt ſeip̄am mouere cū ſolo auxilio dei generali ad alios actus vel conſimiles vel ex eis deductos. vt enim. S. Tho. inquit $p^{a}2^{e}$ q. 9. ar. 3°. ad. p^{m}. voluntas in quantū actu vult finem: reducit ſe de potentia in actum reſpectu eorum q̄ ſunt ad finem vt. ſ. actu ea velit. Et ſimili mō dicendum eſt ꝙ per hoc ꝙ aliquid vult vel ad aliquid mouet̃ ex ſpeciali et gratuita dei motione: reducit ſe de potētia ad actum ad hoc ꝙ alia velit ⁊ ad alia moueatur q̄ ex illo ꝑmo dependēt vel deduci poſſunt ſine nouo ſpeciali auxilio de ꝓximo mouente. Et ꝙ iſte ſenſus cōcluſionis fuerit de mēte. S. Tho. ex eo apparet qꝛ $p^{a}2^{e}$ loco ꝓ cōcluſione allegato ad. p^{m} ꝓbat ꝙ hō eſt dn̄s ſuorum actuū per liberum arbitrium ꝓpter deliberationem rōnis que poteſt flecti ad vnam partē ⁊ ad aliā qꝛ. ſ. in eius poteſtate eſt ꝙ deliberet vel nō deliberet. que determinatio eſt ꝑ deliberationem precedentem ad quā ſe determinat per aliā priorem deliberationē. ſed qꝛ non ē procedendū in infinitum: oportet inquit ꝙ finaliter deueniatur ad hoc ꝙ liberum arbitriuꝫ hominis moueat̃ ad deliberandū ab aliquo exteriori ꝑncipio qđ eſt ſupra mētem humanam. ſ. a deo. vbi apparet de mente. S. Doctoris. ꝙ volūtas hominis aliquos actꝰ deliberatiuos hr̄e p̄t ex ſe ꝯuis a deo ſpāli motiōe ꝑmordialiter moueat̃. Idē in ſentētia dicit ſupra. q. 9. ar. 4°. vbi docet voluntatē hominis moueri ſpeciali motione a deo non ſemꝑ ad eius actꝰ bonos ſed qn̄ volūtas incipit aliquid velle cū priꝰ non vellet. et ibidem ad. 3^{m} dicit. volūtas quantum ad aliquid ſufficienter ſe mouet ⁊ in ſuo ordine. ſ. ſicut agēs ꝓximum: ſed non pōt ſeip̄am mouere quantū ad oīa. vn̄ indiget moueri ab alio ſicut a ꝑmo mouente. hec ille. Nec valet dicere ꝙ loquit̃ de motiōe primi mouentis generali. qm̄ ſine hac ad nichil voluntas mouere ſe pōt. cū ergo dicat. S. Doc. ꝙ ad aliqđ ſufficiēter ſe mouet ſed quātū ad oīa indiget moueri a primo mouente: manifeſtū eſt ꝙ loquit̃ de motiōe eiꝰ ſpeciali. Itē prima ꝑte. q. 82. ar. 4°. ad. 3^{m}. principiū inqͭ cōſiliandi eſt aliqđ intellectiuum principiū altius itellectu nr̄o qđ eſt deꝰ. vbi non dicit oē cōſilium ſed principium cōſiliandi: inuēs ꝙ aliq̄ cōſilia pōt hō ex ſe hr̄e abſqꝫ ſpeciali et gratuita dei motiōe poſtq̄ꝫ ꝑ talē dei motionē habuit ꝑncipiū conſiliandi. et videt̃. S. D.

in ſupradictis locis loqui de hoie ſm id qd ei cõ-
uenit ex nã ſua.i.cõſiderato in puris naturalib⁹.
vii.pᵃ 2ᵉ.q.109.ar.8° tenet q in ſtatu nature inte
gre poterat hõ ſine gratia habituali vitare pctm̃
mortale ꝛ veniale:non tñ id poterat ſine auxilio
dei in bono conſeruãtis quo ſubtracto ẽt ipſa na-
tura in nichilũ decideret. huiuſcemõi aũt auxiliũ
nõ videt̃ eſſe ſpeciale ſed gñalis influentie cũ nul
li creature deneget̃. Preterea de.ve.q.24.ar.
15° in cor. volens pbare q ſine ſpeciali ꝛ gratuito
dei auxilio hõ non põt ſe preparare ad habendã
grãm gratũ facientẽ: vtitur tali rõne. impoſſibile
eſt hominem incipere aliqd velle de nouo niſi ſit
aliqd qd ipſum moueat. et parũ infra concludẽs
ait. et ſic cum hõ ad grãm ſe incipit preparare de
nouo ſuam voluntatem conuertendo ad bonuꝫ
opꝫ q ad hoc inducat̃ aliquibus exteriorib⁹ occa
ſionibus vt pote exteriori admonitione aut cor
porali egritudie aut aliquo hmõi. vel aliquo in-
teriori inſtinctu ſm q deus in mentib⁹ hominuꝫ
operat̃. vel etiã vtroqꝫ mõ. hec aũt omnia ex di-
uina miſericordia homini puidentur. et ſic ex di-
uina miſericordia cõtingit q hõ ſe ad grãm pre-
paret. hec ille. vbi nõ dicit q impoſſibile ẽ homi
nem aliqd velle niſi aliquo ipm mouẽte: ſed dicit
q impoſſibile eſt hominẽ incipere aliqd velle de
nouo. et pari mõ dicit q opꝫ q hõ inducatur ali-
quib⁹ exteriorib⁹ occaſionibus a deo puiſis cum
ſe incipit ad grãm pparare de nouo. Itaqꝫ mẽs
S. Tho. eſt q hõ in ſtatu nature integre i puris
ſcꝫ naturalib⁹ non põt oẽs act⁹ moraliter bonos
abſqꝫ auxilio dei ſpãli et gratuito pficere quantũ
ad oẽs.ſ. circũſtantias ad bonitatẽ moralẽ reqſi
tas: q̃uis aliquos agere et explere poſſit illos.ſ.
qui p quãdam cõſeqũtiam vel dependentiã ex
priorib⁹ qb⁹ hõ icipit moueri: deduci pñt virtute
diuine motiõis antecedẽtis qd eſt ideꝫ dictu ac ſi
dicatur q ad oẽs actus moraliter bonos requiri
tur ſpeciale auxilium dei mouentis: ad quoſdaꝫ
immediate ꝛ de ppinquo ad quoſdã vero remo
te ꝛ mediate. et cũ hac limitatiõe diſiunctiua itel
ligi debet quod. S. Doc. dicit. de. ve. q. 24. ar.
14°. in cor. vbi cõcludens inquit. ſi grãm dei ve-
limus dicere nõ aliqd habituale donum ſed ipaꝫ
miam dei per quã interius motũ mentis operat̃
ꝛ exteriora ordinat ad hoim ſalutẽ: ſic neqꝫ vllũ
bonum hõ poteſt facere ſine grã dei. hec ille. ſine
grã.ſ. mouente vel imediate et de ppinquo vel
mediate ꝛ remote. Predict⁹ cõcluſionis ſenſus
cõſonat doctrine bti Augu. dicit eni in libro ypo
noſthicõ. ca. p°. in principio. neminem poſſe per
ſe ſibi.i. per liberum arbitriũ ſufficere implere qd
velit niſi prothoplaſtũ ſolum potuiſſe: cũ volun
tas liberi arbitrij fuiſſet ſana eidem ante culpaꝫ.
et parum infra. deus inquit ab initio fecit homi-
nem ꝛ reliquit illum in manu conſilij ſui ꝛc. quid
eſt inquit Augu⁹. et reliquit illum in manu cõſilij
ſui: niſi dimiſit eum in poſſibilitate liberi arbitrij
ſui: in manu eni poſſibilitas intelligit̃ arbitrij. ip
ſa eſt prima gratia qua prim⁹ hõ ſtare potuiſſet
ſi ſeruare mandata dñi voluiſſet. Nec poteſt dici
q aug. loquitur de primo homine in ſtatu natu-
re integre ſuppoſito auxilio dei ſpeciali. nam cum
iſto dei auxilio non ſolum primus homo ſufficit
per liberum arbitrium implere quod velit ſed et
ceteri homines id poſſunt quod tñ negat Augu-
ſtinus. Item libro de correptiõe ꝛ gratia ca°.12.
vt ergo inquit non acciperet hoc donum dei.i. in
bono perſeuerantiam primus homo: ſed perſe-
uerare vl' non perſeuerare in eius relinqueretur
arbitrio: tales vires habebat eius volũtas q̃ ſine
vllo fuerat inſtituta peccato. et nichil illi ex ſeipa
cõcupiſcentialiter reſiſtebat vt digne tante boni
tati ꝛ bene viuendi facilitati perſeuerandi com-
mitteretur arbitrium. nunc vero poſteaqꝫ eſt illa
magna peccati merito amiſſa libertas: etiam ma
ioribus donis adiuuanda remanſit infirmitas. et
infra. fortiſſimo quippe.ſ. primo homini dimiſit
atqꝫ permiſit facere quod vellet. ifirmis.ſ. homi-
nibus poſt peccatum ſeruauit vt ipſo donãte iui
ctiſſime quod bonum ẽ vellent nec hoc deſerere
inuictiſſime nollent. hec ille.

QUãtum ad ar-
ticulum quartũ reſpondendum
eſt obiectionibus aduerſariorũ.
Et quidem ad argumenta Du-
randi cõtra primam cõcluſioneꝫ
reſpondemus q nõ militant cõtra cõcluſionem.
nã non aliud omnia concludunt q̃ q ſine habitu
infuſo ꝛ ſine gratuita ac ſupernaturali illuſtratio
ne aſſentire poſſumus qualicũqꝫ aſſenſu veritati
bus ſupernaturalibus: nõ tamen pbant q pfecte
poſſumus illis aſſentire ſicut tenet concluſio. pfe
cte aũt aſſentire eſt firmiter ꝛ faciliter ac delecta
biliter ꝛ diſcrete aſſentire. et iſto modo. S. Tho.
intellexit vbi allegatũ eſt pro cõcluſiõe ꝛ vbicũqꝫ
de ea re loquitur. Unde. 3° ſen. diſ. 23. q. 3. arti.
3°. ſub. ar. 2°. ſic ait. habitus fidei infuſus in duo-
bus nos adiuuat.ſ. vt credamus que credenda
ſunt: et vt eis que non ſunt credẽda nullo modo
aſſentiamus. primum autẽ homo poteſt ex ipſa
extimatione ſine habitu infuſo. ſed ſecundũ.ſ. vt

diſcrete in hec ⁊ non in illa inclinet: eſt ex habitu infuſo tm̄. que quidem diſcretio eſt ſm quam nō credimus omni ſpũi. que q2 in heretico nō eſt: cō ſtat ꝙ habit⁹ fidei in ipo nō manet. et ſi aliq̄ cre= denda credat: hoc eſt ex rōne humana. ſi eni ha= bitu fidei ad hec credēda inclinaret: cōtraria fi= dei refutaret ſicut oīs habit⁹ renitit illis que cō= tra illum ſunt. hec ille. et in reſpōſione ad pᵐ di= cit ꝙ q̄uis heretici credāt aliquid quod eſt ſupra naturā: non tn̄ credunt illud ꝑ habitū infuſū quo dirigātur ſed ꝑ extimationem humanā. Idem i ſententia dicit. 2ᵃ2ᵉ. q. 5. ar. 3º. Et de. ve. q. 14. arti. 10. ad. 10ᵐ. ¶ Ad argumenta gregorij ſecun do loco cōtra eādem cōcluſionem dicimus ꝙ re= cte cōcludunt ſed non contra doctrinā. S. Tho. qui idipſu3 tenet ſicut dictū fuit in pmo notabili. ¶ Ad argumenta contra ſecūdam cōcluſionem. Ad. pᵐ dr̄ ꝙ aſſumptum eſt falſum et cōtra mul= tas auctoritates ſanctorum. vnde Augu. de fide ad petrum. caº. 28. firmiſſime inquit tene ⁊ nul= laten⁹ dubites neminem hic poſſe hominum pe nitentiam agere niſi quem deus illuminauerit et gratuita ſua miſeratione cōuerterit. Apoſtolus enim dicit. ne forte det illis de⁹ penitentiā ad co= gnoſcendū veritatem et reſipiſcant a diaboli la= queis. Item de gr̄a ⁊ libero arbitrio. niſi donum dei ipa cōuerſio eſſet: nō ei diceret. deus virtutū cōuerte nos. et ad probationem aſſumpti nega= tur ꝯn̄a. nā l3 diſpoſitio ſufficiens de cōgruo req̄= rat ex pte iuſtificādi ad ei⁹ iuſtificationē: n̄ illā h3 ex puris nālibus ſed per auxiliū dei gratuitū mi= ſericorditer ipſum mouentis ⁊ motū liberi arbi= trij preuenientis. ſm illud. Jo. 6º. nemo pōt ve= nire ad me niſi pr̄ qui miſit me traxerit eum. iux= ta qđ apoſtolus dicebat. Ro. 3º. iuſtificati gratis per gratiā. et ita cū deus aliquem iuſtificat: non eſt acceptor perſonarum dū iuſtificat diſpoſitus et idoneus. ſed ⁊ ſi aliquem nō preuia diſpoſitio ne idoneū deus iuſtificaret: nō ideo acceptor eēt perſonarum. qm̄ vt. S. Tho. docet. 2ᵃ2ᵉ. q. 63. arti. pº. ad. 3ᵐ. perſonarum acceptio nō cadit in gratuita ⁊ liberali largitione qua. ſ. gratis datur alicui qđ ei non debetur. q2 quilibet abſq3 iniuſti cia pōt de ſuo dare quantum vult et cui vult. ſm illud mathei. 20. an nō licet michi quod volo fa cere. tolle qđ tuum eſt ⁊ vade. ſimilia dicit. pᵃ. p. q. 23. ar. 5º. iuſtificatio aūt hominis ⁊ eius ꝑpa= ratio ad gr̄am ſunt de illis que gratis ⁊ nō ex de= bito datur. iuxta verbum apoſtoli parū ſupra al= legatum iuſtificati gratis per gr̄am. ¶ Ad. 2ᵐ dr̄ ꝙ an̄s eſt falſum quantum ad vtrāq3 ſui partem capiendo rectu3 dictamē de aliquo dirigēdo ſm oēs circūſtātias ad actū moralit̄ bonū req̄ſitas. ¶ Ad. 3ᵐ dr̄ ꝙ loquendo de potētia libera vt de volūtate ſine ſpāli dei auxilio ⁊ gratuita motiōe vt arguēs pretendit: potentia libera non poteſt habere aliquem actum moraliter bonum ſ3 om nes circunſtantias abſq3 auxilio gratie: q̄uis ha bere poſſit aliquem aliu3 actū bonum vt domos edificare agros colere ⁊ ſimiles, ꝑut Augu. dicit. vn̄ omnia iſta argumēta aſſumunt falſum. ¶ Ad 4ᵐ negat aſſumptum ⁊ videtur ſapere errorem pelagij. nam ex eo ſequitur ꝙ homo poſſet ex ſe= ipſo abſq3 auxilio gratie mereri vitam eternam q2 ex ſeipſo poteſt illam demereri ⁊ mereri eter= num ſupplicū quod fuit hereſis pelagiana. vn̄ ad hoc argumentū reſpōdet. S. Tho. pᵃ2ᵉ. q. 109. ar. 2º. ad. 2ᵐ. ꝙ nō eſt ſimile de actu bono ⁊ me= ritorio et de actu malo ⁊ demeritorio. q2 oīs res creata ſicut eſſe nō habet niſi ab alio ⁊ in ſe conſi derata nichil eſt: ita indiget cōſeruari ab alio in bono ſue nature cōuenienti. pōt tn̄ per ſeipſa3 defi cere a bono ſicut et per ſeipam pōt deficere in nō eſſe niſi a deo cōſeruetur. hec ille. et cōſonat hec reſpōſio dicto dn̄i oſee 13º dicentis. perditio tua ex te yſrael: tm̄modo ex me auxilium tuū. ¶ Ad 5ᵐ dr̄ ꝙ licet idem actus quantū ad ſui ſubſtan= tiā poſſit elici a volūtate habituata ⁊ a volūtate nō habituata: nō tn̄ eque pfectus et per ꝯn̄s neq3 equalit meritori⁹. vn̄ in hoc argumēto ſic in ꝑce= dēte arguens videt ſapere errorē pelagij. ¶ Ad 6ᵐ dr̄ ꝙ aſſumptu3 eſt falſum. vt enim ꝓbat. S. Tho. pᵃ2ᵉ. q. 63. ar. 2º in cor. et ad. 3ᵐ. Et in. q. de virtutib⁹ in cōi. q. 10. ar. 10. ad vltimum. act⁹ virtutis infuſe nō cauſant aliquē habitū: ſed per eos habitus preexiſtens auget. vn̄ argumentum ꝑcedit ex falſo. ¶ Ad. 7ᵐ dr̄ ꝙ maior eſt falſa lo= quēdo de actib⁹ ab arguente enumeratis prout ſunt perfecte moraliter boni. ſ. ex genere et ex oī bus circūſtantijs ad moralem bonitatē req̄ſitis. ſm quē modum infideles vel tales act⁹ virtutū nō egerūt vel ex ſpeciali auxilio dei illos exercue rūt. nō enim infideles ab influentia ⁊ ſpeciali dei auxilio omnino ſubtrahimus. ſed de operib⁹ infi deliū latius dicendū erit infra. diſ. 41. ¶ Ad. 8ᵐ dr̄ ꝙ aſſumptū eſt falſum. et ad eius ꝓbationem reſpōdet. S. Tho. pᵃ2ᵉ. q. vltima. ar. vltimo. ad 2ᵐ. ꝙ ille retributiōes dicūtur eē diuinitus facte ſm cōparationem ad diuinam motionē qua ipſi tales actus agētes moti ſunt ad agēdum: nō ſm reſpectum ad ipſo꜡ voluntatē q̄ non fuit ſimpli citer bona. Ex qua reſpōſiōe duo accipiunt. vnū eſt ꝙ retributio vel remuneratio illis facta eſt nō ꝑpter operū bonitatē quā ex ſeipſis haberēt: ſed

ex bonitate quam habuerunt ex diuina motiōe. aliud eſt ꝙ huiuſcemodi actus infidelium nō ſūt ab illis peracti ſine ſpeciali motione diuina pro qua remunerationem meruerūt. Neqꝫ pōt dici ꝙ talis motio fuerit ex generali dei influētia qua agit in omni actiōe et cooperaꝛ̃ omni agēti. nam ad predictos actus non mouit deus generaliter omnem populum nec de populis ſingulos. non enim in omnibus obſtetricibus fuerat ille timoꝛ dei. neqꝫ ad ſtrenuos actus quibꝰ aliqui romanorum gloriam imperij meruerunt: omnes ⁊ ſinguli generaliter homines moti ſunt ſed eorum aliq̄ ſingulariter ac per hoc ſingularem ⁊ ſpecialē habuerūt a deo motionem ⁊ auxiliuꝫ. ¶ Ad.9m negatur ꝯña. qꝛ ſicut dictum eſt: omnes eiuſcemodi actus moraliter boni quos arguens adducit: ꝓcedūt ab infidelibus vel ab exīſtibus in peccato mortali ex ſpeciali motione ⁊ auxilio dei. arguēs autem ꝓcedit ex falſa imaginatiōe ꝙ.ſ. infideles et in peccato mortali exiſtentes priuati ſunt omnino auxilio ⁊ motiōe dei ſpeciali. hoc autem falſum eſt. ¶ Ad.10m. cōcedimus ꝯñaꝫ. et ad auctoritatem Augu. dicimus ꝙ ex ea non probatur ꝓpoſitum arguētis. nam licet voluntas cōputetur inter media bona quibus hō poteſt et bene ⁊ male vti: nō ſequitur ꝙ ſi poteſt voluntate vti male ex ſeipſo abſqꝫ dei auxilio ꝙ etiam abſqꝫ illo vti poſſit bene volūtate. qm̄ vt ipſe Auguſtinus inquit primo libro retractationum. ca° 9°. vbi predicta verba recolit. quia omnia bona et magna et media ⁊ minima ex deo ſunt: ſequiꝛ̃ vt ex deo ſit ⁊ bonus vſus libere voluntatis. Et ſupra eodem ca° exponens quedam dicta ſua ex libro de libero arbitrio ait. in his atqꝫ huiuſmodi verbis meis qꝛ gratia dei cōmemorata nō eſt de q̄ tunc nō agebatur: putant pelagiani vel putare poſſūt ſuam nos tenuiſſe ſententiā. ſed fruſtra hoc putant. voluntas quippe eſt qua ⁊ peccatur ⁊ recte viuiꝛ̃. qd̓ bis v̓bis egimus. volūtas ergo ipſa niſi grā dei libereꝛ̃ a ſeruitute qua facta ē ſerua pcti ⁊ vt vitia ſupet adiuueꝛ̃: recte pieqꝫ viui non pōt a mortalibꝰ. et hoc diuinū bn̄ficiū quo liberaꝛ̃ niſi eā preueniret: iā meritis eius dareꝛ̃ ⁊ nō eēt gratia q̄ vtiqꝫ gratis datur. hec ille. ¶ Ad.11m negatur ꝯña. et ad eius probationem dicimus ꝙ cum diuinum auxilium nemini deſit: non eſt impoſſibile homini exiſtenti in puris naturalibus bene velle. vt enim. S. Tho. reſpōdet ad ſimile argumentum. pa 2e. q.109. arti. 4° ad. 2m illud quod poſſumus cum auxilio diuino: non eſt nobis omnino impoſſibile ſm̄ illud phi in. 3°. ethicoꝝ que per amicos poſſumus; aliqualiter per nos poſſumus. vnde Hieronimus docens in expoſitiōe catholice fidei illos eſſe maledicēdos q̄ deum precepiſſe homini aliquid impoſſibile dicunt: cōfitetur ibidem ſic noſtrū liberum eſſe arbitriū vt dicamꝰ nos ſemꝑ indigere auxilio dei. ¶ Ad.12m. dicimus ꝙ aliquando deus ſpeciali mō iuuat ad bonuꝫ actum per aliquod bonū habituale ⁊ gratum faciens. aliquādo per auxilium ſpeciale gratis datum. quod non ſolum iuuat hominem ad hoc ꝙ poſſit: ſed etiam ad hoc ꝙ actum efficiat. vnde voluntas non eſt tm̄modo recipiens ſed ⁊ coagens deo. et cum arguens dicit ꝙ iſto modo deus concauſat omnem effectum agentis creati ⁊ omnem actum ſiue ſit bonus ſiue malus moraliter: dicimus ꝙ eſt falſum. qm̄ per auxiliū ſpeciale nō iuuat deus neqꝫ mouet voluntatem niſi ad actum bonum ꝓut declaratum fuit in ſecūdo notabili. vnde Aug. in de gratia ⁊ libero arbitrio ſic dicit. certum eſt nos velle cum volumus. ſed ille facit vt velimus bonum de quo dictū eſt. preparaꝛ̃ voluntas a domino. et iterum qui operatur in nobis velle et perficere. certum eſt nos facere cū facimus: ſed ille facit vt faciamus prebendo vires efficaciſſimas volūtati. Itē paulo poſt. ipe inquit vt velimus operatur incipiens: q̄ volentibus cooperatur perficiens. vt ergo velimus ſine nobis operaꝛ̃. cum autem volumus ⁊ ſic volumus vt faciamus: nobiſcum operatur: cuꝫ ſine illo vel operāte vt velimus vel cooperāte cū volumus: ad bona pietatis opera nil valeamꝰ. Ex quibus verbis apparet de mente Auguſtini ꝙ dupliciter deus operaꝛ̃ circa noſtrum velle bonuꝫ. vno mō per hoc ꝙ facit nos velle: et iſta operatio eſt a ſolo deo. ideo Augu. ait. vt ergo velimus ſine nobis operatur. alio modo per hoc ꝙ noſtre volitioni cooperatur: ⁊ iſte modus operandi eſt cōis deo ⁊ volūtati qꝛ vterqꝫ cauſat volitionem. ideo Augu. ait. cum volumus: nobiſcum operaꝛ̃. et qꝛ vterqꝫ modꝰ operādi eſt nobis neceſſarius addit. tm̄ ſine illo operāte vt velimꝰ vel cooꝑante cū volumꝰ ⁊c̄. ¶ Ad.13m. dr̄ ꝙ auctoritates inducte ⁊ oēs conſimiles id tm̄mō probāt ꝙ hō ſit liberi arbitrij ⁊ volūtarie mandata ſeruat ⁊ bona opera ꝑficit. ſꝫ non ꝓbāt ꝙ bona opera hominis fiāt abſqꝫ ſpāli dei auxilio. nō eni ipo excluſo apoſtolus diceret hoiem poteſtatē hr̄e ſue volūtatis in ſeruādo v̓ginitatē: cū ipe dicat ad philipē. deꝰ eſt q̄ opaꝛ̃ in nobis ⁊ velle ⁊ ꝑficere ꝓ bona volūtate. et iteꝝ oīa poſſū in eo. i. ꝑ eū q̄ me cōfortat. ¶ Ad.14m. dicimꝰ ꝙ ex auctoritatibꝰ Augu. hoc ſolū hētur ꝙ ab infidelibꝰ fiunt nōnunqꝫ opa bona ⁊ laudabilia ac ſm̄ regulā iuſticie qd̓ nos non

negam⁹:ſed dicim⁹ ꝙ infideliū opera vel nō ſunt omnino bona moralit̃.i.bona ex genere ⁊ ex omi bus circūſtātijs vel fiūt ab eis nō ſine ſpeciali dei motione.quo auxilio infideles et peccatores le=gim⁹ frequenter a deo iuuari.expoſitio autem ar guentis ad auctoritates Auguſtini quibus dicit ꝙ ſine grã nō poſſumus bonum facere eſt contra Auguſtini mentē ſicut patet ex ſupra allegatis in reſpōſione ad.12^{m}. capiendo grãm nō ſolū pro habituali dono ſed etiā ꝓ gratuito dei auxilio.in quo ſenſu nunc loquimur de grã. ¶Ad primam cōfirmationē reſpondemus ſicut ipſemet Augu⁹ reſpōdet ꝑmo libro retractationū capitulo.15°. vbi cōmemorans verba per arguentē allegata i libro de duabus animab⁹ inquit.queri pōt cur na tura et non grã potius dixerim. ſed cōtra mani=cheos de natura queſtio verſabatur. et vtiqꜫ id agitur grã vt ſanata natura:quod vitiata nō po teſt poſſit per eum qui venit querere et ſaluū fa=cere quod perierat.hec ille. et ſtat eius reſponſio ꝙ per naturam poſſumus ſpūalia diligere ſꜫ non niſi grã ſanatā et adiutā. vnde et in fine capituli concludit.ſic vtiqꜫ orans iam fide retinebam nō ſolum conuerſos ad deum gratia eius adiuuari vt ꝓficiant ac perficiātur: verumetiā vt conuer=tantur ad deum:ad ipſam dei grãm ꝑtinere et c̃. ¶Ad. 2^{am} cōfirmationem dicit̃ ꝙ ipſe idē Aug⁹ reſpondet exponens verba per arguentem alle gata eodē libro ꝑmo retractationū caplõ.22°. ait enim alio loco. niſi quiſqꜫ inquā voluntatem mutauerit:bonum operari non pōt.quod in nr̃a poteſtate eſſe poſitum alio loco docet.ſ. dñs vbi ait.aut facite arborem bonā et fructum ei⁹ bonū aut facite arborem malā et fructuꜫ eius malum. quod nō eſt cōtra grãm dei quā predicamus. in poteſtate quippe hominis eſt mutare in meli⁹ vo luntateꜫ.ſed ea poteſtas nulla eſt niſi a deo det̃. de quo dictū eſt. dedit eis poteſtatē filios dei fie ri.cum enim hoc ſit in poteſtate qđ cum volum⁹ facim⁹:nichil tam in poteſtate ꝙ̃ ipſa volūtas ē: ſed ꝑparatur volūtas a dño. et parum infra ait. qꜫ in poteſtate nr̃a nō eſt niſi quod nr̃am ſequit̃ voluntatem:que cum fortis et potēs ꝑparatur a dño:facile fit op⁹ pietatis etiā quod difficile atqꜫ impoſſibile fuit. hec ille. et ꝑ hec patet reſponſio ad.3^{am}.4^{am}.et.5^{am}.confirmationes.¶Ad.6^{am} dicitur ꝙ verbuꜫ Auguſtini vtiqꜫ verum eſt et ꝙ nō ſolum malum velle ſit in poteſtate nr̃a ſꜫ etiā bonum velle. et tñ cum hoc ſtat ꝙ malum velle ſit ex nr̃a tātūmodo voluntate. et bonum velle ſit ex noſtra voluntate:adiuta tamen grã dei vel habituali vel gratuita motione.¶Ad.15^{m} nega tur prima conſequētia et reſponſiones ibi poſite ſunt bone.et ad earum improbationes patet reſ ponſio ex his que dicta ſunt in quarto notabili. ¶Ad.16^{m}.dicitur ꝙ minor eſt falſa.et ad ei⁹ pro bationem dicitur ꝙ aſſumptū ē falſum ſi accipia tur recta rō agibilium et voluntas ꝑ eā regulata ſine ſpeciali et gratuita dei motione. ¶Ad argu menta Durādi cōtra tertiā cōcluſionem. Ad pri=mū dicitur ꝙ vt. S.Tho. docet infra diſtinctio=ne.34^{a}.articulo.5°.Et prima.2^{e}.q.85.arti.2° in corpe.Et in.q.de malo.q.2^{a}. articulo vltimo diminutio habilitatis in bonum q̃ ex peccato in voluntate cauſatur: eſt ꝓpter impedimentū in=terpoſitum oppoſite inclinationis in maluꜫ:quod niſi ꝑ grãm nequaqꜫ auferri pōt ſicut nec peccatū ex quo cauſatur quātūcūꜫ natura ꝙ̃^{m} ad eſſen=tialia integra maneat.et ideo libera electio boni et fuga mali ꝑ peccatum ſubtrahit̃ ꝙ̃^{m} ad effica=ciā perueniēdi ad terminū: licet maneat quo ad ra dicem q̃ eſt ipſa volūtatis natura ꝓut. S.Tho. ibi deducit.vnde argumentū aſſumit falſum ꝓ=ut latius videri pōt ex tertio notabili. ¶Ad.2^{m} dicitur ꝙ non militat cōtra concluſionem Sācti Thome.put ex q̇nto notabili apparet. ¶Ad.3^{m} dicit̃ ꝙ omnia peccata vitari nō poſſe ſine grã ē et ꝓpter defectum grẽ et rōne peccati ꝑcedētis: et iterum ꝓpter vulnera nature q̃ ex peccato ori ginali trahuntur et nō ꝓpter quodlibet horum ꝑciſe.et ideo licet primus defectus in homine cō ſtituto in puris naturalibus.ſ.defectus grẽ: non eſſet omnino ſufficiens impedimentuꜫ ne homo poſſet vitare omnia peccata mortalia: non ideo ſequitur ꝙ in ſtatu peccati ⁊ nature corrupte ho mo non ſit ad illud omnino impeditus vbi cum defectu gratie iunguntur alij duo defectus q̃ pre dictum impedimentum cōplent.et ita prima ar=guentis inſtātia nō valet.neqꜫ valet ſecunda. qꜫ licet voluntas ex vno peccato non neceſſitet̃ ad aliud neceſſitate iclinatiōis:neqꜫ omnino ipediat̃ ab hoc et illo vitādo ſingularit̃:impedit̃ tñ ne poſ=ſit omīa ſimplr̃ vitare ꝓpter ea q̃ ex dict̃. S.T. deducta ſūt i tertio notabili. Et ad h̃ facit qđ do=cet.S.Doc.ifra.diſ.36. q.p^{a}.ar.p°. Et.p^{a}.2^{e}.q. 75.ar.4°.Ad illđ aūt ſile qđ arguēs adducit đ i=tellectu:dr̃ ꝙ nō eſt ſile: tū qꜫ vt đductū fuit i p° nōbili: nō ē oīno ſile đ itellectu et đ voluntate q̃ magis corrupta ē ꝑ pctm̄.tū etiā qꜫ ex vni⁹ aſſen ſu:nō relinquit̃ in intellectu aliquis effect⁹ q̃ ſuf=ficiat inducere aſſenſū alteri⁹. et ideo oꝫ ſi itelle=ct⁹ debeat aſſentire vni ꝓpt̃ alterꜫ:ꝙ ponat actū ſuū circa vtrūqꜫ vt ex vno aliud inferatur.ſed ex peccato cōmiſſo relinquit̃ in volūtate qđā effect⁹

.ſ.inclinatio et habilitas ad peccãdum qui ſimul
cum fomite ex peccato oꝛiginali traducto ſuffici=
ens eſt ad actum peccati volũtatem trahere mo
do ſupꝛa expoſito in tertio notabili. vnde nõ in=
ducitur homo ad iterũ peccandum ex ſolo reatu
peccati pꝛecedẽtis: ſed imediate et ꝺ̃ pꝛopinquo
ex efectu in volũtate relicto ex peccato pꝛecedẽ=
te. ¶ Ad cõfirmationẽ dicitur ꝙ minoꝛ ꝓpoſitio
eſt falſa vt ex ſuperioꝛib⁹ patet. ¶ Ad. 4ᵐ dicitᷣ
ꝙ illud eſt ꝓpter vtrũqꝫ. Neqꝫ valet pꝛima ob=
iectio cõtra pꝛimũ ſicut patet ex ſolutione pꝛece=
dente. Neqꝫ valet ſecũda obiectio. nã falſum eſt
ꝙ grã nõ põat in anima niſi efficaciã merẽdi. qm̃
ponit et habitualẽ ꝑfectionem et ꝑ ꝯñs pꝛompti
tudinem et habilitatẽ ad opa bona et delectatio
nem ac cõplacentiã in eis. Neqꝫ valet pꝛima ob=
iectio contra. 2ᵐ qꝛ in ſtatu poſt peccatuꝫ nõ eſt
ſimile de inclinatione derelicta ex bono actu ⁊ de
ea que relinquitur ex malo. tum qꝛ ad actum bo
num plura requiruntᷣ cum bonuꝫ ſcḋm Dioniſium
conſtet ex integra cauſa: ad malũ autem ſufficiat
vnus deffectus. tum etiã qꝛ ꝓpter coꝛruptioneꝫ
et vulnera nature ex peccato cõſecuta eſt in ho=
mine maioꝛ ꝓnitas ad actũ malũ ꝙ̃ ad actũ bo=
num. Neqꝫ valet ſecunda obiectio. qꝛ diſpoſitio
derelicta ex actu peccati: licet ꝑ ſe non inclinet ni
ſi ad ſimiles actus in ſpecie: ex adiunctione tñ fo=
mitis ⁊ vulnerũ nature coꝛrupte inclinat ad ſimi
les actus in genere. ſ. ad act⁹ peccati. ¶ Ad. 5ᵐ.
quod eſt Scoti patet ſolutio ex reſponſione ad
11ᵐ contra ſecundã cõcluſionem. et quamuis illa
ſufficiat: reſponſiones tñ ab arguente poſite bo=
ne ſunt. neqꝫ valẽt inſtãtie arguentis. nõ contra
ſecundã quã pꝛimo impugnat. nã omnes ei⁹ in=
ſtãtie pꝛocedunt ex falſo intellectu reſponſionis
date. ꝓcedunt enim ac ſi in reſpõſione diceretur
ꝙ intentio mãdãtis qua. ſ. intẽdit ꝑ pꝛecepta in=
ducere homines ad merendũ vitã eternã: cadat
ſub pꝛecepto. hoc aũt falſum eſt vt manifeſte ap=
paret ex ipſa reſpõſione q̃ diſtincte loquitur ꝺ̃ ex
plicatione p̃ceptoꝛum q̃ eſt id quod cadit ſub p̃=
cepto et de intẽtione legiſlatoꝛis. ¶ Ad inſtãtiã
contra p̄mã reſpõſionẽ dicim⁹ ꝙ exiſtẽs in pecca=
to ſi nõ ſe diſponat ad grãm: incurrit culpaꝫ. qua
ſtãte nõ põt ſe ſeruare a culpa. et cũ arguẽs iſert
ꝙ ꝓ tunc eſt ſibi ipoſſibile ſe a culpa ſeruare: cõce
dim⁹. et cũ arguit cõtra qꝛ oĩs culpa eſt volun
taria: dicim⁹ ꝙ hoc nõ eſt cõtra cõceſſa. qꝛ ꝙ non
ſe aliqs diſponat ad grãꝫ et ſtet in culpa et ꝓ tũc
non ſit illi poſſibile ſe a culpa ſeruare: totũ eſt vo
lũtariũ ſicut deductũ fuit ſup̃ in q̃rto notabili. nã
põt ſi vellet ſe ad grãm diſponere cũ auxilio dei
quod nulli deeſt et ſic a culpa per grãm liberari.
¶ Ad. 6ᵐ dicitur ꝙ ꝓcedit ex falſo intellectu cõ=
cluſionis. quaſi ſenſus concluſionis eſſet ꝙ pecca
toꝛ põt vitare hoc peccatũ occurrẽs vel illud et
ꝙ ꝓ tunc nõ poſſit vitare oĩa. hoc aũt falſũ eſt.
qm̃ põt contingere ꝙ ꝓ illo tunc nullam habeat
aliã intẽtionem niſi hoc peccatũ occurrẽs vitare
et ꝙ nullũ aliud peccatũ occurrat. tunc certe ca=
uet oĩa peccata accipiẽdo cauere peccatũ ꝓ il=
lud non cõmittere. ſenſus autẽ cõcluſionis eſt ꝙ
exiſtẽs in peccato moꝛtali nõ põt cauere omnia
que dũ eſt in tali ſtatu occurrere poſſunt: licꝫ poſ
ſit cauere hoc vel illud ſingularitᷣ. qꝛ ad oĩa oc=
currentia vel poſſibilia occurrere non põt hr̃e tã
tam aduertẽtiaꝫ et tã vigilem pꝛemeditationẽ ꝙ
non alicui de plurib⁹ ſubcũbat: p̃ſertim ſi multa ſi
mul aut paruiſſimo tp̃e occurrãt. Et ꝙ iſte fuerit
ſenſus cõcluſionis ſcḋm mentẽ. S. T. ex eo pꝫ quia
in aſſignãdo rõnem dicti vbicũqꝫ loquitur de hac
mã dicit. ꝙ qꝛ homo nõ põt ſemꝑ eſſe in tãta vi=
gilãtia et p̄meditatione quãta requiritᷣ ad vitãda
omnia q̃ exiſtẽti i peccato moꝛtali occurrere pñt
ad peccãdum inducentia: ꝙ non põt contingere
vt diu permaneat quin alicui illoꝛum ſubcũbat ⁊
aliquãdo peccet. vnde non dicit abſolute ꝙ non
poteſt aliquãdo nõ peccare: ſꝫ ꝙ nõ põt diu ſtare
aut permanere quin peccet. Et cũ arguens dicit
ꝙ pꝛeſeruando ſe ab vno peccato moꝛtali fit foꝛ
tioꝛ ad reſiſtẽdum alijs: reſpõdetur pꝛimo ꝙ illa
foꝛtitudo nõ eſt tãta ꝙ reſiſtere poſſit impugna=
tionibus multaꝝ et diuerſaꝝ paſſionũ et tẽtatio
nũ ac ſugeſtionũ q̃ peccatoꝛi grã pꝛiuato occurre
re poſſunt. Dicitᷣ ſecũdo ꝙ non ſatis euidẽs eſt ꝙ
peccatoꝛ ex eo ꝙ reſiſtit vni peccato fiat foꝛtioꝛ
ad reſiſtẽdũ alteri. imo videtᷣ ꝙ maneat debilioꝛ
pꝛo eo ꝙ talis reſiſtẽtia fit cum laboꝛe ⁊ lucta. nõ
enim q̇ pugnãdo hoſtẽ vincit: remanet ex pugna
foꝛtioꝛ ad hoſtẽ aliuꝫ ſuperuenientem vincendũ
imo magis feſſus et debilioꝛ nõnũqꝫ iacet: ita vt
ſepius contingat ab illo vinci ꝙ̃ vincere: niſi foꝛ=
te ſecundus hoſtis poſt tãtum tẽpoꝛis occurrat
ꝙ pugil p̄mus vires ſuas laſſitudine perditas re=
cuperauerit. quod in noſtro ꝓpoſito raro contin
git ꝓpter frequentes carnis mundi ac demonis
tẽtationes. iuxta qꝺ̃ Job. 7° dicitᷣ militia eſt vita
hominis ſuꝑ terram. quod exponens Gregoꝛi⁹
in moꝛalibus inquit. tẽtatio eſt vita hominis ſu=
per terrã: quãdo ibi quoqꝫ reatum deſcẽſionis in
uenit: vbi ſe ꝑfectum compꝛehendere aſcenſiõis
putauit. et inde mẽs cõfunditur: vñ ſurgere a cõ=
fuſiõe nitebatᷣ. ¶ Ad. 7ᵐ. 8ᵐ. 9ᵐ. ⁊. 10ᵐ. q̃ ſũt gre
goꝛij ꝺ̃ arimino rñdem⁹ ꝙ nõ militãt ꝯ ꝯcluſionẽ

nr̃am. ꝗ licet teneat ꝙ exiſtẽs in peccato mortali pōt vitare ſingula peccata ſine gr̃a habituali gratũ faciẽte: nõ tñ tenet ꝙ id pōt facere ſine auxilio vel motione dei ſpeciali ſine ꝗ auxilio ꝑficere nõ pōt actũ moralit̃ bonũ. vñ. S. T. vbicūqꝫ dicit ꝙ ſine gr̃a pōt peccator vitare ſingula peccata aut male ſugeſtioni vel tẽtationi reſiſtere: gr̃am habitualẽ tãtũmodo excludit nõ gratuitũ dei auxiliũ. et ſic ceſſant quorũdã obiectiones ꝗ ꝓcedũt ex falſa imaginatiõe ꝗ putãt. S. T. excludere auxiliũ dei ſpālẽ vbicūqꝫ dicit hominẽ ſine gr̃a aliqͩ poſſe. ꝙ aũt talis imaginatio ſit falſa cõſtat manifeſte. pª. 2e. q. 109. in pluribꝰ articulis. Et ð veri. q. 24ª. ar. 13°. et. 14°. ¶ Ad argumẽta Durãdi cõtra q̃rtã cõcluſionẽ. Ad ṗmũ dr̃ ꝙ argum magis eſt ad oppoſitũ arguẽtis ꝙ̃ ad ꝓpoſitũ ſicut pꝫ ex exẽplo ꝑ eum iducto. nã ꝓpᷓa ⁊ vltima diſpoſitio ad aīam rõnalẽ a deo fit et ſimul cũ aīa rõnali introducit̃. et gñalit̃ loquẽdo ad vltimũ finẽ nõ diſponit infimũ agẽs niſi motũ a ṗncipali et ſupremo agẽte. et maxime hoc ē verũ in ꝑparatione ⁊ diſpoſitione ad gr̃am. qꝛ hic effectꝰ excedit facultatẽ agẽtis ſecũdarij. ſ. liberi arbitrij. ac ꝑ hoc ⁊ ꝓpria ac vltima diſpoſitio ad gr̃am facultatẽ excedit liberi arbitrij. ¶ Ad. 2m dr̃ ꝙ minor eſt falſa ꝙ̃m ad vtrãqꝫ ſui ꝑtez. qm̃ falſũ eſt ꝙ bonũ morale ꝑaſe. i. ſine ſpāli motione dei hẽat ordinẽ imediatũ ad gr̃am. et itez falſuz ē ꝙ homo poſſit bonũ morale ꝑfecte agere ſine ſpeciali dei motione.

¶ Ad argumẽta Gregorij cõtra quītã cõcluſionẽ pꝫ rñſio ꝑ ea ꝗ dicta ſunt in ſexto notabili. auctoritates aũt Auguſtini debẽt itelligi de ꝓthoplaſto ſeu ð ṗmo hoīe nõ ꝙ̃m ad ṗmos actꝰ vel ṗma cõſiliãdi initia ad ꝗ opꝰ eſt vt homo determinet̃ et moueat̃ a deo ꝓpt̃ ſui arbitrij indifferẽtiã naturalẽ. ex ꝗ tñ motione et determinatione potẽs ē libera hoīs natura in ſui integritate ad multa bona ſe mouere et determinare ꝓut latius in dicto ſexto notabili deductũ fuit. ¶ Ad argumẽta alterius cõtra Gregoriũ dr̃ ꝙ inꝙ̃m cõcludũt hoīem ante peccatũ in ſtatu nature integre poſſe hr̃e rectos et bonos actꝰ moralit̃ abſqꝫ gratuito dei auxilio: nõ militãt cõtra nr̃am cõcluſionẽ. inꝙ̃m vero illud idẽ ꝓbare pretẽdũt de hoīe poſt peccatũ reſpõdemꝰ ad ṗmũ triplicit̃. Primo ꝙ etiã dato ṗmo mẽbro diuiſionis: nõ hẽtur ꝓpoſitũ arguentis. nã vt deductum fuit in ṗmo notabili: non eſt equa ratio in homine poſt peccatũ in cognoſcendo verũ et in appetendo bonũ. Dicit̃ ſecundo aſſumendo membrũ ſecundũ diuiſionis. et ad eius improbationem cõcedimus primã cõſequentiaꝫ ſi auxiliuꝫ gr̃e dei excludatur: ſed negat̃ ſecunda cõſequẽtia. nã nõ eſt vniuerſaliter verum ꝙ non imputetur faciẽti ad peccatum quod ex ignorantia inuincibili agit. imputatur ſiqͩdem qñ talis ignorantia vel eſt peccatũ vel eſt pena peccati vel ex peccato cauſatur ſicut ē in ꝓpoſito noſtro. naꝫ ignorantia in cognoſcendo verum et difficultas volendi atqꝫ oꝑandi bonum: pena eſt ex primo hominis peccato conſecuta. certũ eſt enī ꝙ ebrꝰ hominem occidẽs: ignorãtia pro tunc inuincibili peccat et tñ non illum excuſat: ſed illi ad peccatũ imputatur homicidiũ eo ꝙ ex peccato ebrietatis ignorantia conſecuta ſit. de hoc Auguſtinꝰ ad ꝓpoſituꝫ noſtrum libro ṗmo retractationũ capl̃o 9°. cõmemorans dictum Pelagij dicẽtis ꝗs peccat in eo quod nullo modo caueri pōt: ſic ait. ⁊ tamen etiã per ignorãtiam facta quedã improbantur et corrigenda indicãtur. ſicut in diuinis auctoritatibus legimꝰ. ait enim apl̃s. miſericordiã dei conſecutus ſum qꝛ ignorãs feci. ait et ꝓpheta. delicta iuuentutis mee ⁊ ignorãtias ne memineris. ſũt etiã neceſſitate facta improbãda vbi vult homo recte facere et non pōt. nã vnde ſunt ille voces: non enim quod volo facio bonuꝫ ſed qð odi malũ hoc ago. et illud. velle adiacet mihi: perficere autem bonũ non inuenio. et illud. caro cõcupiſcit aduerſus ſpũm: ſpiritꝰ autem aduerſus carnem. hec enim inuicem aduerſant̃ vt nõ ea ꝗ vultis faciatis. ſed hec omnia hominum ſunt ex illa mortis dãnatione venientiũ. hec ille. vbi multa ad hoc ꝓpoſitum ſcribit. quibus in libro de natura et gr̃a capl̃o. 67. adiecit. nec mirãdum ē ꝙ vel ignorãdo nõ habet liberum arbitriũ voluntatis ad eligendũ quid recte faciat: vel reſiſtẽte carnali conſuetudine ꝗ violentia mortalis ſucceſſionis quodã modo naturalit̃ inoleuit: videat quid recte faciendum ſit et velit nec poſſit implere. illa eſt enim peccati pena iuſtiſſima vt amitat quiſqꝫ quo bene vti noluit cum ſine vlla poſſet difficultate vti ſi vellet. id eſt autẽ vt qui ſciẽs recte non facit: amitat ſcire quod rectũ ſit. et qui rectũ facere cũ poſſꝫ noluit: amittat poſſe cũ velit. nã ſunt reuera omni peccãti anime duo iſta penalia ignorãtia et difficultas. Confirmãtur predicta ex his que ipſe Augu. ſcribit in epl̃a ad ſixtum romanuꝫ preſbiterum et eſt in ordine epiſtola. 105. Dicit̃ tertio ad argumentum negãdo primam conſequentiam ſimpliciter intellectã. nam licet ignorãtia de qua loquit̃ ſit homini inuincibilis per proprias vires: eſt tamen vincibilis ꝑ auxiliũ dei gratuitum quod nulli deeſt prout latius deductum fuit ī quarto notabili. ¶ Ad. 2m dr̃ ṗmo negãdo conſequẽtiam cũ ſua ꝓbatione. qꝛ quãuis hõ nõ

ſit recte cõſiliatiu⁹ ex ſeipſo ſine ſpeciali dei auxilio circa actus moralit̃ bonos: nichilominꝰ cũ generali dei influẽtia ꝯſiliatiuus eſt de q̃buſdã aliis agẽdis. de bonis ſiquidẽ vt de colendis agris de plãtandis vineis et de domib⁹ edificãdis et ſimilib⁹. de malis vero ꝙplurimis vt Aug⁹ dicit li°. 3°. ypono ſticõ. Reſpõdet̃ ſecũdo ad auctoritatẽ eccleſiaſtici ſicut reſpõdet. S. T. pª 2ᵉ. q. 109. ar. 8°. ad. 3ᵐ. ex verbis Augu. li°. 3°. yponoſticon: ꝙ verbũ illud intelligit̃ de homine ſm ſtatũ nature integre qñ nõdũ erat ſeru⁹ peccati. nũc etiaꝫ quodcũqꝫ vult homo dat̃ ei. ſed hoc ꝙ bonũ velit: habꝫ ex auxilio gr̃e. Sꝫ in de ve. q. 24. ar. 12 ad 6ᵐ. reſpõdet ad ſimile argumẽtũ ꝙ liberum arbitriũ põt h̃re cõſiliũ et electionẽ nõ ſolũ de illis ad q̃ ſufficit ſola ꝓpa poteſtas: ſꝫ etiaꝫ de illis ad q̃ indiget diuino auxilio. qꝛ vt phs dicit. 3° ethi. ea q̃ p amicos facim⁹: aliq̃lit̃ p nos facim⁹. ¶ Ad 3ᵐ d̃r ꝙ ſi arguẽs loquat̃ de ſamaritano de q̃ redemptor nr̃ in euãgelio q̃ ipſe Chriſt⁹ erat: argumẽtũ nõ eſt ad ꝓpoſitũ cũ dñs et redẽptor nr̃ exceptus ſit a generalitate hominuꝫ de q̃b⁹ loquit̃ cõcluſio. ſi vero nomine ſamaritani intelligat hominẽ aliũ vt petrũ: dicim⁹ ꝙ nõ potuit cognoſcere ex ſolis naturalibus cũ dei influentia generali quid circa hominẽ ſemiuiuũ inuentũ agẽduꝫ eẽt recte et moralit̃ bene ꝗᵐ ad omẽs circunſtãtias. Et ad inſtãtiã cõtra hoc poti⁹ eſſet deridendum ꝙ reſpõdẽdũ. ꝓcedit ſiquidẽ q̃ſi cõdolere ſauciato et in tortorẽ inſilire fuiſſet id ipm̃ qḋ cognoſcere q̃d recte et moralit̃ bene agẽdũ eſſet circa illum. et q̃ſi idẽ ſit dictu hominẽ nõ poſſe ſine ſpeciali auxilio dei cognoſcere q̃d agẽdũ ſit bene recteqꝫ moralit̃: et hominẽ h̃re ex ſua origine naturã malã. qḋ vtrũqꝫ fatuũ eſſe q̃s nõ videat. ¶ Ad ꝓbationes ſecũde partis antecedẽtis p̃ncipalis. Ad primã d̃r ꝙ pars negatiua diuiſiõis ẽ vera. et ad ei⁹ improbationẽ cõcedim⁹ ꝯñiam loquẽdo ꝺ natura humana corrupta p peccatũ. et ad auctoritatẽ deuteronomii reſpõdet Aug⁹ celeſtio heretico in libro ꝺ pfectione iuſticie. ꝙ mãdatũ dei nõ eſt graue neqꝫ diſtãs ab homine ſed ẽ ꝓpe ori eius et cordi et manib⁹ vt illud faciat: gr̃aꝫ ⁊ charitatẽ habẽdo. vñ et p̃mittit̃ in textu. ſi cõuerſus fueris ad dñm deũ tuũ ex toto corde tuo et ex tota anima tua. que conuerſio effectus ẽ charitatis. vt enim ſupra dicit Auguſtin⁹: quis neſciat cuꝫ p̃ceptum ſit generale charitas qꝛ finis precepti eſt charitas ⁊ plenitudo legis eſt charitas: nõ eẽ graue quod diligẽdo fit nõ timẽdo. laborãt aũt i dei p̃cepti̇̃ q̃ ea timẽdo conant̃ implere. ſꝫ pfecta charitas foras mittit timorẽ et facit p̃cepti ſarcinã leuem. q̃ tñ charitas vt habeat̃ etiã tãta quãta in corpe mortis hui⁹ haberi põt: parũ eſt nr̃e voluntati arbitriũ niſi adiuuet gr̃a dei p Jeſuꝫ Chriſtũ dñm nr̃m. diffundit̃ q̃ppe in cordib⁹ nr̃is qḋ ſepe dicendũ eſt nõ p nos ipos ſed p ſpũm ſctm̃ q̃ dat⁹ ẽ nobis. nec aliã ob cauſam ſcriptura cõmemorat nõ eẽ grauia diuina precepta niſi vt aĩa q̃ illa grauia ſentit: intelligat ſe nõdũ accepiſſe vires q̃bus talia ſint p̃cepta dñi q̃lia comendant̃ lenia. ſ. atqꝫ ſuauia et oret gemitu voluntatis vt ipetret donũ facilitatis. hec ille. ¶ Ad. 2ᵃᵐ ꝓbationem d̃r ꝙ in illo caſu volũtas elicict actum malũ moraliter. ſ. ex circũſtãtia vel finis vel alterius req̃ſiti. et ad hui⁹ improbationeꝫ d̃r ꝙ aſſũptũ nõ eſt vlr̃ verũ. ſicut patet qñ voluntas concordat rõni errãti. vel qñ aliq̃s facit quod facere tenet̃ ꝓpter malũ finẽ. vtrobiqꝫ eni et act⁹ ẽ malus et ei⁹ omiſſio ẽ mala. vt eni. S. T. dicit. pª. 2ᵉ. q. 19ª. ar. 6°. ad. 3ᵐ. ſicut in ſilogiſticis vno incõuenienti dato neceſſe eſt alia ſequi: ita et in moralib⁹ vno incõueniẽti poſito: ex neceſſitate alia ſequunt̃. ſic ſuppoſito ꝙ aliq̃s ꝓpt̃ inaneꝫ gl̃iam faciat qḋ facere tenet̃: ſiue omitat ſiue faciat peccabit: nec tñ ẽ ꝑplex⁹ qꝛ põt intẽtionẽ malã dimittere. in ꝓpoſito aũt amare deũ ex ſolis naturalib⁹ eſt act⁹ malus moralit̃ qꝛ deẽſt illi aliqua circũſtãtia req̃ſita. et omiſſio dilectionis dei ẽ iterũ mala qꝛ ad eam homo tenet̃: nec tñ eſt ꝑplex⁹ qꝛ põt ſe iuuare auxilio dei qḋ nulli deeſt et cũ ipſo deũ amare bene moralit̃ ſm omẽs circũſtãtias. ¶ Ad. 3ᵃᵐ ꝓbationẽ patet rñſio ex dicti̇̃ Auguſtini ad p̃mã ꝓbationẽ ſecũde partis antecedẽtis. neqꝫ ẽ verũ ꝙ dicere volũtatẽ ſine ſpeciali dei auxilio nõ poſſe facere actũ moralit̃ bonuꝫ ſit ꝓpinquũ errori manichei ſicut viſuꝫ fuit in rñſione ad. 3ᵃᵐ ꝓbationem p̃me partis antecedẽtis. neqꝫ etiã errori Jouiniani vt de ſe pꝫ cũ põam⁹ nãꝫ humanã abſqꝫ dei auxilio poſſe facere malũ. qḋ aũt arguẽs allegat ex dictis. S. T. in. q. diſputatis falſuꝫ ẽ. imo ꝯtrariũ ibi tenet loquẽdo de nã humana poſt peccatuꝫ. ¶ Ad. 4ᵐ p̃ncipale cõcedim⁹ totã deductioneꝫ loquẽdo de homine in ſtatu ante peccatũ et cuꝫ limitatione poſita in ſexto notabili. ¶ Ad arguᵐ ante oppoſitũ rñdet. S. T. pª. 2ᵉ. q. 109. ar. 4°. ad p̃mũ. ꝙ ſicut Aug⁹ dicit in libro de ſpũ et littera: nõ moueat ꝙ naturalit̃ dixit eos q̃ legis ſunt facere. hoc eni agit ſpũs gr̃e vt imaginẽ dei i qua naturaliter facti ſumus inſtauret in nobis. Et in hoc articulus terminatur.

iuxta mani cheu

¶ Diſtictio xxx. et. xxxj

Circa triceſimam et triceſimam primã diſtinctionem queritur vtrum defectus quos ſentimꝰ ſicut mors labor fames et ſitꝭ et cetera ſint in nobis pena pro peccato ade. Et arguitur ꝙ non. quia ſicut dicit Seneca: mors eſt hominis natura non pena. nter hos autem defectꝰ mors maior eſt: vnde et finis terribilium dicitur a philoſopho. 3° ethicorum. ergo neq̃ alij defectus pene dici debent qui naturam humanã cõſequunt̃. ¶ In oppoſitum arguitur. omnis paſſio inuoluntaria penalis eſt. ſed mors eſt paſſio maxime inuoluntaria adeo vt neq̃ ſenectꝰ voluntatem moriendi petro abſtulerit vt dicitur in glo. Johãnis vltimo. ergo mors et alij defectus ſunt pene. ¶ In hac queſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

Quantuz ad primum articuluz ſit prima cõcluſio ꝙ mors et alij defectus corporales et ſpũales qui generalit̃ naturam humanã pro ſtatu iſto cõſequũtur: vno modo ſunt pene et effectꝰ peccati et alio modo ſunt homini naturales. Han cõcluſionem tenet Sãctꝰ Thomas in hac diſtictione .q. ṗma. articulo ṗmo. Et ṗma ſecũde. q. 85ª. ar. 5°. et. 6°. Et in. q. de malo. q. 5ª. articulis. 4°. et 5°. ¶ Secũda cõcluſio ẽ. ꝙ peccatũ originale eſt aliquid quaſi materiale. ſ. cõcupiſcentia habitualis et aliquid quaſi formale. ſ. priuatio iuſticie originalis. Hanc cõcluſionem tenet Sanctꝰ Tho. in hac diſtictione. q. ṗma. articulo. 3°. Et ṗma ſecunde. q. 82ª. articulis ṗmo et. 2°. Et in. q. ꝺ malo. q. 4ª. articulo. 2°. ¶ Tertia ꝯcluſio eſt ꝙ peccatuz originale prius eſt ſubiectiue in eſſẽtia anime q̃ʒ in potentijs. Hanc cõcluſionẽ tenet Sãctꝰ Thomas diſtictione ſequẽti. q. 2ª. articulo ṗmo Et ṗma ſecũde. q. 83. articulo. 2°. Et in. q. ꝺ malo. q. 4ª. articulo. 4°. ¶ Quarta cõcluſio eſt ꝙ caro nõ eſt ſubiectũ peccati originalis ſed anima licet ex carnali ſemine traducat̃. Hãc concluſionem tenet Sãctꝰ Thomas diſti. ſequẽti. q. pª. ar. ṗmo. et. q. 2ª. arti. ṗmo Et pª. 2ᵉ. q. 83. articulo ṗmo. Et in. q. de malo. q. 4ª. articulo. 3°.

Quantum ad articulũ ſecundũ arguendũ eſt contra concluſiones. Et quidẽ contra probationem ſecunde partꝭ prime concluſionis arguit Durãdus probando ꝙ nõ ideo mixtũ ex elementis ſit naturaliter corruptibile per hoc ꝙ elementa ex quibus cõponitur ratione ſue cõtrarietatis agũt in inuicem. et hoc ꝓbat dupliciter. ṗmo qꝛ actio elementoꝝ in mixto non poteſt intelligi niſi dupliciter. vno modo ꝙ vnũ elementũ ẜm id qꝺ eſt agat in aliud: quod eſſe non poteſt qꝛ elementa non manẽt actu in mixto. omne autem qꝺ agit: agit ẜm ꝙ eſt ens in actu. alio modo ſic ꝙ vna q̃litas elementaris agat in aliam. quod poteſt adhuc eſſe dupliciter. vno modo ꝙ vna q̃litas agat in aliam ſibi cõtrariam puta caliduz in frigidũ et humidum in ſiccũ et ecõuerſo. alio modo ꝙ vna qualitas agat in aliam nõ ſibi contrariaz puta calidum in humidũ. primũ non poteſt eſſe qꝛ idez ẜm ꝙ idẽ non agit in ſeipſum. ſed calidũ et frigidum ſunt vna et eadẽ qualitas in mixto. et ſimiliter humidũ et ſiccũ. igit̃ et cetera. maior pʒ. minor ꝓbatur. qꝛ ſi calidũ ⁊ frigidũ eſſent due qualitates in mixto: aut diſtiguerent̃ ẜm ſubm aut ſolũ ẜm eſſentiã. nõ ẜm ſubm qꝛ tũc nõ q̃libet pars mixti eſſet mixta. nec ẜm eẽntiã ſolũ qꝛ tunc contraria eſſent in eodẽ ſubo qꝺ eſt ĩpoſſibile. ſic ergo ĩ mixto ex calido et frigido fit vna qualitas media. et ſimiliter ex humido et ſicco ꝑ hoc ꝙ reducitur ad mediuz. Cũ igit̃ idẽ nõ agat in ſeipſuz: nec calidũ agit in frigidũ nec humidũ in ſiccũ. Itẽ neq̃ põt dici ꝙ vna qualitas agat in aliã ſibi nõ contrariã puta calidũ in humidũ. qꝛ ſi calidũ ageret in humidũ: ageret in ipſuz vel tãq̃ʒ in cõtrariũ vł tãq̃ʒ in ſubm. nõ tanq̃ʒ in cõtrariuz vt de ſe patet. nec tanq̃ʒ in ſubm. tum qꝛ licet calidũ et humidũ ſint in eodem ſubo: vnũ tamen nõ eſt ſubm alterius nec ecõuerſo. tum qꝛ illud quod ẽ rõ agẽdi actione vniuoca: nõ põt eſſe forma ſubiecti in qꝺ agit. alioquin idem eſſet ſimul in actu formali et in potentia formali. qꝛ ſubm habens talẽ formã puta calorem eſſet calidũ formalit̃. et qꝛ trãſmutaret̃ ad ſimilẽ ẜm ſpẽz: eſſʒ in potẽtia ad calorẽ formaliter. et ſic ſimul eſſet in actu et formalit̃ calidũ: ⁊ in potẽtia formaliter caliduz qꝺ om̃es negãt cuz implicet contradictionẽ. ſed calor ẽ ṗncipiũ ⁊ rõ

agendi actione vniuoca. q2 habens calorē p ip̄m cauſat ſimilem. ergo nō poteſt agere in ſubiectuꝫ quod pficit. Item quia nullum agens corrumpit ſubiectuꝫ in qō agit niſi p accidēs corrumpat aliqd quod requirebat ad ſubiecti exiſtētiam. ſi ergo calidū ageret in humiduꝫ ſibi ſubiectum: non corrumperet ipſuꝫ directe niſi corrumpendo aliquid ſine quo nō pōt humidū eſſe. illud aūt non datur. igit nullo modo. igit corrūpit mixtuꝫ per hoc ꝙ elemēta ex quibus cōponitur agunt et patiunt adinuicē ratione cōtrarietatis ſicut dicebatur. ¶2°. Q2 in mixto nō eſt pncipium actiuum ſue corruptionis ſed ſolū paſſiuū loquēdo generaliter. pncipiuꝫ vero actiuū eſt extriſecum. ſ. cōtinēs cōtrarie qualitatis quod imutat cōtentum a ſua naturali diſpoſitione ad inaturalē et p hoc tantū corrūpit. vnde phs diffiniēs putrefactionem q̄ eſt via ad corruptionē naturaleꝫ. 4° methaphiſice dicit ſic. putrefactio eſt corruptio quedam in vnoquoqꝫ humido ppe ſm naturā caliditatis aliena caliditate. hec aūt eſt q̄ ambiētis. Ex qbus poſſumꝰ aſſignare verā cauſam corruptionis in omnibꝰ corruptibilibus ſic. omne qd p alterius actionē eſt alterabile a ſua naturali diſpoſitione ad cōtrariam: eſt p naturam corruptibile. ſed corpꝰ humanū et omne mixtū necnō et omē aliud qd qualitatibꝰ elemētaribꝰ efficit eſt hmoi. ergo. ex quo ſequit ꝙ corrūpens ſit q̄litas extranea cōtinentis vel alterius corruptionis. ſi ergo eſſet aliquod corpꝰ omogeneū ſimplicit et nō eſſet aliqua q̄litas alterius corruptionis ab eo diſſona ei pſens: tale nūq̄ corrūperetur. forte aliud eſſet de corpe ethereogeneo cuiꝰ partes nō ſunt eiuſdem cōplexionis ſicut eſt corpꝰ hominis cuius etiā partes habēt diſtictionem ſm ſitū q2 cōplexio vniꝰ partis nō competit alteri et ideo vna pōt aliā tranſmutare a ſua naturali diſpoſitione et econtrario. et p conſequēs eam corrūpere. hec Durandus. ¶Cōtra ſecūdam cōcluſioneꝫ arguit idem Durādus ꝙ inſufficient dictū eſt ꝙ peccatum originale ſit carentia originalis iuſticie. pmo ſic. q2 talis carentia fuiſſet in homine conſtituto in ſolis naturalibus in quo tn̄ nō fuiſſet aliquod peccatuꝫ vel aliqua culpa. q2 talis pfectio non fuiſſet debita haberi ab eo. omne aūt maluꝫ eſt pūatio alicuius boni debiti ineſſe. ¶2°. Q2 nec pōt cōſiſtere peccatū originale in tali carentia cum debito habēdi niſi ſit aliquo modo volūtaria. q2 nullū peccatū eſt niſi voluntariū. vnde ſi aliquid debitū haberi pdere tur per violentiaꝫ ſimplicit ita ꝙ amiſſio nullo modo eſſet voluntaria ne antecedēter nec aliquo q̄cūqꝫ modo: nullum eſſꝫ peccatuꝫ. requirit ergo ꝙ ſi illa carentia ſit peccatū: ꝙ ſit volūtaria. ſed nō niſi voluntate ade q̄ poteſt dici interpretatiue volūtas noſtra. non fuit aūt aliter voluntaria voluntate ade niſi quia voluntas ade vel actus volēdi ipſiꝰ meruit ꝙ talis pfectio. ſ. iuſticia originalis ſibi et poſteris auferret. vnde cū ex peccato voluntario ade dignum ſeu debitū fuerit ꝙ tā ipſe q̄ poſteri carerēt iuſticia originali et indignū fuit ꝙ eam amplius haberēt: et in iſta indignitate ſeu debito carendi tali dono vel indignitate habēdi tale donū: conſiſtit formalit ratio peccati originalis q2 in nullo alioꝝ ſine hoc eſt aliquod peccatū: ſequit ꝙ peccatum originale nō ſolum includit carentiā originalis iuſticie nec ſolū debitū habēdi eam: imo vlterius et pncipalius importat indignitatē habēdi eam vel debitū aut dignitatē carēdi ea. igitur. ¶3°. Q2 pter demeritū pmoꝝ parentū incurrimus tria. pmū eſt carētia originalis iuſticie quā debebamus habere et habuiſſemꝰ ex dono facto pmis parētibꝰ p ſe et p poſteris ſi nō peccaſſent. et quia peccauerūt: indigni ſumꝰ eam habere. et digni ea carere tanq̄ rei talis pene ſeu carētie ratione culpe pdicte. ſecundū eſt in nobis rebellio viriū ſenſitiuarū ad rationē. tertiū eſt in corpore paſſibilitas et mortalitas. videndū eſt igitur qd horū triū ſit peccatū originale. non autem inuenitur ꝙ aliqs dixerit ip̄m eſſe mortalitatē ſeu paſſibilitatē q2 iſta magis ſe tenēt ex parte corpor. peccatuꝫ autem magis ſe tenet ex parte anime. magiſter autē ſentētiaꝝ dicit ipſum eſſe habitualem concupiſcētiaꝫ ſeu cōcupiſcibilitatē vel fomitem vel legem carnis et membrorū et languorē nature et tirānum q̄ omnia accipit p vno et eodem. ſ. p rebellione viriū ſenſitiuarū ad rōnem quamuis ex diuerſis rationibus. et hec ſentencia magiſtri tangit illud quod eſt materiale in peccato originali et non illud quod eſt formale vt alij doctores dicūt cōmuniter. cōmunior autem opinio ē ꝙ peccatū originale eſt carentia originalis iuſticie cum debito habēdi eam et dignitate carēdi ea. ¶4°. Q2 illud nō eſt peccatū qd eſt in nobis a deo. q2 deꝰ nō eſt auctor peccati ſed vltor. ſed carentia originalis iuſticie in nobis eſt a deo. igit et ē. minor pbatur. q2 ſicut deꝰ p ſuā influentiam ē cauſa gratie et p ceſſationeꝫ ſue influentie eſt cauſa carentie grē: ita videt eſſe q̄ ad iuſticiaꝫ originalē et illius carētiā: cum iuſticia originalis fuerit donum ſupnaturale. ¶Ulterius arguunt alij pbare volētes ꝙ peccatū originale nō ſit niſi q̄dā reatꝰ vel obligatio aut debitū pene. Primo. quia nichil qd ſit in paruulo p origineꝫ: ē ei culpa

niſi quod fuit ade culpa. ſed nullus defectꝰ exñs per originem in paruulo: fuit vel potuit dici fuiſſe culpa ade niſi reatus pene vel pena cũ reatu. ergo hoc ẽ peccatũ originale in paruulo. vtraqꝫ premiſſarũ ꝓbatur et primo maior ſic. omnis defectus q̃ habet rationẽ peccati vel culpe: magis eſt peccatũ illi cui eſt magis voluntariũ. qꝛ de rõne peccati vel culpe eſt volũtariuꝫ ſine quo non eſt culpa vel peccatũ. ſꝫ ẜꝫ omnes doctores ſanctos et alios: omĩs defectꝰ exiſtẽs in paruulo ab origine: hẽt magis rõnem volũtarij reſpectu ade vel ipſi ade q̃ paruulo. igit̃ et c̃. et ſic patet maior. minor probat̃ ſic. qꝛ nichil fuit vel potuit dici culpa ade niſi actus quo peccauit vel pena vel reatus. hec eni omnia qñqꝫ dicunt̃ peccatũ. actus aũt ẜꝫ ſe nõ trãſit nec trãſire potuit in poſteros. trãſiuit aũt quo ad reatũ et penã. quia ex ſuo peccato nõ ſolus ipſe ſꝫ omnes incurrerũt penam peccati et reatũ pene. ergo pena cũ reatu vel reatus pene exiſtẽs in poſteris poterit dici peccatũ ade et nil aliud exñs in poſteris vt videtur. et ſic patet minor. ſequit̃ ergo concluſio ꝙ peccatũ originale nõ eſt aliud in paruulis q̃ reatus pene. ¶ 2° arguũt ſic. qꝛ apoſtolus tractãs hãc materiã Ro. 5°. cõparat demeritũ ade merito xp̄i dicẽs ꝙ ſicut per vnius inobediẽtiaꝫ. ſ. ade peccatores ꝯſtituti ſũt multi: ita p vnius obediẽtiam. ſ. xp̄i iuſti cõſtituũtur multi. ſed ex merito obediẽtie xp̄i quo efficimur iuſti: nõ fit in nobis niſi donũ gr̃e nobis aliq̃liter debite ꝓpter eius meritũ. igitur ſimiliter ex peccato ade nõ fit nobis niſi carẽtia alicuius doni prius habiti ab ipſo et debiti haberi a nobis. et ſic ꝓpter eius demeritũ efficimur peccatores qꝛ rei vel obnoxij ſumus huiꝰ carentie. ꝓpter quod talis reatꝰ videtur eſſe peccatũ originale quẽ ex actuali peccato ade cõtraximus. Et cõfirmatur ꝯña. qꝛ vt in eodẽ capitulo ſubdit̃: maius fuit donum xp̄i q̃ delictũ ade. et ideo plus potuit meritum xp̄i in nobis quo ad iuſtificationeꝫ q̃ peccatum ade quo ad cõdemnationem. ¶ 3° arguunt ad idem. Qꝛ apoſtolus in ꝑncipio dicti capituli ſic dicit. ꝑ vnũ hominẽ peccatũ in hunc munduꝫ intrauit. et ſubdit q̃liter dicens. in quo omẽs peccauerũt. et exponit magiſter ſenten. in littera dicens ꝙ ſiue intelligat̃ in quo homine ſiue in q̃ peccato: ſanũ eſt. in adã eni omẽs peccauerunt vt in originali ꝑncipio nõ ſolũ eius exẽplo vt dicũt pelagiani. omnes eni: ille vnus homo erat. ſic ſimilit̃ in illo vno peccato quod intrauit munduꝫ recte omnes dicunt̃ peccaſſe qꝛ ab vno. ſic ab eodem vno peccato imunes eſſe nõ poſſunt niſi ab eius reatu ꝑ xp̄i baptiſmũ abſoluantur. hec ſunt verba ſua. Ex quibus apparet ꝙ omnes peccauerũt in adã et in peccato ſuo qꝛ eiꝰ reatũ incurrerunt rõne cuius carent originali iuſticia et carebũt viſione diuina ẜm cõmunem legẽ niſi ab hoc reatu per baptiſmũ abſoluãtur vt magiſter ſubiungit. in quo videt̃ innuere ꝙ aliter non peccauerunt in adã omnes nec in peccato eiꝰ niſi qꝛ incurrerunt propter illud peccatum reatuꝫ pene temporalis et eterne. ¶ Confirmatur. qꝛ cõtra predictã opinionem arguit magiſter et ſoluit. arguit enim ſic. ſi peccatum originale eſt reatus: ergo nõ eſt culpa nec pena qꝛ reatus neutrum predictorum eſt. illud autem videtur inconueniens. quare ⁊ c̃. Et reſpondet dicens ꝙ quidã eorum qui ꝑdictã opinionẽ tenent: admittũt ꝙ peccatũ originale nõ ſit ꝓprie pena nec culpa niſi eo modo quo reatꝰ vocatur culpa. et certũ eſt ꝙ ſcriptura ⁊ cõmunis modus loquẽdi ſatis habet ꝙ reatꝰ culpa vocet̃. nos eni cõſueuimꝰ dicere aliquẽ manere in peccato q̃diu reus eſt pene eterne debite pro peccato licet nõ maneat in actu peccati nec in volũtate peccandi. ¶ 4°. ſic. eſſe dignũ pena eterna: eſt eſſe reũ. et dignitas pene eſt reatꝰ pene ꝓueniẽs ex aliq̃ culpa. ſed eſſe dignũ carere iuſticia originali debita: eſt ẽẽ dignũ pena. qꝛ carentia originalis iuſticie eſt q̃dã pena damni. igit̃ eſſe dignũ carere iuſticia originali eſt eſſe reũ pene q̃ eſt carentia iuſticie originalis debite. et talis dignitas eſt reatus. qui ergo ponit ꝙ peccatũ originale cõſiſtit in hoc qđ eſt ẽẽ dignũ carere iuſticia originali debita: ponit realiter ꝙ peccatũ originale conſiſtit in hoc qđ eſt ẽẽ reum tali carentia. quia talis dignitas ẽ reatus. ¶ Cõtra tertiã cõcluſioneꝫ arguit idẽ Durãdus ſic dicẽs. in quo ſit peccatum originale tanq̃ in ſubo accipiendũ eſt ex cõſideratiõe eius qđ ſit. nõ eſt aũt aliđ peccatũ originale niſi carẽtia originalis iuſticie debite haberi modo quo expoſitũ eſt. et hec carẽtia ẽ in vnoquoqꝫ in eodẽ ſubo in quo fuiſſet originalis iuſticia. habitus enim et ꝓuatio habẽt eſſe circa idẽ. originalis autẽ iuſticia poteſt accipi dupliciter. vno modo large prout comprehendit rectitudinem voluntatis ad deum et debitum ordinem ſeu debitam ſubiectionem virium ſenſitiuarum ad rationem. alio modo accipitur magis ſtricte. ſ. pro ſola ſubiectione virium ſenſitiuarum ad rationem. et hic eſt debitus modus et magis proprius accipiendi iuſticiam originalem. quocunqꝫ autem modo predictorum accipiatur iuſticia originalis: patet ꝙ ipſa non fuiſſet in eſſentia anime ſicut in ſubiecto ſed in voluntate licet in viribus ſenſitiuis vł in vtroqꝫ: quia rectitudo eſt in recti=

ficatis et ordo in ordinatis. ꝓpter qd cū ſꝫ vtrā-
qꝫ acceptionē originalis iuſticie ipa ſit rectitudo
voluntatis ad deū vel debitus ordo viriū ſenſiti
uarū ad ratione vel vtrūqꝫ ſimul: patet ꝙ ipa nō
fuit in eſſentia anime ſicut in ſubo ꝫ fuit in volun
tate vel in virib' ſenſitiuis vel in vtriſqꝫ. et cū iu-
ſticia originalis ſtricte et ꝓpe accepta: fuerit debi
ta ordinatio et ſubiectio viriū ſenſitiuarū ad rō-
nem: pꝫ ꝙ ipſa fuit in eis tanqꝫ in ſubo. et pñs in
eiſdē ē eius carētia q̄ eſt peccatū originale. ſin aūt
in rōne originalis iuſticie includaꝛ rectitudo vo-
luntatis ad deū: cū hoc fuerit pncipale in toto ſta-
tu inocētie qꝛ ex tali rectitudine cetera depende
bāt: tūc carētia originalis iuſticie ē pncipaliter in
volūtate et ꝑ pñs peccatū originale. nec tñ ꝓpt
hoc ſunt in vnoquoqꝫ plura peccata originalia ꝫ
vnū tm̄. qꝛ reat' eſt ex vno et ad vnū pncipalit:
licet ad illud vnū multa ſequāꝛ ℂ2° arguit. Qꝛ
ſi peccatuꝫ originale poneretur pmo in eēntia aīe:
hoc eſſꝫ ꝓpt rōnem adductā in ꝓbatione cōclu-
ſionis. ſ. qꝛ peccatū originale traducit in vnoqꝫ
ex vniōe aīe ad corp'. ſꝫ aīa imediati' vnit corpi
ꝑ eēntiā qꝫ ꝑ potētias. igit et c̄. ſed hec rō nō va-
let. qꝛ originale peccatū contrahiꝛ ex vnione aīe
ad corp': ideo qꝛ ad vnionē ſeqtur talis defect'.
tamē talis defect' nō oportet ꝙ ſit in eēntia aīe ꝫ
poti' in voluntate vel potentijs ſenſitiuis. ℂ3°.
arguit cōtra illud qd adduciꝛ ibidē. ſ. ꝙ peccatuꝫ
originale ē peccatū nature. hoc inqt nō valet. qꝛ
peccatū originale nō diciꝛ peccatū nature ꝙ reſ-
piciat pmo naturā aīe: ſꝫ qꝛ tollit illud qd toti na
ture fuerat collatū. ſ. iuſticiā originalē: quāuis ip-
ſa nō eſſꝫ pncipalit in eſſentia aīe ꝫ in voluntate
vel potētijs ſenſitiuis. ℂ4°. Qꝛ illd qd inclinat
ad actū: imediati' reſpicit potētiā qꝫ actū. ſꝫ pec-
catū originale inclinat ad actū. ex hoc eni ſenſus
et cogitatio hominis ꝓna ſunt in malū ab adoleſ
centia ſua vt dꝛ Gen̄. 8°. igit et c̄. ℂCōtra qrtaꝫ
concluſionē arguit Durādus potiſſime improbā
do ea q̄ adducta ſunt ex dictis. S. T. ſup. 2° ſen.
vñ pmo arguit ſic. caro in homine nō eſt caro niſi
ꝑ aīam rōnaleꝫ ſuppoſito ꝙ in homine ſit tm̄ vna
forma. prius ergo vel ſimul ordine nature eſt aīa
vnita materie ⁊ caro ē caro cū aīa intriſece perti
neat ad naturā carnis. ſed qd nō ē: infici nō pōt.
ergo nō prius inficiꝛ caro et ꝑ carnē aīa. ſed pus
vel ſalteꝫ ſimul tēpore et natura inficiatur caro et
aīa. et adhuc reſtat dubiū ꝑ qd aīa inficiꝛ culpa
originali. Si aūt dicaꝛ ꝙ caro eſt caro ante infu-
ſionē anime rationalis per animam ſenſitiuam:
et ita ex carne feda et infecta cōtrahitur peccatū
originale in anima per quādam concomitātiam:
iſtud non valet. qꝛ illa feditas que eſt i carne vel
eſt ſpiritualis vel corpalis. non ſpūalis. quia cuꝫ
caro ſic accepta ſit quid pure corporeum: non eſt
talis feditatis ſuſceptiua. nec corpalis. qꝛ corpo-
ralis feditas nō eſt niſi ꝑ priuationem alicui' cō-
uenietis ſm naturam ſicut abſciſio naſi reddit fa
ciem fedam. vel ꝑ appoſitionem alicuius diſcōue-
niētis ſicut fedaꝛ facies appoſito luto. Primū nō
pōt dici. quia per peccatum primorū parentum
nichil ptinens ad perfectionem naturalē huma-
ne nature eſt ſubtractum. iuſticia eniꝫ originalis
que toti nature ſubtracta eſt: fuit donum gratis
collatum. et ideo ei' carentia non ponit aliquaꝫ
feditatem. ſed et ſi talis carentia feditas diceret:
rationem pene haberet. ex pena autem nō cauſa
tur culpa ſed econuerſo. igiꝛ et c̄. Nec ſecundum
pōt dici ꝙ. ſ. feditas carnis ſit ꝑ appoſitioneꝫ alicu
ius diſconueniētis. qꝛ priuatio nichil ponit. pec-
catum autē eſt ꝑuatio. igitur et c̄. Si autem dicaꝛ
ꝙ illa feditas nō eſt in carne formaliter vt bene
oſtendūt premiſſe rationes ſed ſolū virtualiter:
nō valet. qꝛ aut eſſet in carne virtualiter quo ad
virtutē actiuaꝫ vt. ſ. talē feditatem ageret in aīaꝫ
quod eſſe non poteſt. quia materia nō agit in for
mā: nec corpus in ſpiritum vt ipſi fatentur. vel q̄
ad virtutem paſſiuam: et tunc ſolum ſe haberet
ad recipiendum talem feditateꝫ: qua recepta eſ-
ſet feda formaliter. ℂ2° arguit principaliter ꝙ
modus tranſfuſionis peccati originalis quē Sā-
ctus Thomas ibidem ponit. ſ. per quādam con-
comitantiā vel colimitationem carnis et anime
non ſit conueniens. licet enim anima q̄ eſt actus
et perfectio corporis cōmunicet corpori ꝓprieta
tes informatiue hoc enim ptinet ad formā vt ꝑ
ſe et ꝓprietates ſuas informatiue perficiat ma-
teriam: tamē ꝓprietates materie nūqꝫ informāt
formā ſic nec ꝓpetates materie vllo mō redūdāt
in formam non eductam de potentia materie q̄-
lis eſt anima niſi quo ad operationem in qua cō
municat cum corpore ſubiectiue vel obiectiue. et
per hunc modum anima infuſa corpori male diſ-
poſito efficitur ſtolida qꝛ non habet dbitas ope-
rationes propter indiſpoſitionem corporis. ad
ipſam aūt eſſentiam anime vel ad eius potētias
nulla infectio ſpiritualis tranſire poteſt. ℂ3° ar-
guit. ꝙ alius modus ſit conuenientior. ſ. quia cū
peccatum originale ſit carentia originalis iuſti-
cie debite ineſſe cum debito carendi ea quod de-
bitum quidam vocant reatum: faciliter poteſt aſ
ſignari modus traductionis eius. traducitur eni
traductione nature ſic. cum enim nichil agat vl-
tra ſuam ſpeciem: natura deficiens a dono quod

gratis ipẽſū fuerat ei:nõ põt alteri cõmūicare do
nū q̃ caret et quod ſupra naturam ei collatū fue-
rat:ſed ſolum qđ ad naturam pertinet cū caren-
tia doni ſupernaturalis a pncipio toti nature col
lati.iſta autem carentia quia in relatione ad pec
catum primi parentis iuſta eſt ⁊ reatus.eſt enim
reatus iuſta obligatio ad penam propter culpã
nec aliter traducit niſi quia nã defectuoſa tradu
citur ab eo q̃ ſe et nos hmõi defectib⁹ ex ſua cul-
pa ſubiecit.hec ille in forma. ¶4°arguit Scot⁹
probando ꝙ caro q̃ ſeminatur nõ inficiatur i ſe-
minatiõe ex libidine vel feruore. Primo.qꝛ ſemẽ
nunꝗ̃ fuit animatū anima patris.eſt eni aliquid
relictū quod non eſt neceſſariū membro alẽdo.
illud autem qđ aſſumitur a membro cū quo erat
eiuſdem diſpoſitiõis:nõ erat aiatum. igit ſemen
nūꝗ̃ contraxit infectionẽ ab anima qua nūꝗ̃ pfi
ciebat. Cõfirmatur per Anſelmū de cõceptu vir
ginali ca°.6°.et.7°.vbi vult ꝙ non magis eſt ſe-
men infectū q̃ ſputū vel ſanguis.ꝙ ſi formaretur
de iſtis corpus organicū: non videtur qualiter
ex ei⁹ infectione aia inficeret. ¶2°qꝛ ſi ſemẽ fuit
infectum: cū tranſmutetur ſm diuerſas formas
ſubſtãtiales anteꝗ̃ de ipſo fiat corpus organicū
⁊ forma ſubſtantialis prior que cõſtituebat ſub-
iectū illius qualitatis morbide non maneat: igi-
tur nec illa qualitas morbida. Si dicat ꝙ de infe
cto generatur infectum.exemplum.qꝛ de ſemine
leproſi generat corpus filij leproſum. Cõtra.er-
go leo comedens cadauer hominis mortui con-
traheret fomitem.tenet ꝯña.illud enim cadauer
infectū eſt fomite ⁊ per te de infecto generat infe
ctum.igit ⁊c. Aſſumptum patet. reſuſcitet enim
corpus ſicut fuit de lazaro aia reunita corpori in
ueniet carnem rebellantem ſpiritui. igit tūc erat
fomes in corpore illo.a quo igitur. nõ ab anima
qꝛ ipſa fuit purgata a peccato originali p baptiſ-
mum vel circūciſionem. nec oportet fingere ꝙ a
deo.i git remãſit fomes in corpore mortuo. ¶3°
quia tunc miraculoſe format⁹ de carne digiti tm̃
cõtraheret peccatum originale quod eſt contra
Anſelmū vbi ſupra ca.19. ¶5°.principaliter ar-
guit idem Scotus pbando ꝙ caro pueri nõ ma-
culet animã in inſtanti infuſionis. Primo.qꝛ nõ
videt qualiter caro cauſet illam iſectionẽ anime.
ſi enim aia cauſauit illam infectionem in carne ⁊
ex carne cauſet in anima: vtraq; cauſa eſt equo-
ca ſuo effectui. et videtur ꝙ difficile eſt in cauſis
equiuocis totalib⁹ ſaluare circulationem. diffici-
le eſt etiam ſaluare illum modū quo voluntas q̃
eſt potentia mere imaterialis tranſmutetur ime
diate a potẽtia pure corporali. et cum intellect⁹
non ponatur immediate poſſe trãſmutari a phã
taſmate niſi virtute intellect⁹ agentis:ſeq videt
ꝙ intellect⁹ ſit magis imãlis q̃ voluntas. videt
etiam ſequi ꝙ illud peccatum primo eſſet i eſſen
tia qꝛ primo inficit carnē. ſed ꝯñs eſt falſum.qꝛ
in eſſentia vt eſſentia eſt: nõ videtur culpa nata
eſſe formaliter. ¶2°quia nõ videt quare prim⁹
hõ potuit actu ſue volũtatis inficere carnem ſuã
quin ſecūdus ⁊ tertius poſt eū poſſint. ſimiliter
etiam cum multi patres intermedij peccauerint
mortaliter: ſemper caro ſeminata magis et ma-
gis ſit infecta qđ videtur abſurdum.qꝛ non quili
bet mõ genitus eſt pronior ad inordinate dele-
ctandū q̃ quicunq; antiquitus prius genitus.tū
quia ex hoc videtur ſequi ꝙ peccatum originale
intendatur. quis eni ſi ponat peccatū originale
eſſe totaliter priuatio nõ recipiat magis et min⁹
tamẽ ſi ponat eſſe concupiſcentia:iſta poteſt eſſe
maior et minor.hec ille.

QUãtum ad ar-
ticulum tertium primo notan-
dum eſt ꝙ vt.S.Tho.dicit ſu-
pra.diſ.19.ar.4°ad.2m.impoſ
ſibile eſt aliquod mixtum eſſe i
quo non predominetur alterum contrariorum.
tum qꝛ ad mixtionem exigit elementorū altera-
tio quam eſſe non cõtingeret ſi ponerent eorum
equales virtutes.oportet enim ꝙ virtus alterã-
tis virtutē alterati excedat. tum etiam qꝛ alias
nullum locum naturalem corpus mixtū haberet
ſi nullum elementum in eo dñaretur. et per ꝯñs
neq; motum naturalem hꝫ in quo deficeret a p-
prietate corporis naturalis. et ſpeciali ratiõe il-
lud neceſſarium eſt in aiatis.eo ꝙ vt phs dicit in
ſecūdo de anima calor eſt inſtrumentum anime.
et ideo oportet calorem predominari in corpo-
ribus animatis. vnde qđ philoſoph⁹ dicit primo
de gñatiõe ꝙ virtutes miſcibilium in mixto coe-
quant:debet intelligi non ſm equalitatem quã-
titatis ſeu ariſmeticam ſed ſm equalitatem pro
portionis. que quidem pportio accipitur ſꝫ exi-
gentiam forme rei generande put Sãctus Tho
mas exponit ibidem lectiõe.23a.ita ꝙ ſm diuer
ſitatem formarum eſt in diuerſis corporibus di-
uerſa miſcibilium proportio non ſolum in diuer-
ſis corporibus mixtis ſed etiam in diuerſis parti
bus vni⁹ mixti vt ethereogenei. que licet ab vna
forma ſubſtantiali actuentur: habent tamen di-
uerſas mixtiõis proportiones ſm ꝙ exigitur ad

operationes per eas explendas. ſicut alia ꝓportio miſcibilium requiritur in oſſe et alia in carne: licet in carne ſit vniformitas mixtiōis ⁊ ſimiliter in oſſe. eo ꝙ natura mixtionis ſit vniformitatem habere in mixto. et quia ex mixtione elementorum ſm eorum virtutes ⁊ qualitates reſultat in quolibet mixto quedam media qualitas que eſt propria diſpoſitio ad formam mixti participans ſingulorum qualitates elemētorum: ſequitur ꝙ ipſa qualitas media que in animalibus vocatur complexio: magis participat virtutem ⁊ qualitatem elementi predominantis ꝙ̄ aliorum elemētorum ꝙ̄uis in certa et debita proportione. que ꝙ̄diu manet in corpore mixto: mixtum eſt ī optima diſpoſitione ſui eſſe. quanto vero a debita ꝓportione deficit: tanto magis ad ſui corruptionē diſponit. deficit autem a debita proportiōe ſm forme exigentiam requeſita aliquando ex influētia celi per eius motum et per aſtrorum aſpectuꝫ aliqñ per actionem continentis aq̄ vel aeris aut etiam ſitus terre: nonnunꝙ̄ etiam per continuā actionem elementi predominantis ad quod ipſa exteriora agentia que dicta ſunt et ſi qua alia ſint corporis mixti alteratiua: frequenter conferunt qualitatem elementi predominantis fortificando. quandoꝙ̄ vero ex ipſa media qualitate ac complexione: excitatur ⁊ inualeſcit virtus alterius elementi per actionem predictorum agētium ita vt ſuperet ac vincat virtutem elementi predominantis et tunc pari modo tenditur ad corporis mixti diſſolutionem: ad cuius generationem et conſeruationem oportuit elementum qd ſic ab alio vincitur eſſe predominās. ❡ Neqꝫ obſtat ꝙ ipa media qualitas ſeu cōplexio ex mixtione relicta: ſit vna in toto mixto vnitate que requiritur ad eius formam ſubſtātialem. qm̄ in corporibus ethereogeneis que habent diuerſitateꝫ in partibus: ipſa qualitas mixtionis diuerſificat in diuerſis partibus: ita vt in vna parte predominetur virtus vnius elementi: in alia vero alterius virtꝰ. ſicut philoſophus dicit in libro de animalibus ꝙ humidum predominat in cerebro et calidum in corde. ac per hoc ex ipſa partium contrarietate: cauſari poteſt in partibus actio ⁊ paſſio diſponens ad mixti diſſolutionem. in corporibus vero omogeneis vniformitatem in toto habentibus: non eſt ita facile aſſignare modū actionis et paſſionis tendentis ad mixti corruptionē. eo ꝙ in corpore vniformi ⁊ vnius preciſe qualitatis ac complexionis: non videtur poſſe aſſignari actiuum et paſſiuum que requirunt inquantum hmōi contrarias diſpoſitiōes. ❡ Sed aduertendum eſt ꝙ media q̄litas que ex mixtiōe elemētorum reſultat in corpore mixto: ꝙ̄uis ſit vna ⁊ ſimplex actu: eſt tamē multiplex virtute. nā vt dictū eſt: virtutes oīm elementorū participat et eorū effectus habet ita vt faciat corpus mixtum quodā mō calidum frigidum humidū ⁊ ſiccum. vnde ex cauſis intrinſecis ⁊ extrinceſis occurrentibus poteſt intendi magis ac magis in ipſa qualitate media virtus vniꝰ elementi intantū ꝙ aliorū elementorū virtutē et participationē minuat ⁊ tandem cōſumat atqꝫ ꝓportionem miſcibilium medie q̄litatis ſeu complexionis in mixto diſſoluat. ❡ Quod autē. S. Tho. dicit in. q. de malo. q. 5. arti. vltimo ad. 6m. ꝙ. ſ. ita ſunt cōtrarie qualitates in corpore mixto ſicut ſunt cōtraria elemēta in mūdo: non debet intelligi quantum ad omnimodā ſimilitudinem. alias ipſe qualitates ī mixto eſſent entia per ſe ſubſiſtentia queādmodum elementa in mūdo. ſed debet intelligi ſimilitudo quātū ad illud qd. S. Doc. ibi expreſſit qꝫ. ſ. ſicut cōtraria elementa nō ſe inuicem corrūpunt quia cōſeruātur per virtutem corporis celeſtis a quo actiōes eorum regulant: ita cōtrarie qualitates in corpore mixto regulant et conſeruantur ne ſe inuicem corrūpant per formam ſubſtantialem q̄ eſt impreſſio q̄daꝫ celeſtis corporis. vnde ꝙ̄diu forma habet ſuū vigorem ex ipreſſione corporis celeſtis: cōſeruatur corpus mixtum in eſſe. dicit autem ibi. S. Doc. contrarias qualitates eſſe in corpore mixto: non quaſi actu in eo exiſtant ſed quia ſunt virtute ſꝫ modum ſupra expoſitum ex dictis eius.

❡ **Secundo** Notādū eſt ꝓ declaratione ſecūde cōcluſionis ꝙ vt accipit ex dictis. S. Tho. in. q. de malo. q. 4a. ar. 2o. ad. 4m. Et. pa 2e. q. 82. ar. po. c. habitus eſt ſꝫ quem aliquid efficit habile ad aliquid. hoc autem dupliciter cōtingit. Uno mō ex aliqua forma inclinante ad illud. queādmodum corpus graue dr̄ habile ad motū deorſum ex forma ſua quam hꝫ a generante qua inclinat ad talem motū. et hmōi habilitas ē aliquid poſitiuuꝫ. Alio mō dicitur aliquid habile nō ex forma directe inclināte ſed ex ſubtractiōe alicuius impeditis eiꝰ habilitatem. ſicut equus dr̄ habilis vel ꝓnus ad precipiciū rupto vel ſubtracto freno. primo mō concupiſcentia que ex peccato originali eſt q̄d materiale: nō dicit habitus ſeu habilitas. nam habitus primo mō dictus eſt aliq̄ forma poſitiua. cōcupiſcentia autem de qua nūc loquimur importat priuationem. eſt enim inordinata diſpoſitio inferiorū partiū anime ad malū tendens

ex ſubtractione originalis iuſticie cauſata. ſecundo vero mō concupiſcentia de qua eſt ſermo: dici pōt habitus vel magis habilitas corrupta. nō enim ꝓprie et ſimpliciter dici debet habitus ſeu habilitas. qm̄ habitus ſic dictꝰ priuatiōi opponitur. ac per hoc pctm̄ qđ eſt ꝓuatio dici nō poſſet. dicit̄ ergo habitꝰ ſeu habilitas cū determinatiōe diminuēte. ſ. corruptꝰ. Qđ aūt dictū eſt huiuſcemodi habitū nō eſſe inclinatiuū ad operandum debet intelligi directe et per ſe: qꝛ indirecte et ꝑ accidēs ad motꝰ inordinatos inclinat. queadmodū ex egritudine corporali vt ex curuitate tibie ſequit̄ inclinatio ad iordinatū claudicatiōis motum. ¶ Aduertendū tamē ꝙ habitꝰ hic cōcupiſcētie neqꝫ eſt nālis ad naturam ꝑ ſe conſequens cū ſit malus ꝛ ad malū inclinans. omnis aūt natura bona eſt vt pote a deo creata. vidit enim deꝰ cūcta que fecerat ꝛ erant valde bona. neqꝫ ē naturā per ſe cōſequens inquantū hmōi ꝓpter eādem rōnem. qꝛ eiuſdem actoris eſt naturā dare et cōſequētia ad naturā. neqꝫ iterū habitꝰ iſ̄pe cōcupiſcentie eſt īfuſus. qꝛ huiuſcemōi infuſio eē nō pōt niſi a deo. neqꝫ eſt habitꝰ acquiſitꝰ ex actibus ꝓprie perſone cuiꝰ eſt per modum habituū qui acq̄ſiti nominant̄: ſed eſt habitꝰ per vitiatā originem innatus ꝛ tractus: per actū tn̄ alterius. ſ. primi parētis traductꝰ. ¶ Sed cōtra ꝓdicta dupliciter pōt obijci. Primo. qꝛ ſubtracta per peccatū iuſticia originali q̄ primo homini ꝛ in illo toti nature humane fuerat gratis collata: videt̄ ꝙ natura iſ̄pa ſibi relicta fuerit. i. in puris naturalibꝰ. ſed vires anime inferiores nāliter non habent diſpoſitionē vel habitū corruptū quo habiles ꝛ prone ſint ad male agendū ꝛ concupiſcendū. imo econtra naturale eſt homini inquantū eſt aīal ratiōale ꝙ vires iferiores vegetatiuis exceptis obediāt ſuperioribꝰ. i. intellectui et volūtati ꝛ tendant in obiecta ſua ſcḋm ordinem rōnis. vnde cōtra naturam hoīs eſt ꝙ vis cōcupiſcibilis ferat̄ in delectabile ſenſus ꝓter ordinē rōnis. quocirca Dioꝰ ait 4° ca°. de di. no. ꝙ malum hominis eſt preter rationē eſſe. ſequit̄ ergo ꝙ cōcupiſcentia de q̄ nunc loquimur nō ſit habitꝰ ſeu habilitas deordinata actiōi repugnans ex ſubtractiōe originalis iuſticie cauſata. ¶ Secūdo pōt obijci. qꝛ actuale peccatū plus hꝫ de ratiōe culpe q̄ꝫ originale inquantū habet plus de rōne volūtarij. ſed habitꝰ prauꝰ ex malis actibꝰ cauſatꝰ ꝛ ad malos actꝰ per ſe et directe inclinās: non hꝫ rationem culpe alias hō dormiens culpabiliter peccaret. ergo habitualis cōcupiſcētia originalis q̄ ex actibꝰ huiꝰ hominis neqꝫ per eius ꝓpriam volūtatem cauſat̄ nec ꝑ ſe et directe ad malos actꝰ inclinat: nō videt̄ ꝙ poſſit habere rōnem peccati culpabilis ſicut dictum eſt ſupra. ¶ Ad primam obiectionem reſpondemus ꝙ antecedens habet veritatem de naturalibus ex quibus natura humana conſtituitur ſicut ex ꝓncipijs ꝛ de his que ad eius integritatem conferunt ꝛ nō de oībus vl̄r que naturam humanā conſequūtur. imo in horum aliquibus natura humana originali iuſticia deſtituta ꝑ peccatū: relicta eſt vulnerata ꝛ vitiata. quorū vnum eſt naturalis ordo ꝛ inclinatio voluntatis in bonū. vn̄ et a doctoribꝰ theologis quattuor ponūtur eſſe vulnera nature ex pctō cōſecuta. et de his ſcribit S. Tho. pª 2ᵉ q. 85. quaſi per totum. vn̄ obiectio preſupponit falſū. ¶ Ad. 2ᵐ reſpondet. S. Tho. pª 2ᵉ q. 82. ar. p°. ad. 2ᵐ. Et in. q. de malo. q. 4ª ar. 2°. ad. 4ᵐ ꝙ nō eſt ſimile de pctō actuali ꝛ de peccato originali. qꝛ non eadem rōne vtrūqꝫ dr̄ peccatū. qꝛ peccatū actuale cōſiſtit formaliter in deordinatiōe actus. et ideo qđ non ꝑtinet per ſe ad actū ſicut deordinatio habitꝰ vl̄ potentie: nō facit eo iſ̄po peccatum actuale. ſed originale peccatum conſiſtit in habituali deordinatione nature que cōmuni noīe dicta eſt cōcupiſcētia a parētibus traducta. vnde obiectio non ꝓcedit.

¶ Tertio Notandum eſt prout Sanctꝰ Thomas deducit i hac diſtinctiōe queſtiōe. pª. ar. 2° in. cor. tria hec defectus malum ꝛ culpa ex ſuperadditiōe ſe habēt: defectꝰ enim ſimplicem negationem alicuiꝰ boni importat. malū vero nomē ꝓuatiōis eſt. priuatio aūt eſt carentia eius boni qđ natum et debitū eſt haberi. vn̄ carentia vite in lapide dici poteſt defectꝰ ſed nō proprie malū aut priuatio. homini aūt eſt et defectus ꝛ malum ac priuatio. culpa vero addit ad malum rōnem voluntarij. ex hoc enim aliquis culpat̄ quia ſua volūtate deficit ab eo qđ natum eſt habere vel habere potuit. vnde qꝛ peccatum originale quod ab adā in nos traducit̄: eſt priuatio ſeu carentia originalis iuſticie que dono dei a nobis per originē debita erat haberi: et iterū eſt volūtaria primo homine ꝓpria volūtate peccante: ſequit̄ ꝙ peccatū originale ī nos traductū: ſit defectus malū et culpa. ¶ Aduertendum tn̄ ꝙ peccatū originale ab adā in poſteros traductum dicitur eſſe voluntarium nō ſolum ipſi ade ſed et omnibus ad quos traducitur alias nō eſſet illis peccatum ꝛ culpa ſed pena. nā vt Augu. dicit in de libero arbitrio: peccatū adeo eſt voluntarium ꝙ ſi non eſt voluntarium nō eſt peccatum. eſt autem omnibus in quos traducit̄

volũtarium duplici ratione. vna quia vt accipiť
ex dictis. S. Tho. in hac diſtinctione. 31ª. arti. pº
in cor. in ꝓgreſſu originalis peccati talis ordo at
tendiť ꝙ perſona primi parentis naturam īficit
per actũ peccati. tum qꝛ in perſona et ipã natura
ſubſtãtialiter erat. tũ etiam ſpeciali ratiõe. quia
ꝓpter ipſius perſone peccatũ natura humana de
ſtituta fuit originali iuſticia que fuit ꝓprie ꝛ dire
cte donum nature collatum ꝗuis ĩ perſona ade.
nõ enim collatum illi fuit intuitu ſue perſone ſed
qꝛ naturã humanam haberet. vnde ꝛ ſimul cum
nature ꝓpagatione adã nõ peccante tranſfuſum
fuiſſet in oẽs. quia ergo infectio perſone ade fuit
culpa voluntaria: ſequitur ꝙ infectio ab eius per
ſona in naturam tranſeunte: fuerit culpa ꝛ pecca
tum voluntarium. natura autem ſic infecta: in ꝓ=
pagatiõe poſteritatis ade infecit perſonam etiã
culpa volũtaria. ſicut enim volũtarium perſone
eſt nature volũtarium in qua ſubſiſtit: ita ꝛ volũ
tarium nature eſt voluntarium ꝑſone in qua exi=
ſtit. eſt ergo in cũctis hominib⁹ ab adã ſeminaliť
propagatis peccatum originale culpa volũtaria
non voluntate perſonali ipſorum ſed voluntate
nature humane quam accipiunt. in qua tamẽ eſt
culpa volũtaria voluntate primi parentis a quo
originaliter fuit propagata. Ex quibus ſequitur
vt. S. Tho. notat in hac diſtinctiõe. 31ª. q. pª. ar.
pº. in corpore ꝙ peccatum primum in adã fuit et
peccatum perſonale ꝛ peccatum nature. fuit pec
catum perſonale: qꝛ per eius propriam volunta
tem cõmiſſum. et fuit peccatum nature: inquan=
tum natura in ipõ peccante infecta eſt. in ceteris
autem ſue poſteritatis hominibus fuit peccatuꝫ
nature nõ perſonale niſi perſonale dicatur remo
te a perſona ade qꝛ ab ipõ primordialiter tradu
ctum eſt. premiſſam volũtarij rationem in pecca
to originali ab adã traducto. S. Doc. aſſignat in
primo opere vbi ꝓxime allegatum eſt et in articulo
ſequenti. ¶ Alia ratione peccatum originale dici
tur in omnibus in quos traducitur voluntarium
volũtate ſui principij motiui. ſ. ade. Ad cuius itel
lectũ conſiderandum eſt ꝙ omnes homines qui
naſcũtur ex adã poſſunt accipi vt vn⁹ hõ in quã=
tum cõueniunt in vna natura quam a primo pa=
rente trahunt illo mõ loquendi quo in ciuilibus
omnes homines vni⁹ cõmunitatis reputanť q̃ſi
vnum corpus et tota cõitas quaſi vnus hõ. ſicut
etiam porphiri⁹ dicit ꝙ participatiõe ſpeciei: plu
res hoies ſunt vnus hõ. itaqꝫ multi hoies ex adã
per rõnem ſeminalẽ deriuati: ſunt tãqꝫ multa mẽ
bra vni⁹ corporis. ſicut ergo actus vnius membri
corporalis puta man⁹ nõ eſt volũtarius volũta
te ipſius membri ſꝫm ſe accepti ſed voluntate aīe
que p̄mo mouet membruꝫ: ita ꝛ inordinatio pec
cati originalis q̄ eſt in iſto hoie ex adã traducta
nõ eſt volũtaria voluntate ipſius ſed voluntate
ade qua p̄mo in deum peccauit. hec enim ipſius
volũtas tranſit motiõe gñationis ad omnes ho
mines q̄ ab Adam per viam ſeminalem ꝓpagan
tur ſicut a p̄mo pĩcipio motiuo totius corporis
ſcꝫ multitudinis hoim cui⁹ ipſi reputanť mẽbra.
quẽadmodum voluntas anime vel hois in actu
homicidij ꝑ eius motionem trãſit ad manũ et ad
pedes tanqꝫ ad eius membra. verũtamen ẽ dñia
vtrobiqꝫ. qꝛ ad manus et pedes cũ ſint membra
nãlia actu exiſtentia in homine: tranſit hominis
volũtas vere et ꝓprie ꝗuis ex cõſequenti ꝛ par
ticipatiue. eo ꝙ in vno ſuppoſito eadem eſt realiť
volũtas totius et ꝑtium ꝛ idem volũtatis mot⁹
preſertim illarum ꝑtium q̄ voluntati obediunt.
hoies vero ab adã per originem ꝓpagati: nõ ſũt
ipſius ade vel alicuius corporis membra natura=
lia aut in eo actu exiſtentia: fuerũt tamen virtua
liter in adã in quo fuit virtus ſeminalis ad ipõrũ
propagationem. et ideo ipõ peccante omnes in
illo dicuntur peccaſſe et omnes in ipõ priuati ſũt
iuſticia originali: ſic omnes in ipõ donuꝫ iuſticie
originalis acceperãt. ꝑ quem modũ Apoſtol⁹ di
cit. hebre. 7. ꝙ leui cuꝫ adhuc exiſteret in lumbis
abrahe: decimas ſoluit melchiſedech abrahã il=
las ſoluente. verum ꝙ ꝓ tunc. ſ. adã peccante ei⁹
peccatum ꝛ iuſticie originalis p̄uatio infecit om=
nes ſue poſteritatis nõ actu ſed in potentia ꝛ vir
tute cum nõ actu ſed virtualiter eſſent in Adam.
reducitur autem huiuſcemodi infectio ad actum
in ipã ſingulorum natiuitate in qua per actũ ge=
neratiõis ſimul cum ꝓpagatione nature ab adã
ſicut a primo originis principio traducitur. et qꝛ
in adam fuit peccatum voluntarium: ideo in ſin=
gulis ab adã ſeminaliter propagatis tranſit vo=
luntarium non voluntate illorum perſonali ſed
voluntate ſui principij productiui. ſ. ade q̄ inter=
pretatiue eſt ſingulorum voluntas propter cau=
ſas ſupra poſitas. Hãc ſecundam rationem qua=
re peccatum originale ſit voluntarium in omni=
bus ab adã ſeminaliter deſcendentibus aſſignat
Sanctus Thomas in ſecũdo opere. pª 2e. q. 81.
arti. pº. et. 3º. Et in. q. de malo. q. 4ª. arti. pº. et
2º. In expoſitione vero ſuꝑ epiſtolas pauli ex=
ponens illud. Ro. 5. ꝓpterea ſicut ꝑ vnũ homi=
nem ꝛc. videtur vtrãqꝫ tangere rationem.

¶ Quarto notandũ eſt ꝙ facile põt
deduci peccatũ origina=

le eſſe in homie defectum ⁊ malum ⁊ aliquid cul
pabile ſm ea q̄ dicta ſunt in principio tertij nota
bilis. ſed difficile eſt videre ꝙ ſit peccatum ⁊ cul=
pa ꝑpter rationes contra primam partem ſecū=
de cōcluſionis inductas. et iterum q꞉ cū priuatio
gratie gratū facientis nō ſit peccatum actuale vł
culpa ſed eius effectus. ſ. pena ſubſecuta: nō vide
tur ꝙ priuatio iuſticie originalis ſit peccatuꝫ aut
culpa ſed magis pena ex peccato primi parentis
ſubſecuta. Ad huius difficultatis ſolutionem ſciē
dum eſt ꝙ vt ſupra tāgebatur ex dictis. S. Tho.
peccatum originale nō eadem ratione dr̄ pecca=
tum qua et actuale. qm̄ actuale peccatum ī actu
voluntario alicuius perſone conſiſtit vel in eius
omiſſiōe. priuatio aūt gratie gratū faciētis nō eſt
intrinſece cōmiſſio vel omiſſio act⁹. i. operatiōis
ſed magis eſt ei⁹ effectus ⁊ ideo nō habet ratio=
nem actualis peccati. peccatū vero originale eſt
peccatum nature. eſt eni quedam inordinatio ⁊
deformitas nature vñ et ſimul cū natura et ī na=
tura traducitur. quia ergo priuatio iuſticie origi=
nalis a primo parente traducta eſt defectus na=
ture et eſt ſubiectiue in natura ſicut et habitus ei
oppoſitus: cōgruit ꝙ ſit peccatum originale ⁊ cul
pa. ſed nichilominus eſt etiā pena ꝑ peccato pri
mi parentis inflicta. non enim repugnat idē eſſe
culpam ⁊ penam diuerſis rationib⁹ vel ad diuer
ſa cōparatum ꝑut. S. Tho. deducit in hoc. 2° li°
diſ. 36. arti. 3° in cor. et ad. p^{m}. Et. p^{a} 2^{e} q. 87. ar.
2°. imo omne peccatum ⁊ culpa: eſt pena pecca=
tori. vt enim ibi inquit. S. Doc. nō poteſt eſſe ſi=
ne pena ꝙ actio deformis ⁊ rectitudine rationis
priuata: in natura rationali inueniatur. nam de=
formitas actiōis ⁊ priuatio rectitudinis maxime
incōmoda et diſcōuenientia ſunt homini. ꝑpter
qđ Auguſtinus in libro confeſſionū dicebat. om=
nis inordinatus animus ipſe ſibi eſt pena. minus
autem repugnat ꝙ peccatum ⁊ culpa originalis
ſit pena q̄ peccatum actuale. eo ꝙ originale pec
catum directe et p ſe eſt nature deformitas ⁊ de=
ordinatio ſubiectiue et intrinſece afficiens natu=
ram ⁊ cum natura pſonam: q̄obrem oꝫ ꝙ ſit illi
penale. quod non eſt ita manifeſtum de peccato
actuali cui⁹ deformitas ⁊ inordinatio nō eſt ſub=
iectiue afficiens delinquētē ſed ei⁹ actū qui ſe ha
bet vt extrinſecū illi. dicim⁹ ergo ꝙ peccatū ori=
ginale ⁊ eſt culpa oībus illud per originem con=
trahentibus inquantum eſt defectus ⁊ malū na
ture ipſorum ⁊ volūtarie ab illis cōtractum: non
volūtate illoꝝ perſonali ſed volūtate nature ex
voluntate primi principij ⁊ parentis omnium. ſ.
ade ſubſecuta. et eſt ipſis oībus pena inquantum
ipſa peccati originalis deformitas ⁊ deordinatio
eſt omnibus incōmoda ⁊ nociua ⁊ ex peccato pri
mi parētis cōſecuta. et in iſto ſenſu ītelligi debet
quod. S. T. dicit in. q. de malo. q. 4^{a}. arti. 2° ad
vltimum. ꝙ ſi peccatum originale cōparetur ad
iſtū hominem ꝑut eſt pſona quedam nō habito
reſpectu ad naturā: ſic eſt pena. ſi autem cōpare
tur ad principiū in quo omnes peccauerūt: ſic hꝫ
rationem culpe. q꞉ ſicut dictum eſt: a volūtate ip
ſius q̄ interpretatiue eſt volūtas hui⁹ hominis ⁊
omniū ab adā ſeminaliter deſcēdentiū: in omni=
bus ⁊ illorum ſingulis eſt volūtarium. et eſt ſpe=
ciale in peccato originali ꝙ ſit culpa ⁊ peccatum
volūtarium: nō voluntate ꝑpria ⁊ perſonali eo=
rum qui illud incurrūt ⁊ contrahūt: ſed volūtate
alterius pſonali et voluntate nature quā partici
pant. et hoc ideo eſt q꞉ cōſiſtit in deordinatione
et deformitate nature. ac per hoc nō neceſſario
reſpicit ea que ꝑpria ſunt pſone: neqꝫ perſonalē
volūtatem requirit illorum in quibus eſt vt eos
cōſtituat peccatores ſed ſufficit ꝙ naturā defor=
mē et peccato obnoxiā participet. id autem non
cōtingit in peccato actuali. eo ꝙ peccatum actua
le cū ſit peccatum perſonale q꞉ actus ⁊ operatio
nes ſunt indiuiduoꝝ: requirit neceſſario ꝙ ſit vo
lūtarium voluntate perſonali ei⁹ cuius eſt pctm̄
et quem conſtituit peccatorem.

¶ **Quinto** Notandum eſt pro decla
ratione quarte concluſio=
nis ꝙ peccatū originale ex peccato ade conſecu=
tum: quaſi ſucceſſit merito peccati vice originalis
iuſticie ſi ita liceat loqui. eo enim pacto adā pdi=
dit gr̄am iuſticie originalis p peccatum quo illaꝫ
acceperat. ſ. ꝑ ſe et pro tota ſua poſteritate per
viam ſeminalē propaganda. donum aūt iuſticie
origīalis adā nō peccāte: ad oēs homines ſimul
cū natura humana traductū fuiſſet. eo ergo mo
do priuatio iuſticie originalis ī qua peccatuꝫ ori
ginale cōſiſtit: ꝑpter peccatum pmi parentis ſi=
mul cū natura ad omnes traductū fuit. vnde nō
aliter peccatum originale tranſit ab adam in po
ſteros per originem carnis a virtute ſeminis: q̄
illo modo ⁊ ea ratione qua natura humana per
originem carnis aut per virtutem ſeminis ꝑpa=
gatur. traducitur namqꝫ originale peccatum nō
propria origine aut deriuatiōe ſed ex conſequēti
origine et propagatiōe nature. eo igitur ipſo quo
ſemē patris generantis agit et diſponit ad ꝑdu=
ctionem nature humane in prole: diſponit ex cō
ſequenti ad traductionem peccati originalis ſi=
mul cum natura. eo ꝙ natura poſt peccatuꝫ adē

dono iuſticie originalis ſit priuata. ¶Ex quibus
inferimus ꝙ anima prolis non inficitur peccato
originali ex infectione aliqua que formaliter ſit
aut in ſemine aut in carne cui vnitur. nec enim in
carne aut in ſemie eſſe poteſt niſi infectio corpo=
ralis que nō eſt nata cauſare ſpiritualem īfectio=
nem in anima q̄ culpa ſit ꝛ peccatum. nam vt be
ne arguūt quidam. nemo dat qḋ non habet. ca=
ro autē ꝛ ſemē: ſubm peccati et culpe eſſe nō pn̄t
ſicut neqꝫ virtutis cui peccatuꝫ opponitur. Neqꝫ
valet dicere ꝙ licet in carne aut in ſemine nō eſt
infectio ſpūalis ſeu peccatum actu et formaliter
eſt tn̄ virtualiter. nam falſum eſt ꝙ ſemē vel caro
habeat virtutem cauſandi per ſe ꝛ directe culpā
aut peccatum. nō enī huiuſcemodi virtus ꝛ cau=
ſalitas eſſe poteſt in eo qḋ caret rationali parte
anime q̄ ſola poteſt eſſe cauſa peccati. Et p̄terea
ſi in carne vel ſemine eſſet virtus infectiua ꝛ cau
ſatiua ꝑ ſe peccati: illa magis poſſet cauſare pec=
catum perſonale patris generantis a quo imme
diate deriuaẗ et cuiꝰ maiorem affert aſſimilatio
nem q̄ꝫ aliud peccatum. ſed illud cauſare nō ſuffi
cit. ergo neqꝫ virtutem cauſandi originale pecca
tum. Dicamꝰ ergo doctrinā. S. Tho. ſequentes
ꝙ in ſemine a p̄re deciſo: nō eſt aliqua corruptio
aut infectio que ſit directe ꝛ per ſe cauſatiua pec=
cati originalis in ꝓle: neqꝫ aīa prolis inficitur ori
ginali peccato neqꝫ illud contrahit ex infectione
carnis cui vnitur: ſed in ſemine generantis ē vir=
tus directe ꝛ per ſe cauſatiua ꝛ diſpoſitiua natu=
re humane in prole. vnde quia natura humana
poſt peccatū ade eſt ṗuata dono iuſticie origina
lis cuius priuatio ē peccatum originale: ideo ex
cōſequenti ꝛ quaſi per accidens virtus ſeminis ē
cauſatiua et diſpoſitiua ad peccatum originale.
pari modo dicimus ꝙ ex vnione anime ad corpꝰ
ſeu ad carnem: cauſatur ī anima peccati origina=
lis infectio non ꝓpter corporis aut carnis īfectio
nem neqꝫ cauſalitate per ſe: ſed qꝛ ex vnione aīe
ad corpus completur ꝛ reſultat natura humana
quā peccatum originale comittaẗ. ac per hoc ex
cōſequenti ex vnione aīe ad carnem: peccatū ori
ginale traducitur ꝛ anima ꝓlis īficitur. Et ꝙ iſta
fuerit mens. S. Tho. apparet euidēter verba eiꝰ
attentius cōſideranti. vnde in hac. 31ª. diſ. ar. pº
in. cor. ſic dicit. quia per originem carnis defectꝰ
iſte. ſ. priuatio originalis iuſticie naturali genera
tiōe traducitur ſimul cum natura: ideo etiam et
culpa originalis per originem carnis traduci di=
citur. hec ille. Item in reſponſione ad. 2^{m}. ſemē
inquit nō eſt actu ſubiectū culpe ſed virtute tm̄.
hoc enim mō ſe habet ſemē ad peccatuꝫ origina=
le ſicut ad naturā humanam. vnde ſicut in ſemie
non eſt natura humana niſi in virtute: ita etiam
neqꝫ originalis culpa. qꝛ per virtutem que eſt in
ſemine: generatio ad naturā humanam termina
tur infectam originali peccato. hec ille. Et. q. 2ª
arti. pº. ad. 2^{m}. hoc mō inquit per actum genera
tiue virtutis originale traducitur ſicut et natura
humana. vnde ſicut non oꝫ ꝙ p̄ncipalitas huma
ne nature in potentia generatiua cōſiſtat: ita nec
ꝙ ipa ſit primū ſubm originalis ſed magis eſſen
tia aīe que naturam humanam integrat ꝛ cōſti=
tuit. Item. diſ. 33ª. q. 2ª. ar. pº. in corpore loquē
do de peccato originali inquit. nec iſta culpa ad
hunc hominem pertinet niſi ſm ꝙ talem naturā
habet q̄ hoc bono qḋ in eo natū erat eſſe et poſſi
bile conſeruari: deſtituta eſt. Item. pª 2ᵉ q. 81. ar.
pº. ad. 2^{m}. per virtutem inquit ſeminis traduci=
tur humana natura a parente in prolem et ſimul
cum natura nature infectio. ex hoc enim fit iſte
qui naſcitur conſors culpe primi parentis: ꝙ na=
turam ab eo ſortitur per quādam generatiuam
motionem. hec ille. Et. ar. 4º. ad. 2^{m}. dicit ꝙ ca
ro non inficit animam niſi inquantum eſt princi=
pium actiuum in generatione. Item in. q. de ma
lo. q. 4ª. arti. pº. ad. 12^{m}. in ſemine inquit eſt cor
ruptio originalis peccati non actu ſed virtute eo
modo quo ē ibi virtute humana natura. Et. ar.
3º in corpore ſic ait. ſemē carnale ſicut eſt inſtru=
mentalis cauſa traductionis humane nature in
prole: ita eſt etiam inſtrumentalis cauſa tradu=
ctiōis peccati originalis. et in reſpōſione ad. p^{m}.
anima inquit rationalis non habet immundiciā
pcti originalis neqꝫ ex ſe neqꝫ a deo: ſed ex vnio=
ne ad carnem. ſic enim fit pars humane nature
deriuate ab adam. hec ille. vnde cum diceret ani
mam habere immūdiciam originalis peccati ex
vnione ad carnem: non aſſignauit pro ratiōe in=
fectionem carnis: ſed quia ſic. i. ex vnione ad car
nem fit anima pars humane nature deriuate ab
adam. nam ex hoc conſequitur ꝙ immundiciam
contrahat originalis peccati que naturā huma=
nam ex adā propagatam concomittatur. Item
in reſponſione ad. 2^{m} ait. cum peccatum origina
le ſit nature peccatum: non pertinet ad animam
niſi inquantum eſt pars humane nature. Et. ar.
6º. ad. 11^{m}. peccatum inquit non eſt actu in ſemi=
ne ſed virtute inquantum eſt principium genera
tionis humane nature. et in reſponſione ad. 13^{m}.
dicit ꝙ ſemē hoc modo agit ad infectionem ani=
me ſicut agit ad completionem humane nature.
Item de potētia dei. q. 3. arti. 9ᵉ ad. 3^{m}. origina=
le inquit peccatum eſt in anima inquantum pti=

net ad humanam naturam. humana aũt natura traducit̃ a parente in filiũ per traductionem carnis cui poſtmodũ anima infundit̃. et ex hoc infectionem incurrit: ꝙ fit cũ carne traducta vna nã. ſi enim vniret̃ ei non ad cõſtituendã naturã ſicut angelus vnitur corpori aſſumpto: infectionẽ nõ reciperet. hec ille. vbi multum expreſſe apparet mẽs. S. T. ad noſtrũ propoſitũ. ad qđ facit qđ in fine reſpõſionis ad. 4^{m} dicit. peccatũ inquit originale vt dictũ eſt per ſe reſpicit naturã: animam vero ex ꝯñti. Item. Ro. 5° lec. 3ª. exponẽs illud. propterea ſicut per vnũ hoiem ꝛc. dicit. ſicut per generationem humana natura trahit̃: ita etiã ꝑ gñationem traducit̃ defect⁹ humane nature qui eſt cõſecutus ex peccato ꝑmi parẽtis. hec ille.

QUantuz ad articulũ quartum reſpõdendum ẽ obiectionibus aduerſariorum. Et quidẽ ad argumẽta durandi cõtra ſecundã partẽ prime concluſionis. Ad. p^{m} dr̃ ꝙ actio elementorũ in mixto fit ſm ꝙ virtus vni⁹ qualitatis elemẽtaris agit i alterius virtutem. q̃ licet actu nõ ſit cõtraria: poteſt tñ eſſe contraria virtute. et cũ contra obijcit̃ ꝙ in mixto eſt vna ſola q̃litas media et idem nõ põt agere in ſeipm: reſpõdemus ſicut in ꝑmo notabili reſpõſum fuit ꝙ media q̃litas q̃ ex mixtiõe elementorũ reſultat in corpore mixto lʒ ſit vna actu: eſt tñ multiplex virtute eo ꝙ omniũ elemẽtorum virtutes ꝑticipat. neqꝫ eſt incõueniens ꝙ aliquid vnũ actu ꝛ multiplex virtute agat in ſeipſum nõ ſm ꝙ idem ſed ſm ꝙ eſt multiplex. vnde argumentũ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ idẽ corpus mixtũ non põt agere i ſeipm aliquo mõ. hoc eñi falſum eẽ patet nõ ſolum rõne ſed experimẽto. nã ſi corpus eſt ethereogeneũ: idem videmus agere in ſeipm ſm diuerſas partes. idẽ enim aial ſm vnã partem. ſ. cor calefacit ſeipm quantũ ad alias ꝑtes: et infrigidat ſm ꝑtem cerebri ſeipſum quantũ ad alias ꝑtes. ſi aũt corp⁹ eſt omogeneũ agit ſm virtutẽ predominantẽ in ſeipm q̃tũ ad virtutem non predominantẽ. qualiter ipa actio fieri poſſit: dictũ eſt in ꝑmo notabili. qđ vero arguẽs dicit calidum nõ agere in humidũ quia non ſunt contraria: dr̃ ꝙ q̃uis nõ ſint ſimpliciter et directe cõtraria habent tamen aliquam rationem contrarietatis ex adiuncto. q2 calido adiungitur ſiccum ꝛ frigidum humido vel ſaltem vnũ ſe habet ad aliud vice contrarij. queadmodum medi⁹ color ad album cõparatus habet vicem nigri: et in reſpectu ad nigrum habet vicem albi. vt enim phs dicit in. 2°. de anima calor naturalis in viuẽtibus cõtinuo agit in humido radicali: et vtrũqꝫ calor. ſ. et humiditas in ſingulis partibus viuentis reperiunt̃. propter quod ad partes ſingulas alimentũ attrahit̃ ad humidi radicalis reſtaurationem. nec reputamus incõueniens neqꝫ cõtradictionem implicat ꝙ idem ſubm ſit actu calidũ et in potẽtia calidũ vel quantũ ad diuerſas ꝑtes vel ſm ꝙ eſt multiplex ꝛ diuerſum virtute. vnde cõcedimus cum arguente ꝙ mixtũ corrumpitur per hoc ꝙ elementa rõne contrarietatis agũt et patiuntur adinuicem nõ ſm proprias formas ſʒ ſm eorum virtutes q̃ manent in vna mixti qualitate media. ¶ Ad 2^{m} negatur aſſumptuʒ. q̃m in mixto eſt ꝑncipium actiuum ꝛ nõ ſolum paſſiuũ ſue corruptionis mõ in primo notabili expoſito. neqꝫ auctoritas philoſophi obſtat. q2 licet ad putrefactionem cõcurrat caliditas extranea: nõ iõ ſequit̃ ꝙ propria caliditas mixti ad putrefactionẽ nõ coagat roborata ꝛ fortificata ab extranea caliditate. cauſa aũt corruptiõis in oĩbus corruptibilibus ꝑ arguentẽ aſſignata non eſt totalis ſi intelligat̃ ꝙ alterabile ſit ꝑ actionẽ alteri⁹ extranei preciſe ſicut arguẽs videt̃ ſentire: ſed ꝓpoſitio totalem cauſam tãgens erit iſta. oẽ quod eſt alterabile a ſua naturali diſpoſitiõe ad cõtrariaʒ per actionẽ alteri⁹ extrinſeci vel intrinſeci ẽ corruptibile ꝛc. ¶ Ad argumẽta Durãdi cõtra ſecũdam ꝑtem ſecunde cõcluſionis. Ad p^{m} dr̃ ꝙ carẽtia originalis iuſticie q̃ dicit̃ eſſe peccatũ originale: ẽ carẽtia eius qđ erat debitũ hri. et ideo dicta eſt in cõcluſione ꝑuatio q̃ ſupponit ſubm aptũ natum ꝛ per ꝯñs illud qđ priuat eſſe debitũ hri. talis aũt carentia ꝑuatiua nõ fuiſſet in homine cõſtituto in ſolis naturalib⁹. ¶ Ad. 2^{m} cõcedit̃ totus ꝓceſſus vſqꝫ ad illam ꝑtem vbi arguẽs infert ꝙ carentia originalis iuſticie nõ fuit aliter voluntaria volũtate Ade: niſi q2 volũtas ade vel act⁹ volendi ipſius meruit ꝙ talis ꝑfectio ſibi ꝛ poſteris auferret̃. hec aũt illatio ſiue ꝯña falſa eſt. q̃m ratio volũtarij in actu ſiue bono ſiue malo precedit rõnem meriti nõ ſubſequit̃. nõ eñi recte ꝛ formaliter loquendo q2 actus eſt meritori⁹ ideo eſt volũtarius: ſed ecõtra quia actus eſt voluntari⁹ ideo eſt meritorius. vnde ꝛ dari põt actus qui ſit volũtarius non tamen ſit meritorius ſm aliquã rõnem meriti q̃ in quibuſdam alijs actibus reperitur. vt eſt actus ꝓ quo neqꝫ premiũ neqꝫ pena imponit̃ lege hũana ſicut ẽ meretricidiũ ꝛ vxoricidiũ in q̃buſdã regnis ſeruatis debitis circũſtantijs: et tñ certũ eſt ꝙ illi actus ſunt mali ꝛ volun-

tarij. quia ergo in malis actibus meritum ſeu demeritum reſpicit pene reatum: voluntarium vero reſpicit rationez peccati: ſequitur ꝙ ratio demeriti preſupponat rationē peccati quēadmodū et reatus pene. ac per hoc ꝙ in peccato originali ratio demeriti ⁊ reatus pene preſupponant culpam que rationem voluntarij conſequitur i malis actibus. ¶ Ad. 3^{m} cōcedimus totum ꝓceſſuz. non enim militat contra nos: excepto ꝙ nō admittim⁹ indignitatem carēdi iuſticia originali eē intrinſecum ⁊ formale i peccato originali. ¶ Ad 4^{m} reſpondet. S. Tho. in. q. de malo. q. 4^{a}. ar. p^{o}. ad. 11^{m}. ꝙ originalis iuſticia fuit ſupaddita primo homini ex liberalitate diuina: ſed ꝙ huic anime nō detur a deo nō eſt ex parte eius ſed ex ꝑte humane nature in qua inuenit contrariū prohibens. vnde ad formam argumenti dicim⁹ ꝙ maior habet veritatem quando illud quod eſt i nobis a deo: non prouenit ex culpa et demerito noſtro quod non datur in ꝓpoſito noſtro. nam voluntate ⁊ culpa noſtra iuſticiam originalem de⁹ nobis non largitur ac per hoc illa carem⁹. ¶ Ad argumenta aliorum probare volentium ꝙ peccatum originale non ſit niſi reatus pene. Ad. p^{m} dicitur ꝙ quicquid ſit de maiori naz poſſet negari ad intentionem arguentis: minor tamen ē falſa. qm̄ priuatio originalis iuſticie et inordinatio virium inferiorum eſt defectus per originem traductus in paruulo. et tamen in adā fuit non ſolū reatus pene vel pena ſui peccati perſonalis: ſed cum hoc etiam fuit culpa et peccatum nature. nā vt deductum fuit ſupra i tertio notabili ex dictis S. Tho. infectio peccati dupliciter fuit in adam. vno modo per modum peccati actualis et perſonalis inquantum eam per ꝓpriam voluntatem contraxit. et vlterius per modum peccati nature inquātum natura in eo infecta eſt. in poſteris autem fuit peccatum nature preciſe. et ad probationem minoris negatur aſſumptum. quia non actus ſolūmodo quo adā peccauit fuit culpa ade ſed etiam ipſa nature deſtitutio ab originali iuſticia. que licet ſit pena peccati perſonalis: nichilominus eſt culpa nature vt in q̄rto notabili deductum fuit. maior autem argumenti ex adductis per arguētem nō probatur. nā ex eius probatione nō aliud cōcluditur niſi ꝙ defectus exiſtens ꝑ originem in paruulo: habet magis rationem culpe reſpectu ade q̄ꝫ reſpectu ꝑuuli. et hoc nos non negam⁹. ſed inde non ſequitur ꝙ in paruulo nulla ſit culpa. ¶ Ad. 2^{m} dicitur ꝙ argumentum cuz ſua cōfirmatione magis eſt ad ꝓpoſitum noſtrū q̄ꝫ ad oppoſitum. qm̄ ex dono gratie nobis debito propter meritum Chriſti nō ſolū liberamur a pena et a reatu pene: ſed etiam efficimur iuſti qđ arguens fatetur. ergo ex vi ſue argumentationis conſimili modo ex peccato ade nō ſolum fit i nobis pena ⁊ reatus pene: ſed etiam per illud cōſtituimur peccatores. quod ⁊ Apoſtolus expreſſit. peccator autē ſine culpa nullus conſtituit. ¶ Ad 3^{m} dicitur ꝙ ex verbis magiſtri ſententiarum nō ſolum accipitur ꝙ ex peccato ade poſteriores ei⁹ reatum pene incurrerunt: ſed ꝙ illum incurrerūt quia eius culpam contraxerunt. nam et hoc intendebat apoſtolus cuius verba magiſter exponit. vnde primo expreſſit de culpa cum diceret. per vnum hominem peccatum in hunc mūdum intrauit: et poſtea ſubiunxit de pena et reatu pene dicens. et per peccatum mors. vnde patet ꝙ arguēs nō recte itellexit dicta magiſtri. ¶ Ad. 4^{m} dicitur ꝙ procedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ carere iuſticia originali debita: ſit idem quod eſſe dignū quadam pena dāni. hoc autem falſum eſt vt habitum eſt ſupra ex reſponſione ad. 2^{m} Durandi cōtra ſecundā partem ſecunde concluſionis. vnde argumentū non ꝓcedit. ¶ Ad argumēta durandi cōtra tertiam cōcluſionē. Ad. p^{m} dr̄ ꝙ q̄cquid ſit de duplici acceptione iuſticie originalis quā arguens ponit nā poſſet merito calūniari: ⁊ tn̄ falſū eſt qđ arguens infert. ſ. ꝙ iuſticia originalis non fuiſſet in eēntia aie ſicut in ſubiecto ſed in voluntate. Neqꝫ valet ei⁹ ꝓbatio. nā licet rectitudo iuſticie originalis ⁊ ordo ſit in voluntate ⁊ in viribus inferioribus: illud eſt participatiue et per cōicationem ab eſſentia aie in qua fuiſſet primo et principaliter ſicut in ſubiecto quēadmodū et gr̄a gratum faciens q̄ in iuſticia originali includebatur tanq̄ꝫ ꝓncipalis virtus ipius. vnde argumētū ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ¶ Ad. 2^{m} dr̄ ꝙ rō in probatione cōcluſiōis adducta eſt bona. neqꝫ valet ei⁹ impugnatio. quia immo ſequitur ꝙ defectus originalis peccati ſit in eſſentia anime. qm̄ originale peccatum nō traducitur niſi quia poſt peccatum ade conſequitur naturam humanam et eſt defectus nature. vnde id quod principaliter et inmediate conſtituit naturam humanam eſt proprie ſubiectum ipſius defectus. arguēs autem negat dictum ſed non probat contrarium. ¶ Ad. 3^{m} dicitur ꝙ ratio quam arguens aſſignat quare peccatum originale dicitur peccatum nature: inſufficiens eſt. quia ſi peccatum originale eſſet ſubiectiue in potentijs anime: rationabili⁹ diceretur peccatum perſonale q̄ꝫ peccatum nature. eo ꝙ potentie ſm̄ propriam rationem ordinātur ad actus. actus autē ſunt indiuiduorum. vn=

de cum peccatum originale ſit eſſentialiter difformitas et deordinatio: ſi primo et principaliter eēt in potentijs anime: eſſet primo et per ſe defectꝰ reſpectu actuum perſonalium. et per conſequēs magis diceretur peccatum perſonale ꝙ̃ peccatū nature. Et hanc rationem tangit. S. Tho. in. q. de malo. q. quarta articulo q̃rto ſecundo loco ad oppoſitum. ¶ Ad. 4^{m} reſpondet Sāctus Thomas loco ꝓxime allegato ad. 3^{m} ꝙ eſſentia anime comparatur ad potentias ſicut forma ſubſtā tialis ad ꝓprietates. ꝓprietates autē non agūt niſi in virtute forme. vnde forma ſubſtātialis eſt ṗmum ṗncipium actionis. et ꝑ conſequēs eſſētia anime eſt ꝑ prius ṗncipium actionis ꝙ̃ potentia Et in reſponſione ad 4^{m}. inordinatio inquit potentiarum anime eſt ex defectu nature que ṗmo et ṗncipaliter reſpicit eſſentiā anime. ¶ Ad argumenta eiuſdem cōtra quartā concluſionem: dicimus ꝙ omnia procedunt ex falſo ſuppoſito. quaſi mens Sancti Thome fuiſſet ꝙ anima ꝓlis inficiatur peccato originali ex infectione aliqua exiſtente in ſemine aut in carne. hoc autem falſuꝫ ē ſicut in quinto notabili ex multis auctoritatibus Sācti Doctoris deductum fuit. ex quibus euidēter accipitur ꝙ modum traductionis originalis peccati quē arguens approbat Sanctus Doctor ṗus inuenit et probauit. vnde argumenta ipſius non militant contra nos. ¶ Ad argumēta Scoti dicitur ꝙ non militāt contra Sanctum Thomaꝫ qui tenet ꝙ neqꝫ anima ꝓlis neqꝫ eius caro inficitur originali peccato ex libidine vł feruore que contingit in ſeminatione vel coitu ſicut patet in hac diſtictione. 31^{a}. q. ṗma articulo primo ad. 3^{m} Et in queſtionibus de malo. q. 4^{a}. articulo. 6°. ad. 16^{m}. ¶ Ad argumentum ante oppoſitum reſpondet Sāctus Thomas in hac diſtictione. 30^{a}. q. prima articulo ṗmo ad ṗmū. ꝙ Seneca ⁊ alij phī conſiderauerunt naturā humanā ſm ea que ex ṗncipijs ſuis naturalibus ipſam cōſequuntur. ſtatum autem illū prime cōdicionis humane nature ſcire nō potuerunt quā non niſi fides tenet. et ideo de morte non niſi ſicut ď naturali defectu locuti ſunt. Et in hoc articulus terminať.:.

Diſtictio triceſima. ij.

CIrca triceſimā ſecundaꝫ diſtinctionē q̄ritur vtrū omnes anime humane ab origie ſint eq̄les. Et arguitur ꝙ nō. qꝛ videmꝰ ad ſenſum q̊ſdā homines eē melioris intellectꝰ ꝙ̃ alios. ſed bonitas intellectꝰ nō pōt cauſari ex parte corꝑis. qꝛ intellectꝰ a corꝑe eſt abſolutꝰ vt phs ꝓbat. 3° de aīa. oportet ergo ꝙ hoc contingat ex diuerſitate quā anime a ſua creatione hn̄t ¶ In oppoſitū arguiť. qꝛ Gregoriꝰ dicit ꝙ om̄es homines ſunt natura pares. ſꝫ hoc eſſe nō poſſet niſi anime hominum eēnt equales ꝑfectiōe et nobilitate. ¶ In hac queſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

QUantum ad articulū ṗmuꝫ ſit iſta cōcluſio. ꝙ in aīabꝰ rōnabilibꝰ ſunt diuerſi gradus eiuſdē tn̄ ſpēi. Hāc cōcluſionē tenet. S. T. in hac diſ. ar. 3°. Et ṗma ꝑte. q. 85. ar. 7°. in. cor. Et cōtra gen. li. 2°. ca^{o}. 81. Et in. q. de aīa. q. 3^{a}.

QUantum ad articulū ſecūdū arguiť cōtra cōcluſionē. et arguit Durādꝰ ꝙ in aīabus nullo modo poſſit eē ineq̄litas eſſentiarū neqꝫ in q̄buſcūqꝫ formis ſubſtātialibꝰ. Primo qꝛ in q̄buſcūqꝫ formis eiuſdē ſpēi eſt dare ꝑfectius et imꝑfectiꝰ nobilius et ignobiliꝰ ſm intenſionē: ibi eſt dare magis et minꝰ ꝓprie dicta. et hoc apparet ex. 7° phi. vbi dicitur ꝙ ꝓpria comparatio ſm magis et minus: eſt eorū que participāt vnā formā ſm ſpēm ſed ſm aliū gradū. ſed ſi in animabꝰ eſt inequalitas quo ad eſſentias ſm ꝑfectiꝰ et imꝑfectiꝰ nobilius et ignobilius: talis ineq̄litas eſſet in eadē ſpē et ſm intēſionē. qꝛ in formis excepta quātitate: nō eſt aliꝰ gradꝰ niſi ſꝫ itēſionē. ğ ſm formas ſbales eēt dare magis et minꝰ. ⁊ ſic vnꝰ ignis diceretť magis ignis ꝙ̃ aliꝰ. et vnus hō diceretť magis

homo q̄ʒ alius qđ nullus dicit. et ē cōtra pħm in
predicamētis et vbicūqʒ loquit̃ de hac mā. ¶ 2°
ad idem qꝛ ſi in formis ſubſtātialibꝰ eſſet talis gra
dus: hoc eſſet vel ex pte ſubiecti vel ex pte agen=
tis vel ex pte diſpoſitionū p̄cedentiū vel cōcomi
tantiū introductionē forme ſb̄alis in materia. nō
ex parte ſubiecti: qꝛ mā in qua īmediate recipit̃
forma ſb̄alis cuiuſlibet rei generabilis et corrupti
bilis nō hēt gradꝰ inequalitatis rōne quoꝝ poſ=
ſit eſſe inequalitas in formis. nec ſecūdo ex par=
te agētis: qꝛ diuerſitas agētis vel eſſet ſm ſpēm
vel ſm numerū. ſi ſm ſpēm illa p ſe non cauſaret
diuerſitatē niſi ſm ſpēm et nō ſm magis et minꝰ
in ſpecie eadē de qua nūc q̄rimus. ſi vero diuerſi=
tas agētiū eſſet ſolū ſm numerū: vel illa agentia
eſſent equalia: et ſic nō cauſarēt niſi equales effe
ctus. vel eſſent inequalia et differētia ſʒ magis ⁊
minꝰ: et tūc q̄rendū eſſʒ ď cauſa iſtiꝰ differētie. qꝛ
vel eſſʒ ex pte ſubiecti vel ex pte agētis vel diſpo
ſitionū ſicut pꝰus et ꝑcedit̃ in īfinitū qđ eſt incon=
ueniēs. nec tertio hoc eēt ex diuerſitate diſpoſitio
nū ex qua cauſa tenētes oppoſitū ſumūt ꝓbabiliꝰ
argumentum dicētes q̄ actꝰ actiuoꝝ ſunt ī patiē
te bene diſpoſito. ꝓpt̃ qđ cū mā plus et minꝰ diſ=
ponat̃: recipit̃ in ea forma pfectior vł īperfectior.
vnde in corpe minꝰ diſpoſito recipit̃ ignobilior
aīa vt dicūt et in corpe meliꝰ diſpoſito nobilior.
Iſtud aūt nō valet. qꝛ ſi ex pte diſpoſitionū eſſet
inequalitas formaꝝ ſubaliū: nō minꝰ imo magis
eſſet ex pte diſpoſitionū exiſtētiū in mā cū forma
q̄ʒ ex parte diſpoſitionū p̄cedētiū introductionē
forme. qꝛ ille corrūpunt̃ in aduētu forme ſicut ea
rum ſubm. nūc eſt ita q̄ ex parte diſpoſitionū cō=
comitantiū formā in mā: non pōt argui ineq̄litas
formaꝝ ſb̄aliū. alioquin cū in eodē ſuppoſito pro
alio et alio tpe ſint diſpoſitiones ineq̄les: ſeque=
ret̃ q̄ alio et alio tpe eadē forma ſb̄alis eſſʒ nobi=
lior et ignobilior qđ ē abſurdū. ergo ex pte diſpo
ſitionū nō pōt argui talis inequalitas formaruʒ.
¶ 2° ad idē et ē cōfirmatio p̄cedētis. qꝛ diſpoſi=
tiones materie nō redūdāt in formā q̄ nō educit̃
de potētia materie niſi forte q̄ʒᵐ ad opationes in
quibꝰ indiget materia ſeu corpe. ſed aīa humana
ponit̃ eſſe naturalis forma q̄ nō depēdet q̄ʒᵐ ad
eſſe a mā nec a corpe. nec educit̃ de potētia mate
rie quāuis depēdeat a corpe q̄ʒᵐ ad aliq̄s opatio
nes ſenſitiuas et vegetatiuas. ergo ex diuerſita=
te diſpoſitionū materie vel corporis poteſt ſolū
argui diuerſitas animarū q̄ʒᵐ ad predictas opa=
tiones et nō q̄ʒᵐ ad earū eſſentias. Hec Durādꝰ
¶ Cōtra eandem cōcluſionem arguit Henricꝰ
3° quodlibet. q. 5ª. vbi ſic dicit. triplex eſt genus
forme. vnū pure ſpūalis vnibil' materie vt eſſētia
angeli. ſecundū pure corpalis nec a mā ſeparabi=
lis vt forme materiales. tertiū pure ſpūalis ma=
terie vnibilis et tamē a mā ſeparabilis vt anima
rationalis. q̄ʒᵐ ad primū genus forme ďtermina
tur q̄ſtio. 8°. methaᶜ. q̄ queādmoduʒ in numero
non eſt magis et minꝰ: nec in ſuba q̄ eſt quaſi for
ma niſi ſit ſuba q̄ ſit cū materia. vnde dicit cōmen
tator q̄ ſicut forma numeri nō ſuſcipit magis et
minus: ita nec forma ſubalis. non enim eſt homo
vnus maioris humanitatis q̄ʒ alius ſm formā. ſ;
ſi fuerit: erit hoc ſm q̄ forma ē in mā. ex quo pa=
tet q̄ ſi plura ſuppoſita angeloꝛuʒ ſint ſub vna ſpē
quod tamē pħs nō ponebat oportet ea omnino
equalia eſſe: cū rō ſpeciei in indiuiſibili cōſiſtat et
in quolibet ſit totū eſſe ſpēi et p cōſequēs omnes
ꝓprietates ſpēm cōſequētes. vnde ſi differāt hoc
erit p proprietates a cauſa exteriori collatas vt
plura dona gr̄arum vni collata q̄ʒ alteri. qđ licet
pħs nō cōcederet: nobis nullū incōueniens eſſʒ.
p omnia videt̃ idem eſſe dicenduʒ in aīabus rō=
nalibꝰ quāuis corpibus vniant̃. totuʒ enim eſſe
ſpēi in quolibʒ ſuppoſito anime cōſiſtit. et q̄libet
anima nō aliud q̄ʒ ipſa ſpēs eſſe videt̃. nec obſtat
q̄ nō niſi in corpe creant̃. tum qꝛ deꝰ poſſet ipas
extra corpa creare. vnde q̄ accipiāt eſſe ſuum in
corpe: accidit eis. tum qꝛ indiuiduatio non fit p
aliquid accidētale realiter diuiſum a ſpē. ¶ Con
tra eandē cōcluſionem arguit Bernardꝰ de gā=
naco ibidem. quia ſi vna aīa ſit nobilior alia ī ſub
ſtātialibus: aut hoc eſſet q̄ʒᵐ ad ſb̄alia pertinētia
ad ſpēm: aut q̄ʒᵐ ad pertinentia ad indiuiduum.
ſed nec ſic nec ſic. igitur nullo modo. minor pro=
batur et primo quo ad primā ſui partem. tum qꝛ
quicquid de ſubſtātialibꝰ pertinentibus ad ſpēʒ
pertinet ad vnam animarū: pertinet ad quācūqʒ
aliam. et ideo nichil de ſubſtātialibus ſpēi poteſt
habere vna anima qđ non habeat alia. Tuʒ quia
eſſentia ſpēi in indiuiſibili conſiſtit. et ideo ſi vna
anima ſit nobilior alia in his que pertinēt ad ſpe
ciem: mutabit primam ſpeciem ſicut vnitas ad=
dita ternario mutat ſpeciē ternarij. ergo ille due
anime non eſſent eiuſdem ſpeciei quod patet eſ=
ſe falſum. Tum quia cum non ſint ponendi gra=
dus in forma ſubſtantiali: nichil eſſentiale poteſt
eſſe in vna anima quod non ſit in alia. et ſic om=
nes anime ſunt equalis nobilitatis quantum ad
omnia que pertinent ad ſpecieʒ ſiue ſint eſſētia=
lia ſiue accidentalia per ſe ꝯn̄a ſpeciem. Secūdo
ꝓbatur eadem minor ſi loquamur de aīabus q̄ʒᵐ
ad pfectionem eſſentialē et ſb̄alem quā hn̄t in in=
diuiduo q̄ vna aīa non ſit pfectior alia. qꝛ indiui=

dua nō addunt aliq̄d ſubale ſupra ſpēm. non formam: qꝛ forma ſpecifica ē vltima forma. vn̄ ſortes nō addit ſup̄ hominē aliquā formā ſubalem. qꝛ forma hominis vn̄ homo ē: eſt aīa rōnalis et hec eadē eſt forma ſortis. ergo cū vna anima nō ſit nobilior alia in ſubalibꝰ ꝑtinētibꝰ ad ſpēꝫ: nec erit etiā in ſubalibꝰ ꝑtinentibꝰ ad indiuiduū. eadem eni ſubalia ꝑtinēt ad ſpēm et ad indiuiduū. ¶ 2° arguit. qꝛ ſi dareꝛ oppoſitū: hoc maxime videreꝛ de aīa xp̄i. ſꝫ hoc nō debet mouere. qꝛ aīa xp̄i q̄ꝫm ad ſubalia aut eſſentialia directe non eſt nobilior alijs ſed in hoc ꝙ aſſumpta eſt ad eē diuinū et ſubſtātificata in ſuppoſito diuino: et ſic nobilior ē etiā q̄ꝫ angelus. ſed hec nobilitas nō ē ei eſſentialis ſicut nec aſſumptio. nec omnino accidentalis. qꝛ aſſumpta ē ad eē diuinū. eē aūt ſbale nō eſt omnino accidēs imo reduciꝛ ad genꝰ eēntie cuiꝰ ē eē. Scḋo qꝛ corpꝰ cui vnita fuit: fuit optime diſpoſitū q̄ꝫm ad diſpoſitiones q̄ reſpiciūt aīaꝫ in q̄ꝫm eſt forma corpis. qꝛ quantuꝫ erat de ſe diu poterat viuere. et q̄ꝫm ad diſpoſitiones q̄ reſpiciunt aīam in q̄ꝫm eſt motrix corpis. qꝛ corpus illud fuit optime diſpoſitū ad oīa opa anime. et iſta fuit bonitas naturalis in q̄ xp̄s exceſſit oēs hoīes alios vt crediꝛ: ſecūda fuit bonitas ſupnaturalis in dono grē. ⁊ ſic nō incidimꝰ in articulū pariſieñ. qꝛ ſimpliciter dicimus aīam xp̄i nobilio ꝛeꝫ omni alia aīa illo triplici modo predicto.

Quantum ad articulum tertiū notādū eſt prout .S. Tho. notat in hac diſ. ar. 3°. ad ꝑmū. Et ꝑma ꝑte loco ꝓ cōcluſiōe allegato ad. 3m. Et ꝯtra gen. loco p̄allegato: ꝙ nō q̄libet formarū diuerſitas facit diuerſitatē ſm̄ ſpēm. ē eni duplex formarū diuerſitas. vna q̄ eſt forme ꝑ ſe ſꝫ id qḋ ad rōneꝫ forme ꝑtinet: et talis forme diuerſitas diuerſitatē ſpēi inducit. alia ē diuerſitas forme q̄ non ē ſm̄ aliq̄d ad rōnem forme ꝑtinens ꝑ ſe ſed ex diuerſitate materie reſultās. ſemꝑ eni oportet materiā et formā adinuicem eſſe ꝓportionata et q̄ſi naturaliꝛ coaptata eo ꝙ ꝓprius actꝰ in ꝓp̄a mā̄ et potētia fiat ꝓut docet phs. 2° de aīa. et huius ſignum accipi pōt ex aīatis diuerſoꝝ generū. naꝫ vnūquodq̄ꝫ inueniꝛ tāto genꝰ aīe nobiliꝰ participare quāto eiꝰ corpꝰ ad nobiliꝰ genꝰ cōplexionis pertingit: ſicut in hoībus brutis ⁊ plātis apparet. et huiuſcemodi forme diuerſitas ſpēm nō diuerſificat. et talis diuerſitas repitur in aīabus rōnabilibus. quāto eni corpꝰ meliꝰ eſt diſpoſitū et cōplexionatū: tāto hēt ꝑfectiorē aīam ⁊ nobiliorē non ſolū q̄ꝫm ad efficaciā oꝑationū: ſed etiam q̄ꝫm ad corpoꝝ informationē et actuationē. ꝑfectiꝰ enim participaꝛ aīa a corꝑe melius diſpoſito et magis ab illa actuaꝛ q̄ꝫ a corꝑe minꝰ bene diſpoſito. ꝓpꝛ qḋ phs dicit. 2° de aīa. ꝙ molles carne: aptos eē mente videmꝰ. carnis nāq̄ꝫ mollicies eq̄litateꝫ ⁊ bonitatē arguit cōplexionis. ¶ Sed aīaduertendū eſt ꝙ diuerſitas materie dupliciꝛ pōt accipi in corꝑe humano. vel ſm̄ ꝑtes ſpēi. i. ſpecie ſeu formaliꝛ differētes q̄les ſūt manꝰ pes caput et ſimiles: et talis diuerſitas ꝓuenit ex ꝑte forme cum ipſam ſpēm cōſequaꝛ. nā ex hoc ꝙ aīa ē talis forma. ſ. multiplex v̄tute: neceſſario requirit corpꝰ huiuſcemodi ꝑtes hn̄s organicas. Alio modo accipiꝛ diuerſitas materialis ex ꝓncipijs indiuidualibus cauſata q̄ ad ſpēm nō ꝑtinet ſed ad indiuiduū p̄ciſe: et iſta diuerſitas redūdat ex mā̄ in formā. ſicut eni ex vnione anime ad corpꝰ et vl̄r materie ad formā forma indiuiduaꝛ et fit hec ſubaliter ꝓut latiꝰ deductū fuit ſupra diſ. 3ª. q. pª. ſub diuerſis notabilibꝰ: ita et ex vnione ipſa reſultat in aīa et vl̄r in forma gradꝰ q̄dā indiuidualis ſꝫ ꝑfectionē. ita ꝙ ex diuerſis corꝑibꝰ diuerſimode diſpoſitis diuerſos gradus perfectionis idiuiduales tamen: aīe corꝑibus vnite acquirūt. huiuſcemodi aūt gradus indiuiduales nō ſolū ſunt accidētales ſꝫ etiā ſubales. alias ip̄a indiuidua q̄ per eos diſtiguūꝛ et in eſſe indiuiduali ac ꝑſonali cōſtituunꝛ: nō eſſent ꝑ ſe ⁊ directe in p̄dicamēto ſubſtātie repoſita qḋ falſuꝫ ē cū ipſa dicātur a phō in predicamentis ~~prime~~ et maxime ſube. et de his plura latiſſime dicta fuerūt loco p̄allegato diſ. 3ª vide illa qꝛ multū faciūt ad declaratione noſtre preſentis queſtionis.

Quantum ad articulū quartū rn̄dēdū ē obiectionibꝰ in cōtrariū. Et q̄dē ad ꝑmū Durādi negaꝛ minor cū ſua probatione. nā diuerſitas gradꝰ ſm̄ itēſionē ꝓp̄e loquēdo attēdiꝛ i eadē forma numero q̄ nūc itēſius nūc minꝰ intēſe participaꝛ a ſubo. in formis aūt diuerſis numero in q̄rū q̄libꝫ nō eſt accipe magis et minꝰ reſpectu ſui ſubi: nō ē dare gradꝰ ſꝫ intēſionē quāuis ſe habeāt adiuicē ſicut ꝑfectiꝰ et iꝑfectiꝰ et nobiliꝰ et ignobiliꝰ. vn̄ i numeris diuerſis ē dare ꝑfectiꝰ et iꝑfectiꝰ. ꝑfectior eni habeꝛ numerꝰ ſenariꝰ et denariꝰ q̄ꝫ q̄nariꝰ et binariꝰ. et tn̄ in numeris nō ē dare gradꝰ ſm̄ intēſionē. q̄lꝫ eni cōſiſtit in puncto indiuiſibili prout phs docet. 8° metha. licꝫ ergo plures aīe humāe differāt ſꝫ ꝑfectiꝰ ⁊ iꝑfectiꝰ et nobiliꝰ et ignobiliꝰ

quia tñ huiuſcemodi gradꝰ ꝑfectionis nõ attẽdũ
tur in eadẽ aĩa numero: cõcedi nõ debet ꝙ ſint in
eis gradꝰ ſm intẽſionẽ. ¶ Ad. 2m dr̃ ꝙ talis gra=
dus ꝑfectionis ꝯueniũt in aĩabꝰ et in formis ſb̃a=
libꝰ eiuſdẽ ſpeciei ex ꝑte ſubiecti et diſpoſitionuꝫ
p̃cedẽtiũ et cõcomitantiũ introductionẽ forme i
mã. et ad huiꝰ improbationẽ reſpõdet̃ p̃mo ne=
gãdo ꝯñaꝫ. qm̃ nobilitas et ignobilitas aĩarũ ma
gis depẽdet ex ſubiecto cũ diſpoſitionibꝰ p̃ceden
tibus et cõcomitantibꝰ eiꝰ introductionem q̃ꝫ ex
diſpoſitionibꝰ poſtea aduenĩẽtibꝰ. qm̃ ex illis diſ
poſitionibꝰ cũ ſubiecto: dꝑẽdet aĩe indiuiduatio
nõ exiſtis q̃ i idiuiduis frequenter variant̃. et rõ
differẽtie eſt. qm̃ diſpoſitiones p̃cedẽtes que ne=
ceſſitãt ad introductionem forme ſb̃alis in mate
ria et diſpoſitiones q̃ ſimul cũ forma introducun
tur: faciunt diſpoſitiue ꝙ aĩa ſeu forma ſub̃alis ſit
ꝓp̃a et adequata materie in qua recipit̃ cũ attin
gant ad vltimũ gradũ diſpoſitionis quã talis for
ma exigit in materia. qꝺ nõ faciunt diſpoſitiones
q̃ poſtea in cõpoſito ſubſequunt̃ et variant̃. Ne
q̃ꝫ obſtat ꝙ diſpoſitiones p̃cedẽtes in mã corrũ=
punt̃ in forme introductione: qꝛ nichilominꝰ ne=
ceſſitãt ad formã et ipſam attigunt eo ꝙ p̃us na=
tura ſit introductio forme q̃ꝫ diſpoſitionũ corrup
tio. ac ꝑ hoc cauſa eẽ poſſunt determinationis et
indiuiduationis forme in materia. Reſpõdet̃ ſe=
cundo ꝑ interẽptionẽ minoris. nõ eni reputamꝰ
incõueniẽs ꝙ eadẽ forma ſb̃alis alio et alio tẽpo=
re ſit nobilior et ignobilior q̃ꝫm ad nobilitatem q̃
ex diſpoſitionibꝰ materie illi ꝯuenit: q̃cq̃d ſit de
nobilitate quã a p̃ma forme introductione i ma=
teriã ſimul cũ indiuiduatione acq̃rit. nã iſtã neq̃=
q̃ꝫ amittit ſicut nec indiuiduationẽ aut eẽ quãtũ=
cũq̃ꝫ diſpoſitiones cõcomitantes varient̃. ¶ Ad
3m dr̃ ꝙ ſi redũdare ſumit̃ ꝓ aliq̃d facere vel cau
ſare vt arguẽs pretẽdit. maior ꝓpoſitio ẽ falſa.
licet eni aĩa humana nõ depẽdeat ſimplicit̃ a mã
q̃ꝫm ad eſſe qꝛ põt hr̃e eſſe a materia ſeparata: de
pẽdet tñ a mã q̃ꝫm ad indiuiduationem et q̃ꝫm ad
ſui eẽ receptionẽ. nõ eni creat̃ nec eſſe recipit niſi
in mã et naturalit̃ ẽ forma materie et ꝑfectioneꝫ
ſpeciei habet ſimul cũ mã ita vt a mã ſeparata d=
ficiat a ſui ꝑfectione. et ideo reſpectũ et aptitudi=
neꝫ hẽt ad corpꝰ. vñ argum in falſo fundat̃. ¶ Ad
argumẽtũ Henrrici cõtra eandẽ cõcluſionẽ dr̃ ꝙ
ꝓcedit ex falſo fundamẽto. ꝙ. ſ. angelꝰ et aĩa rõ=
nalis ſint pares in ſpũalitate. hoc ãt falſum ẽ. qm̃
angelꝰ ẽ ſub̃a ſpũalis materie nõ vnibilis vt for=
ma. aĩa vero licet ſit ſb̃a ſpũalis qꝛ nõ ꝯpoſita ex
mã et forma: ẽ tñ ex nã ſua materie vnibilis et eẽ
ſuũ ac ꝑfectionẽ ſue ſpẽi recipit in mã. quãobreꝫ
a mã recipit nobilitatẽ vel ignobilitatẽ ꝓ diuerſi
tate diſpoſitionũ. vñ falſum ẽ ꝙ q̃libet aĩa indiui
dua nõ aliud ſit q̃ꝫ ipſa ſpẽs. ſicut et falſũ ẽ de q̃cũ=
q̃ꝫ indiuiduo ex mã et forma cõpoſito. et licet aĩa
nõ ſit cõpoſita ex mã et forma: qꝛ tñ eſt naturalit̃
forma materie: a mã hẽt aliq̃d qꝺ addat ſup̃ ſpẽꝫ
Neq̃ꝫ obſtat ꝙ deꝰ poſſet creare aĩas extra cor=
pora. tũ qꝛ illud eſſꝫ ꝯ nãm aĩaꝝ quã nũc habent.
tũ etiã qꝛ licet extra corꝑa crearent̃: ſꝑ ad corꝑa
haberẽt ordinẽ et aptitudinẽ. eo ꝙ ſicut dictũ eſt
ex nã ſua ſunt forme corpoꝝ ⁊ apte nate corꝑibꝰ
vniri. ¶ Ad argumẽta Bernardi de gãnaco con
tra eandẽ cõcluſionẽ. Ad p̃muꝫ negat̃ minor q̃ꝫm
ad ſecũdã ꝑteꝫ. imo vna aĩa ẽ nobilior alia in ſb̃a=
libꝰ q̃ꝫm ad ꝑtinẽtia ad indiuiduũ. neq̃ꝫ valet hu=
ius iꝑrobatio qm̃ falſuꝫ aſſumit. nã idiuidua ſpe=
ciei humane d qbꝰ eſt ſermo: addũt ſup̃ ſpẽꝫ mãꝫ
ſignatã q̃ eſt illis q̃d ſb̃ale. et licet aĩa ſit forma tm̃
qꝛ tñ in ſe recipit a mã indiuiduationẽ ⁊ determi
nationẽ ſue ſubſtãtie: põt q̃ꝫm ad eiꝰ ſb̃alia eẽ no=
bilior vel ignobilior alia aĩa manẽte earũ parita
te q̃ꝫm ad rõneꝫ ſpẽi. ¶ Ad. 2m dr̃ ꝙ aſſumptũ eſt
falſũ. ſ. ꝙ aĩa Chriſti ñ ſit nobilior alijs aĩabꝰ q̃ꝫm
ad ſubſtãtialia indiuidui etiã ꝓpt̃ rõneꝫ aſſũptio
nis. fuit eni creata in nobiliori et meliꝰ diſpoſito
corꝑe q̃ꝫ aĩe ceteroꝝ hominũ. ac ꝑ hoc vnio ipſiꝰ
ad corpꝰ et eiꝰ indiuiduatio dignior ẽ atq̃ꝫ nobi=
lior. et hoc ipſe arguẽs cõcedit. ſꝫ fallit̃ putans ꝙ
huiuſcemodi dignitas et nobilitas nõ redundet
in ſb̃am indiuiduã aĩe qꝺ falſuꝫ ẽ ꝓut ex dictis ſu=
pra diſti. 3a. dictũ fuit in notabilibꝰ. ¶ Ad argum
ante oppoſitũ rñdet. S. T. in hac diſ. q. 2a. ar. 3o.
ad. 7m. ꝙ quãuis intellectꝰ ſit abſolutꝰ a corpore
q̃ꝫm ad ꝓp̃am oꝑationẽ q̃ corꝑali organo nõ ex=
pletur: tñ cõiunctionẽ hẽt ad corpꝰ dupliciter. ſ. ex
parte eſſentie aĩe q̃ forma corpis ẽ et ex ꝑte infe=
rioꝝ potẽtiaꝝ ex q̃bus intellectꝰ recipit. et ꝑ iſtũ
moduꝫ diuerſitas corꝑis in diuerſitatẽ intellectꝰ
redundat. hec ille. ¶ Ad argumẽtũ in oppoſitum
rñdet. S. Doc. ibidẽ ad. 2m ꝙ Gregoriꝰ loquitur
de paritate et imparitate q̃ attẽdit̃ ſm dominiũ
et ſubiectionẽ. qꝛ vnꝰ homo ex natura ſua nõ ha
bet ꝙ alijs dñetur. vñ pꝫ ꝙ argumẽtũ nõ ẽ ad op=
poſituꝫ. hec ille. Et in hoc articulus terminatur.

¶ Diſtinctio. xxxiij.

Circa triceſimā tertiā diſtinctionē querit̄ vtruꝫ peccato originali debeat̄ pena ſenſus. et videt̄ ꝙ ſic. naꝫ Auguſtin⁹ dicit de fide ad petrū. firmiſſime tene et nullaten⁹ dubites paruulos q̄ ſine ſacramēto baptiſmatis d hoc ſeclo trāſeūt eterno ſupplicio puniēdos. ſꝫ ſuppliciū penā ſenſibileꝫ notat. ergo paruuli q̄ ꝑ ſolo originali punientur penā ſenſibilē ſuſtinebūt. ¶ In oppoſitū arguitur ſic. q2 Aug⁹. dicit penaꝫ paruuloꝝ q̄ originali tm̄ tenent̄: omniū eſſe mitiſſimā. ſꝫ hoc nō eſſꝫ ſi ſenſibili pena torquerent̄. q2 pena ignis inferni ē grauiſſima. ergo penā ſenſibilē nō ſuſtinebūt. ¶ In hac q̄ſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

Quantum ad articulū primū ſit p̄ma concluſio ꝙ carentia diuine viſionis eſt ꝓpria et ſola pena origīalis peccati p⁹ mortē loquēdo de penis formaliter inexiſtentib⁹ aut ꝑſonā afficiētib⁹. qđ additur ꝓpter carceralē paruuloꝝ incluſionē q̄ ē pena extrinſeca. Hāc ꝯcluſionē tenet. S. T. in hac diſti. q. 2ª arti. pº. Et in. q. d malo. q. 5ª. ar. 2º. ¶ Secunda cōcluſio ē ꝙ paruuli decedētes cum ſolo peccato originali afflictionē doloris interioris nō patiūt̄ Hāc ꝯcluſionē tenet. S. T. in hac. diſti. q. 2ª. ar. 2º. Et in. q. de malo vbi ſupra articulo. 3º.

Quantum ad articulū ſecūdū arguit̄ ꝯtra p̄dicta Et q̄dē ꝯ p̄mā cōcluſionē arguit Gregori⁹ de arimino dicēs ꝙ illius concluſionis oppoſitū ſenſit Aug⁹. qđ ꝓbat p̄mo ex ei⁹ auctoritate cōmuniter allegata d fide ad petrum caº 27. firmiſſime iq̄t tene ꝛ nullaten⁹ dubites nō ſoluꝫ hoies iā rōne vtētes verūetiam puulos q̄ ſiue i vter̄ matrū viuere icipiūt ꝛ ibidē moriunt̄ ſiue iā d matrib⁹ nati ſūt ſine ſacramēto baptiſmat̄ qđ dat̄ i nomine prīs ꝛ filij et ſpūs ſctī d hoc ſclō trāſeūt ignis eterni ſupplicio puniēdos. q2 et ſi pctm̄ ꝓpe actionis nō habuerūt originalis tn̄ pcti dānationē carnali ꝯceptione traxerūt. cōſtat aūt ꝙ ſuppliciū ignis eterni pena illa ē inferni q̄ dr̄ pena ſenſus ꝛ d q̄ preſens currit ſenſus. Sꝫ ad hāc rōneꝫ inquit dr̄ dupliciť. p̄mo quidē ꝙ Aug⁹. hoc locut⁹ eſt exceſſiue vt ſe maxime elōgaret a ſnīa hereticoꝝ q̄ in paruulis negabāt omnē culpā et ꝑ cōſequēs omnē penaꝫ. ideo multū inquiūt attēdēdū ē ꝯ quos ſctī loquātur vt habeat̄ eoꝝ intētio. ſꝫ hec rn̄ſio nullatenus ſtare pōt. p̄mo q̄deꝫ. q2 cū falſitas falſitate excludi nō debeat: nec vbi vera fides defendit̄ ſit docēdus error vel falſa ſnīa aſſerēda: nō ē putandū ꝙ Aug⁹ eximius extirpator errorū et veridic⁹ fidei defenſator ꝓpter quēcūq̄ excludēduꝫ errorē dixiſſet firmiter credēdū eē pueros ignis ſupplicio puniēdos eē ſi hoc falſuꝫ aut nō recte fidei cōſonuꝫ exiſtimaſſꝫ. Secūdo q2 in illo libro Aug⁹ ꝯ nullū errorē ſpecialiť loquit̄ ꝫ cōmuniť totius catholice fidei canones tradit cuilibet p̄mittens. firmiſſime tene ꝛ nullaten⁹ dubites. ꝛ d oīb⁹ i vltimo caº dicti libri ait. hec. 40. capitula ad regulā vere fidei firmiſſime ptinētia fidelr̄ crede fortiť tene veraciť patiēterq̄ dēfende. et ſi quē ꝯria his dogmatizare cognouer̄ tāq̄ peſtē fuge et tāq̄ hereticuꝫ abijce. ita. n. iſta q̄ poſuim⁹ fidei catholice cōgruūt vt ſi q̄s nō ſolū oīb⁹ ſꝫ etiā ſingul̄ voluerit ꝯire in eo ꝙ ſingul̄ eoꝝ ꝯtumaciť repugnat̄ ꝛ his ꝯriū docere nō dubitat heretic⁹ et fidei xp̄iane inimicus atq̄ ex h oīb⁹ catholicis anathematizād⁹ appareat. hec ille. nō āt debꝫ i mētē alicui⁹ theologi cadere ꝙ iter tales reglas fidei Aug⁹ poſuiſſꝫ aliq̄d falſū ꝑm ſignificationē quā p⁹ facit cōmuniter apd oēs ſic i ꝓpoſito ſeq̄ret̄ ſi dicta rn̄ſio eēt vera ¶ Cōfirmat̄. q2 cū hui⁹ regle oppoᵐ nullibi inueniat̄ ab ecclīa dtermiatū neci ſacra ſcriptura p̄dicatū: q̄ ꝓpter tu dicis eū fuiſſe hoc nō ꝓpe ꝛ vere ꝫ exceſſiue locutū: dicet Augᵐ ſimilr̄ i alijs regul̄ ibidē ꝑ eūdē poſit̄ fuiſſe locutū exceſſiue et nō vt ſonāt illas cē tenēdas. ꝫ ſic dicēdo nō ē dubiū itu enti diligēť ꝙ i multos q̄s laberet̄ errores: iō ſcd̄o ꝛ cōis alit̄ rn̄det̄. ſ. ꝙ Augu⁹ ibideꝫ nomie ignis gnāliť oēm penā ſignificauit. vn̄ ꝑ ignis et̄ni ſuppliciū: et̄nā penā nō ſenſus ꝫ penā dāni itellexit. Sꝫ h rn̄ſio etiā nō vr̄ poſſe ſtare. tū q2 nō ē veriſſimile ꝙ fidei reglas ſub methaphoris tradidiſſꝫ ꝛ maxime vnā ſolā. q̄libꝫ āt alia ibi tradita ꝓpe accipiēda eē vr̄. tū q2 i eodē liº. caº. 3º ſimĺr et ſimilr̄ exꝓmit penā taliū pueroꝝ ꝛ dmonū ꝛ adulteroꝝ dānatoꝝ i criminib⁹ morietiū. vn̄ ait. q̄litas male vite ab infidelitate incipit q̄ ab originalis peccati reatu initiū ſumit in quo quiſquis ita viuere incipit vt ante finiat̄ vita q̄ ab eius obligatione ſoluatur. ſi vni⁹ diei vel vni⁹ hore ſpatio aia illa vixerit in corpe: neceſſe ē eam cū eodē corpe interminabilia gehēne ſupplicia ſuſtinere vbi diabol⁹ cum angelis ſuis in eternū arſur⁹. ꝛ ſequitur. vbi

cū eo fornicarij et idolis ſeruiētes et c̄. ſi ante huius vite terminū a vijs ſuis malis cōuerſi non fuerint eternis ignibꝰ cōburenť. cū igiť nullus ꝑ ſupplicia gehēne vbi diabolꝰ arſurꝰ eſt: aut ꝑ ignes quibꝰ cōburenť alij dānati intelligat cōmuniter penā qualibet ſꝫ determinate penā ignis infernalis: nō videť ſm mentē Auguſtini incedi ſi ꝑ ſupplicia gehēne inferenda talibꝰ pueris pena dāni tantūmodo intelligať. ¶ Confirmať. quia pariter alius poſſet dicere ꝙ ex illis verbis nō poſſet haberi ꝙ diabolus aut alij patianť penaꝫ ſenſus quod nullus diceret. Et patet aſſumptū. quia ſimiliter de omnibꝰ loquiť Auguſtinꝰ. ¶ 2°. principaliter oſtēdiť Auguſtinū fuiſſe ꝑdicte ſentētie eo ꝙ in hypoñ. reſpōſione. 5ª. cōtra pelagiū dicētem ꝙ infantes decedētes ſine ſacramēto baptiſmatis nō intrāt regnū celoꝝ: habēt tamē vitam eternā ſine omni pena hac ſola excepta ꝙ nō ſūt in patria: ex textu euāgelij ꝓbat ꝙ ſi tales nō obtinēt regnū celoꝝ vt fatebať pelagius et verum eſt: cōſequēs eſt vt mittanť cruciādi in ignē eternum: vñ ait ſic. primū.n. locū fides catholicoꝝ regnū credit eſſe celoꝝ vñ nō baptizatꝰ excipiť. ſecunduꝫ gehēne vbi omnis apoſtata vel a fide chriſti alienus eterna ſupplicia experieť. tertium penitꝰ ignoramꝰ. imo nec eſſe in ſcripturis ſacris inuenimꝰ. finge pelagiane locū ex officina ꝑuerſi dogmatis tui vbi alieni a gr̃a chriſti vitā requiei et glorie poſſidere paruuli poſſunt dextera iuſti ſedentis iudicis et ſiniſtra regnū ē et gehēna vita et mors iuſti ſunt et iniq̄. in dextera igiť ſunt iuſti cōſtituti. in ſiniſtra oꝑarij iniquitatis. in regno requies baptizatoꝝ in gehēna pena increduloꝝ vita ad leticiā glorie mors ad fletū et ſtridorem dentiū. iuſti in regno p̄ris ſimul cū xp̄o. iniq̄ igne ꝑpetuo parato diabolo et angelis eiꝰ. et imediate ſubdit. qꝛ iſta nō ſignificāt diuiſiōes multoꝝ locoꝝ ſꝫ tantuꝫ duoꝝ. ſ. regnū celoꝝ quo referunť dextera vita iuſti et glĩa et c̄. et gehēne quo referunť ſiniſtra mors iniuſticia ⁊ quecūq; mala tormēta vbi inq̄t mors quecꝫ. 2ª dr̄ nō finitura ſed cruciatu durabilis erit. Et tūc arguit. q̄ ergo baptizatꝰ nō eſt in his q̄ ſunt regni celoꝝ nō pōt reperiri. et ſi nō ibi qꝛ vere non ibi: putas ne pelagiane iā ſentis vbi. q.d. aꝑte videre debes ꝙ reperitur in gehēna. Ex his pꝫ manifeſte ꝓpoſitū. tū qꝛ ꝑmo dicit ꝙ alienꝰ a fide xp̄i ſupplicia experietur eterna. experientia aūt ſupplicij ſine cruciatu ⁊ pena ſenſus nō intelligunť. tū qꝛ ſm eū q̄libꝫ eſt in regno celorū vel in gehēna ꝑ quā mors. 2ª cruciatu durabilis ſemꝑ. et vbi fletꝰ et ſtridor dentiū intelligitur vbi cōcludit eſſe infātes nō baptizatos. ¶ 3°. qꝛ in ſermōe de baptiſmo paruuloꝝ cōtra pelagiū. et in. 13. de ꝟbis apoſtoli ex eodē ꝑmiſſo fūdamēto cōcludit. vēturꝰ eſt inq̄t dñs iudicaturꝰ de viuis ⁊ mortuis ſicut euāgeliū loquiť duas partes facturꝰ ē dexterā et ſiniſtrā. ſiniſtris dicturꝰ. ite in ignē eternū q̄ paratꝰ ē diabolo et angelis eiꝰ. dextris dicturꝰ. venite benedicti p̄ris mei regnū ꝑcipite qd̄ paratū ē vob̄ ab origine mūdi. hāc regnū nominat hāc cū diabolo dānationē nullꝰ relictꝰ ē locus ~~meliꝰ~~ vbi ponere q̄as infantes. Et ſubdit. medij ſi ergo dextera erit et ſiniſtra et nullū mediū locū in euāgelio nouimꝰ: q̄ nō in dextera ꝓculdubio in ſiniſtra. ergo q̄ nō in regnū: ꝓculdubio in ignē eternū. Et ſi dicať ꝙ hm̄oi infantes erūt ꝓculdubio in igne infernali et tñ nō patienť ab illo: hoc in cōſequētibꝰ videť Auguſtinꝰ excludere ex verbo xp̄i q̄ quid ꝑ regnū et q̄d ꝑ ignē intelligeret declarauit. vñ de ip̄o xp̄o ſubdit Auguꝰ extrema ſētētia vt doceret q̄d ſit regnū ⁊ q̄d ignis eternus. tūc inquit abibunt iſti in cōbuſtionē eternā: iuſti aūt in vitā eternā. Ex hoc pꝫ ꝙ illi q̄bus dicetur ite in ignē eternū: patianť cōbuſtionē ignis eternā. Et hoc cōfirmari videť ꝑ rōneꝫ. q̄m vna eadē q; ſnīa oēs dānati iudicabunť ad ignē eternū inť q̄s iſantes hm̄oi cōcludenť. nec etiā aliā ſnīam legimꝰ dādā de eis ſpecialeꝫ. cōſtat aūt ꝙ ceteri ſiue angeli ſiue hoies dānati nō ſolū ex illa ſnīa intelliguntur iudicari ad illū ignē qꝛ ſint in ip̄o tātūmodo localiť cōtinēdi: ſꝫ qꝛ ſunt ab ip̄o veraciter cruciādi. igiť ita videť ſentiēduꝫ de ꝑdicta ſnīa q̄ ad iſantes dānatos. Pro hoc facit etiā illd̄ qd̄ idē Augꝰ ſcribit in ep̄la ad ꝯſenciū in illa ep̄la q̄ꝫm ad oculos. illi inq̄t q̄ ad iudiciū reſurrecturi ſunt nō cōmutabunť in illā corruptelā q̄ nec doloris corruptionē pati pōt. illa nāq; fideliū ē atq; ſctōꝝ. iſti vero ꝑpetua corruptione cruciabunť. qꝛ ignis eoꝝ nō extingueť et ꝟmis eoꝝ nō morieť. ꝯſtat ꝙ tales iſantes d̄ numero eoꝝ ſunt q̄ ad iudiciū ſūt reſurrecturi. Preterea ſic tu d̄ ip̄is pueris q̄ꝫm ad incluſionē localē tātūmodo illd̄ ꝟbū xp̄i intelligeres: ſic aliꝰ d̄ ceteris dānatis forſitā exponeret. nec ex ſcriptura ſacra vt videť poſſꝫ dictū eiꝰ pluſq̄ tuū iꝓbari. ex his vt videť pꝫ Augu. ſēſiſſe ⁊ ex intētione ꝯ pelagiāos ꝓbaſſe ꝙ hm̄oi iſantes penā ignis et cruciatū patieť et nō tm̄modo penaꝫ dāni q̄ eſt tm̄modo carētia diuine viſiōis. Confirmať. qꝛ talē opinionē in ꝑallegato ſermone poſt ꝟba recitata videť attribuere pelagio. vñ ait. videris tibi miſericors. qꝛ nō ei. ſ. infāti nō baptizato auferas vitā: dānas tñ quē ſeꝑas a regno celorū. dānas nō ꝑcutis eū ſꝫ in exiliū mittis. naꝫ qui exulanť: viuunt. ſi ſani ſunt: in doloribꝰ corporis

non ſunt. nō torquent. nō carceris tenebris affli-
gunt. hec illis ſola pena eſt nō eſſe in patria. Pre
terea quia nullibi legi Auguſtinū dicentē ꝙ ipſi
nō patiant penā ignis aut penā ſenſus aut tātū-
modo puniant pena illius dāni. nec etiā vidi ab
aliquo allegatū ꝙ alicubi dixerit aliquā talē ſen-
tentiā. vñ ſatis videt mihi eū fuiſſe alteri⁹ ſentē-
tie. Nec valet ꝙ tenētes oppoſitū inducunt ꝓ ſe
auctoritatē Auguſtini in enchi. in pncipio qſtio-
nis ad oppoſitū allegatā. illa. n. auctoritas nō cō-
cludit ꝓpoſitum. qꝛ valde bene ſtāt ſimul ꝙ ta-
les paruuli patiant penā ſenſibilē et ꝙ eorū pe-
na ſenſibilis ſit mitiſſima reſpectu penaꝝ illoꝝ
qui actualiter peccauerūt. et ꝓ certo ſi diligenter
inſpiciat: intētio Auguſtini videt eſſe ad oppoſitū
illius qđ intēdit ꝑ argumentū et ꝓ principali ꝓ-
poſito. vnde in pncipio imediate ꝑcedentis capi
tuli ait Auguſtin⁹. quicūqꝫ ab illa ꝑditiōis maſſa
q̄ facta eſt ꝑ hominē pmum nō liberāt ꝑ vnū me-
diatorē dei et hominū: reſurgēt quidē ⁊ ipſi vnuſ
quiſqꝫ in carne ſua: ſed vt cū diabolo ⁊ angelis ſu
is puniāt. et paulo poſt dicit. nec moueat inquit
quomodo in eis corp⁹ icorruptibile ſi dolere po
terit: aut quomodo corruptibile ſi moueri nō po
terit. nō eſt. n. vera vita niſi vbi feliciter viuit. nec
vera incorruptio niſi vbi ſalus nullo dolore cor-
rumpit. vbi aūt infelix mori nō ſinit ⁊ vt ita dicā
mors ipſa nō morit et vbi dolor ꝑpetuus nō in-
terimit ſed affligit: ipa corruptio nō finit. Ex his
patet eum velle ꝙ quilibet nō liberatus a maſſa
ꝑditionis quales cōſtat eſſe infantes de quibus
eſt ſermo: reſurget cum carne vt in illa dolores
patiatur. et per cōſequens quilibet talis habebit
penam ſenſibilē. inter quos tamē mitiſſimam di-
cit fore penā eoꝝ qui ſolū originale habuerunt.
¶ 4°. principaliter. quia hui⁹ mētis videtur eſſe
beatus Gregorius. 9°. moraliū ſuper illo verbo
Job. 9°. multiplicauit vulnera mea etiā ſine cau
ſa dicēs. nōnulli enim ꝑus a pſenti luce ſubtrahū
tur ꝙ ad pferenda bona mala ve merita vite a-
ctiue pueniāt. quos qꝛ a culpa originis ſalutis ſa
cramēta nō liberāt: et hi ex ꝓprio nil egerunt ⁊ il
luc ad tormenta perueniūt. tormentū autē pro-
prie cruciat⁹ et pena ſenſibilis dicitur. Item ime
diate poſt dicit. quib⁹ vnū vuln⁹ eſt corruptibi-
les naſci ac corruptibiles mori. ſꝫ quia poſt mor-
tem quoqꝫ eterna mors ſequit occulto dei iuſto-
qꝫ iudicio: etiā ſine cauſa vulnera multiplicant.
ꝑpetua qꝫ pe tormenta pcipiunt q̄ nihil ex ꝓpria
volūtate peccauerūt. vñ poſſet etiam ſatis fortis
ratio formari ad ꝓpoſitū vt videt. qm̄ ſi nullam
aliam penā ꝙ dāni preciſe tales infantes p⁹ mor
tem paterent: ſequit ꝙ multo meli⁹ eſſet eis poſt
mortem eorū et finalem dānationē ꝙ fuerit in vi
ta iſta. patet. qꝛ in iſta vita multas penas ſenſibi
les ⁊ cruciat⁹ patiunt et cū hoc carēt diuina viſio
ne. poſt eoꝝ autē dānationem nullā penā ſentiēt
ſed tātūmodo viſione diuina carebūt ſm opinio
nem iſtam. ſed cōſequēs videt falſum. nā omniū
dānatorū videt eſſe peior futura cōdicio poſt fi-
nale iudiciū. et hoc etiā videtur ꝓbare in ſpecia-
li quātum ad ꝓpoſitū text⁹ allegat⁹ iuxta expo-
ſitionem Gregorij cū dicit: multiplicauit vulne-
ra mea ſine cauſa. nō enim multiplicarent ſed mi
nuerent poti⁹ ſi nullā penam ꝑter illā carentiam
diuine viſionis haberēt. ¶ 5°. Qꝛ opinio tenens
oppoſitū: nō habet ꝓ ſe aliquā rationē cogentem
nec auctoritatē. nō quid ē rōnē qꝛ. potiſſima ra-
tio quam inducūt ꝓ ſua opinione videt eē hec.
qꝛ tales nullam fuerūt experti delectationem a-
ctualis culpe. igitur nullā debent pati triſticiā pe
ne. ꝑñam ꝓbant. quia vt ſcribit extra de baptiſ-
mo et ei⁹ effectu caplo. maiores. actualis pecca-
ti pena eſt cruciat⁹ ꝑpetu⁹ gehēne. non ergo de-
betur illis qui nō actualiter peccauerūt. qđ cōfir
mant ꝑ illud Apoca. 18°. quantū glorificauit ſe ⁊
in delicijs ſuis fuit: tm̄ date illi tormentū ⁊ luctū.
vbi ſm ꝓportionem actualis delectationis inor
dinate: oſtēdit eſſe ꝓportionem tormēti et pene
ſenſualis iſligēde. igit vbi nulla actualis mala de
lectatio ꝑceſſit aut ꝑfuit: nulla ſenſualis pena ſe-
cuta ē. hec eſt taliū ratio. Sed hec rō non cōclu-
dit. pma. n. cōſequētia nō valet. qꝛ non ſolū cul-
pe actuali debet triſticia pene ſenſibil' ſꝫ etiā cul-
pe originali. qđ notauit Aug⁹. đ fide ad petrū in
auctoritate ſupius allegata cū ait. qꝛ ⁊ ſi peccatū
ꝓpe actionis nō habuerūt. hoc etiā notauit btūs
Gregori⁹ ſtati poſt verba allegata exponēs illđ
et ſine cauſa. dicēs q̄ itaqꝫ nullū ꝓpriū adiungēs
ex ſolo originis reatu pmit qđ i illo extremo exa
mine quātū ad humani ſenſus extimationē nō ſi
ne cauſa vulnerat: ſꝫ tū ſub diſtrictione diuina iu-
ſtū ē vt ꝓpago mortalis velut infructuoſa arbor
etiā i ramis ſeruet amaritudinē quā traxit ex ra-
dice. vulneratio aūt vt pꝫ ꝓ pena ſenſibili capit.
et quāuis ſꝫ humanā eſtimationē nō dberet ei q̄
nullū ꝓpe actionis pctm̄ habuit: ſm tamē dei oc
cultā iuſticiā debet ei q̄ originalē culpā cōtraxit.
auctoritas aūt decretalis nō ꝓbat ꝑñam. qꝛ illa
nō dicit ꝙ ſoli⁹ culpe actualis pene ſit cruciat⁹ ge
hēne. Et ꝑ idē pꝫ ad auctoritatē Apo. qꝛ cū illa
ſnia ſtat ꝙ etiā alijs q̄ nō glificauerūt ſe i delicijs
det tormētū et luctus. et ſic pꝫ ꝙ rō quā inducūt
nō cogit. ſimiliter nec aliqua auctoritas ē ꝑ illa

VERSITA

opinione. quia nō inducūt aliquā auctoritatē ꝓ-
priē ad ꝓpoſitū niſi illā Auguſtini in enchi. de q̄
ſupra fuit ſermo. et vlteri⁹ quandā decretalem
extra de baptiſmo et eius effectu capitulo maio-
res. vbi ſcribit ꝙ pena originalis peccati eſt carē
tia diuine viſionis: actualis vero peccati gehēne
ꝑpetuus cruciat⁹. ſ3 nulla iſtaꝝ actionū cogit. nō
quidē prima vt ſupra dictū eſt. nec ſimiliter ſecū
da. nā decretalis nō dicit ꝙ ſola carētia diuine vi
ſionis ſit pena originalis peccati. nec etiā vt dixi:
ait ꝙ ſolius actualis peccati cruciatus gehēne ſit
pena. quoꝝ vtrūq3 vel alteꝝ dicendū erit vt ſuf
ficerent ad ꝓbandū ꝓpoſitū illi⁹ opinionis. Itē
ꝙ tales excluſiue nō ſint intelligēde ex illa decre-
tali: patet tū ex gloſa ibidē q̄ dicit. paruuli q̄ ſine
baptiſmo decedunt in tenebris manēt. de conſe-
cratione diſ. 4ª nulla ꝑter. et pena illa mitiſſima
ē oiu3. d̄ ꝯſecra. diſ. 4ª. de generāte. ⁊ tamē ſem-
piterno igne punient. diſ. eadē firmiſſime. ⁊ ē au-
ctoritas Auguſtini ſupius allegata. ecce ꝙ preter
tenebras ponit penā ignis. tum etiā quia ad ꝓpo
ſitum quod vult ꝓbare dicta decretalis: neutra
illarū excluſiuarū eſt oportuna. vult eni probare
ꝙ dormiēti vł amēti nō dimittit ꝑ baptiſmū pec
catū origiale ſicut dimittit paruul. ⁊ ſupponit ꝙ i
talib⁹ ſit etiā actuale peccatū. ꝓbat āt hac rōne.
q2 pena peccati originalis eſt carentia viſionis dei
actualis vero peccati gehēne ꝑpetue cruciat⁹. vñ
ſi ꝑmū dimitteret alicui alio nō dimiſſo: talis nō
careret viſione dei ꝓpter peccatum iam dimiſſū
et cruciaret in gehēna ꝑpetuo ꝓpter reatū crimi
nis actualis. ſed hec tanq̄ icōpoſſibilia ſe ſe nō
cōpatiunt imo mutuo aduerſant. hec decretalis.
patet aūt ꝙ tota iſta argumētatio ſtat ⁊ ſi preter
carentia3 diuine viſionis ſit alia pena originalis
peccati. nam adhuc cū dimitteretur: eximeretur
iſte a pena talis carentie. Preterea cōſtat ꝙ pec
cati actualis non ſolus cruciatus gehēne eſt pe-
na ſed etiam carētia diuine viſionis. vñ chriſtia-
nus qui nullū habet originale: ſi decedat cū rea-
tu actualis mortalis ſemper carebit dei viſione.
ſicut igit ex hoc qd̄ dicit decretalis ꝙ pena actua
lis peccati eſt gehēne cruciatus: non tollitur qui
eius pena ſit etiā carentia diuine viſionis: ſic nec
ex hoc quod ait ꝙ pena originalis peccati eſt ca-
rentia diuine viſionis: excluditur quin eius pena
ſit etiam cruciatus gehēne. hec ſunt argumenta
Gregorij. ¶ Contra ſecundam cōcluſionem ar-
guit Durādus vel ſaltem contra eius probatio-
nes. primo nāq3 arguit ꝙ probatio concluſionis
adducta de. 2° ſententiarū nō valeat. q2 licet pue
ri non baptizati nō habuerint in ſe aptitudinem
aut ꝓportionem ad cōſecutionem glorie: tñ ha-
buerūt eam in ſua radice. ſ. in primo parente. et
ideo ſicut filius militis cui gratis collatū eſſet im
perium pro ſe et ꝓ tota ſua poſteritate: dole-
ret ſi ob culpā patris priuaret iure imperij: ita vi-
detur ꝙ pueri non baptizati doleāt ſi ſciant ſe ex
culpa primi parētis eſſe priuatos viſione diuine
eſſentie ad qua3 perueniſſent niſi culpa patris ipe-
diuiſſet. hec ille. et ꝓpter hoc argumētū recedit
a ꝓbatione Sancti Tho. quā ponit. 2°. ſenten.
et tenet ſe cū ꝓbatione adducta ex dictis. S. T.
de malo. q. 5. ¶ 2° loco arguit cōtra ſe ⁊ contra
illā ꝓbationem. S. Tho. q2 vt cōmunit tenetur
in generali iudicio omnes videbūt dei iudicium
eſſe iuſtū pro eo ꝙ peccata ſinguloꝝ omnib⁹ ap-
parebunt. cū igitur decedētes cum ſolo originali
peccato reſurgāt ⁊ ad iudiciū pertineāt: videtur
ꝙ tunc cognoſcāt bonos premiari viſione diuia
ꝓpter ſua merita. ſe autē priuari eadem viſione
ꝓpter ſuum demeritū vel ꝓpter demeritu3 ꝑmi
parētis. quare ergo tūc nō dolebunt qñ hoc cog
noſcent quāuis modo poſſint non dolere: q2 for-
te hoc non cognoſcunt.

QUantum ad ar
ticulū tertiū primo notādū eſt ꝙ
donū iuſticie originalis collatu3
fuit homini a deo ad hoc ꝙ pfe-
ctionē quāda3 rectitudinis hrēt
qua in ſtatu hui⁹ vite vbi ē locus meredi profice
ret ꝑ actus virtutū ad viſionē diuine eſſētie ob-
tinendā in patria vbi eſt loc⁹ recipiēdi pro meri-
tis. vñ eccleſia. 7° dictū eſt. fecit de⁹ hominem re-
ctū. rectitudo aūt fuit in eo q2 rō deo ſubdebatur
rōni vero inferiores vires et anime corp⁹. ꝑma
ſiquide3 ſubiectio cauſa erat ⁊ ſecunde et tertie.
poſtq̄ vero ꝓceptis facta ē trāſgreſſio: cōfeſtim
grā deſerēte diuina: iuſticia originali homo ꝓua-
tus ē. cui ſucceſſit in cūctis hominib⁹ ab adā ſemi
naliter ꝓpagatis: peccatū originale cū reatu pe-
ne illi debite. fuit aūt peccato originali duplex pe
na debita ꝑ oppoſitū ad duplex bonū qd̄ ex iuſti-
cia originali homini debebat. vnū in hac vita de
bita. ſ. obediētia viriū ac corporis ſub anima. pro
fectum ꝟtutis ad meritū. et ſi q̄ alia bona ſūt ad
hec cōſequētia. aliud autē bonū debitum erat in
patria diuine. ſ. eſſentie apta viſio. ꝑ oppoſitum
autem pena debita pro peccato originali in hac
vita: fuit rebellio quedā et deordinatio potētia-
rum anime a rōne. infirmitas corpis. et ꝙ eſſet
corruptioni obnoxiū cū quibuſdā alijs defectib⁹
nām grā deſtitutā cōſequētib⁹. in vita aūt futura

pena originali peccato debita fuit ꝓuatio diuine
viſionis: ꝑ oppoſitū ad bonū originali iuſticie de=
bitū in vita futura .ſ. viſio diuine eſſentie beatifi=
ca. fuit vero in hac vita multiplex pena ex pecca
to originali ſubſecuta. nō ꝑ ſe et directe ꝓ culpa
quaſi ad vindictā inflicta: ſȝ qꝛ huiuſcemodi defe=
ctꝰ nāȝ humanā grā ꝺſtitutā ⁊ ſibi relictā ꝯſequūt̄
in hac vita. verūtamē cōferūt ipe penalitates ad
ꝑfectū ꝟtutis et nōnūquā valēt etiā in remediū
ad vitāda peccata ꝑut. S. Tho. notat in .q. ꝺ malo
.q. 5ª. ar. 4°. et hoc ideo ē quia ꝑ̄ſens vita eſt ſta
tus merēdi et demerendi. ¶ Ex quibꝰ inferimus ꝙ
multū inefficax ſit quorūdā obiectio ꝓbare volen
tiū ꝙ decedētes cuȝ ſolo peccato originali pena
ſenſus puniant̄ in vita futura ꝓ eo ꝙ pueri i hac
vita ſolo originali peccato obnoxij multas patiū
tur penas ſenſus. fallunt̄ certe iſti non ſatis con=
ſiderātes rōnem harū penalitatū in ꝑ̄ſenti vita.
q̄ ſicut dictum eſt: nō ſunt directe et ꝑ ſe ad vindi=
ctam culpe inflicte quāuis ſint ex ea ⁊ nō ſine illa
ſubſecute: ſed magis ꝓpter cauſas premiſſas q̄
in ſtatu vite future locū nō habēt vbi nec meren
di nec demerēdi eſt locꝰ: ſed eſt ibi ſtatus recipiē
di ꝓ meritis. nec iterū in ſtatu future vite: aīe aut
corpora hominū patient̄ ab agēte naturali: neceſ
ſitate nature ſed magis ſȝ ordinē diuine iuſticie.
vñ cū diuina iuſticia nō exigat ꝙ pueri cū ſolo ori
ginali peccato decedentes pena ſenſus puniant̄
cum huiuſcemodi pena nō ſe hēat ex oppoſito ad
viſionē diuine eſſentie cuiꝰ ꝓuatio eſt pena ꝓpria
peccato originali debita ꝑut deductuȝ eſt ſupra:
ſequitur ꝙ nichil ab igne aut ab aliquo naturali
agente ſenſibiliter patientur.

¶ **Secundo** Notādū eſt ꝑut. S. Tho. deducit in .q. de
malo .q. 5ª. arti. 3°. ꝙ aīe puerorū ſine baptiſmo
et cū ſolo peccato originali decedentium: ſuper=
naturali cognitione carent que hic in nobis ꝑ fi=
dem plantat̄. eo ꝙ neqȝ fidem in hac vita habue
runt actu nec ſacramentū vel doctrinā fidei ſuſ=
ceperūt. quia ergo glīa beatorum cognitio eſt ſu=
pernaturalis naturalē hominis intellectuȝ exce=
dēs ſm̄ illud apl̄i ꝑma corin. 2°. neqȝ oculꝰ vidit
neqȝ auris audiuit neqȝ in cor hominis aſcendit
que ꝑparauit deꝰ diligētibus ſe: ſequit̄ ꝙ aīe pue=
rorū cū ſolo originali decedētiū gloriā beatoruȝ
viſionē .ſ. diuine eſſentie aptam non cognoſcūt.
ac ꝑ hoc de eiꝰ carētia dolere nō pñt. nā dolor vl̄
gaudiū eiꝰ cognitionē ſuppoñūt de quo ſunt ſiue
bonū ſiue malū. Neqȝ eſt credēdū ꝙ ipa beatoꝝ
gloria eis a deo reueletur cuȝ nulla ſubſit rō. imo
magis econtra videt̄ ꝙ eis reuelari non debeat.
qm̄ talis reuelatio in eorum cederet afflictioneȝ
cognoſcentes ſe tāto munere eſſe ꝓuatos abſqȝ
ꝓprijs demeritis ꝑſonalibus. ¶ Sed contra hoc
arguitur a quibuſdā. qꝛ vt cōmuniter tenetur: in
generali iudicio oēs videbūt dei iudiciū eſſe iu
ſtū. ꝓ eo ꝙ bona ⁊ mala opa ſingulorū cūctis erūt
manifeſta. vnde ſup illud ꝑma corin. 4°. illumi=
nabit abſcōdita tenebrarū: dicit glo. geſta et cogi
tata bona et mala tūc apta erūt omnibꝰ. ex quo
ſequit̄ ꝙ omnes in iudicio cognoſcēt gloriā ⁊ pre
miū bonorū et ſuppliciū maloꝝ. cū igit̄ pueri in ſo
lo peccato originali decedētes reſurgāt et ad iu=
diciuȝ generale ꝑtineant vt cōmuniter tenet̄: vi=
detur ꝙ tūc cognoſcent bonos ꝑmiari diuina vi=
ſione ꝓpter eorū meritū: ſe aūt illorum demerito
vel primi parētis dei viſione priuari. ac ꝑ hoc cō=
ſequit̄ ꝙ de huiuſmodi ꝓuatione viſionis tūc do=
lebūt quicquid ſit de tpe ante iudiciū. ¶ Ad hāc
obiectionē reſpōdet Durādus ꝙ qꝛ iudiciū ꝓpe
erit de peccatis cōmiſſis q̄ non ſunt in pueris de
cedentibus cū ſolo peccato originali: ideo pueri
non baptizati ad generale iudiciū nō ꝓprie perti
nebūt. ac ꝑ hoc neqȝ facta bonoꝝ vel eorū gloriā
neqȝ facta maloꝝ aut dānationē ipſoꝝ in iudicio
cognoſcēt. et ꝑ cōſequēs neqȝ ſe ꝓuatos eſſe glīa
percipient. ¶ Sed cōtra hāc reſpōſionē videtur
ꝙ oēs illi ad iudiciū generale ꝑtinēt quoꝝ chri
ſtus iudex eſt. ſed xp̄s cōſtitutꝰ eſt a deo iudex vi
uorū et mortuoꝝ ꝑut dr̄ actuū. 10. de quoꝝ nu=
mero ſunt etiā pueri non baptizati. ergo et ipi ad
generale iudiciū ꝑtinent. Ad qđ facit qđ ſcribitur
Apocalipſis primo. ecce venit .ſ. xp̄s cū nubibus
et videbit eū oīs oculꝰ. Et ꝑterea illi ꝓprie ad
iudiciū ꝑtinēt qbus in iudicio retribui debȝ ꝓ me
ritis. huiuſcemodi aūt ſunt paruuli cū ſolo origi=
nali decedentes ſicut et infideles adulti quāuis
non ſit eorū par pena. ¶ Et ideo aliter r̄ndendū
eſt obiectioni ꝑmiſſe iuxta mentē. S. Doc. 4° li.
ſentē. diſti. 47ª. q. pª. ar. 3°. ſub arti. ꝑmo ad. 3m
ꝙ paruuli cum ſolo originali peccato decedētes
ad iudiciū generale ꝑtinēt et in illo ꝯparebūt ad
glīam iudicis intuēdā et ad ſue humanitatis exal
tationē ſm̄ quā cōſtitutꝰ eſt a deo oīuȝ iudex quē
admodū et ꝓ omnibus viuis et mortuis q̄ꝫm ad
ſufficiētiaȝ ſanguinē ſuū fudit. Itē ad dānationē
ꝓ originali peccato ſubeūduȝ in aīa ꝑ carētiā di=
uine viſionis et in corpe ꝑ localem detruſionē ſeu
incarcerationē. Qđ aūt dicit̄ Iohānis. 3° qui nō
credit iā iudicatꝰ ē: debȝ intelligi ꝺ iudicio diſcuſ=
ſionis nō retributionis. neqȝ tñ ipſi paruuli in iudi
cio cōparētes glīaȝ btōrū ꝑcipiēt ꝓpt̄ ſupradictā

rõnem. vñ et de dãnatis tenet. S. T. 8° q̊lib3. ar.
16°. ꝙ gl̃ia3 btõꝝ non videbũt nec in iudicio nec
ante aut poſt iudiciũ q̊d. ſ. ſit et q̃lis et quãta. ſic
eni nullus põt videre gl̃ia3 niſi q̇ eſt in gl̃ia. nam
ſuperat et deſideriũ et intellectũ eoꝛũ q̇ nõ ſunt
in ea. hoc eſt certe mãna abſcõditũ et nomen no
uum ſcriptũ in calculo qꝺ nemo nouit niſi q̇ acci-
pit ꝓut hẽtur Apocal. 2°. paruuli aũt ſub genera
litate dãnatoꝛũ cõpꝛehẽdũtur ſicut ⁊ ſub genera
litate hominũ peccatoꝝ. vñ Aug⁹ in libro ꝺ bap-
tiſmo paruuloꝝ exponẽs dictũ Chꝛiſti p̃allega-
tũ. q̇ aũt nõ credit iã iudicat⁹ eſt: ſic ait. vbi ergo
paruulos ponim⁹ baptizatos niſi inter eos q̇ cre
diderũt. hoc aũt eis acq̇rit̃ ꝑ virtutẽ ſacramẽti et
offerẽtiũ rñſionẽ. ac ꝑ hoc eos q̇ baptizati nõ ſũt
inter eos q̇ nõ crediderũt ſtatuim⁹. verum ꝙ. S.
Doc. in eodẽ q̊lib3 videt̃ dicere ꝙ dãnati ante diẽ
iudicij et in iudicio vidẽt gl̃iam ſctõꝝ quãuis nõ
poſt diẽ iudicij. ſed illud intelligẽdũ eſt vel ꝺ gl̃ia
coꝛpoꝝ vel ꝺ cognitione gl̃ie cõfuſa. vidẽt eni il-
los in maximo eẽ gaudio et delectatione. ſ3 q̇d
aut q̃lis ſit ip̃a gl̃ia an. ſ. ſit naturalis vel ſupnatu
ralis: ignoꝛãt ſicut in ṗncipio ad q̃ſtionẽ rñdens
ipſe Doc. S. p̃miſerat. ¶ Aduertẽdũ tñ ꝙ in pꝛi-
mo oꝑe in hac. ſ. diſti. q. 2ª. ar. 2°. in coꝛ. arti. rñ-
det. S. Doc. p̃miſſe obiectiõi ꝙ. ſ. paruuli nõ bap
tizati in oꝛiginali decedẽtes: vita eterna ſe pꝛiua
tos eẽ cognoſcẽt ⁊ cauſa3 q̃re ab ea excluſi ſũt. ne
q3 tñ ex hoc doloꝛẽ patient̃ eo ꝙ ꝑcipient ꝙ vita
eterna ſuã ꝓpoꝛtionẽ excedit cũ ad illã obtinen
dã nullã habeãt aptitudinẽ: nec ex ṗncipijs natu
re qꝛ facultatẽ nature excedit: nec ꝑ act⁹ ꝓpꝛios
quos nũq3 habuerũt. neq3 in eis erit peruerſitas
volũtatis vt hr̃e appetãt aut doleãt nõ hr̃e quod
eoꝝ capacitatẽ excedit. ſed ṗma rñſio videt̃ me-
lioꝛ et magis ſ̃m intẽtionẽ. S. T. eo ꝙ in. q. ꝺ ma
lo loco ſupꝛa allegato recitata ſolutione hic ſecũ
do poſita: pꝛimam tenuit ac ꝓbauit.

Quantum ad ar
ticulũ q̃rtũ rñdendũ ẽ obiectiõi-
bus in cõtrariũ. Et q̇dẽ ad ṗmũ
cõtra ṗmã cõcluſione3 rñdet. S.
Tho. in hac diſti. q. 2ª arti. ṗmo
ad ṗmũ. Et in. q. ꝺ malo. q. 5ª. ar. 2° ad. 2m ꝙ no
mẽ toꝛmẽti ſupplicij ⁊ gehẽne aut cruciat⁹ vl̃ ſi qꝺ
ſil'e in dictis ſctõꝝ inueniat̃: ẽ large accipiẽdũ pꝛo
pena vt ponat̃ ſpẽs ꝓ gñe. ſicut etiam noie ignis
frequẽter in ſcriptura q̊lib3 pena figurari conſue-
uit. ideo ãt ſcti vſi ſunt tali modo loquẽdi vt de-
teſtabilẽ redderẽt erroꝛẽ pelagianoꝝ aſſerẽtiũ in
paruulis nullũ eẽ pctm̃ nec penã aliquã illis eſſe
debitã. ¶ Neq3 valẽt ea q̃ arguẽs cõtra hãc rñſio
nẽ adducit. nõ ṗmũ q̃m falſu3 ſupponit ꝙ. ſ. erroꝛ
ſit aut falſa ſentẽtia: carẽtiã diuine viſionis ⁊ gñа
liter omnẽ penã ſiue ſenſus ſiue dãni ſuppliciũ aut
toꝛmẽtũ appellari. imo talis appellatio eſt vera ⁊
in ſacra ſcriptura et in vſu doctoꝝ cõſueta locu-
tio ſpẽm ꝓ gñe et gen⁹ ponere ꝓ ſpẽ. ¶ Neq3 va
let ſecũdũ qꝛ licet in libro ꝺ fide ad petrũ nullum
erroꝛe3 Aug⁹ ſpecialit̃ aſſignat: tñ oẽs regule ibi
poſite fidei doctrinã cõcernẽtes: ad elidẽdu3 ali-
quẽ erroꝛẽ ſcripte ſunt. et p̃ſerti illos erroꝛes qui
Augu. tẽpoꝛib⁹ vl̃ ꝓpe pullularũt. inter q̊s erroꝛ
pelagianoꝝ negãtiũ culpã oꝛiginalẽ in paruulis
et ꝑ ꝯñs penam Augu° fuit maxime deteſtabilis.
¶ Ad ṗmã confirmationẽ dr̃ ꝙ ſicut nullibi in ſa
cra ſcriptura vel ꝑ eccl'ia3 inuenit̃ determinatum
aliq̇d oppoſitũ regulis in libello p̃facto de fide ad
petrũ traditis: ita neq3 oppoſitũ nr̃e expoſitiõis
et rñſionis alicubi ꝑ eccl'ia3 aut in ſacra ſcriptura
repit̃ determinatu3. qua g̊ rõne vel poteſtate vt
ei⁹ v̊bis vtamur arguẽs nr̃a3 rõnabilẽ imo et ne
ceſſariã iꝓbat expoſitionẽ. et eo maxime ꝙ i di
ctis ſacre ſcripture et ſctõꝝ doctoꝝ habeat fũda
mentũ. nã vbicũq3 redẽptoꝛ nr̃ loquit̃ de pena ſẽ
ſus peccatoꝛib⁹ inferẽda: ſemꝑ aliq̇d p̃mittit coꝝ
culpas actuales cõcernẽs. Idip̃m apud beatum
Paulũ ⁊ ceteros ap̃los in ſuis epiſtolis repitur.
¶ Ad. 2am cõfirmationẽ p3 rñſio in apto cum ſit
plurimũ diſſimile de diabolo ⁊ peccatoꝛib⁹ q̇ pec
cato oꝛiginali peccata actualia ꝓp̃a et ꝑuerſa vo
luntate addiderũt: et de ꝑuulis cũ ſolo oꝛiginali
decedẽtib⁹ qui nõ ꝓp̃a aut ꝑuerſa coꝝ volũtate
ſed ꝑ oꝛiginẽ alienã culpã cõtraxerũt. ¶ Ad. 2m
dr̃ ꝙ ex illa auctoꝛitate nõ plus habet̃ niſi ꝙ par
uuli a fide Chꝛiſti alieni cũ nõ ꝑtineãt ad regnu3
celoꝝ neq3 ad dexterã xp̄i in iudicio ſ3 ad ſiniſtrã
ꝑtinẽt ad gehẽna3 et ad locũ inferni vbi ſupplicia
eterna experient̃ qꝺ nos nõ negam⁹: ſed dicim⁹
ꝙ nomẽ ſupplicij vel ignis aut toꝛmẽti accipit̃ lar
ge ꝓ quocũq3 gñe pene ſiue dãni ſiue ſẽſus. vñ cũ
paruuli nõ baptizati puniant̃ pena dãni eterna:
dici põt vere ꝙ ſuppliciũ patiunt̃ eternũ. ſunt p̃te
rea deputati ad locũ inferni ſ̃ differẽti modo q3m
ad ſitũ et gñа penarũ a peccatoꝛib⁹ adultis q̇ pec
cato oꝛiginali actualia ac ꝑſonalia delicta addi-
derũt. et ideo ſentẽtia xp̄i ferenda in iudicio Ite
maledicti i ignẽ eternũ q̇ parat⁹ eſt diabolo et c̃.
nõ pari modo cõpꝛehẽdit et inuoluit infantes ⁊
peccatoꝛes adultos ſ3 differẽti ꝓut ſupꝛa dictu3
eſt applicãdo ſingula ſingulis. quẽadmodũ et dif
ferẽti modo ſentẽtia ip̃a cõpꝛehẽdit demones et
hoies quãuis de vtriſq3 ſub vno ſermonis cõtex-

tu fiat ibi mẽtio. Auctoritas aũt Auguſtini ad cõſenciũ in epiſtola q̃ 3^{m} ad oculos: nõ eſt ad ꝓpoſitum. qm̃ ibi loquit̃ de adultis peccatoribꝰ vel infidelibus in qbꝰ erit vermis .i. cõſciẽtie remorſus. paruuli aũt cũ ſolo peccato originali decedẽtes: vermẽ .i. remorſum nõ habẽt cõſciẽtie. ¶ Reſpõſio aũt arguẽtꝭ ad auctoritatẽ Auguſtini in libro enchiridiõ nõ valet. qm̃ ſi infãtes puniunt̃ pena ſenſus ſicut et adulti: ꝓportio aliq̃ erit inter huiuſmodi penas cũ ſint eiuſdem generis. ac ꝑ hoc dari põt peccator adultus q̃ tam miti pena vel etiam mitiori puniet̃ in inferno ſicut et paruulus nõ baptizatus. ex quo ſequit̃ ꝙ pena iſtoꝝ paruuloꝝ nõ ſit mitiſſima inter penas dãnatoꝝ qđ eſt cõtra auctoritatẽ Auguſtini inductã. tenet cõſequẽtia. qꝛ ſi ⁊ paruulꝰ et adultꝰ pena ſenſus puniunt̃: vel iſte pene ſunt equales et ſic habet̃ ꝓpoſitũ: vel pena adulti eſt acerbior: ⁊ ſic quocũq; gradu acerbitatis dato põt dari minor et mitior gradus quo alter puniat̃ adultus alias nõ haberent inter ſe ꝓportionẽ: ⁊ ſic etiã habet̃ ꝓpoſitũ. Et ꝑ iſta patet reſpõſio ad omnia dicta Auguſtini. ¶ Ad. 4^{m} reſpõdet. S. T. in .q. đ malo. q. 5^{a}. arti. 2°. ad. 3^{m}. eo modo quo reſpõſum eſt ad ꝑmũ. et ad rõnez arguẽtis quã ſubiũgit: reſpõdet S. Tho. in hac diſtin. q. 2^{a}. ar. ꝑmo ad. 3^{m}. Et in .q. de malo vbi ſupra. arti. 4°. ad. 5^{m}. negando ꝯñam. cuiꝰ rõ diffuſe aſſignata eſt ſupra in primo notabili. ¶ Ad. 5^{m} dicitur ꝙ opinio noſtra multiplicẽ habet rõnem ſicut apparebit legẽti ſcripta .S. Thome ⁊ alioꝝ doctoꝝ. multiplicẽ preterea habet auctoritatẽ ex textu euãgelioꝝ et epiſtolarũ ſacri canonis. vbi nõ aſſignat̃ pena ſẽſus poſt hanc vitã niſi peccatoribꝰ adultis q̃ ꝑſonales culpas habuerũt. Solutio aũt arguentis ad rõnem quã inducit parũ valet cũ aſſumat falſum. neq; illud ꝓbat auctoritas Auguſtini ſm̃ verã intelligẽtiã q̃ poſita eſt in reſpõſione ad ꝑmũ. Qđ autẽ mẽs Innocẽcij fuerit in caplõ maiores de baptiſmo et eiꝰ effectu aſſignare differẽtiã ibi datã inter penã originalis peccati ⁊ penaz actualis peccati ſatis accipit̃ ex cõtextu litere: licet cõtencioſis verba nõ deſint. verũtamẽ nõ ex illa auctoritate ꝑciſe cõcluſio nr̃a firmat̃ vt ex ſupradictis apparet. ¶ Ad argumẽta cõtra ſecũdã cõcluſionẽ. Ad primũ dicit̃ ꝙ fundamẽtũ argumẽtatiõis nõ habet veritatẽ in eo qui nullã ꝑuerſitatẽ vel deordinationẽ volũtatis hr̃e põt quales ſunt paruuli cum ſolo originali decedẽtes. nõ eni poſſent de pena eorũ iuſte a deo inflicta dolere: quin diuine iuſticie volũtate repugnarẽt qđ abſq; volũtatis ꝑuerſitate fieri nõ poſſet. ¶ Ad. 2^{m} pꝫ reſpõſio ex his que dicta ſunt in ſecũdo notabili. ¶ Ad argumẽtũ ante oppoſitũ reſpõſum eſt in ſolutione ad primum contra ꝑmam concluſionem. Et in hoc articulus terminatur.

Diſtictio triceſima. iiij

CIrca triceſimã quartam diſtinctionẽ q̃rit̃ vtruz rõ boni ſit abſoluta ⁊ arguitur ꝙ non. qꝛ bonum ⁊ cõueniẽs vident̃ importare idẽ formalit̃. ſꝫ ꝯueniẽs dicit formalit̃ relationẽ. igitur et bonum. ¶ In oppoſitum arguit̃. qꝛ illud qđ cõuertit̃ cũ ente eſſẽtialit̃: nõ dicit ſolã relationem formalit̃. alias omne ens diceret formaliter reſpectũ. ſed bonuz cõuertit̃ cum ente eſſentialit̃ ergo et c̃. ¶ In hac q̃ſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

QUantuz ad primũ articulũ ſit ꝑma concluſio ꝙ bonũ de ꝑncipali ſignificato dicit q̃d abſolutũ cũ reſpectu tñ rõnis ad appetitũ. Hec cõcluſio eſt de mẽte. S. T. p^{a}. ꝑ. q. 5^{a}. ar. p^{o}. 2°. et. 3°. Itẽ de veri. q. p^{a}. ar. p^{o}. in. cor. et. q. 21^{a}. articul. p^{o}. ⁊. 2° Et opuſ. 42°. caplõ. 2°. ¶ Secũda cõcluſio eſt ꝙ bonũ trãſcẽdẽs cõuertit̃ eſſentialiter cuz ente. Hanc cõcluſionẽ tenet. S. T. vbi ſupra.

QUantum ad articulũ ſecũdũ arguit̃ cõtra predicta. Et q̃dẽ cõtra ꝑmã cõcluſionẽ arguit Durãdus ꝑmo ꝑ rõnẽ ante oppoſitã. ¶ 2° ſi bonũ dicit formaliter aliq̃d abſolutũ qđ eſt fundamẽtũ cõueniẽtie et nõ ipſum reſpectũ cõueniẽtie: tũc malũ dicit formaliter ꝑuationẽ talis fundamenti et non ꝑuationẽ cõuenientie: qꝛ maluz eſt priuatio boni. ſed hoc eſt falſuz. ergo ⁊ primũ. ꝙ hoc ſit falſum patet manifeſte. quia ſm̃ alios et ſm̃ veritatem calor febrilis eſt malus homini inq̃ ^{m} homo. hoc aũt nõ eſt ꝓpter defectũ caloris ſed propter defectũ cõueniẽtie. eſt eni calor ſꝫ nõ cõueniens. ergo et c̃. ¶ 3° ſic. oppoſita abſoluta nõ poſſunt ſimul cõuenire eidẽ et ſm̃ idẽ. ſicut idẽ corpus ſm̃

eandem partē nō pōt ſimul eſſe albū et nigruꝫ q̄
opponunt̄ cōtrarie. nec idē oculus pōt ſimul eē ce
cus et vidēs q̄ opponunt̄ ꝓuatiue et ſic de oibus
alijs abſolutis. nec opoꝛtet addere reſpectu eiuſ
dem. qꝛ abſoluta nō includūt reſpectū in ſua in=
trinſeca rōne ſm quā opponunt̄: et ſm quā rema
net inter ea ſm ſe oppoſitio ⁊ incōpoſſibilitas ad
quicq̄d aliud cōparent̄ vt pꝫ in exēplis adductis
et in quibuſcūqꝫ alijs abſolutis. hoc enī eſt ſpecia=
le in relationibꝫ ex ipſa natura relationū q̄ eſt eē
ad aliud ꝙ oppoſita poſſunt ſimul eidē ineſſe reſ=
pectu diuerſoꝝ. ſicut idē eſt pr̄ et filiꝰ reſpectu di=
uerſoꝝ. et idē homo ꝑ eandē albedinē eſt ſimilis
albis et diſſimilis nigris: ſꝫ nō eſt ſimul albꝰ et ni=
ger reſpectu quoꝛūcūqꝫ. qꝛ albedo ⁊ nigredo ſūt
abſoluta: ſimilitudo et diſſimilitudo ſunt relatio
nes. nūc eſt ita ꝙ bonū et malū q̄ opponunt̄ ꝓua=
tiue ſimul cōueniūt eidē et ſm idē quāuis nō reſ=
pectu eiuſdē. ſicut vinū eſt bonū ſano et malū in
firmo. et idē caloꝛ febꝛilis eſt malꝰ homini reſpe=
ctu cōplexionis ſibi debite et ē bonꝰ reſpectu quā
titatis ſue vt aduerſarij dicūt. ergo bonū et ma=
lū nō ſunt abſoluta ſꝫ reſpectꝰ cōuenietie et ꝓua=
tio eiꝰ. ¶ 4°. ſic ex dicto eoꝝ. illud cuiꝰ foꝛmalis
rō cōſiſtit in hoc qđ eſt eſſe huiꝰ: eſt foꝛmalit̄ reſ=
pectꝰ aliqs. ſꝫ foꝛmalis rō boni cōſiſtit in hoc qđ
eſt eē huiꝰ. ergo et c̄. maioꝛ pꝫ de ſe. qꝛ eſſe huius
dicit reſpectū foꝛmalit̄. minoꝛ ꝓbat̄. qꝛ in illo cō=
ſiſtit rō foꝛmalis boni et nō ſolū fundamētalis ꝑ
qđ bonū cōtrahit ens. ſed bonuꝫ ꝑ hoc qđ eſt eſſe
huiꝰ cōtrahit ens vt ipſimet aduerſarij dicūt. er=
go et c̄. ¶ Cōtra ſecūdā partē ꝑme concluſionis
arguit Scotꝰ ꝓ eo ꝙ ſupponit ꝙ obiectuꝫ ꝓpriuꝫ
et adequatū voluntatꝭ ſit bonū. ex quo ſeq̄tur ꝙ
volūtas creata nō poſſit aliq̄d velle niſi oſtēdat̄
ſibi ꝑ intellectū ſub rōne boni. contra hoc arguit
ſic. volūtas creata pōt velle aliq̄d qđ nō eſt vere
bonū nec apparent̄ bonū. igit̄ cōcluſio falſa. ante=
cedēs ꝓbat̄. qꝛ ſi nō: tūc volūtas creata nō poſſꝫ
tēdere in oppoſitū vel i malū aut pctm̄ ſub ea rō=
ne ſub q̄ non pōt tēdere diuina voluntas. diuina
enī volūtas pōt tēdere in om̄e ſubſtractū defoꝛ=
mitati licet nō in illā rōneꝫ malicie concomitātē.
Et ſi cōcedat̄ ꝙ om̄e volibile ab vna voluntate
ſit volibile ab alia qꝛ ois volūtas hēt obm̄ eque
cōe: nō tñ illud qđ ē oꝛdinate volitū ab vna volū
tate eſt oꝛdinate volitū ab alia. qꝛ oꝛdinatū vel=
le nō eſt ex ſolo obō ſꝫ ex cōueniētia actꝰ et obie=
cti circa illā potētiā. pōt enī conuenire volūtati
aliqs actꝰ circa aliqđ obm̄ qđ nō conuenit alteri.
Cōtra hoc arguit ſic. qꝛ apprehēdatur odium dei
ab aliq̄ potētia intellectiua creata nō errāte et ꝑ
ꝯñs nō oſtēdēte illud ſub rōne boni ſꝫ tm̄ mali: ſi
volūtas pōt illđ velle: hēt̄ ꝓpoſitū qꝛ nulla ē bo=
nitas in illo actu ꝓoꝛ tp̄e actu volēdi. ſi enī aſſig=
netur aliq̄ bonitas ꝓpt̄ actū volēdi: hec nō eſt in
obō vt ꝑcedit actū ſꝫ in pō vt ſequit̄ actū volēdi.
ſi nō pōt in illud oſtēſuꝫ malum niſi ſub aliq̄ rōne
boni nō mali. igit̄ vel ſimplicit̄ nō pōt in illud vl'
oꝫ rōnem eē ꝓus natura excecatā qđ videt̄ incō=
ueniēs et cōtra articulū dicētē ꝙ ſtāte rōne i vlī
et particulari et c̄. ¶ 2° arguit̄ ab alijs cōtra illā
cōcluſionē ꝓbādo ꝙ appetibile nō ſit rō boni. qꝛ
ꝓꝑa et foꝛmalis rō obiecti alicuiꝰ potētie nō con
ſiſtit in denominatione obiecti a pō cui obijcitur
nec in reſpectu obī ad potētiā. ſꝫ bonū ſm te ē ꝑ=
mū et foꝛmale obm̄ volūtatis. igit̄ ꝓꝑa et foꝛma
lis rō boni nō cōſiſtit in denominatione eiꝰ a po=
tētia volitiua vel ab actu eiꝰ. eē aūt appetibile eſt
hm̄oi denominatio ⁊ reſpectꝰ. igit̄ et c̄. maioꝛ pꝫ.
qꝛ obm̄ ꝓus ē om̄i actu potētie et om̄i denomina
tione obī a pō et ab actu potētie et om̄i reſpectu
eiꝰ ad potētiā et actū potētie. ſicut coloꝛ q̄ ē obm̄
viſus ꝓoꝛ ē viſibilitate et ſonꝰ audibilitate. igitur
rō taliū oboꝝ nō conſiſtit in tali denominatione
vel reſpectu. imo rō coloꝛis et ſoni ꝓoꝛ ē talibus.
et ſilr̄ eſt de obō volūtatis et intellectꝰ. ¶ Con=
tra ſecūdā cōcluſionē arguit Durādus ꝓbādo ꝙ
bonū nō pōt cōuerti eſſentialit̄ cū ente. ꝑmo enī
ſupponit tria. primū ē ꝙ foꝛmalis rō boni ē rō rea
lis et nō foꝛmata ꝑ animā ſicut ſunt intētiones lo
gice. et hoc ſupponit̄ ex. 6°. methaᶜ vbi dr̄ ꝙ bo=
num et malū ſunt in rebꝰ. ſecūdū ē ꝙ rō boni ē rō
poſitiua et hoc ē đ ſe notū cū rō mali ſit ꝓuatiua.
tertiū ē ꝙ rō boni differt a rōne entis alioquin eſ=
ſet nugatio dicere ens bonū. tūc arguit̄ ſic. Illa q̄
ſunt idē eēntialit̄ et adeq̄te: nō differūt re nec rea
li rōne. ſꝫ q̄cq̄d cōuertit̄ cū ente eſſentialit̄: ē ideꝫ
eſſentialit̄ cū ente et adeq̄te. ergo non differt ab
ente re nec reali rōne. ſꝫ bonū differt ab ente ſal=
tē rōne reali quā nō foꝛmat intellectꝰ ſolꝰ ex pri=
ma et tertia ſuppoſitione. ergo bonū nō pōt con=
uerti cū ente eſſentialit̄. maioꝛ pꝫ. qꝛ illa q̄ ſūt idē
in eo in q̊ ſunt idē non pñt differre. illa aūt q̄ ſunt
idē eſſentialit̄ et adeq̄te: ſūt idē om̄i mō idētitatꝭ
realis. ex q̊ enī ſūt idē eēntialr̄: ſunt idē realr̄: ex q̊
ſunt idē adeq̄te: ſeq̄tur ꝙ ſi ſint idē realr̄: ꝙ vnuꝫ
nichil reale includat qđ nō icludat alteꝝ: nec di=
cat̄ realit̄ đ aliq̊ đ q̊ nō dicat̄ alteꝝ. alioqui nō eēt
ibi idētitas eēntialis et adeq̄ta. minoꝛ ꝓbat̄. qꝛ
q̄cq̄d cōuertit̄ cū ente eſſētialit̄: ē ideꝫ cū eo realr̄
et adeq̄te. qꝛ talia ꝑdicātur de ſe inuicē in abſtra
cto et ideo ſūt idē realr̄. et qꝛ ꝑdicant̄ đ ſe inuiceꝫ
cōuertibilit̄: iō ſunt idē adeq̄te. ⁊ ſic ē ibi oimoda

idẽtitas real. Cõfirmatur ꝑ exẽplũ. q2.n. res ⁊ ens extra aiaȝ de q̄ nũc loq̄mur: cõuertunt eſſentialiṫ ĩo ois realitas ē entitas: et ois entitas ē realitas adeq̄te nec differũt aliq̄ rõne reali ſȝ ſunt nomi= na penit⁹ ſinonyma. et idē neceſſariũ ē dicere de oĩ eo qd̓ eſſentialr̃ cõuertiṫ cũ ente ſi illd̓ ſit for maliṫ poſitiuũ. ¶ 2° arguit ſic. ab eo qd̓ includit oĩe poſitiuũ reale et de eo dr̃ in p̄mo mõ dicẽdi per ſe: nichil poſitiuum poteſt differre re nec rea li rõne tanq̄ ei cõdiuiſum quãuis poſſit differre ſicut inferi⁹ a ſupiore. ſȝ ens ƀm cõmunẽ rõneȝ en tis includit oĩe reale poſitiuũ et de eo dr̃ in pri= mo mõ dicendi p ſe. igiṫ nichil reale poſitiuũ põt differre ab ente nec re nec reali rõne tanq̄ aliq̄d cõdiuiſũ ꝯ ens ƀ ſolũ ſicut inferi⁹ contẽtũ ſub en= te. bonũ aũt ē aliq̄d poſitiuũ et reale vt pȝ ex pri mis duab⁹ ſuppoſitionib⁹. et differt reali rõne ab ente vt pȝ ex tertia. ergo quamuis poſſit differre ab ente vt inferi⁹ a ſuo ſupiore: nullo mõ tñ põt differre ab ip̄o vt cõdiuiſum. differret aũt vt con diuiſũ ſi conuerteretur cũ eo eſſentialiṫ. et nichilo= min⁹ differt rõne reali. q2 cũ vna rõ nõ cõtineat ſub ſe aliã: oȝ ꝙ ſint cõdiuiſe. maior ꝓpoſitio pȝ. q2 illud qd̓ includit aliq̄ ſic ꝙ eſſentialiṫ dicitur d̓ q̄= libet eoꝝ: nõ põt cõdiuidi ꝯ illa niſi ſicut cõdiuidi tur rõ inferioris a rõne ſupioris vt pȝ de aiali reſ= pectu oĩuȝ de q̄b⁹ dr̃ eſſentialr̃ in p̄mo mõ dicẽdi p ſe et in oĩb⁹ cõſimilib⁹. minor manifeſta ē. q2 oĩe reale poſitiuũ et ƀm oẽm realeȝ rõneȝ iclu= diṫ in ente ƀm cõmunẽ rõnẽ entis et recipit eius p̄dicationẽ in p̄mo mõ dicẽdi p ſe. ¶ 3° arguit ſic. rõ boni ꝑ quã differt ab ente aut ē ſola rõ entita= tis in cõmuni: aut p̄ter illã includit rõnẽ aliquaȝ. ſi ſit ſola rõ entitatis: tũc rõ entis et rõ boni nõ dif ferũt qd̓ ē ꝯ tertiã ſuppoſitionẽ. ſi includat aliquã aliã: aut d̓ illa alia p̄dicaƚ rõ entis aut nõ. ſi nõ: ƀ illa ē nõ ens et ita nõ ē aliq̄d poſitiuũ qd̓ eſt ꝯ ſe= cundã ſuppoſitionẽ. ſi aũt d̓ illa alia p̄diceƚ rõ entis aut p̄dicaƚ de illa cõuertibilr̃ aut nõ cõuertibiliṫ. ſi cõuertibiliṫ ita ꝙ ſit veꝝ dicere ꝙ ois rõ entis ē illa rõ et ois illa rõ ē rõ entis: ſequiṫ ꝙ ſint penit⁹ eadẽ rõ. q2 ꝓpoſitio affirmatiua nõ verificaƚ niſi ex idẽtitate p̄dicati cũ ſubo. ſi aũt nõ cõuertibilr̃ ſequiṫ ꝙ rõ boni ſit in min⁹ q̄ rõ entis. et ita non cõuertiṫ eẽntialr̃ cũ ea. ¶ 4° arguit ſic. nã idẽ di= cit patere inducẽdo vlr̃ in oĩb⁹ q̄ eẽntialiṫ predi= canƚ d̓ plurib⁹ et in q̄d ſiue ſit ſp̄es ſiue gen⁹ iſimũ ſiue gen⁹ ſubalternũ ſiue gen⁹ gñaliſſimũ. q2 nũq̄ plura p̄dicãtur cõuertibilr̃ ⁊ in q̄d d̓ eodẽ niſi ſint noĩa ſinonyma. vbi grã de oĩb⁹ hominib⁹ nulluȝ nomẽ p̄dicaƚ in q̄d niſi nomẽ hoĩs vl̓ qd̓ ē cũ eo ſi= nonymũ. nec d̓ oĩb⁹ ſpecieb⁹ aialis niſi aial vl̓ no mẽ cũ eo ſinonymũ et ſic d̓ oĩb⁹ generib⁹ vſq̄ ad ſbaȝ iclusiue: alioquin vnũ q̄d hr̃et plures rõnes q̄dditatiuas qd̓ ē ĩpoſſibile. cũ ergo rõ entis dica tur de oĩb⁹ poſitiuis in q̄d: ĩpoſſibile ē ꝙ aliq̄ alia rõ dicaƚ d̓ eis in q̄d niſi ſit alia ſolũ ƀȝ nomẽ. cuȝ ƀ rõ boni ſit alia a rõne entis: ĩpoſſibile ē ꝙ cõuertaƚ cũ ea eſſentialiṫ et q̄dditatiue. et ſic pȝ vt dicit ꝙ bonũ nõ põt cõuerti eẽntialiṫ cũ ente. et idẽ dico de q̄cũq̄ alio poſitiuo vel p̄uatiuo. q2 ſi ſit poſiti= uũ: neceſſe ē ꝙ ſit in min⁹ eẽntialiṫ quãuis poſſit cõuerti cõcretiue. ſi vero ſit p̄uatiuũ vt eſt vnuȝ nõ põt cõuerti eẽntialiṫ. q2 nulla p̄uatio eſt d̓ eẽn tia poſitiui quãuis poſſit ſeq̄ ad eum. ſicut ad eſſe hominẽ ſequiṫ neceſſario nõ eſſe aſinũ. hec ille.

Quantum ad ar ticulũ tertiũ p̄mo notãdũ ē. put S. T. docet d̓ ve. q. p^a. ar. p°. i. c. ꝙ enti in tota ſua cõmunitate ac cepto nõ põt aliq̄d addi extrane um neq̄ ꝑ modũ q̄ drĩa additur generi neq̄ ꝑ mo= dũ q̄ accñs addiṫ ſubo. q2 q̄libet nã eſſentialiter eſt ens. et ex hoc ꝓbat ph̓s. 3°. metha^c ꝙ ens nõ põt eẽ gen⁹. ƀ dñr aliq̄ addere ſupra ens inq̄ntũ exprimũt modũ ipſi⁹ entis q̄ nomine entis nõ ex primiṫ. qd̓ dupl̓r cõtigit. Uno mõ vt mod⁹ exp̄ſ= ſus ſit aliq̄s ſpecialis modus entis: et iſto mõ ſba et cetera p̄dicamẽta addũt ad ens. ſba eni nõ ad dit ſupra ens aliquã nãm: ſȝ noĩe ſubſtãtie expri= miṫ ſpecialis mod⁹ eẽndi. ſ. eẽ p ſe q̄ noĩe entis nõ exprimiṫ et ita ē in alijs generib⁹ p̄dicamentoꝝ. et ꝑ huiuſcemodi additionẽ cõtrahiṫ ens ad cer= tũ gen⁹. Alio mõ id qd̓ addiṫ ad ens ē mod⁹ ex= preſſus gñaliṫ ꝯns oĩe ens: et iſto modo verum vnũ bonũ ⁊ alia trãſcẽdẽtia addũt ad ens. nõ. n. addũt aliquã nãm vl̓ rẽ ſȝ nomine cuiuſlibȝ hoꝝ trãſcendentiũ deſignaƚ aliq̄s mod⁹ vel aliq̄ rõ q̄ nomine entis non deſignaƚ. vt exẽpli grã. vnum trãſcendẽs ſignificat nãm entis cũ ſpeciali modo indiuiſionis. ē eni vnũ ens indiuiſuȝ. ſiľr et bonũ trãſcendẽs nõ aliud ſignificat q̄ ens ſub mõ rela tiuo appetibil̓. eſt eni bonũ ens appetibile. huiuſ= cemodi aũt modi nõ addũt ad ens aliq̄d reale ƀ rõnis. q̄cq̄d eni reale ĩportaƚ ꝑ vnũ: bonũ: et alia trãſcẽdẽtia: includiṫ in ente. ƀ noĩe boni et vnius ĩportaƚ aliq̄s cõcept⁹ entis q̄ noĩe entis nõ exp̄= miṫ ſicut cõcept⁹ appetibilis ꝑ nomẽ boni ⁊ cõcep tus idiuiſiõis ꝑ nomẽ vnius. et ĩõ ꝑ huiuſcemodi trãſcẽdẽtiũ additionẽ nõ cõtrahiṫ ens ad certuȝ vl̓ ſpeciale gen⁹ queadmodũ ꝑ additionẽ cuiuſli bet p̄dicamẽtoꝝ. oẽ eni ens eſt vnũ et ē bonũ ⁊ ē verũ et cetera. ¶ Ex q̄b⁹ inferim⁹ ad ꝓpoſitum

noſtre q̄ſtionis ꝙ bonū trāſcendēs ſignificat realiter aliq̄d abſolutū.ſ.ens vel naturā entis cū mō relatiuo.ē eni bonū ens appetibile.appetibile aūt inq̄ʒᵐ hmōi: relationē quādā iportat ad appetitū ſicut ſcibile ad itellectū.vñ bonū et appetibile:relatiuū ē ẜm dici nō ẜm eē. queadmoduʒ ſcibile et ſcientia et queadmodū relatio ſcibilis ad intellectū vel ad ei⁹ ſciētiā nō eſt realis ẜ rōnis ꝓut pħs docet.5° metha⁰:ita et relatio boni ſeu appetibil' ad appetituʒ ē relatio rōnis nō realis. vtrūqʒ eni et ſcibile ⁊ appetibile hēt rōneʒ mēſure. intellect⁹ aūt et appetit⁹ hñt rōneʒ mēſurati. et ſicut nomē vni⁹ qđ cū ente cōuertiť nō ſignificat pncipaliter idiuiſionē licet illā addat ad ens ẜ ſignificat ens indiuiſuʒ ꝓpť qđ vnū dr̄ aliq̄d ponere in diuinis: ita et bonū quāuis relationē quādam iportet ad appetituʒ: nō tamē de pncipali ſignificato relationē dicit ſed rē abſolutā.ſ. ens pfectū vt dictū eſt.

¶ **Secundo** Notādū ē ꝓut accipitur ex dictis. S. T. pᵃ pte.q.6ᵃ.ar.3° ꝙ bonū dr̄ aliq̄d ẜʒ ꝙ eſt pfectuʒ. pfectio aūt reꝝ ē triplex.vna q̄dē ẜʒ ꝙ res per formā ſbaleʒ in ſuo eē cōſtituiť.alia vero ꝓut ei xt⁹ et aliq̄ accidētia ſupaddūtur ad pfectā opationē neceſſaria.tertia vero pfectio rei ē ẜm ꝙ finē ſuū attigit vel ad ꝓpū finē ordinať.ẜm pmā pfectionē res dr̄ bona p hoc ꝙ ē ens ſimplr̄ in actu. per quē modū Aug⁹ dicit in pmo ꝺ doctrina xpiana ꝙ inq̄ʒᵐ ſum⁹:boni ſum⁹. et ſic bonū cōuertiť cuʒ ente nō ſolū ẜʒ ſuppoſita q̄ʒ.ſ.oīe ens ē bonuʒ et oīe bonū eſt ens ſʒ etiā realr̄ et eſſentialr̄. eſt.n. eſſentiale enti in actu inq̄ʒᵐ hmōi ꝙ ſit bonū.i.pfectū p ſuā formā ſbaleʒ.et econuerſo bono.i.pfecto p formā ſbaleʒ:eēntiale ē ꝙ ſit ens actu.⁊ iteꝝ nichil reale includit ens in actu ſimplr̄ qđ nō icludat bonū dictū ẜʒ pmā pfectionē neqʒ ecōuerſo. bonū vero a ſecūda et tertia pfectione dictū conuertiť cū ente ẜʒ ſuppoſita pāſe non tñ eſſentialiť et realiť.nō.n.ē eſſentiale enti in actu ſimplr̄ ꝙ ſit bonū.i.pfectū ſecūdo et tertio mō pfectiōis imo magis ē ſibi accidētale cū xt⁹ ⁊ opatio ⁊ ordo ad finē ẜm q̄ attēdiť bonū ſic dictū: ſint enti in actu p formā ſbalē accidētalia.vñ ſecūdo et tertio mō pfectionis:ens dr̄ bonū p informationē ac denomiatiue. ¶ Iuxta qđ aduertēdū ē ꝓut.S.T.notat.pᵃ.p.q.5ᵃ ar.p° ꝙ nō eodē modo dr̄ aliq̄d ens ſimplr̄ ⁊ bonū ſimplr̄. nā ens ſimplr̄ dr̄ vnūquodqʒ p ſuū eē ſbale. pact⁹ aūt ſupadditos dr̄ aliq̄d eſſe ẜm q̄d.hō eni p eē ſbale qđ hēt a forma ſbali dr̄ eē ſimplr̄.p eē vero qđ a iuſticia vel fortitudine aut ab albedine hēt:dr̄ eē ẜm q̄d. bonū auteʒ q̄ʒ dicit rōnē pfecti et appetibilis: dicit rōneʒ vltimi.⁊ ideo id quod ē vltimo pfectū:ē ſimplr̄ bonū. qđ āt nō hēt vltimā pfectionē quā hr̄e debʒ licet aliquā hēat inq̄ʒᵐ eſt ens actu: nō dr̄ pfectū neqʒ bonū ſimplr̄ ſʒ ẜʒ q̄d.itaqʒ ẜʒ pmū eē ſbale:dr̄ aliq̄d ens ſimplr̄ et bonū ẜʒ q̄d. ẜʒ vero vltimū actū dr̄ aliq̄d ens ẜʒ q̄d ⁊ bonū ſimplr̄. Et ex hac dr̄ia cōſeq̄ť alia.q̄ʒ bonū ſimplr̄ ẜʒ formale ſignificatū cōtrahit ens trāſcēdēs et pdicať ꝺ ente denominatiue ac p informationē.nō eni fundať in eē ſimpliciť et trāſcēdēti: ſed in eſſe determinati generi et ſpeciei.ſ. virtutis aut qualitatis vel alicui⁹ accidentis rei ſuperadditi.

QUantuʒ ad articulū quartū rñdēdū ē obiectionib⁹ in cōtrariū. ¶ Et q̄dē ad pmū Durādi ꝯ pmā concluſionē dr̄ ꝙ minor ē falſa.nā cōueniēs qđ idē eſt qđ bonū:rē abſolutā dicit ꝺ pncipali ſignificato ſicut et bonū quāuis importet quādā relationē.vñ eſt relatiuū ẜʒ dici nō ẜʒ eē. ¶ Ad.2ᵐ dr̄ ꝙ argumētū ꝓcedit ex falſo ſuppoſito.ſ. ꝙ cōuenientia ſit relatio fundata ſup rem abſolutā boni.hoc aūt falſū eſt.imo cōueniētia dicit pncipalr̄ rē abſolutā ſicut et bonitas cū reſpectu tñ appetibilis.vñ malū nō dicit formalr̄ puationē fundamēti cōuenientie ſʒ ipſi⁹ rei q̄ eſt bōitas et cōueniētia. ¶ Ad 3ᵐ dr̄ ꝙ argumētū ꝓcedit de oppoſitis abſolutis q̄ nō iportāt ſimul relationē vel reſpectū: nō ꝺ illis q̄ reſpectū dicūt vel relationē ex cōſequēti. vñ et oppoſita abſoluta q̄ arguēs itroducit:pñt cōuenire eidē ſubō ſi ꝯſidereť reſpectu diuerſoꝝ. ſicut idē lignū mediocriť albū in cōparatione ad niuē pōt dici nigrū:et in cōparatione ad ethiopē dici pōt albū.bonū aūt et malū cū pncipali ſignificato abſoluto iportāt reſpectū ad appetituʒ. ¶ Ad 4ᵐ.dr̄ pmo ꝙ argumᵐ ꝓcedit ꝯ magrm̄ Herueuʒ cui⁹ ē illud dictū:nō ꝯ.S.Doc. Dr̄ ſcđo ꝙ etiam ꝯ Herueū nō concludit.nā vt ipemet rñdet.3°.q̄lʒ .q.2ᵃ.bonitas et cōueniētia dr̄r eē alicui⁹ ſic ſubi nō ſic correlatiui.et iō nō oʒ ꝙ ſint pncipaliť ⁊ formaliť correlatiua.humanitas eni alicui⁹ dr̄ eē et albedo albi:nō tñ iō humanitas et albedo ſunt ꝺ pdicamēto relationis.ꝓpūʒ eni relatiui ē dici ad alteꝝ nō dici vel eē alteri⁹ ſicut ſubi:nā hoc cōmune eſt oī accidēti. ¶ Ad argumēta ꝯ ſcđaʒ ꝑtem ꝑme cōcluſionis. Ad pmū negať añs. et ad ei⁹ probationē cōcediť ꝯña ꝙ.ſ. volūtas creata nō pōt tēdere in malū aut pctm̄ ſub rōne mali ⁊ pcti ſub q̄ neqʒ diuina volūtas tēdere pōt. et ad id qđ arguēs iducit ꝺ odio dei: dicim⁹ ꝙ ſtante illo caſu: volūtas nō pōt illud velle neqʒ ſub rōne boni.q̄ʒ

per caſū nō ſibi oſtēdif ab itellectu ſub rōne boni. et nichil pōt eē volitū niſi pcognitū. neq3 pōt illō velle ſub rōne mali q2 voluntas naturalr refugit malū. ¶ Ad articulū aūt pariſieſe3 rñdef ſicut rñſū fuit ſupra. diſ. 2ª. q. pª. ad. 8m Gregorij ꝯ pmā ꝯcluſionē. pmo ꝙ articuli pariſieſes nō obligant oēs xpi fideles niſi qten9 ſacre ſcripture aut determinationi eccleſie initunf. ꝓpt qd ꝯſueuerūt anglici ioco dicere ꝙ articuli pariſieſes mare non traſeūt. ſignificātes ꝙ extra pariſienſem dioceſim robur nō hñt. Scdo q2 vt Egidi9 d roma et multi alij dicūt: plures illoꝝ articuloꝝ facti ſūt ad reqſitionē quoꝝdā capitoſoꝝ nō couocatis oibus doctorib9. Tertio q2 p dñ3 Stephanū epiſcopū pariſieſem reuocata ē ſentētia excommunicationis ꝯtra tenētes oppoſitū articuloꝝ lata inqm dicti articuli doctrinā. S. Doc. tāgūt. et fuit facta reuocatio āno dñi. 1324. ¶ Ad. 2m df ad minorē falſum eē ꝙ ꝓpa et formalis rō boni ꝯſiſtat in denominatione ei9 a pō volitiua vel ab actu ei9. nō. n. hoc qd eſt denominari appetibile eſt ꝓpa et formalis rō boni: ſ3 eē appetibile. i. eē rē q vere et realiter et ex natura ſua ē appetibilis. hoc aūt pcedit actū potētie volitiue et ei9 denominatione3. vñ argumētū pcedit ſophiſtice vel ex malo itellectu nr̃e ꝯcluſionis. ¶ Ad argumēta Durādi ꝯ ſcda3 ꝯcluſionē. Ad pmū df ꝙ differre rōne reali dupl'r pōt itelligi. vno mō. i. differre rōne q hēt in re ipa fundamētū licet nō differens. et in hoc intellectu maior ē falſa. qm ens et res rōne differūt. q rō fūdamētū hēt in re vt. S. T. deducit d ve. q. pª. ar. p°. et tñ eſſentialr couertunf vt ipe arguēs concedit in ſua ꝯfirmatione. alio mō pōt itelligi differre rōne reali. i. differre rōne q hēt ꝓ fundamento differētiā realē a pte rei. et in hoc itellectu quē arguēs videf tenere minor ē falſa in eo ꝙ dicit bonū differre ab ente rōne reali quā nō format intellect9 ſol9 imo differūt rōne quā ſolus itellect9 format: ac p hoc nō reali hñte tñ fundamētū in re nō rei dñiam aut diuerſitatē: ſ3 rei identitatē. pōt eni intellect9 d eadē re diuerſos formare ꝯcept9 et rōnes. ſicut de eadē re ſimpliciſſima q ē diuina eſſentia apprehēdit intellect9 nr̃ diuerſas rōnes attributoꝝ. et d hoc alias in pmo li°. diſ. 2ª. lati9 deductū fuit. loqmur autē hic d bono fm ꝙ dicit id qd eſt pfectū pma pfectione q eſt p formā ſbalē de q dictū ē ſupra in ſcdo notabili. neq3 ē neceſſariū vt arguēs ꝓtēdit ꝙ illa q couertūtur eſſentialit: pdicenf d ſe inuicē couertibilit in abſtracto ſ3 ſufficit ꝙ nichil eſſentiale reale vnu3 includat qd alteꝝ nō includat. ¶ Ad. 2m p3 rñſio ex pcedēte ſolutione. nā falſū eſt ꝙ bonū trāſcendēs qd ē pfectū pma pfectione in notabili poſita differt rōne reali ab ente intelligēdo rōnem realē in ſecundo ſenſu ibi poſito quē arguēs ꝓtēdit. ſi aūt rō realis capiaf fm pmum intellectū: maior ꝓpoſitio ē falſa. ſtat. n. bene ꝙ ab eo quod includit omne poſitiuū realif differat reale poſitiuū rōne: cum idem omnino re poſſit differre a ſe ipſo rōne ſicut phs dicit de Socrate in domo et i foro. Et ad ꝓbationem maioris df ꝙ habet veritatē de ꝯdiuiſione fm aliqd reale quā nō ponim9 inter ens ⁊ bonū. ſed nō habet veritatē d ꝯdiuiſione fm apprehenſionē rōnis qliter ꝯdiuidif bonū trāſcēdēs ipſi enti. q2 alia rō exprimif nomine entis et alia nomine boni vt ſupra dictum eſt. ¶ Ad. 3m df ꝙ rō boni p quā differt ab ente: nō eſt ſola rō entitatis quā nomē entis exprimit: ſed preter illā includit rōnem aliquā. ſ. appetibilis. et cū arguens qrit an de iſta alia pdicef rō entis: dicim9 ꝙ ſic et ꝙ pdicatur de illa couertibiliter: quāuis nomine entis non exprimaf rō boni neq3 ecōuerſo. et tamē nō ideo eſt verū dicere ꝙ ois rō entis eſt illa rō boni. nā ſic arguēdo cōmittitur fallacia figure dictionis arguēdo a ſuppoſitione ſimplici ad pſonale3. cū eni dicif rō entis eſt rō appetibilis: rō tenef ꝓ rōne in cōmuni et ſupponit ſimpliciter. cū aūt df omnis rō: rō ſupponit diſtributiue ex vi ſigni vlis. ¶ Ad. 4m dicif ꝙ aſſumptū ē falſum ſi plura nomina q predicanf de eodē: pdicenf de eo fm diſtinctas rōnes vel diſtincto modo expſſas. plura eni nomina attributoꝝ in deo vnā rē ſimpliciſſimā ſignificāt. et tamē q2 illā ſignificāt ſub multis et diuerſis rōnibus: non ſunt nomina ſinonyma. Et de hoc. S. T. pª. p. q. 13ª. ar. 4°. Et de pō dei. q. 7ª. ar. 6°. Neq3 eſt incōueniēs vt arguens putat ꝙ vnū qd habeat plures ~~actiones~~ ſup ei9 qdditate. fallif aūt arguēs in pmiſſis argumētatiōibus putās ꝙ ens ⁊ bonū differāt fm aliqd reale. et vt videf cauſa deceptionis ſue fuit q2 ꝯſiderauit bonū fm ꝙ habet rōnem vltimi fm quā contrahit ens ad ſpecialē naturā vel ad ſpecialē ⁊ determiatū modū entis, ꝓut dictū fuit ſupra in ſecūdo notabili. nō ꝯſiderans rōnem boni fm ꝙ eſt trāſcēdens dictū a pfectione pma q eſt fm formā ſbalem. ¶ Ad argumentū ante oppoſitū reſponſum eſt ad primū ꝯtra pmam ꝯcluſionē. Et in hoc articulus terminatur.

¶ Diſ. xxx. iiij. qſtio. ij.

Terū circa tricesimā quartam diſtictionē q̄rit̄ vtruʒ malū ſit aliqua natura poſitiua. Et arguit̄ ꝙ ſic. omne qđ agit in alteꝝ eſt quedā natura poſitiua. ſʒ malū in q̄ꝫm malūʒ agit. igitur et c̄. ꝓbatio minoris. qꝛ omne qđ alteꝝ coꝛrūpit effectiue agit. ſed ex hoc dicit̄ aliquid alteriꝰ malum qꝛ coꝛrūpit ipſum. igit̄ malū inq̄ꝫm malū agit ¶ In oppoſitū arguit̄. qꝛ beatꝰ Dioniſiꝰ. 4°. ca° de di. no. dicit ꝙ malū neqꝫ eſt exiſtēs neqꝫ in exiſtētibus. oīs aūt natura poſitiua vel eſt exiſtēs ꝑ ſe vel exiſtens in alio. igitur et c̄. ¶ In hac q̄ſtione erunt quattuoꝛ articuli vt ſupꝛa.

Uantuʒ ad primū articulū ſit ꝑma concluſio ꝙ malū ꝑ ſe et foꝛmaliter ſumptuʒ nō eſt aliq̄ natura poſitiua. Hāc ꝯcluſionē tenet. S. T. in hac diſ. q. pª. ar. 2°. Et. pª. ꝑ. q. 48ª. arti. p°. Et in. q. de malo. q. pª. ar. p°. ¶ Secūda cōcluſio eſt ꝙ malū ꝑ ſe et foꝛmalit̄ ſumptū nō hēt cauſaʒ ꝑ ſe: habet tamen cauſam ꝑ accidēs que eſt aliquod bonuʒ. Hāc cōcluſionē tenet. S. Tho. in hac diſti. ar. 3°. Et ꝑma ꝑte. q. 49ª. arti. p°. Itē in. q. de malo. q. pª. arti. 3°. ¶ Tertia cōcluſio eſt ꝙ malum inq̄ꝫm huiuſmodi diminuit bonū nature ſed nō pōt illđ totaliter coꝛrumpere. Hāc concluſionē tenet. S. Tho. in hac diſtin. ar. 5°. Et prima ꝑte. q. 48ª. arti. 4°. Itē ꝑma. 2e. q. 85ª. articul' ꝑmo et. 2°. Et in. q. de malo. q. 2ª. articulis. 11°. et. 12°.

Uantum ad articulū ſecundū arguēdū eſt contra ꝑdicta. Et quidē cōtra ꝑmaʒ cōcluſionē arguūt ſic q̄dam ꝓbātes ꝙ nō ſolū malum concretiue ſumptū. ſ. ſubiectū mali vel cōpoſituʒ ex ſubiecto et malicia: imo ꝙ ipſa malicia ſit aliquid poſitiuū Et arguunt pꝛimo ſic. nam mala ſunt in bonis. ſed illud quod eſt pure nichil: non dicitur eſſe in aliquo bono. igitur malū non eſt pure nichil. minoꝛ pꝛobatur. qꝛ ꝑ Auguſtinuʒ in enchi. capitulo 16° mala ſine bonis et niſi in bonis eſſe non poſſunt. ¶ 2°. quia Anſelmus de cōceptu virginali capitulo 5° dicit ꝙ quāuis maluʒ quod ē iniuſticia ſemꝑ ſit nichil: incomoditas tamē que maluʒ eſt vnde incomoda dicunt̄ mala: aliquando nichil eſt vt cecitas et ſurditas. aliquando videtur eſſe aliquid vt triſticia et doloꝛ. ergo aliqđ malū eſt entitas. nec tñ poteſt dici ꝙ doloꝛ et triſticia ſint mala tātūmodo denominatiue vt videlicet ex hoc pꝛeciſe dicant̄ mala quia ꝑuant eum in q̊ ſunt aliquo bono ſibi debito. qm̄ vbi nulla oīno boni abſentia ſequeret̄ ex ipis: adhuc ipſamet ex ſeipſis eſſent quedā mala habentis et ipſe per illa malū eſſet. qm̄ doleret et triſtaret̄. Confirmatur. quia pena inq̄ꝫm pena: eſt quoddā maluʒ. vñ malum diuidit̄ in malum culpe et in malū pene. triſticia autem ſꝫm ſe eſt pena et ſimiliter doloꝛ. igitur vtrūqꝫ ſꝫm ſe eſt quoddā maluʒ. ¶ 3° ſi triſticia nō eſſet ſꝫm ſe malū ſed pꝛeciſe quia aliquo bono ꝑuat triſtē: ſequeret̄ ꝙ ſi quis ꝑuaretur illo bono nec tamē hr̄et triſticiā ſicut poſſibile eſt ſaltem per diuinā potentiā: tantū malū ille pateret̄ et tā male ſibi erit quantum eſſet ſi cū hoc ꝙ priuaret̄ illo bono: etiā actualit̄ magnā haberet triſticiā quod videt̄ abſurdū cōcedere. ¶ 4°. qꝛ ſꝫ hoc oīs pena eſſet pena dāni et nulla eſſet pena ſenſus. qđ eſt contra cōmunē diuiſionē doctoꝝ. ¶ 5°. qꝛ ſi maluʒ ſꝫm ſe non eſſet niſi pura ꝑuatio boni debiti: q̄libet talis ꝑuatio eſſet quoddā malum. patet ꝯñā. ſed ꝯñs eſt falſum. ꝑmo qꝛ in rebꝰ creatis a deo quādo pꝛimo create ſunt: nullū fuit malū. vñ ſꝫm Auguſtinū in enchi. capitulo. 2°. ſingula erāt bona: ſimul vero vniuerſa erant valde bona. et tamē multe fuerūt tūc ꝑuationes i rebus creatis. vnde tenebꝛe erāt ſuper faciē abyſſi. terra etiāʒ erat inanis et vacua ſeu incompoſita et inoꝛdinata. que vtiqꝫ denominatiōes ꝑuationū ſunt. Preterea ſi deꝰ anteq̄ꝫ adā peccaſſʒ: āni chilaſſʒ v̓tutes et alias ꝑfectiōes eiꝰ accidētales cōſeruata ſb̄a eiꝰ ſicut bene potuiſſʒ d̓ ſua pō abſoluta: vtiqꝫ adā caruiſſʒ aliq̊ bono ſibi debito. ⁊ tñ nullū fuiſſʒ in eo malū. qđ ꝓbat̄. nā ſꝫm Augm̄ in geñ. ad lr̄am in ꝑfecto circa ꝑnm ōme qđ malū dr̄ aut pctm̄ ē aut pena peccati. in eo aūt non fuiſſet pctm̄. pʒ et ꝑ ꝯñs nec pena peccati. ¶ 6°. quia ſi crearet̄ angelꝰ in ſolis naturalibꝰ bonis nō habētibꝰ incōpoſſibilitatē ad actū peccati et iſte poſtmodū peccaret: ipſe fieret malꝰ ꝑ peccatū vt certū eſt. et tñ non priuaret̄ aliquo bono ſibi debito pluſq̄ꝫ ante. ſimilit̄ ſi vnꝰ hō exñs in peccato moꝛtali de nouo iteꝝ peccet: fit vtiqꝫ peioꝛ q̄ꝫ eſſʒ pꝰ. et tñ nullo bono ꝑuat̄ pluſq̄ꝫ ante. qꝛ ante ꝑuatꝰ erat omni eo cui pctm̄ eſt incōpoſſibile. igit̄ non

omne malū eſt ṗuatio boni debiti. ¶ 7° arguitur
ꝙ malum nō ſit priuatio in ſubō exiſtens ſʒ pura
negatio nō requirēs ſubm̄. qm̄ totalis negatio eſ
ſendi alicuius ſubſtātie q̄lis eſſet negatio angeli
michaelis ſi ānichilaret̄: non eſſʒ in aliq̄ entitate.
et tñ ipſa eſſet mala imo quoddā malū magnuʒ.
igitur nō omne maluʒ eſt ṗuatio in entitate aliq̄
exiſtēs. pʒ ꝯña. nā idē eſt iudiciū de totali nega=
tione eſſēdi alicuiꝰ ſubſtātie creabilis anteꝗ cree
tur: qđ eſſet đ negatione totali alicuiꝰ ānichilati.
ſunt aūt de facto multa creabilia q̄ ſimpliciter ni
chil ſunt. Antecedēs quo ad ſcđaʒ ꝑtem ꝓbat̄. qꝛ
negatio maioꝛis boni ē maiꝰ malū. ſbā aūt ange=
li ē minꝰ bonū ꝗ aliq̄ ſua ꝑfectio accñtalis. igitur
eiꝰ negatio ē maiꝰ malū. Preterea ṗuari aliq̄ bo
no ē malū. et ṗuari illo et q̇dā alio bono ē peiꝰ. ſi
cut peius ē homini ṗuari iuſticia ⁊ ſapiētia ſimul
ꝗ priuari ſapiētia tm̄. et ſimilit̄ peiꝰ eſt ṗuari ma=
nibꝰ et pedibꝰ ꝗ ṗuari pedibꝰ tm̄. igit̄ ṗuari ſimul
omnibꝰ bonis: eſt multo peiꝰ imo vt videt̄ peſſi=
mū ſeu ſumum malū. Preterea ſimplicit̄ non eē
eſt magis fugiēdū ꝗ carere certo bono accidēta=
li ſibi debito. igit̄ eſt maiꝰ malū. añs notū eſt. ꝯña
ꝓbat̄. qꝛ ſicut nichil ē appetēdū niſi bonuʒ: ſic ni=
chil eſt fugiēdū niſi malū. Preterea cuiuſlibʒ bo=
ni poſitio eſt bona. igitur cuiuſlibet boni remotio
eſt mala. vel ſic. quelibet entitas eſt bona. igitur
cuiuſlibet entitatis remotio ē mala. non autē cu=
iuſlibʒ entitatis negatio eſt ṗuatio in aliq̄ entita=
te exñs ſicut pʒ de negatione ſubſtantie. igit̄ et c̄.

¶ Cōtra ſecūdā cōcluſionē arguit Scotꝰ ꝓbādo
ꝙ nō ſufficit dicere ꝙ bonuʒ eſt cā mali ꝑ accidēs
vt eſt bonū defectibile. Primo qꝛ aut illa defecti
bilitas in volūtate ē cauſa peccati ꝑ ſe aut ꝑ acci=
dens. ſi ꝑ accidēs: ergo fruſtra ponit̄. ſi ꝑ ſe: et de=
fectibilitas ē a deo in volūtate vt a ꝑ ſe efficiente.
et q̇cq̇d eſt ꝑ ſe in creato vt creatū eſt: eſt ꝑ ſe a cā
eiꝰ. et qđ eſt cā cauſe: eſt cā cauſati. igit̄ peccatum
erit a deo. aſſumptū ꝓbat̄. licet .n. defectibilitas
ſequat̄ naturā q̄ eſt ex nichilo: nō tñ eſt effectiue
ex nichilo. qꝛ terminꝰ a quo: nō dat efficienter ꝓ=
ducto aliquā ꝓꝑetatē ſui. igit̄ defectibilitatē non
hēt niſi ab ipſo deo ſicut a cā efficiēte. qđ eniʒ ē cā
ſubiecti: eſt cā ꝓꝑe paſſionis ſiue ꝓꝑetatis natu=
raliter conſequentis. Si dicat̄ ꝙ voluntas q̄ eſt
defectibilis: eſt cauſa peccati ꝑ accidens propin=
quioꝛ tamen ꝗ voluntas abſolute: qꝛ ſm̄ phm̄
5°. methaᶜ caplo de cauſa. oꝛdo eſt in cauſis ꝑ ac
cidens. ꝓpinquioꝛ eſt enim policletus ꝗ album
reſpectu ſtatue. Contra hoc primo. quia volun=
tas creata videtur eſſe conuertibilis cauſa pecca
ti licet contingens. defectibilitas autem que con
uenit alicui inꝗᵐ eſt ex nichilo: non eſt ita cōuer=
tibilis. igitur magis ꝓpꝛie volūtas eſt cauſa pec=
cati ꝗ volūtas defectibilis. Cōfirmatur rō. quia
idem ſub eadē rōne eſt ſubm̄ priuationis et habi
tus. etiā in cauſa libera que poteſt in oppoſita idē
ſub eadē rōne eſt cauſa oppoſitoꝛū: licet vniꝰ ꝑ ſe
et alterius cōtingenter et ꝑ accidēs vel amboꝛū
contingent̄. ſed voluntas vt voluntas: eſt ꝓpꝛiū
ſubiectū et cauſa ꝓpꝛia bone voluntatis. igit̄ et
male. Confirmat̄ ſic rō. quia ſi volūtas inꝗᵐ de=
fectibilis peccat et inꝗᵐ defectibilis non poteſt
bene velle ita ꝙ defectibilitas ſit per ſe rō vel ꝓ=
xima rō peccandi per ſe vel per accidens: ſequit̄
ꝙ inꝗᵐ eſt defectibilis non pōt bene velle. et ita
ſi peccat: nō peccat. qꝛ nemo peccat in eo qđ vi=
tare non pōt.

¶ 2°. ṗncipalit̄ arguit qꝛ defectus
actualis nō pōt poni cā ꝑ accñs. qꝛ tūc ante ṗmū
defectū volūtatis eēt defectꝰ. igit̄ tm̄ potētialis.
ſed nō alteriꝰ rōnis ab illo q̄ inheret actualit̄. qꝛ
ille defectꝰ potētialis nō eſt cā ꝓxima ꝑ accidens
reſpectu actualis defectꝰ alterius rōnis. igit̄ erit
idē defectꝰ vel potētialis rō ſue cauſe potētial' ꝑ
accidēs. Forte dicet̄ ꝙ nō eſt defectꝰ potētialis ſʒ
potētialitas ad deficiēdū ⁊ iſta nō ſunt eadē. nec
eſt idē albedo in potētia et potētialitas in ſupfi=
cie ad albedinē. Cōtra. aut iſta potētialitas i vo=
luntate eſt actiua vel paſſiua. nō paſſiua: qꝛ volū
tas inꝗᵐ paſſiua nō cōparat̄ ad malū vt cauſa ſʒ
vt ſubiectū. ſi ſit potentialitas actiua: illa nō erit
niſi libertas eiꝰ creata. igit̄ reddit ꝓpoſitū. ſ. ꝙ ta
lis libertas volūtatis ꝓꝑe ſit cā ꝑ accidēs pecca=
ti. ſed tm̄ valet dicere volūtatē illam eſſe cauſaʒ
ꝓximā ꝑ accidēs peccati ſicut dicere libertatem
eiꝰ eſſe ꝓximā rōnem cauſe ꝑ accidēs peccati. et
ſic patet ꝙ non pōt poni voluntas cauſa ꝑ accñs
peccati accidētalitate ſe tenēte ex parte cauſe. ſ.
inꝗᵐ eſt defectiua. Si dicat̄ ꝙ eſt cauſa ꝑ accidēs
accidentalitate ſe tenente ex ꝑte effectꝰ arguitur
ſic. qꝛ tunc peccatū videtur eſſe caſuale. ſed nul=
lū caſuale eſt peccatū. igit̄ et c̄.

¶ 2° ſi tātūmodo
per accidēs volūtas vult peccatū qꝛ ꝑciſe vult il=
lud poſitiuū ad qđ ſequit̄ illa defoꝛmitas. igit̄ nō
magis peccat volūtas creata ꝗ diuina. Si dicat̄
ꝙ peccatū nō habet cauſam efficientē ſed deficiē
tem et ſic habet voluntatem pro cauſa deficiēte.
Contra. quia tunc ſequitur ꝙ deus ita erit cauſa
peccati ſicut voluntas creata. hoc enim deficere
eſt non efficere. ſicut dicit phs. 5° methaphiſice ⁊
2°. phiſicoꝛum ꝙ queādmoduʒ preſentia naute
eſt cauſa ſalutis nauis: ſic eius abſentia eſt cau=
ſa perditionis eius: et vtrūꝗ eſt in eodē genere
cauſe. ita igit̄ nō efficere rectitudinē que deberet

efficí et cauſare effectiue vel defectiue defectũ vel
peccatũ.ſed hoc ita cõuenit deo ſicut voluntati
create.qδ ꝓbatur dupliciť.ṗmo qꝛ de⁹ nõ neceſ=
ſario dat rectitudinẽ actui.qꝛ nichil aliud a ſe ne=
ceſſario cauſat.igitur põt nõ dare. et ita põt eſſe
cauſa defectiua peccati.i. nõ efficiẽs illud poſiti=
uum qδ excluderet peccatũ.ſecũdo qꝛ ṗus natu=
ra cauſaret illã rectitudinẽ ſi illa ineſſet q̃ʒ volun
tas creata.cauſa.n.naturaliť ṗoꝛ ṗus natura cau
ſat.ergo qñ non ineſt: de⁹ ꝑ pri⁹ nõ cauſat q̃ʒ vo=
lũtas creata nõ cauſet.et ita deficit volũtas crea
ta qꝛ deus deficit.i. nõ efficit cauſãdo aliq̃d.hoc
excludit quãdã reſpõſionẽ q̃ poſſet dari ad ṗmaʒ
rõneʒ.qꝛ de⁹ nõ deficit cũ nõ cauſat niſi prius de=
mereať volũtas creata.illud eniʒ ꝓbat ꝙ prima
non creatio eſt ex ꝑte dei. Si dicatur ẜm Anſel.
de caſu diaboli ca°.3°.ꝙ licet de⁹ dederit:non tñ
angel⁹ accepit.nõ eñi qꝛ de⁹ nõ dedit:iõ angelus
nõ accepit ſed ecõtra:ita hic.Cõtra.accipio tem=
pus in q̊ voluntas peccat: et diuido illud in duo
inſtãtia nature.a.et.b.in.a.cõparať de⁹ ad volũ
tatẽ vt cauſa ṗoꝛ.in.b. cõparať volũtas ad deuʒ
vt cauſa poſterioꝛ.tũc queriť aut in.a.cauſat de⁹
rectitudinẽ: et ſic ſequiť ꝙ in.b. volũtas nõ cau=
ſat peccatũ.alioquin ſi volũtas in.b.cauſat pctm̃
oppoſitũ rectitudini:tũc rectitudo et peccatũ op=
poſitũ rectitudini ſimul eſſet i volũtate:vľ i actu
volũtatis ſimul eſſet rectitudo et ṗuatio rectitu
dinis.opoꝛtet igiť dicere ꝙ de⁹ nõ cauſat rectitu
dinẽ. et ꝑ conſequẽs ꝙ voluntas nõ cauſat in.b.
hoc eñi ṗexigit naturaliť deũ nõ cauſare in.a. re=
ctitudinẽ.igiť. ℂ3° in cauſis pꝛeciſis ſi affirmatio
eſt cauſa affirmationis:et negatio eſt cauſa nega
tionis et ecõtra.ſed deũ cauſare rectitudinẽ: eſt
ṗciſa cauſa ei⁹ quod ẽ volũtatẽ cauſare rectitudi
nem in ſuo oꝛdine cauſandi. ergo et negatio erit
cauſa negationis. maioꝛ pʒ ṗmo poſterioꝝ δ pul
monẽ hr̃e et reſpirare. ℂ3°.pꝛincipaliter arguit
Aureolus ꝙ impꝛopꝛie dictũ ſit ꝙ peccatum ſit a
volũtate ꝑ accidẽs quod ẽ a defectibilitate que ꝑ
accidẽs cõiungiť volũtati. defectibilitas enim in
nullo genere cauſe põt eſſe ꝑ ſe cauſa peccati cuʒ
ſit mera ṗuatio. ℂ4° arguit. qꝛ de⁹ põt directe
odiri a volũtate.igiť tunc volũtas intendet ꝑ ſe
auerſionem a deo. nec valet ſi dicať ꝙ nõ põt di=
recte odiri:ſed ei⁹ punitio vel iuſticia et c̃.contra.
qꝛ ſicut intellect⁹ directe intelligit ṗuationeʒ qñ
nõ intelligit directe habitũ ſʒ indirecte.igiť et vo
luntas põt directe velle ṗuationes.tenet ꝯñ.qꝛ
q̇cq̇d intellect⁹ põt intelligere:põt volũtas vel=
le.ℂ5°.poteſt argui. qꝛ volũtas põt velle malũ
ſub rõne mali puta odiũ dei.Cõfirmať.qꝛ.S.T.

ṗma ſecũde.q.46ᵃ.arti.6° dicit ꝙ odiũ reſpicit
malũ ſub rõne mali.et in hoc differt ab ira.ℂCõ
tra tertiã cõcluſionẽ arguit Scot⁹ ꝓbando ꝙ ma
lum culpe nõ diminuit bonũ nature in quo ẽ. pri
mo qꝛ cũ illud bonũ in quo eſt pctm̃ ſit finituʒ: ꝑ
ablationẽ alicui⁹ finiti ab eo aliquotiẽs poſſʒ cõ=
ſumi totaliter.et ſi dicať ꝙ illa ablatio ſit ẜm par=
tes eiuſdẽ ꝓpoꝛtionis. igiť ꝑ cõſequens ꝓceſſus
in infinitũ:cõtra.qꝛ ſecũdũ malũ põt eſſe equale
ṗmo malo in malicia vel peius eo. ergo coꝛrũpit
partem eiuſdẽ quãtitatis vel maioꝛẽ.igiť ſic pꝛo=
cedẽdo in peccatis eq̃lib⁹ vel maioꝛib⁹: ſequitur
ꝙ natura tandẽ totaliter cõſumeť. ℂ2° quia nã
intellectualis a ſolo deo eſt creabilis et ex hoc eſt
ſimpliciť incoꝛruptibilis reſpectu creature ita ꝙ
nulla creatura poſſet eam deſtruere. igiť peccãs
ꝑ actũ ſuũ non põt aliq̃d de natura ſua deſtruere
cum illud coꝛruptũ eſſʒ eiuſdẽ rõnis cũ tota natu
ra q̃ʒᵐ ad incoꝛruptionẽ.qꝛ incoꝛruptibile nõ cõ=
poniť ex coꝛruptibilib⁹. ℂ3°.qꝛ qδ repugnat foꝛ
maliter effectui: nõ δſtruit cauſam nõ neceſſariã
reſpectu illi⁹ effect⁹.ſed pctm̃ dicit foꝛmaliť defoꝛ
mitatẽ vel obliq̃tatẽ repugnanteʒ rectitudini in
actu.igiť nõ deſtruit cauſam nõ neceſſariã reſpe=
ctu hui⁹ rectitudinis. volũtas aũt nõ eſt ei⁹ cau=
ſa neceſſaria.tũ qꝛ nõ neceſſario cauſat actũ eius
ſed cõtingenter.tũ qꝛ ſi cauſat actũ nõ neceſſario
cauſat actũ rectũ et c̃.ꝓbatur maioꝛ. qꝛ cauſa cõ
tingẽs reſpectu alicui⁹:põt cauſare ꝛ nõ cauſare.
igitur ꝓpter nõ eſſe illius cauſati nõ opoꝛtet cau
ſaʒ deſtrui.pʒ ꝑ oppoſitũ in ſimili.ideo eñi pꝛeciſe
alterãs inducẽs aliquid repugnãs qualitati coꝛ=
rũpit foꝛmã ſb̃alem qꝛ ipſam neceſſario cõcomi=
tať talis q̃litas.igiť qδ ẽ ṗciſe coꝛruptiuũ cõtigẽ=
ter cõcomitãtis:nõ põt coꝛrũꝑe illud qδ ſic cõtin
genť cõcomitať. ℂ4° qꝛ peccata nõ differũt ſpẽ
q̃ ſunt ṗuationes vni⁹ boni. qꝛ ṗuatiões non hñt
diſtictionẽ ſpecificam niſi ab hitib⁹. ℂ5° arguit
Durãd⁹ magis ad ꝓpoſitũ ꝙ hilitas aie ad gr̃aʒ
nullo mõ minuať illo mõ q̊ dicit ꝓbatio cõcluſio
nis.et arguit ſic.ſicut hilitas ſubi ad actũ augeť ꝑ
itẽſionẽ alicui⁹ ſibi inherẽtis:ſic minuiť ꝑ remiſſio
nẽ eiuſdẽ.et neutrũ iſtoꝝ põt ꝓcedere in ĩfinitũ.
nihil g̊ ſubo nõ inherẽs: minuit in aliq̊ hilitatem
ſubi.et iõ poſitio obſtaculoꝝ inť ſolẽ et aerem nõ
minuit habilitatẽ aeris ad lumẽ. ꝓpť qδ non eſt
mirũ ſi eoꝝ multiplicatio nõ tollit hilitatẽ qꝛ nec
in aliq̊ minuit. vñ exẽplũ nõ eſt ad ꝓpoſitũ. ℂ6°
qꝛ duplex eſt hilitas aie ad bonũ.ſ.ṗma et remo=
ta.alia vero ꝓpinq̃.ṗma et remota nũq̃ʒ minuiť
nec totaliter tolliť.ꝓpinqua vero minuitur ꝛ tã=
dem totaliter tollitur.pꝛimum patet.quia natu=

ralis cognitio ꝓncipioꝝ iuris ⁊ correſpōdēs incli natio volūtatiſ nō tollunẗ ab homine nec minuū tur. pertinent enī ad ſindereſiꝫ que eſt inextigui= bilis. ſed rōne horuꝫ ineſt nobis ꝓma inclinatio ad bonum. igiẗ et c̄. ſecūdū ſic patet. oīne qꝺ cau ſatur ex actib⁹ noſtris et ꝑ eos tandē ꝑficitur: pōt ꝑ actus cōtrarios minui et tandē corrūpi. ex eiſ= dem enī actibus contrario modo factis: generaẗ habitus et corrūpitur vt patet ex. 2° ethi. ſed ꝓ= xima habilitas ad bonum cauſatur ex actib⁹ no= ſtris. illa enim conſiſtit in habitibus acquiſitis. ergo et c̄.

QUantum ad articulum tertiū primo notanduꝫ eſt ꝓut. S. Tho. deducit in hac diſtin. ar. 2° ꝙ malū dupliciẗ dr̄. ꝑ ſe. ſ. et per accidēs. Malū ꝑ ſe dicitur quod eſt ſm̄ ſe et formaliter malū. et hoc eſt ipſa priuatio boni. cum enim malum ꝓuatiue opponatur bono: nichil aliud eſt per ſe et forma= liter ꝙ̄ priuatio boni. vnde et malū per ſe a qui= buſdam vocatur malū in abſtracto vel abſtracti ue ſumptū. malū auteꝫ per accidēs dicitur quod ſm̄ ſe et in natura ſua bonū eſt ſed habet maliciā adiunctam: vel ſubiectiue ſicut dicim⁹ actionem malam aut hominē malum: vel effectiue quēad= modū cauſa mali diciẗ mala non q: inq̄ꝫm huiuſ= modi maliciā in ſe habeat: ſed quia maliciā in al= tero efficit. et his duobus modis per accidēs ma lum diciẗ concretiue. primo modo malum qꝺ. ſ. dicitur per ſe: non eſt aliquid poſitiuū ſed pure ꝓ uatiuum. eſt enim priuatio boni et ꝑfectionis cu= iuſdam. ſed quia priuatio eſt negatio non ſimpli citer ſed alicuius ꝑfectionis debite haberi in ſub= iecto apto nato: ideo licet malum hoc primo mo do dictū non ſit in ſe ens poſitiuum: exigit tamē pro ſubiecto ens aliquod poſitiuum. non ea rōne qua eſt formaliter negatio quia nō ens ſubiectū non requirit: ſed ex ea parte qua aptitudinē pre= ſupponit et exigit ad bonum aliquod in re in qua illud negat. ita vt cum dicitur malū formaliẗ vel priuatio eſt negatio i ſubiecto apto nato: ſenſus ſit ꝙ malū et priuatio negat bonū ſibi oppoſitū in ſubiecto qꝺ aptum natū eſt id bonū habere. Iſte ſenſus eſt de mēte. S. Tho. in hac diſti. arti. 4°. ad. 2m. Et. pa. ꝑte. q. 48a. ar. 3°. ad. 2m. Et i. q. de malo. q. pa. arti. 2°. ad. 13m. Huic ſenſui conſo nat quod Auguſtin⁹ dicit ſup gene. ad litterā ex= ponens illud verbum. et tenebre erant ſuper fa= ciem abyſſi. ait enim. reuera qui diligenter conſi= derat quid ſunt tenebre: nichil aliud inueniet ꝙ̄ lucis abſentiam. dictum eſt ergo illud ac ſi dicere tur non erat lux ſuper abyſſo. Quod aūt Dioni= ſius dicit. 4° capitulo de diuinis nominib⁹ ꝙ ma lum neqꝫ eſt exiſtens neqꝫ in exiſtentibus: debet intelligi ſicut pars aut proprietas naturalis poſi tiua. ſed ꝙ ſit in exiſtēti ſicut priuatio in ſubiecto: non negat Dioniſius ꝓut. S. Tho. exponit i hac diſtinctione articulo. 4°. ad primū. Et ꝓma ꝑte. q. 48a. articulo. 3° ad ꝓmū. Et in. q. de malo. q. prima articulo. 2°. ad ꝓmū. ¶ Malū vero dictū per accidens eſt in natura ſua aliquid poſitiuuꝫ. ſed non inq̄ꝫm malū. i. ꝙ̄m ad maliciā quam dicit vel ſubiectiue vel effectiue. oculus enim ens po= ſitiuum eſt: ſed nō ex eo ꝙ cecus. qm̄ cecitas non eſt in oculo niſi vt negatio viſionis. et cauſa ma= li in ſe aliquid eſt poſitiuū: ſed non ſm̄ ꝙ dr̄ cau= ſa mali. imo vt ſic habet rōnem non entis cauſa= liter quia. ſ. eſt cauſa priuationis et carētie. ¶ Ex quibus tria inferimus. vnū eſt ꝙ de malis his tri bus modis dictis: malū non predicatur vniuoce ſed analogice per prius. ſ. et poſterius. nam ꝓmo et principaliter dicitur de eo quod eſt per ſe ma= lum. de alijs autem dicitur ꝑ habitudinē ad illꝺ. et inter illa malū per accidens quod eſt ſubiectū mali tenet ꝓmū gradum eo ꝙ in ſe habeat priua tionem que ꝑ ſe malū eſt. malū autem dictum ꝑ cauſam tenet ſecundū gradum eo ꝙ in ſeipſo vt ſic malū nō habeat: ſed illud in alio cauſat. ¶ Se cundū quod inferim⁹ eſt ꝙ malū dictū per ſe nō aliter opponiẗ bono ꝙ̄ priuatiue eo ꝙ in ſe et ſm̄ ſe ſit pura ꝓuatio. malū autē dictū ꝑ accidēs duo bus modis ꝓmiſſis pōt habere oppoſitionem ad bonū nō ſolum priuatiuā ſed etiā contrariam. eo ꝙ vtrūqꝫ oppoſitoꝝ in ſeipſo eſt ens poſitiuum ⁊ aliqua natura quod requiriẗ in contrarie oppoſi= tis. per quem moduꝫ ꝓdigalitas et liberalitas q̄ opponuntur ſicut bon⁹ habitus et malus: ſunt cō trarie oppoſita. et fortitudo et timiditas. et pari modo actio bona et actio mala. et de huiuſmodi malo dicto ꝑ accidens loquiẗ pħs in predicamē tis cum dicit bonū et malū eſſe cōtraria ꝓut. S. Tho. notat in hac diſtin. articulo. 2°. ad. 2m. Et in. q. de malo. q. pa. ar. p°. ad. 2m. et. 3m. Et q: in moralib⁹ bonū et malū dr̄ ꝑ accidēs ſicut bon⁹ habit⁹ et mal⁹ habit⁹. bona actio et mala actio. bona intētio et mala intētio. bon⁹ finis et malus finis et c̄. ideo. S. Doc. contra gentiles libro. 3°. caplo. 9°. notat ꝙ malum et bonū ſunt cōtraria ſm̄ ꝙ in genere moralium accipiūtur: non auteꝫ ſimpliciẗ accepta. qꝺ autē in eodē caplo pħs dicit bonum et malum eſſe genera aliorum ideſt con= trariorum: intelligiẗ prout gen⁹ capiẗ improprie

pro omni eo qđ ſua cōmunitate multa ambit et cōtinet. quia enim vt in pmo phi. dicitur alterū contrarioꝝ ſemꝑ eſt nobilius et ꝑfectius: ⁊ alteꝝ vilius et imꝑfecti⁹ ad inuicē cōparata: et vilius ⁊ imꝑfecti⁹ habet ſe vt priuatio reſpectu nobilioris et ꝑfectioris et per cōſequēs vt malum: ideo in omnib⁹ contrarijs implicatur ratio boni ⁊ mali. quāobrē bonū et malum dicuntur genera. i. cōmuniter ambiētia cōtrarie oppoſita. ꝓpter quod phs dicit. 10. metha͛ ꝙ prima cōtrarietas eſt habitus et priuatio. ſic exponit. S. Tho. dictū phi in hac diſtin. loco ꝓxime allegato ad pmū. Sed pma pte. q. 48ª. ar. pº. ad pmū. Et de potētia. q. 3ª. ar. 6º. ad. 10ᵐ. Et cōtra gen. liº. 3º. caplo. 9º. aſſignat cū premiſſa aliam dicti ratione ꝙ. ſ. phs ibi loquit̄ ſm opinionē Pithagoricoꝝ qui malum exiſtimabāt eſſe naturā quandaꝫ. conſueuit enim Ariſto. precipue in libris logicalib⁹ exēplaponere q̄ probabilia erant ſuo tēpore ſm aliorū opinionē. ¶ Tertiū quod inferimus eſt ꝙ malū per ſe et formaliter ſumptū nō eſt ens reale extra aiam ſed eſt ens rōnis dictū ab eſſe quod ſignificat veritatem ꝓpoſitionis. vt eniꝫ. S. Tho. inquit infra diſtin. 37ª. q. pª. arti. 2º. ad. 3ᵐ. ſicut ex cōpoſitione forme ad materiā vel ad ſubiectū relinquit̄ quoddā eſſe ſubſtātiale vel accidentale: ita etiā intellectus cōpoſitionē priuationis cū ſubiecto p quoddā eſſe ſignificat quod non dicit exiſtentiā in rerū natura ſed veritatē notat compoſitionis q̄ complementū habet in aia compoſitionem ſeu ꝓpoſitionē formāte. ens autēꝫ iſto modo acceptuꝫ dicit̄ omne illud de quo pōt formari vera ꝓpoſitio ſiue affirmatiua ſiue negatiua vt habetur ex pho. 5º metha͛. hec aūt formari pōt nō ſolum de entibus ſed de ꝑuationib⁹ et de nō entibus. vere eni dicit̄ cecitas ē in oculo et chimera eſt rōnis figmētum. cū aūt dr̄ cecitas ē in oculo: nō eſt ſenſus ꝙ cecitas aliqđ eſſe ponat in oculo: ſed magis ꝙ illud priuet cum cecitas ſit formaliter quedā priuatio. idē eſt eniꝫ dictu cecitas eſt in oculo et cecitas ꝑuat oculum quodam eſſe. ſ. eſſe videntē. et licet in ꝓpoſitionib⁹ negatiuis veritas nō cōſiſtat in cōpoſitione ſed in diuiſione qua dr̄ nō eſſe quod nō eſt: q2 tamē veritas negatiue fundat̄ ſupra veritatē affirmatiue eo ꝙ omnis negatiua ꝓbat̄ p aliquā affirmationem: ideo ſimpliciter dicit̄ ꝙ eſſe a quo dicit̄ huiuſmodi ens: ſignificat veritatē cōpoſitionis ꝓut .S. Tho. notat libro pmo ſen. diſti. 19ª. q. 5ª. ar. pmo ad pmū. ¶ Notandū aūt ꝙ diuiſio qua. S. Doc. diuidit malum in malū ſimpliciter et in malum ſm quid in. q. de malo. q. pma articulo pmo ad primum. Et cōtra gen. libro. 3º. capitulo. 6º. nō eſt eadē diuiſio cū diuiſione ſupra poſita in pncipio notabilis qua malū diuiditur in malū dictū per ſe⁊ formaliter et in malū dictū per accidens. nam hec diuiſio eſt diuiſio mali in malū in abſtracto ſumptū pro ipſa. ſ. malicia et priuatione boni et in malum ſumptū in concreto ꝓ eo. ſ. qđ tali priuatione et malicia eſt malū. diuiſio autēꝫ mali in malū ſimplicit̄ et malū ſm quid in predictis locis poſita eſt diuiſio mali in cōcreto ſumpti. dr̄ eni malū ſimplicit̄ ꝓut ibi accipitur id qđ habet in ſeipo priuationē boni ac ꝑfectionis ſibi debite. ſm quē modum aial egrū aut homo mancus vel truncat⁹ pede inq̄ᵐ huiuſmodi dicit̄ ſimpliciter. malum autē ſm quid dr̄ qđ in ſe priuationē boni ſibi ðbiti nō habet ſed eſt alicui alteri malū. ſicut ignis cōburens nō eſt inq̄ᵐ huiuſmodi in ſe malus: quia vt ſic nullo bono ſibi ðbito ꝑuat̄ ſed eſt malus ligno quod cōburit et deſtruit.

¶ Secundo Notādū eſt p declaratione ſecūde cōcluſionis ꝙ p ſe malū cauſam nō habet formaleꝫ eo ꝙ inq̄ᵐ hmōi ſit priuatio forme. neq; iterum hēt cauſam finalem quia malū ex ſui ratione eſt quedam priuatio ordinis ad finem debitum. ſi enim malum cauſaꝫ finalem haberet: bonum aliquod eſſet. nā non ſolum finis habet rōneꝫ boni: ſ etiā vtile quod ad finem ordinatur. habet tamē malum cauſam materialeꝫ non ex qua ſed in qua. ſ. ſubiectū. cum enim malum ſit formaliter priuatio que requirit ſubiectū aptū natū: omne malū eſt ſubiectiue in aliquo. hoc autem eſt bonū. naꝫ ſubiectum oportet neceſſario ꝙ ſit ens ſiue i actu ſiue in potentia. omne autem ens inq̄ᵐ hmōi bonum eſt. vnde et materia prima eo modo quo ē ens. ſ. in potentia ad actum: eſt quodam modo bonum. habet preterea malū cauſam efficienteꝫ eo ꝙ malum formaliter eſt defect⁹ boni quod natum eſt et debet haberi. ꝙ aūt aliquid deficiat a perfectione quam debet habere: neceſſario ꝓuenit ex aliqua cauſa efficiente trahente rem extra ꝓpriam diſpoſitionē. non enim graue mouetur ſurſuꝫ niſi ab aliquo impellente. eſſe vero cauſaꝫ conuenire non poteſt niſi bono. quia nichil poteſt eſſe cauſa niſi inq̄ᵐ eſt ens. omne autem ens inq̄ᵐ hmōi bonum eſt. hoc etiam apparet ex proprijs rationibus cauſarum. nam agens et forma et finis: perfectionem quandā ex ſui ratione important ac per hoc et rationem boni. ſed et materia prout dictum eſt boni rationem habet inquantū eſt potentia ad bonum. malum igit̄ hēt

bonum cauſam efficientem. ¶ Sed animaduertendū eſt ꝙ malum cām per ſe efficiētem hr̄e nō pōt. tum quia illud quod per ſe cauſam habet: ē per ſe intētum a cauſa agēte. malū autem inꝗ̄m huiuſmodi eſt preter intentionem cauſe agentis nam neqꝫ pōt eſſe volitum neqꝫ deſideratū: quia omne appetibile habet rōnē boni. vñ nullus malū facit niſi intēdens bonū verū vel apparens. tū etiā quia omnis cauſa per ſe: certū et determinatum ordinē habet ad ſuū effectum. qđ autem fit ſm ordinem: malū non eſt: cū malū accidat in ꝑtermittendo ordinē. item quod ſm ordinē fit eſt intentum ab agēte. malū autē contingit pter intētionem agētis vt dictū eſt Dioniſio teſte. relinquit̄ igitur ꝙ malū nō habeat cauſam ꝑ ſe ſed ꝑ accidēs. dictū eſt autem ꝙ cauſa mali eſſe non pōt niſi bonum. bonū igit̄ eſt cauſa mali per accidens. ¶ Sed cōſiderādū eſt ꝙ cauſa ꝑ accidens dicitur aliquid alicuius dupliciter. vno modo ſꝫ ꝙ ꝑ accidēs ſe tenet ex parte cauſe et hoc duplr̄. vno modo quia preter intentionem cauſe effectus ſequit̄ ab illa: quāuis actio cauſe ad ipſum effectū pertingat ſicut patet in eo qui fodiendo ſepulchrum inuenit theſaurum. alio modo cauſa per accidens dicit̄ qꝛ nichil operatur ad effectū ſed ex eo ꝙ accidit cauſe agenti: cauſa ꝑ accidēs nominatur. ſicut album dicit̄ eſſe cauſa domus ꝑ accidens eo ꝙ accidat edificatori qui eſt cauſa ꝑ ſe domus. alio modo dicitur cauſa ꝑ accidens ex parte effectus quia. ſ. accidentalitas eſt ex parte effectus. et hoc iterum contingit dupliciter. dicit̄ enim effect⁹ ꝑ accidens vno modo quia licet ad ipſum terminatur actio cauſe agentis: accidit tamen effectui per ſe intento preter intentionē agētis. queadmodum eſt inuentio theſauri que preter intentionē agentis accidit foſſioni ſepulchri que eſt effect⁹ per ſe intentus. alio modo effect⁹ ꝑ accidens dicitur ad quē actio agētis nō terminatur ſed ex eo ꝙ accidit effectui per ſe: effect⁹ ꝑ accidens nominatur. ſicut albū quod eſt accidēs domui: dici poteſt effect⁹ per accidens edificatoris. cum ergo dicitur ꝙ bonum eſt cauſa mali per accidens: veritatē habet capiendo per accidens vtroqꝫ modo et ex parte. ſ. cauſe agētis et ex parte effect⁹ quāuis nō oīno ſimilit̄. nā ſemꝑ illud verum eſt ſm ꝙ per accidēs ſumitur ex parte effectus: non tamen ſemper habet veritatem ſm ꝙ per accidens accipitur ex parte cauſe ſicut ex ſequente notabili manifeſtum fiet. Accipiuntur ſupradicta ex dictis. S. Tho. pͥma parte queſtione 49ª. articulo primo. Et in de potentia dei. q. 3ª articulo. 6°. ad. 6m. Et in. q. de malo. q. prima articulo. 3°. in corpore et ad. 14m.

¶ Tertio Notandum eſt prout Sāctus Thomas dducit in q̄ſtionibus de malo loco proxime allegato in corpore. Et contra gentiles libro. 3°. capitulo. 10. ꝙ dupliciter malum cauſatur ex bono. vno modo bonum eſt per accidens cauſa mali inꝗ̄m eſt deficiens: et hoc per accidens ſumitur ex parte agentis. alio modo inꝗ̄m eſt per accidens agēs: et hoc per accidens attenditur ex parte effectus. exemplum primi. vt in naturalibus huius mali quod eſt monſtruoſitas partus cauſa eſt virtus actiua ſeminis deficiens. hic autem defectus nō accidit ſemini inꝗ̄m eſt agens: non enim agit ſm ꝙ deficit ei virtus ſed ſm ꝙ habet aliquid de virtute. ſi enim penitus virtute careret: nichil omnino ageret. neqꝫ refert ꝙ defectus ſit in virtute agētis vl̄ in inſtrumento quia agens vtroqꝫ agit et ꝟtute et inſtrumento. exemplum ſecundi. ſicut hui⁹ mali quod eſt corruptio aque: cauſa per accidens ē virtus ignis actiua inducens qualitatem contrariam qualitati que requiritur ad conſiſtentiam aque non inꝗ̄m eſt deficiens imo magis quanto fuerit perfectior et maioris vigoris: tanto id malum magis inducet. ſed cauſa eſt quia principaliter intendit formam ignis materie inducere cui effectui neceſſario coniungitur corruptio et non eſſe aque. coniungitur autem malum effectui pricipaliter intento: aliquando ratione materie effectus que ſi indiſpoſita fuerit ad recipiendā impreſſionem agētis: neceſſe eſt ꝙ in effectu ſequatur defectus. ſicut quando propter materie indigeſtionem vel paucitatem: partus monſtruoſi ſequuntur. ex parte vero forme incidit malū per accidens inꝗ̄m forme ipſius effectus neceſſario adiungitur priuatio alterius forme. hoc autem malum contingit in omni generatione naturali cum generatio vnius ſit corruptio alterius. ſicut autem in naturalibus malum per accidēs cauſat̄ a bono: ſic et eodē modo in artificialibus accidit. ars enim imitatur naturam inꝗ̄m poteſt. verūtamen ſicut in precedente notabili tangebatur nō omnino ſimiliter malum cauſatur a bono ꝑ accidens ſumptum ex parte agentis et ſumptum ex parte effectus. quoniam ſemper contingit malū cauſari a bono per accidens ſumptū ex parte effectus: non tamen ſemper contingit per accidēs ſumptum ex parte cauſe agentis prout Sanctus Thomas notat in de malo queſtione pͥma articulo tertio ad ſextum. nam quia in naturalibus et in artificialibus terminus actionis eſt aliquid operatum et aliquis effectus: non poteſt cauſari

malum per actionem agentis quin cõiungaꝛ ef=
fectui principaliter intento vel ex parte materie
vel ex parte forme. ſed malum aliquando cauſa
tur ex bono quod non eſt deficiens virtute: ſicut
quãdo malũ corruptionis aque cauſaꝛ per virtu
tem ignis in materiã aque formã ignis inducẽtẽ:
et tunc malũ nõ cõtingit ꝑ accidẽs ex parte agẽ=
tis cũ nõ ſit deficiẽs: eſt tamẽ malũ ꝑ accidens ex
parte effectus qui eſt ignis generat⁹ cui adiungi
tur corruptio aque quã nõ cõpatitur forma ignis
In volũtarijs vero etiã bonum eſt cauſa vtroqꝫ
modo ꝑ accidẽs mali et inq̃m eſt ꝺficiẽs et inq̃m
eſt ꝑ accidẽs agẽs. eſt aũt in volũtarijs actionib⁹
cauſa et ꝓncipium volũtas que in ſui natura bo=
num quoddã eſt. volũtas ergo ẽ cauſa ꝑ accidẽs
mali ⁊ inq̃m eſt ꝑ accidẽs agẽs quia. ſ. ferꝛ in ali=
quod bonũ cui cõiunctũ eſt ſimpliciꝛ malũ: et in=
q̃m eſt bonũ deficiẽs. quia ante electionis maluꝫ
actum: oportet ꝓconſiderare defectũ aliquem in
voluntate cui⁹ rõne ꝑ accidẽs malum eligit. hoc
autẽ ſic deducitꝛ. in omnib⁹ enim regulatis ⁊ men
ſuratis bonũ eſt ꝙ ſuę regule et mẽſure cõformẽ=
tur. malũ vero contingit econtra ſi menſure ⁊ re
gule nõ cõcordent. volũtas aũt et ipſius oꝑatio=
nes ac delectationes et quicq̃d eſt aliud in rebus
humanis: menſurari debẽt ⁊ regulari ſcḋm regulaꝫ
rõnis et legis diuine que ſunt volũtatis ꝓncipia
motiua. ſicut ergo male et nõ recte inciſionis lig=
ni: cauſa eſt qꝛ artifex ſine regula et mẽſura lignũ
ſcindit ac ꝑ hoc malam et diſtortã inciſionẽ ꝓce=
dit in artifice defect⁹ aliquis: ita et in voluntate
defectus q̃dam ꝓcedit electionem inordinatam
quia. ſ. nõ attẽdens ad regulã legis diuine et rõ=
nis eligit. hic aũt defect⁹ actum volũtatis prece=
dens: nõ eſt malũ aut vitiũ morale licet ſit volun
tarius: quia neqꝫ eſt culpa neqꝫ pena. nõ enim vo
luntas tenetur nec põt attendere ſemꝑ actu ad
regulã diuine legis aut rationis: ſed ex hoc acci=
pit primo rõnem culpe ꝙ ſine actuali cõſideratio
ne regule procedit ad electionẽ. ſicut artifex non
peccat ꝓ eo ꝙ non ſemꝑ menſurã tenet in manu
ſed ex eo ꝙ non tenens mẽſurã: ad incidendũ ꝓ=
cedit. ¶ Aduertendum tamen ꝙ non omnino ſi=
militer cauſatur per accidẽs maluꝫ in moralibus
et in naturalibus vel artificialibus. nam quia ma
lum morale in ſola actione conſiſtit non in effe=
ctu producto cum morales virtutes factiue non
ſint et bonitas vel malicia actionis agenti aſcri=
batur: ideo malum morale non cauſatur per ac=
cidens ex materia vel forma effectus ſicut in na=
turalibus et artificialibus: ſed ex ſolo defectu agẽ
tis. ita ꝙ malum morale quod eſt peccatuꝫ ⁊ cul
pa: ſimul cauſatur per accidens a bono agente vt
a voluntate et inq̃m eſt deficiens regulam nõ at
tendendo et inq̃m eſt per accidens agens inq̃m
eius actioni adiungitur malum deformitatis: qḋ
non ab actione ipſa ſed a voluntate deficiẽte cõ=
ſequitur. quod autem hic dicitur ꝙ ex ſolo defe=
ctu agentis cauſatur malum in moralibus: debet
intelligi de agente ꝓprimo quod eſt voluntas.

¶ Quarto Notandum eſt prout. S. Tho. inquit in hac diſtin=
ctione articulo. 3° ad. 4m ꝙ in voluntate creata
inuenitur duplex defectus. vnus qui eſt potẽtia=
lis cauſa mali ſcilicet eſſe ex nichilo: nam ex eo ꝙ
volũtas creata ex nichilo eſt deficere poteſt pec
cando: non tamen iſte defectus eſt ſufficiens et
actualis cauſa mali moralis ſcilicet operationis
indebite. ſequeretur enim ꝙ voluntas ſemꝑ de=
ficeret cum ſemper habeat hunc defectum. alius
autem eſt voluntatis defectus actualis ſcḋꝫ ꝙ actu
deficit regulam diuine legis et rationis non te=
nens aut non attendens: et iſte defectus eſt ſuf=
ficiens cauſa mali moralis. omnis enim electio ⁊
actus procedens a voluntate ꝓut ſub iſto defe=
ctu ſtat: eſt malum moris. illius autem defectus
non oportet ꝙ cauſa ſit quidam alius defect⁹ in
voluntate preexiſtens actu quia ſic eſſet ꝓceſſus
in infinitum. ſed ipſa voluntas ſcḋm ſe conſidera=
ta illius defectus eſt cauſa cuꝫ ſit domina ſui act⁹
ac per hoc ad vtrũlibet libera. vnde ipſa ſeipſaꝫ
determinare poteſt et huic vel illi. i. bono vꝉ ma
lo adherere et regulam attendere vel non attẽ=
dere. non enim voluntas neceſſitatur a ſuo mo=
tiuo vt a delectabili ſcḋm ſenſum cõtra ordinẽ rõ=
nis aut legis diuine allicientẽ neqꝫ ei⁹ impreſſio=
nem recipit quẽadmodum corpus naturale im=
preſſionem agẽtis neceſſario recipit. nam quãtũ
cũqꝫ exterius ſenſibile moueat et alliciat: in pote
ſtate tamen voluntatis eſt motum eius ſequi vꝉ
non ſequi. vnde mali quod accidit ex hoc ꝙ dele
ctabile ſcḋm ſenſum ſequitur: non eſt cauſa ſuffici=
ens delectabile mouens ſed magis ipſa volũtas
¶ Qḋ autem volũtatis defectus in non tenen=
do vel non attendendo regulam eſt formaliter
non ens priuatiuum: non obſtat quin dici poſ=
ſit cauſa per accidens ſicut remouens prohibẽs.
quoniam et ignorantia que non eſt aliquid poſi=
tiuum ſed priuatiuum: cauſa per accidens ẽ pec=
cati. eſt enim priuatio ſcientie perficientis ratio=
nem et illam dirigentis ad actus humanos. que
ſciẽtia prohiberet actũ pcti ſi eẽt. vñ ⁊ ꝓuatio po
nitꝛ a pħo ꝓmo phi. ꝓncipium et cauſa per accñs

rerum mobilium.

Quinto Notandum eſt ꝙ cũ ma=
lum ſit priuatio boni ⁊ nõ
ſit pura et abſoluta negatio ſed negatio in ſubie=
cto apto nato: tria bona cõſiderãtur ad que ma
lum habet cõparationem. vnũ eſt bonum quod
malum priuat cui directe opponit̃ priuatiue. aliud
bonum eſt ſubiectum mali. tertium bonum ẽ in=
clinatio ⁊ habilitas ſubiecti ad receptionem for=
me vel habitus cuius malum eſt priuatio. et ad
actus circa quos eſt habitus vel forma primum
bonum: malum totaliter priuat. huius eni boni ẽ
per ſe ⁊ directe priuatio ſicut cecitas totaliter vi
ſum aufert. bonũ autem quod eſt mali ſubiectuꝫ
neqꝫ tollit neqꝫ minuit: qꝛ neqꝫ illi opponitur im=
mo in ipſo fundat̃. tertium bonum qđ eſt habili=
tas ⁊ inclinatio: malum nõ omnino tollit ſed mi
nuit. Ad cuius intellectum conſiderandum eſt ꝙ
habilitas et inclinatio nature ad aliquam formã
vel actũ qui eſt ipſiꝰ perfectio: media ẽ inter duo.
fundatur eni ſicut in radice in natura ipſa ⁊ ten=
dit in bonum qđ eſt forma vel actꝰ ſicut in termi
num. dupliciter igit̃ intelligi põt eius diminutio.
vno mõ ex parte radicis. i. ſm ꝙ in natura radi=
cat̃. alio mõ ex parte termini ad quem eſt. ꝓmo
quidem mõ habilitas ⁊ inclinatio nõ diminuitur
per malum. qꝛ eſt quedã ipſius nature ꝓprietas
ex eiꝰ principijs naturaliter emanans. vñ ea ipa
rõne qua malum corrumpere aut diminuere nõ
põt naturam ſui ſubiecti: neqꝫ etiaꝫ corrumpere
aut diminuere põt ipſam nature inclinationẽ et
habilitatem ex ea parte qua in natura radicat̃.
nõ enim poſſet iſto mõ vnum ſine altero tolli aut
diminui. diminuit̃ tñ predicta habilitas ⁊ inclina
tio ſecundo mõ ex parte. ſ. termini. qꝛ malum ici
dens ipedit ne habilitas et inclinatio nature at=
tingat ad formam vel actũ ad quem eſt. ſicut exẽ
pli gratia. cecitas oculo incidẽs impedit et ꝓuat
ne habilitas eiꝰ ⁊ aptitudo videndi reducatur in
actum: et tñ non ipſam totaliter neqꝫ in ſua radi
ce corrũpit. nam ſꝑ remanet aptitudo ad viden
dũ in ipa animalis natura: que etiã in ceco ſemꝑ
apta nata eſt ad videndũ. cuiꝰ ſignum eſt ꝙ ſi or
ganum oculi in priſtinã diſpoſitionem per aliqđ
agens reducat̃: virtus viſiua in natura aialis ra=
dicata actũ videndi attingit. ſimiliter etiã in cor
pore diaphono qđ inclinationem ⁊ aptitudineꝫ
hꝫ ad recipiendã lucem ſolis: diminuitur natura
lis eiꝰ habilitas ⁊ inclinatio ex ꝑte termini ꝑ ne=
bulas ſuꝑuenientes ne. ſ. lumen actu recipiat cũ
tñ ſemꝑ habilitas ipa ⁊ aptitudo in corpore dia=
phono maneat. vñ ⁊ nebulis ſublatis: ſine aliqua
eius alteratiõe aut noua diſpoſitiõe lumẽ recipit
ad preſentiã ſolis. Aduertendum tñ ꝙ quãdo
malũ vel aliquid ex eo conſecutum inheret actu
vel habitu ſubiecto apto nato: nõ ſoluꝫ impedit
eius inclinationem ne terminum attingat perfe=
ctionis ad quã eſt ſicut in exemplo dato de nebu
lis interpoſitis corpori diaphono cõtingit: ſed ſi=
mul cũ hoc facit ſubiectum minus aptum vel ha
bile ad ipſam ꝑfectionem. eo ꝙ ipſũ malũ vel eiꝰ
ſequela ſubiectum afficit ex oppoſito ſue naturali
inclinatiõi ⁊ habilitati ſicut in exẽplo de aiali ce=
co dato. nõ enim cecitas ſolũmõ impedit ne ocu
lus ceci videat colorem ſed ſimul cũ hoc facit or
ganum viſus minꝰ aptum ⁊ ipam viſus potentiã
minꝰ habilem ad videndũ: quẽadmodum corpꝰ
calefactũ minus aptũ eſt vt fiat frigidũ. difficiliꝰ
enim frigidi impreſſionem recipit q̃ꝫ ſi calidũ nõ
fuiſſet. et per hũc modũ peccatum diminuit apti
tudinem ⁊ inclinationẽ hominis ad gratiã et ad
actus virtutis ꝑagẽdos inquantuꝫ mentẽ afficit
et diſponit ad oppoſitũ ſue inclinatiõis. ac ꝑ hoc
ipam inclinationẽ minuit et remiſſiorem facit le=
ge oppoſitorum. et tãto minor fit ⁊ remiſſior: quã
to per peccatuꝫ magis elõgatur ab actu. ſ. gratia
et virtute. verũtamen inclinatio ipa et habilitas
nunq̃ꝫ omnino tollit̃. eo ꝙ ſicut dictũ eſt radicat̃
in pricipijs nature humane q̃ neqꝫ peccatum tol
lit neqꝫ diminuit. vñ ſublato peccati obſtaculo: li
bere tendit in finem ac perfectionem cõnatura=
lem. Et ſi obijciat̃ cõtra. quia peccatum qđ eſt
culpa eſt accidens ſubiectiue inherens nõ homi=
ni aut eiꝰ menti ſed ipius operationi cũ ſit defor=
mitas ⁊ deordinatio actus. i. actiõis. Reſponde
mus dupliciter. primo ꝙ peccatum ⁊ culpa prin
cipaliter cõſiſtit in actu interiori volũtatis cuius
eſt primo deformitas et deordinatio. vnde quia
huiuſcemodi actus interiores ſubiectiue ſunt in
agente quod eſt voluntas: ideo deformitas pec=
cati et culpe ſubiectiue inheret voluntati: ac per
hoc priuare poteſt ipſam naturali ſua diſpoſitio
ne et habilitate. Reſpondemus ſecundo ꝙ etiã
capiendo peccatum et culpam prout eſt deordi=
natio et deformitas actus exterioris: intelligi=
tur volũtati inherere: nõ ſm ſe ſꝫ per id quod ex
eo in voluntate conſequitur. ex quolibet enim
actu peccati mens hominis diſponitur vt conſi=
milem actum facilius comittat. ex actibus enim
vt docet philoſophus. 2°. ethi. cauſantur in mẽ
te diſpoſitiones ⁊ habitus ad ſimiles actus incli=
nantes. huiuſmodi autem inclinatio oppoſita eſt
nãli mentis ſeu volũtatis inclinatiõi ⁊ habilitati
et ꝑ cõſequẽs illã põt minuere ⁊ remiſſaꝫ facere.

Dicitur autem malum ſiue peccatum diminuere aliquod bonum non ꝓprie ⁊ effectiue ſed mõ loquendi abuſiuo quaſi formaliter. dicitur enim cecitas priuare viſum quia eſt ipſa viſus priuatio. et dicitur malum diminuere bonum quia eſt ipſa boni diminutio. ad ſimilitudinem qua albedo dicitur parietem colorare: quia eſt ipſe parietis color. Accipiũtur premiſſa in hoc notabili ex dictis S. Tho. in hac diſtinctione articulo. 5°. Et pª p. queſtione. 48. arti. 4°. Et. pª 2ᵉ. q. 85. arti. 2°. Et cõtra gen. libro tertio caº. 12°. Et in q̃ſtionibus de malo queſtione. 2ª. arti. 11°. et. 12°.

Quantũ ad articulum quartum reſpondendũ eſt obiectionibus aduerſariorũ. Et quidem ad primũ cõtra primam concluſionem patet reſpõſio ex primo notabili vbi expoſitum ẽ quomodo malum ⁊ priuatio dicuntur non ens ⁊ dicũtur eẽ in ſubiecto. ¶ Ad. 2m dicit ꝙ ſolutio ibi data bona eſt. ſ. ꝙ dolor ⁊ triſticia ſũt mala tm̃modo denominatiue ⁊ concretiue. et ad eius improbationem negatur aſſumptum. neq; valet eius probatio. qm̃ ideo dolet quis ⁊ triſtatur q; aliquo bono debito ſibi priuatur. Leticia ⁊ delectatione q̃ naturaliter ſunt bonum anime. et ad cõfirmationem dicitur ꝙ pena inquantum huiuſmodi ẽ malum nõ ſimpliciter ſed ſm quid. i. alicui qui pena punitur. ſimpliciter autem bonum quoddam eſt prout Sanctus Thomas notat in. q. de malo. q. prima articulo pº. ad. pm. vbi exponens dictum illud Eſaye. ego dñs faciens pacẽ ⁊ creans malũ dicit: malum dicit eſſe creatum non inquantum eſt malum ſed inquantum eſt ſimpliciter bonum et ſm quid malum. ¶ Ad. 3m. concedimus totũ proceſſum. nec concluſio eſt abſurda recte intelligentibus ſicut arguens falſo putat. non enim triſticia malum eſt niſi quia aliquo bono priuat triſtem. ſi enim ſm ſe malum eſſet non diceret apoſtolus ſecũda corin. 7°. que enim ſm deum triſticia eſt penitentiam in ſalutem ſtabilem operat. ſeculi autem triſticia mortem operat. vñ Augu. 14°. de ciuitate dei ipſa inquit triſticia reperitur in bono. nam laudat apoſtolus corinthios ꝙ cõtriſtati fuerunt ſm deum. ¶ Ad. 4m. dicitur ꝙ ſi pena dãni capiatur intranſitiue prout ex vſu doctorum theologorum ſignificat carentiam viſionis diuine vel magis generaliter carentiam boni ſpiritualis: vtraq; conſequentia eſt falſa neq; arguens illam probat. ſi autem cum dicitur pena dãni conſtructio ſit tranſitiua et dãnum accipiat cõmuniter pro quocũq; nociuo. prima cõſequentia eſt vera. ſic enim cum dicitur pena dãni idem eſt ac ſi dicatur pena inferens dãnum. eſt enĩ vl'r verum ꝙ omnis pena ſiue ſenſus ſiue dãni infert vel cauſat damnum. i. nocumentum vel incõmodum aliquod. et tũc ſecunda cõſequentia eſt falſa qua dicitur et nulla eſt pena ſenſus. nam ĩ predicto ſenſu: pena dãni et pena ſenſus non diſtinguuntur niſi ſicut ſuperius ⁊ inferius. ſed omnis pena ſenſus eſt pena dãni. i. dãnum vel nocumẽtum inferens. neq; in hac acceptione verificatur cõmunis doctorum diuiſio pene ĩ penam dãni et in penam ſenſus. ¶ Ad. 5m. dicitur ꝙ priuatiões ille quas arguens cõmemorat nõ priuabant aliquo bono ꝓ tunc debito et per cõſequens maluʒ pro tũc nõ fuerunt. nõ enim quecũq; priuatio boni debiti eſt malũ niſi ſit ꝓuatio boni debiti ineſſe qñ debet ⁊ ſicut dʒ. vñ conſequens ꝓme cõſequẽtie verũ eſt. ¶ Ad. 2am. ꝓbationeʒ falſitatis illi⁹ cõſequẽtis negat cõſequentia. et ad ei⁹ ꝓbationẽ ex auctoritate Aug. dr ꝙ Augu. loquit de malo nature rõnalis vel intellectualis in ſtatu poſt pctm̃. vt enĩ. S. Doc. dicit in. q. de malo. q. pª. ar. 4°. in. cor. de rõne pene eſt ꝙ hẽat reſpectuʒ ad culpam. dr enim ꝓprie aliquis puniri qñ patitur malum ꝓ aliquo qđ cõmiſit. hʒ aũt traditio fidei ꝙ nullũ nocumentum creatura rõnalis potuiſſet incurrere neq; quantũ ad aiam neq; quantũ ad corpus neq; q̃tũ ad aliq̃ exteriora: niſi pctõ precedẽte vel in ꝑſona vel in nã. et ſic ſequitur ꝙ oẽ maluʒ rõnalis nature vel ſub culpa vel ſub pena cõtinetur. ¶ Ad. 6m. dr ꝙ minor eſt falſa. imo in caſu illo tam hõ q̃ȝ angelus ꝓuaretur aliquo bono q; fieret min⁹ habilis ad grãm. in vtroq; enĩ aptitudo ⁊ habilitas ad grãʒ ⁊ ad opus virtutis diminueret per pctm̃. Vñ in. q. de malo. q. pª. ar. 4°. S. Doc. ſimile argumẽtũ inducit ſic. cõtingit aliquem gratiam nõ habentẽ peccare. culpa aũt ois cũ ſit malũ: aliqđ bonũ priuat. nõ aũt priuat bonũ grẽ cũ ſuppoſitũ ſit ꝙ grãm non hẽat. ergo ⁊c. ad quod reſpõdet. Ad. 7m dicendum ꝙ in eo qui nõ hʒ grãm: culpa aptitudinem ꝓuat ad gratiã nõ totalit tollendo ſed ipſam diminuẽdo. hec ille. et. q. 2ª. ar. 11°. in. c. pctm̃ inquit qđ eſt obſtaculũ gratie non ſolũ grãm excludit: ſed etiã facit animã minus aptã vel habilem ad grẽ ſuſceptionẽ et ſic diminuit aptitudinem vel habilitatẽ ad grãm. vnde cuʒ huiuſmodi habilitas ſit quoddã bonũ nature: pctm̃ diminuit bonũ nature. Item arti. 12°. 9°. loco ſic arguit. ꝓuatio nõ priuat niſi qđ eſt. ſʒ grã non fuit in angelis ante pctm̃. ergo

peccatū angeli nō ꝑuauit g̃re bonū. ergo et c̄. ad
quod reſpōdet ꝙ ꝑuatio nō ſolū priuat qđ eſt ſ;
etiā id qđ natū eſt eē. pōt eni aliqs ꝑuari aliq̊ qđ
nūq̄ȝ habuit dūmodo nat⁹ fuiſſ; hr̃e. Et per hec
pȝ rñſio ad ſecūdā inſtātiā. nā ſi peccator iteꝝ de
nouo peccet: ſicut fit peior q̄ȝ ꝑus: ita ⁊ plus ꝑuat̃
bono nature. ſ. aptitudine et habilitate ad gr̃am
et opa v̄tutis q̄ȝ ꝑus. fit eni remiſſior ⁊ magis elō
gat⁹ a gr̃a. vt. n. S. T. deducit. p^{a}. p. q. 48. arti.
4° in. c. in infinitū pōt fieri additio in peccatis p
q̄ ſp magis ac mag; minuit̃ habilitas aīe ad gr̃aȝ.
¶ Ad. 7^{m} dr̃ ꝙ antecedēs ē falſū in eo ꝙ dicit ani
hilationē ſubſtātie angeli eē quoddā malū. nam
cū ꝑuatio mali ſupponat cōſtātiā ſubiecti ex ſui rō
ne: eē nō pōt ꝙ malū angeli ſit anichilata ei⁹ ſb̃a.
vñ ph̃s. 4°. ethi. ꝓbat ꝙ ſi malū integrū ſit: ſeip̃ȝ
deſtruit. q2 deſtructo om̄i bono qđ requirit̃ ad in
tegritatē mali: ſubtrahit̃ etiā ip̃m malū. Et p hec
pȝ rñſio ad cōfirmationes. vt. n. S. T. dicit đ po^{a}
dei. q. 5^{a}. ar. 3°. ad. 14^{m} anichilatio reꝝ nullū ma
lū eſt. q2 om̄e malum fundat̃ in bono cuȝ ſit ꝑua-
tio. vñ ſicut ante reꝝ creationē malū nō erat: ita
neq̄ȝ malū eſſ; ſi om̄ia de⁹ anihilaret. ¶ Ad argu-
mēta Scoti cōtra ſecūdā ꝯcluſionē ad ꝑmū dicit̃
ꝙ defectibilitas in volūtate ad ſenſuȝ arguent;
q̄. ſ. ꝓuenit ex eo ꝙ voluntas eſt ex nichilo: ē cā p
accidēs pcti ſed valde remota ita ꝙ ip̃a p̄ciſe nō
eſt ſufficiēs cā peccati vt in q̄rto notabili ex dict;
. S. T. fuit deductū. et cū arguens infert ꝙ ſi ē cā
p accidēs ergo fruſtra ponit̃: negat̃ ꝯña. neq̄ȝ ar-
guēs illā ꝓbat. cauſe eni p accñs a ph̃o ponūt̃ pri
mo et. 2°. phi. et in quāmultis alijs locis et non
fruſtra. rñſionē aūt quā arguēs ponit nō cogimur
ſuſtinere cū data a nobis ſufficiat et ſit magis ad
ꝓpoſitū. ex abūdāti tñ dicim⁹ ſuſtinēdo illā ꝙ cū
. S. Doc. dicit ꝙ volūtas inq̄ȝ^{m} ē deficiēs eſt cauſa
peccati p accidēs: nō intelligit de defectibilitate
volūtatis inq̄ȝ^{m} eſt ex nichilo. q2 vt allegatuȝ eſt
in quarto notabili ex dictis ei⁹: huiuſcemodi defe
ctibilitas nō eſt ſufficiēs cauſa peccati niſi ali⁹ in-
cidat defect⁹. vñ obiectio arguētis q̄ ꝓcedit đ di-
cta defectibilitate nō eſt ad ꝓpoſitū reſpōſionis
nec militat ꝯ̄ illā. ¶ Ad ꝑmā cōfirmationē dicim⁹
ꝙ ip̃a ſeip̃aȝ ſoluit cuȝ dicat ꝙ idē eſt cā ꝑuatiōis
et habit⁹ vni⁹ p ſe. ſ. hitus et alteri⁹ p accidēs. ſ. ꝑ
uationis. vñ cōcedim⁹ ꝙ volūtas vt volūtas eſt
ꝓpriū ſubm et cauſa ꝓp̃a bone volūtatis et ma-
le ſ; vni⁹ p ſe et alteri⁹ p accidēs modo expoſito
in tertio ⁊ q̄rto notabili. vbi ex dictis. S. T. dedu
ctū fuit ꝙ volūtas nō ſolū eſt cā mali p accidens
inq̄ȝ^{m} eſt deficiēs ſed aliquādo etiaȝ ſi nō ſit defi-
ciēs. ¶ Ad. 2^{am} cōfirmationē dr̃ ꝙ ꝑma pars an-
tecedētis ſupponit falſuȝ ꝙ. ſ. nos dicam⁹ ꝙ volū
tas inq̄ȝ^{m} defectibilis peccat. hoc aūt falſuȝ ē. imo
dicim⁹ ꝙ defectibilitas nō eſt ſufficiēs ⁊ actualis
cauſa peccati. cōſequēs etiā q̄ȝ^{m} ad ſecundā ptem
eſt falſum neq̄ȝ ſequit̃ ex ꝑmiſſis. q2 poſito ſed nō
cōceſſo ꝙ volūtas inq̄ȝ^{m} defectibilis peccat et in-
q̄ȝ^{m} defectibilis nō pōt bene velle: nō ideo ſequit̃
ꝙ ſi peccat nō peccat. qm̄ volūtas pōt bene velle
nō inq̄ȝ^{m} defectibilis ſed inq̄ȝ^{m} eſt q̇d bonū et eſt
apta nata bonū facere et velle. nec neceſſitat̃ ex
eo ꝙ eſt defectibilis ad male volēduȝ. q2 defecti-
bilitas nō tollit volūtati liberꝝ actū et liberā ele-
ctionē. vñ ſi peccat libero arbitrio peccat. ac per
hoc culpabiliter peccat. peccat eni in eo qđ vita-
re pōt. vñ in hoc argumēto cū ſuis cōfirmationi-
bus multiplex eſt defect⁹ ⁊ multa falſa aſſumunt̃
¶ Ad. 2^{m} dicit̃ ꝑmo ꝙ aſſūptuȝ eſt falſum. et ad
ei⁹ ꝓbatiōes negat̃ ꝯña neq̄ȝ arguēs illā probat.
Dicit̃ ſecūdo ꝙ ex toto ꝓceſſu argumēti nō aliud
cōcludit̃ q̄ȝ ꝙ libertas volūtatis et ip̃a volūtas
libera ꝓp̃e eſt cā p accñs peccati qđ nos nō nega-
mus ſ3 dicim⁹ ꝙ aliqñ etiā ip̃e defect⁹ volūtatis ē
cōcauſa p accidēs peccati ſicut dictum ē in tertio
notabili. Vñ. S. T. i. q. đ malo. q. p^{a}. ar. 3° ad. 6^{m}
ſic ait. aliqđ bonū ē cauſa mali inq̄ȝ^{m} ē deficiens.
non tñ hoc ſolū modo bonū eſt cauſa mali: ſ; etiā
quodā modo bonū nō inq̄ȝ^{m} ē deficiēs eſt cā ma-
li p accidēs. Idē ꝑmiſerat in. cor. q. gratis g̊ ⁊ fal-
ſa ꝯña arguēs infert vltimo ꝙ nō pōt poni volū-
tas cā p accidēs peccati accidētalitate ſe tenente
ex pte cauſe. nō eni id ſequit̃ ex ꝑmiſſis. ¶ Illa āt
q̄ arguēs inducit ad ꝓbādū ꝙ volūtas non ſit cā
p accidēs accidētalitate ſe tenēte ex parte effect⁹
Ad ꝑmū negat̃ ꝯña. nō. n. om̄e p accidēs eſt caſua
le ſed illud p̄ciſe qđ cōiūgit̃ effectui vt in paucior i
bus et raro. nā in his tātūmodo repiunt̃ caſus et
fortuna ꝓut ph̃s docet. 2° phi. p accidēs aūt qđ
ſemp vel vt frequēter accidit nō eſt caſuale. vt. n.
S. T. dicit cōtra gē. li^{o}. 3° ca^{o}. 6°. ſi bonū qđ agēs
intēdit habeat cōiunctā ꝑuationē boni ſ̄m rōneȝ
vel ſemp vel frequēter: ſequit̃ malū morale non
caſualit̃ ſed vel ſemp vel frequēter: ſicut pȝ in eo
qui vult femina vti ꝓpter delectationē cui adiū
cta eſt inordinatio adulterij. vñ maluȝ adulterij
nō ſequit̃ caſualit̃. eſſet aūt caſuale malū ſi ad id
quod intēdit ſequeret̃ peccatū vt in paucioribꝰ.
hec ille. Idē in ſententia dicit in. q. de malo loco
ꝓxime allegato ad. 15^{m}. ¶ Ad. 2^{m} negatur ꝯña.
qm̄ volūtas creata vult poſitiuū peccati ꝑtermit
tēdo regulā diuine legis vel rōnis quā tenet̃ attē
dere et ſeq̄ et ideo peccat. volūtas aūt increata
vult poſitiuū peccati nullā regulā trāſgrediendo

E

imo ſm regulā ſue ſapiētie et ꝓuidentie et ideo nō eſt ſimile vtrobiqꝫ. Et hec rñſio accipit ex dictis. S. T. in hac diſ. ar. 3°. ad. 3m. et magis infra diſti. 37a. articulis. p°. et. 2°. Et pa. ꝑ. q. 49a. ar. 2°. Et. pa. 2e. q. 79. articulis. p°. et. 2°. Solutio aūt quā arguēs ponit licet non ſit directe ad formā argumēti: et tñ verū eſt qꝺ aſſumit: capiendo defectū nō ex parte cauſe ſed ex ꝑte effectꝰ ſꝫ ꝙ expoſitū fuit in tertio notabili. qꝛ. ſ. omne qꝺ cāt malū eſt deficiēs. i. defectū cauſans ꝓut exponit S. T. in. q. de malo. q. p°. ar. 3°. ad. 6m. et ad huius ꝓbationē negaꝫ ꝯña. neqꝫ valet eius ꝓbatio qm̄ falſum aſſumit. nō enī dꝫficere in ꝓpoſito nr̄o eſt idē qꝺ nō efficere ſꝫ ē efficere deficiēter vł deſectiue. dr̄ enī volūtas deficiens cauſa pc̄ti ꝑaccñs qꝛ efficit actū peccati defectiue qꝛ nō ſicut debet. i. nō ſeruās debitū ordinē et regulā quā ſeruare teneꝫ. deꝰ aūt eſt cauſa actꝰ vel actionis peccati ſicut debet. i. ſm ordinē ſue ſapiētie et ꝓuidentie debitū nihil agēdū vel obſeruādū ꝑtermittens. vñ argumentū ꝓcedit ex falſo. Solutio aūt data ex verbis Anſelmi nō eſt nobis neceſſaria: ſed qꝛ argumēta qbus improbaꝫ nō cōcludūt: ideo rñdetur ad ṗmū ṗmo ꝙ inſtātia nature ab arguēte introducta: quedā figmēta ſunt. nō. n. inſtātia locū habēt in gradibꝰ nature ꝑciſe ſed in ṗori ⁊ poſteriori ſm tēpus. ṗus enī ⁊ poſteriꝰ ſm naturaꝫ ꝑciſe: arguūt ꝙ vnū ſit vel depēdeat ab alio et ꝙ vnū intelligi poſſit alio nō itellecto: ſꝫ nō arguūt ꝙ vnū ſit in vno inſtanti et aliud in alio inſtanti. alias ṗus et poſteriꝰ nō ſolū eſſent ſꝫ naturā ſed etiā tp̄e. nā inter quelibet duo inſtantia eſt tēpus mediū vt ꝓbaꝫ. 4°. et. 6° phi. Reſpōdeꝫ ſcd̄o ꝙ cū in omni actione cauſe ſecūde ſimul tp̄e cā prima coagat ⁊ coopeꝫ cauſe ſecūde et ecōtra ⁊ ipſa actio cauſe ſecūde ſit etiā a cā ṗma: ficticie ne dicā falſe diuidiꝫ tēpus in quo fit actio peccati i duo inſtātia in quorū vno agat deꝰ et in alio coagat volūtas. nā ſimul in toto tp̄e ipſius actionis coagit deꝰ volūtati et volūtas deo: et ſimul eadem actio peccati rectitudinē habet cōparata ad deū et hēt obliquitatē ac deformitatē ſm ꝙ a voluntate ꝓcedit: cuiꝰ rō paruꝫ ſupra tacta fuit. cuꝫ ergo arguēs q̄rit an deꝰ cauſet rectitudinem illius actionis in. a. inſtāti: dicimꝰ ꝙ ſic et etiā in inſtāti. b. et cū ex hoc infert ꝙ volūtas in. b. inſtāti non cauſat peccatū: negaꝫ ꝯña. et ad eiꝰ ꝓbationē negaꝫ iterꝫ ꝯña qꝫm ad hoc ꝙ rectitudo et peccatuꝫ ſibi oꝑpoſitū ſimul ſint in volūtate. dicimꝰ eniꝫ ꝙ in vtroqꝫ inſtāti volūtas cauſat pc̄tm̄ et eſt priuata rectitudine actionis quā deberet hr̄e. et ꝑ ꝯñs ipſe actus volūtatis ꝓut a volūtate ꝓcedit ē ꝑ-

uatus rectitudine debita: cū hoc tamē ſtat ꝙ ipſe idē actꝰ rectus ſit et ordinatꝰ ſm ꝙ eſt a deo. vt eni. S. T. dicit. pa. 2e. q. 79. ar. 2°. in cor. deus ē cauſa omnis actionis inqꝫm eſt actio: ſed peccatū nominat ens et actionē cū quodam defectu. defectus aūt ille ē ex cā creata. ſ. libero arbitrio inqꝫm deficit ab ordine ṗmi agētis. ſ. dei. vñ defectꝰ iſte nō reduciꝫ in deū ſicut i cām ſed in liberꝫ arbitriū. ſicut defectꝰ claudicationis reduciꝫ in tibiā curuā ſicut in cām non aūt in ꝟtutē motiuā a qua tñ cauſatur quicquid eſt motionis in claudicatione. et ſm hoc deꝰ eſt cauſa actꝰ peccati nō tñ eſt cauſa peccati qꝛ nō eſt cauſa huiꝰ ꝙ. ſ. actꝰ ſit cū defectu. hec ille. Et in reſpōſione ad ſecūdū. dicendū inquit ꝙ in hominē ſicut in cām reduciꝫ nō ſolum actꝰ ſed etiā ip̄e defectꝰ. quia. ſ. nō ſubditur ei cui debet licet hoc ip̄e nō intendat ṗncipaliꝫ et ideo homo ē cauſa peccati. ſed deꝰ ſic ē cauſa actus ꝙ nullo modo eſt cauſa defectꝰ cōcomitātis actum et ideo nō ē cauſa pc̄ti. Idē in ſentētia dicit i hac diſti. ar. 3° ad. 3m. Et. pa. ꝑ. q. 49. ar. 2°. ad. 2m. Itē in. q. de malo. q. 3a. ar. 2°. i. cor. ꝑꝫ ergo ꝙ arguēs decipiꝫ putās ꝙ in actu peccati deus nichil agat neqꝫ aliquā rectitudinē cauſet. hoc aūt ē falſum vt ex dictis apparet. ¶ Ad. 3m dr̄ ꝙ minor ē falſa. qꝛ cū volūtas coagat deo in cauſando rectitudinē: falſum ē ꝙ deꝰ ſit eiꝰ cauſa ꝑciſe. ¶ Ad. 3m ṗncipale qꝺ eſt Aureoli dicimꝰ ꝙ ꝓcedit ex falſa imaginatione ꝙ. ſ. nos dicamꝰ defectibilitatē voluntatis ꝑciſe cauſam eſſe peccati. hoc aūt nō dicimꝰ ſed ꝙ volūtas deficiēs inqꝫm ē deficiēs ē cā peccati. ¶ Ad. 4m negaꝫ antecedēs. nō eniꝫ deꝰ pōt directe et ꝑ ſe odio haberi. vñ reſpōſio ibi data bona ē. ⁊ ad eiꝰ improbationē negaꝫ ꝯña. neqꝫ valet eiꝰ ꝓbatio qm̄ falſuꝫ aſſumit ſicut iacet niſi intelligaꝫ ꝙ quicq̄d intellectꝰ pōt itelligere: pōt volūtas velle. ſ. intelligere ſꝫ ſic ꝓpoſitio nichil ꝓbat. ſi enī intelligaꝫ ſicut iacet: ꝓpoſitio eſt abſurda et erronea. nā intellectꝰ diuinꝰ pōt intelligere peccata ſꝫ volūtas eiꝰ nō pōt velle peccata ¶ Ad. 5m negaꝫ aſſumptū. et ad eiꝰ cōfirmationē ex dictis. S. T. diciꝫ ꝙ ꝓcedit ex falſo illorum intellectu. nō enim. S. T. intelligit vbi allegatur ꝙ odiū reſpiciat malū odiētis ita ꝙ eius voluntas velit ſibi malū ſub rōne mali: ſed ſenſus verborū eſt ſicut ipſe ibidem exprimit ꝙ odiens appetit malū ei quē odit. ac ꝑ hoc habet ꝓ obiecto malum non ꝓpriū ſibi ſed malum alterius inqꝫm eſt bonū ſibi prout ipſe. S. Doctor declarat ſupra. q. 29a. vbi ſpecialem tractatum facit de odio. vbi articulo ṗmo docet ꝙ odiū habꝫ ꝓ obiecto malum alterius inqꝫm eſt bonum odientis. et

articulo.2° ꝺducit ꝙ odiū alteri⁹ ꝓcedit ex amo
re quē odiēs habet ad aliquod ſibi bonū.differē
tia aūt odij ab ira attendit in hoc ꝙ odiū reſpi=
cit malū alterius directe:ira vero reſpicit nō ſolū
malū alterius ſed etiā bonum iuſticie vindicati=
ue ꝑut.S. Doc.deducit vbi arguēs eum allegat
arti.2°.¶Ad argumēta Scoti cōtra tertiā con=
cluſionē dicit ꝙ omnia ꝓcedūt ex falſa imagina=
tione ꝙ.ſ.peccatū diminuat naturā rōnalem vel
intellectualē aut bonū illud in quo eſt tanq̄ i ſub
iecto:et ꝙ diminuat bonū ꝑ ablationem vel ſub=
tractionem.hoc autem eſt falſum prout Sāctus
Thomas docet in hac diſtinctione articulo .5°.
Et in gloſa.li.Et prima parte queſtione. 48a.ar
ticulo tertio ad. 3m. et articulo. 4°. per totum.
Item prima.2e. queſtione.85a. articulis primo
et 2°.Et in queſtionibus de malo.q.prima arti=
culo.2°. in corpore et ad. 7m. Et queſtione.2a.
articulis.11°.et.12°. Quod autē bonum et quali
ter peccatum diminuat Sanctus Doctor in eis
locis declarat et breuiter fuit deductum in quin=
to notabili. Illud autē quod in quarto argumē
to preſupponitur eſt falſū: ꝙ ſcilicet peccata que
ſunt ꝑuationes vnius boni non differunt ſpecie.
qm̄ peccata nō diſtinguūt ex parte auerſionis ſ3
ex parte cōuerſionis. et ideo magis diſtinguunt
ſpecie ſm obiecta actuum q̄ ſm bonum quod ꝑuāt.
Et de hoc.S.Tho.ꝑma.2e.q.72a.ꝑ totū.
neq̄ valet ꝓbatio arguētis.quia illud veritatem
habet ꝺ puris ꝑuationib⁹.ſ.abſtractiue ſūptis: nō
de priuationibus cōcretiue ſumptis vt accipitur
ex dictis.S.Tho.in queſtionibus de malo.q.2a
articulo.9°.¶Ad.5m. qꝺ eſt Durādi dicitur pri=
mo ꝙ non eſt ſimile de augmento habilitatis ꝑ
intenſionem et de eius remiſſione. quia intenſio
forme reſpicit eius radicationem in ſubiecto eo
ꝙ ex ſubiecti diſpoſitione ꝺpendeat. remiſſio aūt
non ſolum ꝓuenit ex ſubiecti diſpoſitione ſ3 etiā
ex quibuſdā alijs impedimentis circunſtātib⁹ vel
occurrentibus.lignum enim calidum fit calidius
ſm ꝙ caliditas magis radicatur et profundat in
ligno ſm eius maiorem diſpoſitionem. ſed pōt
fieri minus calidū a frigido vel humido vel alio
impedimento circunſtāte. Reſpondetur ſecun=
do.ꝙ argumentum procedit de intenſione ac re=
miſſione forme que.ſ.prouenit ex parte ſubiecti.
hec enim fit per aliquid ſubiecto inherens.dimi=
nutio autem habilitatis anime que fit per pecca
tum:nō prouenit ex parte radicis ideſt ſm ꝙ ha
bilitas radicatur in anima:ſed ex parte termini
ad quem eſt prout dictum fuit in quinto notabi=
li. Reſpondetur tertio ꝙ Sanctus Doctor nō ne=
gat ſimpliciter ꝙ remiſſio et diminutio habilita=
tis que fit per peccatum non ſit per aliquid inhe
rens ſubiecto ſicut tactum fuit in quinto notabi=
li:ſed ꝙ ipſa diminutio habilitatis attēditur reſ=
pectu termini ad quem eſt:non ſm radicem quā
habet in ſubiecto. vnde in queſtionibus de ma=
lo.q.ſecunda articulo.11°.in corpore ſic cōcludit.
vnde manifeſtum eſt ꝙ peccatum eſt obſtaculū
quoddam impediens gratie ſuſceptionem. om=
ne autem obſtaculum alicuius perfectionis aut
forme:ſimul cum hoc ꝙ excludit formā vel perfe
ctionem:facit ſuſceptiuum minus aptum vel ha=
bile ad forme receptionem:et vlterius per conſe
quens impedit effect⁹ forme vel perfectionis in
ſubiecto.et maxime ſi obſtaculum illud fuerit ali
quid inherens habitu vel actu.hec ille.¶Ad.6m
dicitur ꝙ dupliciter deficit.primo in primo mem
bro diuiſionis:quia primā habilitatem anime ad
bonum dicit eſſe ſyndereſim.hoc autem falſū eſt
imo prius natura q̄ ſyndereſis habilitas et apti
tudo ad bonū naturaliter ineſt anime tanq̄ ei⁹
propria paſſio.ſecundo deficit in ſecundo mem=
bro diuiſionis.qm̄ procedit de habilitate anime
ad bonum accidentali et aduēticia que.ſ.ex acti=
bus noſtris cauſatur.noſtra autem concluſio lo=
quitur ꝺ habilitate et aptitudine anime natura=
li que principia humane nature naturaliter con=
ſequitur. vnde argumentum non eſt ad propoſi
tum.¶Ad argumentum ante oppoſitum reſpon
det Sanct⁹ Thomas in hac diſtictione articulo
ſecūdo ad. 4m.Et prima parte queſtione. 48a.
articulo primo ad. 4m.Et in queſtionibus ꝺ ma
lo queſtione prima articulo primo ad. 8m ꝙ ma=
ior argumenti habet veritatem de eo quod agit
in alterum effectiue:malum autem ſumptum for
maliter pro ipſa priuatione non dicitur agere ef
fectiue ſed quaſi formaliter priuat et corrumpit
bonum:quia eſt ipſa corruptio et priuatio boni.
Et in hoc articulus terminatur.

Diſtĩctio.xxxv.vj.vij.

Circa tricesimã quintã et triceſimã ſextam et triceſimã ſeptimaꝫ diſtinctionem q̃ritur vtrũ in quolibꝫ peccato ſit aliq̃s actus et arguit̃ ꝙ ſic. dicit enim Aug⁹ ꝯ fauſtuꝫ ꝙ peccatũ eſt dictũ vel factũ vel cõcupitum cõtra legem dei. ſed in quolibet hoꝝ triũ ponit̃ aliq̃s act⁹. ergo et c̃. ¶ In oppoſituꝫ arguitur. q2 Jacobi. 4°. dicitur. ſciẽti bonũ et nõ faciẽti: peccatũ eſt illi. igitur ipſum nõ facere eſt peccatũ. ¶ In hac q̃ſtione erunt quattuoꝛ articuli vt ſupꝛa.

Quantuꝫ ad pꝛimũ articulũ ſit pͥma concluſio ꝙ omne peccatũ quod eſt homini culpa: eſt act⁹. i. actio deoꝛdinata vel depẽdet ꝑ ſe vel ꝑ accidẽs cauſaliter vel occaſionaliter ex aliquo actu cõiũcto vel remoto. Hãc cõcluſionẽ tenet. S. Tho. pͥma secũde. q. 71. articulo. 5° Et in. q. de malo. q. 2ª. articulo pͥmo. ¶ Secũda cõcluſio eſt ꝙ deus eſt cauſa act⁹ ſeu actionis q̃ eſt in peccato ſic materiale: licet nõ ſit cauſa peccati q̃ꝫᵐ ad ei⁹ formale quod eſt defoꝛmitas et deoꝛdinatio. Hãc concluſionẽ tenet. S. Tho. in hac diſtinctione. 37ª. q. 2ª. articulo pꝛimo et. 2°. Et pꝛima pte. q. 49ª. articulo. 2°. Et pͥma secũde. q. 79. articulo pͥmo et. 2°. Et in de malo. q. 3ª. ar. p°. ⁊. 2°. ¶ Tertia cõcluſio eſt ꝙ om̃e malũ in nã rõnali inq̃ꝫᵐ huiuſmodi eſt culpa vel pena. Hãc ꝯcluſionẽ tenet. S. Tho. i hac diſ. 35ª. ar. p°. Et pͣ pte. q. 48. ar. 5°. Et in. q. de malo. q. pͣ. ar. 4°. ¶ Quarta ꝯcluſio eſt ꝙ ois pena inq̃ꝫᵐ pena ẽ: eſt ꝓpter aliquã culpã. Hãc cõcluſionẽ tenet. S. T. in hac diſtin. 36ª articulo. 4°. Et p⁹. 2ᵉ. q. 87. articulo. 7°.

Quantum ad articulũ ſecundũ arguit̃ cõtra concluſiones. Et quidẽ cõtra pͥmaꝫ cõcluſionẽ arguit Gregoꝛius de arimino volẽs ꝓbare ꝙ peccatũ etiam cõmiſſionis nõ ſit act⁹ vel actio neq̧ aliq̃ entitas incõplexe ſignificabilis. ⁊ arguit pͥmo ſic. peccatũ actuale non eſt aliud q̃ꝫ voluntarie committere aliquid vel omittere cõtra rectã rõnem. ſed hoc per oꝛationẽ vel aliq̃d equiualẽs oꝛationiũn ſignificãdo tm̃modo põt ſignificari. igit̃ peccatum nõ eſt aliquid incõplexe ſignificabile. maioꝛ ꝓpoſitio clara eſt. minoꝛ ꝓbat̃. nã in ꝓhibitionibus ſeu pꝛeceptis negatiuis illa q̃ pꝛohibentur dicunt̃ ꝓpꝛie peccata. et in affirmatiuis: oppoſita eoꝛũ q̃ iubent̃. ſed vtrobiq̧ ſola cõplexe ſignificabilia ſunt hm̃oi. ergo ſola talia ꝓpꝛie appellantur peccata. et ita eſt de ceteris ſi qua nõ ſunt ꝓhibita. aſſumptũ patet diſcurrẽdo. cũ enim dr̃ nõ mechaberis: nec vir nec mulier nec aliquid incõplexe ſignificabile ꝓhibetur: ſed ꝓhibet̃ ꝙ admiſceatur nõ ſue. et ita eſt de ceteris vt patet inquirenti. ¶ 2° arguit ſic. q2 ſi peccatũ eſt entitas aliq̃: oꝫ nos dicere alicui⁹ entitatis q̃ de⁹ non ẽ: deuꝫ nõ eſſe factoꝛẽ vel cõfiteri deũ eſſe actoꝛẽ peccati. ſꝫ neutrũ videt̃ poſſe dici catholice dicente Aug⁹ pꝛimo de libero arbitrio caplo. 2. credimus ex vno deo eẽ oĩa q̃ ſunt et tñ non eſſe peccatoꝛũ actoꝛẽ. Item. 83. q. caplo. 21. dicit de deo ꝙ mali actoꝛ nõ eſt qui ⁊ oiuꝫ q̃ ſunt actoꝛ eſt. ſicut dicit magiſter ſen. 2°. diſ. 37ª. in fine et ꝓbat ꝑ dictuꝫ eiuſdẽ Augu. pͥmo retractationũ caplo. 26° nomine mali peccata itelligunt̃. ibidẽ etiam dicit ꝙ omẽs catholici tractatoꝛes cõſentiũt ꝙ deus nõ eſt actoꝛ maloꝝ. i. peccatoꝛũ. cõſtat aũt ꝙ omĩs entitas eſt de numero eoꝝ q̃ ſunt. ¶ 3° arguit in ſpeciali de aliq̃bus. q2 adulteriũ non eſt omnino aliq̃ entitas. q2 nec eſt adulter nec adultera nec aliqua entitas fingi põt q̃ ſit adulteriũ. ſimilr̃ nec homicidiũ. q̃ eni eſſet: cũ nec occidẽs nec occiſus nec inſtrumẽtũ occidẽdi nec aliq̃ oĩno entitas ibi cõcurrẽs q̃ ſit hoc pctm̃ qđ homicidium nominamus. et ita ẽ de furto et ceteris peccatis q̃bus exterioꝛi opatione homines peccant. et ſicut talia nõ ſunt entitates vlle ſꝫ tãtũmodo q̃dã cõplexe ſignificabilia: ita etiã de ceteris peccatis videtur eſſe ſentiẽdũ. ¶ 4° arguit. nã ſicut recitat Aug⁹ in de natura et grã ſatis ante mediũ: pelagi⁹ volens ꝓbare nãm humanã nõ eſſe debilitatã neq̧ mutatã peccato dicebat ſic. ante oia q̃rendũ puto qđ ſit pctm̃. ſba an omnino ſba carẽs. nomen q̃ nõ res nõ exiſtia nõ coꝛp⁹ aliqđ ſed ꝑperaꝫ facti actus exꝑrimit̃. deinde adiũgit credo ita eſt. et ſi ita eſt inquit q̃modo potuit humanaꝫ debilitare naturã vel imutare qđ ſubſtãtia caret. ex hac argumẽtatione patet ꝙ pelagi⁹ ſubſtãtiã accipit cõmuniter ꝑ entitate ſeu ꝑ eſſentia nõ cõtracte vt

ſubſtãtia diſtinguit cõtra foꝛmas accidentales.
nam ſi ſic acciperet:nullius apparẽtie eſſꝫ argumẽ
tum.quis eni nõ videat multis accidẽtibus poſ=
ſe debilitari et imutari humanã naturã tã in ſpũa
libus ſicut erroꝛibꝰ et prauis affectionibꝰ quibus
reddit debilioꝛ ad cognoſcẽdũ verũ et eligẽduꝫ
bonũ:ꝙ etiã coꝛpoꝛalibꝰ quibꝰ etiã ſm coꝛpꝰ de=
bilioꝛ reddit. ſi aũt ſbam vniuerſaliter ꝓ entita=
te accipiat: argumẽtũ apparet aliqualiter. nã ſatꝭ
apparere põt alicui illud qꝺ nulla entitas eſt:nul=
lam nãm poſſe imutare. huic aũt argumẽtationi
ibidẽ reſpõdet Augꝰ cõcedendo aſſũptũ.ſ. pctm̃
nõ eſſe ſbam. ita eſt inquit vt dicis non eſt pctm̃
aliqua ſba:ſed tm̃ hoc nomine ꝑperã facti actꝰ ex
pꝛimit.et paulo poſt peccatũ inquit didicimꝰ nõ
eſſe ſbam.deinde negat cõſequẽtiaꝫ qua infert ꝙ
nõ potuit debilitare naturã: ſiue reſpõdet ad in=
terrogationẽ pelagij q̃ virtualiter talẽ ipoꝛtat cõ
ſequẽtiaꝫ oſtendẽdo ꝙ etiã ex illo quod pꝛoꝛſus
nulla entitas eſt:poteſt debilitari natura dicens.
nõne attẽditur vt alia omittã etiã nõ mãducare
nõ eſſe ſbam:a ſubſtãtia ꝗppe receditur qm̃ cibus
ſubſtãtia ẽ. ſed abſtinere a cibo : nõ eſt ſubſtãtia.
et tamẽ ſba coꝛpoꝛis ſi omnino abſtinetur a cibo
langueſcit.cõſtat eniꝫ ꝙ nõ mãducare: nulla om
nino entitas eſt:nec ſuba ſpecialit ſũpta nec acci=
dens.ex quo etiã exẽplo patet ſatis ipm voluiſſe
dicere peccatũ nullã omnino entitatem eſſe:et tm̃
ex eo potuiſſe debilitari naturã hominis. ſic igit
patet ex hoc loco Auguſtinũ voluiſſe ꝙ peccatuꝫ
nulla omnino entitas eſt. ¶ 5° arguit ad idem ꝑ
eundẽ Auguſtinuꝫ in de ꝑfectione iuſticie q̃ circa
ꝑncipiũ recitat vnũ argumentũ celeſtij quo ꝓba
re nitebat hominẽ poſſe vitare pctm̃. ſic eniꝫ ar=
guebat ille. querẽduꝫ eſt inquit q̃d eſt pctm̃ actꝰ
an res.ſi res eſt:vt auctoꝛeꝫ habeat neceſſe eſt. ſi
auctoꝛem hre dicit : iã alter pꝛeter deũ rei alicu=
ius actoꝛ induci videbit.ac ſi hoc dici ipium ẽ:cõ=
fiteri neceſſe eſt pctm̃ omne actũ eſſe nõ rem.ſi ꝗ
actus eſt imo q2 actus ẽ: vitari põt.hic pꝫ ꝙ etiaꝫ
rem iſte accipit vniuerſaliter ꝓ entitate.qm̃ alias
alicuius entitatis deꝰ nõ eſſet actoꝛ ſicut nec pcti
qꝺ ipſe reputat falſum.et vere cõcludit. ergo iſte
pꝛimo dicit pctm̃ nõ eſſe entitatẽ ſꝫ actũ: ⁊ dinde
infert ꝙ põt vitari. Ad hoc argumẽtũ ſic dicit Au
guſtinꝰ ibidẽ.rñdemꝰ inq̃t pctm̃ actũ dici et non
eſſe rẽ.nõ accipit aũt rẽ cõmuniſſime ꝓ omni ſig=
nificabili cõplexe vel incõplexe. nã hoc mõ pctm̃
et actꝰ ſeu quodlibet agere res dici põt . ſicut in=
fra rẽ accipit cum iuxta auctoꝛitatẽ Joꝺ ſm aliaꝫ
litterã.d.erat vir habitãs et c̃: abſtinẽs ſe ab om
ni re mala:ait ꝙ pctm̃ et ſi actꝰ ſit: res dici põt.ſꝫ
accipit ꝓ eſſentia ſeu ꝓ entitate. ſic enim quelibꝫ
res alia a deo habet auctoꝛẽ deum. et ſimilit acci
piẽdo dicit pctm̃ eſſe actũ nõ rem.ex quo pꝫ pꝛo=
poſitũ.et imediate reſpõdendo ad cõſequentiaꝫ
celeſtij dicit.ſed etiã in coꝛꝑe claudicatio eadem
rõne actus eſt nõ res.qm̃ res pes ipſe vel coꝛpus
vel homo ẽ qui pede vitiato claudicat.nec tamẽ
vitare põt claudicationẽ niſi habeat ſanatum pe
dẽ.ex quo etiã exemplo ꝓpoſitũ declarat. nã nõ
eſt fingere que res ſit claudicatio ſeu claudicare
quod idẽ eſt ſuppoſito ꝓ conſtãti ꝙ motꝰ nõ ſit ſꝫ
ſe diſtincta res a rebus ꝑmanentibꝰ. ¶ 6° argu=
it.nã Augꝰ homelia ꝑma ſuꝑ Johãnem exponẽs
illud Johãnis ꝑmo . Omĩa ꝑ ipm facta ſunt et ſi=
ne ipo factũ eſt nichil ait.pctm̃ quidẽ nõ ꝑ ipſum
factũ eſt.et manifeſtũ ẽ ꝙ pctm̃ nihil ẽ. et ita ſuꝑ
eiſdem verbis.vniuerſa inquit creatura ꝑ ipſum
facta ẽ maioꝛ.minoꝛ ꝑ ipm facta ſunt inferioꝛa ſu
perioꝛa ſpũales coꝛꝑales ꝑ ipſum facte ſunt.nul
la enim foꝛma nulla cõpago nulla cõcoꝛdia par=
tium nulla q̃liſcũqꝫ ſuba q̃ põt habere numerum
pondus mẽſurã:niſi ꝑ illud verbũ ⁊ ab illo verbo
creatoꝛe cui dictũ eſt.omĩa i mẽſura numero põ=
dere diſpoſuiſti facta ſunt.hec ille. vbi ad ꝓpoſi=
tum ꝓbationẽ ꝑmo facit ꝙ ait pctm̃ nihil eſt.igit
non eſt entitas aliqua.ſecũdo q2 vt pꝫ ex ſecũda
parte auctoꝛitatis cũ ait euãgeliſta . omĩa ꝑ ipm
facta ſunt:ꝑ ly omĩa omnis entitas magna ⁊ par
ua generaliter ſignificat. vt tãtũ valeat illud di=
ctum ac ſi dicat.omnis entitas ꝑ ipm facta eſt. in
pꝛima aũt ꝑte auctoꝛitatis dicit pctm̃ nõ ꝑ ipꝫ fa
ctum.ex q̃bus neceſſario et euidẽter cõcludit. igi
tur pctm̃ nõ eſt entitas aliqua.quomodo etiã vi=
detur concluſiſſe Augꝰ ꝙ pctm̃ eſt nihil in pꝛima
parte auctoꝛitatis. hec ſunt argumẽta Gregoꝛij
in foꝛma. ¶ Cõtra quoddã ſuppoſitũ in eadẽ cõ=
cluſione arguit Aureolꝰ ꝓbãdo ꝙ rectitudo vo=
luntatis nõ ſumat ex cõfoꝛmitate ad rectã rõneꝫ
ꝑmo ſic.illud nõ eſt mẽſura dãs rectitudinẽ actui
volũtatis:qꝺ põt obliquari et eſſe rectũ et nõ re=
ctũ. Dicet foꝛte ꝙ argumẽtũ ſoluꝫ ꝓbat ꝙ ideo
non põt eſſe ꝑma regula:nõ aũt ꝓbat quin poſſit
eſſe regula.ideo arguit ſic . illud nõ põt eſſe ꝑma
nec ſecũda regula ipſiꝰ regulati:qꝺ nõ poteſt me
diare inter ꝑmã regulã et ipm regulatum . verbi
grã impꝛimẽs ſigillũ in cera nõ dicit eſſe mẽſura
figure relicte ex ſigillo in cera eo ꝙ nõ mediat ni=
ſi ꝑ modũ applicãtis. ſed rõ non mediat inter pꝛi
mã regulã et regulatuꝫ niſi applicatiue applicãdo
.ſ.obm circũſtãtionatũ ad voluntatẽ.quare ergo
et c̃.cognitio eni tãtũmodo oſtendit id quod ha
bet mẽſurare obiectiue. ¶ 2° in hoc cõſiſtit recti=

tudo volũtatis vt faciat id qđ đcet et conuenit. ſed nõ habet aliqđ qđ deceat et cõueniat: qꝛ recta rõ dictat imo ecõtra quia illud cõuenit recta ratio hoc dictat. quare et c̃. Cõfirmaẜ. qꝛ diuina volũtas dictat aliquid conuenire actui reſpectu cuiꝰ nõ ſe habet rõ niſi cognoſcẽdo et pſentando voluntati. Cõfirmaẜ etiã. quia propter aliud et aliud obiectũ et aliã et aliam circũſtantiaꝫ: recta ratio dictat actũ cõuenire et diſcõuenire. ergo cõueniẽtia et diſcõueniẽtia actꝰ eſt ex parte obiecti et nõ ex parte rõnis. vñ rõ non habet de ſe ꝙ ſit recta niſi qꝛ ſeniat cõformiter vt eſt in obiecto. hoc enim innuit phs. 2° ethicoꝝ cũ ait vt ſapiens determinabit. ſapiẽs aũt nõ ſe habet p modũ mẽſurantis ſed applicãtis. quia illud mediũ qđ ſapiens cõiectat: non imprimiẜ a rõne ſed rõ inuenit illud et oſtendit volũtati. ¶Cõtra ſecũdaꝫ partem pme cõcluſionis arguit Durãdus pbando ꝙ ad pctm̃ omiſſionis nõ requiraẜ quicũqꝫ actꝰ. pmo quia ſi hoc eſſꝫ verũ: hoc videreẜ p tanto qꝛ negatio vel omiſſio actꝰ nõ eſt in poteſtate nr̃a. nec p conſequẽs culpabilis niſi mediãte aliq̃ actu p quẽ habemꝰ dominiũ ſuper negationẽ actꝰ. qꝛ aliud eſt nõ exire in actũ et aliud hr̃e dominiũ ſuper nõ exire in actũ. qꝛ nõ exire in actũ dicit ſolã negationẽ actꝰ. ſed hr̃e cauſalitatẽ ſup non exire in actũ: dicit aliqđ poſitiuũ et actuale. nulla autẽ res habet cãlitatẽ poſitiuã et actualẽ ſup aliqđ affirmatũ vel negatũ niſi aliqđ agẽdo. ergo voluntas nõ habet dominiũ vel cauſalitatẽ ſuper non exire in actũ niſi aliqđ agẽdo. et ſic videẜ ꝙ pura omiſſio nõ eſſꝫ pctm̃ niſi rõne alicuiꝰ actus p quẽ habemꝰ dominiũ ſup ipſam omiſſionẽ. ſed iſta rõ non valet. qꝛ ad hoc ꝙ omiſſio imputeẜ volũtati: non oportet ꝙ ſit in poteſtate eiꝰ mediãte aliquo actu. ſicut ad hoc ꝙ actꝰ ei imputeẜ: nõ oportet ꝙ iſte actꝰ ſit in poteſtate eiꝰ mediãte aliquo alio actu. ſꝫ ex hoc ſolo imputaẜ ei actꝰ vel omiſſio eiꝰ: qꝛ in libertate volũtatis eſt exire in actuꝫ vel nõ exire. qꝛ actꝰ vł eiꝰ oppoſitũ nõ ẽ de neceſſario volibilibꝰ nec hẽt cũ eis neceſſariã colligantiã. et qcqđ ſit de actu: reſpectu tñ omiſſionis imputabilis: nõ oportet in volũtate ponere cauſalitatẽ actualẽ et poſitiuã. qꝛ nulla cauſalitas poſitiua directe requiriẜ ad effectũ priuatiuũ: ſꝫ ſufficit nõ exire in actũ cuiꝰ hẽtur dominiũ. et ſic cauſatur a volũtate omiſſio culpabilis. ¶2°. quia ſi ad peccatũ omiſſionis requiriẜ aliqs actꝰ: aut ille eſſet interior aut exterior. ſꝫ neutrũ hoꝝ reqriẜ. igitur et c̃. pbaẜ minor quo ad vtrãqꝫ partem. ꝙ enim nõ reqraẜ actꝰ interior pꝫ. qꝛ velle facere ⁊ velle nõ facere qđ preceptũ ẽſt: nõ ſic opponunẜ vt neceſſe ſit alterũ ineſſe. ſicut dicimus de deo ꝙ non eſt neceſſe ꝙ velit mala fieri vel velit mala non fieri. imo neutrũ vult. ſimiliter nõ eſt neceſſe aliquẽ velle obedire pcepto aut velle nõ obedire. forſan eni de pcepto nichil cogitat: et tamẽ faciẽs qđ preceptũ eſt peccat. ergo nihil prohibꝫ peccatũ omiſſionis eſſe ſine quocũqꝫ actu interiori volũtatis. Idẽ apparet de actu exteriori dupliciter. primo qꝛ omne peccatũ qđ eſt contra determinatũ preceptũ ſi cõſiſtit in actu: cõſiſtit in actu determinato alioquin nõ eſſet determinatũ peccatum. ſed actꝰ incõpoſſibiles ei qđ preceptuꝫ eſt fieri: ſunt indeterminati. ſicut mens vigilãs loqndo orando ſtudendo: nõ poteſt hora debita ſurgere ad matutinas. ergo in nullo taliũ actuũ põt per ſe cõſiſtere pctm̃ omiſſionis qđ eſt cõtra đterminatũ preceptũ. Scđo qꝛ nullꝰ peccat faciẽdo illud qđ non ẽ malũ de ſe nec eſt phibitũ. ſed multi actus incõpoſſibiles ei qđ preceptũ eſt fieri: ſũt huiuſmodi vt vigilare in ſtudio vel oratione. igiẜ et c̃. ¶3°. qꝛ omnis đfectꝰ volũtariꝰ eſt culpabilis. ſed omiſſio actꝰ debiti eſt hmõi. eſt eni defectꝰ vt de ſe pꝫ volũtariꝰ ſed nõ ab actu volũtatis cadente ſup ipſuꝫ: ſed qꝛ in poteſtate volũtatis fuit vitare illũ. igiẜ et c̃. ¶4° omnis trãſgreſſio precepti eſt pctm̃. ſed in pura omiſſione eſt trãſgreſſio pcepti affirmatiui. ergo ipa ẽ pctm̃ circũſcripto qcũqꝫ actu. ¶5°. arguũt alij put recitat Adã ſup. 4° ſentẽtiaꝝ. qꝛ bene ſeqẜ deꝰ pcipit ſorti ꝙ velit hodie. a. et iſte nõ volet. a. in nullo legitime excuſatꝰ de non volẽdo. a. ſicut ſibi precipiẜ. igiẜ iſte hodie peccabit. cõſequẽtia eſt bona. igiẜ qcquid ſtat cũ antecedẽte: ſtat cuꝫ conſequẽte. ſed ꝙ iſte nullũ actũ volendi vel nolẽdi hodie ſit habiturus: ſtat cũ antecedente. igiẜ et cũ cõſequẽte ſtat. igitur iſte ſimul peccabit p omiſſioneꝫ actus volendi ſibi precepti ſine hoc ꝙ habeat aliquem actũ poſitiuũ. igitur ſola carẽtia actus debiti põt eſſe pctm̃ omiſſionis. ¶6° qꝛ precipiaẜ iſti a deo ꝙ infra certã parteꝫ tẽporis velit vel nolit ire ad eccleſiã. ꝛ ifra illã partẽ temporis ſine excuſatione legitima nec volet nec nolet ire ad eccleſiam. igitur peccabit. cõſequentia hec eſt bona vt por. ergo quicqđ ſtat cũ antecedente ſtat cũ cõſequẽte. ſed cũ antecedẽte ſtat ꝙ iſte in data pte tẽporis nec habebit velle nec nolle. igitur et cũ antecedẽte. ergo poterit peccare p ſolam carẽtiã actꝰ debiti. ¶7° precipiaẜ iſti ꝙ aliquẽ actũ volẽdi vł nolendi habeat hodie. ſit ita ꝙ ſine excuſatione debita đ non habendo: nullũ habebit hodie actũ volẽdi vel nolẽdi. igitur peccabit et nõ per poſitionẽ alicuiꝰ actꝰ nolẽdi vel volendi. igiẜ per ſo-

lam omiſſionē ſeu carentiā alicuiꝰ talis ſi antece
dens ſit verū. ¶ 8°. qꝛ iudicante ſorte ꝙ.a.ſit ab
eo agendū vel volenduꝫ vel precepto ſibi a deo
ꝙ velit.a.vel agat: aut ſortes pōt ſe ſuſpēdere ab
omni actu volēdi vel nolēdi ceſſante impedimē
to: aut nō.ſi nō: igitͬ deus nō poſſet ſibi ꝑcipere ꝙ
ſe ſuſpēderet ab omni actu.qꝛ nichil pōt rōnabi=
liter alicui precipi qđ non ſubſit cū dei adiutorio
ſue libere poteſtati.nec deꝰ pōt aliqđ niſi rōnabi
liter ꝑcipe. Itē ſi nō pōt: non videretͬ libere velle
vel nolle.qꝛ neceſſe eſſet ſibi niſi deꝰ ipm ſuſpen=
deret ab agēdo velle vel nolle. preterea tūc oēs
rōnes q̄ ſolent fieri ꝑ mediationeꝫ inter velle et
nolle ꝑ nō velle: falſe eſſent.et tūc hmōi difficul=
tates vt videtͬ nullatenꝰ poſſunt ſolui.iſta viden
tur incōueniētia.igitͬ ex iſtis videtͬ ꝙ.2ͣ pars cō
cluſionis ſit falſa. ¶ Cōtra.2ᵃᵐ cōcluſionē argu=
it Aureolꝰ ꝑmo ſic.ſi deꝰ ageret ad actū poſitiuū
volūtatis ſubtractū deformitati: neceſſario age=
ret ad deformitatē.cuius oppoſitū dicūt ſācti.pro
batͬ cōſequētia.qꝛ quādo aliqua ſic ſe habent ꝙ
vnū eſt ꝑuatio in alio et inſeparabile ab alio: qđ=
cūqꝫ agēs agit in vnū: neceſſario agit in reliquuꝫ.
ſed ita ſe hēt deformitas ad actū.igitͬ et c̄.maior
patet.qꝛ eni priuatio albedinis et negatio ē inſe
parabiliter ānexa nigredini: ideo ꝓducēs nigre=
dinē neceſſario ꝓducit nō albedinē.minorē ꝓbo.
accipio.n.iſtū actū qui ē odire deū.ita ꝯcomitatͬ
deformitas iſtū actū: ꝙ impoſſibile eſt eā ſepara
ri vel tolli.et hoc eſt qđ dicūt doctores ꝙ deꝰ nō
pōt diſpenſare in ꝑceptis ꝑme tabule quia ex ſe
habēt annexā deformitatē. ¶ 2°.qꝛ q̄ ſunt mala
ex obiecto: non pn̄t fieri ſine deformitate.ratio ē
quia ſunt ꝺ ſe cōuoluta cū malicia. Cōfirmatͬ hoc
per Ariſto.3°.ethi.ipſe eni ibi q̄rit vtrū habitus
inſit nobis volūtarie.et dicit ꝙ ſic.qꝛ voluntarie
elicimꝰ actus ex q̄bus neceſſario generatͬ habitꝰ.
qꝛ q̄cquid eſt cauſa cauſe eſt cauſa neceſſario cau
ſati ab illa cā ſecunda.ſed deformitas in actu ſeq̄
tur neceſſario naturā actꝰ nō minꝰ q̄ꝫ habitus.ģ
ſi deus cauſet actū quo ad ſubſtractū: neceſſario
cauſabit deformitatē. Itē agens quātū dat ꝺ for=
ma: tōtum dat de cōſequētibꝰ ad formā.8°.phi.
et ſi hoc eſt verū in poſitiuis: magis verū ē in pri
uatiuis. Cōfirmatͬ.qꝛ quādo deꝰ ꝓhibet aliquā
deformitatē ne fiat: non tm̄ ꝓhibet actū quo ad
deformitatē imo q̊ ad ſubſtractū.ſ.cōcupiſcere.
¶ 2° ꝑncipalitͬ arguit ſic. Si deꝰ coagit actui vo
luntatis: aut hoc eſt qꝛ ſequitͬ determinationē vo
luntatis in illo actu ſic ꝙ volūtas ꝑus natura de=
terminat ſe ad actū illū et ex hoc deꝰ coagit volū
tati determinate: aut ecōtra ꝑus deꝰ determinat
ſe ad agendū et volūtas nr̄a ſequitͬ determina=
tionē eiꝰ: aut veniūt ad iſtā actionē ex equo.ſed
nullo iſtoꝝ modoꝝ.igitͬ et c̄.maior patet ꝑ ſuffi=
cientē diuiſionē.minor ꝓbatͬ ꝑmo ꝙ nō ꝑmo mō.
qꝛ tūc deus volūtarie coageret ad pctm̄.et etiaꝫ
habetͬ ꝓpoſitū cum in illo determinare non coa=
gat ſibi deꝰ.et ſic non ē cauſa omnis actꝰ poſitiui.
nec pōt dari ſecundꝰ modꝰ: quia tūc volūtas de
terminaretͬ a deo ad peccatū.igitͬ nō ageret a ſe
ſed ab alio et ita volūtas nō peccaret: qꝛ de ſe nō
haberet vn̄ eſſet cauſa peccati qꝛ nō libere.deter
minaretͬ eni ab extrinſeco.nec eſt poſſibilis tertiꝰ
modꝰ.tū quia iſte modus eſſet caſualis.tuꝫ quia
deus volūtarie coageret ad peccatū. ¶ 3° nō mi
noris poteſtatis eſt volūtas reſpectu actꝰ ſui q̄ꝫ
agentia naturalia reſpectu ꝓprioꝝ actuum.ſed
agentia naturalia ſic eliciūt actꝰ ſuos ꝑ ſe ꝙ deus
non coopatͬ actiue niſi ꝑ conſeruationē.igitͬ et c̄.
ꝓbatur minor auctoritatibꝰ et rōne.ꝑma aucto
ritas eſt Auguſtini.7°.de ciuitate dei caplo.30.
ſic dicētis.ſic deꝰ adminiſtrat omnia q̄ creauit: vt
ipſa ꝓprios exercere et agere motꝰ ſinat.alia eſt
Eccle.15°.deꝰ ab initio cōſtituit homineꝫ et reli=
quit eum in manu cōſilij ſui.alia ē etiā cōmētato
ris.12° methaͤ qui deridet ſarracenos eo ꝙ ne=
gant res hr̄e ꝓprias opationes. Rōne etiā ꝓbatͬ
dicta minor.qꝛ nō apparet quare deꝰ nō poſſꝫ cō
municare creature actionē que nō eſt creatio ſed
extractio ꝑfectibilis ad cōplemētū cū illa nō req̄
rat in agente virtutē infinitā. ¶ 4° qꝛ aut in edu
ctione forme de materia ſi deꝰ coagit agēti nāli:
ambo faciūt idē totaliter: aut deꝰ vnā partem et
agens naturale aliā.nō pōt dici ꝑmum.qꝛ impoſ
ſibile eſt idē ſimul eē a duabꝰ cauſis totalibꝰ i eo=
dem genere.nec ſecundū.tū qꝛ aliquādo forma
illa ſimplex eſt carens partibꝰ.tū qꝛ tūc ſequitͬ ꝙ
ad partē quā facit agens naturale: deꝰ nō coagit
quod ē ꝓpoſitū. ¶ 5°.arguūt alij qꝛ ſi eūdē actū
malū facit deus quē facit homo.igitͬ ſicut homo
peccat faciēdo illum actū ſic deꝰ peccaret quod ē
impoſſibile.patet cōſequētia.qꝛ non ꝓpter aliđ
ille homo peccat niſi quia facit actū malū. ¶ 6°.
ſi deꝰ faciat actū malū deꝰ eſt actor maloꝝ cuiꝰ
oppoſitū dicit Augu.in de moribꝰ manicheoꝝ ⁊ i
multis alijs locis.patet cōſequentia.quia nō eſt
aliud eſſe actorē mali q̄ꝫ facere actū malū. ¶ 7°.
quia tūc deo actore fieret homo deterior.contra
eundeꝫ Auguſ.83.q.q.3ᵃ.ꝓbatur cōſequētia.qꝛ
qui cauſat actum quo fit homo deterior: eo acto
re fit ille homo deterior.ſi autem concluſio ſit ve
ra: deus cauſat actum quo homo eſt deterior.igi
tur et c̄. ¶ 8°.deus eſt vltor mali actus.igitͬ eius

non eſt actor.antecedēs certū ē p fidē. pbaē pña
auctoritate fulgētij dicētis ꝙ de⁹ ei⁹ rei eſt vltor cu
ius nō eſt actor. Itē Auguſ. in libro q̄ dicit̄ confu
tatio catholica quorūdā ſibi falſe impoſitorꝝ. di=
cit ꝙ ab actore nature ꝓrſus alienū ē q̄cq̄d i vno=
quoq̄ʒ dānādū eſt. ¶9° ſi de⁹ eſt cauſa partialis
act⁹ mali: poſſet eſſe cā totalis eiuſdē ita ꝙ ſolus
ipſe cauſaret actū illū. conſequēs eſt falſum quia
tunc poſſet cauſare actū odiendi deū et mādatū
ac per hoc mētiri. cōſequēs eſt falſuʒ. pbat̄ conſe
quētia. qꝛ quēcūq̄ʒ actū pōt deus ꝓducere cōcur
rente cā ſecunda: pōt abſq̄ʒ illa alias non ſibi ipſi
ſufficeret ad omnē effectū ſuū cauſandū: ſʒ ad ali
quē cauſandū indigeret adiutorio creature. hoc
aūt eſt falſum dicēte btō Augu° ō libero arbitrio
caplo. 2° ꝙ null⁹ de deo optime eſtimat q̄ nō eū
credit natura adiutū eſſe natura in cāndo quaſi
qui nō ſibi ſufficeret. ¶10. ſi de⁹ facit iſtū actū ma
lum quē etiā facit iſte hō: de⁹ vult iſtuʒ actū eſſe.
igit̄ vult iſtū hominē facere iſtū actū malū. et vl=
tra. igit̄ iſte homo faciēdo iſtū actū malū: facit il=
lud quod de⁹ vult eum facere et p cōſequēs non
peccat. et ſic ſequit̄ ꝙ quēcūq̄ʒ actū homo faciat:
nūq̄ʒ peccat. nā ſic pōt de quolibet argui. ¶11° ar
guit Durandus. ſumat̄ inquit aliqua ſingularis
actio puta hoc adulteriū q̄ ſm ſe ſeparari nō pōt
a deformitate culpe: ipoſſibile eſt ꝙ deus ſit ime
diata cauſa talis actionis. qꝛ neceſſario eſſʒ cauſa
deformitatis ita ꝙ ſibi attribueretur defectus ſi=
cut act⁹. quod patet. ad ōfectū eni culpabilē tria
concurrūt. ſ. ꝙ defect⁹ culpabilis non cauſat̄ niſi
ab agēte: qꝛ culpa eſt malū quod facim⁹. defect⁹
vero nō culpabiles aliunde cauſari poſſunt. ſ. ex
indiſpoſitione materie. ſicut tibia claudi nō pōt
recte incedere: licet non ſit defect⁹ ex parte ꝟtu=
tis greſſiue ſed ex indiſpoſitione materie. ſecūdo
ad hoc ꝙ defect⁹ ſit culpabilis: oportet ꝙ ſit i po
teſtate agētis. quia q̄ nō ſunt in poteſtate nr̄a nō
ſunt nobis culpabilia. tertio req̄rit̄ ꝙ defect⁹ non
ſit ignorat⁹ ignorātia q̄ excuſet. ex q̄b⁹ arguit̄ ſic.
omnis defect⁹ culpabilis iputat̄ agēti ꝓducēti ⁊
habēti dominiū ſup actū et nō ignorāti defectuʒ.
ſi ergo de⁹ imediate cauſet actū hui⁹ adulterij cū
non agat ex neceſſitate nature ſed libere habens
plenū dominiū actus nec ignoret defectū adiun=
ctum: nō video quin ſibi debeat ad culpā imputa
ri ſicut et homini vel magis q̄ʒ homini cui⁹ igno=
rantia pōt eum q̄nq̄ʒ totaliter excuſare vel culpā
aleuiare. Cōfirmatur. quia quando duo ſunt cō=
iuncta inſeparabiliter: quicūq̄ʒ ſciens vtrūq̄ʒ eli=
git vnum: eligit et alterum. qꝛ et ſi illud nō elige=
ret abſolute quia malum: ex quo tamē cōiunctuʒ

eſt ei quod vult nec ſeparari pōt ab eo: neceſſe ē
ꝙ vtrūq̄ʒ velit. ſicut patet in voluntarijs mixtis.
vt cum aliq̄s ꝓijcit merces in mari vt ſaluetur:
quas tn̄ ſm ſe non vellet ꝓijcere. cuʒ igitur deus
non ignoret defectum cōiunctū actui. ſi vult vnū
vult et alterū. non operat̄ aūt niſi ſciens ⁊ volēs.
igitur et c̄. ¶12° arguit. Qꝛ defectui nō aſſignat̄
cauſa niſi rōne actus. vbi ergo actus et defectus
ſunt inſeparabiles: quicquid eſt cauſa actus ē cā
defect⁹. ſed in actiōe pcti puta in verbo blaſphe=
mie actus et defect⁹ ſunt inſepabiles. ergo cū de⁹
non ſit cā defect⁹ alioqui deo imputaret̄ pctm̄: vi
detur ꝙ nō ſit cā act⁹. ¶Cōtra tertiā cōcluſionē
arguit Aureol⁹ ꝓbādo ꝙ nō ſufficient̄ diſtiguat̄
malū culpe a malo pene p hoc ꝙ culpa ē ꝑuatio
ſecūde pfectionis: pena vero ē priuatio vel priua
tiua ꝑme pfectionis. Arguit̄ ergo ꝑmo ſic. qꝛ ma=
lū pene pōt eē reſpectu vtriuſq̄ʒ pfectionis et reſ=
pectu boni moris. vn̄ dicit Auguſti. ꝙ pctm̄ ſibi=
ipſi ē pena. culpa. n. dicit carētiā boni debiti ineē
agēti inq̄ʒm ē agēs et hoc in natura q̄ hēt domini=
um ſui act⁹ puta in libero arbitrio. ſʒ eadē culpa
pōt eē pena in ordine ad iuſte infligētē illā ſic di=
cit apl's ad Ro. p°. mercedē quā oportuit erroris
ſui in ſeipſis recipiētes. et ita videt̄ dicere magi=
ſter ꝙ pena adimit bonū paſſiue ſʒ culpa q̄ſi acti=
ue. ¶2° arguit. qꝛ ſub rōne q̄ agēs cauſat: videt̄
ꝙ act⁹ culpabilis hēat rōnem pene. qꝛ ſʒ ꝙ elicit
et cauſat pctm̄: ꝑuat bonuʒ. et tn̄ ſʒ hoc hēt rōnē
pene: et inq̄ʒm elicit̄ et reſpicit agēs hēt rōneʒ diſ=
cōueniētis. qꝛ p hoc volūtas ponit̄ extra ſtatum
naturalis rectitudinis: qꝛ agit nō recte. et ita idē
eſt pena et culpa. hec Aureolus. ¶Cōtra q̄rtaʒ
cōcluſionē arguit ſic Durādus. Si pena ſemp in=
fligeret̄ ꝓ aliq̄ culpa: vel ꝓ actuali vel ꝓ origina
li. nō ꝓ actuali: qꝛ in multis inueniunt̄ graues pe
ne in q̄b⁹ nulla eſt culpa actualis ſicut in pueris
nup vel nōdū baptizatis in q̄b⁹ ſunt egritudines
et vexationes demonū et ſimilia. nec ꝓ origina=
li. qꝛ culpe originali nō debet̄ pena ſenſus ſed pe
na dāni: licet ipſa paſſibilitas pene ſēſus inſit ꝓp
ter pctm̄ originale. ſed multe pene ſenſus inſunt
hominib⁹ vt de ſe pʒ. ergo nō oīs pena infligit̄ ꝓ
culpa. ¶2°. Qꝛ multe ſunt pene q̄ infligunt̄ ab
hoīe ſimpliciť iniuſte abſq̄ʒ aliq̄ culpa patiētis et
a deo nō quidē iniuſte cū ſit dn̄s vite et mortis: ſʒ
preť iuſticiā. q̄d cōtingit multis modis ſicut tra=
ctat btūs Aug⁹ ſup. can. de vtero dicēs ꝙ quinq̄ʒ
modis flagella cōtingūt. vel vt iuſtis merita per
patiētiā augeātur vt Iob. vel ad cuſtodiā ꝟtutū
ne ſupbia tētet vt Paulo. vel ad corrigendū pec
cata vt marie lepra. vel ad initiū pene vt herodi

vt hic videat̃ q̃d in inferno ſequat̃. vel ad gloriã dei manifeſtãdũ vt in ceco nato. in primo et vltimo iſtoꝝ modorum: pena non infligitur pro culpa vt de ſe patet. igitur.

Quantum ad articulũ tertiũ primo notandũ eſt pro declaratione prime cõcluſionis ꝙ opinio fuit Gregorij ð arimino ꝙ pctm̃ actuale etiã cõmiſſionis ꝑprie loquendo nõ eſt aliquid incõplexe ſignificabile ſed cõplexe tãtũmodo. ſ. ꝑ orationẽ vel per aliquid loco orationis ei equalens in ſignificãdo. et quia q̃libet entitas eſt aliquid ſignificabile incomplexe. i. per terminum incomplexũ: ideo ex conſequẽti opinat̃ ꝙ pctm̃ nõ ſit aliqua entitas non ſolũ q̃ꝫ^m ad formale ſed neqꝫ etiam q̃ꝫ^m ad aliquid intrinſece pertinens ad ſuam q̃ditatẽ. vnde dicit ꝙ pctm̃ furti nõ eſt ipſe actꝰ vl' actio furandi ſed hoc totum. ſ. aliquem rem alienam capere. et conſimiliter pctm̃ adulterij nõ eſt ipſe actus concubitus vel concubere cuꝫ aliena: ſed eſt hoc totum: aliquẽ concubere cum aliena vxore. vnde cum dicitur in precepto non mechaberis vel nõ adulterabis: inquit ipſe nec vir nec mulier neqꝫ aliquid incõplexe ſignificabile prohibetur: ſed prohibetur ꝙ aliquis miſceatur nõ ſue vel aliene. et ſi dicatur ꝙ preter virum et mulierem ibi eſt aliquid aliud. ſ. actus adulterandi ſeu adulteriũ ipſum: dicit ipſe non valet quia nõ eſt fingere que entitas aut quid icõplexe ſignificabile diſtinctum ab adultero et ab adultera ſit actꝰ adulterandi ſeu adulterium. ſed hec dicunt̃ ð tali cõplexe ſignificabili quale ſignificat̃ cũ dicitur de aliquo ꝙ ipſe adulterat̃ ſeu cõmiſcet̃ vxori alterius. Item cũ dicit̃ odiũ dei eſſe pctm̃: inquit ipſe verus ſenſus ẽ ꝙ aliquẽ odire deũ eſt pctm̃. itaqꝫ illud nomẽ odiũ ſumit̃ ad ſignificãdũ totũ illud quod ſignificat illud cõplexũ. aliquẽ odire deuꝫ. et hoc fit gr̃a breuioris locutionis. nõ eſt autem ſenſus ꝙ illa entitas vl' affectio volũtatis ẽ pctm̃ niſi forte pctm̃ accipiat̃ improprie ꝑ actu quem quis faciẽdo peccat q̃ actꝰ ꝑprie loquẽdo nõ eſt pctm̃. ſed peccatũ ꝑprie eſt facere illud qð quis faciẽdo peccat. et in hoc pũcto opinio iſtiꝰ fundatur. diſtinguit eni qꝛ aliud eſt illud qð q̃s faciẽdo peccat. et aliud eſt facere illud qð q̃s faciẽdo peccat. et hoc ſecundũ eſt ꝑprie pctm̃ non primum.

¶ Sed certe iſta opinio neqꝫ ẽ ꝓbabilis neqꝫ videtur ſibi ipſi cõſentanea. repugnat eni expreſſis auctoritatibꝰ ſanctoꝝ doctoꝝ dicẽtiũ pctm̃ eſſe actũ ſeu actionẽ malaꝫ. ait. n. Auguſ. 22° contra fauſtũ. pctm̃ ẽ om̃e dictũ vel factũ vel cõcupituꝫ qð fit cõtra legẽ dei. q̃ tria magiſter ſen. 35. diſti. huius ſecũdi exponẽs ait. ex prima deſcriptione oſtẽdit̃ pctm̃ eẽ volũtas mala ſiue locutio ꝛ oꝑatio praua. i. actꝰ malꝰ tã interior q̃ꝫ exterior. et accipit̃ ibi volũtas mala ꝓ actu vel oꝑatione volũtatis vt ſtati ſubiũgit. vñ in ca°. 3° ſic concludit. ſane dici põt et libere tradi debet pctm̃ eſſe actũ malũ interiorẽ et exteriorẽ. ſ. malã cogitationeꝫ locutionẽ et oꝑationẽ. hec magiſter. qðlibet aũt iſtoꝝ q̃dã actꝰ ſeu actio eſt et ꝑ terminũ incõplexum ſignificat̃. Idẽ Auguſ. in libro contra manicheos q̃d ſit peccare oſtẽdit dicẽs. peccare quid aliud eſt niſi in veritatis p̃ceptis vel in ipſa veritate errare. errare aũt actꝰ quidã et actio mala ẽ. Itẽ in de ꝑfectione iuſticie celeſtio q̃rẽti q̃d ẽ peccatũ actꝰ an res: reſpõdet Augꝰ pctm̃ q̃dẽ actuꝫ dici et eẽ nõ rẽ ſicut et claudicatio in corꝑe actus eſt nõ res. q̃m res pes ipẽ vel corpꝰ vel hõ eſt. et parũ infra. in homine interiore: animꝰ res ẽ: rapina actꝰ eſt. Itẽ ſuꝑ epl'am beati Johãnis tractatu. 5° pctm̃ inquit eſt facere cõtra mãdatũ. Iteꝫ de verb̃ apl'i ſermone. 28. ꝑiuriũ inq̃t pctm̃ eẽ et grãde pctm̃ nemo dubitat. idẽ ꝯtra ſecũdinũ manicheũ ca°. 14° ait. reſtat igit̃ vt taꝫ incredibilia delirамẽta vitare nequeamꝰ: niſi illã cõſenſionẽ quã cõſtat malã eſſe atqꝫ culpabilẽ fateamur nõ eſſe ſƀam ſed in aliqua ſƀa eſſe dicamꝰ. Item in yponoſ. reſpõſione p̉ma. oꝑa inquit diaboli q̃ vitia dicunt̃: actꝰ ſunt nõ res q̃ tanq̃ꝫ ꝑ ſe agere dicunt̃ aliquid. Itẽ. 2° li° de li. arbi. querẽs a q̊ ſit motus volũtatis cũ ſe auertit a deo: dicit ꝙ talis motus ſine dubitatione pctm̃ eſt. Itẽ Ambroſiꝰ in p°. li°. de paradiſo ait. q̃d eſt pctm̃ niſi p̄uaricatio legis diuine. p̄uaricatio aũt ex nominis rõne eſt legis vl' p̃cepti trãſgreſſio. trãſgreſſio aũt actio mala eſt. His auctoritatibꝰ et multis alijs q̃s lõgum eẽt inducere: apte mõſtrat̃ ꝙ pctm̃ actuale cõmiſſionis q̃ꝫ^m ad ſui materiale ſaltem eſt aliq̃ entitas et aliq̃d incõplexe ſignificabile.

¶ Sꝫ ad iſtas auctoritates et ad omnes cõſimiles putat ſe Gregorius reſpondere dicens ꝙ actꝰ. actio vl' operatio. homicidium. periuriuꝫ. factum. dictũ. et conſimiles termini quamuis ſint q̃ꝫ^m ad ſonuꝫ vocis incompleti: habent tamen in ſignificando vicem complexorum. ponuntur enim pro infinitiuis verborum a quibus deriuantur cum implicatiõe ſuppoſitoꝝ ſuoꝝ: ac ꝑ hoc equalent' ſignificationẽ habẽt cõplexorũ. vt ſit ſenſus cũ dr̃ pctm̃ eſt actus vel actio inordinata. i. peccatum eſt aliquem agere inordinate. et peccatum eſt homi-

cidium vel piuriū.i. peccatuꝫ eſt aliquē occidere
hominē aliquē peierare.et ſic de ceteris. ¶Sed
certe iſta reſpōſio ad placitū eſt cōficta et contra
intētionē doctoꝝ ſic loquētiū vt ex eorum verbis
clare patet. neqꝫ vlla rōne ꝓbari pōt. q̄m ſi pctm̄
homicidij eſt vere et ꝓprie totum hoc.ſ. aliqueꝫ
occidere hominē.et pctm̄ periurij eſt aliquē falſū
iurare et nō ipſe actꝰ occiſionis vł piurij p̄ciſe: aut
talis propoſitio verificat̄ q̃ꝫm ad res ſignificatas
vel q̃ꝫm ad rerū cōceptus vel q̃ꝫm ad ipam orōnē
vocalē.ſed neutro modo ꝓpoſitio verificari pōt
ergo eſt falſa. ꝓbatio medie.nā non pōt verifica=
ri q̃ꝫm ad res ſignificatas. Tū q2 ſequeret̄ ꝙ pctm̄
homicidij eſſet ipſe q̇ occidit ſimul cū ocaſione et
homine quē occidit qꝺ eſt abſurdū.quid eni ſtul•
tius dici pōt q̃ꝫ ꝙ peccatuꝫ eſt is qui pctm̄ cōmit=
tit ſimul et is cui pctm̄ imputat̄? ex quo ſequeret̄
ꝙ non recte diceret veritas in euāgelio. qui facit
pctm̄ ſeruus eſt peccati: ſed dicēdum eſſet q̇ facit
pctm̄ eſt ipſum pctm̄ vel aliq̄d eius.et cū aliq̄ pec
cata in deū cōmittant̄ directe: cogeremur dicere
ꝙ deus eſt pctm̄ vel aliq̄d peccati qꝺ nephas eſt
dictu. Tū etiam q2 nō eſſet aſſignare bonuꝫ in q̊
peccatū eſſet ſubiectiue.nō eniꝫ dari pōt ꝙ ſit ſub
iectū occiſoris ſimul et occiſionis ac eius qui occi
ditur.pctm̄ autē preſupponit ſubiectū cū ſit priua
tio. Item neqꝫ ꝓpoſitio verificari pōt q̃ꝫm ad cō=
ceptus rerū neqꝫ q̃ꝫm ad oratione vocalē.nam ſic
omne pctm̄ eſſet pctm̄ cogitationis aut locutio•
nis et nullū eſſet pctm̄ operis qꝺ eſt contra ſanā
doctrinā vt pote cōtra multas auctoritates ſa=
cre ſcripture et ſanctoꝝ doctoꝝ q̄ quia note ſunt
et vulgate nō illas inducimꝰ.patet igitur ex pre=
miſſis falſitas opinionis Gregorij et ꝙ ſibi nō ſit
conſentanea. procedit autem iſta opinio ex alia
eius opinione falſa ꝙ.ſ. nec motꝰ nec actio nec ali
quid ſucceſſiuū diſtinguit̄ realiter a rebus pma=
nentibꝰ: nec reſpectus vel relatio a rebus abſolu
tis in quibus fundat̄.quod vtiqꝫ falſuꝫ eſt et apꝺ
theologos et apud phos ꝓbatos.

¶Secundo Notandū ē ꝙ vt acci•
pitur ex dictis.S.T.i
hac diſ.35.arti.p° in corpe.Et p̄ma.2e.q.21.ar.
p̄mo in cor.Et in.q.de malo.q.2a.ar.2°.in cor.
hec tria malū pctm̄ et culpa ſe habent ad inuiceꝫ
vt cōmunius et minus cōmune.nā maluꝫ cōmu=
nius eſt.quelibet enim priuatio boni in quocūqꝫ
ſit: habet rationem mali. ſed pctm̄ ꝓprie cōſiſtit
in actu debito ordine aut forma ſiue menſura ca
rente.dicit enim philoſophus in.2° phiſicorū ꝙ
pctm̄ eſt in his que nata ſunt finem conſequi cuꝫ
non conſequūtur.omnis autem res per ꝓpriam
operationem finem ſuum conſequitur. vnde ti•
bia curua dici poteſt mala tibia: non tamen dici=
tur pctm̄ niſi forte eo modo loquendi quo pctm̄
dicit̄ effectꝰ pcti.ſm quē modū mōſtra in natura
vel arte: peccata eſſe dicuntur quia ex peccato in
actu nature vel artis contingente ꝓducta ſunt:
ſed ipſa claudicatio tibie pctm̄ dr̄.itaqꝫ actꝰ inor
dinatus proprie dicitur pctm̄ vel nature vel ar=
tis vel moris.culpa vero ad pctm̄ addit rationē
voluntarij.non enim pctm̄ culpe rationeꝫ habet
niſi ex eo ꝙ eſt voluntarium. nam culpa dicitur
illud pctm̄ quod agenti eſt imputabile ac vitupe
rabile. actus autem inordinatus tunc imputat̄
agenti et vituperatur quādo in ipſiꝰ eſt poteſta=
te ita vt eius dominium habeat.et quia huiuſce=
modi dominium ineſt agenti per volūtatē: ideo
culpa in actibus voluntarijs ꝓprie conſiſtit.om=
ne ergo pctm̄ eſt malum et omnis culpa eſt pctm̄
et malum ſed non econuerſo. veruntamē docto=
res theologi indifferenter vtūtur plerūqꝫ nomi=
ne peccati et culpe conſiderantes pctm̄ quod in
actibus voluntarijs contingit. patet igitur ex p̄=
miſſis ꝙ pctm̄ ſꝫ id quod eſt: eſt actus inordina=
tus capiendo actum ꝓ actu ſecundo qui ē actio
vel operatio aut motus. Ex quibus inferimꝰ ꝙ
pctm̄ eſt aliquid et eſt res. ad cuius intellectū cō
ſiderandū eſt ꝓut Sācꝰ Thomas notat in hac
diſtinctione.37a.q. prima articulo p̄mo in corpe
ꝙ nomen rei dupliciter ſumitur. vno modo pro=
prie et ſimpliciter ſm ꝙ res dicitur id quod habꝫ
eſſe ratum et firmū in natura veram ac realē ha=
bens entitatem: et iſto modo pctm̄ in q̃ꝫm ē actus
eſt res quedam quia verum eſſe habet in rerum
natura et eſt ad predicamentum pertinēs actio=
nis.ſed q̃ꝫm ad deformitatem prout eſt priuatio
boni non eſt res iſto modo: quia priuatio res na
ture non eſt. Alio modo dicitur nomen rei minꝰ
proprie a reor reris: et ſic tranſumptū eſt ad om
ne illud quod in cogitatione vł in actu intellectꝰ
cadere poteſt.ſm quem moduꝫ entia rationis q̄
in rerum natura eſſe non habent et ipſe etiaꝫ ne
gationes et priuationes res dici poſſunt. prout
cōmentator dicit. 4° methaphiſice. de his nāqꝫ
omnibus poteſt intellectus conſideratioṇeꝫ ha=
bere et propoſitioneꝫ veram formare.et iſto mo
do pctm̄ etiam q̃ꝫm ad actus deformitateꝫ et de=
ordinationem et in q̃ꝫm eſt priuatio boni: dici po=
teſt res. itaqꝫ hoc ſecundo modo capiēdo nomē
rei: peccatum dicitur res et in q̃ꝫm eſt actus et in=
q̃ꝫm deformis eſt et deordinatus.

Tertio Notandũ eſt ꝙ peccatum
omiſſiõis cõputať inter pec
cata actualia nõ quaſi in aliquo actu cõſiſtat ſed
quia ad genus actꝰ reducitur cuius negatio eſt.
oppoſita enim ad idem genꝰ reducunť in quo vľ
vtrũqꝫ eſt ꝑ ſe vt in cõtrarijs et relatiuis patet: vľ
vnum eſt ꝑ ſe et directe: alteꝝ ꝑ reductionẽ vt in
priuatione et habitu et affirmatione et negatio=
ne. vnde et. 28ª diſtin. ꝓmi libri dicić ab Augu. ꝙ
in eodẽ genere eſt genitus et nõ genitꝰ vel inge=
nitus. et eſt ſumptũ ex eiꝰ. 5°. libro ð trini. Et hic
eſt ꝙ cũ Augꝰ diffinit pctm̃ 22° cõtra fauſtum
ꝙ eſt dictũ factum et concupitũ contra legẽ eter=
nam: in affirmatiuis intelligunť et negatiua. nam
in dicto intelligitur non dictũ ſeu omiſſio dicti et
ſic de alijs. non enim habet dictuꝫ inq̃ꝫm eſt affir=
matione dictum ꝙ ſit pctm̃: ſed inq̃ꝫm eſt in po=
teſtate voluntatis a rectitudine finis deuians. et
idem eſt de facto et cõcupito. ſed in hoc nõ dicere
vel non dictũ et nõ factũ et nõ concupitũ conue=
niunt cũ affirmatiuis quia cõſimiliter in poteſta=
te voluntatis ſunt et a recto ordine finis exeunt.
ſicut enim in poteſtate voluntatis eſt dicere face
re et concupiſcere: ita et in poteſtate voluntatis
eſt non dicere et non facere ⁊ non cõcupiſcere eo
ꝙ voluntas ſit libera ad vtrũlibet. et inde eſt ꝙ ſi
cut actus dicitur voluntariꝰ quia eſt in volunta=
tis poteſtate: ita ꝓpter eandem rõnem et omiſ=
ſio actus eſt voluntaria. Ex quibus infertur ꝙ
peccatũ omiſſionis non neceſſario eget aliq̃ actu
voluntatis ad hoc ꝙ ſit voluntariũ ſed ſufficit ꝙ
ſit in voluntatis poteſtate. et quãuis malũ ſemꝑ
in bono fundetur vt in precedente q̃ſtione dictũ
fuit: non tamẽ oportet ꝙ illud bonũ ſit actus. vñ
peccatũ omiſſionis cũ ſit malũ et priuatio boni:
in bono fundatur. ſ. in potentia volũtatis q̃ actũ
ꝓducere pôt. verum eſt tñ vt in prima cõcluſiõe
dicebatur ꝙ ſi occaſiones et cauſas per accidens
conſideramꝰ: dare oportet aliquẽ actũ volunta=
tis interiorẽ vel exteriorẽ coniunctum vel remo
tum a quo pctm̃ omiſſionis dicatur ꝓcedere. qm̃
peccatũ omiſſionis non contingit niſi cũ aliq̃s p̃=
termittit quod pôt facere et nõ facere. ꝙ autem
quis nõ faciat quod pôt facere et nõ facere p̃ſer=
tim ſi tenetur facere: non eſt niſi ex aliqua cã vel
occaſione cõiuncta vel remota. nam vt phs dicit
8°. phi. ſi aliquid quandoqꝫ mouetur quandoqꝫ
nõ mouetur: oportet aſſignare câm quietis. et ſi
militer ſi aliquis potẽs agere non agit quod age
re debet: oportet huius aſſignare aliquã cauſam
per ſe vel per accidens vel occaſionem coniũctã
vel remotam. et ſi quidem cã vel occaſio non ſit
in poteſtate hominis: omiſſio non habet rõnem
peccati cum non ſit voluntaria. ſi vero cauſa vel
occaſio omittendi ſubiaceat voluntati: omiſſio
habet rõnem peccati. et tunc oportet ꝙ iſta cau=
ſa inq̃ꝫm eſt voluntaria habeat aliquẽ actum vo=
luntatis ſaltem interiorem. hic quidem actus ſi
directe fertur in omiſſionem vt cum aliquis vult
nõ facere: erit cauſa per ſe omiſſionis. ſi vero actꝰ
voluntatis non fertur directe in omiſſionẽ ſed in
aliud ꝑ quod homo impediť ab eo quod tenetur
facere ſiue illud ſit omiſſioni coniunctum ſiue re=
motum: tunc actus voluntatis interior vel exte=
rior: ꝑ accidẽs ſe habet ad omiſſionẽ. quia omiſ=
ſio ſequitur preter intentionẽ. ſicut cũ aliquis diu
vult vigilare ex quo ſequitur ꝙ ad matutinas nõ
ſurgat. ſed quia iudiciũ de rebus dãdũ eſt ſꝫm illð
quod eſt ꝑ ſe et nõ ſꝫm illud quod eſt ꝑ accidens:
ideo verius dicitur ꝙ aliquod peccatũ poſſit eſſe
abſqꝫ omni actu. Accipiuntur premiſſa in hoc no
tabili ex dictis. S. Tho. in hac diſtin. 35ª. ar. 3°.
Et ꝓma. 2ᵉ. q. 71. articulo. 5°. Et in q̃ſtionibꝰ de
malo. q. 2ª. articulo primo.

Quarto Notandũ eſt ꝓ ðclaratio
ne ſecũde cõcluſionis ꝙ cũ
ꝓprium dei ſit ꝙ ſit ens ꝑ ſuã eſſentiã quia ſua eſ
ſentia eſt ſuũ eſſe: oportet ꝙ omne alið a deo qð
quocũqꝫ modo eſt: inq̃ꝫm huiuſmodi deriuetur
ab ipſo et ſit ens ꝑ participationẽ. omne autẽ qð
per participationẽ diciť tale: dependet et cauſať
ab eo quod eſt ens ꝑ ſuã eſſentiã. quẽadmodum
oĩa ignita deriuanť ab eo qð eſt ꝑ eſſentiaꝫ ig=
nis. eo igitur modo quo pctm̃ eſt aliquid et ens
ſeu aliqua natura neceſſe eſt ꝙ habeat deũ ſicut
primã cauſam. dictũ eſt aũt in ſecũdo notabili ꝙ
peccatuꝫ nõ eſt deformitas ſed eſt actꝰ ſeu actio
deformitatis: et ꝙ peccatũ inq̃ꝫm eſt quidã actus
ſeu actio: eſt ens reale et aliquid in rerũ natura.
q̃ꝫm vero ad deformitatẽ et deordinationem nec
eſt natura nec eſt res nature ſed ẽ nõ ens et ꝓua
tio ac defectꝰ. ſequitur igiť ꝙ pctm̃ q̃ꝫm ad ſbam
actus ſeu actionis reduciť in deũ tanq̃ꝫ ad ꝓmaꝫ
câm. q̃ꝫm vero ad actionis deformitatẽ: nullo mo
do in deũ reduci pôt. neqꝫ enim nõ ens nec defe
ctus inq̃ꝫm hmõi: deum pôt habere cauſaꝫ. Qua=
liter autem deus ſit cauſa actionis peccati et nõ
deformitatis eius ſeu defectus: conſiderandũ eſt
ꝙ deformitas peccati vt. S. Tho. notat in. q. de
malo. q. 3ª. ar. 2°. ad. 2ᵐ nõ ſequiť ſpẽm actꝰ ſꝫm
ꝙ eſt in genere nature ꝓut ab eo cauſať: ſed cõſe
quiť ſpẽm actꝰ ſꝫm ꝙ eſt moralis ꝓut. ſ. cauſať a
libero arbitrio creature. peccatũ aũt habꝫ bõita=
tem ſꝫm genus et ſpeciem nature: ſꝫ hẽt maliciaꝫ

ſm genꝰ et ſpēm moris. vnde pōt deus eē cauſa
peccati ꝗꝫ^{m} ad id ſm quod eſt aliqͥd in genere na
ture abſqꝫ eo ꝙ ſit cā deformitatis peccati. vt.n.
.S.T.dicit p^{a}.2^{e}.q.79^{a}.articulo.2°.ad.3^{m}. de=
formitas et defectus peccati non pertinet per ſe
ad ſpēm actꝰ ſeu actionis peccati. qꝛ actꝰ et habi=
tus non recipiūt ſpēm ex ꝓuatione illis adiuncta
ſed ex obiecto cui ipſa ꝓuatio coniungit᷑. et ideo
pōt deus eſſe cā ꝑ ſe actionis peccati abſqꝫ eo ꝙ
ſit cā ſue deformitatis q̄ nō cōſequit᷑ ꝑ ſe actionē
ſed contingit ex vitio et defectu volūtatis crea-
te ſm ꝙ ab ordine et a regula ſibi a deo inſtituta
in agēdo deuiat. deꝰ aūt in ipſa actione nō defi=
cit neqꝫ ꝓut a deo cauſatur: cōiungit᷑ deformitas
qꝛ deus illā efficit cū bonitate nature. malū autē
moris nō eſt a deo ſed a volūtate creata deficien
te ab ordine diuino. quod aūt eſt a cā ſecūda ſm
ꝙ exit ordinē cauſe prime: non reducitur in cām
primā. ſicut quod miniſter facit contra mādatuꝫ
domini: non aſcribitur dn̄o nec dn̄s dr̄ eſſe illius
actor. ſimiliter et quicquid eſt motꝰ in claudica=
tione tibie a virtute motiua animalis cauſat᷑ que
tibiā mouet: ſed obliquitas et claudicatio ambu
lationis nō ꝓuenit a tibia ſm ꝙ mouet᷑ a virtute
motiua animalis: ſed ſm ꝙ deficit a recipiendo
influxuꝫ motiue virtutis ꝓpter tibie curuitatem
vel defectum. et ideo claudicatio virtuti motiue
non imputat᷑. ſic ergo dicendū eſt in ꝓpoſito no=
ſtro ꝙ quicqͥd eſt entitatis et actionis in peccato
reducit᷑ in deū ſicut in cām. ſed quod ē ibi defectꝰ
non cauſatur a deo ſed a libero arbitrio creature
ſm ꝙ deficit a regula et motione dei. Neqꝫ ob=
ſtat ꝙ cauſa ſecunda non cauſat niſi ꝑ influxum
cauſe prime. tum quia hoc verū eſt quādo cauſa
ſecunda nō recedit aut deficit ab influxu cauſe ꝓ=
me. tum etiā quia cauſare defectū et deformitatē
non eſt aliqͥd cauſare ſed magis a cauſādo vel in
cauſando deficere. et licet volūtas creata nō in=
tendat ꝑ ſe niſi actionē peccati et id quod illam
conſequit᷑ ſm ꝙ eſt res nature: imputatur tamē
ſibi etiā ipſa actionis deformitas: qꝛ ꝓpterea cō=
tingit ꝙ voluntas nō obedit precepto diuino ad
quod tenetur: nec regulā ſeruat in actione pecca
ti a deo iſtitutā. quāobrē ſimul dū agit peccat. ac
per hoc non ſolum actio ſed et actionis deformi=
tas in voluntatē creatā reducit᷑ ſicut in cām dum
eius actioni deformitas et defectus coniungitur
Circa hoc tamen aduertendū eſt ꝓut .S. Tho.
notat in queſtionibus de malo. q. prima articulo
.3°.ad.15^{m}. ꝙ malum culpe dupliciter pōt coniū
gi actioni voluntatis create. Uno modo quia
malum culpe incidens effectui intento coniungi
tur ei vt in paucioribus et raro. et tunc hm̄oi ma
lum non imputat᷑ agenti niſi ꝓpter negligentiaꝫ
non aduertendi et nō cauendi ea que tenebatur
aduertere aut cauere. et rō ē qꝛ ea que ꝑ accidēs
et raro contingunt: preter intētionē accidūt agē
tis vt ph̄s docet. 2° phi. vnde in hoc caſu: maluꝫ
culpe agenti nō imputat᷑. queadmodū ſi quis in=
cidens lignū in ſilua per quā raro homines trāſe
unt interficiat hominē lignū ꝓijciens: ab homici
dio excuſat᷑ preſertim ſi debitā adhibuit diligen=
tiā. Alio modo malū incidēs cōcomitat᷑ effectuꝫ
principaliter intentū vel ſemper vel vt in pluri=
bus: et tunc malum incidens: preter intētionem
agentis nō penitus accidit quāuis illud per ſe nō
intendat: quāobrem huiuſcemodi maluꝫ illi ipu=
tatur. queadmoduꝫ quia delectationi que eſt in
adulterio ſemꝑ coniungit᷑ malū culpe priuatio. ſ.
ordinis iuſticie et ꝓximi nocumētū: ideo adulter
a peccato non excuſatur etiā ſi per ſe non inten=
dat aut ordinē ꝑuertere iuſticie aut ꝓximo nocu
mentum inferre ſed delectatione frui. et rō eſt qꝛ
cum bono delectationis ſemꝑ in actu adulterij di
ctum malum coniungat᷑: non debuit adulter illō
ignorare. et per conſequens eius intentio ac vo=
luntas ſimul intelligitur ferri ad delectationeꝫ et
in proximi nocumentum. maluit enim adulteriū
cum delectatione per ſe intenta cōmittere: ꝗꝫ de
lectatione carere a qua et iuſticie violatio et pro
ximi nocumentum ſeparari non poterant.

¶ Quinto Notandū eſt ꝓ declaratio=
ne tertie et quarte cōcluſio
nis ꝙ diuiſio mali ꝑ culpā et penam non eſt diui=
ſio mali ſm totū ſui ambitum ſed ſm ꝙ in rōnali
vel intellectuali natura reperitur. eo ꝙ de ratio=
ne culpe eſt ab impoſitione nominis et ex vſu do
ctorum loquētium ꝙ ſit ſm voluntateꝫ. nichil. n.
habet rationem culpe niſi quod vituperabile eſt.
neqꝫ actus inordinatus vituperabilis eſt niſi do
minio ſubiaceat agētis quod eſt ſm voluntatis
libertatē. de rōne autem pene eſt ꝙ ſit contra vo
luntatem. eo ꝙ omnis pena vt Augꝰ dicit: natu=
re bono nocet ſubtrahendo aliquid vel de ſibi cō
naturalibus vel de nature ſuperadditis. hanc di
uiſionem mali Auguſtinus expreſſit in libro de fi
de ad petrum dicens. geminum eſt creature ra=
tionalis malum. vnum quo voluntarie deficit a
ſummo bono. alteruꝫ quo inuita punitur. ¶ Ex
quibus verbis tres ſequuntur differentie inter
malum culpe et malum pene. vna eſt quia ma=
lum culpe eſt ſecundum beneplacitum volunta
tis. malum vero pene preterquam ſatiſfactorie

que non hēt ꝓpe et ſimpliciter rationem pene eſt voluntati repugnās cum priuet eum ꝗ punit̄ aliquo bono. huiuſcemodi aūt repugnātia contingit tripliciter. quādoqꝫ quidē pena repugnat volūtati actuali ſicut cū aliquis eo ſciēte ſuſtinet penā. quādoqꝫ vero repugnat volūtati habituali ſicut cū quis ignorās priuatur aliquo bono de quo ſi ſciret doleret. quādoqꝫ aūt eſt cōtra voluntatis naturalē inclinationē ſicut quādo ꝗs peccādo ꝓuatur habitu virtutis. eſt eni naturalis inclinatio volūtatis ad bonum virtutis. Secūda differentia eſt. quia malū culpe ꝯſiſtit in actione ei⁹ qui peccat. malum vero pene cōſiſtit in paſſione eius qui punit̄. et ſm hoc Aug⁹ in primo de libero arbitrio culpā nominat malū quod agim⁹: penam vero malū quod patimur. Tertia differētia eſt. quia culpa eſt formaliter et imediate maluꝫ actionis. pena aūt ē malū agētis. verūtamē hec duo mala actionis. ſ. ⁊ agētis aliter ordinātur in naturalibus et aliter in volūtarijs. nā in naturalibus ex malo agentis ſequit̄ malū actionis ſicut ex tibia curua ſequit̄ claudicatio. in voluntarijs autē ecōuerſo ex malo actiōis quod eſt culpa: ſequit̄ malū agentis quod eſt pena diuina ꝓuidentia culpā ꝑ penā ordināte. Aduertēdum tamē ꝙ ſecūda differētia nō ſemꝑ diſtinguit culpā a pena q̄ꝫ^m ad ſubſtātiā actus ſed ſemꝑ q̄ꝫ^m ad formales rationes. nā actus inordinat⁹ a volūtate procedēs culpa eſt vt ex ſupradictis patet. omnis aūt actus inordinat⁹ pena eſt agenti ſm illud Augu. in primo confeſſionū. iuſſiſti dn̄e et ſic eſt vt om̄is inordinat⁹ animus ſibi ipſi ſit pena. quedā etiam peccata ſunt pena peccati vt ꝑ multas auctoritates a magiſtro in hac. 36ª diſtin. inductas ꝓbat̄. ſed alia et alia rōne formali idē actus dicitur culpa et pena. qm̄ ipſa inordinata actio ſm ꝙ a voluntate procedit: rōnem culpe habet. inq̄ꝫ^m vero adimit vel minuit bonū nature vel grē: habet rōnem pene. Itē actus peccati nō eſt per ſe volit⁹ inq̄ꝫ^m eſt inordinatus ſed qꝛ delectabilis. ex eo igitur ꝙ eſt volitus culpe rōnem habet. ex eo vero ꝙ peccās nollet inordinationē ſi eē poſſꝫ: ꝗdā modo patitur. et ꝑ cōſequēs inordinatio ipſa rōnem habet pene. Iuxta qḋ eſt conſiderādum ꝙ tripliciter contingit culpā dici penā. vno modo denominatione effectus qꝛ. ſ. penam efficit. et ex parte auerſionis a deo inq̄ꝫ^m culpa grām priuat et nature bonū diminuit. et ex parte cōuerſionis. tum qꝛ nulla peccata paſſionē et afflictioneꝫ hn̄t ānexā ſicut ira inuidia ⁊ ſimilia. tum ex eo ꝙ act⁹ peccati vix ſine labore vel anxietate exercet̄. ſm illud Sapientie. 5°. Laſſati ſum⁹ in via iniq̄tatis et ambulauim⁹ vias difficiles. Alio modo pctm̄ dicitur pena d̄nominatione cauſe qꝛ. ſ. eſt effect⁹ cuiuſdā pene. ſ. ꝓuationis gratie et virtutū quaꝫ penaꝫ homo incurrit ꝓpter precedētem culpaꝫ. ex ipſa autem priuatione grē et diuini auxilij ac virtutū homo incurrit aliud peccatū quod dicit̄ pena precedentis peccati. et iſto modo loquitur apl̄s Ro. primo dicēs de peccatoribus et idolatris. ꝓpter quod tradidit eos deus in deſideria cordis eoꝝ in imundiciā et in paſſiones ignominie qꝛ. ſ. deſerti ab auxilio diuine grē a paſſionib⁹ victi ſunt. Tertio modo culpa ſeu peccatū dicit̄ pena rōne ipſius actus deformis. nō eniꝫ ſine pena rationalis vl' intellectualis nature eſſe pōt ꝙ actio ei⁹ deformis et rectitudine rationis ſit priuata cū talis deformitas et rectitudinis priuatio incōueniens quoddā et nocumētū ſit intellectuali nature. vnde huiuſcemodi actionem facere: penale quoddā eſt. iſte tamē modus ad ꝓmum reduci poteſt. Accipiuntur premiſſa in hoc notabili ex dictis. S. Tho. in hac diſtin. 35. articulo primo. et diſtin. ſequēte articulo. 3°. Et ꝓma parte queſtione. 48ª. articulo. 5°. Et in queſtionibus de malo. q. ꝓma articulo. 4°. Et ꝓma. 2ᵉ. q. 87ª articulo. 2°.

QUantum ad articulū quartū reſpondenduꝫ eſt obiectionibus aduerſarioꝝ. Et quidē ad primū Gregorij cōtra primā concluſionem dicit̄ ꝙ minor eſt falſa. et ad eius probationē negatur minor. neqꝫ valet eius ꝓbatio quia aſſumit falſum et petit principium. nā preter virū et mulierem eſt actus ſiue actio cōmixtionis illicitus qui prohibetur cū dicitur non mechaberis. et ita ē in ceteris preceptis negatiuis. et in affirmatiuis conſimiliter eſt actus ſiue actio recta que precipitur ¶ Ad. 2^m negatur cōſequētia. neutrā enim partem conſequētis cogimur dicere: ſed dicimus ꝙ deus eſt actor actionis peccati. vnde inſufficiens eſt diuiſio poſita in conſequēte. et ſic patet ꝙ auctoritates inducte nichil contra nos ꝓbāt qui cōcedimus deū peccatoꝝ inq̄ꝫ^m peccata ſunt actorem nō eſſe: cū quo tamē ſtat ꝙ ſit actor actionū peccatorū. quod etiā magiſter ſentē. expꝛſſe tenet vbi arguēs illū allegat et ꝟba Auguſ. pariformit̄ nobiſcū exponit. ¶ Ad. 3^m dr̄ ꝙ aſſūpū eſt falſū. neqꝫ valet ei⁹ ꝓbatio. qꝛ preter adulterū ⁊ adulterā eſt actio illicita. ſ. acceſſus ad alienam que ē vere ⁊ ꝓprie adulteriū. et pari modo ꝓter occaſõ

rem et hominē occiſum eſt iniuſta et illicita occi=
ſio hominis q̄ vere et ꝓprie appellat̄ homicidiū.
et idē eſt in furto ⁊ in ceteris peccatis. ¶Ad. 4^{m}
dicitur falſum eſſe ꝙ pelagius vbi arguēs allegat
ſubam accipiat cōmunit̄ ꝓ entitate ſeu eſſentia.
neq valet ei⁹ ꝓbatio. q̄m licet recte ſapiētib⁹ et
fidelibus argumētū pelagij nulli⁹ ſit apparentie:
pelagio tñ heretico et nō ſatis docto: argumētū
nō ſolū apparēs ſed et efficax videbat̄: falſo putās
ꝙ res ſubſiſtētes poſſe imutare aliq̄d poſſūt ⁊ cau
ſalitatē hr̄e q̄cūq genere cauſe: ac ꝑ hoc ꝙ actio
ſiue act⁹ cū ſit accidēs et nō ſubſtātia nec res ſub
ſiſtēs nullo genere cauſalitatis aliq̄d poſſet imu
tare. queadmodū apō Ariſtotilē et p̄hos ac theo
logos recte ſapiētes nullā habet apparētiā verita
tis ꝙ mot⁹ et tēpus nullā dicāt entitatē p̄ter res
ipſas ꝑmanētes q̄ mouent̄ et in tp̄e ſunt: et tamē
arguēti opinio iſta q̄ etiā repugnat ſenſui: magne
videtur eſſe apparētie. ꝙ aūt pelagi⁹ ſubſtātiā ac=
ceperit cōtracte ꝓut diſtiguit̄ cōtra accidētia: ex
verbis ipſius q̄ arguēs allegat apte mōſtrat̄ cum
dicat peccatū eſſe nō rē nō aliq̄d exiſtēs nō corp⁹
ſed ꝑperā facti act⁹. vñ et celeſtius pelagij diſci=
pulus dicēs peccatū rē nō eſſe: nō negabat pecca
tum actū eſſe et quoddā accidēs ꝓut Aug⁹ in li=
bro de pfectione iuſticie recitat dicēs. q̄rendū eſt
inquit celeſti⁹ q̄d eſt peccatū: naturale an accñs.
ſi naturale: peccatū non eſt. ſi aūt accidens eſt: et
recedere pōt. et q̄d recedere pōt: vitari pōt. Itē
parū infra. querēdū eſt inq̄t celeſti⁹ q̄d eſt pctm̄
act⁹ an res. ſi res ē: neceſſe eſt vt auctorē habeat.
et ſic alter preter deū rei alicui⁹ auctor induci vi=
debit̄. at ſi hoc dici impiū eſt: confiteri neceſſe eſt
peccatū oīe actū eſſe nō rē. ſi igit̄ actus eſt imo
q2 vere act⁹ eſt: vitari pōt. hec ille. vbi expſſe ap=
paret ꝙ celeſti⁹ pelagij diſcipulus cū dicit pecca=
tū non eſſe rē: nō accipit rē ꝓut cōmunit̄ dicit̄ de
ſubſtātia et de accidēte cū fateat̄ peccatū eē actū
et accidēs ſed ꝓut cōtrahit̄ ad ſbam. et hoc intel
lexit Aug⁹ in ſua rñſione. reſpōdem⁹ inq̄t pecca=
tum q̄dem actū dici et eē nō rem. ſed etiā in cor=
pore claudicatio eadē rōne act⁹ eſt non res. q̄m
res pes ipſe vel corpus vel homo eſt. hec Aug⁹.
patet igit̄ ꝙ arguens male intellexit vtriuſq ver
ba et Augu. et pelagij. ¶Ad. 5^{m} dicit̄ ꝙ oīa di=
cta et Augu. et celeſtij que arguens inducit: nr̄m
ꝓpoſitum aperte confirmāt et imaginationem
arguentis falſam eſſe oſtendunt ſicut in precedē
te ſolutione declaratum eſt. vbi ex ipſis eiſdē ver
bis probatum extitit ꝙ neq Auguſtinus neq ce
leſtius vbi allegatur: rem accipiunt cōmuniter ꝓ
entitate ſed pro re ſubſiſtente et ſubſtātia prout
Sāctus Thomas notat ꝑma. 2^{e}. q. 79. articulo
ſecundo ad primū. Et in queſtionib⁹ de malo. q.
3^{a}. articulo ſecūdo ad. 3^{m}. ſicut etiā lati⁹ ō Augu.
deductū fuit in primo notabili. arguēs autem in
exemplo apertiſſimo Augu. quaſi cecutiēs clau=
dicationem rem eſſe negat quod et Aug⁹ in ver
bis allegatis negat accipiendo rem ꝓ ſubſtātia:
et tamen cōfitetur eam eſſe actū. i. actionem que
aliquid eſt et vnum de predicamētis rerum. ſup
poſitum vero quod arguens tāgit ꝓ conſtāti fal=
ſiſſimū eſt. Ad illud autem incōueniēs quod ar=
guēs infert ꝙ. ſ. aliqua eſſet entitas cuius auctor
deus non eſſet: patet reſponſio ex quarto nota=
bili. ¶Ad. 6^{m} dicitur ꝙ Aug⁹ loquitur de pecca=
to q̄ꝫ^{m} ad deformitatem et priuationem quā for
maliter importat nō q̄ꝫ^{m} ad ſubſtātiā actus que
vere a deo eſt prout in quarto notabili deductū
fuit. ¶Ad argumenta Aureoli contra quoddam
ſuppoſitum in eadem concluſione. Ad primū ne=
gatur aſſumptū ſicut iacet. vnde reſponſio ibi re
citata bona eſt. Ad. 2^{am} vero argumentationē
dicitur ꝙ minor eſt falſa. quia vltra applicationē
obiecti: ratio dictat et ꝓponit volūtati regulas
naturalis iudicatorij que ſunt ꝑncipia pratica na
turaliter rationi indita et mediant inter diuinas
regulas et voluntatē creatā. vnde argumentū
procedit ex falſo. ¶Ad. 2^{m} dicitur ꝙ minor ē fal
ſa. quinimo quia rō hoc dictat agendū: ideo hoc
decens eſt et cōueniens fieri. ¶Et ad primā con
firmationē dicitur ꝙ capiendo diuinā volūtatē
ſub ratione formali volūtatis: aſſumptū eſt fal=
ſum. q̄m volūtati diuine vt volūtas eſt non con
uenit dictare ſed ferri in id quod ab intellectu di
ctatur et ꝓponitur. nā licet in deo intellect⁹ et vo
luntas ſint penitus eadem res: quia tamē diffe=
rūt ratione: aliquid attribuitur intellectui quod
non attribuitur voluntati et econtra. falſe enim
dicitur ꝙ deus intelligit voluntate ſub ratione q̄
eſt voluntas. et iterū falſe dicitur: deus amat in
tellectu ſub ratione qua intellect⁹ eſt. ¶Ad. 2^{am}
confirmationem negatur antecedens. imo econ
tra eſt verum ꝙ quia recta ratio dictat aliud et
aliud obiectum et aliam et aliā circumſtantiam
conuenire vel diſconuenire: ideo actus eſt cōue=
niens vel diſconueniens. vnde conuenientia et
diſconuenientia actus a regula et dictamine rō=
nis dependēt ꝓut regule diuine q̄ eſt ꝑma men=
ſura concordāt. vñ argumētū ꝓcedit ex falſo. Au
ctoritas autem p̄hi gladius eſt golie ipi arguēti.
nā ex ea liq̄do hētur ꝙ rōnis ē dictare q̄d agēdū
ſit et circūſtātias cōmenſurare. et hoc p̄hs p̄tēdit
cum dicit vt ſapiens determinabit. determinare

pꝛofecto eſt ſententiam ferre. hoc autem dictan
tis eſt ⁊ regulantis ⁊ recto iudicio qđ dictatum ē
cōmenſurantis. ¶ Ad argumenta durādi ⁊ alio=
rum cōtra ſecundā ꝑtem pꝛime cōcluſionis dici=
tur ꝙ omnia ꝓcedunt de exigentia directe ⁊ per
ſe actus ad peccatum omiſſionis quā nos nō po
nimus. nō autem ꝓbant ꝙ peccatum omiſſionis
nō pꝛecedat aliquis actus per accidens aut occa
ſionaliter ⁊ a remotis ꝓut loquitur noſtra cōclu
ſio. vnde omnia argumēta illoꝛum admittimus
ſed nichil pꝛobāt contra concluſionem noſtrā de
cuius intellectu latius dictum fuit in tertio nota
bili. ¶ Ad argumenta aureoli cōtra ſecundā con
cluſionem. Ad pꝛimū negaꝛ pꝛima ꝯña capiēdo
defoꝛmitatem ꝓut dicit purā pꝛiuationem. et ad
eius pꝛimam ꝓbationem reſpōdetur dupliciter.
pꝛimo negando maioꝛem ſicut iacet. nō enim eſt
vniuerſaliter vera ⁊ illam negat. S. Tho. in hac
diſ. 37. q. 2ª. ar. 2º. ad. 5^{m}. qm̄ oculi ceci nati na=
tura eſt cā quātum ad eius ſubam et nō quātum
ad defectum cecitatis que ex nature defectu ici=
dit. vñ ibi. S. Doc. reſpōdet ad ſimile argumen=
tum. Ad. 5^{m} inquit dicendum ꝙ ſicut actio q̄ pec
cati defoꝛmitatem hꝫ: dicitur bona inquātum eſt
actio bonitate nature non ꝓpter hoc ꝙ aliqñ in=
ueniaꝛ ſeparata a defoꝛmitate ſed qꝛ bonitas il=
la nature defoꝛmitati ſubſtat: ita etiā deus dicꝛ
eſſe cā illiꝰ actiōis inquātum eſt actio ⁊ nō inquā
tū eſt defoꝛmis: hoc mō ꝙ actionem nō faciat a
defoꝛmitate ſeparatā ſed qꝛ in actiōe defoꝛmita
ti cōiuncta hoc qđ eſt actiōis facit et qđ defoꝛmi=
tatis eſt nō facit. et ſi enim in aliquo effectu plu=
ra inſeparabiliter coniuncta ſunt: nō opoꝛtet vt
quicquid eſt cā eius quantum ad vnū: ſit cā eius
quātum ad alterū. ſicut nā eſt cauſa oculi quātuꝫ
ad ſubam eius ⁊ nō quātum ad defectum cecita=
tis q̄ ex nature defectu incidit. hec ille. Reſpōde
tur ſecūdo ꝙ minoꝛ eſt falſa ſm ꝙ actus peccati
a deo ꝓcedit. et ad eius ꝓbationem negaꝛ aſſū=
ptum accipiendo actū qui eſt odire deū quātum
ad ſubſtantiam ⁊ naturam actus p̄ciſe et ſm ge=
nus nature. qm̄ vt ſic: nihil aliđ eſt q̄ꝫ ipſa volūta
tis volitio quā non neceſſario ſequiꝛ defoꝛmitas
alias oīs volitio eſſet defoꝛmis. ꝙ aūt hāc voli=
tionem q̄ eſt odiū dei concomitetur defoꝛmitas
non ꝓuenit ex ipſa nā volitiōis ſed ex defectu et
deoꝛdinatiōe vel malicia creature volētis. deus
aūt nō eſt cauſa talis volitionis ſm ꝙ ꝓcedit ex
defectu vel malicia creature volētis: ſꝫ tm̄ mō ꝓ=
ut eſt aliquid i genere nature inquātū. ſ. eſt q̄daꝫ
volitio q̄ ſeꝑabilis eſt a defoꝛmitate. vñ arguens
falliꝛ qꝛ cum dicit odiū dei: accipit actum volen=
di ſimul cū defoꝛmitate. et vt ſic: actꝰ ſeꝑari non
pōt a defoꝛmitate. capiēdo tñ vtrūqꝫ ſm ſui na=
turā. ſeꝑabilia ſunt ad inuicem: ſicut hō albus in=
quantū hmōi ſeparari nō poteſt ab albedine: ni=
chilominꝰ tamen hō ab albedine ſeꝑari pōt. qđ
aūt inducꝛ de pꝛeceptis pꝛime tabule nō obſtat
nobis. qꝛ ꝓpterea pꝛecepta illa ſunt indiſpenſa
bilia: qꝛ pꝛohibent actus cū ſuis defoꝛmitatibus
ſumptis q̄liter noſtra cōcluſio actus pctōꝛū deo
nō attribuit. ¶ Ad. 2ᵃᵐ ꝓbationem dicitur ꝙ ꝓ=
cedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ actus pctōꝛum quan
tum ad ſui ſubam ⁊ quātum ad genꝰ nature ſint
mali ex obiecto. hoc enim falſū eſt. qꝛ cū obiectū
per ſe volūtatis ſit ens: neceſſario ſequiꝛ vt ſit bo
nuꝫ bonitate nature: q̄uis poſſit hr̄e maliciā ad=
iunctā ſm ꝙ cōſideraꝛ in genere moꝛis ꝓut. ſ. ca
dit ſub oꝛdine rōnis. vnde. S. Tho. pª 2ᵉ. q. 79.
arti. 2º. ad. 3^{m}. actus inq̄t et habitꝰ nō recipiunt
ſpēm ex ipſa ꝓuatione in q̄ conſiſtit rō mali ſꝫ ex
aliquo obiecto cui cōiungiꝛ talis ꝓuatio. ⁊ ſic ipſe
defectus q̄ dr̄ nō eē a deo: pertinet ad ſpēm actꝰ
cōſequenter et nō q̄ſi differētia ſpecifica. hec ille.
Item in. q. de malo. q. 3ª. arti. 2º. ad. 2^{m}. defoꝛ=
mitas inquit pcti non cōſequitur ſpēm actus ſm
ꝙ eſt in genere nature ſic aūt a deo cauſaꝛ. ſed cō
ſequitur ſpeciem actus ſm ꝙ eſt moꝛalis pꝛout
cauſatur a libero arbitrio. hec ille. Itē in hac diſ.
37. hoc idem dicit. q. 2ª. ar. 2º. ad. 4^{m}. ipſa inq̄t
pꝛiuatio qꝛ aliquid malū dicitur: nō pōt eē diffe=
rentia nec genꝰ: ſed vnuſquiſqꝫ actꝰ ſpecificatur
et in genere poniꝛ per aliq̄d poſitiue dictū qđ po
teſt cōſequi ꝓuatio aliq̄. et ideo quidā actus dicū
tur mali ex genere vel ex eo qđ in ſpēꝫ trahit. hec
ille. et ꝑ hec pꝫ rñſio ad cōfirmationē. ¶ Ad. 3ᵃᵐ
ꝓbationē dr̄ ꝙ dictū phi hꝫ veritatē de cōſequē=
tibus ad foꝛmā per ſe et ex neceſſitate. ſic aūt nō
cōſequitur defoꝛmitas peccati ſubſtātiā ſui actꝰ
vt dictum eſt. Ad confirmationem dicitur ꝙ fal=
ſum aſſumit niſi loquendo de actu pꝛout ſtat ſub
defoꝛmitate ⁊ ſimul cum ea. nō enim ſub hoc pꝛe
cepto nō mechaberis ꝓhibeꝛ actio cōcubitꝰ nec
acceſſus ad mulierem ſimpliciter et abſolute ſed
inquātum ſtat ſub defoꝛmitate q̄ deſignaꝛ ꝑ non
ſuā vel alienā. nec ſub ꝓhibitione homicidij ꝓhi
betur actus occiſiōis ſimpliciter ⁊ abſolute ſꝫ ꝓ=
ut ſtat ſub defoꝛmitate iniurie vl' iniuſticie. ¶ Ad
2^{m} pꝛicipale dr̄ ꝙ deꝰ coagit actui volūtatis pꝛi
mo mō diuiſiōis. et ad huius ipugnationē negaꝛ
cōſequētia q̄tū ad p̄mā ꝑtem. nā pcti nomen im
poꝛtat ſubſtantiam actus pꝛout ſtat ſub defoꝛmi
tate malicie. et vt ſic deus nō eſt actoꝛ illius. quā
tum vero ad ſecūdā ꝑtem diſtinguendū eſt. qꝛ ſi

determiatio accipiꝛ reſpectu ſubſtãtie actus pci-
ſe: ꝯña eſt falſa etiã quantũ ad ſecundã partem.
ſi aũt determinatio ſit de actu ſimul cũ deformi-
tate: deꝰ nõ ſibi coagit. neqꝫ tamen ex hoc habeꝛ
ꝓpoſitum arguẽtis qꝺ eſt negare actũ vel actio
nem peccati a deo eſſe. vñ argumẽtum cõtra cõ-
cluſionẽ nõ ꝓcedit. ¶ Ad.3^m dicitꝛ ꝙ minor ẽ fal
ſa. nõ enim deus cooperaꝛ actiue agẽtibus natu
ralibus ſolũmõ illa ⁊ virtutes eorum cõſeruãdo
ſed etiã ipſa agẽtia ad ꝓprias actiões applicãdo
et circa ipſoꝝ effectus pmo ⁊ magis ⁊ imediatiꝰ
coagẽdo ꝑut. S. Tho. pulchre deducit. pª. p. q.
105ª ar. 5º. Et de põ dei. q. 3ª ar. 7º. et de hac ma
teria dictum fuit ſupra diſ. pª. et ad ꝓbationẽ mi
noris dicitur ꝙ ex auctoritatibꝰ inductis nõ aliꝺ
cõcluditur niſi ꝙ deus ſinit oẽs res creatas pro-
prias actiões exercere qꝺ nos nõ negamꝰ ſꝫ dici
mus ꝙ ſimul cũ eis deus ⁊ priꝰ ⁊ magis ⁊ imedia
tius operaꝛ. vñ ad auctoritatem Eccle. reſpon-
det. S. Tho. loco pallegato de põ dei ad. 12^m.
ꝙ deꝰ nõ dicitur hominem reliquiſſe in manu cõ
ſilij ſui qn operetur in volũtate: ſed qꝛ voluntati
hoīs dedit dñium ſui actus vt non eſſet obligata
ad alterã ꝑtem cõtradictionis. qꝺ quidem dñiuꝫ
nõ dedit nature .i. naturali agenti cũ per ſuã for-
mã ſit natura determinata ad vnũ. neqꝫ ratio in-
ducta aliquid ꝓbat. primo qꝛ nos nõ negamus
deũ cõmunicare creature actionem q̃ nõ eſt crea
tio: ſed dicimꝰ ꝙ in actiõe quam illi communicat
deꝰ ſibi coagit. ſecũdo qꝛ argumentum nõ aliud
cõcludit niſi ꝙ deus poſſet cõmunicare creature
actionem q̃ nõ eſt creatio. ſed ex hoc nõ ꝓbatur
ꝙ de facto illam ei cõmunicet non ſibi coagendo
quod tñ erat ꝓbandum. Utrum aũt id creature
poſſet cõmunicari nõ eſt preſentis ſpeculatiõis.
¶ Ad. 4^m. dicitꝛ ꝙ in caſu argumẽti ambo faciũt
idem totaliter totalitate ex ꝑte effectus. qꝛ totꝰ
effectꝰ et a deo ⁊ a naturali agente agiꝛ. ꝗuis nõ
totalitate ex parte cauſe qꝛ neutra cã cauſat effe
ctuꝫ ꝑ ſe ſola ſine cõcurſu alteriꝰ cauſe. et ad huiꝰ
improbationem negaꝛ aſſumptuꝫ neqꝫ arguens
illud ꝓbat. ¶ Ad. 5^m negaꝛ ꝯña. neqꝫ valet eius
ꝓbatio quia deꝰ nõ facit actum malũ cõiunctim
quẽadmodũ hõ ⁊ ideo non peccat ſicut hõ. Et ꝑ
hec patet reſponſio ad. 6^m. ꝓcedit enim ex falſo
ſuppoſito. ſ. ꝙ deꝰ faciat actuꝫ malum cõiunctim.
¶ Ad. 7^m. negatur ꝯña. et ad eiꝰ ꝓbationem ne
gaꝛ ſuppoſitum. falſum eſt eni ꝙ hõ fiat deterior
per actum a deo cauſatum quantũ ad ſui naturã
que a deo eſt. ſed fit deterior per deformitatem
et maliciam actꝰ que a deo nõ eſt ſed a libero ar
bitrio creature peccãtis. et de hoc latius dictum

eſt in quarto notabili. ¶ Ad. 8^m. dꝛ ꝙ ꝯña eſt ve-
ra in eo ſenſu in quo antecedens eſt verum qꝛ. ſ.
deꝰ eſt vltor mali actus inquantum eſt malus ⁊
vt ſic non eſt eiꝰ actor. ſed ꝯña ſub hoc intellectu
noſtre cõcluſioni nõ repugnat imo fauet. ſi auteꝫ
antecedens capiaꝛ in vno ſenſu vt qꝛ deus ẽ vl-
tor mali actus inquantum eſt malus ⁊ cõſequẽs
capiatur ĩ alio ſenſu vt qꝛ deꝰ eſt actor mali actꝰ
nõ inquantum malus ſed quantum ad ſubſtan-
tiam actus: antecedens eſt verũ ⁊ conſequentia
falſa ⁊ tunc nõ militat cõtra cõcluſionem. et per
hec pꝫ reſpõſio ad auctoritatem Aug. ¶ Ad. 9^m
cõcedimus primã cõſequentiam capiẽdo actum
quantũ ad ſubſtãtiam actus ⁊ cõſequens eſt ve-
rum. et ad ꝓbationem ſue falſitatis dicimus ꝙ ſi
actus odiẽdi deum ⁊ actꝰ mendacij capiãtur quã
tum ad naturã actus: nulla eſt ꝓbatio neqꝫ ꝑ eaꝫ
falſificaꝛ cõſequens. ſi aũt predicti actus capiãꝛ
ſimul cũ deformitatibꝰ ſuis ⁊ malicia: cõſequẽtia
eſt falſa. et ad eiꝰ probationem cõcedimus totũ
ꝓceſſum capiendo actũ quantũ ad eius ſubſtan
tiã et quãtũ ad omne id qꝺ habet entitatis ⁊ bo
nitatis ſꝫ ſic nichil cõcludit cõtra nos. ¶ Ad. 10^m
admittimꝰ primã conſequentiã ⁊ negamus ſecũ
dã qꝛ cõmittitur in ea fallacia figure dictiõis vel
accidentis. arguitur eni ſic virtualiter. deus vult
iſtũ actum ⁊ iſte actꝰ eſt malus. ergo deꝰ vult iſtũ
actum eſſe malum. ¶ Ad. 11^m. qꝺ eſt durãdi nega
tur aſſumptũ. et ad eius ꝓbationem negaꝛ ꝯña.
neqꝫ valet eius ꝓbatio. qm̃ ꝓpoſitio aſſumpta ĩ
argumẽto quod format arguens ex tribꝰ requiſi
tis ad defectũ culpabilem nõ eſt vera niſi quan-
do ipſius actus eſt vnũ tñmõ agens. ſi tñ plura
agentia cõcurrant ad vnũ actum: põt deformi-
tas et deffectꝰ ipſiꝰ actꝰ vni illorum iputari qꝺ. ſ.
deficit in agẽdo et nõ alteri ſicut in q̃rto notabili
ex dictis. S. Tho. deductũ fuit in exẽplo de clau-
dicatione q̃ imputaꝛ tibie curue q̃ habet defectũ
curuitatis ⁊ nõ virtuti motiue aĩalis cuius nõ eſt
curuitatis defectus. et pari mõ in propoſito nr̃o
qꝛ actus deformis ⁊ culpabilis cauſaꝛ nõ ab vno
agente ſed a duobꝰ quorum vnũ eſt indeficiens
ſcꝫ deus ⁊ alterũ deficiens. ſ. hõ vel angelus: põt
deformitas culpabilis iputari creature deficienti
nõ deo. qꝛ re vera creatura eſt cã eius non deus.
neqꝫ obſtat ꝙ huiuſcemõi deformitas ſit inſepa-
rabilis ab actu ſicut fuit dictum in reſpõſione ad
primũ aureoli. neqꝫ iterum obſtat ꝙ deꝰ non ha
buerit ignorantiã talis defectus cum nõ cõſequa
tur actũ ſm ꝙ eſt a deo actore. et ꝑ hec pꝫ reſpõ
ſio ad cõfirmationem. ¶ Ad. 12^m. patet ex ſupra
dictis reſpõſio. ꝓcedit eni ex falſo fundamẽto. ſ.

ꝙ vbi actus et defectus ſunt inſeparabiles:quic=
quid eſt cauſa actꝰ eſt cā defectꝰ. hoc aũt non eſt
verũ vl'r vt oſtẽſum fuit ex dictis. S.T. in rñſio=
ne ad pmũ Aureoli. ¶ Ad argumẽta Aureoli cõ=
tra tertiã cõcluſionẽ.ad pmũ pꝫ rñſio ex his q̃ di=
cta ſunt in quito notabili. ¶ Ad.2m negat̃ aſſũp
tũ.falſum eſt eni ꝙ peccans ea ipa rõne q̃ elicit ⁊
cauſat pctm̃:puat bonũ ſed hoc ſecũdũ cõſequit̃
ex pmo. neqꝫ iterꝫ inq̃ꝫm actꝰ elicit̃ ab agente hẽt
rõnem diſcõueniẽtis reſpectu ipſiꝰ quãuis hoc ex
illo cõſequat̃. verũ eſt eni ꝙ actꝰ culpabilis q̃ di=
citur et cauſat̃ a peccãte puat illũ aliq̃ bono ſꝫ nõ
eadẽ rõne elicit̃ et eſt culpabilis q̃ aliqđ bonũ p=
uat.et đ hoc late dictũ fuit i quito notabili. ¶ Ad
argumẽta Durãdi cõtra q̃rtã cõcluſionẽ. Ad pri=
mũ dicit̃ ꝙ pene quas patiũtur pueri nup vel nõ=
dũ baptizati ꝓueniũt ex culpa originali.et ad hu
ius impugnationẽ reſpõdet̃ ꝙ cũ dicat̃ ꝙ peccato
originali nõ debet̃ pena ſenſus:itelligit̃ poſt mor
tem et de pena taxata nõ de pena cõcomitãte q̃
multipliciter cõtigit in hac vita pueris ꝓ peccato
originali ꝓut. S.T. deducit in.q.đ malo.q.5.ar.
4°.et.5°.Et pma.2e.q.86.ar.5°. Et.2ª.2e.q.
164.arti.p° ad.4m. ¶ Ad.2m dr̃ ꝙ omẽs pene
quas homines patiũt̃ ſiue iuſte ſiue iniuſte ſint
q̃ꝫm ad eas infligẽtes cõſequũtur aliquã culpã ſal
tem originalẽ. qꝛ vt.S.T. dicit in hac diſti.36ª.
ar.4° in cor.niſi humana natura ꝑ pctm̃ origina
le infecta eſſet:nullã moleſtiaꝫ vel defectũ pena=
lem pateret̃.Et in.q.de malo.q.5ª.ar. 4° i.cor.
enumeratis q̃buſdã penis ab arguẽte introductiſ
que.ſ.ſunt in remediũ cõtra pctm̃ vel ad ꝑfectũ
virtutis vel ad manifeſtãda opa dei: ſubiũgit. ſꝫ
hoc ipm ꝙ homo talis eſt cõdicionis vt ei ſubue=
niat̃ vel ad vitãdũ pctm̃ vel ad ꝑfectũ virtutis
vel ꝓpter hm̃oi incomoda:ad infirmitatẽ huma
ne nature ꝑtinet q̃ ex peccato pmi parentis deri
uat̃. et ideo omẽs iſti defectꝰ rñdent peccato ori
ginali vt pena cõcomitãs. ex quibꝰ pꝫ ꝙ niſi cul=
pa origialis ꝑceſſiſſet: homo nõ indigeret flagel=
lari neqꝫ ad ꝓbandã patiẽtiã neqꝫ ad cuſtodiam
virtutũ neqꝫ ad augmẽtũ meritorũ nec ad corri=
gẽda peccata nec ad glĩaꝫ dei mãifeſtãdã. ¶ Ad
argumẽtũ ante oppoſitũ rñdet.S.T. in hac diſti.
35.ar.3°.ad pmũ. ꝙ in tribꝰ generibꝰ peccatorũ
in argumẽto tactis Auguꝰ intelligit ipoꝝ omiſſio
nes q̃ nõ ſunt actꝰ ſꝫ omiſſiones vel negationes
actuũ ꝓpterea ꝙ ad idẽ genꝰ reducunt̃ affirma=
tiones et negationes.et de hoc dictum eſt in ter=
tio notabili. Et in hoc articulus terminatur.

Diſti. xxxviij. ⁊. xxxix.

Circa tricesimã octauam
et tricesimã no=
nã diſtinctionẽꝫ
q̃ritur vtrũ in a=
ctibꝰ intellectus
poſſit eẽ pctm̃ ⁊
arguit̃ ꝙ non. qꝛ
illud qđ excuſat
a peccato nõ eſt
peccatũ.ſed de=
fectꝰ q̃ eſt in intellectu vt ignorãtia excuſat pec=
catũ.igit̃ in intellectu nõ cõtingit eſſe peccatum.
¶ In oppoſitũ arguit̃. qꝛ infidelitas eſt quoddã
peccatũ.ſed infidelitas eſt in intellectu ſm ꝙ do=
ctrine fidei diſſẽtit. ergo in intellectu põt eẽ pec=
catũ. ¶ In hac q̃ſtiõe erũt q̃ttuor articuli vt ſup̃.

Quantum ad ar
ticulũ pmũ ſit pma cõcluſio ꝙ in
actibꝰ intellectꝰ põt eẽ peccatũꝫ
et culpa inq̃ꝫm ſũt volũtarij. Hãc
cõcluſionẽ tenet. S.T. ſupra diſ.
24.q.3ª.ar.3°.et in hac diſ.39ª.q.pª ar.2°.Et
pª.2e.q.74ª.ar.5°.Et đ ve.q.14ª.ar.3°. ¶ Se
cunda cõcluſio ẽ ꝙ cõſciẽtia ꝓpe loquẽdo nomi=
nat actũ et nõ potẽtiã nec hitum:et ꝑtinet ad in=
tellectũ nõ ad volũtatẽ formalit̃ loquẽdo. Hanc
cõcluſionẽ tenet. S.T. ſupra diſ.24.q.2ª. arti.
4°.Et.pª.p.q.79.ar.13°.Et de ve.q.17ª.ar.p°.
¶ Tertia cõcluſio ẽ ꝙ recta cõſciẽtia ligat et etiã
erronea cõſciẽtia:nõ tamẽ eodẽ modo. Hãc con
cluſionẽ tenet. S.T. in hac diſ.39ª.ar.3°. Et pª.
2e.q.19ª.articulis.5° et.6°. Et de veri.q.17ª.ar=
ticulis.3°.et.4°.

Quantum ad ar
ticulũ ſecũdũ arguit̃ cõtra predi
cta. vñ cõtra pmã cõcluſionẽ ar=
guit Durãdꝰ dupliciť. Primo cõ
tra hoc qđ dicta cõcluſio videtur
aſſerere ꝙ actꝰ intellectus et actꝰ voluntatis ſint
duo peccata et due culpe.cõtra hoc arguit Durã
dus.quia nullus diceret ꝙ incontinens quando
iudicat fornicationem eſſe bonam et eam eligit:
peccet duobus modis. alioquin cuꝫ omnem ma=
lam electionem precedat aliquis defectus in rõ=
ne:impoſſibile eſſet ꝙ aliquis male eligens pec=
caret vnico peccato ſoluꝫ quod eſt inconueniẽs.

Confirmatur. qꝛ defect⁹ rõnis pratice in indicãdo ẽ quidẽ pctm̃ cũ ſit carẽtia debite rectitudinis in opatione. ſed hoc ſm ſe magis hẽt rõnem peccati nature ꝙ̃ culpe in moꝛib⁹. rõnem enim peccati vel culpe in moꝛib⁹ nõ habet niſi quaten⁹ ꝑ ipſum hẽt regulari electio volũtatis. qð patet. qꝛ rõ ſpeculatiua erronea quãtũcũqꝫ ſit in nr̃a poteſtate: nõ eſt culpa vel pctm̃ in moꝛib⁹. vt cuꝫ aliquis exiſtimat ꝙ anguli triãguli nõ ſunt equales duob⁹ rectis: nõ dicit̃ malus moꝛalit̃ nec peccare in moꝛib⁹. quia talis eſtimatio nõ eſt nata regulare electionẽ volũtatis de agibilibus a nob̃. eſtimatio ergo pratica falſa ex hoc ſolo habet rõneꝫ culpe vel peccati in moꝛib⁹: quia ẽ regula electionis volũtatis. ¶ Ex hoc arguit̃ ſic. vnũ numero eſt quod ꝑ vnũ denominat̃ intriſece et aliud extrinſece. ſed a defectu q̇ ẽ in electione: ipſa electio denominat̃ mala et culpabilis intriſece. rõ aũt erronea ipſam p̃cedens denominat̃ mala et culpabilis in moꝛib⁹ ſolũ extrinſece: qꝛ nõ dicit̃ talis niſi quia ẽ regula volũtatis vel electionis. ergo vna eſt numero culpa rõnis pratice et electionis ſequẽtis. ergo licet ſint duo defect⁹ in rõne pratica errãte et in electione mala ſubſequẽte ac per hoc duo peccata in eſſe nature: tamẽ nõ eſt niſi vnum peccatũ in moꝛib⁹ ꝓpter ſolũ defectũ quo electio eſt mala foꝛmalit̃ et intrinſece. et rõ erronea dicitur mala extriſece tanꝙ̃ regula electionis. ¶ 2°. arguit cõtra eandẽ cõcluſioneꝫ in hoc ꝙ aſſignat rõnem quare cõſiderare mala nõ eſt malũ. ⁊ oſtẽdit ꝙ rõ aſſignata nõ valet. qꝛ ſicut obiectũ volũtatis eſt res extra animaꝫ: ſic ipſamet vt eſt extra animã eſt obm intellect⁹ vt eſt praticus. et ſicut ratio rei intellecte eſt in aĩa q̃ non eſt id qð intelligit̃ ſed tm̃ quo aliquid aliud intelligit̃: ſic rõ rei volite eſt in aĩa precipue ſm opinionẽ in p̄mo libꝛo poſitã. ſ. ꝙ intellect⁹ et volũtas ſunt vna et eadeꝫ natura abſoluta q̃ vocat̃ mens ab Auguſ. cui mẽti opoꝛtet p̄ſentẽ eſſe rõnem rei quãtuꝫ ad cognoſcere ⁊ velle lꝫ oꝛdine q̇dã. ¶ Ex hoc ſic arguitur. illi actus q̇ equaliter tendũt in obiecta ſua vt ſunt in re: equaliter ſoꝛtiunt̃ rõnem boni vel mali ex bonitate vel malicia obiecti. ſed act⁹ intellectus pratici et act⁹ voluntatis tendũt equaliter in obiecta ſua vt ſunt in re. ſicut enim quod ẽ volitum eſt volitũ ſm eẽ quod habet in re et nõ ſm eſſe quod hẽt in anima ſic illud idẽ ẽ cognitũ ſm illud qð eſt in re et nõ ſm eſſe qð eſt in aĩa. imo ſi nõ eſſet cognitũ ſm eſſe qð habet in re: non eſſet volitũ ſm illud eſſe cũ volũtas nõ poſſit ferri in incognitũ. ergo ſi act⁹ volũtatis ſoꝛtit̃ ꝓpter hãc cauſam bonitatẽ vel maliciã ex malicia vel bonitate rei volite: ꝑ eandẽ rõnem act⁹ intellect⁹ ſoꝛtitur bonitatẽ et maliciã ex bonitate vel malicia rei intellecte qð eſt contra rõneꝫ aſſignatã. ¶ 3°. ad idem. qꝛ illud quod adducit̃ de. 6°. methaᵉ ꝙ verũ et falſum ſunt in aĩa et c̃. nõ debet ita intelligi ꝙ verũ et falſuꝫ ſint obiecta itellectus vt illa ꝓbatio accipit: ſed ꝙ ſunt cõdiciones ſeu denominatiões obiecti intellecti cõfoꝛmiter vel difoꝛmiter ad certitudinẽ rei. ¶ 4°. qꝛ ſi rõ tam boni ꝙ̃ mali eſt ĩ anima quoddã bonũ et ꝓpt̃ hoc cognoſcere malũ eſt bonũ: cũ illa ratio eq̃liter ſe habeat ad cognitionẽ verã vel falſam: ſequit̃ ꝙ cognitio falſa ſit eque bona ſicut vera qð eſt incõueniẽs. ¶ 5°. qꝛ q̃rit̃ q̃ eſt illa rõ mali apud intellectũ. nõ ſpecies. tũ qꝛ nulla eſt vt oſtẽſum fuit ſup̃. tum qꝛ malũ cũ ſit p̄uatio: ꝓpꝛiam ſpẽm hr̃e non põt. tũ qꝛ ſpẽs ſi aliqua ſit: nõ eſt illud qð cognoſcitur. et ideo ex ea cognitio nõ põt habere bonitatem vel maliciam. hec ille in foꝛma. ¶ Cõtra ſecundã cõcluſionẽ arguit ꝙ cõſciẽtia ꝑtineat ad voluntatẽ et nõ ſolũ ad intellectũ. qꝛ ſi cõſcientia ꝑtineret ad intellectũ: tũc qui hr̃et de operandis maioꝛẽ ſciẽtiã: hr̃et et maioꝛẽ cõſciẽtiã. hoc autẽ non ẽ verũ. ¶ 2°. qꝛ nullũ agẽs cõtra ſolũ dictamen rõnis triſtat̃. qꝛ triſticia eſt de his q̃ nob̃ nolentib⁹ ſimpliciter vel mixte accidũt. ſed agẽs cõtra cõſcientiã agit cũ quadã triſticia et remoꝛſu: vnde et remoꝛdere dr̃ act⁹ cõſciẽtie. ergo cõſcientia nõ ꝑtinet ad ſolũ dictamẽ rationis: ſed preter hoc includit aliq̇d ꝑtinẽs ad volũtatẽ vel inclinationẽ volũtatis. ¶ 3°. qꝛ ſi cõſciẽtia ꝑtineat ad intellectũ: hoc nõ erit vt act⁹ ſed vt habit⁹. qꝛ act⁹ non ẽ act⁹ ſed ẽ potẽtie vel habitus. ſed teſtificari accuſare et excuſare remoꝛdere ⁊ obligare ſũt act⁹ conſciẽtie. dicim⁹ eni ꝙ cõſcientia teſtificat̃ accuſat obligat. ergo ipſa non eſt act⁹. ridiculum eni eſſet dicere ꝙ teſtificari teſtificet̃ vel accuſare accuſet et ſic de alijs. ¶ 4° qꝛ ſicut cõſciẽtia reſpicit particularia agenda: ſic ſindereſis reſpicit vniuerſales regulas agendoꝝ. ſindereſis aũt nominat habitum. igitur et c̃. eſt igitur potẽtia vl̃ habitus. nõ potentia qꝛ non ineſt naturaliter. ergo eſt habit⁹. ¶ 5°. qꝛ ꝓbatio ꝯcluſionis fundata in hoc ꝙ cõſciẽtia dicitur cũ alio ſciẽtia et c̃. non valet. licet enim in vera diffinitione illud quod ponitur in abſtracto et in recto non mediante aliq̊ obliquo pertineat ad eſſentiam diffiniti: tamen in interpꝛetationib⁹ nominũ nullo modo ẽ hoc dicendũ. ſicut enim interpꝛetando nomen cõſciẽtie dicimus ꝙ eſt ſcientia cum aliquo: ita interp̃tando nomen ſindereſis dicim⁹ ꝙ eſt electio cuꝫ aliquo. eſt enim ſindereſis grece coelectio latine.

et interpretando cōſentire dicim⁹ quod eſt cum
aliquo ſentire. ſicut ergo ſe habet ſcientia ad cōſ=
cientiam in nominis interpretatione: ita ſe habꝫ
electio ad ſinderesim et ſentire ad cōſentire. ſed
electio ꝑtinet ad voluntatē ad quā tamē non ꝑ=
tinet ſinderesis que ꝑtinet ad intellectū ſꝫ te. et
ſimiliter ſentire ſiue ꝓprie ſiue large acceptū per
tinet ad partē cognitiuam: cōſentire autē nō ſed
potius ad appetitū. ergo ſimiliter licet ſciētia per
tineat ad itellectū: nō ꝓpter hoc oportet ꝙ ꝯſciē
tia ꝑtineat ad eundē. ¶ 6°. qꝛ cōſcientia nō ē ali
quid vnū nec ſimilit̄ ſinderesis; ſed quodlibꝫ eo=
rum includit aliq̄d ꝑtinēs ad intellectū et aliq̄d
ꝑtinēs ad volūtatē. quod ſic pōt videri. in intel=
lectu enim pratico quē volūtas ſupponit in actu
ſuo eſt duplex habit⁹. vn⁹ primoꝝ ꝑncipioꝝ q̄=
bus intellect⁹ naturaliter aſſentit. ali⁹ aūt reſpe
ctu cōcluſionū deductarū ex ꝑncipijs. Et prim⁹
quidē habit⁹ pōt dici lex naturalis: ſecund⁹ autē
eſt aliq̄ ſciētia pratica. ſimiliter ex parte volunta
tis ē duplex inclinabilitas. vna naturalis corref=
pondēs ꝑmo habitui intellect⁹ pratici: alia acq̄ſi=
ta correſpondēs ſecūdo habitui qui ē ſciētia par-
ticulariū operandorū. his autem inclinabilitatib⁹
ſm ſe non eſt nomē impoſituꝫ: ſed aggregato ex
habitu ꝑtinente ad intellectū et ex inclinatione
volūtatis. nā habit⁹ naturalis intellect⁹ pratici
et inclinabilitas correſpondens dicit̄ ſinderesis.
ſciētia aūt particulariū operandoꝝ cū inclinatio
ne volūtatis ſibi correſpondēte: dicit̄ cōſcientia.
quod pꝫ dupliciť. ꝑmo ex vi nominū: ſecūdo ex
cōdiciōe actuū. ex vi nominū patet. qꝛ ſinderesis
grece qđ dicitur latine coelectio: ſm expoſitionē
nominis dicit̄ cum aliq̄ electio vel aliquid cū ele
ctione. electio aūt ad volūtatem ꝑtinet. illđ autē
aliq̄d cum electione: nō eſt niſi ꝑtinens ad intel=
lectum q̄ eſt ꝑuius electioni. ſilr cōſcientia ſm vi
nominis ē ſciētia cū aliquo vel aliq̄d cū ſciētia. il=
lud aūt qđ eſt cū ſcientia vel cū quo eſt ſciētia: nō
videt̄ eſſe niſi qđ ꝑtinet ad voluntatē. nō enī po
teſt eē act⁹ ſciētie qꝛ cōſciētia nō eſſet in dormien
te. nec preter ea q̄ ſunt intellectus et voluntatis
pōt aliq̄d pertinere ad rōnem ſinderesis vel cōſ=
cientie. ideo et c̄. oportet aūt vtrūqꝫ equalit̄ per
tinere ad rōneꝫ ſinderesis vel cōſciētie. qꝛ talis ꝓ
poſitio hēt vim cōiunctiōis copulatiue. ſicut ſi di
ceret̄ ſupficies eſt longitudo cū latitudine: idē eſt
ac ſi diceret̄ ſupficies ē lōgitudo ⁊ latitudo. et ſimi
liter eſt in ꝓpoſito. Secūdo idē pꝫ ex cōdicione
actuū qui attribuūt̄ cōſciētie. qꝛ quidā eoꝝ perti
nent ad intellectū ſicut teſtificari. quidā vero ad
volūtatē ſicut remordere quod directe eſt triſtā

ri de aliquo malefacto. remorſus eni nō iportat
ſcientiā ſolā malefacti ꝓprij: ſed quandā triſticiā
vel quaſi punctionē que ad voluntatē ꝑtinet. ſi=
militer inſtigare nō pertinet ad ſolū intellectum
ſed ad voluntatē. importat eni quandā inclina=
tionē ad actū. hec autē omnia nō atribuerent̄ cōſ
cientie ſi ipſa ꝑtineret ſolū ad intellectū vel ſolū
ad voluntatē. ꝑtinet ergo ad vtrūqꝫ ſicut habit⁹
vtriuſqꝫ. ¶ 7° arguit ꝙ conſcientia nō importet
actū. qꝛ ſi cōſciētia nominaret actū: ipoſſibile eſt
facere cōtra cōſcientiā. cōſequēs eſt falſum ſm te
et veritatē. ꝓbat̄ ꝯñā. et ꝑmo ſi conſciētia impor
tet actū voluntatis. qꝛ impoſſibile eſt voluntatē
ſimul actu ferri in oppoſita. ſed ſi cōſcientia ipor=
tat actū voluntatis: ſtāte cōſciētia voluntas fert̄
in illud de quo eſt cōſciētia. ergo non pōt ferri in
oppoſitū conſcientia manēte. idē videtur dato ꝙ
cōſcientia nō importet aliquid ꝑtinēs ad volun=
tatē dūmodo ꝑtineat ad intellectū vt actus. qꝛ
voluntas in aliq̄d ferri nō pōt: niſi quod ꝓponit̄
ſub rōne boni. ſed ſtāte actuali iudicio de aliquo
quod ſit bonū: impoſſibile eſt ꝙ oppoſitū iudicet̄
bonū. ergo ſi conſcientia importet actū itellect⁹
pratici iudicantis aliq̄d eſſe bonū: impoſſibile eſt
ea ſtante volūtatē ferri in oppoſitū. ſi ergo conti=
gat facere contra cōſcientiā: oportet ꝙ cōſciētia
dicat habitum et nō actum. et tunc cōtingit face
re cōtra ipſam. ſm enim ſentētiā Ariſto. 7°. ethi.
ſtante conſideratione in actu et in particulari de
aliquo agendo: impoſſibile eſt ꝙ voluntas ferat̄
in oppoſitū. cū igit̄ conſciētia reſpiciat particula=
ria agibilia: neceſſariū eſt ſi fiat contra ipſam: ꝙ
non dicatur conſideratio ſm actum ſed ſm hitū.
¶ Contra tertiam concluſionem arguit̄ proban
do ꝙ conſcientia erronea non obliget dato ꝙ li=
get. arguit igitur ſic. quia nulla obligatio eſt de il
licito aut non debito. conſcientia autem erronea
dictat faciendum quod eſt illicitum fieri aut non
debitum ſicut eſt in indifferentibus et alijs q̄ ſūt
ſupererogationis. ergo non obligat. maior pro=
batur. quia aliud eſt ligari et aliud eſt obligari. q̄
enim obligatur: debet vel tenetur facere illud ad
quod obligatur: nec quantum eſt ex parte ſua ali
ter ſoluitur ab obligatione. tale autem non pōt
eſſe illicitum. nullus enim debet facere quod illi=
citum eſt fieri. propter quod nulla obligatio po=
teſt eſſe reſpectu illiciti aut liciti non tamen de=
biti. ligari autem dicitur moraliter qui ſic diſpoſi
tus eſt circa aliquod agibile ꝙ non poteſt libe=
re licite procedere prout exigit natura illius agi
bilis ad modum illius qui ligatur corporaliter.
nec poteſt procedere etiam in recta et plana via

¶2°. quia ſola vera noticia de re: obligationem nõ tollit ſed magis cõfirmat. ſed vera noticia de eo quod erronea conſcientia dictat: tollit obligationem. igitur obligatio nulla fuit. ¶3°. arguit ꝙ in aliquo caſu faciens contra conſciẽtiam erroneam non peccat. ponatur nãqꝫ ꝙ aliquis hereticꝰ vel alius ſm conſcientiam errantẽ iudicet aliq̃d quod eſt illicitũ eſſe licitum puta ꝙ licitũ eſt furari malis diuitibus vt detur bonis pauperibus: in tali caſu inquit ſemper peccat faciens ſm cõſcientiam erroneam ex quo illud quod ipſa dictat faciendũ: eſt illicitum ſm ſe. ſed faciens contra eaꝫ non peccat ſi ipſa ſolum dictet illud quod eſt illicitum eſſe licitum. quia a licitis poteſt ſine peccato abſtineri. ſed ſi ipſa dictet non ſolum eſſe licitũ ſed debitum: puta ꝙ licitum eſt furari a diuitibꝰ vt detur pauperibus: vel ꝙ debitum eſt mentiri pro ſaluanda vita alterius: tunc faciẽs contra eã peccat illo genere peccati quo apprehendit illud eſſe debitum fieri: non propter omiſſionem ſꝫ ſe ſed quia actus qui omittitur apprehenſus eſt tanq̃ꝫ debitus fieri. ¶4° arguit ꝙ in caſu faciẽs ſm conſcientiam erroneam non peccat. ponit enim caſum oppoſitum precedenti. ſ. ꝙ conſcientia alicuius dictet illud quod de ſe eſt licitum: eſſe illicitum. ſicut conſcientia heretici dictat ꝙ iurare in omni caſu eſt illicitum: tũc in iſto caſu faciens cõtra conſcientiam peccat. quia cum voluntas non tendat niſi in illud quod oſtenſum eſt ſibi per rationem et ratio erronea heretici dicit ꝙ iurare ẽ illicitum et contra diuinũ preceptum ſi hereticus iurat timore mortis vel alio modo quocũqꝫ: facit contra illud quod credit diuino precepto eſſe prohibitum: et ſic eſt contẽptor precepti diuini: non quidem in iuramento ſm ſe ſed quia apprehenſum eſt tanq̃ꝫ contrarium diuino precepto: et ideo peccat mortaliter. faciens autem ſm talem conſcientiam erroneam hoc eſt nolendo iurare: non ſemper peccat. quia licitum eſt non iurare niſi ſuperueniat preceptum ſuperiorum et c̃. ¶5°. arguit ꝙ aliqua ſit conſcientia erronea que nullo modo liget. quia error non eſt imputabilis cuius ſcilicet errans non eſt cauſa nec occaſio ſicut error vel ignorantia circũſtantie particularis adhibita diligentia qualis fuit iacob reſpectu lye ſi non ſit imputabilis: non ligat quin homo poſſit procedere ſm conſcientiam ſic errantem quia talis error excuſat.

Quantuꝫ ad articulum tertiuꝫ primo notandũ eſt ꝙ vt Sanctus Thomas dicit prima ſecunde. q. 74. articulo p̃mo: actus morales ſiue ſint actus virtutum ſiue peccatorum: ſunt actus non tranſeuntes in exteriorem materiam ſed in agẽte manentes ſicut in ſubiecto. ex quo ſequitur ꝙ proprium ſubiectum actus moralis virtutis vel peccati: ſit potentia que eſt principium elicitiuum ipſiꝰ actꝰ. cũ ergo intellectus ſit p̃ncipiũ elicitiuũ actuum moralium cum ſit principium humanorũ actuum prout philoſophus tradit tertio de anima: ſequitur ꝙ ſit ſubiectum moralium actuum ſiue ſint peccata ſiue actus virtutum. ¶Aduertẽdum tamen prout Sanctꝰ Thomas deducit p̃ma ſecunde. q. 56. articulo. 3°. in corpore: ꝙ ſubiectum virtutis moralis non poteſt eſſe niſi voluntas vel aliqua potentia ſm ꝙ a voluntate eſt mota vel nata moueri: eo ꝙ ſicut philoſophus dicit in ſecundo ethicorum virtus eſt que bonum facit habentem et opus eius bonũ reddit. ꝙ aũt opus hominis ſm ꝙ eſt homo bonum ſit: prouenit ex hoc ꝙ homo habet bonam voluntatem. nam voluntas eſt que mouet omnes potentias rationales ad actus humanos. oportet ergo ꝙ virtus cuius eſt actum humanum bonum facere et per conſequens eius actus: ſit ſicut in ſubiecto vel in voluntate vel in aliqua potentia ſm ꝙ eſt a voluntate mota. cum autem actus peccati culpabilis de quo nunc loquimur opponatur cõtrarie vel priuatiue actui virtutis: et contrariorum ac priuatiue oppoſitorum idem ſit ſubiectum: ſequitur ꝙ omnis potentia que eſt ſubiectum actꝰ virtutis: ſit etiam ſubiectum peccati ſm ꝙ a voluntate mouetur. intellectus igitur ſm ꝙ eſt motus a voluntate vel natus moueri: eſt ſubiectum peccati. ſed hoc contingit dupliciter ſm duplicez intellectus actum. nam peccatum cuiuſlibet potentie in actu ipſius conſiſtit. habet ſiquidem intellectus vnum actum in comparatione ad proprium obiectum ſm ſe qui eſt cognoſcere veruꝫ. alium actum habet inq̃ꝫm eſt directiuus aliarum potentiarum. et ſm vtrũqꝫ horum actuum contingit eſſe in intellectu peccatum. error enim intellectus circa veri cognitionem quod poteſt et tenetur ſcire: eſt illi peccatum et culpa. per queꝫ modum hereſis et infidelitas ſunt in intellectu peccata. deniqꝫ peccatum et culpa eſt in intellectu ſi inordinatos actus virium inferiorum vl' imperat vel poſt deliberationem non coercet. ve-

runtamen neuter iſtoꝝ actuum eſſet peccatuꝫ et culpa intellectus: niſi quia a voluntate moueť vel quia natus eſt ab ea moueri. vt enim. S. T. notat in hac diſtin. 39ª. q. prima articulo. 2°. ad 4m. infidelitas non eſt peccatū in intellectu niſi ſm ꝙ actus intellectus a voluntate eſt imꝑatus. ſic enim et fides in intellectu eſt. q̄m vt Auguſti. inquit: credere non poteſt homo niſi volens. ſimiliter etiā niſi hō volūtarie diſcredat vel omittat quod facere deberet: in infidelitatem nō incideret. et ꝓpter hm̄oi voluntatis motionem ad actum fidei requiſitam Auguſti. dicit in libro de predeſtinatione ſanctoꝝ ꝙ fides in credentium voluntate cōſiſtit. ex q̄bus accipi poteſt ꝙ pctm̄ de quo nunc loquimur quod ꝓprie eſt culpa: formaliter eſt in volūtate. in intellectu vero et in alijs potentijs que nate ſunt voluntati obedire: eſt materialiter. ratio enim formalis culpe accipitur ex hoc ꝙ actus culpabilis eſt in poteſtate et dominio agentis. quia ergo per volūtatē homo dominiū ſui actus habet: ſequiť ꝙ formalis ratio actus culpabilis ſit a volūtate. ¶ Ad intellectuꝫ predictoꝝ attendendū eſt ꝓut. S. T. deducit. pª 2ᵉ. q. 17ª. arti. 6°. in corpe. ꝙ actus rōnis dupliciť poteſt cōſiderari. vno modo q̃ꝫm ad exercitium actꝰ: et ſic actꝰ rōnis ſeu intellectus ſemꝑ imperari pōt a voluntate. alio modo conſiderari pōt q̃ꝫm ad obiectū reſpectu cuiꝰ duplex ē rōnis actꝰ. vnus eſt veritatē apprehendere vel cognoſcere circa obiectū. et quia hoc fit ꝑ virtutē alicuius luminis vel naturalis vel ſupernaturalis qđ dominio volūtatis non ſubiacet: ideo q̃ꝫm ad hoc actꝰ rōnis nō eſt in poteſtate noſtra neqꝫ a voluntate imperari pōt. alius aūt rōnis actꝰ eſt hiſq̄ apprehendit aſſentire. ſi igiť talia fuerint apprehenſa quibꝰ naturaliter intellectꝰ aſſentiat ſicut ſunt prima principia indemōſtrabilia: aſſenſus taliuꝫ vel diſſenſus nō eſt in poteſtate noſtra neqꝫ a voluntate imꝑari pōt. quedā vero ſunt apprehenſa que nō adeo cōuincūt intellectū quin poſſit aſſētire vel diſſentire aut ſaltē aſſenſum vel diſſenſū ſuſpendere ꝓpter aliquā cauſam: et in talibꝰ aſſenſus ipſe vel diſſenſus in poteſtate nr̄a ē et ſub imperio volūtatis cadit. loquimur autem hic de imperio ſm ꝙ eſt intimatio ad aliq̄d agendū cū quadā motione ſm ꝙ exprimiť ꝑ verbū imꝑatiui modi: in qua acceptione imꝑare pōt cōpetere volūtati rōne motionis cum ſit p̄mū mouēs in viribus anime ad exercitiū actꝰ. et pōt attribui intellectui rōne intimationis ſed nō niſi ꝓut implicat virtualiter actum volūtatis ad intimādum mouentis.

¶ Secundo Notādū eſt ꝙ cū. S. Tho. dicit in hac diſ. 39ª. q. p̄ma. ar. 2°. in cor. ꝙ in actu volūtatis eſt malū ex obiecto nō aūt in actu intellectꝰ: non eſt ſenſus dicti ꝙ actꝰ intellectꝰ circa ſuū obiectum aut đ obiecto qđ eſt malū non poſſit eſſe malus. nā actꝰ intellectus errātis circa id quod teneť et pōt ſcire: malus ē et peccatū. et iudiciū de agēdo malū vel de fugiēdo bonū: malus actꝰ eſt intellectus. q̄m ſicut verū eſt bonū intellectꝰ: ita et falſū eſt malū eiꝰ ꝓut phs inquit. 6° ethi. ſed ſenſus in premiſſis verbis. S. Doc. eſt ꝙ actꝰ intellectꝰ nō dicitur malus ex eo ꝙ eiꝰ obiectū eſt aliquid in ſe malū: quēadmodū actꝰ volūtatis ē malus ea rōne quia eſt de re ſm ſe mala. nā ſiue obiectū intellectus ſit res bona ſm ſe ſiue ſit res mala: actꝰ intellectꝰ circa ipam pōt eſſe bonꝰ ſi intelligat vel apprehēdat rē ſic eē ſicut eſt vel nō eſſe ſicut nō ē: et pōt eſſe malus ſi intelligat rē ſicut nō eſt. intelligere eni malū eſſe maluꝫ: bonū ē. et intelligere bonū malū eſſe vel ſicut nō ē: malū eſt. et rōnem differētie ſubiūgit. S. T. qꝛ obiectū volūtatis eſt bonū. bonū aūt et malū vt in. 6°. metha. dicitur ſunt in rebꝰ. i. cōueniūt rebꝰ ſm ꝙ ſunt in ſeipſis extra animā. volūtas ergo ꝑ actū ſuū tēdit in obiectū ſm ꝙ ſe habet in re q̃ꝫm ad bonitatē vel maliciā. et qꝛ vt phs docet. 2° de anima actꝰ ſpecificanť et denominanť ex obiectis ſm eoꝝ rōnem formaleꝫ: ideo ex bonitate et malicia rei volite: actus volūtatis eſt bonꝰ et malꝰ ita vt amare bonum ſit bonꝰ actꝰ et amare malū ſit malus actꝰ. ſed obm intellectꝰ ē verū. verū autē et falſum vt ibi phs dicit. 6° metha. ſunt in anima. i. cōueniunt rebꝰ nō ſm eſſe quod habēt extra animā ſed ſm eſſe cognitū qđ habēt in anima. vn̄ intellectꝰ per actū ſuū tendēs in verū ſicut in ꝓpriuꝫ obm: tēdit in rem ſm ꝙ eſt in aīa: ꝑ quē modū non cōuenit ei ꝙ ſit bona vel mala. et ideo actꝰ intellectus ex ipſo obiecto intellectꝰ. i. ex re ſm ꝙ ē cognita: non habet ꝙ ſit bonꝰ vel malus. q̄m ſicut dictum ē actꝰ potētiarū non ſpecificantur et denominanť ab obiectis niſi ſm formales rōnes obiectoꝝ. ¶ Neqꝫ valet in ꝓpoſito qđ aliqui diſtigūt de intellectu ſpeculatiuo et pratico dicētes ꝙ q̄cquid ſit de intellectu ſpeculatiuo: et tamē intellectus praticus habet ꝓ obiecto ipſāmet rē vt ē extra animam quam voluntas habet pro obiecto. et ſicut ratio rei intellecte eſt in anima: ita et rō rei volite eſt in anima pratice: et ex hoc arguunt ꝙ actus intellectus et actus voluntatis quia eq̄liter tendunt in obiecta propria vt ſunt in re: eq̄liter ſortiuntur rationem boni vel mali ex boni-

tate vel malicia obiecti. iſtud inquā nō valet. qm̄ ſicut diuerſitas materialis obiecti nō diuerſificat potentiā vt patet in ligno albo et lapide albo q̄ non diuerſificant potētiā viſus: ita et idētitas materialis obiecti nō idētificat potētias neq̧ potētiarū act⁹. vnde quāuis intellect⁹ et volūtas opationes ſuas habeāt circa rem extra animā imo ⁊ circa eandē rem ſubiecto vel ſuppoſito: nō inde ſequitur q̄ intellect⁹ et voluntas equaliter in ſua obiecta tendāt etiā ſi vtraq̧ potētia verſet circa ipſam rem q̄ᵐ ad illa q̄ ſibi conueniūt extra animam. q2 ꝫ diuerſam rōnē formalē: res extra animā eſt vtriuſq̧ potentie obiectū. nam ꝫm q̄ res extra animaꝫ eſt in ſe realiter bona et pfecta: eſt obiectū voluntatis: ac p hoc actū eius reddit bonum q2 act⁹ denominant ab obiecto. inq̄ᵐ vero habet cōformitatē ad intellectū vel fundādo in ipſo verā cōceptionē ſeu intellectionē q̄ᵐ ad intellectū ſpeculatiuū: vel aſſequendo qđ de ea ab intellectu diſpoſitū eſt et ordinatū q̄ᵐ ad intellectū praticū: dicit res vera et eſt obiectū intellectus: ac p hoc ex ipſa re denominat actus intellectus ver⁹ vel falſus. vnde ex cōformitate rei ad intellectū dicit actus intellect⁹ verus et pñs bonus nō ex bonitate rei quā in ſe habꝫ. et pari modo dicit actus intellect⁹ falſus et malus ex deformitate rei ad intellectū: nō ex rei malicia quaꝫ in ſe habeat. nā vt dictū ē: actus intellectus pōt eſſe bonus q2 ver⁹ etiā ſi ſit de re mala inq̄ᵐ eſt mala: vt ſi intelligat rē malā eſſe malā et fugiēdam. et ecōtra pōt eſſe malus q2 falſus de re bona inq̄ᵐ eſt bona: vt ſi cōcipiat rem bonā eſſe malam aut fugiēdā. patet igit ex premiſſis q̄ etiā ſi actus intellect⁹ pratici habeat p obiecto rem extra animā et ſit de re ipſa q̄ᵐ ad ea que ei cōueniunt extra animā queadmodū volūtas: nō adhuc ſequitur q̄ obiectū ei⁹ ſit res ꝫm q̄ ē extra animaꝫ nec q̄ a bonitate obiecti et ipſius rei extra animā vel ab eius malicia: habeat q̄ ſit bon⁹ vel mal⁹ ſicut id habet act⁹ volūtatis. eo q̄ act⁹ intellectus fertur in rem ſub eſſe cognito ꝫm quod nō habet q̄ ſit bona vel mala ſed vera vel falſa: et ita nō fert in rem ſub ratione qua eſt in ſe bona vel mala p quem modū fertur in eam voluntas. vnde Sanctus Thomas pma pte. q. 79. articulo. ii. ad. 2ᵐ ſicut ergo inquit obiectum appetitus poteſt eē verum inq̄ᵐ habet rationem boni ſicut cuꝫ aliquis appetit veritatem cognoſcere: ita obiectū intellectus pratici eſt bonum ordinabile ad op⁹ ſub ratione veri. intellectus enim praticus veritatem cognoſcit ſicut et ſpeculatiuus: ſed veritatē cognitam ordinat ad opus. hec ille. Nec quia intellectus intelligit rem ꝫm q̄ habet eſſe extra animā intelligendo. ſ. ea que rei cōueniūt in rerū natura ideo dici debet q̄ intellectus tendit in rem ꝫ eē quod habet extra animā ſicut et volūtas. qm̄ tēdentia ad aliquid: motū quendā dicit in illud. intellect⁹ autem non mouetur ad res extra animā licet eas cognoſcat: ſed magis res ipſe mouentur et trahūtur per ſuas ſimilitudines ad intellectuꝫ et per huiuſmodi motū ab intellectu cognoſcuntur et res habēt in intellectu eſſe cognituꝫ. vnde et philoſophus. 3°. de anima ponit circulū quendam in actib⁹ anime ꝫm. ſ. q̄ res extra animam mouet intellectum ipſum p ſpeciem informās et res intellecta mouet appetitum et appetitus tendit ad hoc q̄ perueniat ad rem a qua mot⁹ incipit. Quod autem dicūt de ratione rei intellecte et de ratione rei volite: nō eſt ad ppoſituꝫ. quia voluntas non tendit per actū ſuū in rationeꝫ rei volite ſicut intellect⁹ in rationē rei intellecte. neq̧ ratio rei volite eſt directe et per ſe id quo voluntas fertur p actum ſuuꝫ in rē volitam ſicut ratio rei intellecte eſt directe et per ſe id quo intellectus rem extra cognoſcit. nō enim rō boni quā intellectus cōcipit: trahit voluntatē ad amāduꝫ rem extra ſed bonitas ipſa exiſtens in re. nā neq̧ ratio boni a volūtate percipit quamuis moueat volentē inq̄ᵐ eſt cognoſcēs: vt per voluntatem tendat in rem extra pp̄ter ſuā bonitatē et perfectionem. vnde q̄ᵐ attinet ad voluntatē: rō boni ab intellectu apprehenſa et voluntati vel magis pprie volenti oſtēſa: eſt cauſa ſine qua non ſicut aliquid preſuppoſituꝫ antecedenter ſe habens et non cauſa directe et per ſe mouens. et ideo ſimilitudo quam adducunt de ratione volita ⁊ d ratione intellecta: nulla ē neq̧ eoꝝ ppoſitū pbat.

Tertio Notandū eſt p declaratione ſecūde concluſionis q̄ q2 circa actū cōſiderantur obiectuꝫ potētia habitus et ipſe actus: inuenitur quādoq̧ aliquod nomen quod ad illa quattuor equiuocatur. ſicut hoc nomen intellect⁹ quandoq̧ ſignificat rē intellectā. ſicut nomina dicuntur ſignificare intellect⁹. i. res intellectas vel conceptus intellectos. quandoq̧ vero ſignificat potētiam intellectiuā. vt cum dicimus partē rōnalem diuidi in intellectū et voluntatem. qñq̧ vero ſignificat habitū. p quē moduꝫ dicim⁹ intellectū eſſe habitū pncipioꝝ: ſcientiam vero habitū pcluſionū. aliqñ autē ſignificat actū potentie intellectiue. vt cū dicim⁹ hūc eſſe intellectū rei vel ppoſitionis. in hmōi tñ nominationib⁹ vſus loquēdi ſequendus ē. quia vt phs dicit

2°.topi.nominibus vtendū eſt vt plures.Circa
quod eſt ſciēdum ꝙ nō cōſueuit nomē actꝰ attri-
bui potentie vel habitui niſi quādo actꝰ eſt illis
ꝓprius.quia enim videre ē actus ꝓprius poten-
tie viſiue et ſcire eſt actus proprius habitus ſcien
tie:ideo quādoqꝫ viſus nominat potētiam quā-
doqꝫ actum et ſciētia conſimiliter.ſi autē ſit actus
aliquis pluribus cōueniēs potētijs vel habitibꝰ
nō cōſueuit habitꝰ vel potētia determinata: no-
mine actꝰ denominari. ſicut qꝛ nomen vſus ſigni
ficat actū cuiuſlibet potētie et habitus: ideo hoc
nomē vſus ita ſignificat actū ex vſu loquendi:ꝙ
potentiam vel habitū nō denominat.qꝛ ergo no
men conſciētie ſignificat applicationē ſcientie ad
aliquid:nā cōſcire dicitur qͣſi ſimul cū alio ſcire.i.
cum ſciētia principioꝝ iuris :et quelibet ſcientia
ad aliquid applicari pōt ſiue pratice ſiue ſpecula-
tiue:inde eſt ꝙ conſciētia nō poteſt denominare
aliquem habitū vel potentiā ſpecialē: ſed nomi-
nat actū qui eſt applicatio cuiuſlibet habitꝰ ſcien-
tie vel noticie.ſ.ꝑncipiorum ad actū particularē.
vt cōſciētia recte dicatꝰ quaſi cōformis et concor-
dans ſciētia noticie ſeu ſciētie ꝑncipioꝝ iuris.Hu
iuſcemodi aūt applicatio fit tripliciter.Uno mo-
do ſm ꝙ recognoſcimꝰ aliquid nos feciſſe vel nō
feciſſe.ꝑ quē modū accipitꝰ nomē cōſcientie. geñ.
44° cū dicitꝰ.nō eſt in nr̄a conſcientia quis eam
poſuerit in marſupijs noſtris.et eccle.7°.ſcit con
ſcientia tua quia et tu crebro maledixiſti alijs. et
ſm hoc attribuitur cōſciētie teſtificari . iuxta illō
apoſtoli. Ro.9°.teſtimoniū mihi ꝑhibēte cōſciē-
tia mea.Alio modo fit applicatio ſm ꝙ ſcimꝰ ſeu
cognoſcimus aliquid eſſe fiendū vel nō fienduꝫ.
et ſic attribuitꝰ conſciētie actꝰ qui eſt ligare et in-
ſtigare vel inducere.Tertio modo fit dicta appli
catio ſm ꝙ ſcimꝰ id qđ a nobis eſt factū eē recte
vel bene factū vel nō recte factū.et ſm hoc attri
buitur conſciētie excuſare vel accuſare ſeu remor
dere.patet igitꝰ ꝙ quocūqꝫ modo cōſcientia acci-
piatur:conſciētia dicit actū.veruntamē quia ſin-
dereſis eſt habitꝰ primoꝝ ꝑncipiorū in agibilibꝰ
queādmodū intellectus in ſpeculabilibꝰ vt phs
docet.6° ethi.et quibꝰ ꝑncipijs fit applicatio ad
particulare agibile que ꝓprie dicitur conſciētia
ita vt ſe habeat ad ſindereſim ſicut actꝰ ad habi-
tum:ideo qñqꝫ doctores antiqui nomine cōſcien
tie vtuntꝰ ꝓ ſindereſi et ecōtra: ſicut nomine actꝰ
conſueuit deſignari habitꝰ et ecōuerſo quamuis
aliquādo minꝰ ꝓprie ſm ſupra poſitā diſtictionē.
et iſto modo in gloſa ezechielis ꝑmo Hieronimꝰ
ſindereſiꝫ cōſciētiā nominat.et Baſiliꝰ vocat cō-
ſciētiā:naturale iudicatoriū. et Damaſcenꝰ dicit
ꝙ cōſcientia ē lux intellectꝰ nr̄i. huiuſcemodi eni
denominationes intelligēde ſunt eo modo quo
cauſa et effectꝰ inuicē denominantꝰ.Accipiuntꝰ ꝑ-
miſſa in hoc notabili ex dictis.S.T. de ve.q.17ª
arti.ꝑmo.Et ꝑma.ꝑ.q.79.ar.vltimo. Aduertē-
dum tamē ꝙ primꝰ modꝰ pōt reduci ad tertiū.
non eni recognitio q̄ ſcimꝰ nos aliq̄d feciſſe vl' nō
feciſſe: habꝫ rōnem cōſciētie ſm ꝙ eſt in vſu loq̄n
di doctoꝝ: niſi ꝓut recognoſcimꝰ nos feciſſe ali-
quid rectū vel nō rectū aut indebitū. vñ et in au
ctoritatibꝰ ꝓ primo modo allegatis : cōſcientia
capitꝰ ꝓ noticia vel cognitione alicuiꝰ recte facti
vel nō recte facti ſicut pꝫ illas diligēter intuenti.
modus etiā vſitatꝰ loquēdi id ꝓbat: q̄ omnē con
ſciētiā vel bonā vel malā et rectā aut nō rectā vo
cat bonitate et rectitudine vel malicia laude aut
vituꝑio digna.cōſueuit aūt dici bona et recta cō-
ſciētia q̄ bonū cognoſcitꝰ et iudicatꝰ eſſe bonum ⁊
malū eſſe malū ſiue ſit factū ſiue ſit fiēdū.hoc aūt
iudiciū dͤpēdet ex noticia ꝑmoꝝ ꝑncipioꝝ in agi-
bilibꝰ quoꝝ habitꝰ ponitꝰ ſindereſis.et iteꝝ ex no
ticia rōnis ſuꝑioris q̄ eternis.i.diuinis legibꝰ cō-
ſpiciēdis ac cōſulēdis intēdit: vel rōnis inferioris
q̄ temꝑalibꝰ.i. humanis legibꝰ cōſpiciēdis et cō-
ſulēdis intēdit.eo ꝙ ex ꝑncipijs cōmunibꝰ nō de-
ducuntꝰ cōcluſiones niſi mediātibꝰ ꝑncipijs pro-
prijs et determinatis ad genꝰ illud virtutē ꝑmo-
rū ꝑncipioꝝ cōtinētibꝰ.Ad cuius intellectū ſcien
dū eſt ꝓut phs docet.7° ethi.et.S.Tho.dͤducit
ſupra diſti.24ª.q.2ª.arti. 4°.ꝙ in eligendis et
agēdis vel fugiēdis:rō vtitꝰ quibuſdā ſilogiſmis.
in ſilogiſmo aūt ſunt tres ꝓpoſitiones quarū ꝑ-
mā dialetici vocāt maiorē. ſecūdā minorē. tertiā
cōcluſionē qꝛ ex duabꝰ cōcluditꝰ . vnde in ſilogiſ-
mo pratico ſindereſis maiorē ꝓpoſitionem mini
ſtrat.rō vero ſuꝑior vel rō inferior minorē ꝓpo-
ſitionē miniſtrat. cōcluſio aūt eſt ipſa cōſciētie no
ticia vel cognitio.exēpli grā. ſindereſis hāc ꝓpo-
nit.omne malū eſt vitādū . rō ſuꝑior aſſumit hāc
adulteriū eſt malū quia lege dei ꝓhibitū:ſiue rō
inferior aſſumit illā qꝛ iniuſtū eſt et inhoneſtum.
cōcluſio vero ex premiſſis ꝓpoſitionibꝰ elicita q̄
eſt adulteriū hoc eſſe vitandū: ad cōſciētiā perti
net.i.ē ipſe actꝰ vel noticia q̄ eſt conſciētia. vñ qñ
hmōi noticia cōcordat dictamini ſindereſis na-
turali et recte rōni ſuperiori vel inferiori:noticia
vel cōſcientia dicitur bona et recta.mala vero et
non recta dicitur qñ illis diſcordat.dicitꝰ autē cō-
ſcientia eſſe id quo ſcitꝰ cognoſcitꝰ et iudicatꝰ : non
ſicut potētia vel habitu ſed ſicut ipſo actu ſciētie
cognitionis aut iudicij.illo modo loquēdi quo di
cimꝰ aliquid calefieri calefactione et moueri mo

tu et rem cognoſci cognitione. Deniqꝫ conſciētia dicitur accuſare vel excuſare defendere et remurmurare et et iā cire. vt eccle. 7°. cū dr̄. ſcit cōſcientia tua: nō quaſi huiuſcemodi actꝰ cōueniāt cōſciētie ꝓprie ſicut ſuppoſito agēti: ſed eo modo loqndi quo dicit̄ agere: id quo agit̄ ſiue ſit forma ſiue ſit actio prout. S. Tho. notat de veritate. q. 17ª. arti. p̄mo ad. 7^{m}. Rurſus peccatū et inquinatio dicit̄ eſſe in cōſciētia nō ſicut in ſubiecto ſed ſicut cognitum dr̄ eſſe in cognitione. dicit̄ eniꝫ aliquis habere cōſciētiā inquinatā vel peccatū in cōſciētia: quādo eſt ſibi cōſciꝰ ſue inquinationis vl' peccati ꝑut. S. T. reſpōdet eodē loco ad. 2^{m}. ¶ Ex predictis inferimꝰ ꝙ abuſus ē vulgi dicere aliquē mala cōſciētia facere oīe qd̓ ſciēs eſſe malū ꝑpetrat: cū re vera malicia in tali caſu in volūtate ſit nō in cōſciētia. imo talis cōſciētia q̄ noſcit̄ factuꝫ eſſe malū: eſt nō errās ⁊ eſt ſicut teſtis volūtateꝫ accuſans et cōtra eam remurmurat qꝛ malū elegit et ſibi nō obtēperauit dicēti id factū malū eſſe et fugiēdū. pōt tamē illud dictū ad verū intellectū trahi vt dicatur illum facere mala conſciētia quia facit malum contra cōſcientiam. ſic exponit S. Tho. de veritate vbi ſupra ad. 4^{m}.

¶ Quarto Notandū eſt ꝓ declaratione tertie cōcluſionis ꝙ iudiciū vel ſentētia in agibilibꝰ ꝑtinet ad liberuꝫ arbitriū ad cōſciētiam et ad ſindereſiꝫ diuerſimode tamē. qꝛ ad liberū arbitriū ꝑtinet iudiciū quaſi participatiue eo ꝙ volūtatis nō ſit ꝑ ſe iudicare vel ſentētiā ferre ſed magis eſt actꝰ intellectꝰ ex cuiꝰ participatione actꝰ volūtatis qui eſt electio habet ſe vt iudiciū et ſentētia cōſilij. ad conſcientiā vero et ſindereſim iudiciū et ſentētia pertinet ꝓprie ⁊ ꝑ ſe cū ſint actus ⁊ habitꝰ intellectiue partis. differt tamē iudiciū cōſcientie a iudicio ſindereſis ſicut particulare ab vniuerſali. ſindereſis nāqꝫ dictat et iudicat in vniuerſali vt ꝙ nullū malū eſt agēdū. cōſciētia vero dictat ⁊ iudicat in particulari vt ꝙ hoc furtū nō eſt cōmittēdū. hoc autē iudiciū et dictamē depēdet ⁊ infert̄ tanqꝫ cōcluſio: ex p̄ncipio vniuerſali ſindereſis qd̓ in conſilio de rebꝰ agēdis: habet locū maioris ꝓpoſitionis ſilogiſmi. et iterū depēdet ex dictamine rationis ſuꝑioris vel inferioris qd̓ habet locū minoris ꝓpoſitionis: vt ꝙ oīe furtū eſt malū iuxta exemplū aſſumptū. cōueniunt itaqꝫ cōſciētia ⁊ electio qꝛ vtraqꝫ habet vim cōcluſionis iudicij ⁊ ſententie. differunt aūt quia cōſciētia eſt ſentētia ⁊ concluſio cognitiua tm̄. i. ꝯſiſtēs īfra limites cognitionis q̄ꝫm ad ſui ſubſtātiā licet ordinet̄ ad actioneꝫ vel opus. electio vero eſt cōcluſio et ſentētia affectiua in actu. ſ. volūtatis cōſiſtens quāuis vtutem implicet ordinis intellectꝰ: cū eligere ſit vnū alijs preferre et pre alijs acceptare: et ꝓpter hāc differētiā cōtingit aliqñ electionē eſſe ꝑuerſaꝫ: cōſcientia nō errante ꝑut. S. Tho. notat de veri. q. 17ª. ar. p̄mo ad. 4^{m}. vt cū quis malū eligit cōſciētia repugnāte. Qualiter aūt hoc eſſe poſſet cum volūtas in aliquid nō ferat̄ niſi quod ꝑ intellectū ſibi p̄ſentat̄: cōſiderandū eſt p̄mo ꝙ vt. S. Tho. docet p̄ma. 2e. q. 76. arti. p̄mo in cor. ratio ſꝫ duplicē ſciētiā eſt humanoꝝ actuuꝫ directiua. ſm. ſ. ſciētiam vniuerſalē et ſciētiā particularē. cōferēs enim de agendis vtit̄ quaſi quodā ſilogiſmo cuiꝰ concluſio vltimata: eſt electio vel oꝑatio. et quia actiones ſunt in ſingularibꝰ: ideo cōcluſio ſilogiſmi oꝑatiui eſt ſingularis. ſingularis aūt ꝓpoſitio nō concludit̄ ex vniuerſali: niſi mediāte aliqua ꝓpoſitione ſingulari. iſta enim ꝓpoſitio. hic homo nō eſt occidēdus. nō concludit̄ ex iſta vniuerſali nullū parricidiū eſt ꝑpetrandū: niſi mediāte hac ꝓpoſitione. hic homo ē pater. Itē iſta duplex ſciētia pōt cōſiderari in actu et in habitu. pōt eni habens rectā ſciētiā nō ſolū in vniuerſali ſed etiā in particulari nō cōſiderare actu ea q̄ ſcit. et hoc dupliciter. qꝛ aliqñ actꝰ ligatꝰ eſt ne in actionē exeat ſicut in ebrijs et dormiētibus patet: aliqñ vero habitꝰ nō eſt ligatꝰ. ¶ Secūdo cōſiderandū ē ꝙ vt accipit̄ ex doctrina phi. 7° ethi. et. S. Tho. deducit p̄ma. 2e. q. 77. arti. 2° ad. 4^{m}. conſilium in eo qui peccat: agit̄ q̄ſi quodā ſilogiſmo quattuor ꝓpoſitiones habēte: duas vniuerſales q̄ruꝫ vna eſt rōnis recte ex p̄ncipio primo ſindereſis deducta. vt exēpli grā nullā fornicationē eē ꝑpetrādā. alia eſt ipſius rōnis paſſione concupiſcentie affecte puta delectationē eſſe quid bonum et ſectandum. qñ ergo paſſio vincit et ſuperat rōneꝫ: ligat ipſam ne vltimate cōcludat ſub p̄ma ꝓpoſitione hunc actū fornicationis cōmittendū non eſſe: et trahit ipſam ꝙ aſſumat et cōcludat ſub ſecunda ꝓpoſitione ꝙ delectatio in hoc actu fornicatiōis eſt capiēda. ¶ Ex his duobꝰ cōſideratis inferimꝰ ex primo ꝙ poteſt aliquis habēs rectam ſcientiā in vniuerſali vt ꝙ nulla fornicatio eſt ꝑpetranda non habere ſciētiam rectā in particulari vt iſtam hunc actū cōcubitꝰ eſſe fornicationem ſed oppoſitam et ita ꝙ cōſcientia concludens dictet talem concubitū fornicationis explendum eſſe: in quo caſu conſcientia eſt errans. poteſt etiam contingere ꝙ aliquis vtriuſqꝫ ꝓpoſitionis ſcientiam rectam habens in vniuerſali et in particulari et ꝑ conſequens rectam conſcientiam vt ꝙ hic actus

foꝛnicationis eſt malum ⁊ fugiendū: eligat actū
foꝛnicationis explere pꝛo eo ꝙ paſſio concupiſcē
tie in appetitu ſenſitiuo inſurgens: tantū quādo=
q; inualeſcit ꝙ rationē ſuperat et abſoꝛbet ac li=
gat ne rectam ſcientiam et cōſcientie dictamen
de ipſo actu foꝛnicationis fugiendo pꝛius habitā
tunc actu conſideret. ex q̄ conſideratione ſi adeſ=
ſet: electio ipſa poterat impediri vel in contrariū
fieri: in hoc certe caſu electio eſt peruerſa: conſciē
tia recte iudicante. ¶ Ex ſecūdo inferimꝰ ꝙ quā=
uis electio peruerſa fieri pōt conſcientia non er=
rante ſed recte iudicante imo ⁊ repugnante ꝓut
ſtatim dictum eſt: et tamen ipſam malā electio=
nem neceſſario concomitatur aliquis defectꝰ cō
ſcientie cum voluntas cuiꝰ actus eſt electio: ferri
nō poſſit niſi in id quod a ratione eſt appꝛehenſū
et ſibi tanq̄ bonū eſt pꝛeſentatum. Ad cuius in=
tellectum recolere opoꝛtet ex ſecundo ꝯſiderato
ꝙ is qui peccat peruerſe eligendo: conſiliatur de
eo quod eſt agendum ſilogizās quattuoꝛ ꝓpoſi=
tiones aſſumens. vt ſi cōſilium eſt iuxta exēplum
ꝓpoſitum de aliquo foꝛnicationis actu fugiendo
vel perpetrādo: ratio recta nondum a paſſione
ſuperata: aſſumit ex pꝛimo pꝛincipio ſindereſis ꝙ
.ſ. malum non eſt agendum: hanc ꝓpoſitionem
pꝛo maioꝛe: nulla foꝛnicatio eſt perpetranda. et
ſub ea aſſumit pꝛo minoꝛe iſtam. hic cōcubitꝰ vel
concubere cum hac muliere nō ſua eſt actus foꝛ=
nicationis. ex quibus duabus propoſitionibus aſ
ſumptis: conſcientia que eſt tanq̄ earum conclu
ſio iudicat hunc actum foꝛnicationis aut cū hac
muliere concubere fugiendum eſſe et nullatenus
cōmittendū. veruntamen quia paſſio concupiſ=
centie appetitus ſenſitiui inſurgentis ex ſenſu aut
imaginatione pulchꝛe mulieris mouet ⁊ inſtigat
voluntatem ad conſiderandum illius cōcubitum
ratio quaſi ſilogizando ſm motū ⁊ inſtigationē
ſenſualitatis aſſumit hanc propoſitionem ꝓ ma
ioꝛe. omne delectabile eſt bonum et ſectandum.
pꝛo minoꝛe vero aſſumit iſtam. cōcubere cū hac
muliere eſt delectabile. ſi igitur ratio ſuā teneat
rectitudinem a concupiſcentia nō ſuperata: con=
ſiderat defectum et fallaciam in propoſitionibus
huius ſecundi ſilogiſmi implicatam. vnde illis nō
obſtantibus ſtat in concluſione recte conſcientie
pꝛimi ſilogiſmi fugiens et refutans cōcludere cū
ſilogiſmo ſecundo. ſi vero ratio vincitur a paſſio
ne quaſi abſoꝛta et ſopita ligatur a concupiſcen=
tia ne tunc actu attendat ad pꝛimum ſilogiſmū
et ad eius propoſitiones neq; actu cōſideret de
iudicio recto conſcientie pꝛius habito. et inſtiga
tur ac trahitur vt iudicet et concludat ex propoſi
tionibus ſecundi ſilogiſmi ꝙ cum hac muliere cō
cubere eſt bonum quia delectabile. cum ergo di=
citur ſupꝛa ꝙ electio poteſt eſſe mala et peruerſa
conſcientia non errante: intelligi debet habitua=
liter. nam vt deductum eſt: omnis mala electio
pꝛeſupponit conſcientiam errantem actualiter ca
piendo erroꝛem large ꝓ omni defectu. Neq; cō=
tradicimus nobis ipſis dicentes conſcientiā non
errantem habitualiter: cum ſupꝛa diximus con=
ſcientiam eſſe actum nō habitum. qm̄ ibi accepi=
mus habitum pꝛout nominat quoddam pꝛinci=
pium actꝰ et operationis. hic autem aduerbium
habitualiter non denotat aliquem huiuſcemodi
habitum ſed deſignat actum conſciētie qui fuit et
nunc non eſt actualiter: manet tamen apud mē=
tem in radice et virtute pꝛincipioꝛum ex quibus
deductus fuerat et pꝛopter hoc dicit̄ manere ha
bitualiter. Facit ad iſta quod Sāctus Thomas
deducit p̄ma. 2ᵉ. q. 94. articulo pꝛimo in coꝛꝑe
diſtinguens de habitu. dicit enim ꝙ aliquid po=
teſt dici eſſe habitꝰ dupliciter. vno modo pꝛop̄e
et eſſentialiter: et ſic lex naturalis nō eſt habitus
eo ꝙ eſt aliquid per rationem cōſtitutū quemad
modū ꝓpoſitio ē opꝰ quoddā rationis. nō ē aūt
idem qȯ quis agit et quo q̇s agit. alio modo pōt
aliq̇d dici habitꝰ ꝓpter id qȯ hitu. i. habitualiter
tenet̄: et hoc modo qꝛ pꝛecepta legis naturalis
quādoq; cōſiderant̄ in actu qn̄q; aūt ſunt in rōne
habitualit̄ tm̄: dici pōt ꝙ lex naturalis ſit habitꝰ.
¶ Aduertendū tn̄ ꝙ vt. S. T. notat in hac diſtin.
39. q. 3ª. arti. 2º. ad. 5ᵐ. in cōcluſione ꝑticularis
agēdi dupliciter cōtingit eſſe defectū. vno mō ex
falſitate p̄ncipioꝝ ex quibꝰ ſilogizat̄: ⁊ hoc modo
in cōcluſione tenet̄ id qȯ eſt veritati cōtrarium: ⁊
hoc eſt erroꝛ cōſciētie. alio modo defectus cōtin=
git ex impetu paſſionū abſoꝛbētiū et quaſi ligātiū
rōnis iudiciū in particulari vt actu nō cōſideret
nec hoc nec eiꝰ oppoſitū ſed volūtas ſequatur de
lectabile quod ſenſus ꝓponit. et hic eſt erroꝛ ele
ctionis et nō cōſciētie. hec ille. quibꝰ conſonat qȯ
dicit de veri. q. 17ª. ar. pº. ad. 4ᵐ. ꝙ qn̄ rō ex con
cupiſcētia ligat̄ ne eiꝰ dictamē electione pꝛrūpat
errat q̇s eligēdo ſ; nō in cōſciētia imo ꝯ cōſciētiā
facit. ¶ Ex q̇bus accipit̄ ꝙ ꝓp̄e loquēdo erronea
cōſciētia dicitur quādo erroꝛ cōſciētie ꝓuenit ex
erroꝛe p̄ncipioꝝ rōnis ſuꝑioꝛis vel inferioꝛis ex q̇
bus deducit̄. nō quādo contingit erroꝛ circa ele=
ctionē ꝓpter defectū cōſciētie ex impetu et ꝑtur=
batiōe paſſionis ꝓueniētē. ¶ Qȯ autē Sanctus
Doctoꝛ dicit in auctoꝛitate pꝛoxime allegata in
hac diſtin. ꝙ volūtas ſequit̄ delectabile qȯ ſen=
ſus ꝓponit: debet intelligi nō quaſi volūtas mo=

ueatur imediate a ſenſu ſed debet intelligi mediate quia .ſ. ſenſus ꝓponit dlectabile intellectui et intellectꝰ volũtati. ¶ Sciẽdũ tamẽ eſt prout S. Tho. notat de veri. q. 17ª. arti. 2°. in cor. ꝙ cõſcientia nũq̃ errare põt quãdo actꝰ ſciẽtie particularis ad quẽ applicat̃: ſumit̃ directe ſub principijs vniuerſalibꝰ ſindereſis in eiſdẽ terminis: quẽadmodũ ẽ in ſpeculabilibꝰ. ſicut eni nullus decipitur in hoc p̄ncipio vniuerſali omne totũ ẽ maius ſua parte: ita nec decipit̃ in hac particulari cõcluſione hoc totũ eſt maiꝰ ſua ꝑte. ita etiã in agibilibus ſicut rõ non errat in hoc vniuerſali principio nullũ malũ eſt agendũ: ita neq̃ conſcientia errat circa hoc ꝙ iſtud vel illud malũ nõ eſt agendũ. et rõ huius ẽ. quia cauſa quare circa cõcluſiones cõtingit error et nõ circa p̄ma p̄ncipia ex quibus deducunt̃: ẽ q2 deductio cõcluſionũ ex p̄mis p̄ncipijs nõ eſt ita ꝑ ſe nota quẽadmodũ veritas p̄moꝝ p̄ncipioꝝ. ſed quãdo cõcluſiones deducũtur ex primis p̄ncipijs in eiſdẽ terminis: deductio et veritas illarũ eſt ꝑ ſe nota habẽs ex p̄mis principijs et veritatẽ et vniuerſale iudiciũ.

¶ Quinto Notandũ eſt ꝙ vt ex ſupdictis accipit̃: cõſciẽtia eſt quoddã iudiciũ et dictamẽ a p̄ncipijs rõnis practice ſupioris vel inferioris deriuatũ cõtinẽs eorũ virtutẽ. huiuſcemodi autẽ p̄ncipia cũ ſint directiua actuũ humanoꝝ: leges q̄dã ſunt rationis a lege diuina deriuate q̄ eſt rõ gubernationis in ſupmo gubernãte q̄ deꝰ eſt a q̄ omnis rõnis humãe gubernatio depẽdet ſm illud ꝓuerbioꝝ. 8°. per me reges regnãt ⁊ legũ cõditores iuſta dcernũt. lex aũt dicta eſt a ligãdo eo ꝙ liget et obliget ſubditos ad agẽdũ quod lex iubet et ad vetãdũ qđ lex ꝓhibet. cõſciẽtie ergo dictamẽ vim obligandi hẽt ex v̉tute p̄ncipioꝝ ac legũ dei et rõnis ex q̄bus deriuatũ eſt. vñ cum volũtas ꝓut eſt opatiuum p̄ncipiũ humanoꝝ actuũ ex naturali et diuina ordinatione ſubiciat̃ legibꝰ recte rõnis et dictamini cõſciẽtie: ſequit̃ ꝙ cõſciẽtia liget et obliget volũtatẽ ad id quod ſibi dictat agẽdũ vel nõ agendũ ſm leges diuinas et rõnis a q̄bꝰ dictamẽ cõſciẽtie vim obligãdi hẽt. et q̄m erronea cõſciẽtia iudicat et dictat volũtati aliq̄d volẽdũ vel fugiendũ agẽdũ vel nõ agẽdũ tanq̃ a diuinis legibus vel rõnis recte deriuatũ: inde ẽ ꝙ nõ ſolũ recta conſcientia obligat voluntatem ad implendum quod dictat: ſed et conſcientia errans. obligat autem prout. Sanctꝰ Doc. notat de veri. q. 17ª. arti. 4°. in corpore: non ita ꝙ volũtas dictamen conſcientie implens recte faciat: alias conſilium ligare diceretur quia conſilium implens: recte agit. ſed dicitur ligare ſeu obligare hoc modo ꝙ niſi dictamen conſcientie impleat: peccatũ incurret. Ligat autem erronea conſciẽtia ſeu obligat diuerſimode ſm diuerſum modũ dictaminis. aliquãdo nãq̃ errans cõſciẽtia iudicat aliq̄d quod eſt malum de ſe et contra diuinum preceptum non ſolũ eſſe bonum et licitum: ſed etiã eſſe debitum ex precepto diuino vel naturali lege: et tunc cõſcientia errans ligat et obligat ita ꝙ ſi voluntas non impleat: peccat mortaliter. Aliquando errans cõſcientia dictat id quod eſt bonũ et licitum ſed non preceptum: eſſe fugiendũ et illicitum nõ tamen debitum: et tũc non implẽs qđ cõſcientia dictat: peccat ſed non mortaliter. nam vt S. Tho. dicit in hac diſti. 39ª. q. 3. arti. 3° ad. 2m. Et p̄ma. 2e. q. 19ª. arti. 5°. ad. 3m. Et de ve. q. 17ª arti. 4°. ad vltimũ. faciẽs cõtra cõſcientiã errantem: illo genere peccati peccat: quod̃ cõtrariatur bono vel virtuti ſub cuiꝰ ratione conſciẽtia illud dictat agẽdũ. vel ſi dictat nõ agendũ: peccat illo genere peccati ſub cuius ratione cõſcientia illud ꝓhibet. quia ergo cõſciẽtia errãs hoc ſecũdo modo nõ dictat aliq̄d ſub rõne debiti ſed ſub rõne illiciti tãtũmodo: ſequit̃ ꝙ nõ dictet aliq̄d ſub rõne precepti diuini ac per hoc ꝙ non implens nõ peccat mortaliter. omne enim peccatum mortale eſt contra aliquod diuinum preceptũ vel ſcripto expreſſum vel menti naturaliter impreſſum. Aliq̃n conſcientia errat quia dictat aliquid ſub ratione conſilij diuini vel quomodolibet liciti non tamen debiti aut precepti quod tamẽ eſt peccatum veniale ex genere ſicut eſt mentiri officioſum ꝓ ſaluanda vita alicuiꝰ. in quo caſu agẽs cõtra cõſciẽtiam nõ peccat neq̃ mortaliter neq̃ venialit̃. q2 ratio nõ apprehẽdit illud nec cõſciẽtia dictat ſub rõne debiti et neceſſario implẽdi ſed ſub rõne cõſilij qđ ſine peccato mortali aut veniali p̄termitti põt. Cõſimiliter et implẽs qđ erronea cõſcientia dictat: diuerſimode ſe hr̃e poteſt. nã aliquando peccat mortalit̃ vt in p̄mo caſu ſupra poſito. aliquãdo peccat venialit̃ dũtaxat vt in tertio caſu. aliquãdo poteſt neq̃ venialiter peccare neq̃ mortaliter vt in ſecundo caſu.

QUantum ad articulũ quartũ reſpõdẽdũ eſt obiectionibus contra cõcluſiões adductis. Et q̄dem ad primũ Durandi ꝯ p̄mã cõcluſionẽ concedit̃ ꝙ quando actus intellectus et actus voluntatis ſe habent ad inuicem ꝙ vnus eſt alterius imperatiuus vel directiuꝰ: nõ ſunt duo peccata formalr̃ ſꝫ

vnum. vnde q̃ꝫ^{m} ad hoc: argumentum nõ militat
cõtra nos. vt eni. S. T. docet ṗma. 2^{e}. q. 17^{a}. ar.
4°. imperiũ et actus impat⁹ vn⁹ act⁹ humanus
ſunt formaliter licet materialiter ſint due partes
vni⁹ totius. veruntamẽ nõ eſt verũ vt arguẽs aſ=
ſumit ꝙ act⁹ intellect⁹ ꝓpter hoc tãtũmodo dici
tur malus et culpabilis qꝛ eſt regula volũtatis vl'
electionis. qm̃ vt. S. T. docet. 2^{a}. 2^{e}. q. 10^{a}. arti=
culis ṗmo et. 2°. act⁹ infidelitatis malus ẽ et cul=
pabilis et ẽ act⁹ intellect⁹. et tamẽ non eſt regula
ſaltẽ ꝓxima humanoꝝ actuũ: ſed ẽ peccatũ ⁊ cul
pa ꝓ eo ꝙ nat⁹ eſt impari a voluntate et ẽ de eo
quod homo ſcire tenet̃. ¶ Ad. 2^{m} patet reſpon=
ſio ex his q̃ dicta ſunt in ſecundo notabili. ¶ Ad
3^{m} negat̃ aſſumptũ neq̃ꝫ arguẽs illud ꝓbat. intel
lectus aũt quẽ arguẽs habet in dicto philoſophi:
falſus eſt ac fictici⁹ et cõtra mentẽ phi. ¶ Ad. 4^{m}
negatur ꝯña nã cõmittit̃ in ea fallacia accidẽtis.
ſicut hic. animal equalit' ſe habet ad hominem ⁊
aſinum. ergo equalis ꝑfectionis ſunt homo et aſi
nus. fallit nãq̃ꝫ qꝛ ꝑfectio hominis et imperfectio
aſini ꝑ accidens ſe habẽt ad animal. vnde q̃ꝫ^{m} ad
ꝑfectionẽ ſpecificã nõ conueniunt in animali. ſic
igitur quia ratio vera et ratio falſa nõ cõueniunt
in ratione q̃ꝫ^{m} ad ſpecialẽ bonitatẽ ſed tantũmo
do in bonitate generali rõnis inq̃ꝫ^{m} eſt rõ: nõ ſeq̃
tur ſi rõ inq̃ꝫ^{m} rõ equaliter ſe habet ad rõneꝫ ve=
ram et falſam: ꝙ vera ratio ⁊ falſa equaliter ſe ha
bent ad inuicẽ in bonitate. ¶ Ad. 5^{m} dr̃ ꝙ rõ ma
li nõ eſt ſpecies intelligibilis ſed ẽ cognitio vl' con
ceptio quã intellect⁹ habet d' malo. et quãuis ma
lũ nõ habet ꝓpriã ſpeciẽ qua cognoſcat̃ inq̃ꝫ^{m} ma
lum eſt: cognoſcit̃ tamẽ ꝑ ſpẽm boni ſicut et q̃libꝫ
priuatio ꝑ ſpẽm habit⁹. argumẽtũ autẽ ꝓcedit ex
falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ nos dicam⁹ rõneꝫ mali eẽ pro
priam ei⁹ ſpeciẽ intelligibilẽ. ¶ Ad argumẽta cõ=
tra ſecũdã cõcluſionẽ. Ad primũ dicit̃ ꝙ fundat̃
in falſo. ſ. ꝙ nomẽ cõſcientie nõ plus importet q̃ꝫ
nomẽ ſciẽtie. hoc aũt eſt falſũ ſicut apparet ex ter
tio notabili. vñ conſciẽtia q̃ꝫ^{m} ad totale ſignifica=
tum dicit ſciẽtiã cũ alio: qꝛ dicit aliquã ſcientiam
iudicij de particulari agibili cõformẽ ſciẽtie vl' no
ticie ṗncipioꝝ ita q̃ꝫ addit ad ſciẽtiam cõformita
tem. ſic ergo recte et cõplete capiẽdo cõſciẽtiam
verũ eſt ꝙ quãto quis hẽt de agendis ſciẽtiã ma
gis cõformẽ ſciẽtie ṗncipioꝝ: tanto hẽt maiorem
conſciẽtiã. ¶ Ad. 2^{m} dicit̃ ꝙ nõ aliud cõcludit q̃ꝫ
ꝙ in eo qui agit cõtra cõſcientiã: dictamini rõnis
adiungit̃ triſticia in volũtate: ſed hoc cõcluſioni
nr̃e non obſtat. veruntamẽ arguẽs male aſſumit
remorſum cõſciẽtie putãs ꝙ ſit idem dictu quod
triſticia vel diſplicẽtia. hoc autem falſum eſt ſm
ꝙ remorſus conſcientie deriuat̃ a remordere qđ
ponit̃ cõſciẽtie actus. nã ſic remordere nõ ẽ aliud
q̃ꝫ accuſare et reprehendere. ac ꝑ hoc remorſus
conſciẽtie nõ eſt aliud q̃ꝫ quedã reprehẽſio et ac=
cuſatio qua cõſciẽtia hominẽ accuſat et reprehẽ=
dit de male facto. ¶ Ad. 3^{m} negat̃ ꝯña. neq̃ꝫ va=
let ei⁹ probatio. qm̃ teſtificari accuſare et ceteri
actus in argumẽto tacti: nõ dicunt̃ eſſe actus cõ=
ſcientie tanq̃ꝫ agentis vt arguẽs putat ſed tanq̃ꝫ
ṗncipij quo et nõ ſicut forme ſed ſicut actiõis ꝓut
dictũ fuit in tertio notabili. et iſto modo act⁹ po=
teſt dici act⁹ et actio actionis quẽadmodũ cõſue
uit dici calidũ calefacere calefactione. dicit̃ enim
cõſciẽtia teſtificari et accuſare qꝛ ipſa eſt teſtifica
tio et accuſatio inq̃ꝫ^{m} eſt q̃dã cognitio ei⁹ qđ ma=
le fit. ¶ Ad. 4^{m} dicit̃ ꝙ aduerbiũ ſicut: nõ notat
omnimodã ſimilitudinẽ ſꝫ aliqualẽ quia. ſ. vtraq̃ꝫ
et conſciẽtia ⁊ ſindereſis reſpicit agibilia: non tñ
eodẽ modo. ſi eni omnimodã ſimilitudinem di=
ceret: cõſciẽtia ineſſet homini a natura quemad=
moduꝫ et ſindereſis. ¶ Ad. 5^{m} dicit̃ ꝙ concluſio
noſtra nõ fundat̃ in interpretatione nominis cõ
ſcientie dũtaxat: ſed in rõnib⁹ quas. S. Doc. ad=
ducit in locis pro cõcluſione allegatis quib⁹ etiaꝫ
cõſonat interpretatio nominis. quod autẽ argu=
ens adducit de interpretatione nominis ſindere
ſis et verbi cõſentire: non valet. qꝛ falſum eſt ꝙ
nomẽ ſindereſis ꝓut dicit habitũ ṗncipioꝝ in=
terpretet̃ latine coelectio imo ſm peritos in lin=
gua greca interpretat̃ cõſeruatio. quia ꝑ ſindere=
ſim q̃ ſemꝑ ad bonũ inſtigat: cõſeruat̃ mens a vi=
tijs et in bonis ꝑſeuerat. arguẽs autem deceptus
eſt putans idẽ eſſe lingua greca ſindereſim et ſin=
hereſim quod interpretat̃ latine coelectio. vnde
et hereſis ſm Hieronymũ et Jſidorũ libro ethi=
mologiaꝝ dicta eſt ab electione. deniq̃ꝫ conſen=
tire ꝓut ponit̃ act⁹ volũtatis: nõ interpretatur
cum alio ſentire ſm ꝙ ſentire pertinet ad intelle
ctum: ſed ſm ꝙ pertinet ad voluntatem ꝓut ſen
tire accipitur pro quodã experiri. conſentire eni
in aliquam rem: eſt illam experiri per inherẽtiaꝫ
inq̃ꝫ^{m} ſibi in ea complacet. in qua acceptione dici
tur ſapientie primo: ſentite de domino in bonita
te. hoc notat. S. Tho. prima. 2^{e}. q. 15^{a}. articulo
primo in corpe et ad. 2^{m}. ¶ Ad. 6^{m}. dicitur ꝙ to
ta deductio procedit ex falſa imaginatione et fi=
ctione quadaꝫ arguentis. vnde cũ nullã habeat
rõnem ꝓbabilitatis: eadẽ facilitate cõtẽnit̃ qua
ab ipſo ponitur. Qđ autẽ arguẽs falſe interꝑtet̃
nomẽ ſindereſis et nomẽ cõſciẽtie: ex ſupra dictis
in tertio notabili et in reſpõſione ad. 5^{m} ſatis ap
paret. neq̃ꝫ nob eſt incõueniẽs dicere ꝙ cõſciẽtia

non eſt in dormiente niſi improprie loquēdo ſm
ꝙ act⁹ dr̄ eſſe habitualiter in ſua cauſa vel radice
ſm ꝙ in quarto notabili ex dictis. S. T. deductū
fuit. et ſic loquunt̄ de cōſciētia q̄ illā ponūt in dor
mientib⁹ alias ē popularis abuſus. Quod autē
arguēs dicit d̄ ꝑpoſitiōe con ꝙ. ſ. hēt vi cōiunctio-
nis copulatiue: verū eſt ſed nō copulat actū itel-
lect⁹ et voluntatis vt arguēs opinat̄ ſ3 duos act⁹
intellect⁹. ſ. noticiā cōcluſionis et iudicij et noti-
ciam ꝑncipioꝝ ex quib⁹ deducit̄ ꝑut in tertio no
tabili expoſitum fuit. quod autē dicit de remorſu
cōſcientie: falſum eſt et fictio arguētis vt in reſpō
ſione ad. 2m dictū fuit. ¶ Ad. 7m patet reſponſio
per ea q̄ dicta ſunt in quarto notabili. ¶ Ad ar-
gumēta Durandi cōtra tertiā cōcluſionem. Ad ꝑ
mum dicitur ꝙ maior eſt falſa ſi quod eſt in ſe illi
citum: proponatur voluntati a ratione vt licitū
et debitum ꝑut. S. Tho. pulchre deducit in locis
pro concluſione allegatis. et ad ꝓbationem ar-
guentis dicitur ꝙ differentia quam ponit inter li
gari et obligari: ē in propoſito noſtro ficticia. nā
doctores ſancti et cōmuniter doctores probati:
idem vocant conſcientiā ligari et obligari quic-
quid ſit ſm imaginationem arguentis de ligatio
ne lignorum vel tabularū. vt enim. S. Doc. dicit
de veritate. q. 17a. articulo. 4o. in corpore. cōſciē
tia dicitur ligare aliquem per hoc ꝙ niſi conſcien
tiam impleat: peccatum incurret. hoc autem ē ip
ſum ad implendū quod conſcientia dictat obli-
gari. ¶ Ad. 2m dicitur ꝙ maior eſt falſa vbi obli-
gatio naſcit̄ ex falſa noticia rei vl' ignorantia quē-
admodum eſt in obligatione quam errans cōſciē
tia inducit. ¶ 3m. et. 4m. et. 5m. concedimus. et d̄
caſibus ibi tactis dictum eſt diffuſe in quinto no-
tabili vbi apparet ꝙ non procedunt iſta argumē
ta contra doctrinam. S. Tho. ¶ Ad argumentū
ante oppoſitum reſpondet. S. Tho. prima. 2e. q.
74. articulo. 5o. ad ꝑmū ꝙ ratio procedit de de-
fectu intellectus vt de ignorantia vel errore q̄ ē
de eo quod homo non tenetur aut non pōt ſcire.
ſed quando error vel ignorantia eſt de eo qd̄ po
teſt et tenet̄ ſcire: non ſolum non excuſat ſed et
peccatum aggrauat et ipſe error vel ignorantia
eſt peccatum. Et in hoc articulus terminatur.

Diſtīctio q̄drageſima.

CIrca di
ſtinctionē qua-
drageſimā que-
ritur vtrū aliq̄
actio hūana poſ
ſit eſſe indifferēs
ad bonū ⁊ malū
morale. Et ar-
guit̄ ꝙ ſic. nulla
ſpecies eſt q̄ ſub
ſe nō contineat
vel cōtinere poſſit aliquod indiuiduū. ſed aliq̄s
act⁹ eſt indifferēs ſm ſuā ſpēm vt leuare feſtucā.
Et beat⁹ Auguſ. dicit in libro de ſermone domi-
ni in mōte q' ſunt aliqua facta media q̄ poſſūt bo
no vel malo animo fieri de quib⁹ temerariū eſt
iudicare. ergo ſub his ſpeciebus poterit inueniri
aliquis actus indiuidualis indifferēs. ¶ In op-
poſitū arguit̄ ſic. quia priuatiue oppoſita ſic ſe ha-
bent circa ſubiectū aptū natum ꝙ alterū eorum
ineſt de neceſſitate. ſed bonū et malū opponunt̄
priuatiue. act⁹ autē moralis ſuſceptiu⁹ eſt bonita
tis et malicie. ergo omni actui morali neceſſe eſt
alterum ineſſe. ¶ In hac queſtione erunt quat-
tuor articuli vt ſupra.

QUantum ad ar
ticulum ꝑmū ſit ꝑma cōcluſio ꝙ
null⁹ act⁹ humanus ſeu moralis
ſm indiuiduū cōſiderat⁹ ē indif-
ferēs ad bonū et malū. Hāc con-
cluſionē tenet. S. T. in hac diſ. ar. 5o Et pa. 2e. q.
18. ar. 9o. Itē in. q. de malo. q. vel mā ſecūda arti
culis. 4o. et. 5o. ¶ Secūda cōcluſio ē ꝙ null⁹ act⁹
human⁹ ſm indiuiduū cōſiderat⁹: in habēte gra
tiā ē indifferēs ad meritoriū et demeritoriū. Hāc
cōcluſionē tenet. S. T. in hac diſ. vbi ſupra. Et in
queſtionibus de malo vbi ſup̄ in r̄nſione ad. 7m.

QUantum ad ar
ticulū ſecūdū arguit̄ ꝯtra ꝑdicta
Et q̄dē cōtra ꝑmam cōcluſionē
arguit Scot⁹. q2 ſm phm. 2o ethi.
hitus iuſticie gen̄rat̄ ex opib⁹ iu-
ſtis nō tn̄ iuſte fact̄. illi aūt act⁹ nō ſunt boni mo-
ralit̄ q2 nō ſūt ex v̄tute. nec etiā mali moralr̄. ſilr̄
pōt argui d̄ actib⁹ elicit̄ poſt v̄tutē. q2 nō vr̄ neceſ
ſitas ꝙ volūtas hn̄s v̄tutē ſp̄ vtat̄ ea neceſſario ſ3
ſolū qn̄ occurrit paſſio ita vehemēſ ꝙ ſubuerteret

rationeʒ niſi vteretur virtute. ❡Secūdo arguit Durandus cōtra illud quod ponitur in probatione illius concluſionis de actibus ex ſola imaginatione ꝓcedentibꝰ. quia vbi inuenitur dominiū rationis vel voluntatis: ibi inuenitur genus moris. ſed dominiū rōnis et voluntatis inuenit̄ non ſolū in actibus qui ſequunt̄ rōnem deliberanteʒ ſed etiā in eis qui precedunt inqꝫm a rōne ꝑueniri potuerunt: alioquin in ſenſualitate nullū poſſʒ eſſe peccatum. ergo actus ꝓcedentes a ſola imaginatione: pertinent ad genꝰ moris quia ſubſūt imperio rationis inqꝫm ab eo poſſunt preueniri. et ſic per cōſequens ſunt ſuſceptiui bonitatis et malicie moralis. cuius oppoſituʒ aſſumit ꝓbatio pro fundamēto. ❡Cōtra ſecūdam cōcluſionem arguit ſic Scotus. qꝛ ſuppoſita bonitate morali: meritum ē ex relatione ad finem debitū. que relatio fit a charitate ibi exiſtente. poteſt autē a charitate referri in debitū finem tripliciter. vno modo actualiter ſicut cogitans actualiter de fine: diligit illum et vult aliquid ꝓpter illuʒ. alio modo virtualiter. ſicut cum ex cogitatione et dilectiōe finis deuentū ē ad volitionē huiꝰ entis ꝓpter finem vel ad finē. puta cum ex cognitione et dilectione dei pertinēte ad portionē ſuperiorē: portio inferior cōſiderat talem actū puta orationeʒ eſſe aſſumēdā et poſtea illum exequit̄ volendo: non tamen tunc referēdo in finem quia nec tunc actualiter cogitat̄ nec diligitur. tertio modo habitualiter. puta ſi omīs actꝰ referibilis in finē manens cū charitate que eſt ꝑncipiū referēdi dicat̄ referri habitualit̄. triplici etiaʒ modo poteſt dici actus non referri. vno modo negatiue abſolute. quia nō refert̄ actualiter nec virtualiter nec habitualiter. alio modo priuatiue. quia nō eſt natum referri ſicut peccatum veniale. quia licet ſtet cuʒ charitate: non tamen natū eſt a charitate referri in finē. tertio modo cōtrarie. qꝛ. ſ. corrūpit ꝑncipiuʒ referendi in finem ſcilicet charitatem vt peccatum mortale. de illis duobꝰ modis vltimis certum eſt ꝙ illi actꝰ ſunt mali. ſ. peccatū veniale et mortale. de primis duobꝰ certū eſt ꝙ primꝰ actꝰ eſt meritorius. et ſatis ꝓbabile eſt ꝙ etiā ſecūdꝰ. ſed de duobꝰ medijs. ſ. de actu qui tm̄ refert̄ habitualiter et de illo qui non refertur negatiue nec actualiter nec virtualiter nec habitualiter: dubiū eſt vtrū talis actus ſit meritoriꝰ: vel ſi nō: vtrum ſit peccatū veniale: quia mortale poni non pōt. aut ſit talis indifferēs. ſi ponatur alterum duorū primorꝫ membrorum: videtur ꝙ homo exiſtens in gratia: cōtinue meretur vel peccat mortaliter aut venialiter. quia multos tales actus elicit cōtinue qui non referuntur continue actualiter nec virtualiter. ſm dictū modum probabile videtur ponere tales actus indifferentes: quia nō habēt ſufficientem rationē malicie pertinentē ad peccatum veniale. quia poſſibile eſt nullam deordinationeʒ eſſe in eis que ſufficiat ad rationem peccati. non enī tenet̄ homo tētione neceſſitatis cōtra quam fit peccatū mortale: nec tentione minori cōtra quam fit peccatuʒ veniale: ſemper referre omnē actū ſuum in deū actualiter vel virtualiter quia deus nō obligauit nos ad hoc. nec videt̄ eē in iſtis actibꝰ ſufficiēs ratio bonitatis vt ſint meritorij. quia nō videtur minor ratio ſufficere ad meritū ꝙꝫ virtualis que etiā nō eſt hic. ergo multi ſunt actus indifferētes non tm̄ ſꝫ eſſe qd̕ habēt in ſe vel in ſpecie nature: ſed etiam ſm eſſe quod habēt in eſſe morali et ſunt indifferentes ad bonum meritorium et malū demeritoriuʒ non ſolū ſm ſpēm quia vnū indiuiduum poteſt eſſe tale ⁊ aliud tale: imo multi ſingulares actus libere eliciti ſunt indifferētes. hec ille in forma. ❡2° arguit Durandus. qꝛ ſubiectū quod nō eſt ſuſceptiuū habitꝰ: nō ē ſuſceptiuū priuationis. eque enī impoſſibile eſt lapidē eſſe cecum ſicut eſſe vidente. ſed in nō habēte gratiā: actꝰ nō eſt ſuſceptiuus efficacie merēdi vt tu dicis. ergo nō ē ſuſceptiuꝰ demeriti. hoc autē eſt falſum. carēs enim gratia demeret̄ mechādo peierādo ⁊ huiuſmodi faciēdo. ergo aut ꝓpriū ſubiectū meriti non eſt actus hominis habentis gratiam: aut meritum et demerituʒ nō opponuntur priuatiue in quo fundatur vis ꝓbationis Sancti Thome. 2°. ſententiarum in hac materia. ❡3° quia ratio adducta de. 2°. ſententiarum non probat ſufficienter ꝙ in habente gratiam: omnis actus bonus moraliter ſit meritorius. licet enim charitas poſſit imperare omnibus virtutibus et earum actus ad finem charitatis ordinare: nō oportet tamen ꝙ ſemper ordinet. ſed contingit habentem gratiam facere opꝰ virtutis moralis puta dare elemoſinam pauperi ex naturali pietate: honorare parentes ex naturali equitate abſqꝫ hoc ꝙ iſta referat in finem charitatis. actus autem non eſt meritoriꝰ ex hoc ꝙ ordinari poteſt in finem charitatis: ſed ex eo ꝙ ordinatur. quod non ſemper fit vt ſtatim dictum eſt. ergo contingit habentem charitatem facere opus bonum moraliter quod tamen non eſt meritorium. conſtat autem ꝙ non eſt demeritoriuʒ ex quo eſt bonuʒ. ergo non eſt neceſſe omnē actū hominis habentis charitatem eſſe meritoriū vel demeritorium. quare et c̄. ❡4°. quia illa circunſtantia q̄ eſt concomitans actū et non informās

nullam bonitatē vel maliciā ponit circa ipſuȝ. ſi-
cut patet tā in bonis ꝙ̄ in malis. in malis quidē:
quia infidelitas nō ponit aliquā maliciā circa a-
ctum moralē hominis infidelis: niſi quādo actus
aliquo modo ex infidelitate ꝓcedit. tūc enim eſt
condicio informās et nō ſolū cōcomitans. ſimilit
hoc idē patet in bonis fortiori ratione. q2 facili⁹
cōtrahit act⁹ deformitatē ꝙ̄ rectitudinē. et facili⁹
eſt deficere ꝙ̄ recte agere. ꝓpter quod ſi mala cir
cunſtātia cōcomitans nō addit deformitatē: nec
bona addet nouā bonitatē. nūc eſt ita ꝙ in habē
te grām et faciēte opus bonuȝ moraliter: cōtigit
ꝙ grā eſt circunſtātia ſolum cōcomitans et nul-
lo modo actū informās. ſicut cū aliqs ſolo dicta-
mine rationis naturalis ductus: reddit alteri qđ
ſuum eſt. ergo grā nullā nouā bonitatē dat actui.
non ē ergo meritorius. itē nec demeritorius cum
ſit bon⁹. ergo eſt indifferēs. ¶ 5°. q2 ſi non eſt da
re in habente grām actum indifferentē: hoc ma-
xime videtur quia act⁹ virtutis moralis cuȝ poſ-
ſit ordinari in finem charitatis: ſi ordinat᷑ eſt me
ritorius: ſi vero nō ordinat᷑ et nat⁹ eſt ordinari:
ocioſus eſt et ꝑ conſequēs demeritorius. ſed hoc
non valet. q2 nō omnis actus q̄ pōt ordinari in
aliquē finem: ſi nō ordinetur eſt ocioſus ſȝ ſolum
ille qui debet ordinari. ſic enim diffinitur ocioſuȝ
quod natum .i. debitū eſt includere finē et nō in-
cludit. ex quo enim omne ocioſum eſt malū: ma-
lū autem eſt carētia nō cuiuſlibet boni poſſibilis
ſed poſſibilis et debiti: oportet ꝙ ſoluȝ ille actus
dicat᷑ ocioſus qui nō ordinat᷑ ad finē ad queȝ de
bet ordinari. Qđ auteȝ in habente grām omnis
actus virtutis moralis debeat ſemper ordinari
ad finem charitatis: non apparet ꝓpter duo. Pri
mo quia licet quilibet teneatur vitare omne ma-
lum: tamē nullus tenet᷑ facere omne bonū etiam
ſibi poſſibile: alioquin quilibet teneretur ad opa
ſupererogationis quod nō eſt verum. tenetur er
go quilibet ſolum ad bonū cuius omiſſio eſt ma-
la et meretur penam. et illud eſt bonū mere debi
tum nichil habēs ſuperogationis. nunc ita eſt ꝙ
ordinare omnē actū virtutis ad finem v̄tutis in
habente charitatē: videtur eſſe ſuperogationis.
ergo ad hoc null⁹ tenetur. maior patet ex dictis.
minor declaratur. q2 ordinatio cuiuſlibet actus
ad finē charitatis in eo qui habet charitateȝ per
quam iā eſt ſibi debita vita eterna: pertinet dire
cte ad multiplicationem meritoruȝ et augmētū
premij eſſentialis vel accidentalis. hoc autē non
eſt neceſſitatis cum ſine hoc ſit ſibi debitum pre-
mium: ſed hoc eſt ſupererogationis. igitur et cͤ.
Secundo quia ad omne illud ad quod tenet᷑ fi-
delis exiſtēs in grā: tenetur fidelis q̄ eſt ſine grā.
alioquin peccator ex culpa ſua ꝑ quā amiſit grāȝ
reportaret cōmodum de peccato ſuo. ſ. de obliga
tionem ab eo ad quod erat obligatus dum eſſet
in grā. ſed fidelis exiſtēs ſine grā: nō tenet᷑ oēm
actum bonū moraliter ordinare ad finē charita-
tis: alioquin peccaret honorās parētes niſi hoc
faceret ꝓpter vitā eternā quod null⁹ dicit. ergo
nec ad hoc tenet᷑ fidelis exiſtens in grā. Confir-
matur. quia ſicut ſe habēt incontinens et tempe
ratus ad finē tēperantie: ſic fidelis peccator et fi-
delis exiſtens in charitate ad fineȝ charitatis. ſic
enim incōtinēs et tēperat⁹ cōueniūt in recta rōne
oſtendēte finē virtutis moralis: differūt autē
in habitu inclinante queȝ habet tēperatus et nō
incōtinēs: ſic fidelis peccator et ille qui eſt in grā
cōueniūt in fide oſtendēte finē vltimū: differunt
autem in habitu inclinante quē habet vn⁹. ſ. exi-
ſtens in charitate et nō alius. ſ. peccator. ſed in-
continēs et tēperat⁹ equaliter tenent᷑ actus ſuos
dirigere et ordinare ad finē virtutis moralis. er-
go fidelis ſine grā et cum grā equaliter tenentur
actus ſuos dirigere et ordinare ad fineȝ vltimū.
ꝓpter quod ſi ad hoc nō tenet᷑ ille qui ē ſine grā
ſicut tu videris cōcedere: nec ad ideȝ tenet᷑ alius
q̄ eſt in grā. et ideo ſi nō ſemp referat: nō peccat.

Quantum ad ar
ticulū tertiuȝ p̄mo notandū ē ꝓ
declaratione p̄me cōcluſionis ꝙ
actus moralis dupliciť capi pōt
Uno modo ſtricte ſm ꝙ act⁹ di
citur moralis quia ꝓcedit a virtute morali vel a
vitio virtuti morali cōtrario. et ſic actus precedē
tes virtuteȝ ex quib⁹ virtutis habit⁹ generatur:
non dicunt᷑ actus morales. Alio modo pōt capi
minus ſtricte licet proprie pro omni actu a rōne
deliberatiua procedente cuius voluntas plenū
habet dominium. et dicitur huiuſcemodi actus
moralis a more prout mos importat inclinatio
nem naturalem vel quaſi naturalem ad aliquid
agendum. per quem modum etiam brutorū ani
malium dicuntur eſſe aliqui mores. ſic etiam ac-
cipitur in pſalmo. 67. vbi dicit᷑ qui habitare facit
vnius moris in domo. quia enim h̄moi actus ꝓ-
cedunt ex quadam liberi arbitrij inclinatione et
ex iudicio rationis talem inclinationem ordināte
et dirigente: ideo dicti ſunt actus morales qs
.S. Doc. frequenter vocat actus humanos pro
eodem capiens actum humanum et moralem.
vn̄ p̄ma. 2ᵉ. q. 18ᵃ. arti. 5°. in cor. dicunt᷑ inqt aliq
actus humani vel morales: ſm ꝙ ſunt a ratione

eo ꝙ bonū hominis ſit ſm rōnem eē ꝓut Dioni-
ſius inquit. 4° caplo ð diui. no. Et arti. 8°. actus
inquit omnis hēt ſpēm ab obiecto. et act⁹ huma
nus q̄ dicitur moralis habet ſpēm ab obiecto re-
lato ad ꝓncipiū actiuū humanū quod ē ratio. et
in hac ſecūda acceptione capitur act⁹ humanus
in nr̄a prima cōcluſione. vnde in ea nō includun
tur act⁹ q̄ a naturali appetitu ꝓcedūt quē nō gig-
nit imaginatio: ſed ipſa qualitatū naturaliū diſ-
poſitio q̄bus naturales vires actiones ſuas exer-
cent. huiuſcemodi ſiquidē mot⁹ appetit⁹ in nullo
rationi ſubiacet aut obedit neq̨ in eo peccatum
eſſe pōt. Itē nec cōcluſio nr̄a loquit̄ de actib⁹ ho-
minis q̄ abſq̨ deliberatione et abſq̨ impio rōnis
ad ſolā imaginationē vel a caſu fiūt ſicut eſt con-
fricare barbā aut ex impremeditato leuare feſtu
cam. nō enim huiuſcemodi act⁹ morales dicēdi
ſunt aut humani licet ſint hominis: cum id habe
ant act⁹ a rōne. vñ neq̨ boni ſunt neq̨ mali mo-
raliter ſed ſunt extra gen⁹ moris etiā ſm indiui-
duū ꝓut. S. T. notat ꝑma. 2ᵉ. q. 19ᵃ. ar. 9°. in. c.
Et in de malo. q. 2ᵃ. ar. 5°. in. c. ¶Ex quibus in-
ferimus ꝙ ad hoc ꝙ actus hominis dicant̄ ꝓprie
humani vel morales: nō ſufficit ꝙ ſubiaceāt do-
minio volūtatis qualitercūq̨: ſed exigit̄ ꝙ volū
tas habeat eoꝝ plenū et cōpletū dominiū. huiuſ
cemodi aūt actus ſunt ꝓut. S. T. docet ſupra in
hoc. 2°. diſti. 24ᵃ. q. 3ᵃ. ar. 2° in. coꝛ. illi q̄ ex im-
perio volūtatis et ex rōnis deliberatione proce-
dunt. ſup illos vero actus qui nō ꝑ imperium et rō
nis deliberationē fiūt volūtas cōpletū dominiū
non hēt quāuis eoꝝ ſingulos impedire poſſit et
quodāmodo volūtati ſubiaceant q̄ᵐ ad hoc qđ
eſt impediri vel nō impediri. et ideo vt ibi. S. T.
dicit in his actibus deoꝛdinatio rōnē peccati cau
ſat ſed incōplete. quāobrē leuiſſimuꝫ et veniale
contingit in illis peccatū et nō moꝛtale. vnde vt
ibi. S. T. inquit in reſpōſione ad. 2ᵐ. hoꝝ actuū
volūtas nō eſt cauſa p ſe ſed quaſi p accidens. ſi-
cut aliquis p accidens dicitur facere id quod non
impedit cum ipedire poſſit. et adhuc magis ſunt
extra imperiū rōnis et dominiū voluntatis ac p
hoc et extra gen⁹ moris: ſubiti motus qui abſq̨
imaginatione q̄q̨ cōtingūt a caſu ſicut quidam
inebꝛoꝝū mot⁹ q̄ abſq̨ illoꝝ imaginatiōe imo ad
aliarū rerū imaginationem vel ſpeculationē ſu-
bito in nobis inſurgunt.

¶Secundo Notanduꝫ eſt p decla ratione ſecūde conclu
ſionis ꝙ vt Sanctus Thomas docet in queſtio-
nibus de virtutibus in cōmuni materia de cha-
ritate articulo. 11°. ad. 3ᵐ. aliud eſt aliqđ habitua-
liter referri in deū et aliud ē referri virtualit̄. habi
tualiter enim refert in deū: etiā qui nichil agit ne
ꝙ aliqđ intēdit ſicut doꝛmiēs dū tamē hēat hitū
ad talē relationē diſponentē et habilitantē. ex eo
enim aliqs dicit̄ referre habitualiter vel ſe vel vi
tam aut oꝑationes ſuas in deū: quia habitū cha-
ritatis habet qui ē regula dirigēs nos et act⁹ no-
ſtros in deū. charitas eniꝫ vt Auguſtin⁹ dicit i li-
bꝛo de moꝛibus eccleſie: ē virt⁹ q̄ nos deo cōiun-
git. vnde et foꝛma et finis dicitur omniū virtutū
pro eo ꝙ actus omniū aliarū virtutum oꝛdinat
ad finē ſuū q̄ de⁹ eſt ꝛ oībus modū imponit. vir-
tualiter aūt referre aliqđ in deū: eſt agētis ꝓpter
finē oꝛdinatū in deū. cū enim aliqs ſeipſum oꝛdi
nat in deū ſicut in finē: in omnib⁹ q̄ ꝓpter ſeipm
facit: manet virtute intentio vltimi finis q̄ de⁹ ē.
vt eni. S. T. ibi deducit i reſpōſione ad. 2ᵐ. quē
admodū in efficiētibus cauſis virtus ꝑme cauſe
manet in omnib⁹ cauſis ſecūdis: ita et intētio ꝓn
cipalis finis virtute manet in omnib⁹ finibus ad
illū oꝛdinatis. quāobrē qui actu intēdit finē ſecū
dariū: virtute intēdit ꝓncipalē fineꝫ quāuis actu
de illo nō conſideret. ſicut medicus dum colligit
herbas: actu intendit conficere potionem nichil
foꝛtaſis de ſanitate cogitans: virtualiter tamē ſa
nitatē intēdit ꝓpter quā potionē ꝓpinat. hec il-
le. Ex quibus accipitur ꝙ virtualiter referre ali-
quid in aliud: ꝓſupponit ꝙ aliquando idipſuꝫ ex
plicite in ſe vel implicite in alio actualiter in illđ
retulerit. habitualiter vero referre aliqđ in aliud
non exigit actualem ipſius relationē in illud ſed
ſufficit habere habitum ad huiuſmodi actualem
relationē oꝛdinantē et diſponentem. vñ. S. T.
ſupra diſtin. 38ᵃ. arti. primo ad. 4ᵐ. ad hoc inq̄t
ꝙ alicui⁹ actionis finis ſit deus vel charitas: non
opoꝛtet ꝙ agendo illam actionem aliquis ð deo
vel charitate cogitet. neq̨ iteruꝫ ſufficit ꝙ aliqs
in habitu tm̄ deum et charitateꝫ habeat. quia ſic
etiam actum venialis peccati aliquis in deuꝫ oꝛ
dinaret quod falſum eſt. ſed opoꝛtet ꝙ prius fue
rit cogitatio de fine qui eſt charitas vel deus et
ꝙ ratio actiones ſequentes: in hunc finem oꝛdi-
nauerit: ita ꝙ rectitudo illius oꝛdinationis in a-
ctionibus ſequentibus ſaluetur. Idem in ſenten
tia dicit in hac diſtinctione. 40. articulo. 5°. ad
6ᵐ. et iſta relatio virtualis actuum humanoꝛuꝫ
in deuꝫ eſt que cadit ſub precepto illo Deutero.
6°. et Mathei vigeſimo ſecūdo. diliges dominū
deum tuum ex toto coꝛde tuo et ex tota anima
tua et c̄. iſto enim precepto mandatur nobis vt
tota noſtra intentio in deuꝫ feratur et omnis ap
petitus noſter et actio interioꝛ ſalicet et exte-

rior ſm deū reguleť et ad deū ordineť prout. S. Tho. notat. 2ª. 2ᵉ. q. 44ª. arti. 5°. Et pma. 2ᵉ. q. 100. ar. 10. ad. 2ᵐ. ſub precepto inquit charitatis continet vt diligať de⁹ ex toto corde. ad qđ ptinet vt oīa referanť in deū. et ideo preceptuȝ charitatis implere homo nō pōt niſi etiā oīa referanť in deū. hec aūt omnia comprehēdit Apl's pma corin. 10. cū dicit omnia in gl'iam dei facite.

¶ Aduertendū tñ put. S. T. docet in hac diſtin. arti. 5°. ad. 7ᵐ. ꝙ huiuſmodi verba aplī dupliciť poſſunt intelligi affirmatiue. ſ. vel negatiue. ſi negatiue: ſenſus eſt nichil cōtra deū faciatis: et iſto modo verba aplī habēt vim pcepti. ſi autē affirmatiue intelligāť: ſenſus eſt ꝙ omnia opa noſtra ꝑpter gl'iam dei fiāt vel ad dei gloriā referantur. qđ ſi de virtuali relatione dictū accipiať: vim precepti habet. ſi vero de actuali relatione capiatur vt. ſ. ſemp actu omnia opa noſtra ad dei gloriam referanť: preceptū nō eſt nec cōſiliū ſed finis precepti ad quod p impletioneȝ pceptoꝝ pueniť qđ erit in patria. veruntamē qualitercūꝙ affirmatiue apl'i verba exponanť: intelligi debēt de opib⁹ deliberate voluntatis. quoniā hm̄oi opera ꝑpe noſtra dici poſſunt.

¶ Tertio Pro intellectu quorundaȝ verboꝝ. S. T. in hac diſtin. arti. 5°. in cor. quib⁹ dicit ꝙ ſi aliquod ſubiectum nō eſt ſuſceptiuū alicui⁹ bonitatis: neꝙ etiā ſuſceptiuū eſt oppoſite ſibi malicie et puationis: notādum ē ꝙ vt accipiť ex doctrina phi. 5° metha⁰ et in poſt predicamētis: priuatio eſt negatio i ſubiecto apto nato ad formā vel habitū cui⁹ eſt priuatio. ita ꝙ idē ſubiectū eſt priuationis et hītus vel forme: et vtriuſꝙ ſuſceptibile. vnde nō ſunt ꝑpie et pfecte puatiue oppoſita quorū alterum ineſt ſubiecto a natura et inſeparabiliter ſaltē reſpectu talis ſubiecti. ꝑpter quod corruptibile et incorruptibile ſm ſubſtātiā: nō ſunt ꝑprie puatiue oppoſita reſpectu angeloꝝ et celi. quia alteruȝ. ſ. incorruptibile ineſt ſubiecto inſeparabiliter a natura. dicunť autē huiuſcemodi puatiue oppoſita ſm rationes generales. queadmodū ens ⁊ nō ens ſunt contradictorie oppoſita q̄ᵐ ad rationes generales: ſed non ſemp quibuſlibet reb⁹ applicata. non eni ens homo et nō ens leo: cōtradictorie opponunť. Itē eſt aduertēdū ꝙ nō ſolū puatiue oppoſitoꝝ eſt idē ſubm et vtriuſꝙ ſuſceptibile ſed etiā vtriuſꝙ ē in ſubo eadē capacitatis radix et fundamētū ꝑmū ad vtriuſꝙ receptionē alterius. ſ. forme et habitus p ſui preſentiam: alterius vero p ſui abſentiā. ſicut eadē diſpoſitio organi et humoꝝ cōmēſuratio eſt in oculo q̄ preſente eſt ſuſceptiuū viſus: et qua abſente eſt cecitatis ſuſceptiuus. illa ergo nō ſunt ꝑpe et pfecte oppoſita puatiua neꝙ ſe habēt ꝑpe ſicut habit⁹ et puatio: quoꝝ non eſt in ſubiecto eadem radix capacitatis et ꝑmū fundamentum ſuſceptibilitatis vtriuſꝙ modo expoſito. Ex his ergo dicimus ꝙ verba ſupra inducta. S. Doc. intelligēda ſunt ð illis q̄ ꝑprie et pfecte q̄ᵐ ad duo ptacta: ſunt priuatiue oppoſita. queadmodū bonū morale ⁊ malū morale reſpectu humanoꝝ actuū ſȝ indiuiduum de q̄bus erat ibi ei⁹ ꝑpoſituȝ. vñ quia pdicte cōdiciones neceſſario requiſite ad ꝑpe et pfecte priuatiue oppoſita nō reperiunť in actib⁹ humanis reſpectu meriti et demeriti: ideo meritorium et demeritoriū nō ſunt ꝑprie et cōplete puatiue oppoſita. ac p hoc i illis nō tenet regula. S. Doc. ſupra poſita ð puatiue oppoſitis ꝙ. ſ. nō eſt aliqđ ſuſceptibile vni⁹ quod nō eſt alteri⁹ ſuſceptibile.

¶ Qđ aūt in merito ⁊ demerito ſeu meritorio et ðmeritorio deficiāt cōdiciones pdicte: ꝑbať. de pma quia actus human⁹ bon⁹ pfecte bonitate morali ē ſubm ſuſceptibile meriti. et q2 hm̄oi ſuſceptibilitas ineſt illi ex ei⁹ natura inſepabiliter: nō ē ſuſceptibilis puationis demeriti. demuȝ ꝑbatur de ſecūda. q2 meriti et demeriti quāuis ſit idē ſubiectū remotū. ſ. homo vel intellectualis natura: et tñ nō eſt idē ſubm ꝑmū ſuſceptibile vtriuſꝙ. nō eni ē idē act⁹ human⁹ ſȝ indiuiduū capax meriti et demeriti. nā capax ⁊ ſuſceptibilis meriti: eſt act⁹ bon⁹ et pfect⁹ bonitate morali. talis āt act⁹ vt ſic: capax nō eſt demeriti. Itē neꝙ in actu humano eadē ē capacitas et capacitatis radix reſpectu meriti et reſpectu demeriti. nā radix capacitatis meriti: eſt gr̄a gratū faciēs p cui⁹ preſentiā act⁹ human⁹ informat⁹: ſit meritorius. ſed radix capacitatis demeriti nō ē p ſe et directe abſentia gratie gratū faciētis ſed deordinatio actus circa obiectū aut finē vel circunſtātias. non eni vl'r loquēdo ex eo act⁹ human⁹ eſt demeritori⁹ q2 caret gr̄a informāte alioquin oīs act⁹ moraliter bon⁹ in nō habēte gr̄am eēt demeritori⁹ et pctm̄ quod ē falſum imo ē indifferēs ad meritū et ðmeritū q2. ſ. nec ē meritorius nec demeritorius.

Quātum ad articulū quartū rn̄dēdū ē obiectionib⁹ aduerſarioꝝ. Et qdē ad pmū Scoti cōtra pmā cōcluſionē pȝ rn̄ſio ex his q̄ dicta ſunt in primo notabili. eſt eni minor falſa nā nō requiritur ad actū bonum moraliter ꝙ ꝑcedat ex hītu virtutis capiēdo actū bonuȝ moralit' in ſecūda ac-

ceptione ibi poſita ſm quã intelligit̃ nr̃a pͥma cõcluſio vt ibi dictũ fuit. ¶Ad. 2m qđ eſt Durandi rñdetur ꝙ maior ꝓpoſitio hẽt veritatẽ vbi inueniũt dominiũ rõnis et volũtatis cõpletũ. q̃le dominiũ nõ repit̃ in actib' nõ deliberatis ſeu deliberationẽ pueniẽtib' vt in pͥmo notabili deductum fuit. ¶Ad argumẽta cõtra ſecũdã ꝯcluſionẽ. Ad primũ Scoti dr̃ ꝙ deductio ipſi' nichil ꝓbat cõtra nr̃az cõcluſionẽ vſq3 ad illã partẽ vbi dicit̃ ꝙ actus hoĩs exiſtis in gr̃a nõ relati actualit̃ nec virtualit̃ in deũ ſunt indifferẽtes: q2 nõ hñt ſufficientem rõnem malicie ptinẽtẽ ad pctm̃ mortale aut veniale. iſtud eñi dictũ eſt falſum cũ ſua ꝓbatione. qm̃ ſicut deductũ fuit in ſecũdo notabili: homo tenet̃ ex vi pcepti referre ſaltẽ virtualit̃ oẽs actus ſuos in deũ. vñ act' ſingularis hoĩs in deũ nõ relati virtualit̃ ſufficiẽtẽ maliciam hñt vt ſint peccata. vñ argumẽtũ ꝓcedit ex falſis. ¶Ad. 2m qđ eſt Durãdi p3 rñſio ex his q̃ dicta ſũt in tertio notabili. vbi deductũ fuit ꝙ meritũ et demeritũ ſeu meritoriũ et demeritoriũ nõ ſunt ꝓprie et cõplete pͥuatiue oppoſita: de qb' debet intelligi regula poſita a. S. Doc. ꝙ. ſ. non eſt ſuſceptiuum pͥuationis qđ nõ eſt ſuſceptiuũ forme vel habitus. ¶Ad. 3m dr̃ ꝙ aſſumptum eſt falſum imo rõ. S. Doc. ſufficiẽter ꝓbat intẽtũ. neq3 valet qđ arguens obijcit. nã ad hoc ꝙ act' bon' moralit̃ ſit meritori': nõ exigit̃ ꝙ ſemp actu ordinet̃ ad finem charitatis ſ3 ſufficit ꝙ virtualiter ordinet̃ qđ facit oĩs habẽs charitatem. alias peccaret mortaliter faciẽs contra pͥceptũ illud charitatis: diliges dñm deũ tuũ3 ex toto corde tuo et c̃. vt in tertio notabili dictũ fuit. vñ in habẽte gr̃am oĩa virtutĩ opa ordinant̃ in deũ virtualit̃. quid aũt ſit actu3 virtualit̃ ordinare et qđ hituualiter: dictũ ẽ in tertio notabili. ¶Ad. 4m dr̃ ad minorẽ ꝙ eſt falſa. qm̃ in habẽte gr̃am nõ ſolum gr̃a eſt cõcomitãs act' ei' moraliter bonos ſed ẽ informãs nõ ſemp actualit̃ ſed ſemp ꝟtualiter ꝑ hoc ꝙ hñs gratiam ex vi et motione gratie aliqñ ordinauit ſe et oẽs act' ſuos in deũ ſicut in vltimũ finẽ. ¶Ad. 5m dr̃ ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ in habente gr̃am nõ omnis act' moraliter bon' ſit debit' ordinari in aliquẽ finẽ. nã vt ſepe dictũ eſt ⁊ pͥferti in tertio notabili: oĩs huiuſcemodi act' ex vi precepti debet ordinari in finẽ vltimũ charitatis. et nõ eſſet act' ꝟtutis moralis ſi in aliquẽ finem nõ ordinaret̃. nã omnis act' virtutis moralis ꝓcedit ex deliberatione rõnis et ex volũtatis electione: cu3 virtus moralis ſit habitus electiuus vt phs docet. 2° ethi. electio aũt cum ſit de his q̃ ſunt ad finem: pͥſupponit aliquẽ finem. Neq3 valet ꝓbatio nes arguẽtis. nõ prima nã aſſumit falſu3 in minore. nõ enim ſupererogationis eſt in habẽte charitatem ordinare ſaltẽ virtualiter omne3 actum virtutis ad finẽ virtutis: imo ẽ pͥcepti neceſſitas. et ad ipſius minoris ꝓbationẽ dicitur ꝙ ꝓcedit đ ordinatione actuali q̃ nõ ſemper eſt neceſſitatĩ. nos autem loquimur de ordinatione virtuali. vñ ꝓbatio nõ eſt ad ꝓpoſitũ. ¶Ad. 2am ꝓbationẽ dicit̃ ꝙ minor eſt falſa. et ad ei' ꝓbationem dicit̃ ꝙ nos verũ reputam' quod arguẽs ꝑ incõueniẽti adducit loquẽdo de ordinatione et relatione virtuali. vt enim. S. T. dicit pͥma. 2e. q. 100. ar. 10. ad. 2m. qui honorat parentes: tenet̃ ex charitate honorare. nõ ex vi huius pͥcepti qđ eſt honorare parẽtes: ſed ex vi huius pͥcepti. diliges dñm deũ tuum ex toto corde tuo. ¶Ad confirmationem cõcedimus totã deductionẽ et ꝙ exiſtens ſine gr̃a tenetur act' ſuos referre et ordinare virtualiter in vltimu3 finẽ qui deus eſt ſicut tenetur exiſtens in gr̃a. vnde arguẽs non bene aduertit mentẽ. S. Tho. cũ dicit ipm concedere ꝙ ille qui eſt ſine gr̃a nõ tenet̃ dirigere et ordinare act' ſuos in vltimũ finẽ. certe fallitur q2 imo cõtrarium tenet et docet ſicut p3 pͥma. 2e. in loco ꝓxime allegato. Et in hac diſtin. arti. 5°. ad. 6m. et. 7m. ¶Ad argumẽtũ ante oppoſitu3 reſpõdet. S. T. pͥma. 2e. q. 18a. arti. 9°. ad pͥmũ. ꝙ aliquẽ actum eẽ indifferentem ſm ſuã ſpẽm poteſt eſſe multipliciter. vno modo ſic ꝙ ex ſua ſpecie đbeat̃ ei ꝙ ſit indifferens: et ſic ꝓcedit ratio: ſed tamen iſto modo nullus actus ex ſua ſpecie eſt indifferens. non eñi eſt aliquod obm̃ humani act' quod non poſſit ordinari vel ad malũ vel ad bonum ꝑ finẽ vel circunſtantiã. alio modo põt dici indifferens ex ſua ſpecie quia nõ habet ex ſua ſpecie ꝙ ſit bonus vel malus. vñ ꝑ aliquod aliud põt fieri bon' vel malus. ſicut homo non habet ex ſua ſpecie ꝙ ſit albus vel niger: nec tamen habet ex ſua ſpecie ꝙ non ſit albus aut niger. põt eñi albedo vel nigredo ſuuenire homini aliũde q̃ a pͥncipijs ſpeciei. et iſto modo licet aliqui actus ex ſua ſpẽ ſint indifferentes: non inde ſequitur ꝙ ſint indifferẽtes ſm indiuiduum: quia vt ſic determinari poſſunt ex fine et ex circunſtãtijs. Et in hoc articul' terminatur.

G

¶ Diſtinctio. xlj.

Jrca quadrageſimã pmã diſtinctionẽ q̃ritur vtrũ quelibꝫ actio hoĩs iſidelis ſit pctm̃. et arguitur ꝙ ſic. qꝛ fides intẽtionẽ dirigit. ſꝫ nullũ bonum eſt qꝺ nõ ẽ ex itẽtiõe recta. ergo in iſidelibꝰ nulla actio põt eſſe bona. ¶ Jn oppoſitũ arguit̃ ſic. qꝛ cornelio adhuc exiſtẽte infideli dictũ eſt ꝙ accepte erãt deo elemoſine eiꝰ. ergo nõ omnis actio infidelis ẽ peccatũ ſed aliq̃ eſt bona. ¶ Jn hac q̃ſtione erunt quattuoꝛ articuli vt ſupra.

Quantum ad articulũ primũ ſit iſta concluſio. ꝙ non omnis actio hoĩs infidelis eſt pctm̃ culpabile. Hãc cõcluſionem tenet. S. T. in hac diſti. q. pma. ar. 2°. Et. 4° ſen. diſ. 39. ar. 2°. ad. 5m. Jtẽ 2a. 2e. q. 10a. ar. 4°. Et in poſtilla ſup illud. Ro. 14°. omne quod nõ eſt ex fide: peccatum eſt.

Quantum ad articulũ ſecundũ arguit̃ cõtra pdicta. vnde Gregoriꝰ de arimino nitit̃ pbare ꝙ nullus actꝰ hominũ ſimplicit̃ infideliũ: eſt bonus moraliter. dico aũt inquit ſimplicit̃ infideliũ: ad excludẽdũ ſciſmaticos et hereticos et cathecuminos q̇ aliquo modo credunt et aliquali fide cognoſcũt deũ. Arguit igit̃ ſic. nullꝰ talis actꝰ fit ex dilectiõe dei aut ppter deũ vltimate cũ ipſi nõ cognoſcãt ipm ee ppter ſe diligẽdũ et cetera ppter ipſum. igit̃ nullus fit intẽtione recta: ac p hoc nec ꝟtuoſe ſeu bene moralit̃. hec rõ q̃ſi tota ponitur ab Auguſ. ſup pſal. 67. d. ea q̇ppe ſola bona opa dicẽda ſunt: que fiunt per dilectionẽ dei. hãc aũt neceſſe ẽ vt antecedat fides. vt inde iſta: non ab iſtis incipiat illa. qm̃ nullus opat̃ p dilectionem dei niſi pus credat in deũ. Jtẽ ſup pſalmũ. 31. nemo inq̇t cõputet bona ſua ante fidẽ. vbi fides nõ erat: bonũ opꝰ nõ erat. bonũ eni opus: intẽtio facit. intẽtionẽ dirigit fides. ¶ 2°. qꝛ ſi actꝰ infidelium eſſent vere virtuoſi: vtiqꝫ in eis eſſent vere virtutes. nã ex virtuoſis actibꝰ virtutũ habitus generant̃. ſed ꝯñs eſt falſũ ſm intẽtionẽ bti Auguſtini. 4° cõtra iulianũ vbi p multa capitula pbat oppoſitũ. Jn de ciuitate dei etiã libro. 5°. ca°. 19°. dicit ꝙ cõſtare debet iter nos veraciter pios neminẽ ſine vera pietate. i. ſine veri dei cultu: verã poſſe hr̃e virtutẽ. Et libro. 9°. caplo. 4° dicit ꝙ vere ꝟtutes niſi in eis quibꝰ vera pietas ineſt: ineſſe nõ poſſunt. Jnſup in libro de cõtinẽtia circa finẽ ait. nũquid eni cõtinẽtiã quã munꝰ dei veriſſime dicimꝰ: dicturi ſumus eſſe peccatũ: abſit a nr̃is cordibꝰ tã deteſtãda demẽtia. btũs autem apl's ait. om̃e qꝺ nõ eſt ex fide: pctm̃ eſt. q̃ ergo fidem nõ hẽt: nec cõtinẽtia nominãda ẽ. et ſicut de cõtinẽtia ſpecialit̃: ita de q̃libet ꝟtute morali põt generalit̃ pbari. ¶ 3° qꝛ in libro ꝺ vera inocẽtia. om̃is inquit infideliũ vita pctm̃ eſt. et nichil ẽ bonũ ſine ſũmo bono. vbi eni deeſt agnitio eterne et incõmutabilis veritatis: falſa virtꝰ eſt etiã in optimis moribꝰ. i. q̇ optimi videt̃. ¶ 4° qꝛ cũ Auguſti. in libro de ordine huiꝰ oppoſitũ aliq̃lit̃ inuiſſet: poſtea in pmo retractationuꝫ caplo 3° illꝺ reuocãs ait. diſplicet mihi ꝙ phos nõ vera pietate pditos dixi ꝟtutꝫ luce fulſiſſe. ¶ 5° quia Beda cõtra Julianũ caplo. 13°. dicit Auguſ. ſequẽs. cõſtat ꝙ quicũqꝫ phoꝝ Chriſtũ dei ꝟtutẽ et dei ſapiẽtiã neſcierũt: hi nullã verã virtutẽ ſicut neqꝫ veram ſapiẽtiã hr̃e vlla rõne potuerũt. ¶ 6°. qꝛ liconiẽſis in ſuo ſermone de aduẽtu q̇ incipit. erũt ſigna in ſole ꝛc. ait ſic. in doctrina quoqꝫ morali phoꝝ et in cõuerſatione multoꝝ gentiliũ vt ſcipionum et affricanorũ videbant̃ lucere ſplẽdide ſtelle virtutũ ſed nũc vere manifeſtũ eſt ꝙ ſine fide Chriſti: nulla ẽ vera ꝟtus in alicuiꝰ doctrina ſeu conuerſatione. et hoc ipm dicit ſenſiſſe Auguſ. in ſuo enchi. caplo. 37. vbi tractãs de q̃ttuoꝛ ꝟtutibus cardinalibꝰ et q̃rẽs an catho et ſcipiones eas virtutes habuerũt: ait ſic. Cõcedimꝰ cũ Auguſtino ꝙ ſine fide Chriſti ieſu nullꝰ vnq̃ꝫ habuit aut hr̃e potuit verã virtutẽ. et pbat imediate ſic. nõ eni põt eſſe amoꝛ ordinatꝰ vbi cõtẽnit̃ aut nõ amatur qꝺ maxime amãdũ eſt. cũ vero nõ amat̃ niſi qꝺ ſcitur aut credit̃: patet ꝙ qui neſcit aut nõ credit dñm ieſum xp̃m: nõ amat aut cõtẽnit qꝺ maxime amãdũ eſt. quapropt̃ in tali nõ eſt virtus. Qꝺ etiã pbat Auguſ. talibꝰ argumẽtis ſic dicẽs. abſit vt in aliq̇ ſit vera virtꝰ niſi ſit iuſtus. ex q̇bꝰ patet ppoſitũ. qm̃ ſi ſine fide Jeſu xp̃i non põt eẽ amoꝛ ordinatꝰ vt ipſe vult: igit̃ nec actꝰ moralr̃ bonꝰ. qm̃ om̃is actꝰ virtuoſus ẽ amoꝛ ordinatus vel ipꝫ neceſſario ſupponẽs. ¶ 7°. nullꝰ infidelis põt actu vel hr̃tu diligere deuꝫ ppter ſe. i. ppter

ipſum deũ. igitur nõ poteſt aliquid diligere vel
velle vltimate ꝓpter deũ. igitur non põt hr̃e ali
quẽ actũ moralẽ non culpabilẽ. antecedẽs patet
per Auguſ. libro. 5°. cõtra iulianũ caplo. 5° vbi ſic
ait. quãdo deo donãte ex vera viuit͛ fide: ipſe de⁹
adeſt et mẽti illuminãde et cõcupiſcentie ſuperã-
de et moleſtie ꝑferẽde. hoc enim totum recte fit
quãdo fit ꝓpter ipſum. i. quãdo gratis amat͛ ipe.
qualis amor nobis eſſe non põt niſi ex ipſo. ecce
hic habet͛ ꝙ amor quo de⁹ gratis amatur ꝗ vtiq;
ille eſt tm̃ quo de⁹ diligitur ꝓpter ſe: non põt eſſe
in nobis niſi ſit ab ipſo et cũ fide. cõſequentia etiã
patet ex eadẽ auctoritate Auguſ. ꝑ illã enim ex-
poſitionẽ. i. quãdo gratis amat͛: datur intelligi ꝙ
tunc tm̃ aliquid fit ꝓpter deũ qñ gratis amatur
deus. i. ꝓpter ſeipm̃. patet etiã rõne. qm̃ aliqd di
ligi ꝓpter deũ: non ẽ aliud ꝙ̃ diligi q2 diligit͛ de⁹.
ſic igitur aliquẽ velle vel agere aliquid ꝓpt͛ deu3
vltimate: eſt ipm̃ illud velle q2 diligit deũ ꝓpter
ſe. ergo ſi quis deũ diligit nõ ꝓpter ſe: nichil agit
vel vult vltimate ꝓpter deũ. ꝯña etiã ſecũda ꝓ-
batur ex eadẽ auctoritate ſi vadat͛ ad mentẽ Au
guſti. in eo ꝙ ait. hoc totũ recte fit et c̃. vbi nõ eſt
dubiũ eum intẽdere ꝙ tunc ſolum recte fit: qñ fit
ꝓpter deũ. patet etiã rõne. qm̃ nullus act⁹ mora
lis non ordinat⁹ in deum finaliter ſeu nõ factus
ꝓpter deũ: eſt fact⁹ ꝓpter illud ꝓpter qd̃ debet
fieri: et ꝑ cõſequẽs vitupabilis et culpabilis eẽ cẽ
ſetur. aſſumptũ ꝓbat͛ ꝑ Auguſ. in libro de mori-
bus eccleſie caplo 8°. vbi a ꝓpoſito inquirit quis
debet eſſe finis omniũ actuũ noſtroꝝ. d. Audia-
mus quẽ finẽ3 bonoꝝ nobis Chriſtus preſcribat.
nec eſt dubiũ quin is erit finis quo nos ſũmo amo
re tendere iubet. diliges inquit dñm deum tuu3
et c̃. et ſubdit. eo eſt omnino tendendũ. ad id cõ-
ſilia nr̃a referenda. bonoꝝ ſũmũ nobis deus ẽ. ne
q; infra nobis remanendũ eſt: neq; vltra queren
dum alterũ niſi periculoſum. alterũ nullũ ẽ. Jte3
15° caplo. nõ arbitror cũ de morib⁹ et vita ſit quo
amplius eſſe requirẽdum quid ſit ſũmũ hominis
bonum quo referẽda ſunt omnia. id eni eſſe patu
it et ratione ꝙ̃m valuimus. et ea que rõni noſtre
antecellit auctoritate diuina: nichil aliud ꝙ̃ ipm̃
deum. hec eſt rõ eius cõtra iulianũ li°. 4°. ca°. 11°
moueris itaq; nõ officijs ſed finib⁹: a vicijs diſcer
nendas eſſe virtutes. officiũ autẽ eſt quod facien
du3 eſt. cũ itaq; aliqd facit homo vbi peccare nõ
videtur: ſi nõ ꝓpter hoc facit ꝓpter quod facere
debet: peccare conuincitur. Et conſequẽter oſtẽ-
dens quis debet eſſe finis actuum noſtrorum.
abſit inqt vt vere virtutes alicui ſeruiant niſi illi
cui dicitur. domine deus virtutum conuerte nos.

pro inde virtutes que in carnalibus delectatio-
nibus vel quibuſcũq; cõmodis et emolumentis
temporalibus ſeruiunt: vere prorſus eſſe nõ poſ
ſunt. que autẽ nulli rei ſeruire volunt: nec ipſe ve
re ſunt. vere quippe virtutes deo ſeruiunt in an-
gelis a quo donant͛ hominibus et angelis. quic-
quid aũt boni fit ab homine et non ꝓpter hoc nõ
fit ꝓpter quod fieri debere vera ſapiẽtia ꝓcipit.
et ſi officio videatur bonũ: ipſo nõ recto fine pec
catum ẽ. ex his patet ꝙ quicqd homo agat vlti-
mate ꝓpter aliud ꝙ̃ ꝓpter deũ: peccatũ eſt. ac ꝑ
hoc actus ei⁹ culpabilis eſt. ¶ 8° q2 Auguſ. 19. de
ciuitate dei caplo. 25. ſic dicit. ꝟtutes quas mẽs
ſibi habere videt͛ ꝓpter quas imperat corpori ⁊
vitijs: ad quodlibet cõcupiſcendũ vel tenendũ
retulerit niſi ad deũ: etiã ipſe vitia ſunt potius ꝙ̃
ꝟtutes. nã licet tunc vere honeſteq; putent͛ qui
buſdam cũ referunt͛ ad ſeipſas nec propter aliud
expetunt͛: etia3 tunc inflate atq; ſuperbe ſunt. et
ideo nõ ꝟtutes ſed vitia iudicãda ſunt. cum igit͛
infidelis actus ſuos nõ referat in deũ quem igno
rat: ſequit͛ ꝙ tales act⁹ quãtũcũq; videant͛ boni:
ſunt peccata. ¶ 9°. q2 Auguſ. cõtra iulianum li°
4°. caplo. 15° reſpondens argumẽto iuliani pro
bantis gentiles habuiſſe veras virtutes pro eo
ꝙ ſm verbum apli naturaliter ea que legis ſunt
faciunt: inter cetera reſpondet. eſto ꝙ verbũ apo
ſtoli acciperetur tanq̃ dictũ de gentilib⁹ non cre
dentib⁹: non tamẽ ex eo cõuincitur ꝙ habuerint
veras ꝟtutes. qm̃ faciendo ea ꝗ legis ſunt pecca-
bant eo ꝙ nõ ꝓpter debitũ finẽ faciebãt. vñ ait.
hec tamẽ peccãtes ꝙ homines ſine fide nõ ad eũ
finem opa iſta retulerũt ad quẽ referre debuerũt.
et nullo interpoſito addit. min⁹ enim fabritius ꝙ̃
catilina puniet͛. non q2 iſte bonus ſed q2 ille ma-
gis malus et min⁹ ipius ꝙ̃ catilina fabritius non
veras virtutes habẽdo ſed a veris virtutib⁹ nõ
plurimũ deuiando: fabritiũ hic ponit pro his qui
opa legis faciebant: catilinã vero pro his ꝗ age-
bãt cõtraria legi. Et patet clare ꝓpoſitũ ꝙ actus
facti ſine circunſtãtia debiti finis: non ſunt dicen
di virtuoſi ſed peccata et mali licet ſint min⁹ ma-
li. vnde fabritiũ et catilinã dicit malos et punien
dos. et fabritiũ negat bonũ ſed eum dicit minus
malum: aliũ autẽ magis malũ: neutrũq; habuiſ-
ſe veras virtutes ſed alterũ minus a veris virtu-
tibus deuiaſſe. ¶ 10. quia ad hoc ꝙ actus ſit ma-
lus moraliter: ſufficit carentia circunſtantie debi
ti finis: nec requiritur poſitio finis oppoſiti. quia
quacũq; circunſtantia debita actus careat: ipſe ẽ
malus. Auguſ. enim in premiſſis ad maliciã act⁹
inferendũ: pro antecedente recte aſſumit ſolã ne

gationem ſeu carentiã debiti finis. que probatio nulla eſſet: niſi talis negatio ſufficeret ad hoc ꝙ actus ſit malꝰ. Inſuꝑ tamẽ hoc ꝓbatur euidenti ratione. nam ſi det̃ oppoſituꝫ: ſequitur ꝙ quicũqꝫ agit aliquod bonũ ex genere vel officio ideſt aliquid qđ eſt agẽdũ et hoc agat ꝓpter bonũ nomẽ ſeu famã habendam in ꝓpoſito vel ꝓpter honorem aut diuitias vltimate figendo greſſum ſue intentionis nec vlterius referẽdo illa in aliũ fineꝫ actu nec habitu virtuoſe agat et nõ male nec culpabiliter. ſed hoc ẽ certiſſime oppoſitũ cõmuni doctrine ſanctoꝝ vt clarũ eſt et nõ ſolũ doctrine eorum imo etiã philoſophoꝝ. vnde Ariſtotiles. 3° ethi. capł̃o. 10. expreſſe determinat ꝙ tales q̃ ꝓpter honoris adeptioneꝫ vel fugã obprobrij ſuſtinent pericula in defenſione ciuitatis: nõ ſunt vere fortes quãuis magis aſſimilent̃ qꝫ hi q̃ propter alios fines minus bonos ſimiliter agunt quoruꝫ genera plura diſtinguit ibidẽ. Itẽ. 4°. ethi. c. 2° dicit ꝙ liberalis non honorat. i. nõ amat diuitias ꝓpter ipſas diuitias: ſed gr̃a dationis. et paulo ante dicit ꝙ ipſe dabit vbi bonuꝫ. ſuꝑ quo ait euſtratiꝰ ꝙ qui gr̃a honoris vel glorie vel venatione maioris lucri dat: nõ eſt liberalis. ſed ꝯñ̃a ẽ euidens. nã nullũ taliũ eſt oppoſituꝫ fini vltimo nec bono fini. quinimo qđlibet eſt quoddaꝫ bonũ qđ põt rõnabiliter appeti eẽ finis ſub fine illo debito et vero vt certũ eſt. vñ ad agẽdũ ꝓ bona fama licet nõ vltimate ſcriptura monet dicẽs Eccle. 41 Curã habe de bono nomine. imo ẜm Auguſ. in epiſtola ad albiã: p̃latus ꝓpter eos quibꝰ in exẽplum eẽ debet: etiã corporali vite famã p̃ponere debet. honores etiã pñt rationabilit̃ appeti a maioribꝰ quibus oportet alios eſſe ſubiectos. et ẜm Ariſto. magnanimꝰ in magnis et ſtudioſis honoribꝰ moderate delectat̃. et dicit ꝙ honor eſt maximũ exterioꝝ bonoꝝ. ꝙ etiaꝫ diuitie nõ ſint male ſed bone: idẽ ponit. 4° ethi. capł̃o. p̃mo. et circa ipſas ponit eſſe v̾tutẽ liberalitatis. ẜm theologiam etiã nõ habet dubiũ alias nullus poſſꝫ eas licite poſſidere qđ eſt erroneũ et dãnatuꝫ. Forte dicet̃ ꝙ tales male agunt quia agunt ꝓpter malum finem. ſ. ꝓpter inanẽ gloriã vel ambitionem aut auariciã q̃ omnino ſunt mala. ſed hoc nõ valet. quia licet is qui ex actu ſuo vltimate querit famam peccet peccato quod dicitur inanis glorie: non tamen illud finaliter intendit ſed famã ipſaꝫ que non eſt inanis gloria ſic loquendo de inani gloria que eſt peccatum. et magis ꝓprie diceret̃ amor inanis glorie ſeu vane ꝓpter ſeipſam ſi eſt obiectum eius. licet in alio ſenſu poſſet dici inanis gloria quia. ſ. eſt inſtabilis et tranſitoria. qui etiam querit honorem: non habet pro fine ambitionem: ſed potius talis appetitus eſt ambitio. nec qui querit diuitias: habet pro fine auariciaꝫ ſed eius queſtus vel deſideriũ vtiqꝫ auaricia eſt. vnde in nullo caſu predictoruꝫ põt aſſignari circunſtantia alicuiꝰ mali finis ad ſenſum huius rõnis loquendo de malo fine. ſ. qui eſt oppoſitꝰ vltimo fini nec poſſibilis rationabiliter queri ꝓpter illum ita vt ſit finis ſub vero fine. põt tamen bene dici ꝙ ibi eſt circunſtãtia mali finis ad hũc ſenſum: ꝙ illud ꝓpter ſe finaliter querit̃ quod deberet non ꝓpter ſe ſed ꝓpter aliud queri. et ideo p̃ciſe dicit̃ malus quia nõ in aliuꝫ ſicut debet ordinatur. vñ hoc ſolo poſito ꝙ ordinaret̃ in deum ⁊ ꝓpter illũ quereret̃ ille actꝰ: non eſſet malus nec diceretur habere malũ finem. ſed hoc confirmat ꝓpoſitũ. qꝛ ẜm hoc omnis actꝰ nõ relatꝰ vltimate in debitũ finẽ: quecũqꝫ finem habeat erit cum circunſtãtia mali finis ac ꝑ hoc malus et nõ virtuoſus. ¶ II°. nullus actꝰ factus cuꝫ intẽtione vitioſa ẽ moralit̃ bonꝰ: imo oĩs talis ẽ moralit̃ malꝰ et vitioſus. ſed quilibet actus hominis infidelis eſt hm̃oi. igit̃ et c̃. maior nota eſt. minor probat̃ ex tribus fundamẽtis quorũ primũ eſt ꝙ illa ſola eſt recta intentio ſeu bona moraliter: qua ꝓpter ſe diligit̃ quod ꝓpter ſe diligendũ eſt ſeu volendum. vtamur enĩ large dilectione ꝓut omnis volitio dicitur dilectio. quelibet autem qua diligit̃ quod diligendũ non eſt vel ꝓpter ſe diligitur qđ non ẽ ꝓpter ſe diligendum: eſt mala. probat̃ hoc fundamentũ. quia quelibet talis eſt deformis et deuians a recta rõne. nam recta ratio quod non eſt diligenduꝫ dicit nõ eſſe diligendum: et quod eſt diligendum non propter ſe ſed propter aliud dicit nõ diligendũ ꝓpter ſe ſed ꝓpter aliud alias ipſa non eſſet recta ſed errãs. Cũ ergo omni intẽtiõe aliquid ꝓpter ſe diligatur vt patet ex deſcriptione intẽtionis: omnis intẽtio qua diligitur aliquid non ꝓpter ſe diligendũ: eſt diſcordans a ratione recta: ac ꝑ hoc mala et vitioſa. Secundũ fundamentũ eſt ꝙ omnis intẽtio opantis q̃ aliq̃d aliud a deo intẽdit̃. i. ꝓpter ſe nõ ꝓpter aliud diligitur eſt mala et vitioſa: ꝓbatur ſic. omne diligibile aliud a deo: eſt nõ ꝓpter ſe diligendũ. igit̃ omnis intẽtio opantis q̃ aliquid aliud a deo intẽditur eſt mala. cõſequẽtia patet. qꝛ ſi omne aliud a deo eſt nõ ꝓpter ſe diligendũ: ſiue ipſum ſit diligendũ ſiue non ſit diligendũ qualia ſunt multa diligibilia: nõ enim omne diligibile ẽ diligenduꝫ omni intẽtione qua aliq̃d aliud a deo intenditur diligit̃ ꝓpter ſe aliq̃d nõ ꝓpter ſe diligẽdũ. igitur omnis talis intentio ẽ mala. et pꝫ hec cõſequẽtia

ex primo fundamēto. antecedēs ꝓbatur ſic. nul=
lum diligibile aliud a deo eſt ſūme diligendū. igi
tur omne diligibile aliud a deo eſt nō ꝓpter ſe di
ligendū. antecedēs pꝫ. qꝛ quolibet alio diligibili:
deꝰ eſt ampliꝰ diligendꝰ ſm omnē doctrinā ſan=
ctoꝝ et catholicoꝝ. ſed ꝯñam ꝓbo. ſi enim aliqđ
diligibile aliud a deo eſt ꝓpter ſe diligendū: igiť
aliquid nō ſūme diligenduꝫ rationabiliť poterit
diligi ꝓpter ſe. quod ſi verū ſit hoc verum eſt de
his diligibilibꝰ que ſunt ſm ſe bona et diligibilia.
et ideo ꝑciſe quia ipſa ſunt talia: igiť et quodlibꝫ
taliū poteſt homo rōnabiliter diligere ꝓpter ſe.
igitur et aliquid aliud a deo pōt homo rōnabiliť
diligere ꝓpter illud vltimate. ex quo ſequitur ꝙ
homo poterit rōnabiliter agere aliq̄d vel facere
propter famā vel honoreꝫ vel diuitias vltimate
nec peccabit ſic agēdo et volēdo. hoc autē cōſtat
eſſe tam cōtra doctrinā theologicā ꝙ̄ etiā philo=
ſophicā vt ſupra dictū eſt. Dices forte ꝙ vtiq3 a=
liquod eoꝝ q̄ ſunt ſm ſe bona et diligēda: pōt rō=
nabiliter diligi ꝓpter ſe: et aliq̄d aliud ꝓpter ipꝫ
vltimate ſed nō quodlibꝫ taliuꝫ pōt ſic rōnabiliť
diligi ſed illud tm̄ quod ē ex eis preſtātiꝰ et cete=
ris magis diligendū. verbi grā actꝰ virtuoſus ſeu
opatio ꝟtuoſa. et ſic cōcederēt morales philoſo=
phi. Contra ṗmo ſi reliqua talium non pñt ſic ra=
tionabiliter diligi ꝓpter ſe ſed ſolū illud quod ē
meliꝰ et magis diligendū: hoc ideo ꝑciſe ē vt vi=
detur qꝛ ipſa ſunt minꝰ diligenda ꝙ̄ illud. nam ſi
eque eſſent diligēda: nō magis eſſent diligenda
ꝓpter illud ꝙ̄ ecōtra. igitur cū quodlibet diligen
dū nō tamen ſūme minꝰ ſit diligendū eo qđ ſum
me diligendū ē: ſequiť ꝙ nullū nō ſūme diligēdū
poſſit rōnabiliter diligi ꝓpter ſe. Cōfirmať. qꝛ ſi
aliquod diligēdū nō obſtāte ꝙ aliquo alio ſit mi
nꝰ diligendū pōt rōnabiliter diligi ꝓpter ſe: non
apparet quin aliquod aliud diligendū quāuis mi
nus ſit diligēduꝫ ꝙ̄ illud: rōnabiliter poſſit diligi
ꝓpter ſe. verbi grā. ſi nō obſtāte ꝙ. b. diligenduꝫ
ſit minus diligendū ꝙ̄. a. ipm̄ pōt rōnabiliť diligi
ꝓpter ſe. et ita dicendū erit de. c. d. et vniuerſaliť
de quolibet diligendo. et ideo ſi q̄s concedat opa
tionem virtuoſam aut aliud quodcūq3 non ſūme
diligendum poſſe rationabiliter diligi propter ſe
nūꝙ̄ poterit rationabiliter negare ꝙ bona fama
et honor poſſint rationabiliter diligi propter ſe
quamuis non poſſint rationabiliter diligi eque
cum operatione virtuoſa. ſicut licet operatio vir
tuoſa non poſſit rōnabiliter eque diligi ipſi ſum=
me diligendo: conceditur tamen a ſic dicente ꝙ
ipſa poteſt rationabiliter diligi propter ſe. Con=
firmatur. quia conſtat ꝙ nō omnes operationes
virtuoſe ſunt eque diligende ſicut nec eque per=
fecte. ſed aliqua inter ipſas eſt ſm ſpeciem ſuam
perfectior: igitur beatifica. vel ergo alie poſſunt
rationabiliter diligi ꝓpter ſe non obſtante ꝙ ſint
minus diligende: et tunc pari ratione alia diligē=
da que ſunt minꝰ bona et minꝰ diligenda opera
tionibus virtuoſis etiam hoc non obſtāte pote=
runt rōnabiliter diligi propter ſe. vel ipſe nō poſ
ſunt rationabiliter diligi ꝓpter ſe ſed ꝓpter bea
titudinem tm̄ et hoc quia ſunt minus diligende:
et tunc eadem ratione nec beatifica viſio poterit
propter ſe rationabiliter diligi cum ipſa ſit minꝰ
diligēda eo qđ ſūme diligendū eſt. ſ. ipſo deo. vñ
apparet ꝙ vt aliquod diligendū non poſſit ratio
nabiliter diligi ꝓpter ſe: nulla cauſa videtur poſ=
ſe reddi preter hanc quia nō ē ſūme diligenduꝫ.
igitur nullū nō ſūme diligēdū pōt rationabiliter
diligi ꝓpter ſe. Confirmať. quia cōtra hoc tēdit
directe auctoritas Auguſ. 19. de ciuitate dei caº.
25. dicētis. licet a quibuſdā tunc vere atq3 hone
ſte et c̄. vt ſupra in. 8º argumēto allegatū eſt. q̄s
autem dubitet ꝙ ſi habitꝰ vel actus qui virtuoſi
putantur: ſunt vere vitioſi ſi nō referunť: vitioſū
etiam eſſe tales actꝰ ꝓpter ſe diligere nō in aliud
referendo. ¶ 2º pro illo ſecūdo fundamento ar
guitur ſic. omne diligēdū aliud a deo eſt diligēdū
finaliter ꝓpter deum. igiť omnis intētio qua ali=
quod diligibile aliud a deo diligiť propter ſe: eſt
vitioſa. antecedēs ꝓbať. quia quilibet homo et
quelibet creatura rōnalis debꝫ vt ipſa ſit recte or
dinata et ꝑfecte diſpoſita: omnes actus ſuos ad
vnū finem vltimate ordinare quē cōſtat nō poſ=
ſe eſſe alium ꝙ̄ illud quod eſt optimū et ſūme di
ligendū. illud aūt nō eſt niſi deꝰ. hoc etiā patet ꝑ
Auguſ. in de moribꝰ eccleſie caplo. 5º. ex ꝑceden
tibus cōcludentē. non arbitror cū de moribus et
vita ſit queſtio et c̄. vt ſupra. 7º argumēto allē=
gatum eſt. In primo etiam de doctrina chriſtia=
na caº. 27. et. 37. et. 83. q̄ſtionū. q. 30. vult ꝙ ce
teris a deo vtendum eſt in deū. ꝯña patet. qꝛ om
ni intentione qua aliud a deo diligitur ꝓpter ſe
vel diligitur aliquid quod non eſt diligenduꝫ: nō
eſt dubium ipſam eſſe vitioſam. vel diligitur ali=
quid quod diligendum eſt propter aliud ꝛ tamē
non diligitur ꝓpter illud ac per hoc caret aliqua
circunſtantia debiti finis. ex quo etiam concludi=
tur ipſaꝫ eſſe vitioſam. ¶ 3º. pro illo fundamen=
to ſecundo arguitur auctoritate Auguſtini. 9º đ
trinitate capitulo. 8º dicentis. non ꝙ non ſit amā
da creatura: ſed ſi ad creatorē refertur: ille amor
non iam cupiditas ſed charitas eſt. tunc eniꝫ eſt
cupiditas cum propter ſe amatur creatura. tunc

non vtentem adiuuat ſed fruentē corrūpit. nō ē
dubiū aūt ꝙ talis cupiditas fruentez corrumpēs
eſt vitioſa. ꝙ vero ꝓpter ſe hic accipiat nō ꝓpter
aliud: patet ꝑ illud qđ dicit ſ3 ſi ad creatorē refe=
ratur et c̄. et ſic ꝓbatū eſt ſecundū fundamentu3
ſcilicet ꝙ omnis intētio opantis qua aliqđ aliud
a deo intēditur. i. ꝓpter ſe nō ꝓpter aliud diligiť:
eſt mala et vitioſa. ¶ Tertiū fundamētū ē ꝙ nul
la eſt cuiuſcūqꝫ opantis recta intētio: niſi dei ꝓpť
ſe dilectio. hoc iā patet ex dictis. nam oīs inten
tio eſt dilectio alicuiꝰ ꝓpter ſe. et ſi ſit alicuius qđ
nō ſit deꝰ: ipſa eſt vitioſa vt patet ex ſecundo fun
damēto. igiť ſi nō eſt vitioſa ſed recta: ipa eſt dile
ctio dei ꝓpter ſe. ex quibꝰ patet minor huius. 11.
argumēti. qꝛ cum infidelis nō diligat verū deum
ꝓpter ſe et omnia ꝓpter ipm: ipe nō habet rectā
intentionē. ac ꝑ hoc nichil agit cū recta intētione
ſed omnia cū ꝑuerſa et vitioſa intētione. ¶ 12°.
arguit ſic in eade3 ꝟtute. quia nūqꝫ fit aliquid ab
homine ꝟtuoſo ſeu bene moraliter: niſi fiat ex di
lectione dei actuali vel habituali infuſa vel acqſi=
ta. ſed infidelis nichil facit ex tali dilectione. igiť
et c̄. antecedēs ꝓbať. qꝛ nichil quod aliter fit: fit
cum recta intētione. igiť et c̄. aſſumptū patet. qꝛ
vt patet ex predictis: nulla ē recta intētio niſi dei
ꝓpter ſe dilectio. Cōfirmať aſſumptū principale
ꝑ Auguſ. ſuꝑ pſalmu3. 67. d. ea quippe ſola bona
opa dicēda ſunt: q̄ fiunt ꝑ dilectionē dei. Et in de
ſpiritu et littera dicit. non eſt inquit fructꝰ bonus
qui de charitatis radice nō ſurgit. quid aute3 eſt
charitas niſi dilectio dei ꝓpter ſe vel ꝓximi ꝓpť
deū: que vtiqꝫ ex charitate ꝓcedit. ¶ 13°. in ea=
dem ꝟtute arguit ſic. nullus actꝰ humanꝰ eſt mo=
raliter bonꝰ niſi imediate tendat in deum vel in
aliud ꝓpter deū vltimate actu vel habitu. cōſtat
autē ꝙ nullus actꝰ infidelium eſt hmōi. igiť et c̄.
aſſumptū ṗncipale ꝓbať. quia nullus aliꝰ ē recta
intētio nec recta intētione factus vt p3 ex predi=
ctis. qđ cōfirmať auctoritate Auguſ. q̄ in libro de
nuptijs et cōcupiſcētia ſcribit. et libro. 4° cōtra
Julianū caplo. 7° recolit pudicū nō veraciter di
ci q̄ nō ꝓpter deū verā fidem cōnubij ſeruat vxo
ri. qui etiā vt ex p̄allegatis patet: expreſſe dicit ve
ras virtutes nullas eſſe ſi nō in deū finaliter refe
ranť. quinimo ad quicqđ aliud ſiue non ad aliud
qꝫ ad ſe ipſas finaliter referanť: vitia eſſe. Jtē de
moribus eccleſie cū cōcluſiſſet deum eſſe in quem
omnia referenda ſunt vt ſupra allegatum eſt: ſe=
quenti capitulo diffiniēs ipſas virtutes morales
ait. temperantiā dicamus eſſe amorē ſeſe deo in
tegrum incorruptūqꝫ ſeruantē. fortitudinē amo=
rem eſſe omnia propter deum facile perferentē.
iuſticiā amorem tm̄ deo ſeruiētem: et ob hoc be=
ne ceteris que homini ſubiecta ſunt imperante3.
prudentiam amorē bene diſcernentē ea q̄bus ad
iuuetur in deum ab his quibus impediri poteſt.
Ex quibus clare patet nullam eſſe virtute3 cuius
actus non fiant finaliter propter deum vltimate
ſm ſententiam Auguſtini: ac per hoc nec alique3
actum non propter deum vltimate factum eſſe
virtuoſum. hec Gregorius.

QUantum ad ar
ticulū tertiū ṗmo notādu3 eſt ꝙ
virtus moralis et ꝟtus theologi
ca diſtingunť ab inuicē ⁊ obiecto
et fine ꝓximo. nā obiectum et fi
nis theologice virtutis eſt deꝰ q̄ eſt vltimꝰ reru3
finis ꝓut nr̄e rōnis cognitionē excedit. obm autē
et finis ꝓximus ꝟtutis moralis eſt bonum hois
humane nature ꝓportionatū ad quod. ſ. ꝑueni=
re pōt homo ꝑ ṗncipia ſue nature que ſunt intel=
lectus et volūtas. ꝓpter qđ Dioniſiꝰ. 4°. caplo
de di. no. bonū hois dicit ſm rōne3 eſſe. tēdit aūt
ꝟtus moralis ad huiuſcemodi bonum ꝑ opatio=
nes moraliter bonas q̄ ſunt nature humane pro
portionate. qm̄ ſicut nulla natura ꝯſtituta ē ſine
et bono ſibi ꝓportionato: ita neqꝫ ſibi deeſt ꝓpa
et ſue ꝟtuti ꝓportionata opatio qua in ipm ꝑue=
niat. ſicut ergo ꝟtus moralis nō eſt malꝰ habitus
ſed bonꝰ ex rōne ꝓprij obiecti et finis licet nō at=
tingat ad bonitatē ⁊ ꝑfectionē ꝟtutis theologi=
ce: ita et actꝰ ſibi ꝓportionatꝰ. ſ. bonꝰ moraliť: bo
nus actꝰ ē et nō malus quāuis ad bonitatē ac ꝑ=
fectionē actꝰ theologice ꝟtutis nō attingat. p̄ſer=
tim qꝛ omnis talis actꝰ ordinabilis eſt et referi=
bilis ad bonū ⁊ fine3 theologice ꝟtutis videlicet
charitatis ex quo aliqđ etiā bonitatis et ꝑfectio=
nis ſibi accreſcit. et quāuis deficiat ſibi aliq̄ boni
tas ac ꝑfectio qu'ā pōt et natus eſt hr̄e ꝑfectio. ſ.
charitatis: nō ideo dici debet malꝰ qꝛ neqꝫ ex rō=
ne nature eſt ſibi debita neqꝫ ad illā habendā lex
aliq̄ directe obligat. ¶ Circa qđ aīaduertēdu3 eſt
ꝙ licet homo teneať ex vi precepti ſe et oēs actꝰ
ſuos humanos referre ⁊ ordinare ſaltē ꝟtualiter
in finē vltimū qđ eſt obm charitatis. ſ. deꝰ prout
dictū eſt in p̄cedēte q̄ſtione ita ꝙ eius omiſſio ſit
peccatū et culpa: nō tamē oīs actꝰ humanꝰ i deū
ſicut in vltimū finē nō relatꝰ aut ordinatꝰ: eſt i ſe
malus et peccatū. nō eni eſt idē dictu hominem
peccare omittēdo aliqđ ad qđ teneť circa actum
quē facit: et dicere ꝙ actꝰ ipe malus eſt et pctm̄.
neqꝫ vnū ex alio ſequitur niſi quādo id qđ omit=

titur eſt neceſſario requiſitū ad bonitatē actꝰ qḋ non eſt in ꝓpoſito. non enim referri aut ordinari in finē vltimū charitatis aut elici vel fieri ex charitate: eſt aliquid debitū actui moraliter bono ex ſua natura neqꝫ ex vi precepti quo actꝰ ipſe precipitur. quāuis illud debitū ſit et neceſſario reqſitum ex vi alteriꝰ p̄cepti quod de actu charitatis datur: ſub quo modus charitatis vt ꝙ omnes humani actus ex charitate fiant et in deū tanq̄ȝ i vltimū finē saltē ꝟtualiter ordinent̄ cōprehendit̄ cum dr̄. ex toto corde et c̄. huius autē modi omiſſio pctm̄ eſt. non ꝙ repugnet p̄ceptis de actibus virtutū moraliū latis aut etiam opibus moralit̄ bonis: ſed qꝛ precepto de actu charitatis lato repugnet. vnde. S. Tho. p̄ma. 2^{e}. q. 100. ar. 10. in corpe. modus inq̄t charitatis non cadit ſub precepto: hoc eſt dictu ꝙ in hoc p̄cepto honora patrem: nō includitur ꝙ honoret̄ pater ex charitate ſed ſolum ꝙ honoret̄ pater. vnde q̄ honorat patrē licet nō habeat charitatē nō efficit̄ trāſgreſſor huius p̄cepti et ſi ſit trāſgreſſor precepti qḋ ē de actu charitatis, ꝓpter quā trāſgreſſionē meret̄ penam. hec ille. et in reſpōſione ad. 2^{m} ait. q̄ honorat parētes: tenet̄ ex charitate honorare non ex vi huius precepti quod eſt honora parētes: ſꝫ ex vi huiꝰ precepti. diliges dn̄m deū tuuȝ ex toto corde tuo. et cū iſta ſint duo precepta affirmatiua nō obligantia ad ſemꝑ: poſſunt ꝓ diuerſis tēporibus obligare. et ita pōt cōtingere ꝙ aliqs implens p̄ceptū de honoratione parentū: non tunc tranſgrediat̄ p̄ceptū de omiſſione modi charitatis: debet ſubaudiri etiā ſi tūc nō referat honoratiōeȝ parentū in deū. ¶ Ex premiſſis tria accipiūtur. vnū eſt ꝙ homo agēs actū moralit̄ bonū nō referēs ſeu ordinās illū actualit̄ vel ꝟtualiter in deum ſicut in vltimū finē: ſemꝑ peccat trāſgrediens p̄ceptū primū de actu charitatis latū. ſ. diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo et c̄. Secūdū eſt ꝙ etiā ſi actu nō referat actū moraliter bonū in finē vltimū qui deꝰ eſt ꝓ tēpore pro quo tenet̄ dictum p̄mū preceptū charitatis actu implere: ē ipſius p̄mi p̄cepti tranſgreſſor et culpabiliter peccat. non aūt tenet̄ ad ſemꝑ vel ꝓ omni tpe illud implere cū ſit p̄ceptū affirmatiuū cuiꝰ natura eſt ſemper obligare ſed nō ad ſemꝑ. tēpus aūt determinatū q̄ obliget: videtur eſſe tēpus q̄ aliqd ſibi agenduȝ occurrit ad qḋ recte explēdum indiget gr̄a et charitate actualit̄ illud eliciēte: et iterū tēpus quo ad ꝓfeſſionē fidei ſue vel alioꝝ Chriſti fideliū: exigit̄ actualis ordinatio operū ſuoruȝ in deū ita ꝙ ſi nō fieret: periculū vel detrimentuȝ fidei ſiue vel alioꝝ imineret. Tertiū eſt ꝙ actꝰ moraliter bonus ſꝫm omnes circūſtantias: non ideo malus eſt in ſe et pctm̄ qꝛ non eſt relatꝰ actualit̄ aut virtualiter in deū ſicut in vltimū fineȝ. verūtamen ſemꝑ habet adiūctū et cōcomitans pctm̄ omiſſionis q̄ agēs ſit trāſgreſſor dicti p̄cepti diliges dn̄m deum tuū ex toto corde tuo et c̄. nō aūt ſit trāſgreſſor p̄cepti quod de ipſo actu moralit̄ bono dat̄: neqꝫ ē violator rectitudinis aut bonitatis quam inqꝫ^{m} eſt moraliter bonꝰ habere debet. itaqꝫ agēs actū moralit̄ bonū ex fine et oībus circunſtātijs non tamē ordinās illū actu vel ꝟtualiter in deū: peccat. nō ita ꝙ ipſe actꝰ moralit̄ bonus ſit pctm̄: ſed qꝛ tranſgredit̄ p̄ceptū primum charitatis de diligēdo deū ex toto corde quo tenetur ſe et omnes actꝰ ſuos in deū ordinare actu vel ꝟtute. Accipiunt̄ p̄miſſa in hoc notabili ex dictis. S. Tho p̄ma. 2^{e} loco ꝓxime allegato. et. q. 62. articulis primo et ſecundo.

¶ Secundo Notandū eſt ꝓut accipitur ex dictis. S. T. libro p̄mo ſen. diſti. p^{a}. q. 2^{a}. arti. p^{o}. ad. 3^{m}. ꝙ dupliciter pōt aliquid dici appetibile ꝓpter ſe. vno modo ſꝫ ꝙ propter ſe opponit̄ ad propter aliud vt ſic dicatur ꝓpter ſe appetibile: qḋ ꝓpter ſe tm̄modo et nō ꝓpter aliud appetibile eſt. et iſto modo nichil p̄ter vltimū finē eſt appetibile ꝓpter ſe. ita ꝙ ſi aliqd aliud ſic ꝓpter ſe appetat̄: ē appetitꝰ peruerſus ꝛ pctm̄. Alio modo dr̄ aliqd appetibile ꝓpter ſe ſꝫm ꝙ ꝓpter ſe opponit̄ ad ꝑ accidēs. dr̄ autē hoc modo appetibile ꝓpter ſe: qḋ in natura ſua habet aliqd mouēs ad diligendū. ſ. bonitatē: et ſic nō ſolū vltimꝰ finis ſꝫ ꝛ ꝟtutes ꝛ actꝰ ꝟtutū atqꝫ etiā actꝰ moralit̄ boni: dr̄r ꝓpter ſe appetibiles qꝛ hn̄t in ſe aliqd vn̄ querant̄ ꝛ appetant̄ etiā ſi nichil aliud ab eis expetat̄ vel nobis ꝓueniat. neqꝫ ē icōueniēs vt aliqd ꝓpter ſe amet̄ hoc mō et tamē ad alterū vltimate ordinet̄ ſicut phs dicit in p̄mo ethicoꝝ. vt eni. S. T. inquit in hoc. 2° diſti. 21. q. p^{a}. arti. 3°. in cor. bona honeſta tanq̄ȝ fines appetunt̄ ſui gr̄a et ſi in aliud ducāt. quia in omnibꝰ honeſtis: vtilitas honeſtati coincidit niſi in vltimo quod ē finis finiuȝ ꝓpter ſe tm̄modo appetenduȝ. vn̄ et p̄ma pte. q. 5^{a}. arti. 6°. ad. 2^{m} dicit ꝙ diuiſio boni ꝑ honeſtū vtile et delectabile non ē diuiſio ꝑ oppoſitas res ſed ꝑ oppoſitas rōnes. quia idē bonum poteſt eſſe honeſtum vtile et delectabile. Per accidēs autē dicitur appetibile: quod cōſideratū in ſe nō habet aliquid ꝓpter quod appetat̄ ſed tm̄modo ſꝫm ꝙ ordinatur ad alterum. quēadmodū potio amara vel ſectio mēbri appetitur non propter aliquid quod in ipſa ſit

ſed quia confert ad ſanitatem: et huiuſmodi ap-
petibilia nullo modo ꝓpter ſe diliguntur.

¶ Tertio Notandū eſt ꝙ ſicut Auice-
na diffinit in ſua methaphi-
ſica: veritas cuiuſq; rei eſt ꝓprietas ſui eſſe quod
ſtabilitū ē ei. ſ. a cauſante naturaꝫ. iuxta qđ Augꝰ
in libro ſolilo. diffinit verū dicēs. verū eſt id qđ ē
. ſ. ſm ꝓpriam naturā. omnis igitur res vera ē ſꝫ
ꝙ habꝫ ꝓpriā formā et ea q̄ cōpetunt nature ſue
ſine admixtione cōtrarij vel alterius eiꝰ bonita-
tem diminuētis. ſm quē modū dicimꝰ verū aurū
quod habet quicqđ ꝑtinet ad eiꝰ naturā ſine ad-
mixtione vilioris metalli. et ꝑ oppoſitū dicit auri-
calcum falſum aurū. ſm hoc igit vera virtus dici
debet: cui nichil deeſt eoꝝ q̄ ad eius naturā ⁊ ꝑfe-
ctionē ꝑtinēt. Ad ꝑfectionē autē virtutis moralis
ꝑtinet ꝓut phs diffinit. 2° ethi. ꝙ bonū faciat ha-
bentem et opꝰ eiꝰ bonū reddat. hoc aūt dupliciter
contingit. vno modo bonitate ꝓpria et ſpecifica
ac cōnaturali ſm quā attenditur gradus et diuerſi-
tas virtutum moraliū. nā aliter et ad aliud iuſti-
cia facit bonū habentē ⁊ opus ipſiꝰ bonū reddit.
atq; aliter fortitudo et aliter temꝑantia et ſic de
ceteris. alio modo virtus moralis facit habentē
et opus eius bonū: bonitate illi ſuꝑaddita ꝑ hītū
ſuperioris virtutis quā participat. ſm quē modū
quelibꝫ virtus moralis charitate informata: di-
citur facere habētem ⁊ eiꝰ opus meritorie bonū.
eo ꝙ charitas eſt forma virtutū iponēs illis mo-
dum et preſtituēs finem atq; ordinās omnes il-
las et earū actus in finē ſuū qui deus eſt. in q̄ or-
dinatione cōſiſtit meritum hominis. dicit autem
charitas forma virtutū: nō intriſeca cuꝫ ſit forma
ꝑ modū finis. in omnibꝰ ſiquidē actibꝰ volūtari-
js: id qđ eſt ex parte finis eſt illis formale. iuxta
quod apoſtolus inq̄t ꝓma ad thimo. ꝓmo. finis
precepti ē charitas. Cū ergo vera virtus dicitur
cui nichil deeſt de bonitate et ꝑfectione ſibi debi-
ta: diſtinguēdū eſt de vera virtute queadmoduꝫ
et de bonitate ac ꝑfectione ipſius. nā ſi cōſidere-
mus bonitatem et ꝑfectioneꝫ moralis virtutis q̄
ſibi cōpetit ex rōne ꝓprij generis et ſpecifice na-
ture inq̄^{m}. ſ. eſt talis virtus moralis: omnis vir-
tus moralis dicit vera virtꝰ quia habet cōpletū
eſſe qđ nature ſue ſpecifice ſtabilitū eſt. ſi aūt cōſi-
deremus bonitatē ac ꝑfectionē moralis virtutis
non ſolū q̄ ſibi ex ratione ꝓprie nature debetur ſꝫ
etiam q̄ ſue naturali bonitati ex charitate ſuꝑad-
ditur: nulla virtꝰ moralis abſq; gr̄a et charitate
eſt vera virtꝰ cū non habeat omnē illā bonitatē
ac ꝑfectionē quaꝫ nata eſt habere: ac ꝑ hoc neq;
cōplementū ſui eē quod ſtabilitū eſt illi poſſe ha-
bere. et de vera virtute iſto ſecundo modo intel-
ligi debent omnes auctoritates Auguſ. et alioꝝ
ſanctoꝝ doctoꝝ quibꝰ dicūt nullā eſſe verā virtu-
tem abſq; fide et charitate. naꝫ ſicut charitas or-
dinat omnes virtutes in vltimuꝫ finem: ita et fi-
des in ipſum dirigit intētionem. in finem aūt ci-
tra vltimū vt ī particularē ⁊ cōnaturalē ſingulis
virtutibus moralibus: lumen naturalis rationis
dirigit intētionē vt. S. Tho. notat in hac diſtin.
. q. ꝓma arti. 2°. ad. 2^{m}. Et. 2^{a}. 2^{e}. q. 10. arti. 4°
ad. 2^{m}. et ſicut de vera virtute ſm poſitā diſtin-
ctionem eſt dictū: ita et dicendū eſt ꝺ bona ac re-
cta intētione ac de conſimilibꝰ adiectiuis q̄ boni-
tatē et perfectionem virtutis et actionis ꝺſignāt.

QUantum ad ar-
ticulū quartū reſpōdēdū eſt ob-
iectionibꝰ cōtra cōcluſionē. Et q̄-
dē ad ꝓmū neganda ē conſeque-
tia loquēdo de rectitudine intē-
tionis q̄ ꝑtinet et ſufficit ad actū moraliter bonū
inq̄^{m} ad rōnem ſui generis et ſpeciei. Et ad aucto-
ritates Auguſ. dicit ꝙ intelligēde ſunt de bonita-
te meritoria que actibꝰ moraliter bonis ſuꝑaddi-
tur ex gr̄a et charitate. ¶ Ad. 2^{m} cōceditur ꝯña lo-
quēdo de vera virtute morali ꝓmo modo dicta
in tertio notabili: ſꝫ quē modū negat ꝙ cōſequēs
ſit falſū. et ad auctoritates Auguſ. dr ꝙ Augꝰ loq̄t
ꝺ vera virtute aut pietate vł cōtinētia ſecūdo mō
poſita in tertio notabili. vnde nō militāt contra
nr̄am cōcluſionē q̄ loquit de vera virtute ⁊ de ve-
ris bonis actibꝰ ſm ꝓmū modū ibi poſitū. Et per
hec patet reſpōſio ad. 3^{m}. 4^{m}. 5^{m}. et. 6^{m}. in omni-
bus enī auctoritatibus in eis adductis vera vir-
tus accipitur ſecūdo modo nō ꝓmo modo ¶ Ad
7^{m} negat ſecūda ꝯña. et ad eiꝰ ꝓbationeꝫ ex auc-
toritate Auguſ. dicit ꝙ Auguſtini auctoritas in-
telligi debet de rectitudine ſupnaturali et meri-
toria nō de rectitudine actꝰ moralis quaꝫ ex ſuo
genere et rōne ſpecifica debet habere. Et ad ꝓba-
tionem ſecūdā ꝑ rōnem: dicit ꝙ aſſumptū eſt ve-
rum capiēdo illud ꝓpter quod actꝰ fieri debet tā-
q̄ꝫ ꝓpter vltimum finem: ſed cuꝫ hoc ſtat ꝙ actꝰ
moralis nō actu ordinatꝰ finalit in deū ordina-
bilis tñ ex ſui natura: poſſit eſſe factꝰ ꝓpter quod
fieri debet tanq̄ ꝓpter finē ꝓximū et ſibi debituꝫ
inq̄^{m} moralis eſt. Auguſ. aūt in auctoritatibus in-
ductis loquit de fine vltimo nr̄oꝝ actuū et ſꝫ ꝙ
fieri debēt meritorie. Qđ auteꝫ dicit vbi allegat
cōtra Julianū ꝙ. ſ. cū homo aliqđ facit ſi nō ꝓp-
ter hoc facit ꝓpter qđ facere debet: peccare cōuin

citur:ſi accipiaꝝ ſicut iacet verū eſt ſꝫ nr̄e cōcluſio
ni nō obſtat. qm̄ qui facit actū moraliter bonum
ſm̄ omnes circūſtantias etiā ſi nō actu et vltima=
te ꝓpter deum: ſit ꝓpter quod fieri debet q̄ꝫm ad
debitū ſue nature inq̄ꝫm. ſ. eſt moralis. ſi aūt argu
ens cōtēdat ꝙ Augꝰ p̄tendat dicere de eo ꝓpt
quod vltimate facere debet: tūc dictū Auguſ. de=
bet intelligi nō ſolū negatiue ſed cōtrarie vel op
poſite: vt ſit ſenſus ſi nō ꝓpter hoc facit. i. ſi facit
cōtra id ꝓpter qđ facere debet. Reliqua vero di=
cta Auguſ. accipiēda ſunt de vera virtute et đ ve
ra ſapiētia ſecūdo modo capta in tertio notabili
¶ Ad. 8m dicit ꝙ ex ipſa auctoritate accipitur ꝙ
Augꝰ loquiꝝ de virtutibꝰ q̄ vel quarū actus refe
runtur in aliquē finē cōtra deū vel qui referibilis
non ē in deū cum dicat retulerit niſi ad deum: qđ
non ꝑtinet ad actꝰ moraliter bonos ſꝫ om̄es cir
cunſtātias. cū enī huiuſcemodi actꝰ ex ſui natura
ſint in deū referibiles: non pōt vere dici de illis ꝙ
referunꝝ niſi in deū attenta ꝓprietate ſermonis
et cōſuetudine loquēdi. qđ etiaꝫ patet ex verbis
Auguſ. ſequētibꝰ vbi dicit. cum referunꝝ ad ſeip=
ſas nec ꝓpter aliud expetunꝝ: etiam tunc inflate
atqꝫ ſupbe ſunt. ex quibꝰ cōſtat ꝙ loquiꝝ de illis q̄
ad inanē gloriā et ſupbiam ordinanꝝ. ¶ Ad. 9m
diciꝝ ꝙ ex auctoritate Auguſ. duo accipiunꝝ. vnū
eſt ꝙ gentiles nō habuerūt veras virtutes mora
les. et ad hoc reſpōdemꝰ ꝙ loquiꝝ de virtutibus
veris ſecūdo modo acceptis in tertio notabili: in
qua acceptione auctoritas Auguſ. nō militat con
tra cōcluſionē nr̄am ſicut dictū fuit in reſpōſione
ad p̄mū et. 2m. aliud qđ accipiꝝ ex verbis Auguſ.
eſt ꝙ gētiles faciētes naturaliter ea q̄ legis ſunt
nō ꝓpter deū peccabāt quod nos ꝯcedimꝰ: ſꝫ nō
peccabāt ꝓ eo ꝙ faciebāt ea q̄ ex dictamine legis
nature fiebant. neqꝫ illud dicit Auguſ. alias tale
peccatū actori deo qui ip̄m legis dictamē menti
hominū indidit imputareꝝ. ſed peccabant genti
les peccato omiſſionis cōtra dilectionē dei debi=
tam qua tenebanꝝ omnes actꝰ ſuos in deū refer
re. et de hoc dictū fuit latiꝰ in p̄mo notabili. ¶ Ad
10m dr̄ ad p̄mā ꝓbationē ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppo
ſito. ſ. ꝙ actꝰ moralit̄ bonꝰ nō relatꝰ vltimate in
deum caret circūſtātia debiti finis. hoc aūt falſuꝫ
eſt. tū q2 ordinaꝝ ad finē đbitū ſibi ex rōne ꝓprij
generis et ſpecifice differētie. tum etiaꝫ q2 referri
actu vltimate in deū: nō eſt circūſtātia finis debi
ti. i. neceſſario requiſiti actui bono moraliter niſi
ꝓ tēpore illo in quo teneꝝ quis actum ſuū refer=
re in vltimū finē, put. S. Doc. notat in hac diſtin.
loco ꝓ cōcluſione allegato in reſpōſione ad. 4m
¶ Ad. 2am ꝓbationē negaꝝ ꝯn̄a. nam fines in ar
gumēto poſiti licet quādoqꝫ nō ſint mali vt ſi or
dinenꝝ ad finē ad quē eſſe debent: nō tamē ſun
fines q̄ ſufficiāt actui moraliter bono neqꝫ attin
gunt ad finem illis debitū ex rōne ꝓprij generis
ac ſpeciei. neqꝫ illa q̄ arguēs inducit id ꝓbāt: ſed
tantūmodo ꝓbāt ꝙ tales fines nō ſunt mali: qđ
nos cōcedimus ſi debite appetanꝝ vt qn̄ ad fines
debitos et ſufficiētes virtutibꝰ moralibꝰ ordinā=
tur. agere enī ꝓ bona fama vt cū ea edificet ⁊ plā
tet ⁊ ne ſine illa diſſipet aut ſcādalum generet q̄
ſunt debiti fines virtutū: bonū eſt. et ſic de ceteriſ
in argumēto adductis eſt intelligendum. agere
vero aliquid ꝓpter famam vel honores aut di=
uitias vltimate etiam citra deum: bonum opꝰ nō
eſt cum bonitas illorum ex ordine ad alios fines
. ſ. actus virtutum dependeat vt de fama dictum
eſt: et de diuitijs conſtat. quia ad quedam opera
virtutum ordinantur: vnde et inſtrumenta vir=
tutum dicta ſunt. conſimiliter honores appetere
vel agere ꝓpter conſequendum honoreꝫ preciſe
vt. ſ. appetitus vel actionis intētio ſiſtat in hono=
re: ad ambitionē ꝑtinet et illicitum eſt prout. S.
Tho. docet. 2a. 2e. q. 185. articulo p̄mo in corpe.
vnde contra phariſeos dominus dicit Matthei
23o. amant primos accubitus in cenis et primas
cathedras in ſinagogis et vocari ab oībus rabbi.
appetere vero honorem vt inde opera virtutis
vel pietatis exerceat: bonum et licitum eſt ita ꝙ
opus et exercitiū bonum cadat ſub deſiderio: nō
autem honoris gradus aut dignitatis primatus
vt ibi. S. T. notat. iuxta qđ Chriſoſtomus ait ſu=
per Mattheum. opus quidem deſiderare bonū
bonum eſt. primatuꝫ autem honoris concupiſce
re vanitas eſt. primatus enim fugientem ſe deſi=
derat. deſiderantem ſe horret. Item Auguſ. 19o
de ciuitate dei. non amandus eſt inquit honor ſi=
ne potentia in hac vita: qm̄ omnia vana ſunt ſub
ſole: ſed opus ipſum quod per honorem vel po=
tentiam fit. vnde. S. Tho. 2a. 2e. q. 131. articulo
primo in corpore: tripliciter inquit appetitum ho
noris contingit eſſe inordinatum. vno modo ꝑ
hoc ꝙ aliquis appetit teſtimonium de excellentia
quam nō habet qđ eſt appetere honorē ſupra ſuā
ꝓportionē. alio mō ꝑ hoc ꝙ honorē ſibi cupit nō
referēdo in deū. tertio ꝑ hoc ꝙ appetitꝰ eiꝰ in ip̄o
honore q̄eſcit n̄ referēs honorē ad vtilitatē alioꝝ
¶ Ad. 11m dr̄ ꝙ minor ē falſa. et ad eiꝰ ꝓbationē
admittimꝰ p̄mū fūdamētū: et ſcđꝫ negamꝰ capiē
do ꝓpt ſe ſꝫ ꝙ opponiꝝ ad ꝑ accn̄s ⁊ capiēdo non
ꝓpter aliud, put eſt idē dictu qđ nō ꝓpter accn̄s
vel non ꝑ accidens. per quem modum quedam
alia a deo: propter ſe diliguntur et non propter

aliud vt deductũ fuit in ſecũdo notabili. Nec̃ valet ꝓbatio arguẽtis. qm̃ aſſumptũ ſeu antecedẽs eſt falſum capiẽdo nõ ꝓpter ſe: in predicto ſenſu quãuis ſit verũ ſm ꝙ nõ ꝓpter ſe: eſt idẽ dictu qꝺ ꝓpter aliud nõ tñ per accidẽs. ſed tunc nõ eſt ad ꝓpoſitũ nr̃m ꝓut in ſecũdo notabili dictũ fuit. et ad ꝓbationẽ antecedẽtis in ſenſu negato: negat̃ ꝯñia capiẽdo nõ ꝓpter ſe diligendũ vt ẽ idẽ quod ꝓpter accidẽs vel ꝑ accidẽs diligẽdũ. et ad eius ꝓbationẽ concedit̃ p̃ma ꝯñia et. 2ª. et. 3ª. ſed negatur. 4ª. nõ eñi ſequit̃ ſi aliq̃d eſt diligibile ꝓpt̃ ſe ſecũdo modo in ſecundo notabili poſito: ꝙ ſit diligibile ꝓpter ſe vltimate. vñ falſum ẽ qꝺ arguens ex iſta falſa ꝯñia infert ꝺ fama vel honore aut diuitijs. reſpõſionẽ aũt quã arguẽs introducit nõ admittimꝰ. nã aſſumit falſuz. ſ. ꝙ aliq̃d põt rõnabiliter diligi vltimate ꝓpter aliq̃d bonuz ꝓpt̃ ſe diligẽdũ aliud tñ a deo etiã ſi meliꝰ et p̄ſtantiꝰ ſit quibuſdã alijs: et ideo nõ eſt opꝰ nobis ad illa rñdere q̃ arguẽs obijcit cõtra reſpõſionẽ. ꝓcedunt eñi ex falſa ſuppoſitione reſpõſionis ꝙ. ſ. ideo dr̃ aliquid diligibile ꝓpter ſe: q2 aliud minꝰ diligibile ad ip̃m ordinat̃. hoc non ẽ vl̃r veruz per ſe loquẽdo. non eñiz aliq̃d dicit̃ ꝓpter ſe diligibile q2 aliud bonũ ad ip̃m ordinat̃: ſed q2 in ſe habz bonitatẽ ꝓpter quã diligi debeat. nã inter bona vtilia q̃ ad aliud ordinant̃ vt ad bonũ honeſtuz: reperitur aliquãdo ordo quo vnũ refert̃ ad aliud ⁊ eſt ꝓpter illud. ¶ Ad. 2m ꝓ ſecundo fundamẽto dicit̃ ꝙ p̃ma ꝯñia eſt falſa. antecedẽs aũt cum ſua ꝓbatione nõ militat cõtra cõcluſionẽ. q2 non eſt idẽ dictu ꝙ creatura rõnalis recte ordinata tenetur actꝰ ſuos ad vltimũ finẽ ordinare qui deꝰ ẽ: et dicere ꝙ omnes actꝰ ipſius creature nõ ſic ordinati in deum ſint mali et vitioſi ꝓut late declaratum fuit in p̃mo notabili. Et ꝑ hec et ꝑ ea q̃ dicta ſunt in rñſione ad. 7m. et. 8m pz rñſio ad auctoritates Auguſ. vñ ꝯñia quã arguẽs infert ex illis: falſa eſt vt ſepe habitũ ẽ ſupra. ¶ Auctoritas vero Auguſ. 9º de trinitate debet intelligi qñ creatura amat̃ ꝓpter ſe vltimate. pz ergo ꝙ ſecundũ fundamentũ arguẽtis falſum ẽ et nõ ꝑ eum ꝓbatuz. ¶ Tertiũ eiꝰ fundamẽtũ conſimilit̃ falſum eſt ex ſupra dictis: niſi intelligat̃ de rectitudine intẽtionis ſupaddita intẽtioni morali ꝑ virtutẽ charitatis de qua nõ loquit̃ nr̃a cõcluſio. et de hoc dictũ fuit in tertio notabili. Et ꝑ predicta patet reſpõſio ad. 12m. et. 13m. procedũt eñi ex falſo ſuppoſito ſepe negato. ſ. ꝙ nullus actꝰ humanꝰ eſt moralit̃ bonus niſi fiat ex dilectione dei vel tẽdat in aliud ꝓpter deum vltimate. Auctoritates autem Auguſtini quas arguens adducit non obſtant. nam omnes loquuntur de rectitudine intentionis et de bonitate actus ac de vera virtute ſupnaturali ex charitate ſupaddita: non de rectitudine et bonitate ac de veritate virtutis moralis q̃ ex ꝓprio genere et ex rõne ſpecifica ſibi cõuenit quam nos nõ negamꝰ ſimplicit̃ et vl̃r in actibus infidelium. ¶ Ad argumentũ ante oppoſitũ reſpõdet. S. T. in hac diſtin. loco ꝓ concluſione allegato ad. 2m ꝙ fides dirigit intẽtionẽ ad finem vltimũ: ſed ratio naturalis vel prudẽtia põt dirigere in aliquẽ finem ꝓximũ. et quia talis finis ordinabilis ẽ in finem vltimuz etiam ſi actu non ordinet̃: ideo in infidelibus quorum actꝰ per vim rationis in huiuſmodi finem ꝓximũ diriguntur: poſſunt aliqui actus eſſe boni ꝫ deficiẽtes a ꝑfecta bonitate ſm quam actus eſt meritorius. Idem in ſentẽtia reſpondet. 2ª. 2e. q. 10. articulo. 4º. ad. 2m. Et in hoc articulus terminatur.

Diſtin. q̃drageſima. ij

CIrca diſtictionez q̃drageſimaz ſecũdaz q̃rit̃ vtruz actus exterior et interior ſint duo peccata vel tm̃ vnũ et arguit̃ ꝙ ſint duo. q2 illa ſunt plura peccata q̃ opponunt̃ pluribus p̃ceptis. ſz actꝰ interior ⁊ exterior opponunt̃ pluribꝰ p̃ceptis. ergo et c̃. minor ꝓbat̃. q2 duo precepta ſũt ꝑ q̃ꝝ vnũ ꝓhibet̃ actꝰ exterior. ſ. nõ furtũ facies ⁊ ꝑ alteꝝ interior vt ẽ illud nõ cõcupiſces rẽ ꝓximi tui. ¶ In oppoſitum arguit̃. q2 pena rñdet culpe. ſz ꝓ actu malo interiore et exteriore nõ imponit̃ niſi vna penitẽtia. igit̃ nõ ẽ ibi niſi vnica cl̃pa. ¶ In hac q̃ſtiõe erũt q̃ttuor articl'i vt ſup̃

QUantuz ad articulũ p̃mũ ſit p̃ma cõcluſio ꝙ actus interior et actꝰ exterior ſibi cõiunctus in malis: nõ ſunt duo peccata ſz vnũ tm̃ loquendo de peccato culpabili. Hãc cõcluſionẽ tenet. S. T. in hac diſti. q. pª. ar. pº. Et pª. 2e. q. 20. ar. 3º. Et in. q. de malo. q. 2ª. ar. 2º. ad. 11m. et. 12m. ¶ Scꝺa cõcluſio ẽ ꝙ actꝰ exterior aliquã addit bõitatẽ vl̃ maliciã ad actũ iteriorem. illã. ſ. quã hẽt ex ꝓprio obo et ex ꝓꝑijs circũſtãtijs. illã tamẽ quã habet ex

ordine ad finem non addit ſed eſt vna et eadez vtriuſqȝ. nūq̄ȝ vero addit aliquid ad penam eternam vel ad premium eſſentiale directe ptinens ſi actus interior volūtatis ſit in ſe completꝰ. Hāc concluſionē tenet. S. Tho. ſupra diſtin. 40. ar. 3°. Et p̊ma. 2e. q. 20. articulo. 4°. Et in queſtionibus de malo. q. 2a. articulo. 2°. ad. 8m.

QUantum ad articulū ſecunduz arguitur contra concluſiones. Et quidē cōtra p̊mā arguit Gregorius ð arimino pbando q̄ actꝰ interior et exterior ſint duo peccata. arguit igitur ſic. Operatio exterior eſt peccatū puta furtū. homicidiū. adulteriū. mēdaciū. et non eſt illud peccatū quod dr̄ volūtas mala quā ꝯcomitat̄. ſicut loqui falſum cū intētione fallēdi: non eſt velle loqui falſum cū intentione fallendi. nec tractare rem alienam inuito dn̄o: eſt velle tractare rē alienam et c̄. et ita de alijs. et cōſtat q̄ tale et tale velle ſunt peccata. igitur velle qḋ eſt peccatū et agere qḋ ipſum cōcomitat̄: ſunt plura et diſticta peccata cuiꝰ oppoſitū dicit cōcluſio. ¶ Cōtra ſecundā cōcluſionē arguunt multi Scotiſte. p̊mo qꝛ gloſa decreti de peni. diſtin. p̊ma caplo. ſi cui. exponēs preallegatū verbum Auguſ. de libero arbitrio nō minꝰ reꝰ ē et c̄. dicit. re vera magis eſt reꝰ ſi opus adhibeat̄. ſed hoc quo ad ſufficiētiā eterni interitꝰ accipe. vl' nō minus. i. nichilominꝰ eſt reꝰ: nō quin plus peccet ſi opus pſequat̄. qḋ probat ex hoc q̄ phibitū eſt malā volūtatē in opus pcedere. ¶ 2°. quia illa cōcluſio videt̄ eſſe cōtra determinationē eccleſie dānantis errores petri ambaylardi. inter illiꝰ. n. articulos damnatos dicit̄ eſſe vnꝰ quo ſic inquiebat. nos vero dicimꝰ q̄ ſola volūtas a deo eternaliter remunerat̄ ſiue ad bonū ſiue ad malū. nec pp̄ter opera peior vel melior efficitur homo: niſi forte dū operat̄ in aliquo eiꝰ voluntas augeat̄. ex cuius ſentētie dānatione videt̄ eſſe tenēdum q̄ ſola volūtas remunerat̄ et q̄ homo pp̄ter opa exteriora nō efficit̄ peior vel melior. ¶ 3° arguit̄ ſic rōne. ſi vera ſit cōcluſio: nō plus mereri videt̄ apud deū volēs ſuſtinere martyriū p Chriſto et actualiter ſuſtinēs: q̄ȝ alius equali voluntate volens ſuſtinere nō tamē actu ſuſtinēs. quod nō eſt verū. quia p actu martyrij dat̄ aureola ſꝫ doctores. Item velle baptizari vel aliud ſacramentuz recipere: eque bonum et vtile foret homini ſicut velle et etiam cum hoc baptizari. Item qui vellet percutere vel occidere clericū: tantū peccaret q̄ȝm alius qui nō ſolū vellet ſed etiā occideret qḋ eſt falſum. tū qꝛ occidēs eſt vere homicida: alius vero nō. tū quia iſte incurrit excomunicationem vel irregularitatē quas penas aliꝰ nō incurrit. et quaſcūqȝ penas alter p volūtate occidēdi incurrit vel meret̄: incurrit iſte ꝛ meret̄. hoc aūt nō eſſet iuſtū niſi ipſe plus peccaret ꝛ maioris pene ipſe dignꝰ eſſꝫ. ¶ 4°. quia ſequit̄ q̄ ſi duo homines volentes quēdam occidere: ſagittarēt in vico alicuiꝰ ciuitatis equaliter adhibita vel equaliter neglecta cautela hinc inde de ledēdo aliquem et vnus ſuperuenientē occideret alter nullum qꝛ nullus occurreret: tantū peccaret ille qui neminē leſit quantum alius qui ſuperuenientē hominez interfecit quod non videtur dicendum. ¶ 5°. quia cuilibet peccato pena debetur. ergo duobus peccatis maior pena debetur q̄ȝ vni illorum tm̄ ex ipſis. ex oppoſito enim conſequentis clare videt̄ ſequi oppoſitum antecedentis. ergo pro vtroqȝ ſcilicet voluntate et actu ſequente cum ſint duo peccata: maior pena debetur peccāti ac per hoc plus demeretur. ¶ 6°. quia Auguſtinus. 13° de trinitate. 5° capitulo dicit. mala voluntate ſola: quilibꝫ miſer efficitur ſed miſerior poteſtate qua deſiderium male voluntatis impletur. et ſic male volendo: miſer eſt: minus tamen eſſet ſi nichil eorum que pperaȝ voluit habere potuiſſet. ſed iſtud vt arguit Scotus: non poteſt intelligi ð miſeria pene. quia deſiderans et non potens habere quod deſiderat: plus habet de pena q̄ȝ ille cuius deſiderium impletur. igitur intelligitur ð miſeria culpe q̄ p̄fuit in actu interiori malo. ¶ 7°. arguit Scotꝰ p rationē et p̊mo ſupponit q̄ bonitas actus moralis ē integritas eorū q̄ ſm̄ rectaȝ rōnē operantis dictant̄ debere cōuenire ipſi actui. tūc ſic. vbi eſt alia et alia ītegritas: ibi erit alia ꝛ alia moralis bonitas. ſed alia ē integritas eorū q̄ ſm̄ dictamē recte rōnis debēt cōuenire actui interiori et eorū que actui exteriori: igitur alia bonitas moralis. et p conſequēs in malis alia malicia moralis. et hoc ſiue priuatiue tm̄ ſiue cōtrarie. quia aliqua diſcōueniētia repugnāt illis q̄ debēt cōuenire. igitur et c̄. pbatio minoris. quia recta ratio non dictat debere actui cōuenire: qḋ eſt impoſſibile ſibi cōuenire. nō aūt actui interiori ē poſſibile cōuenire illud qḋ actui exteriori cōuenit vl' pōt cōuenire: et hoc intelligēdo ð vtroqȝ actu ſꝫ ſuū eſſe reale: et de eo qḋ ſibi cōuenit ſm̄ tale eſſe licꝫ actui exteriori quatenus volitus eſt aliq̄ modo poſſit cōuenire denominatiue ðnominatione q̄dā id qḋ cōuenit actui interiori. ¶ 8°. qꝛ actꝰ interior et exterior ſunt due entitates: ergo diſtincte

bonitates cum bonitas non diſtinguat̃ ab eo qđ
eſt bonum. et ita cũ bonitas actus nõ diſtinguat̃
ab actu cuiꝰ eſt bonitas nõ plus ꝗ̃ veritas a ve=
ro ſeu a propoſitione vel ſigno alio quod ꝑmo dr̃
verũ. diſticte igit̃ ſunt bonitates morales vl̃ ma
licie actꝰ interioris et exterioris. ſed due bonita=
tes meliores ſunt in circũſtantijs ꝗ̃ alia illarũ ſo
lum. et ſic de malicijs. igit̃ meliores ſunt moralit̃
actus interior et exterior ſimul ꝗ̃ interior ſine ex
teriori. et hoc ẽ etiã quod tãgit Scotꝰ in ꝺductio
ne precedẽtis argumẽti. potẽtie eniꝫ opatiue ſm̃
eum actꝰ interioris et exterioris nõ ſunt capaces
actuũ eiuſdẽ rõnis. ergo alterius rõnis eſt actus
exterior et interior. et ꝑ cõſequẽs bonitas huius
diſtinguit̃ a bonitate illiꝰ ſiue eiꝰ bonitas ſit actꝰ
ſeu eiꝰ integritas de qua ſupiꝰ tactũ eſt. ¶ 9°. qꝛ
fruſtra videret̃ poni actꝰ exterior: quod falſuꝫ eſt.
qꝛ ꝑ ſolos actꝰ interiores nõ ſufficiẽter ſubuenire
tur paupibꝰ. nec fruſtra fuit mortuus Chriſtus ⁊
paſſus. et tenet ꝯña ex quo ꝑ actꝰ exteriores non
creſcit meritũ nec demeritũ. ¶ 10. qꝛ ſm̃ ſanctos
Chriſti lanceatio erat nobis meritoria. et ſꝫ eos
ſumpſerũt efficaciã noua ſacramẽta. puta baptiſ
mus ex aqua et euchariſtia ex ſanguine q̃ ꝓfluxe=
runt de latere ſaluatoris dormientis: et tñ nulla
tunc fuit interior volitio meritoria: quia nec tũc
fuit aĩa ſaluatoris in ſtatu merẽdi. nec ibi etiaꝫ ſi=
cut fit in alijs actibꝰ cõmuniter actꝰ interior intẽ=
ditur vel meliorat̃ ſeu peiorat̃ ex p̃ſentia vel po=
ſitiõe actꝰ exterioris. igit̃ quicq̇d accreſcebat me=
riti: erat ꝑ additionẽ actꝰ exterioris ad actꝰ inte=
riores qui prefuerãt. ¶ 11°. omiſſio actꝰ interioris
et exterioris ſimul: peior eſt et grauior ꝗ̃ alteriꝰ
tm̃. ergo et poſitio amboꝝ ſimul: melior eſt ꝗ̃ in=
teriorum tm̃. ꝯña patet ꝑ illã regulã thopicaꝫ. il=
lud eſt meliꝰ cuiꝰ oppoſitũ eſt peius. et pꝫ ꝑ exem=
pla. quia enĩ dei volitio ẽ optima: ideo eiꝰ odium
eſt peſſima volitio. Aſſumptũ ꝓbat̃ exẽplo. peiꝰ
eſt enĩ paupem in neceſſitate poſitũ nec interius
diligere nec exteriꝰ ſubuenire: ꝗ̃ eum nõ diligere
et tñ ſibi ſubuenire. peius etiã eſt nec bene facere
exterius nec velle benefacere: ꝗ̃ alterũ ſolũ. igit̃
et c̃. ¶ 12°. duobꝰ equalibus in culpa et pena ſibi
debita infligi in purgatorio: et dũ viuerẽt equalit̃
diſponentibꝰ de bonis temporalibꝰ ꝓ animabꝰ
ſuis tribuẽdis et ſic morientibꝰ: ſi pro vno fiũt ele
moſine et procurentur orationes et miſſe de bo
nis eius relictis per fideles executores et non ꝓ
alio: tunc primus citiꝰ liberatur ꝗ̃ ſecũdus: alio=
quin ſuperfluerent ſuffragia pro mortuis. et ta=
men per omnes actus ſuos interiores: equaliter
liberari meruerunt. igitur opera illa exteriora ad
dita: addunt accelerationem expeditionis a pe=
na et per conſequens faciunt ad augmentuꝫ glo=
rie ſaltem extenſiue per durationem a parte ante
¶ 13°. mentiri eſt graue peccatum ex hoc ꝙ men
dacium tale eſt. ſed illa grauitas non eſt tm̃ ex a=
ctu interiori ꝗ̃ exteriori ſimul. quia mendacium
non poteſt eſſe ſine actu exteriori cum ſit falſa vo
cis ſignificatio cum intentione fallendi. igitur ex
actu exteriori aggrauatur peccatum ſuper actuꝫ
interiorem. ¶ 14°. quia ſꝫ Gregorium. 24. mo
ralium. Hoc inquit leuiatan vel vaſa eius habe=
re crebro proprium ſolent: ꝙ ad iniquitatis ſue
cumulum ea que nequiter appetunt vel expetũt:
explere poſſunt. cum autem fortaſſe infirmantur
electi atqꝫ in deſiderijs illicitis ruunt: hoc pluri=
mũqꝫ diuino munere in actu retinetur: ꝙ volun=
tatis miſere nullos effectus inueniunt. ex hoc ar
guitur ad propoſitum. ¶ 15°.. quia Caſſianus
in libro collationum. quedam inquit vitia conſu=
mari nõ poſſunt ſine actu corporali vt caſtrimar=
gia et fornicatio. quedam autẽ poſſunt conſuma
ri ſine vlla actione corporis vt ſuperbia. hec ille.
¶ 16°. quia quantũcũqꝫ in principio miſſe quis
vellet celebrare et verba ſacramentalia ꝓferre:
niſi proferat illa non conſecrabit. et ſi vnus alius
cum actu voluntatis remiſſiori verba debita ꝓ=
ferret: conſecraret. plus igitur valent velle pro=
ferre verba et proferre ꝗ̃ velle tñ illa proferre
omnibus alijs exiſtentibus paribꝰ. igitur ſimiliter
in propoſito. ¶ 17°. quia vadens ex ꝓpoſito ad
ſanctum Jacobum et iter ſuum continuans ſed
volitionem et propoſitum per diſtractionem va
rians et interrumpẽs: aut meretur aliquid ꝑ am=
bulationem ſuam dum totaliter diſtrahitur: ⁊ ha
betur intentum. quia illud quod ibi additur de
merito: non prouenit ex nouo merito per actus
interiores. ſi non: igitur talis per tantũ et totum
laborem quem agit ſic diſtractus: nichil meretur
quod videtur inconueniens. ¶ 18°. non minus
vt videtur actus exterior additus interiori abſo
lute meritorio addit meritum: ꝗ̃ exterior addi=
tus interiori condicionaliter addit meritum. ſed
in ſecundo caſu creſcit meritum per actum exte=
riorem. vt pote ſi quis vellet vt quicũqꝫ de nouo
intraret eccleſiam ibi exaudiretur ſicut Salomõ
et multi ſancti vt beata Catherina vt ſi Chriſtꝰ
oraſſet exauditus fuiſſet. ꝙ ſi corpus ſuũ mortuũ
lancearetur: late bonum proueniret fidelibus ſu
is. igitur pari ratione exterior additus interiori
abſolute: erit meritorius. i. non dependenter ex
talibus condicionibꝰ addit meritum. ¶ 19°. naꝫ
extra de hereticis ad abolendum: excomunicat̃

quilibet qui aliter ſentit de articulis fidei et de p̄=
ceptis decalogi q̃ꝫ ſentiat romana eccleſia. ſed ec
cleſia romana ſentit ꝙ impoſſibile ē hominē ſal=
uari ſine fide. iſta aūt poſitio euacuat neceſſitatē
fidei. igiť et c̄. Aſſumptū patet. quia ponať ꝙ ſint
duo homines volūtarij ad credēdū aliquez arti=
culū: alter credit et alter impediť ab actu. dicere
igitur ꝙ ille q̄ nō credit tantū mereť ſicut alť cre=
dens: eſt deſtruere neceſſitatē fidei. ſed hoc vide
tur illa opinio dicere. igiť et c̄. Itē videtur ꝙ illa
opinio aliter ſentit de preceptis decalogi q̃ꝫ ſen=
tiat romana eccleſia. qꝛ ponať ꝙ duo eſſent eq̄lis
voluntatis ad idolatrādū: vnꝰ impediť ab actu
exteriori et alter nō ſed facit idolatriā. dicere igiť
ꝙ ille tātū peccet vt iſte ē alr̄ ſentire. i. ꝙ nō opoꝛ
tuit illud preceptū fuiſſe datū. ¶ 20. quia Chri=
ſtus a ꝯceptione voluit redimere genꝰ humanū.
ſi igitur illa volūtas ſufficit: fruſtra pōebať illa re
dēptio. ſi nō: hoc eſt cōtra opinionē. ¶ 21°. argu
it Aureolus. ſuppono inq̄t ꝙ bonitas moralis pē=
ſatur ex fine. tūc arguo ſic. illud qꝺ hēt ſpecialem
et ꝓpriā rōnem et modū tendēdi in finē: hēt pro
priā bōitatē moralē. hoc patet ꝓſuppoſito ꝙ actꝰ
dicitur moralis ex fine et bonꝰ moraliter in oꝛdi=
ne ad finē. igitur q̄ habet aliū et aliū modū attin
gendi finē: neceſſario habet aliā et aliā bonitatez
moralem. et idem dico ꝑ oppoſitū de malicia. ſed
actꝰ exterioꝛ habet aliū et aliū modū attingendi
finē. quod ꝓbať inducēdo. nā actus foꝛtitudinis
in effectu poſitꝰ: ꝓcurat et attingit bonū reipubli
ce et ciuitatis: qꝺ nō attingit actꝰ interioꝛ quātū=
cūqꝫ efficax: ſic etiā de martyꝛio cuiꝰ finis ē appro=
batio et teſtificatio veritatis fidei chꝛiſtiane. et
apparet ꝙ aliter attingiť iſte finis q̄ ad extrīſecos
per actū exterioꝛē poſitū: q̃ꝫ ꝑ ſolū interioꝛē. ſimi
liter etiā in actibꝰ malis idē patet. magis eni offē
dit rempublicā ⁊ dānificat q̄ de facto ꝑpetrat ho
micidiū: q̃ꝫ q̄ tm̄ ꝑpetrat cōſēſu et electiōe iterioꝛi
¶ 22. arguit. qꝛ eē moꝛale ē eē volūtariū. ſꝫ actꝰ
efficax interioꝛ et exterioꝛ ſunt plura volūtaria.
habēs eni actū interioꝛē: habet vnū voluntariū.
habēs aūt cum hoc actum exterioꝛem: hēt aliud
voluntarium. igitur et c̄. ¶ 23° ſic. bonitas actꝰ
moꝛalis conſiſtit intrinſece in integritate ꝓpꝛia=
rum circunſtantiarum debitaruz ineſſe ipi actui.
tunc ſic. illi actus qui habent alias et alias intrin=
ſecas circunſtantias: habent aliam et aliam boni
tatem ex concurſu propꝛiarum circunſtantiaruz.
ſed actus exterioꝛ habet alias et alias circunſtā=
tias dictatas a ratione debere ineſſe ei alias a cir
cunſtantijs quas recta ratio dictat debere ineſſe
tantū actui interioꝛi. igiť et c̄. maioꝛ patet ex. 2°.
ethicoꝛum. minoꝛ patet per experientiam. et pa
tet ex hoc quia actus exterioꝛ habet alium finem
et alio modo attingit finem qui eſt circunſtantia
pꝛincipalis.

Quantum ad ar
ticulum tertium pꝛimo notandū
eſt ꝙ aliud ē dictu eſſe plura pec
cata ⁊ aliud eſſe plures malicias
vel defoꝛmitates peccati. et ra=
tio differentie eſt. qꝛ plura peccata vel ſunt plu=
res actus in genere moꝛis ſicut peccata cōmiſſio
nis: vel ſunt plurium huiuſcemodi actuum omiſ=
ſiones. qm̄ vt de peccato cōmiſſionis. S. T. dicit
in. q. de malo. q. 2ª. ar. 2° in coꝛ. peccatuz nō eſt
defoꝛmitas ſed eſt defoꝛmis actꝰ. neqꝫ ē ipſa pri=
uatio boni ſed ē actꝰ aliquo bono ꝑuatꝰ. pctm̄ ve
ro omiſſionis: omiſſio eſt alicuiꝰ actꝰ. ac ꝑ hoc plu
ra omiſſionis peccata: pluriū actuū ſunt omiſſio
nes. plures vero defoꝛmitates aut malicie: nō ne
ceſſario exigunt actuū moꝛaliū pluralitatē: cum
vnꝰ actꝰ ꝑciſe in genere moꝛis: plures quandoqꝫ
habeat d̄bite bonitatis defectꝰ ac defoꝛmitates.
ſicut alienā rem tollere ad inimicitias nutriēdas
vel quocūqꝫ alio malo fine: vnū tātūmodo pec=
catū eſt et vnꝰ actꝰ plures hn̄s defoꝛmitates. vn̄
Sāctꝰ Tho. aliā mouet q̄ſtionē vtrū eadē ſit bo
nitas vel malicia actꝰ interioꝛis et exterioꝛis: et
aliā vtrū actꝰ exterioꝛ et interioꝛ ſint duo pecca=
ta. et ideo in locis ꝓ pꝛima cōcluſione allegatis
tenēs ꝙ actꝰ voluntatis interioꝛ et exterioꝛ ē foꝛ
maliter vnꝰ actꝰ et vnū peccatū quando interioꝛ
actꝰ eſt cōiunctꝰ exterioꝛi. vt cū q̄s volens oꝛare
oꝛat: aliā bonitatē vel maliciā attribuit actui ex=
terioꝛi tanq̃ꝫ ſibi ꝓpꝛiā vt illā q̄ ex obiecto et cir=
cunſtātijs ꝓuenit: et aliā attribuit actui interioꝛi
vt illā que ex fine intēto et ex ipſa volūtatꝭ liber
tate depēdet: quāuis vtriuſqꝫ actꝰ bonitatez vel
maliciā: alter alteri cōmunicet. ita ꝙ vnꝰ actꝰ in
genere moꝛis et foꝛmaliť ſumpti: ſunt plures bo
nitates vel malicie. et dico in genere moꝛis ⁊ foꝛ
maliter ſumpti: qꝛ q̃ꝫm ad genus nature et q̃ꝫm ad
ſui materiale: actꝰ interioꝛ et actꝰ exterioꝛ plures
actꝰ ſunt. nulla ergo repugnātia eſſe puteť in no
ſtris cōcluſionibꝰ dū in ꝑma diciť ꝙ actꝰ interioꝛ
et actꝰ exterioꝛ ſibi cōiunctꝰ in malis nō ſunt duo
peccata ſed vnū: et dū in ſecūda dr̄ ꝙ actꝰ exteri=
oꝛ aliquā addit bonitatē vel maliciā ſup actū in=
terioꝛē. nam vt ex ſupra dictis patet: plures d̄foꝛ
mitates et malicie in q̃ꝫm hm̄oi: non ſemꝑ ſufficiūt
plurificare peccata. et vnū peccatum plures pōt
habere defoꝛmitates et malicias.

¶ Secundo Notandū eſt prout S. Tho. docet pª. 2ᵉ. q. 18ª. arti. 2°. et. 3°. et. 4°. ꝙ actus exterior tripliciter pōt dici bonꝰ vel malus moralit̄. vno modo ex ꝓprio obiecto. ſicut enim res naturalis habet ſpēm ex ſua forma: ita actio habet ſpēꝫ ex ſuo obiecto qđ ſe habet vt eiꝰ forma queadmodum motꝰ ex termino. et ideo ſicut prima bonitas rei naturalis accipit̄ ex ſua forma que dat rei ſpēm: ita et pᵃma bonitas actꝰ moralis accipit̄ ex ꝓprio obiecto. i. ſibi conueniēte. et conſimiliter in malis actibus pᵃma malicia attendit̄ ex obiecto. vñ et a quibuſdā huiuſcemodi bonitas vel malicia dicit̄ eſſe ex genere: genere ꝓ ſpecie accepto eo modo loquēdi quo totam humanā ſpēm vocamus humanū genꝰ. Alio modo actus exterior dr̄ bonus vel malꝰ ex debitis aut indebitis circunſtātijs q̄ ad primā bonitatē vl̄ maliciā aliquid ſupaddūt. queadmodū ex ſupueniētibꝰ accidētibus aliquid bonitatis addit̄ in rebꝰ naturalibꝰ ad earū ſpecificam bonitateꝫ quā a forma ſubſtātiali hñt. non enim tota rei bonitas in eiꝰ ſpecie cōſiſtit. Tertio modo dicit̄ actus exterior bonꝰ vel malus ex ordine ad bonū vel malū finem. ſm eni ꝙ actꝰ exterior per iudicium rationis et per intentionem ac electionem voluntatis ordinatur in bonum vel malū finē: ſic bonꝰ vel malus dr̄. Harū auteꝫ triū bonitatū vel maliciaꝝ: primas duas habet actꝰ moralis exterior ſm ſe quia ex ꝓprio obiecto cui cōnumerat̄ bonitas vel malicia circunſtātiarū: eo ꝙ ad bonitatē vel maliciā cōferunt obiecti. nō enim dare elemoſinā eſt actꝰ circa bonū obiectū: niſi elemoſina ſit debitis veſtita circunſtantijs. Tertia vero bonitas vel malicia que eſt in actu exteriori ex ordine ad finē: nō ſm ſe conuenit illi ſed ex actu volūtatis interiori eo ꝙ proprium obiectū actꝰ interioris volūtatis eſt finis. vnde et actꝰ interior volūtatis ſpēm accipit a fine. a quo autem actꝰ vel actio ſpēm habet: eſt ipſius obiectū. verūtamē et actus interior cōmunicat ſuā bonitatē vel maliciā actui exteriori. et econtra actꝰ exterior ſuā bonitatē vel maliciā cōmunicat actui interiori. et vterqꝫ quodāmodo eſt alteri bonitatis vel malicie cauſa ſicut et alter alterius eſt aliquo modo cauſa. ¶ Aduertendum tñ ꝙ actꝰ iterior hēt bonitatē vel maliciā ab actu exteriori: nō quidem ſm ꝙ eſt exercitꝰ ſed ſm ꝙ eſt intētus et volitus. qm̄ ſm ꝙ eſt exercitꝰ: ſequitur actū interiorem volūtatis et ad illuꝫ ſe habꝫ vt effectus et non vt cauſa. vnde vterqꝫ actus exterior et interior denominatur bonus vel malus et denominatione intrinſeca ea. ſ. bonitate quaꝫ habet ex ſe: et denominatione extrinſeca: bonitate. ſ. illa quā alter alteri cōmunicat. dicitur enim actus exterior bonus vel malus ex fine: quia ē intentus et volitus actu interiori volūtatis bonuꝫ vel malū finē intendētis. et dicit̄ actꝰ interior voluntatis bonꝰ vel malus ex obiecto. i. ex re volita et ex debitis circunſtātijs: quia fert̄ in actū exteriorē bonū vel malū ex obiecto et circunſtātijs ſicut in obiectū volitū. huiuſcemodi ſiquidē bonitas vel malicia actꝰ exterioris nō deriuatur a voluntate ſed magis a rōne ſic illum ordinante et dirigente prout. S. T. notat pᵃma. 2ᵉ. q. 20. arti. pᵃmo et. 2°. in cor. ¶ Ex quibꝰ infert̄ ſm doctrinam. S. T. pᵃma. 2ᵉ. q. 20. ar. 3°. ꝙ loquendo de bonitate actus exterioris q̄ ei ꝓuenit ex ordine ad finē: vna et eadē bonitas eſt actus interioris ⁊ actus exterioris qui reſpicit finem mediāte actu interiori per regulā phi. vbi vnū ꝓpter alterum vtrobiqꝫ eſt vnū. et pari modo loquēdo de bonitate q̄ ineſt actui interiori ex debita materia. i. ex re volita et ex debitis circūſtantijs: eadē bonitas eſt actus interioris ⁊ actus exterioris. queadmodum eadē eſt ſanitas qua medicina dicit̄ ſana et qua animal ſanū dicit̄. nō enim dicit̄ medicina ſana niſi quia ſanitatem cauſat animalis. ſi vero loquamur de bonitate vel malicia quā habet ſm ſe actus interior et de bonitate vel malicia quā habet actus exterior ſm ſe: tunc alia eſt bonitas vl̄ malicia exterioris actus et alia eſt actus interioris. et vt ſic: alter ad alterum addit bonitateꝫ vel maliciam quia ſibi inuiceꝫ bonitates et malicias cōmunicāt. addit eni actꝰ interior ad bonitatem vel maliciā quā ſm ſe hēt actꝰ exterior: bonitatē vel maliciam ex ordine ad finē ac etiā bonitateꝫ vel maliciam quā ex libertate et dominio voluntatis hēt necnon et ex habitu voluntatem informante ſm quā bonitatem vel maliciā actus exterior habet rōneꝫ laudabilis aut vituperabilis vl̄ meritorij vel demeritorij. actus autem exterior ad bonitatem vel maliciā actus interioris: addit bonitatē vel maliciā ex debita materia et ex debitis circunſtātijs prouenientē. de bonitate vero aut malicia quam participat ex ordine ad finem vel ex libertate et dominio atqꝫ habitu informāte de qua intelligitur noſtra ſecunda concluſio: nichil addit actus exterior ꝑ ſe et directe ad maliciā vel bonitatē actus interioris: cū vtriuſqꝫ ſit vna et eadē numero huiuſcemodi bonitas et malicia dicta ſm analogiā pᵃmo et per ſe et denominatione intrinſeca de actu interiori. de actu vero exteriori: per aliud et denominatione extrinſecā. verum eſt tamē ꝙ quādo aliquis actꝰ exterior

delectabilis eſt: actus interior volũtatis illi con-
iunctꝰ: ꝓmptior et magis intenſus redditur per
actum exteriorẽ ꝗ̃ fuerat ante actũ. et ecõtra qñ
actus exterior dificilis eſt ac triſtis: actꝰ interior
voluntatis ei cõiunctꝰ remiſſior eſt et quãdã tri-
ſticiam ac dificultatẽ ex actu exteriori nõnũꝗ̃ ha
bet. ac ꝑ hoc aliqd bonitatis vel malicie accreſcit
actui iteriori ex actu exteriori. ſʒ hoc nõ ẽ ꝑ ſe ⁊ di
recte: ita ꝙ bonitas vł malicia moralis actꝰ exte-
rioris actui interiori adijciat᷑; ſʒ qꝛ ipſe actꝰ inte
rior ꝑ actum exteriorem excitat᷑ ⁊ fortificat᷑ ita vt
in ſeipſo itẽſior ⁊ melior vł peior fiat. duos alios
modos quibꝰ aliquid accreſcit actui interiori per
actũ exteriorem: ponit. S.T. ꝑma. 2e. q. 20. ar-
ticulo. 4° in corpe. ſed qꝛ ſm illos: actus exteri-
or magis ſe habet ad incrementũ vel additionẽ
actus interioris cõcomitatiue ⁊ ſicut cauſa ſine q̃
non ꝗ̃ ſicut ꝑ ſe ⁊ directe efficiens eo ꝙ ꝑiteratio
nem aut cõtinuationẽ actus interioris fiat talis
additio: ideo illos hic pretermittimus. ¶Et ex
ſupra dictis accipitur ꝙ actus exterior nihil ad-
dit actui interiori ꝗ̃m ad rationez laudabilis aut
vituperabilis vel meritorij aut demeritorij reſ-
pectu premij eſſentialis aut eterne pene. nã hu-
iuſcemodi rõnes: conſequunt᷑ bonitatem vel ma
liciam quã actus habet ex ordine ad finem ⁊ ex
libertate ac dominio voluntatis ſimul ⁊ ex habi-
tu ipſam informante adaptando ſingula ſingul᷑.
ꝗ̃m vero ad ꝑmiuz accidẽtale ⁊ ad alia bona que
ad premiũ eſſentiale nõ ꝑtinent: actꝰ exterior bo
nus aliquid addit ad interiorẽ actũ: eo ꝙ premiũ
accidẽtale reſpõdet bonitati actꝰ exterioris quã
habet ex re volita et ex debitis circunſtãtijs. vn-
de martyri ex hoc ſibi aureola debet᷑: quia actum
exteriorẽ ꝑpeſſus: victoriam habet de inimicis fi
dei. et conſimiliter ex hoc ꝙ quis in bonis actibꝰ
exterioribꝰ frequent᷑ exercitat᷑: magis ad bonum
habilitat᷑. ex quo fit vt in charitate creſcat. actus
etiã exterior ꝗ̃m ad ſatiſfactionẽ addit ad inte-
riorem actũ. et pariformiter dicendũ eſt in qbuſ-
uis alijs q̃ bonitatẽ actus exterioris conſequun-
tur ſm ꝙ exercitus ẽ. Accipiunt᷑ predicta ex dictꝭ
S. Tho. ſupra diſtin. 40. articulo. 3°. Et prima
2e. q. 20. articulis. 3°. et. 4°.

QUantum ad ar
ticulũ quartũ reſpõdẽdum ẽ ob
iectionibꝰ aduerſariorꝫ. Et q̃dẽ
ad argumẽtũ Gregorij cõtra ꝑ-
mam cõcluſionẽ negat᷑ minor cũ
ſua ꝓbatione. licet eniʒ furari et velle furari ſint
alius et alius actꝰ ſm genꝰ nature et materialit᷑;
ſunt tñ vnꝰ actꝰ formalit᷑ ſumptꝰ et in genere mo
ris: ac ꝑ hoc ſunt vnũ pctm̃ culpabile. et cõſonat
hec reſpõſio dictis. S.T. in hac diſ. q. pa. ar. ꝑmo
ad. 3m et. 4m. ¶Ad ꝑmũ contra ſecũdã cõcluſio
nem dr̃ ꝙ gloſa inducta: apte repugnat textui et
ideo non ẽ tenẽda. ¶Ad. 2m negat᷑ aſſumptuʒ.
et ad eius ꝓbationeʒ dr̃ ꝙ articulus dãnatꝰ petri
abailardi fuit ꝙ neq; ꝓpt᷑ opa actui volũtatis cõ
iuncta neq; ꝓpter opa ipſi nõ coniũcta: q̃s efficit᷑
melior vel peior: ac ꝑ hoc ꝙ ꝓpter opa exteriora
nulla remuneratio vel dãnatio homini debetur.
hic autẽ articulꝰ multũ diſſimilis eſt nr̃e cõcluſio
ni vt patet intuenti. ¶Ad. 3m admittimꝰ ꝯñam.
et cõſequẽs eſt verũ loquẽdo de merito reſpectu
premij eſſentialis. neq; valet eiꝰ improbatio. nõ
prima qm̃ aureola martirij nõ eſt aliquid ꝑtinẽs
ad premiũ eſſentiale. nõ etiã ſecũda de ſacramẽ-
to baptiſmi ꝓpter eandẽ rõnem. et iterum qꝛ ſa
cramẽta nõ hñt effectũ ex merito opantis: ſed ex
opere opato ꝓut dici hẽt in. 4°. ſen. neq; valet
tertia. cõcedimꝰ eni primã cõſequẽtiã cũ ſuo con
ſequẽte. et ad eiꝰ ꝑmã improbationẽ dr̃ ꝙ aſſũp-
tum ẽ falſũ ⁊ cõtra dñi ſentẽtiã Mathei. 5°. dicẽ
tis: omnis q̃ viderit mulierẽ ad cõcupiſcẽdũ eaʒ:
iam mechatꝰ eſt eam in corde ſuo. et pari modo
dicendũ eſt de eo q̃ volũtate cõſentit in homici-
diũ etiam ſi nõ valeat ipm ope implere. Ad. 2am
vero ꝓbationẽ dicit᷑ ꝙ excomunicatio et irregu-
laritas neq; ꝑtinent ad penã dãni neq; ſemꝑ pro
maiori peccato iſligũtur ſed nõnũꝗ̃ pro minori
et aliquãdo ꝓ nullo. vñ verberans vnũ clericuʒ
excomunicationẽ incurrit quã tamẽ nõ icurrit in
terficiẽs centũ laicos hoĩes: qđ multo grauiꝰ pec
catũ ẽ ꝗ̃ ꝑmũ. et bigamꝰ ẽ irregularꝭ nõ aũt adul
ter: cũ tñ primꝰ nõ peccet: ſecũdꝰ vero grauit᷑ of-
fendat. ¶Ad. 4m cõcedit᷑ ꝙ i caſu dato tãtũ pec
caret ille q̃ neminẽ leſit quãtũ aliꝰ q̃ ſupuenientẽ
hominẽ interficeret loquẽdo de peccato ſʒ ꝙ reſ
picit penã dãni iuxta itellectũ nr̃e cõcluſiõis. vñ
argumẽtũ nihil cõtra nos cõcludit. ¶Ad. 5m dr̃
ꝙ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ actꝰ interior ⁊ ex-
terior ſibi cõiunctꝰ: ſunt duo pctã qđ falſũ eſt vt
ex ꝑma cõcluſione pʒ. ¶Ad. 6m dr̃ ꝙ ex auctori-
tate Auguſtini inducta nõ aliud habet᷑ niſi ꝙ mi
ſerior ẽ hõ volẽs et potẽs malũ facere: ꝗ̃ volens
ſʒ nõ potẽs. et hoc nos nõ negamꝰ ꝗ̃m ad penaʒ
ſenſus ⁊ q̃dã alia q̃ huiuſcemodi penã ꝯſequũt᷑ ⁊
ꝗ̃m ad q̊ſdã effectꝰ nociuos. itẽ ⁊ qꝛ magis habili
tat᷑ ⁊ inclinat᷑ ad malũ ex peccato ꝑpetrato ꝓut
S. Tho. inquit ſupra diſti. 40. ar. 3°. in cor. ſed
licet ſit miſerior ꝗ̃m ad iſta: nõ obſtat ꝯcluſiõi nr̃e
q̃ equalitateʒ ponit bonitatis vel malicie in actu

interiori et exteriori q̄ꝫ^{m} ad meritū vel demeritū reſpectu p̄mij eſſētialis. ¶Ad.7^{m} dicitur ꝙ ex ipſo eius ꝓceſſu arguēs nō ꝓbat intētū. cōcedimus enī ꝙ alia eſt bonitas moralis q̄ d̄bet̄ actui exteriori ſꝫ ſe: ⁊ alia ē q̄ debet̄ ſꝫ ſe actui interiori ſicut dictū fuit in ſecūdo notabili quāuis alter alteri ſuā bonitatē cōmunicet. veruntamē bonitati q̄ actui exteriori debet̄ ſm ſe.i. ex obiecto ꝓximo et ex debitis circūſtantijs: nō reſpondet premiuꝫ eſſentiale. hoc ē dictu ꝙ actꝰ exterior ꝓpter taleꝫ bonitatē: non eſt meritoriꝰ p̄mij eſſentialis q̄d in dei viſione cōſiſtit: ſed huiuſcemodi merituꝫ h̄et participatiue ex bonitate finis vltimi ad quē ordinatur et ex charitate a qua eſt impatus. q̄ bonitates actui exteriori cōueniūt nō ſm ſe et informatiue ſed ꝑ cōmunicationē ab actu interiori cui coniungit̄. et ideo de h̄moi bonitatibus nichil accreſcit actui interiori ex actu exteriori: cum totuꝫ habeat exterior ab interiori actu. Idē in ſentētia reſpōdet. S. Doc. ad ſimile argumētū ſupra diſ. 40. ar. 3°. ad. 7^{m}. ¶Ad. 8^{m} dicitur ꝙ ꝓcedit de bonitate q̄ cōuenit vtriq̄ꝫ actui ſm genꝰ nature. ſed huiꝰ bonitatis pluralitas nō impedit idētitatem bonitatiſ ſꝫ genꝰ moris. Sic reſpōdet. S. T. ad ſimile argumētū p̄ma. 2^{e}. q. 20^{a}. ar. 3°. ad p̄^{m} Et ꝑ hec patet reſpōſio ad reliqua q̄ arguens inducit. ꝓcedūt enim de bonitate vel malicia actꝰ ſm genꝰ nature de qua nō loquit̄ concluſio nr̄a. ¶Ad. 9^{m} reſpondet. S. T. ſupra diſ. 40. ar. 3° ad. 6^{m} negando ꝯñam. nam voluntas tendit in actū exteriorē ſicut in obiectū. vnde ſi aſſit facultas operandi: nō eſſet volūtas ꝑfecta niſi oparetur. et ideo nō eſt ſupfluū facere. q̄ ſine actione: neq̄ꝫ ipſa volūtas bona eſſet. et preterea actꝰ exterior in precepto cadit. et iterū ad premiū accidentale cōfert. hec ille. ſic etiā multa bona cōſeq̄ poſſunt ex actu exteriori q̄ ſine illo defuiſſent: ſicut pauperū ſubuentio: reſtitutio et ſatiſfactio ꝓ peccatis: redēptio generis humani ꝑ paſſionem et mortē chriſti et cōſimilia. et tamē ꝑ iſta ꝓut conſiſtunt in actu exteriori ꝑ ſe nichil accreſcit actui interiori de merito vel de demerito reſpectu premij eſſentialis. ¶Ad. 10^{m} dr̄ ꝙ aſſumptū eſt falſum neq̄ꝫ ſancti id intēdūt. vt enī. S. T. deducit 3^{a}. parte. q. 50. ar. 6°. in. cor. et ad. 2^{m}. mors xp̄i ꝓut accipitur in facto eſſe. i. vt dicit ſeparationē factam corporis et anime: non poteſt eſſe cauſa ſalutis noſtre ꝑ modū meriti: ſed ꝑ modū efficiētie tantūmodo inq̄ꝫ^{m} nec ꝑ mortē diuinitas ſeparata fuit a xp̄i carne. et per conſequens nec lācea tio xp̄i fuit nobis meritoria etſi virtute diuinitatis fuerit cauſa effectiua profluxus ſacramentoꝝ baptiſmi et euchariſtie. ¶Ad. 11^{m} patet reſpōſio ex his q̄ dicta ſunt in reſpōſione ad. 9^{m}. procedit enim hoc argumentū de peiore et grauiore non reſpectu meriti vel demeriti q̄ꝫ^{m} ad premiū eſſētiale ſed reſpectu aliorum effectuū de quibꝰ non ītelligitur noſtra cōcluſio vt ſepe dictū eſt. ¶Ad 12^{m} reſpōdet. S. T. in ſimili. 4°. li^{o}. ſentē. diſtin. 45. q. 2^{a}. articulo. 4°. ſubarti. p^{o}. ad. 2^{m}. ꝙ meritū quo decedētes in eadē charitate meruerūt: non fuit meritū quo iuuamen ſuffragioꝝ directe et abſolute mererētur: ſed fuit meritū cōdicionatum. nā meruerūt illud ſi ꝓ eis ſuffragia fierent a viuis. itaq̄ꝫ ambo ꝑ equalia merita q̄ habuerunt dum viuerēt: equalit̄ habilitati ſunt et facti idonei ad recipiēdum ſuffragioꝝ iuuamē ſi ꝓ eis fierēt. vnde ſi vnus iuuat̄ quia ꝓ eo ſuffragia fiunt et non alter: nō ideo eſt q̄ illi accreſcit ex ſuffragijs maius meritū: ſed q̄ cōdicio meriti cum illo impleta ē nō cū alio. ¶Ad. 13^{m} dr̄ ꝙ quāuis peccatū mēdacij q̄ꝫ^{m} ad genꝰ nature mēdacij eſſe nō poſſet ſine actu exteriori: et tamē q̄cq̄d habet de genere moris et culpabile ac demeritorium: h̄et ex actu interiori. niſi eni actus mendacij exterior eſſet volitus et acceptatꝰ actu interiori volūtatis: neq̄ꝫ peccatū eſſet culpabile neq̄ꝫ vituꝑabile aut demeritoriū ſicut patet in furioſo vel in dormiente vocis expreſſione mētiente. ¶Ad. 14^{m}. et. 15^{m}. et. 16^{m} patet ſolutio ex reſpōſione ad. 3^{m} et ad. 6^{m}. et ad. 9^{m}. quicq̄d eni ex actibꝰ exterioribus ſacramētoꝝ argumentet̄: nō eſt ad ꝓpoſitum nr̄m cū effectus ſacramētoꝝ non ex merito oꝑantis ſed ex oꝑe oꝑato habeant effectus ſuos ¶Ad. 17^{m} dr̄ ꝙ in caſu dato ſi interruptio volitionis ſit ꝑ cōtrariū actuꝫ: oportet ad hoc ꝙ meritū vie et laboris acquirat ꝙ noua volitione ſibi cōplaceat labor et via aſſumpta. ſi aūt interruptio et diſtractio fiat non ꝑ cōtrariuꝫ actum ſed ꝑ ceſſationē actualis volitionis: prima intentio et volitio qua viam elegit et incepit: virtualiter manet per totum iter: propter quam iter ipſuꝫ et itineris labores ſunt illi meritorij. vnde ex actu interiori et non ſine illo prouenit tota ratio meriti. ¶Ad. 18^{m} dicitur ꝙ in ſecundo caſu ibi poſito meritum non creſcit vel acquiritur per actū exteriorē niſi quia actus interior vel ponit vel acceptat aut alio q̊uis modo vult condicionē poſitiōis exterioris actus. nā quātūcūq̄ꝫ actus exterior in effectu poneret̄ niſi eſſꝫ volitꝰ actu interiori: meritoriꝰ nō eēt p̄mij eēntialis. q̄cq̄d ſit de merito p̄mij accn̄talis vl̄ alteriꝰ cuiuſuis boni. qm̄ tale meritū nō ē ad ꝓpoſitū nr̄e ꝯcluſiōis. ¶Ad. 19^{m} negat̄ aſſumptū. et ad eiꝰ ꝓbationē dicit̄ ꝙ in caſu

dato ſuppoſito ꝙ ambo ſunt omnino eque voluntarij ad credendũ: ſi impedimentũ vni illoꝝ ſuperueniẽs facit eum penit⁹ impotentẽ ad credẽdũ: cõſequẽtia eſt vera et tãtũ iſte meretur apd deũ premio eſſentiali q̃ꝫm ali⁹ q̃ non impedit⁹ credit. neqꝫ ſic dicere: eſt deſtruere neceſſitatem fidei vt arguẽs deſipit: imo ẽ fidei veritatẽ aſtruere. nam q: credere ꝓut Auguſ. dicit in libro de pdeſtinatione ſanctoꝝ eſt in credẽtiũ volũtate: null⁹ credere põt in cui⁹ poteſtate et facultate nõ eſt act⁹ credẽdi: ac ꝑ hoc neqꝫ talis peccat nõ credendo niſi impotẽtiã credẽdi culpa ſua incurrerit. qm̃ vt idẽ Aug⁹ inquit: ſũme demẽtie eſt dicere aliquẽ dãnari vel peccare ꝓ eo ꝙ nõ facit qđ facere non põt. et Hieronym⁹ in expoſitione fidei catholice illos dicit eſſe maledicẽdos: q̃ deũ pcepiſſe homini aliqđ ipoſſibile dicũt. vñ. S. Tho. 3°. li° ſentẽ. diſti. 25ª. q. 2ª. ar. p°. ſub ar. p°. in. c. dicit ꝙ non habẽtes vſũ liberi arbitrij queadmodũ pueri et ſtulti: nõ pueniũt ad ſalutẽ merito ꝓprio ſed merito alieno. ſ. xp̄i ſi baptizãk. ¶ Ad illð aũt quod addik de idolatria: dr ꝙ aſſumptũ ẽ falſum. et ad eius ꝓbationẽ negak iterũ aſſumptũ cũ nõ tã falſum q̃ꝫ ſit inſipiẽter dictũ. imo opinio nr̃a conſonat veritati q̃ de pceptis decalogi eſt tenẽda. nã vis ⁊ obligatio pceptoꝝ decalogi: nõ ſtat pncipaliter in actib⁹ exterioꝛib⁹ ſed in interioꝛib⁹ ſine q̃bus act⁹ exterioꝛes pcepta nõ eſſet. vnde in precepto de actu exterioꝛi vt cũ dr̃ nõ furtũ facies: nõ ſolus act⁹ exterioꝛ ꝓhibek: ſed et pncipalik interioꝛ act⁹. vñ. S. T. in hac diſ. q. pª. ar. p° ad pmũ. In hoc pcepto inquit non cõcupiſces rẽ ꝓximi tui: nõ ꝓhibek illa volũtas furãdi q̃ eſt coniũcta actui: ſed q̃ eſt ab actu ſeparata. q̃ etiam ſine actu quãdã turpẽ iocũditatem hẽt. q̃ aũt cõiũcta eſt actui: ꝓhibek illo pcepto quo furtũ ꝓhibek. nihil enim cadit ſub precepto vel ꝓhibitione: niſi fm ꝙ eſt in volũtate. hec ille. ¶ Ad. 20m dr ꝙ argumentũ magis eſt ad ꝓpoſitũ nr̃m q̃ꝫ ad oppoſitũ. nam q: Chriſt⁹ ab inſtanti cõceptionis voluit redimere gen⁹ humanũ: meruit ipſi⁹ redẽptionẽ et ei⁹ voluntas ſufficiẽs fuit ad tale meritũ. neqꝫ tamẽ fruſtra poſita eſt redẽptio p actualẽ paſſionem. qm̃ valuit ad remouẽda illa ipedimẽta qb⁹ impediebamur ꝯſequi effectũ ſuoꝝ pcedẽtiũ meritoꝛũ. Sic reſpõdet. S. Tho. ad ſimile argumẽtum. 3ª parte. q. 48. articulo pmo ad. 2m. et. 3m Et ad primũ inquit. paſſio inq̃ꝫm hmõi: non ẽ meritoria quia habet pncipiũ ab exterioꝛi. ſed inq̃ꝫm eſt acceptata per voluntatẽ: ſic habet ab interioꝛi pncipiũ et hoc modo ẽ meritoria. ¶ Ad. 21m dicitur ꝙ maioꝛ habet veritatem de illo actu qui habet ſpecialem et ꝓpriã rõnem formalem ſꝫ ꝙ eſt moralis. et tũc ad minoꝛẽ dicik ꝙ ẽ falſa. neqꝫ valet eius ꝓbatio qm̃ aſſumit falſum loquẽdo ð actu interioꝛi q̃ habet exterioꝛẽ cõiunctũ quicqđ ſit de actu interioꝛi ſeparato ab exterioꝛi. nõ eniꝫ martyriũ q̃ꝫm ad actũ exterioꝛẽ: habet ꝓ fine teſtificationẽ et approbationẽ veritatis fidei xp̄iane niſi inq̃ꝫm eſt p actũ interioꝛẽ volitũ et oꝛdinatum ad talẽ finẽ. et cõſimilik dicendũ eſt in actibus malis. exẽplũ aũt de republice dãnificatiõe ex facto homicidij: non eſt ad ꝓpoſitũ nr̃e cõcluſionis que loqtur de eq̃litate vel ineq̃litate actuũ reſpectu premij eſſẽtialis. ¶ Ad. 22m dicitur ꝙ minoꝛ eſt falſa de volũtario formaliter ſumpto. quãuis eni act⁹ interioꝛ et act⁹ exterioꝛ ſint plura volũtaria materialiter ſicut et plures act⁹: ſũt tamẽ vnũ volũtariũ formalik: q: vna voluntate et vna volitione ambo dicunk volũtarij. vnus. ſ. interioꝛ denominatione intriſeca: alius. ſ. exterioꝛ denominatione extriſeca volũtario. ſ. act⁹ interioꝛis. ¶ Ad. 23m. dicik ꝙ maioꝛ intelligik de alietate formali et quãdo alij nõ dependẽt ex alijs: et in hoc ſenſu minoꝛ eſt falſa. nã licet act⁹ interioꝛis et exterioꝛis ſint alie et alie debite circũſtantie materialik: circũſtãtie tñ act⁹ exterioꝛis formaliter depẽdẽt ab actu interioꝛi. non eni ille eſſent circũſtãtie moꝛales niſi eſſent volite: ac ꝑ hoc ab actu interioꝛi habẽt formalik ꝙ ſint debite circũſtãtie moꝛaliter. ¶ Ad argumentũ ante oppoſitũ reſpõdet. S. Tho. in hac diſtin. q. pma articulo pmo ad pmũ. ꝙ loquẽdo ð actu exteriori ꝓut eſt coniunctus interioꝛi: idẽ preceptũ ⁊ ꝓhibitio eſt ð vtroqꝫ. vñ in ꝓhibitione furti vterqꝫ actus eſt ꝓhibitus ſic in reſpõſione ad. 19m lati⁹ deductũ fuit. Et in hoc articulus terminatur.

¶ Diſtinctio. xliij.

Circa q̃dragesimã tertiã diſtictionẽ q̃ritur vtrũ oẽ pctm̃ ſit moꝛtale. et arguitur ꝙ ſic. qcqđ eni tollit ꝟtutẽ eſt pctm̃ moꝛtale. ſꝫ oẽ pctm̃ tollit ꝟtutẽ. q: pctm̃ ẽ receſſus ab eq̃litate. ꝟt⁹ aũt eſt q̃dã eq̃litas. ergo oẽ peccatũ eſt moꝛtale. ¶ In oppoſitũ arguik ſic. diuerſitas penarũ coꝛreſpõdet diuerſitati culpe. ſꝫ pena tẽ=

poralis differt ab eterna. ergo peccatum veniale differt a mortali cum vni debeať pena tēporalis et alteri eterna. ¶ In hac queſtione erunt quattuor articuli vt ſupra.

Quantuꝫ ad primũ articulũ ſit prima cōcluſio ꝙ peccatũ veniale differt a mortali ſicut imꝑfectũ a ꝑfecto ſub eodē cōmuni analogo. Hanc cōcluſionē tenet. S. T. diſ. precedēte. q. pª. ar. 3º. Et pª. 2^e. q. 88ª. articulis. pº. et. 2º. Itē in. q. de malo. q. 7ª. ar. pº. in cor. et ad ꝑmũ. ¶ Secūda concluſio eſt licet quodāmodo imꝑtinēs titulo queſtionis ꝙ ſuꝑbia et cupiditas ſunt radix omniuꝫ peccatoꝝ. Hāc concluſionē tenet. S. Tho. ꝑma 2^e. q. 84ª. articulo primo et. 2º.

Quantuꝫ ad articulũ ſecundũ arguiť contra cōcluſiones. Et quidē cōtra ꝑmaꝫ cōcluſionē arguit Aureolus probando ꝙ peccatũ theologice acceptũ diuidať eſſentialr̃ et ſpecifice penes mortale et veniale. et ꝑmo arguit ſic. Ratio virtutis ex ꝓpria ſui ratione ſumiť in ordine ad ſuā regulā q̃ in moralibꝰ eſt prudētia ſeu recta rō: in theologicis vero eſt diuina voluntas. tūc ſic. ſpecifica diuiſio peccati vt opponiť ꝟtuti theologice loq̄ndo: accipiť ſm aliũ et aliũ modũ deuiādi a regula q̃ eſt volūtas diuina. ſꝫ aliter deuiat a volūtate diuina ꝑ eſſentiā pctm̃ mortale ꝙ̃ veniale. igitur et c̃. minor ꝓbať. qꝛ pctm̃ mortale deuiat a diuina volūtate p̃cipiēte ꝓhibēte et obligante. veniale vero nō deuiat hoc modo. volūtas enī diuina obligat ſm precepta vl' ſꝫ cōſiliũ. et ꝑmo modo affirmatiue imergēdo vel negatiue ꝓhibēdo. et vtroqꝫ iſtoꝝ modoꝝ voluntas diuina obligat volūtatē humanā licet ſm cōſiliũ nō obliget. mō patet ꝙ ē aliꝰ ⁊ aliꝰ modꝰ deuiādi a volūtate ꝓhibēte vel p̃cipiēte ꝙ̃ a volūtate nō obligāte nec p̃cipiēte. igiť peccatũ mortale et veniale theologice loquēdo ſpecifice diſtinguūť. maior pꝫ. qꝛ ſicut in ethicis diuerſa peccata accipiunť ſm aliuꝫ et aliuꝫ modũ deuiādi a regula actuũ moraliũ q̃ eſt recta ratio: ſic in ꝓpoſito. et pōt ex hoc tota ratio cōfirmari. qꝛ ſicut peccata in genere moris diſtinguūtur ſm exceſſum et defectũ a rōne: ſic ē in ꝓpoſito. ¶ 2º arguit ſic. differētie q̃ diuidūt formale generis ſunt formales vt patet. 7º metha^e. ſed licet in peccato ſm genꝰ nature formale accipiatur ex obiecto: tñ ſm genꝰ moris et inq̃ꝫ^m culpabilis et demeritoriꝰ obiectũ ſe habet vt materiale. deuiatio autē a regula ſe habet vt formale. igitur differētie q̃ diuerſificant ipm̃ deuiare a regula ſunt hoc modo formales in peccato. tales autē ſunt differētie ſꝫ quas accipiť diuiſio peccati ꝑ mortale et veniale. igiť et c̃. vnde cũ in peccato rōne qua pctm̃ eſt: auerſio ſit formale: dicere ꝙ diſtinguať peccatũ inq̃ꝫ^m pctm̃ ꝑ obiectũ cũ ſit materiale: ē nihil dicere. oportet igiť ꝙ diſtictio in peccato ſm ꝙ eſt culpa: accipiať ex alia et alia auerſione. niſi vellet dicere ꝙ triangulus diuidiť ſpecifice penes aliā ⁊ aliā materiā puta penes lignum vel ferrũ. ſicut enī triāgulus eſt talis figura potēs eadē ſpecifice eſſe in hac et in hac materia ſic auerſio eſt formale in peccato potēs eſſe circa hoc obiectũ vel illud. ſicut igiť triangulꝰ diuidiť non penes lignũ et ferrũ ſed penes aliũ et alium modũ triāgularitatis: ſic nō diuidiť peccatuꝫ penes materiā ſed penes aliũ et aliũ modũ auerſionis. ¶ 3º ſic. pctm̃ mortale et veniale nō dicunť talia in ordine ad penā ſed in ordine ad diuinaꝫ amiciciā eo modo quo diciť ꝙ offendit aliq̄s aliũ ad mortē quādo offendit eum vſqꝫ ad diſſolutionem amicicie. igitur peccatuꝫ nō dicitur mortale quia ei debeť mors ꝓ pena ſed diciť mortale qꝛ diſſoluit amiciciā. ex quo fit vt nō ſit recōciliabile q̃ꝫ^m eſt ex ſe et remouet amiciciā et beniuolētiaꝫ q̃ eſt radix venie et recōciliationis. veniale autē diciť eo ꝙ relinquat amiciciā. ideo ex ſe non tollit veniā et vitā amicabilē. tūc arguo ſic. Illi actꝰ quoꝝ vnus infringit totaliť diuinā amiciciā: aliꝰ autē nō infringit ſed ledit leuiter: diſtiguunť ſpecifice theologice. quia penes intrinſecũ in offenſa et culpa hñt differētiam. ſ. penes venire cōtra amiciciā. ſed actus peccati mortalis et actꝰ peccati venialis ſunt huiuſmodi. igitur ⁊ c̃. ¶ 4º ſic. Illa q̃ ſunt eiuſdē ſpeciei: opponūtur vni et eideꝫ in ſpecie. ſed mortale et veniale ſm ꝙ talia non opponunť vni et eideꝫ in ſpecie. quoniā mortale opponiť charitati et tollit eaꝫ: veniale ſtat cũ charitate. igitur aliq̄d intriſece eſt in peccato mortali qđ conſequiť totā eiꝰ ſpēm rōne cuiꝰ repugnat ei gratia quod ſꝫ totam ſpēm repugnat veniali. igitur non ſunt eiuſdē ſpeciei. ¶ 5º non ſolũ diſtinctio actuum penes obiecta eſt diſtinctio ſpecifica immo diſtinctio ſpecifica actuum ſumitur ex concurſu aliarum et aliarum circunſtantiarum quas actus exigit intrinſece inq̃ꝫ^m talis eſt. ſed mortale et veniale habent alias et alias circunſtantias oppoſitas licet ſint circa obiectum idem. igiť et c̃. maior patet. qꝛ alias omnes actus morales circa idem obiectum in genere eſſent eiuſdem ſpe-

ciei.minoꝛ pꝛobatur.quia capio aliquem actum circa idem obiectum . puta vanam gloꝛiã et laudem inoꝛdinatã:dico ꝙ idẽ act⁹ circa idẽ obiectũ eſt indifferẽs ad hoc ꝙ ſic vel ſic circunſtãtionet circunſtantijs intrinſecis ad actũ venialẽ et moꝛtalem.ſi enim appetat gloꝛiã effrenate ſic ꝙ nõ vereretur venire cõtra diuinũ preceptũ tanta eſt libido appetit⁹:ille act⁹ circunſtãtionat⁹ eſt circunſtãtia ꝓpꝛia peccato moꝛtali que ẽ contẽptus in hoc ꝙ ſi occurriſſet in illo actu diuinũ preceptum ad oppoſitũ:nõ omiſiſſet illũ actuȝ.ſi autẽ appetat taliter ꝙ ſi occurriſſȝ diuinũ preceptũ mallet obedire ꝙ̃ habere gloꝛiã ita ꝙ appetit⁹ nõ aſcẽdit vſꝙ ad cõtemptũ diuine volũtatis expꝛeſſe in pꝛeceptis et ꝓhibitionib⁹:talis act⁹ habet circũſtantiã que facit peccatuȝ veniale . et hoc idẽ dico de alijs circunſtãtijs puta de deliberatione ⁊ moꝛoſitate et c̃. ¶6°. ille differẽtie q̃ ratione generis diſtant in infinitũ et diuidũt ens ſm finitũ et infinitũ: nõ ſunt eiuſdẽ ſpeciei imo nec eiuſdẽ generis.differẽtie enim eiuſdẽ generis nõ diſtãt in infinitũ:nec diuidũt aliquod vnũ gen⁹ penes finitum et infinitũ ſicut p ſuas differẽtias.ſed peccatum diuidit̃ in moꝛtale et veniale ſicut in differẽtias diſtãtes in infinitũ:et diuiſio iſta eſt p finituȝ et infinitũ.quoniã moꝛtale rõne toti⁹ ſui generis eſt infinitũ:veniale vero rõne ſui generis eſt finitum ⁊ tempoꝛale.igitur et c̃.¶7° arguit Durãd⁹ potiſſime cõtra pꝛimã cõcluſionẽ dicẽs ꝙ pꝛobatio concluſionis nullã haberet calũniaȝ:ſi oẽ peccatũ veniale cõſiſteret in ſubitis motibus qui ꝓueniunt deliberationẽ etiã circa materiã peccati moꝛtalis ſicut eſt ſubita complacẽtia mulieris occurrentis.quia omnes tales mot⁹ habẽt rationẽ peccati ſm quid et imꝑfecte.cui⁹ ratio eſt. qꝛ illð eſt peccatũ ſolũ ſm qd:quod ẽ ſm quid in poteſtate nr̃a.ſed mot⁹ ꝓueniẽtes deliberationẽ ſunt in poteſtate nr̃a ſolũ ſm quid et nõ ſimpliciter. nichil enĩ eſt pfecte ⁊ ſimpliciter in poteſtate nr̃a niſi illud qð ſequitur deliberationẽ per quã habemus plenũ dominiũ actuũ noſtroꝝ.igit̃ et c̃. ſed quia peccatũ veniale inuenit̃ non ſolũ in ſubitis motibus ſed etiã in actu dliberato cadẽte ſup indebitã materiã ſicut cum aliqs ſciẽs et deliberãs ꝓfert mẽdaciũ iocoſum:ideo in talibus nõ videt̃ verũ illud quod dicit ꝯcluſio.ſ.ꝙ peccatũ diuidatur in moꝛtale et veniale p modũ analogi qð dr̃ de vno ſimpliciter et pfecte: de alio vero ſm qd. quod pȝ.quia act⁹ volũtari⁹ ſimpliciter cadẽs ſuper materiã ſimpliciter indebitã: eſt peccatũ ſimpliciter.ſed multa venialia ſunt huiuſmodi vt pȝ in exemplo adducto et conſimilibus . igitur et c̃.

¶8°. arguit ad idẽ et eſt cõfirmatio pꝛecedẽtis. quia in omnibus q̃ analogice dicunt̃ ſm pꝛius et poſt pfectũ et impfectũ ſimpliciter et ſȝ quid : rõ nominis nulli cõpetit niſi p attributionẽ ad vnũ quod p pꝛius pfecte ⁊ ſimpliciter dicit̃ tale. verbi grã in entere ſpectu ſubſtantie et accidẽtis:entis in actu et entis in potentia . ſed peccatũ veniale non dicit̃ pctm̃ p attributionẽ ad pctm̃ moꝛtale. qꝛ ſi non eſſet aliquod pctm̃ moꝛtale: nichilominus eſſet dare pctm̃ veniale.quod nõ cõtingit in illis q̃ analogice dicuntur.qꝛ ſi nõ eſſet ſubſtãtia: accidẽs nõ eſſet.et ſi nõ eſſet ſanitas animalis:nihil diceretur ſanũ . ergo rõ peccati non conuenit analogice peccato moꝛtali et veniali niſi ſolũ accipiendo veniale quod conſiſtit in ſubito motu circa materiã peccati moꝛtalis. tale enĩ dicit̃ peccatum ſoluȝ ſm quid et in habitudine ad actũ deliberatũ circa eandẽ materiã q̃ eſt pctm̃ moꝛtale ¶9° arguit.quia ſi vnũ oppoſitoꝝ dicit̃ multipliciter:et reliquũ.ſed act⁹ ꝟtuoſus et pctm̃ opponũtur.ergo ſi in peccatis eſt multiplicitas analogie in participãdo rõnem peccati:in actib⁹ virtuoſis erit ſimilis multiplicitas in participãdo rõne virtutis qð non videt̃ cõparãdo actũ interioꝛẽ interioꝛi vl' exterioꝛẽ exterioꝛi:licet hoc poſſit dici cõparando act⁹ aliarũ potẽtiarũ actui voluntatis. quo etiã modo põt poni analogia in peccatis. ſȝ talis analogia nõ eſt inter veniale et moꝛtale.immo inuenit̃ tã in moꝛtali ꝙ̃ in veniali cõparãdo actũ interioꝛẽ exterioꝛi.et ſic patet ꝙ diuiſio peccati in moꝛtale et veniale nõ eſt diuiſio analogi ſed eſt diuiſio vniuoci. qꝛ rõ peccati perfecte ſaluatur ſimpliciter et vniuoce in vtroꝙ . licet vnũ ſit graui⁹ altero grauitate alteri⁹ rõnis ſpecialis. nam et ſpecies ſub genere naturã generis ſimpliciter participãt:vna tñ ẽ pfectioꝛ altera pfectiõe differẽte ſpecifice.¶10 arguit.qꝛ ſi peccatũ diuideret̃ in moꝛtale et veniale tanꝙ̃ analoguȝ: hoc videretur potiſſime quia moꝛtale eſt cõtra legẽ. ſed veniale nõ eſt cõtra legẽ ſed ſolũ pꝛeter legẽ. ſed hoc nõ valet.quia oĩe pctm̃ eſt cõtra aliquã legẽ dei vel naturalẽ vel inſpiratã vel ab eis deriuatã.nec tamẽ oĩe peccatũ eſt moꝛtale.qꝛ in qlibet lege ſunt aliq pꝛecepta et ꝓhibitiones de his que ſunt neceſſaria ad cuſtodiã ciuilitatis et ſine quibus diſſiparet̃ ciuilitas.et facere cõtra hoc eſt pctm̃ moꝛtale . alia vero ſunt que inducunt̃ a lege nõ tanꝙ̃ neceſſaria ſimpliciter quaſi ſine illis non ſtaret bonum ciuilitatis ſed tanquã facietia ad perfectionem et decoꝛẽ ciuilitatis:et quoꝛum oppoſita habẽt quandã inoꝛdinationem ſed nõ ſubuertentẽ ciuilitatem.et facere cõtra talia non

eſt peccatuꝫ mortale in aliqua lege. Confirmatur. quia ſi aliquod peccatum veniale eſſet ſolum p̄ter legem et nullo modo contra: hoc potiſſime videretur de mendacio iocoſo. ſed hoc eſt falſuꝫ. nam mētiri iocoſe eſt directe cōtra dictamen legis naturalis et non ſolū preter. et ideꝫ eſt de oībus q̄ ex genere ſuo ſunt peccata venialia. ¶ Cōtra ſecundā concluſionē arguit Durandus ꝓbando ꝙ ꝓbatio ſit inſufficiēs. p̄mo quātum ad illud quod dicitur ibidē de ſupbia. quāuis eniꝫ inordinatus amor ſui ſit vel eſſe poſſit p̄ncipium inordinate appetēdi omnia cōmutabilia: et ob hoc ſcḋ Auguſtinuꝫ amor male inflamās poſſit eſſe p̄ncipiū alioꝝ peccatoꝝ: tamen hoc non pōt dici de ſupbia. quia ad plura ſe extendit inordinatus amor ſui q̄ꝫ ſe extendat ſupbia q̄ eſt inordinatus amor ſui quo ad excellentiā ꝓprie pſone. ex hoc enim ꝙ aliquis inordinate diligit ſe: ſequitur vel natū eſt ſequi ꝙ inordinate appetat vel fugiat oīa q̄ eſtimat ſibi bona vel nociua. et hec ſunt vel eſſe poſſunt omnia bona ſimpliciter. et ideo omne pctm̄ pōt ex hoc oriri. ſed ex inordinato appetitu ꝓp̄e excellentie in quo conſiſtit formaliter ſupbia: nō eſt natū ſequi niſi ꝙ inordinate appetantur vel fugiantur illa q̄ promouent vel impediūt ꝓpriā excellentiam. hec autem nō ſunt oīa q̄ male appetuntur vel fugiuntur. turpes enim delectationes q̄ male appetuntur p intemperantiā: non ꝓmouēt excellentiā nec eſtimantur etiā a ſupbis illā ꝓmouere. pene etiā et triſticie q̄ turpiter fugiuntur p timiditatem: nō impediūt nec eſtimantur impedire ꝓpriam excellentiam. ꝓpter quod hmōi peccata que conſiſtunt in appetitu dlectationū turpiū et in fuga triſtium in rebus bellicis: non videntur oriri ex ſupbia que eſt appetitus ꝓprie excellētie quāuis oriantur ex inordinato amore ſui. vnde in illo argumento eſt fallacia conſequentis. ¶ 2°. arguit contra illud qḋ dicitur de diuitijs quarū appetitus inordinatus eſt cupiditas. licet enim ipe prebeant facultatē adiplendi omne malū deſiderium: ex hoc tamē non ſequitur ꝙ cupiditas ſit radix vel origo omniū peccatorū ſed potius oppoſitum. quia diuitie non prebent facultatem adimplēdi omnia mala deſideria niſi per ſui diſtractionem. cupiditas autem non eſt appetitus earū ad diſtribuendum eas ſed ad auare congregandum et recipiendum. et ideo cupiditas diuitiarū magis impedit aſſecutionem malorum deſiderioꝝ que per diſtributionem pecuniarum poſſent impleri q̄ꝫ ad hoc inclinet vel ꝓmoueat.

Quantum ad articulum tertium primo notādū eſt ꝓut. S. Tho. deducit diſtin. precedente. q. p^{a}. ar. 4°. ad. 3^{m}. ꝙ lumen rōnis q̄ agenda diſcernimus: lex hominis interior appellatur. quāobrē quicquid in humanis actibus huic lumini eſt conſonū: totū eſt rectū quia ſm legem rōnis. qḋ aūt contra hoc lumen fit: inaturale eſt homini et malum. ſicut enim vt Dioniſius dicit. 4°. caplo de diuinis nominibꝰ bonū hominis eſt ſm rōneꝫ eē ita et malū hominis eſt cōtra vel preter rōnem eſſe. huiuſcemodi aūt lumen qḋ lex hominis ē interior: prima p̄ncipia ſunt humanorū actuū naturaliter nobis indita quibus et agēda cognoſcimus et in agendis regulamur. dicuntur autē huiuſcemodi principia lumē rōnis: eo ꝙ per ipſa diſcernuntur et nota fiunt ea q̄ p rationem nob agēda ſunt: ad ſimilitudinē luminis corporalis quo res corporee videntur et oculis manifeſtantur. vt enim. S. Doc. inquit p̄ma. p. q. 106^{a}. articulo p^{o}. in corpe: lumen ſm ꝙ ad intellectuꝫ pertinet: nichil eſt aliud q̄ꝫ veritatis manifeſtatio ſm illud apoſtoli. Ephe. 5° omne qḋ manifeſtatur lumē eſt. quia ergo lumini rationis ac legi hominis cōnaturali diſſonat omne peccatū ſiue ſit mortale ſiue ſit veniale inq̄ꝫm omne peccatuꝫ a rectitudine ratiōis deuiat ⁊ obliquatur: cōſequēs eſt ꝙ differētia peccati mortalis a veniali non debeat ſumi p hoc ꝙ peccatū mortale eſt cōtra rectā rationē vel contra ipſius dictamē: peccatū autem veniale eſt preter rōnem rectā ſed nullo modo cōtra illā ꝓut nōnulli putāt. nā quod a rectitudine rationis aberrat et ipſius lumini cōnaturali renititur: nō ſolum p̄ter rōnem ſed ⁊ contra rōnem cenſendū eſt. vnde. S. Tho. p^{a}. 2^{e}. q. 71^{a}. arti. 6°. ad. 4^{m}. omne inquit peccatū ex hoc ipō ꝙ ē inordinatū: iuri naturali repugnat. ſi enim peccatuꝫ veniale rationi nō aduerſaretur: neqꝫ ad culpā homini imputaretur nec pene alicuiꝰ reatū iduceret. qḋ vtrūqꝫ eſt falſum. verūtamē aliter eſt contra rationē et cōtra eius dictamē peccatū veniale et aliter peccatū mortale. nam peccatū mortale eſt cōtra dictamen et ordinem rōnis reſpectu finis. qui eniꝫ peccat mortaliter: aliū finē ſibi conſtituit q̄ꝫ recta ratio dictat. peccatū aūt veniale repugnat dictamini et ordini rōnis: non reſpectu finis ſed eius qḋ eſt ad finē ſine cuiꝰ ordinatione ac rectitudine: finis ſtare pōt. et qr ratio pratica et lex naturalis ſimpliciter et p ſe reſpiciūt finē in humanis actibus tanq̄ꝫ ipſoꝝ p̄ncipiū: ea aūt q̄ ſunt ad finē

non niſi quatenus ducũt in finem: ideo peccatuꝫ
mortale quod ordinē recte rationis in finē oīno
corrumpit: eſt ſimpliciter ⁊ ꝑ ſe repugnans rōni.
peccatũ autē veniale quia ordinē rōnis recte in fi-
nem q̃ꝫm eſt de ſe nō tollit aut deſtruit: nō ſimpli-
citer et ꝑ ſe repugnat legi rōnis naturali ſed ſm
quid tantũmodo inq̃ꝫm aliquo modo diſpōit ad
mortale. vnde ſi eſſe cōtra rationē capiaꝭ ſimpli-
citer et directe: peccatũ veniale non eſt cōtra rō-
nem aut legem mentis ſed preter rationem: et in
hoc ſenſu verũ eſt quod predicti dicebāt. ſꝫ quia
dicere ſimpliciter et abſolute ꝙ peccatuꝫ veniale
non eſt cōtra rationem nō eſt vſquequaꝗ verũ
vt deductũ eſt ſupra: ideo ex alio accipiēda ē dif-
ferentia inter peccatũ mortale et veniale ex ge-
nere ꝓut de eis loquiꝭ nr̄a cōcluſio ſm. ſ. ꝙ genꝰ
et ſpēs actꝰ determinanꝭ ex obiecto. nā capiēdo
veniale ex cauſa vel ex euentu: non habet genus
aliquod determinatũ neqꝫ ꝑ ſe diſtinguiꝭ a mor
tali ꝓut. S. Tho. deducit diſtin. precedēte. q. pª.
arti. 4°. in cor. Et in. q. de malo. q. 7ª. ar. primo
in cor. Conſiderandũ ē ergo ꝙ omne peccatũ ꝓ-
ut hic de peccato loquimur: morbus q̇dā ſpũalis
eſt anime. vñ ſicut morbus corporis dr̄ mortalis
per hoc ꝙ eſt corruptiuus irreparabiliter ṗncipij
vite nam ṗncipio vite ſublato nil remanet ꝑ qđ
morbus reparari poſſit ex quo fit vt mortē indu
cat: ita et peccatũ aliquod diciꝭ mortale qꝛ cor-
ruptiuũ eſt irreparabiliter q̃ꝫm eſt de ſe ṗncipij ſpi
ritualis vite anime. et ſicut morbꝰ corporalis di-
citur nō mortalis ſed curabilis et ſanabilis ꝓ eo
quia corruptiuꝰ non eſt ṗncipij vite corporalis ꝑ
quod naturaliter curari pōt: ita et aliquod pec-
catum dicitur veniale ꝓ eo ꝙ ṗncipij vite ſpũalis
anime corruptiuũ non eſt ſed ꝑ illud reparari et
ſanari pōt. ṗncipium autē vite ſpũalis eſt gr̄a ſm
ꝙ viuere viuētibus eſt eſſe. ṗncipium aũt imedia
tum vite ſpũalis ſm ꝙ vita accipitur ꝓ opatione
vitali: eſt charitas que hominē ordinat et actus
humanos in finem vltimũ qui ē deus. finis vero
vltimꝰ eſt in opabilibꝰ ſicut ṗncipiuꝫ ṗmũ in ſpe-
culabilibꝰ ꝓut phs dicit. 6°. ethi. vñ charitas dr̄
principiũ humanoꝝ actuũ in vita ſpũali et ꝑ mo
dum cauſe effectiue inq̃ꝫm eſt elicitiuꝰ habitꝰ aut
imperatiuꝰ actuũ humanoꝝ: et eſt ipſoꝝ ṗncipiũ
inq̃ꝫm illos ordinat in finē vltimũ qui ē charitatꝭ
obiectum ⁊ finis. ꝓpter quod apl's dicit ṗma ad
thimo. ṗmo. finis precepti eſt charitas. illud er-
go peccatũ diciꝭ eſſe mortale ex genere: qđ cha-
ritatem q̄ eſt ṗncipiũ vite ſpũalis adimit et cor-
rumpit. nā charitate extincta: deformitas et de-
ordinatio actꝰ humani reparari non pōt ꝑ aliqđ
principiũ intrinſecũ ſed ꝑ ſolā diuinā virtuteꝫ ſi-
cut nec error qui eſt circa ṗncipia. quāobrē hm̄oi
peccata: mortalia dicunꝭ eo ꝙ q̃ꝫm eſt de ſe mor-
tem irreparabiliter inducũt. et qꝛ charitas ordi-
nat hominē vi precepti ad dilectionē dei et ꝓxi-
mi ac ſui ipſius: omnis ille actꝰ vel actꝰ omiſſio q̄
eſt directe contra dilectionē dei et ꝓximi ⁊ ſui ip-
ſius: eſt peccatũ mortale vt pote mortē ſpũalem
inducens: ṗncipio vite quod ē charitas extincto
quemadmodũ furtũ adulteriũ ꝑiurium blaſphe
mia et huiuſmodi quibꝰ et deo irreuerentia aut
maledictũ irrogaꝭ aut ꝓximo nocumentũ inferꝭ
que cũ dei vel ꝓximi dilectione ſtare nō poſſunt.
actus vero inordinatꝰ q̄ non repugnat charitati
quia. ſ. dilectionē dei aut ꝓximi vl' ſui ipſiꝰ nō ſub-
trahit nec ordinē ſubiectionis ad deũ neqꝫ fedus
humane ſocietatis ad ꝓximũ tollit: diciꝭ pecca-
tum veniale ex genere ſicut verbum ocioſum ri-
ſus ſuꝑfluus et ſimilia. nam cuꝫ peccatuꝫ veniale
charitatem non auferat: per ipſam reparari pōt
defectus et deordinatio venialis peccati tanq̃ꝫ ꝑ
principium ſpũalis vite: quēadmodũ error circa
cōcluſiones ꝑ veritatem ṗncipiorum reparatur.

Secundo Notandũ eſt ꝙ vt ac-
cipitur ex dictꝭ. S. T.
ṗma. 2e. q. 87. ar. ṗmo in cor. mortale et veniale
ꝓprie et abſolute accepta nō opponunꝭ adinui-
cem eo ꝙ ipſoꝝ rationes ꝓprie nō habent inter
ſe repugnātiā. ſed ſi accipiaꝭ ſꝫ ꝙ de peccatis me
thaphorice dicunꝭ: mortale opponitur ei qđ ve-
niale eſt. quia vt dictũ eſt in precedente notabili
peccatũ mortale dr̄ ex eo ꝙ defectũ inducit irre
parabilē et incurabilē ꝑ ṗncipium intrinſecũ eius
in quo eſt. peccatũ aũt veniale ex genere dicitur
quia ex natura ſua habeat veniā. et qꝛ peccatum
veniale morbꝰ quidā ē anime: hoc eſt venia pec-
cato: qđ curatio morbo. dicitur enim pctm̄ habe-
re veniā: cuiꝰ vulnus. i. reatꝰ facile tolliꝭ et curaꝭ.
vnde pctm̄ aliquod dr̄ veniale ex genere qꝛ cura
bile eſt et reparabile q̃ꝫm eſt ex ſui natura. itaqꝫ
peccatũ mortale et pctm̄ veniale opponunꝭ ſicut
curabile et icurabile repabile et irreparabile. hec
tamen oppoſitio accipiꝭ ſm rōnes et denomiatio
nes eoꝝ ex effectu. ſm ſe tamē et ex natura ꝓṗa
vt. ſ. peccata ſunt: opponunꝭ ſicut ꝑfectũ et imꝑfe
ctũ ſub eodē cōmuni. peccatuꝫ nāqꝫ mortale hēt
ꝑfectā rōnem peccati: veniale aũt imꝑfectā. qđ ex
hoc patet. nā pctm̄ ꝓut nũc de pctō loquimur vt
habet rōnem culpe: eſt actus humanꝰ deordina-
tus vel deordinata actus omiſſio. ita ꝙ deordi-
natio eſt ratio formalis peccati. deordinatio aũt

humanorum actuū perfecta & completa: eſt reſpectu finis q eſt ꝓprium et formale obiectū volūtatis a qua actus dicunt̄ humani. cū ergo peccatum mortale ex genere importet deordinationē a fine debito humanarū actionū: ſequit̄ ꝙ habeat ꝑfectam et cōpletā rationē peccati. peccatū autem veniale nō cōſiſtit in deordinatione a fine humane volūtatis ſed in deordinatione eiꝰ quod ē ad finem ſaluato ordine in finē debitū. quãobrē veniale peccatū imꝑfectā rationē habet peccati. vnde peccatū analogice predicat̄ de peccato mortali et de peccato veniali. Sed aduertēdum ē ꝙ vt. S. Tho. notat pmo libro ſentē. diſti. 19ª q. 5ª arti. 2° ad pmū. aliquid dr̄ ſm analogiā dupliciṫ ꝑut ad ꝓpoſitū nr̄m facit. vno modo qn̄ ratio vl̄ natura ipſiꝰ dicit̄ de pluribꝰ per pus et poſterius cum tamen in vno tātūmodo illoꝝ eſſe habeat. ſicut rō vel intētio ſanitatis dicitur de animali de vrina et de medicina diuerſimode ſm pus & poſterius. q tamē nō habet eſſe reale niſi in animali. non enim vrina vel medicina dicit̄ ſana niſi qꝛ hec eſt cauſa et illa eſt ſignū ſanitatis exiſtētis in animali. alio modo aliqd dicit̄ ſm analogiam qꝛ predicatur de pluribꝰ ſm prius & poſteriꝰ: et tamen in vnoquoqꝫ eoꝝ ipſa natura cōmunis analogi habet eē. per quē modū ens dicitur analogice de ſubſtātia et de accidente. et iſto ſecūdo modo peccatū dicit̄ analogice de peccato mortali & de peccato veniali. ratio enim et natura peccati ꝑut illi cōuenit natura: in vtroqꝫ. ſ. mortali et veniali habet eſſe licet ꝑ prius et poſteriꝰ et in vno ſimpliciter vt in peccato mortali: et in alio vt in veniali ſm quid. ¶Ex premiſſis inferimꝰ ꝙ peccatū veniale et peccatū mortale ex genere dupliciter diſtinguūt̄. Uno modo ſm ꝙ denominant̄ mortale et veniale a reatu ꝑut. ſ. peccatū mortale dr̄ quia inducit reatum mortis eterne: veniale vero peccatū quia inducit reatū non mortis ſed pene temporalis. et ſecundū hanc differētiā: peccatū mortale et peccatū veniale nō differunt ſpecifice neqꝫ qḋditatiue. nã vt. S. T. idipm deducit pma. 2ᵉ. q. 72. arti. 5°. in cor. qḋ ꝑ accidens ſe habet ad aliquid: nō pōt ſpēm eius conſtituere. qꝛ ſpēs rei cōprehēdit illa pciſe q ꝑ ſe et eſſentialiter rei cōueniūt. reatꝰ autē pctōꝝ ꝑ accidens ſe habet ad pctm̄: qꝛ ꝑ accidēs ſe habet ad volūtariū ex quo pctm̄ hēt ꝙ ſit pctm̄. loquimur nūc de peccato in genere moris. nō eni volūtas peccātſ intendit aut vult incurrere pene reatum imo magis vellet impune peccare. ſed accidit reatus pene ab exteriori. ſ. ex iuſticia iudicantis qui ſm diuerſas peccatorum condiciones: diuerſas penas delinquentibus infligit. vnde differentia peccati mortalis et venialis ex reatu pene accepta: cōſequi pōt diuerſam ſpēm peccati ſed non illã cōſtituit. Alio modo peccatū mortale et peccatum veniale diſtinguūtur ex obiecto ſeu materia circa quã. qm̄ peccatū mortale eſt circa aliquid qḋ ſm ſe repugnat charitati que eſt pncipiū vite ſpiritualis: veniale vero eſt circa aliquid qḋ charitati nō repugnat. et qꝛ ſpecies actuū humanorum ſiue moraliū accipitur ex obiecto ꝑut. S. Tho. deducit pma. 2ᵉ. q. 18ª. articulis. 2°. 5°. et. 6°. iō huiuſcemodi differētia peccati mortalis & venialis q accipitur ex obiecto: diuerſificat eorum ſpēm et ſm eam diſtinguūt̄ eſſentialiter. vbi ergo. S. Tho. dicit ꝙ differentia peccati venialis a mortali non ē eſſentialis et ſpecifica ſed accidentalis vt pma. 2ᵉ. q. 72. ar. 5°. accipit peccatū mortale et veniale ſm primū modū diſtinctionis. nam ſecundo modo peccatū mortale et veniale eſſentialiter et ſpecifice diſtinguūt̄ iuxta ipſiꝰ doctrinã capiēdo differētiam ſpecificã ſm ꝙ large ſpecies dicunt̄ ſub genere analogo ſicut patet in locis ꝓ concluſione allegatis.

¶Tertio Pro declaratione ſecunde concluſionis notandum eſt ꝑut. S. Tho. deducit pma. 2ᵉ. q. 84. arti. 2°. ꝙ in actibus volūtarijs cuiuſmodi ſunt peccata: duplex ordo inuenit̄. ſ. intentionis et executionis. in pmo quidē ordine: finis habet rationem principij vt ſepe dictū eſt ſupra. finis aūt in omibꝰ bonis temporalibus acquirēdis: eſt vt homo ꝑ illa quandã perfectionē ſingularē et excellentiam habeat. et ideo ex hac parte ſuperbia que eſt appetitus excellentie ponitur initiū omnis peccati. ſed ex parte executionis: illud dr̄ eſſe primū quod ꝑbet oportunitatē adimplēdi oīa deſideria peccati. et hoc habet rōnem radicis peccatoꝝ ad ſimilitudinem radicis arboris q alimentum ꝑſtat toti arbori. & ex hac parte auaricia ſeu cupiditas ponitur ab apoſtolo radix omniū maloꝝ. videmus enim ꝙ ꝑ diuitias q ſunt ꝓpria materia et obiectū auaricie: homo habet facultatē ꝑpetrandi quodcūqꝫ pctm̄. eo ꝙ ad habenda quecūqꝫ tēporalia bona: pōt homo ꝑ pecuniã iuuari ſm illḋ Eccle. 10. pecunie obediūt oīa. ¶Aduertēdum tamē ꝙ ſupbia dupliciṫ pōt capi. vno modo ſm ꝙ importat repugnātiã ſeu rebellionē ad legem dei: et ſic ē generalis cōdicio oīum pctōꝝ. qcūqꝫ. n. peccat mortaliṫ: legi dei repugnat. huiuſcemodi tn̄ repugnātia ac rebellio intelligēda ē ſm effectum nō ſm affectū. nã oīs q peccat mortaliṫ: eo ipo

non ſubditur regule ſuperioris.ſ.dei ſed cōtra fa
cit quod ē effectꝰ q̄dā ſupbie. nō aūt ſemp repug
nat ſꝫ affectū quia nō ſemp qui peccat: ex actua=
li cōtēptu dei vel legis ipſius delinquit ſed qn̄qꝫ
ex ignorātia qn̄qꝫ vero ex infirmitate ſeu paſſio=
ne. quēadmodū dicimꝰ ꝙ is qui ignorāter patrē
occidit: parricidiū cōmittit ſm effectum ſed non
ſm affectū qꝛ id nō intendebat. ſic enim quicūqꝫ
peccat: legē dei cōtemnit ſm effectū cū ipaꝫ trāſ=
grediaꝛ: non tn̄ ſemp ſm affectū: nā nō ſemp pec
cat intēdēs legē contēnere. Alio modo accipitur
ſupbia ſm ꝙ eſt ſpeciale pctm̄ ꝓut.ſ. eſt appetitꝰ
inordinatꝰ ꝓprie excellētie: et ſic pōt cōſiderari
vt finis alioꝝ peccatoꝝ dupliciꝛ. vno modo vir=
tualiꝛ et implicite vel p quandā cōſequētiā vt cū
aliquis peccat aliquo alio peccato cuius finē pro
prium et ꝓximū actu intēdit in quo tn̄ virtualiꝛ
et implicite aut cōſecutiue includiꝛ inordinatus
appetitꝰ ꝓprie excellētie: et iſto modo ſupbia ſm
ꝙ eſt ſpeciale pctm̄: eſt initiū oīs alterius pecca=
ti inqꝫm̄ oīa peccata ꝓcedūt ab homine ex inor
dinato amore ſui qui facit ciuitatē babilonis vt
Auguſ. inquit. 14°. de ciuitate dei. idē eſt enim ꝙ
homo ſe amet inordinate: et ꝙ ſui excellentiam
amet. loquimur nunc de amore ſui inordinato p
exceſſum. q̄ eni ſe amat plus q̄ꝫ debet: excellētiaꝫ
aliquā ſibi appetit ſaltē libertatē ac poteſtatē ex=
plendi q̄cūqꝫ appetit. qui appetitꝰ eſt ꝓprius actꝰ
ſupbie. alio modo ſupbia conſiderari pōt vt finis
alioꝝ peccatoꝝ: nō qꝛ eius obiectū virtualiter ꝛ
implicite ſit finis omniū alioꝝ pctōrum: ſꝫ inqꝫm̄
oīa alia peccata ad finē ſupbie q̄ eſt ꝓpa excel=
lētia ordinari poſſunt p intētionē peccātis. oīe
eni illud qđ quis inordinate appetit: pōt ad ſui ex
cellentiā ordinare quāuis actu nō ordinet. et dif=
fert iſte modus a p̄mo. qꝛ ſꝫ p̄mū modū oīa pec
cata et ſemp ex ſupbia oriunꝛ. ſecundo vero mo
do quāuis oē pctm̄ ex ſupbia oriri poſſit: et tn̄
non ſemp actu qꝛ nō ſemp peccator ordinat pec
catū ſuū ad finē ꝓprie excellētie ſꝫ ad alium q̄ eſt
finis proprius peccati q̄ peccat. Accipiunꝛ p̄miſſa
in hoc notabili ex dictis. S.T. p̄ma. 2ᵉ. q. 84ᵃ.
articulis p̄mo et. 2°. Et. 2ᵃ. 2ᵉ. q. 162. articulis
p̄mo et. 2°. Et in. q. de malo. q. 8ᵃ. ar. 2°.

QUantuꝫ ad ar=
ticulum quartū reſpōdēdum eſt
obiectionibꝰ aduerſarioꝝ. Et q̄
dē ad oīa ſex argumēta Aureo
li cōtra p̄mā cōcluſionē dicimꝰ ꝙ
quicq̄d ſit de eorū ꝓceſſu nā nōnulla aſſumūt et
preſupponūt falſa: et tamē non militāt cōtra no=
ſtraꝫ cōcluſionē nec cōtra. S. Tho. qui inter pec
catū mortale et veniale ponit differētiā eſſentia
lem et ſpecificā ꝓut mortale et veniale large dici
poſſunt ſpēs qꝛ ſub vno cōmuni analogo.ſ. pec=
cato ſunt. et de hoc dictū fuit latiſſime in ſecūdo
notabili. ¶ Ad. 7ᵐ qđ eſt Durādi dꝛ ꝙ ꝓcedit ex
falſa imaginatione.ſ. ꝙ impfectio peccati ſit ex d=
fectu deliberationis dūtaxat ſicut cōtingit in ſu=
bitis motibus deordinatis. hoc aūt falſuꝫ eſt. nā
etiā iperfectio peccati pōt cōtigere ex pte obiecti
vel materie qn̄ non hēt perfectā rōnem indebiti
quia.ſ. fini humanoꝝ actuū nō repugnat ꝓut in
ſecūdo notabili declaratū fuit. vn̄. S.T. in pre=
cedēte diſti. q. pᵃ. ar. 4°. in cor. dicit ꝙ impfectio
peccati dupliciꝛ eē pōt. vel ex genere actꝰ vel ex
parte peccātis. genꝰ aūt ipſius actꝰ ſumiꝛ ex ma=
teria ꝛ obiecto. in illa autē materia pctm̄ pfecte
inueniꝛ in qua ſi peccet: v̄tus charitatis ad deuꝫ
ꝛ ad ꝓximū diſſoluiꝛ p quaꝫ vita ē anime. in illa
aūt materia pctm̄ impfecte inueniꝛ in qua ſi pec=
ceꝛ: charitas ad deū et ad ꝓximū et humana ſo=
cietas nō diſſoluiꝛ ſed ſtare pōt. ex parte v̄o pec
cantis ē impfectio peccati ꝓpter iperfectionē po
tentie elicientis actū. ſicut p̄mi motꝰ ſenſualitatis
qui deliberationē p̄cedūt: peccata venialia ſunt
quāuis in materia ſint peccata mortalia. ¶ Ad
8ᵐ. diciꝛ ꝙ minor ē falſa. imo pctm̄ veniale diciꝛ
pctm̄ p attributionē ad pctm̄ mortale. tū qꝛ ē diſ
poſitio ad illud quēadmodū accidēs dꝛ ens per
attributionē ad ſubſtātiā qꝛ eſt eiꝰ diſpoſitio. tuꝫ
etiā qꝛ pctm̄ mortale importat deordinationeꝫ
a fine: pctm̄ autē veniale importat deordinatio=
nem circa id qđ eſt ad finē qđ ſe habet ad finē ſic
via ad terminū. vn̄ ſicut via denominaꝛ p attri=
butionem ad terminuꝫ vt calefactio a calore ad
quē eſt: ita pctm̄ veniale qđ eſt deordinatio q̄dā
vie denominaꝛ pctm̄ a peccato mortali qđ ē de=
ordinatio termini et finis. et ad ꝓbationē mino=
ris dꝛ ꝙ aſſumptū hēt veritatē in illis q̄ analogi
ce dn̄r ſꝫ primū modū analogie poſitū in ſecūdo
notabili eo ꝙ forma ſm quā fit d̄nominatio ana
logi in vno analogatoꝝ tm̄modo hēt eē: nō autē
hēt neceſſario veritatē in illis q̄ analogice dicunꝛ
ſm analogiā ſecūdo modo ibi poſitā. qꝛ vt ſic: cū
forma ſm quaꝫ fit denominatio analogi habeat
eſſe in ſingulis q̄ analogice dn̄r: nō neceſſario eſſe
vniꝰ depēdet ab eſſe alteriꝰ quātum eſt ex rōne
analogi. qꝛ iſtoꝝ analogia magis accipitur ſꝫ rō
nem quidditatis ipſoꝝ q̄ꝫ ſm eorum eſſe. vnde
ſi eſſe accidentis neceſſario dependet ab eſſe ſub
ſtantie: hoc non eſt inqꝫm̄ analogice dicuntur ſub
ente: ſed quia natura accidentis talis eſt ꝙ eē nō

habet niſi ꝑ inherētiam ad ſubſtantiā. quia ergo peccatū veniale nō hēt ex ſui rōne ꝙ ſit inherens peccato mortali: pōt eſſe ſine illo. qꝛ ipoꝝ analogia nō accipit̃ ſm eoꝝ eſſe ſʒ ſm rōnes ipoꝝ formales. homo eniʒ verꝰ et homo pictꝰ analogice denominant̃ homo: et tñ vterqʒ pōt hr̃e eſſe ſine alio. Et ſi dicat̃ ꝙ quāuis id qđ dicit̃ ꝑ attributionem ad alteꝝ nō exigat neceſſario illud actu eſſe exigit tamē neceſſario ꝙ ſit vel fuerit vel eē poſſit. Ad hoc rñdemꝰ ꝙ iſto etiā modo peccatū veniale exigit neceſſario ꝙ ſit vel fuerit vel eſſe poſſit pct̄m mortale. vñ ſub hoc ſenſu aſſumptū in ꝓbatione minoris eſt falſum. ¶ Ad. 9^{m} dicit̃ p̄mo ꝙ vt. S. T. notat. 2^{a}. 2^{e}. q. 92. ar. 2°. ad primū auctoritas phī veritatē habet in oppoſitis in quibus ē eadē ratio multiplicationis qđ nō ē in peccato et in actu v̄tutis. qm̄ vt Dioniſiꝰ dicit. 4°. capitulo de diuinis no. bonū cōtingit vno modo quia ex vna et integra cauſa. malū autē contigit multipliciter quia ex ſingularibꝰ defectibꝰ. vnde et vni virtuti plura vitia opponuntur vnū ꝑ exceſſum et aliud ꝑ defectū. Dicitur ſecundo ꝙ etiā in actibus virtuoſis dari poteſt multiplicitas in participando rationem virtutis et in actu interiori et in actu exteriori. nā eſt dare actū ſimpliciter virtutis: ſicut eſt actus ex deliberatione ꝓcedēs cadēs ſuper debitā māʒ et debitas circūſtantias. et eſt dare actū ſm quid v̄tutis: ſicut ē actus indeliberatꝰ bonꝰ tamē ex obiecto et ex circunſtantijs. vnde et hm̄oi actus indeliberati: nō ſūt plene volūtarij. quod aūt arguēs dicit ꝙ rō peccati perfecte ſaluatur ſimpliciter et vniuoce i veniali ſicut in mortali: falſum eſt ꝓut deductuʒ fuit in p̄mo et ſecūdo notabili. ¶ Ad. 10^{m} admittimus cōdicionalē ſi intelligat̃ cōtra legē ſimpliciť et directe ſicut expoſitū fuit in p̄mo notabili. ſʒ in hoc intellectu falſum ē ꝙ omne pct̄m ſit cōtra legem ꝓut ibi deductuʒ fuit ſed mortale dūtaxat. vñ argumentum ꝓcedit ex ſuppoſitione falſi. ſ. ꝙ peccatū veniale ſit cōtra aliquā legē ſicut et mortale. ¶ Ad cōfirmationē patet reſpōſio ex his q̄ dicta ſunt in p̄mo notabili. ¶ Ad argumēta contra ſecūdā cōcluſionē ad p̄mū dr̃ falſum eē ꝙ inordinatꝰ amor ſui ad plura ſe extēdat virtualiter ⁊ implicite q̄ʒ inordinatꝰ appetitꝰ ꝓprie excellentie ſicut in tertio notabili deductū fuit. vt eni. S. T. inquit p^{a}. 2^{e}. q. 84^{a}. ar. 2°. ad. 3^{m}. in hoc homo ſe amat ꝙ ſui excellentiam vult. vnde ad idē pertinet ꝙ ponatur initium omnis peccati ſupbia vel amor proprius. hec ille. Quamobreʒ Auguꝰ 14° de ciuitate dei dicit ꝙ amor ſui inordinatus facit ciuitatem babilonis que omnia vitia ſimul congregat. quemadmodū amor dei ciuitatē dei conſtruit: que omnes virtutes in ſe concludit. vñ argumentum ꝓcedit ex falſo. deniqʒ omnes turpes delectationes q̄ male appetuntur per intēperantiam: ꝓmouēt implicite et virtualiter ꝓꝑam excellentiā. et conſimiliter pene et triſticie q̄ turpiter fugiuntur: ꝓꝑiā excellentiā impediunt virtualiter et implicite ſaltem ſm extimationē fugiētis ꝑ timiditatē vt in tertio notabili deductū fuit. ¶ Ad. 2^{m}. dicit̃ p̄mo ꝙ argumētum ꝓcedit ex malo intellectu quē arguēs habuit i dictis. S. T. putās ꝙ cupiditas ponitur ab ipſo radix omniū peccatorum ex ꝓꝑa rōne qua ē paſſio quedaʒ in appetitu exiſtēs. hoc aūt falſum ē. ſed ponit̃ a. S. Doc. radix omniū peccatoruʒ ratione obiecti et materie circa quā eſt q̄ diuitie ſūt ſiue pecunie. vñ p^{a} 2^{e}. q. 84. ar. p^{o}. in corpore exponens q̄modo cupiditas dicat̃ radix omniuʒ peccatoꝝ ad ſimilitudinē radicis arboris q̄ alimētum preſtat toti arbori: ſic dicit. videmꝰ enim ꝙ ꝑ diuitias homo acquirit facultatē ꝑpetrādi quodcūqʒ peccatū et adipiſcēdi deſiderium cuiuſcūqʒ peccati: eo ꝙ ad habēda quecūqʒ tēporalia bona: pōt homo ꝑ pecuniā iuuari ſm ꝙ dicit̃ Eccle. 10. pecunie obediunt oīa. hec ille. Et. 2^{a}. 2^{e}. q. 118. ar. 7°. ad p^{m}. auaricia inquit eſt p̄ncipale vitiū qꝛ reſpicit pecuniā que hēt quādā p̄ncipalitatē inter bona ſenſibilia. cuiꝰ rōnem aſſignat parū ſupra. qꝛ. ſ. denario vtimur q̄ſi fideiuſſore ad oīa habēda prout phs dicit in. 5° ethi. Ex quibꝰ apparet ꝙ ſm doctrinā. S. T. poſt Ariſtotileʒ cupiditas eſt radix omniū peccatoꝝ: nō ex ꝑte qua eſt paſſio quedaʒ inordinata appetitꝰ: ſed ex ꝑte obiecti. ſ. pecunie ſeu diuitiarū. argumētū autē ꝓcedit quaſi cupiditas inq̄ʒ^{m} eſt quidā appetitus deordinatus: poneretur a nobis radix omniū peccatorū q̄cq̄d ſit de pecunijs quarū eſt appetitꝰ ſiue. ſ. diſtrahātur ſiue retineat̃. Dicit̃ ſecūdo falſuʒ eē ꝙ cupiditas ſit appetitus diuitiarū ad illas cōgregādas et retinendas: et nō ad diſtribuēdas. qm̄ ꝓpter hoc cupiditas ponitur radix omnium peccatorū: quia ꝑ diuitias circa quas eſt iuuari pōt ad omnia bona tēporalia cōſequēda. ſed tale iuuamen eſſe nō poſſet niſi ꝑ aliquā diuitiarū diſtractioneʒ. vnde. S. Tho p̄ma. 2^{e}. loco ꝓxime allegato ad. 2^{m}. appetitus inquit pecuniarū dicitur eſſe radix peccatorum: non quideʒ quia diuitie ꝓpter ſe querantur tanquā vltimus finis: ſed qꝛ multum querunt̃ vt vtiles ad omnem temporalem fineʒ. hec ille. vbi ſatis apparet ꝙ cupiditas diuitiarum non eſt ad eas congregandas et retinēdas preciſe: alioqui propter ſe quererentur tanquā vltimus finis et

nō ſicut vtiles ad alios fines quod hic negat. S.
Tho. Et pꝛeterea diuitie nō ſolum iuuant ad bo
na tempoꝛalia conſequenda ſua actuali et vera
diſtractione ſed etiam ſua extimatione et opina
ta ac ſperata diſtractione. nā nōnūꝗ̃ auarus ob=
tinet quod ab alio cupit habere: pꝛo eo ꝙ aliꝰ re=
putans illum diuitem: ſperat partem diuitiaruꝫ
ſibi impartiri. quāobrē diuitie nō ſolum diſtracte
ſed etiam congregate et retente fomentum pꝛe=
bere poſſunt ad oīa peccata perpetrāda. ¶ Ad
argumentum ante oppoſitum reſpondet. S. T.
diſtin. pꝛecedēte. q. pª. ar. 4°. ad pꝛimū per inte=
remptionem minoꝛis. non enim peccatū venia=
le coꝛrumpit virtutem ꝗ̃m ad habitum quia hoc
eſt ꝓpꝛiū moꝛtalis pcti: ſꝫ exit ab eq̄litate quā rō
ponit in actu v̓tutis. Et in hoc articulꝰ terminat̄.

¶ Diſtinctio. xliiij.

Circa qua
dragesimā quartā
diſtinctionem que=
ritur vltimo vtrum
potētia peccandi ſit
a deo et arguitur ꝙ
nō. quia cuius vſus
malus ē: ipſum ꝗ̃
malū eſt vt Boetiꝰ
dicit. ſed vſus potē
tie peccādi ē peccatū et malū. ergo potentia pec
candi ē mala. ſed nullū malū inꝗ̃m hmōi ē a deo.
ergo et c̄. ¶ In oppoſitū arguit̄. qꝛ omne ens ē a
deo. ſed potētia peccādi eſt quoddā ens. ergo ⁊c̄
¶ In hac q̄ſtione erūt q̄ttuoꝛ articuli vt ſupꝛa.

Quantum ad ar
ticulū pꝛimū ſit iſta ꝯclusio ꝙ po
tētia peccādi ꝗ̃m ad q̄d rei ⁊ po=
ſitiuuꝫ qđ iportat: eſt a deo non
ꝗ̃m ad d̓fectū quē cōnotat. hāc
cōclusionē tenet. S. T. in hac diſ. q. pª. ar. pmo.

Quantum ad ar
ticulū ſecūdū arguit̄ cōtra cōclu
ſionē. Et pmo arguit Scotꝰ. qꝛ
ſicut in potētijs paſſiuis idē ē ꝓ=
ximū ſuſceptiuū vel ſubm hitus
et ꝑuationis: ita potētia actiua libera defectibil̄
eſt imediatū pncipiū agēdo ⁊ deficiēdo oppoſito=
rū. agēdo q̄dem rectitudinis: deficiēdo vero pec
cati. et iſtud abſolutū eſt ꝓpꝛia potētia reſpectu
vtriuſq̄ eo modo quo potētia pōt eſſe reſpectu
eoꝛum. ſ. effectiue et defectiue. hoc aūt modo po
tentia peccādi eſt a deo: hoc eſt illa natura quaꝫ
habens eſt potēs peccare. potens quidē non effi
ciendo ſed deficiēdo. cuiꝰ tamē deficere: iſtud po
ſitiuum eſt pꝛoxima ratio et eodeꝫ modo quo cō
cedi debet ꝙ poſſe peccare eſt pars libertat̄ nō
vt libertas eſt ſed vt ē tali gradu limitata. ¶ 2°.
arguit Aureolꝰ. quicquid creatura habet a ſe foꝛ
maliter: totum habet a deo effectiue: alias nō to
ta entitas creature eſſet a deo. et accipio quicq̄d
creatura hēt ex natura ſua vt talis eſt. verbi gr̄a
quicquid habet liberum arbitriuꝫ ex condicione
ſua pꝛima. ſed potentia peccandi ineſt libero ar=
bitrio ex ſua pꝛima condicione nullo addito. ex
ſua enim natura hēt ꝙ poſſit eſſe confoꝛme pme
regule et diffoꝛme indifferenter. quia nec eſt pꝛi=
ma regula nec eſſentialit̄ cōfoꝛmitas ad pmā re=
gulā. ergo potētia peccandi eſt hoc modo effecti
ue a deo. ¶ 3° arguit ſic. Si potētia peccādi non
ſit a deo: aut hoc ē qꝛ potētia nō ē a deo aut qꝛ ap
titudo ad peccādū nō ē a deo. nō pmo mō qꝛ cer
tū eſt ꝙ natura liberi arbitrij et eiꝰ potentia eſt a
deo. nec ſecūdo modo quia talis aptitudo nō di
cit intrinſece niſi naturā liberi arbitrij licet extrin
ſece denotet defoꝛmitatem. et quo ad hoc conce
do ꝙ non eſt a deo. hoc tñ teneo ꝙ quo ad oīe
intrinſecum quod dicit potētia peccandi in libe=
ro arbitrio: eſt a deo. ¶ 4° arguit ꝙ potētia pec
candi non fundetur in libero arbitrio ex hoc ꝙ ē
ex nichilo. quia alicubi reperitur liberuꝫ arbitriū
exiſtens ex nichilo: et tamen ibi non reperit̄ po=
tentia ad peccandum. igitur et c̄. tenet ꝯña. quia
poſita cauſa ponitur et effectus vel ſaltem poni
poteſt. antecedens pꝛobatur. quia in confirmat̄
in via ſicut in matre domini et in alijs huiuſmo=
di erat liberum arbitrium ex nichilo: ⁊ tamen nō
erat in eis potentia ad peccandū. hoc idem pa=
tet de beatis in quibꝰ nō eſt potētia peccādi. Si
dicatur ꝙ pꝛo tāto nō erat in pꝛedictis potentia
peccādi quia cōfirmabantur ex gr̄a. Cōtra. illud
non dat impotētiam peccādi cui inſunt cōdicio=
nes ille q̄ dant alicui ꝙ in eo ſit potentia ad pec=
candū. ſed gratie quam ponis inſunt ille cōdicio
nes. ſ. eſſe ex nichilo quod ē fundamentū potētie
peccādi ſm te. igit̄. Confirmatur. quia illud non
tollit potētiā ad peccandū quod relinquit in ſub
iecto illa q̄ faciunt potētiam ad peccandum. ſed
gratia relinq̄t in ſubiecto habente ipam eſſe ex ni
chilo et huiuſmodi. igitur. ¶ 5°. ad idem. Illud
quod eſt mere relatio rationis nō dat alicui ꝙ ha
beat potentiam aut ꝙ ſit potentia ad peccandū.
ſed eſſe ex nichilo ſuper illam rem ſolum dicit reſ

pectum rationis. habitudo enim importata ꝑ ly
ex habet non ens pro termino. relatio autē rea=
lis habet terminum realem in actu. igitur et c̄.
¶6° ad idem arguit. cū dico eſſe ex nichilo: duo
dico. ſ. eſſe et nichilitatem. aut igitur eſſe ex nichi
lo conſtituit et dat ratiōē potentie ad peccan=
dū ratione de ly eſſe aut ratione ipſius nichilita=
tis. Nō primo modo ita ꝙ ens ex nichilo: ex hoc
ſolo poſſit peccare quia eſt. quia tunc deus poſſꝫ
peccare cum habeat eſſe. nec ſecundo modo pu=
ta ꝙ nichilitas det rei poſſe peccare. quia nichili=
tas: omnino nichil ponit in re illa. igitur et c̄.
¶7° arguit Durandus dicens noſtram poſitio=
nem eſſe defectuoſam in hoc ꝙ dicit ꝙ creatura
ex ſe habet ꝙ ſit ex nichilo. hoc enim non eſt ve=
rum. quia creatura non dicitur fieri vel eſſe ex ni
chilo materialiter vel in ratione ſubiecti nec ordi
nabiliter ſeu in ratione termini ſed ſolum nega=
tiue quia ſit vel eſt non ꝺ aliquo ſuppoſito ex par
te facti. hoc autem habet creatura a deo et nō ex
ſe. Quod probatur primo. quia illud quod eſt cau
ſa alicuius affirmationis: eſt cauſa negationis ꝑ
ſe et imediate conſequentis ad affirmationem.
verbi gratia illud quod eſt cauſa ꝙ aliquid ſit al=
bum: eſt cauſa ꝙ non ſit nigrum. ſed deus eſt cau
ſa creature ſm omne quod ē in creatura. ad quā
affirmationem ſequitur per ſe et imediate iſta ne
gatio ſcilicet ꝙ creatura non ſit nec fiet ꝺ aliquo
ſuppoſito ex parte facti. quia ſi aliquid ſupponere=
tur: non totum produceretur. ergo deus eſt cau=
ſa ꝙ creatura fiat vel ſit non de aliquo: ſed ſolū
ſub hoc ſenſu dicitur fieri vl' eſſe ex nichilo. igitur
et c̄. Scdō qꝛ tota ratio que mouet ad ponendū
ꝙ creatura habeat ex ſe et non ex alio ꝙ ſit ex ni=
chilo: eſt quia creatura ſi ſibi relinqueretur cedit
in nichilum et nichil eſt. ſed iſtud magis conclu=
dit oppoſitum ꝙ̄ propoſitum. qꝛ illud quod ē cau
ſa effectiua et conſeruatiua entitatis rei per ſuā
influentiā: eſt ſufficiens cauſa non entitatis eiuſ
dem rei per ſubtractionem ſue influentie vt pa=
tet inducendo in omnibus. ſed deus per ſuā in=
fluentiam eſt cauſa effectiua et conſeruatiua to=
tius entitatis cuiuſlibet creature. ergo ipſe ſolus
per ſubtractionem ſue influentie eſt cauſa ſuffici
ens totalis non entitatis creature. nec oportet
dare cauſam poſitiuam ſed negatiuam. ſ. deū nō
influere: quia effectus non eſt poſitiuus ſed pu=
re negatiuus. ſ. creaturam que prius fuit: modo
omnino nō eſſe. Tertio quia mirabile eſt quod di
citur ꝙ creatura de ſe eſt non ens vel nichil. cum
enim hec prepoſitio de dicat cauſam aliquā: hic
non poteſt dicere cauſam formalē ſcilicet ꝙ crea
tura formaliter ſit nichil. imo certe formaliter eſt
ens et aliquid. nec materialem ſcilicet ꝙ creatu=
ra ſit ſubiectum nichili. quia nichil eſt totalis ne=
gatio que non poteſt habere ſubiectum. nec fina
lem. quia tam finem ꝙ̄ illud quod eſt ad finē: o=
portet habere rationem entis et boni quod ꝺ ni
chilo dici non poteſt. nec efficientem: quia nichil
non habet cauſam efficientem ſed deficientē ꝙ̄
eſt eadem reſpectu entis efficiēdo et reſpectu ni=
chili efficientiam ſubtrahendo. quare nullo mo=
do competit creature ꝙ de ſe ſit non ens vel ni=
chil. ſed ſiue ſit ens ſiue deſinat eſſe et cadat in ni
chilum: totum eſt a deo influente vel influentiā
ſubtrahente. ¶8° principaliter arguit contra ꝓ=
bationem illam qua probatur ꝙ deus nō ſit cau=
ſa indirecte ꝙ creatura ſit ex nichilo. illa enim ꝓ=
batio vt dicit aſſumit falſū ſcilicet ꝙ nichil ē cau
ſa alicuius defectus etiā indirecte: niſi res ſit ca=
pax oppoſite perfectionis. videmus enim ꝙ deus
cauſando aſinum in tali gradu: cauſa eſt ꝙ aſin⁹
deficit ab hoc quod eſt eſſe rationalem. et tamen
aſinus non eſt capax rationalitatis. et idem ē in
ꝓpoſito. ¶9°. arguit ꝙ poſitio ſit defectuoſa in
hoc ꝙ ſupponit ꝙ defectibilitas electiōis ineſt rei
ex hoc ꝙ eſt ex nichilo. dicunt inquit quidā iux=
ta ſententiam Damaſceni ꝙ creature ex hoc ꝙ ē
ex nichilo: competit duplex vertibilitas in nichil
ſcilicet ſm eſſe nature et ſm electionem. primum
fieret ſi res ānichilaretur totaliter: ſecundum fit
cum peccatur. quia ſm Auguſtinū peccatum ē ni
chil. et ideo cum peccatur: electio peccantis ver=
titur in nichil. ſed iſtud non videtur ſufficienter
dictum. qꝛ enim creatura ex hoc ꝙ ē ex nichilo mo
do quo expoſitū eſt ſit vertibilis in nichil qd' ne
gat totalem entitatem: ſatis patet ex predictis.
quia ex eo ꝙ deus ſolum quicquid eſt in creatura
ꝓduxit nullo ſuppoſito et ꝓductū conſeruat: reli
quitur ꝙ ſubtracta influentia eius nichil remane
at qd' vocat ibi creaturā verti in nichil. ſed ꝙ ex
eodē habeat ꝙ ſit vertibilis ſm electionē peccan=
do: non videtur. quia non ſolum iſte vertibilita=
tes ſunt in creatura ſed quedā alie. ſicut homo
vertibilis eſt de viſu in cecitatem. et omnes res
corruptibiles de entitate in non entitatem per
corruptionem que tamen non ānichilantur tota
liter. et omnes huiuſmodi verſiones ſunt in ni=
chil ſicut verſio electionis in peccatū. peccatū. n.
dicitur nichil quia eſt quedam priuatio. omnes
autem predicte verſiones ſunt ab habitu in pri=
uationem. ergo ſimilis ratio videtur eſſe ꝺ omni
mutabilitate creature ab habitu in priuationē ꝙ
inſit creature ex eo ꝙ eſt ex nichilo quod tamen

cōmuniter non dicitur. Item eſſe ex nichilo ſi ſit cauſa diuȝ vertibilitatū ab habitu in priuacionē: aut eſt cauſa imediata et ꝓxima aut remota. nō poteſt dici ꝙ ſit cauſa imediata et ꝓxima. qꝛ poſita cauſa imediata et ſufficiēte: ponitur effectus. ſed eſſe ex nichilo conuenit equaliter omni creature. ergo ſi eſſe ex nichilo eſſet imediata cauſa omniū vertibilitatum: omnes vertibilitates cuilibet creature competerent. hoc autem eſt falſū. quedam enim ſunt creature quibus non competit vertibilitas corruptionis vt celum et ſubſtantie ſeparate. qdam vero ſunt quibus non competit vertibilitas electionis vt creaturis irrationabilibus et ſic de alijs. ergo eſſe ex nichilo nō eſt cā imediata omniū vertibilitatū. ſi autē ſit cauſa remota et mediata: per eam nō poterit ſufficiēter aſſignari ratio dictaꝝ vertibilitatuȝ. dicere ergo ꝙ defectibilitas electionis inſit creature ex hoc ꝙ eſt ex nichilo: multū inſufficienter dictū eſt. ❡10 arguit ꝙ pncipalis concluſio ſit in ſe falſa. ſ. ꝙ potentia peccandi ꝙ̃m ad defectibilitatem nō eſt a deo. hoc enim inqt non eſt veruȝ. quod ſic patet. defectus q̃ nō habet rationē mali plus pōt cauſari a deo ꝙ̃ ille qui habet rōnem mali. ſed defect⁹ qui habet rōneȝ mali cauſaꝛ a deo. malū eniȝ pene a deo ē. ergo fortiori rōne defectus q̃ non hēt rationē mali. talis autem defect⁹ eſt poſſibilitas deficiēdi in eligendo. non enim eſt culpa alioqui homo ſemꝑ peccaret. nec pena: quia fuit in ſtatu inocentie in quo nichil fuit penale: ſed purus defectus nature create intellectualis qui non attingit perfectionem nature increate in qua null⁹ poteſt eſſe defectus nec in cognoſcendo nec in eligendo. nec tamē iſte defect⁹ eſt malus quia non tollit aliquā perfectionem nature create debitā. ergo poſſibilitas deficiendi in eligendo eſt a deo ❡11° ad idē. quia idem eſt iudicium de omni poſſibilitate deficiendi ꝙ ſit a deo vel non. ſed cōſtat ꝙ poſſibilitas deficiendi per corruptionem: ē in creaturis corruptibilibus a deo. ergo pari ratione poſſibilitas deficiēdi in eligendo eſt a deo. maior patet. ſed minor ꝓbaꝛ. quia ordo vniuerſi eſt per ſe intentus a deo. requirit autē ordo vniuerſi ꝙ qdam deficere poſſint et quādoqꝫ deficiant. alioquin alia nō ſaluarentur. plante enim vtunꝛ terra ad ſui nutrimentum. animalia vero plātis. homines vero plantis et animalib⁹. et in his corruptio vnius ordinatur ad conſeruationem alterius ex ordine nature et diuina inſtitutione que habetur gene. primo et. 9°. quare et c̄.

Quantum ad articulū tertiū notandū eſt ꝙ ſicut potentia generandi de principali ſignificato et ꝙ̃m ad id quod in ſe eſt dicit aliquid abſolutū: connotat tn̄ ex cōſequēti reſpectū quendā ad actum generationis ꝓut dictū fuit libro pmo diſti. 7ª. et ſimiliter potētia opandi vel ꝓducendi dicit pncipaliter et in recto aliqd abſolutuȝ: ex cōnotato tamē dicit ordinem vel reſpectū ad actū opationis vel ꝓductionis: ita et potētia peccādi de pricipali ſignificato ⁊ in recto ſignificat naturā quādam poſitiuā: cōnotat tn̄ reſpectū quēdā ſeu ordinē ad actū peccati rōne gerūdiui peccādi. qui reſpect⁹ vel ordo inꝙ̃m eſt ad deformitatē peccati: eſt ꝑuatiuus et ꝑ ꝯñs eſt ens rōnis ſicut et termin⁹ ad quē formaliꝛ eſt. fundamētū aūt hui⁹ reſpect⁹ eſt ipa natura q̃ dicꝛ potētia peccādi q̃ eſt etiā potentia et pncipiū recte opandi ꝓut. S. T. expreſſe dicit in hac diſti. q. pª. ar. p° in corpe. itaꝙ eadē natura potētie ſm rē eſt fundamētū reſpect⁹ vtriuſqꝫ. ſ. ei⁹ qui ē ad bonā et rectā opationem ſm ꝙ dicꝛ potētia recte opandi: et reſpect⁹ qui ē ad nō rectā et malā opationē ſm ꝙ ipa eadem realiꝛ natura dicꝛ potētia peccādi. diuerſimode tamē vterqꝫ reſpect⁹ ſe habet ad ipaȝ nāȝ potētie ꝙ̃m ad duo. vnū eſt. qꝛ reſpect⁹ ſeu ordo ad bonā et rectā opationeȝ: ineſt ꝑ ſe ipi potētie. reſpect⁹ aūt ad malā et nō rectā opationē: ineſt potētie ꝑ accidēs. cui⁹ rō eſt. quia potētia de qua loquimur q̃ eſt liberū arbitriū ſeu volūtas: naturaliter tēdit in bonū ſicut in ſuū obiectū. ꝙ auteȝ aliquādo in malū tēdat: eſt ꝑ acciñs. nō eni id cōtingit niſi quia malū ſibi ſub ſpecie boni ꝓponiꝛ. nam maluȝ vt Dioniſi⁹ dicit. 4° caplo de di. no. inuolūtarium eſt qꝛ nemo malū ꝑ ſe intēdēs operatur. aliud eſt qꝛ reſpect⁹ vel ordo ipſi⁹ potētie ad rectā opationē: eſt qd poſitiuū et ens reale ꝑ ſe conſequēs ad naturā potētie inꝙ̃m talis natura eſt. ſ. vt ē volūtas et liberū arbitriū. reſpectus autē ſeu ordo potētie ipſi⁹ ad peccatū ꝙ̃m ad ei⁹ formale quod eſt deformitas et deordinatio: eſt ens rationis et quid priuatiuū et accidit potētie voluntatis ſeu liberi arbitrij non ex ſua ratione ſpecifica: ſed inꝙ̃m eſt natura defectibilis. i. poſſibilis ad deficienduȝ a ſua naturali opatione. que defectibilitas ipſam naturam potentie conſequitur radicaliter ex hoc ꝙ eſt ex nichilo. et quia eē ex nichilo habet ipa natura potētie nō a deo ſed ex ſe ipa inꝙ̃m eſt nā creata: ideo talis defect⁹ ſeu defectibilitas non reducitur in deū tanꝙ̃ in cām

nec directe ſicut in cauſam agentem nec indirecte ſicut in cauſam nõ agentẽ vel non ꝓhibentez ꝙ talis natura creata non ſit ex nichilo. qꝛ ꝙ aliquid ſit cauſa alicuius defectus rei indirecte ſicut non agẽs effectũ cõtrariũ vel nõ remouens ꝓhibens: nõ contingit niſi qñ res ipſa capax eſt talis effectꝰ. nõ enim reduci põt in deũ tanq̃ in cauſã etiã indirecte ſicut in nõ agentẽ vel nõ remouẽtẽ ꝓhibẽs: ꝙ aſinus nõ ſit animal rõnale. eo ꝙ ex nã ſua: talis ꝑfectionis nõ eſt capax. qđ eni conuenit rei ex natura ſua: conuenit ei ex ſe. quia ergo nichil creatum capax eſt huiuſmodi perfectionis. ſ. ꝙ nõ ſit ex nichilo: inde ẽ ꝙ eſſe ex nichilo conuenit creature nõ a deo tanq̃ a cauſa aut directe ſicut ab agẽte aut indirecte ſicut a nõ agente vl' nõ remouẽte ꝓhibens. Accipiunt̃ iſta ex dictis. S. Tho. ſupra diſti. 37ª. q. pª. ar. 2º. ad. 3^{m}. et. q. 2ª arti. pº. Et in hac diſti. q. pª. ar. pº. ¶ Qđ autẽ dictũ eſt ex verbis. S. T. ꝙ potẽtia volũtatis ſeu liberi arbitrij vel magis ꝓprie homo ꝑ voluntatẽ et liberũ arbitrium defectibilis eſt a ſua naturali opatione ꝓ eo ꝙ eſt ex nichilo: multiplicẽ poteſt hr̃e intellectũ. vnus põt eſſe ꝙ. ſ. eẽ ex nichilo ſit cauſa ſufficiẽs et neceſſaria eiuſcemodi defectibilitatis: ita ꝙ omne qđ eſt ex nichilo poſſit naturaliter deficere a ꝓpria opatione: et iſte intellectus non eſt vniuerſaliter verꝰ nec illum habuit Sanctus Tho. nã ſunt quedã res ex nichilo create que deficere nõ poſſunt naturaliter a ſua opatione. queadmodũ corpa celeſtia de quibꝰ Auicena dicit ꝙ ſupra orbem lune nõ eſt malũ. vnde. S. Tho. libro primo ſentẽ. diſtin. 39. q. 2ª. arti. 2º. in cor. quarundã inquit rez natura impediri non põt a cõſecutione effectꝰ ſui: et iſte ẽ gradus altior ſicut ẽ in corporibus celeſtibus. Idẽ notat pͥma parte. q. 63. ar. pº. ad. 2^{m}. Et de ve. q. 24 ar. 7º. in cor. et in multis alijs locis. Alius intellectus põt eſſe qꝛ. ſ. omne qđ eſt ex nichilo: deficere põt a ꝓpria opatione vel ex ſe vel ꝑ actionem alterꝰ et vel naturaliter vel preter aut cõtra naturã ſuã. et iſte intellectꝰ verus eſt vniuerſalit̃. nã omnis creatura eo ipſo ꝙ eſt ex nichilo: non ẽ purus actꝰ ſed habet actũ permixtum potẽtie. ac ꝑ hoc pati poteſt ab aliquo ſuperiori et potentiori agente ſaltem a ſupremo quod eſt deus. vnde ⁊ actione dei: corpꝰ celeſte a ſuo naturali motu defecit tempore Joſue et Ezechie ac etiam tempore paſſionis domini. et hunc intellectũ videt̃ pretendere. S. Doc. in hac diſtin. q. pͥma arti. pͥmo in corpe cũ dicit ꝙ potentia impediatur vel retrahat̃ ab eo ad quod naturaliter ordinata ẽ: oportet ꝙ ſit ex defectu eius inq̃tũ^{m}. ſ. alteri agenti quod impedit ſuccumbit. Alius intellectus eſſe põt ꝙ. ſ. eẽ ex nichilo ſit cauſa defectibilitatis rei pͥmeua et remota nõ tñ ꝑ ſe ſufficiẽs niſi mediãte natura rei nõ habẽte opationes determinatas ad aliquod vnũ particulare bonũ ſz hñte multas et indeterminatas actiões ad bonũ abſolute ſumptum. et hmõi rei nã ſe hẽt vt ꝓxima cauſa adiuncta libertate arbitrij in cuiꝰ poteſtate eſt deficere et nõ deficere in ſua opatione. et iſte ſenſus eſt iterũ vl'r verꝰ. nã qꝛ natura hñs liberũ arbitriuz eſt creata ex nichilo: habet ꝙ nõ ſit vl'e et ꝑfectuz bonũ ſed ꝙ hẽat impfectionẽ admixtã. et cũ hẽat dominiũ ſuarũ actionũ ex libertate arbitrij: cõſequit̃ ex defectu dicte impfectionis ꝙ poſſit deficere in ſuis opationibꝰ q̃ ex eiꝰ ꝓpria electione ꝓcedũt et determinant̃ ad hoc vel illud. Et hunc intellectũ pretẽdit. S. Tho. loco preallegato liº pͥmo diſti. 39. et liº. 2º. diſtin. 23. ar. pº. Et đ ve. q. 24ª. ar. pº in cor. et ad. 16^{m}. et ar. 7º. in cor. et ad pͥmũ et. 5^{m}. et. 8^{m}. Quod aũt. S. Doc. dicit in hac octaua reſpõſione ꝙ. ſ. nõ exiſtente aliq̃ defectu in ſubã anime vl' in naturali arbitrio: põt ſequi defectꝰ in actione ipſius: nõ debet intelligi de defectu ſm ꝙ eſt ex nichilo ſed de defectu vel corruptionis vel quouis alio modo exiſtentiam anime aut liberi arbitrij contingentẽ. nam de huiuſmodi defectu argumentũ ꝓcedebat.

QUantuz ad articulũ quartũ rñdendũ eſt obiectionibus aduerſarioꝝ. Et qđez ad pͥmũ Scoti dicimꝰ ꝙ nõ militat cõtra cõcluſionẽ nr̃az q̃ ponit ꝙ eadẽ potẽtia volũtatis ſeu liberi arbitrij quãtum ad qđ rei eſt potentia peccandi et potentia recte operandi et eſt fundamentum vtriuſq; ordinis vel reſpectus. ſ. ad actũ rectũ et ad actum peccati ꝓut dictum fuit latius in notabili. nõ eni nos ponimus ſicut nec. S. Doc. defectibilitatem potentie peccandi eſſe fundamentum proximũ vel deordinationis peccati vel ordinis potentie peccandi ad peccatuz ſicut aliqui eius ſequaces. ſed huiuſmodi fundamentum ponimus ipſã potentiam liberi arbitrij inquãtum eſt defectibilis. non ꝙ ſit fundamentuz exiſtẽtie qđ ens rõnis nõ habet neq; exigit q̃le ens ẽ ordo vel reſpectꝰ potentie ad pctm̃ formalit̃ ſumptũ. ſz ponimꝰ potẽtiã defectibilẽ eẽ fundamẽtum veritatis. qꝛ. n. a parte rei liberꝝ arbitriũ ẽ potẽtia đfectibilis a recta opatione: ideo intellectꝰ vere cõcipit in ipſa potẽtia reſpectũ quẽdã poſſibilitatis ad peccatũ

ſm quē dicit potētia peccādi. ¶Ad.2m quod ē Aureoli dr ꝙ maior habet veritatē de oī eo qd dicit realem entitatē et perfectionē poſitiue: nō de eo quod dicit per ſe et directe imperfectionē aut priuationem. potentia autem peccandi quā tum ad reſpectum vel ordinem quē cōnotat ad peccatum: eſt quid priuatiuum et imperfectionē importans: et ideo non ſequitur ex maiori ꝓpoſi tione ꝙ ſit a deo. ¶Ad.3m dicitur ꝙ non militat contra nr̄am concluſionem neqꝫ ꝙ̄m ad pmā ei⁹ partem neqꝫ ꝙ̄m ad ſecundam. non ꝙ̄m ad pmā cum noſtra cōcluſio teneat potētiam peccādi ꝙ̄m ad quid rei eſſe a deo. neqꝫ ꝙ̄m ad ſecundā par- tem: quia non ꝓbat defectū quem potētia peccā di cōnotat eſſe a deo: imo nobiſcum illud negat. Quod autē arguit de aptitudine: procedit ſup poſito ꝙ aptitudo ad peccandū ſit aliquid poſiti uum. quod ſi verū eſt: nō repugnat cōcluſiōi nr̄e. ſi autem falſum eſt: argumētatio eſt nulla vt po- te ꝓcedens ex falſo. verūtamē nos nō ponimus in potentia liberi arbitrij aptitudinem ad peccā dum: quāuis cōcedamus ꝙ potēs ſit peccare. qm̄ aptitudo ex vi nominis et ex vſu loquendi non ſolum dicit facultatē ſeu poſſibilitatē ad aliqd ſꝫ et quandam inclinationē naturalem vel q̄ſi na- turalē ad illud: quā ſancti doctores non ponunt in libero arbitrio reſpectu peccati imo illā negāt cum ponant liberū arbitriū naturaliter inclinari ad bonum ſicut ad ꝓprium obiectū. ꝓpter quod Anſelmus dicebat ꝙ poſſe peccare nec eſt liber- tas nec pars libertatis. ¶Ad.4m dicitur ꝙ ar- gumentū non vadit ad mentē. S. Tho. qui po- nit in libero arbitrio ex eo ꝙ eſt ex nichilo: eē na- turaliter potentiam ad peccandū. huic autē nō obſtat ꝙ in confirmatis in grā vel in beatis ex grā dei: potentia ad peccandū ſit omnino ligata et impedita ne in actum peccati exeat. vnde reſ ponſio ab arguente poſita bona ē. neqꝫ valet ei⁹ improbatio. primo quia procedit ex falſo ſuppoſi to: quaſi ex reſponſione habeatur ꝙ grā aufert a libero arbitrio ꝙ naturaliter ſit potentia ad pec candum. hoc autem falſum eſt. nam licet grā li- get potentiam liberi arbitrij ne in actum peccati aliquo modo ruat: non tamen tollit quin liberū arbitrium tam in beatis ꝙ̄ in confirmatis ꝑ gra- tiam: habeat naturaliter poſſibilitatē ad peccā- dum. non enim gratia deſtruit naturam ſed per- ficit. Facit ad hoc quod. S. Doc. reſpondet in de veritate. q.24a. articulo.8o. ad.4m. fuerat enī argumentū q̄rto loco. ſꝫ hoc ineſt libero arbitrio creature flexibilitas ad malum: ꝙ eſt ex nichilo vt Damaſ. dicit. ſed nulla grā pōt auferre creatu re eſſe ex nichilo. ergo nulla grā poteſt liberum arbitrium cōfirmare in bono. ecce argumentum. ſequitur reſponſio. Ad.4m dicendum ꝙ ex hoc ꝙ liberum arbitrium eſt ex nichilo: conuenit ei ꝙ non ſit naturaliter in bono confirmatū. nec hoc ei per grām concedi poteſt vt in bono naturalit̄ confirmetur. non autem libero arbitrio ſm ꝙ ex nichilo eſt: conuenit ꝙ nullo modo poſſit confir- mari in bono. ſicut nec aeri in ſua natura ineſt ꝙ nullo modo poſſit illuminari ſed ꝙ non ſit natu- raliter lucidus actu. hec ille. Dicitur ſecundo ꝙ ex argumento nō aliud cōcludit niſi ꝙ grā nō ha bet ex eo ꝙ eſt ex nichilo: ꝙ tollat a libero arbi- trio potentiā peccandi quod et nos cōcedimus: ſed cum hoc ſtat ꝙ habeat illum effectum inꝙ̄m eſt quedā participatio maxima diuine nature in qua non cadit potentia ad peccandū. ¶Ad.5m concedimus totā deductionē. nō enī ex ea aliud recte cōcluditur niſi ꝙ eſſe ex nichilo non dat ali cui ꝙ ſit potentia ad peccādum quod nos conce dimus capiendo potentiā peccādi vel ad peccā dum ꝙ̄m ad id quod de principali ſignificato im portat. ſed non ꝓbat ꝙ eſſe ex nichilo nō det po tentie ad peccandū reſpectum vel ordinem ad peccatū quem cōnotat. imo magis ꝓbat oppoſi- tum. quia reſpectus vel ordo ad peccatū: ē ens ratiōis ſicut et habitudo importata per ly ex cū dicitur eſſe ex nichilo. Et per hec patet reſpōſio ad.6m quod non aliud concludit ꝙ̄ ꝙ nichilitas non ponit aliquid reale in re cum dicitur res eſſe ex nichilo: et hoc nos concedimus ſed cum hoc ſtat ꝙ potentie peccandi per hoc ꝙ eſt ex nichilo conueniat poſſibilitas ad peccandum. que vt ſic non eſt aliquid reale ſed ens rationis cui non re- pugnat conſequi ex alio ente rationis quale eſt predicta nichilitas. ¶Ad.7m quod eſt Duran- di dicitur ꝙ aſſumptum eſt falſum inquantū di- cit ꝙ creatura dicitur fieri vel eſſe ex nichilo ne- gatiue dūtaxat non ordinabiliter. vt enim San ctus Doctor deducit ſupra diſtinctione prima le ctione prima articulo ſcdo in corpore: ad rationē creationis duo pertinent. primum eſt vt nichil p̄ ſupponat in re que creari dicitur. et in hoc ab ali- js mutationibus differt que omnes preſupponūt ſubiectum vel in potentia vt generatio vel in a- ctu vt relique mutationes. ſecundum eſt vt in re que creari dicitur: prius ſit non eſſe ꝙ̄ eſſe. nō q̄- dem neceſſario prioritate temporis vel duratio nis vt ſcilicet prius non fuerit et poſtmodum ſit ſed prioritate nature: ita ꝙ res creata ſi ſibi relin quatur: conſequatur non eſſe: cū eſſe nō habeat niſi ex influētia cauſe ſuperioris. ꝓus. n. vnicuiqꝫ ineſt

naturaliter qđ non ex alio habet q̃ quod ab alio
habꝫ: et ex hoc differt creatio a generatiõe eter
na. ſic eniꝫ non poteſt dici ꝙ filius dei ſi ſibi relin=
quatur: nõ habeat eſſe: cuꝫ recipiat a patre illud
idem eſſe quod eſt patris. quod eſt eſſe abſolutũ
nõ dependens ab aliquo. et ſm̃ iſta duo creatio
dupliciter dr̃ eſſe ex nichilo. tũ ita ꝙ negatio ne=
get ordinẽ creatiõis importate ꝑ hanc p̃poſitio=
nem ex ad aliquid p̃exiſtẽs: vt dicat̃ eſſe ex nihilo
quia nõ ex aliquo p̃exiſtẽti. ⁊ hoc quãtũ ad p̊mũ.
tum ita ꝙ remaneat ordo creationis ad nichil p̃
exiſtens vt affirmatus. vt dicat̃ creatio eſſe ex ni
chilo quia res creata naturaliter p̊us habet non
eſſe q̃ eſſe. hec ille. Ex quibꝰ patet falſitas aſſũp
ti. Qđ aũt arguẽs ſubiũgit ꝙ id qđ ẽ cã affirmatio
nis ẽ cã negatiõis ꝑ ſe et imediate ꝯñtis ad affir=
mationẽ: nõ eſt ad ꝓpoſituꝫ. qꝛ negatio iportata
cum dr̃ creaturã eſſe ex nichilo: non eſt ꝯſequẽs
ad affirmationẽ qua dr̃ deꝰ eſt cauſa creature ſꝫ
omne qđ eſt in creatura: niſi ꝯña illationis. nam
vt in premiſſis verbis. S. Tho. dictuꝫ eſt: in re q̃
creari dicit̃: p̊us natura eſt nõ eſſe q̃ eſſe. qꝛ non
eſſe cõuenit illi ex ſe: eſſe aũt nõ cõuenit ei niſi ex
alio. ſ. ex influẽtia ſuperioris. vnde argumẽtatio
ꝓcedit ex falſo. ¶ Ad cõfirmationẽ p̊mã huiꝰ ſep
timi argumẽti negat̃ aſſumptũ. et ad eiꝰ ꝓbatio
nem dr̃ ꝙ maior habet veritatẽ quãdo non enti=
tas rei nõ cõuenit illi niſi ꝑ ſubtractionem influẽ
tie cauſe effectiue qđ nõ eſt in ꝓpoſito nr̃o. qꝛ nõ
eſſe cõuenit creature ex ſe et nõ ſolũ per ſubtra=
ctionẽ influentie cauſe effectiue ſui eſſe. vñ ratio
non ꝓcedit. ¶ Ad. 2^{am} cõfirmationẽ reſpondet̃
ꝙ cum dr̃ creatura de ſe eſt nõ ens vel nichil p̃po
ſitio de nõ deſignat cauſalitatẽ aliquã ſed quãdã
rei create cõnaturalitatẽ cũ excluſione cuiuſcũqꝫ
alteriꝰ extrinſeci. vnde ſenſus eſt cũ dicit̃ creatu=
ra eſt de ſe nõ ens vel nichil. i. creature conuenit
non ab alio ſed ꝑ ſe tertio modo ꝑſeitatis poſito
in. 5° metha^{c}. qui modꝰ ꝑſeitatis dr̃ ꝑ negationẽ
vel excluſionẽ cauſe extrinſece rei q̃ dicit̃ per ſe.
vñ argumẽtũ ꝓcedit ex falſo nõ capiẽs d̃ſignatio
nem p̃poſitionis de ad mentẽ. S. Doc. ¶ Ad. 8^{m}
dicit̃ falſum eẽ ꝙ deus cauſando aſinũ in tali gra
du: cauſa ẽ ꝙ aſinꝰ nõ ſit rationalis. quia ante aſi
ni cauſationẽ: hec p̃dicatio eſt vera. aſinꝰ nõ ẽ rõ=
nalis. nã id cõuenit illi ante ſui exñtiaꝫ adhuc in
ſuis p̊ncipijs et in potẽtia exñs ⁊ etiã in ſola intel
lectus cõceptione. vñ argumẽtũ ꝓcedit ex falſo
aſſumpto. ¶ Ad. 9^{m} cõcedimꝰ ꝙ oĩs vertibilitas
creature ab habitu in p̊uationẽ: ꝓuenit radicalr̃
ex eo ꝙ ẽ ex nichilo. nã ſi ex nichilo nõ eſſet: eſſet
ꝑfectũ bonũ ꝓut in notabili dictũ fuit: ac per hoc
nulla priuatio ei accideret. Et cũ arguẽs q̃rit i ſe
cunda impugnatione an eẽ ex nichilo ſit cauſa p̃
dicte vertibilitatis imediata et ꝓxima an remo=
ta et mediata: dicimus ꝙ eſt mediata et remota
nec ꝑ ſe ſufficiẽs ſine cauſa aliqua ꝓxima et ime=
diata ſicut deductũ eſt in notabili. neqꝫ mẽs. S.
Tho. fuit aliquãdo ꝓbare peccabilitatem liberi
arbitrij per hoc ſolũ ꝙ eſt ex nichilo niſi adiũcta
cauſa alia ꝓxima vt patet verba eiꝰ intuẽti accu
ratius q̃ arguẽs ea inſpexit. ¶ Ad. 10^{m} dicitur ꝙ
argumẽtũ ꝓcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ ideo eſſe
ex nichilo in creatura nõ reducitur in deũ tanq̃
in cauſam: qꝛ eſt q̃dã defectus. hoc aũt falſum eſt
cũ omne malũ ſit defectꝰ. et dñs ꝑ Iſayam dicat.
ego dñs faciẽs pacẽ et creãs maluꝫ. et Amos. 3°.
ſi erit malũ in ciuitate quod dñs non fecerit. ſꝫ iđ
non reducit̃ in deũ tanq̃ in cauſam: qꝛ conuenit
creature ſm̃ ſe et ꝑ ſe modo ſupra expoſito. vñ
hanc rõnem aſſignat. S. Tho. nõ p̊mã quã argu
ens deceptus putauit ſicut pꝫ in hac diſ. q. p^{a}. ar.
p°. ¶ Ad. 11^{m} dicit̃ ꝙ aſſumptũ eſt falſum. vt eniꝫ
. S. Tho. p^{a}. parte. q. 49. ar. 2° deducit: maluꝫ
quod in defectu actionis cõſiſtit vl' qđ ex defectu
agẽtis cauſat̃: non reducit̃ in deũ ſicut in cauſaꝫ.
ſed malũ quod in corruptione rerũ aliquarũ con
ſiſtit: reducitur in deũ ſicut in cauſam. et rõ diffe=
rentie eſt vt ibi tangit et in articulo p̃cedente: qꝛ
defectus actionis non cõtingit niſi ꝓpter d̃fectũ
p̊ncipij agentis vel p̊ncipaliter vel inſtrumẽtali=
ter: vnde nõ reducit̃ tanq̃ in cauſam niſi in cãm
agentẽ defectuoſaꝫ. qꝛ ergo deꝰ eſt ſũma ꝑfectio
nichil habẽs imꝑfectionis aut defectꝰ: defectꝰ in
actiõe reduci nõ põt in deũ. malũ autẽ qđ in cor=
ruptione rerũ cõſiſtit: nõ ſemꝑ aut neceſſario cõ
tingit ex defectu cauſe agẽtis ſed aliquãdo cõtin=
git ex ꝑfectione ipſius. quãto enim ignis ꝑfectior
eſt in v̊tute: tanto ꝑfectiꝰ imprimit formã ſuã in
aquã. et ex cõſequẽti tãto ꝑfectius corrũpit frigi
ditatẽ aque forme ignis cõtrariã. Et p̃terea poſ=
ſibilitas deficiẽdi ꝑ corruptioneꝫ: eſt poſſibilitas
ad malũ pene vel ſaltẽ non culpe. eſſe aũt cauſaꝫ
mali pene vel qđ non eſt culpa: ꝑfectioni dei nõ
repugnat imo cõſonat diuine ꝓuidentie. poſſibi
litas autem deficiendi in eligendo: eſt poſſibili=
tas ad malũ culpe. eſſe autem cãm mali culpe re
pugnat diuine bonitati et perfectioni cuius ẽ om
nem voluntatem et electioenm quantum in ſe ẽ
conuertere in ſeipſum cui repugnat malum cul=
pe. Dicitur ſecundo ꝙ minor non eſt vniuerſali=
ter vera. nã vt dictũ ẽ in notabili: d̃fectꝰ creature
q̃ ẽ eẽ ex nichilo: nõ ẽ ĩ creatura a dõ ſꝫ ĩ eſt ei ex ſe
ipſa. et ideꝫ dicẽdũ ẽ đ poſſibilitate d̃ficiẽdi q̃ ꝑ ſe

conſequit̄ creaturā per hoc ꝙ eſt ex nichilo. neqꝫ valet ꝓbatio minoris. qm̄ licet ordo vniuerſi ſit per ſe intentus a deo: corruptiones tamē creaturarū non ſunt a deo ꝑ ſe intēte ſed ꝑ accidēs, ꝑ eo .ſ. ꝙ conſequunt̄ ad ꝓductiones aliaꝝ rerū q̄ ꝑtinēt ad ordinē vniuerſi: quia corruptio vnius ē generatio alteriꝰ. et quia id qđ eſt ꝑ accidēs intētum: non ꝓprie reducit̄ in cauſam ꝑ accidēs intēdentē: ideo hm̄oi corruptiones nō ꝓprie reducunt̄ in deū. et multo minꝰ ꝺfectibilitas q̄ in creaturis eſt ad corruptionē. ꝓpter qđ ſapiētie p̄mo dicit̄. deꝰ mortē nō fecit. Et Augꝰ i libro. 83 queſtionū. deꝰ inquit nō eſt actor mali qꝛ nō ē cauſa tēdēdi in nō eſſe. ¶ Ad argumētū ante oppoſituꝫ reſpōdet. S. Tho. in hac diſti. q. pª. ar. pº. ad. 5m ꝙ vſus rei dicitur ad quem res p̄ncipaliter ordinatur. potentia autē qua in peccatū poſſumꝰ: nō ordinatur ad malum ſed ad bonum. et ita peccare non eſt eius vſus. vnde non ſequitur ꝙ ſi peccatum eſt malum ꝙ potentia ſit mala: ſed magis ꝙ ſit bona. quia deficere ab eo quod bonū ē: malum eſt. Et in hoc articulus terminatur. Et finis libro ſecundo defenſionum. S. Doc. imponitur. Gloria patri et filio et ſpiritui ſancto ſicut erat in principio et nunc et ſemper. AMEN.

AT ſi quid fortaſſe in hoc ſecundo libro aut in primo ex lapſu excidit lingue aut quomodolibꝫ aliter diuinis et fidei catholice non conſentaneum documentis: ex nunc illud reuoco ⁊ irritum eſſe volo. meqꝫ ſacroſancte Romane eccleſie pro cuius fide ſanguinem fundere paratus ſum: in omnibus et ſingulis dictis atqꝫ ſcriptis meis ſubijcio. FINIS.

Didaci deza archiepiſcopi hiſpalenſis ordinis predicatorum nouarum defenſionum doctrine angelici doctoris beati Thome de aquino ſup ſecūdo ſententiarū q̄ſtiones profundiſſime ac vtiliſſime feliciter finiūt.

✠

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

de motus nõ fuiſſet: in mẽte ſecretius orauit: atq3 ita in
ignominijs lamẽtari cepit: hac ficta ꝑturbatiõe tranq̃lli
tatẽ ſuã ſapiẽtiſſime abſcõdẽs. Alius itẽ ex fratribꝰ: cũ
primã ſeſſionẽ: omnino nõ cuperet: hãc ſe auidiſſime ap
petere finxit. Illius vo caſtitatẽ quibus vbis eloquar:
qui q̃ſi peccãdi cã lupanar ingreſſus: meretricẽ ipſã ad
penitentiã traduxit. Cuidã itẽ ſolitario cũ primo mane
q̃dã vue botrũ attuliſſet: iãq3 is q̃ obtulerat profectus
ab illo eſſet: ſummo quodã ac celeri impetu / illũ deuo-
rauit: abſq3 appetitu vllo: per hoc ſeipſum gule addictũ
demonibus indicans: atq3 ita illos ludens. Alius item
cum modicas amiſiſſet palmulas: tota die ſe merentem
finxit. Sũma iſtis vigilantia opus fuit: ne forte dum ho
ſtes ludere nitũtur: illis ipſi magis ludibrio fierẽt: hi eni
reuera illi ſunt de q̃bus ait aplus. Ut ſeductores ⁊ ve-
races. Siq̃s corpus caſtum offerre xp̃o cupit: ⁊ cor mũ
diſſimũ illi oſtendere: obſeruet omni ſtudio vt nõ iraſca
tur: atq3 cõtinentiã cuſtodiat. Abſq3 his enim omnibus
labor noſter erit inutilis. Sicuti varia ſunt humanorũ
oculoꝝ lumina / ita permulte ſunt ac differentes: que in
anima fiunt: intellectualis ſolis offuſcationes. Alia nã-
q3 eſt qui per corporis lachrymas: alia que per anime.
Alia item que per corporeos oculos: alia que per intel-
lectuales. Alia que ex auditu verbi: ⁊ alia que ſua ſpon
te in anima mouetur leticia. Alia item que ex ſolitudine
⁊ alia que ex obedientia naſcitur. Preter hec omnia alia
eſt ſingularis / que more ſuo quodã ꝓprio mẽtẽ xp̃o per
extaſim intellectuali lumine ſiſtit atq3 ineffabiliter ſecre-
te. Sunt virtutes: ⁊ ſunt virtutũ matres. Sapiẽs itaq3

ſit conſcientie: que dei ⁊ que demonum intentio. Neq3
enim contraria omnia: ab initio ſtatim demones ſugge
runt. Ideo tenebroſa eſt reuera propoſitio: atq3 ad in-
ueniendum perdifficilis.

¶ Compendioſa recapitulatio predictorum omnium.

Fides firma: abrenunciationis
eſt mater: quid autem contrarium ſit liquet.
Spes indeclinabilis: reijciẽde affectiõis eſt ia-
nua: q̃d item contrariũ ſit manifeſtuz eſt. Charitas dei
peregrinationis materia ẽ: q̃d contrarium ſit itẽ con-
ſtat. Subiectionem genuit ſui ipſius reprehenſio: appe
titusq3 ſanitatis. Mortis meditatio: continentie ẽ mr:
fixaq3 memoria aceti dñici ⁊ fellis. Pudicitie adiutrix
eſt ſolitudinis quies: incentiuoꝝ confractio: ieiuniũ: co-
gitationũ turpiũ aduerſatrix ẽ: contritio animi: fides ⁊
peregrinatio / mors ẽ auaritie: miſericordia vo ⁊ chari-
tas prodiderũt corpus. Oratio intẽtiſſima ⁊ iugis: ac-
cidiã perdidit. iudicij memoria alacritatẽ preſtitit. Me
dicina furoris: ignominie dilectio: hymnorumq3 cantus
atq3 miſericordia. Nuditas rerum omniũ: triſtitiã ſuf-
focat: nulliq3 ſenſibilium rerum affici: intellectualiũ ſpe
culationem parit. Silentiuz ⁊ ſolitudo: inanis glorie ſũt
hoſtes. q̃d ſi fueris in medio ignominiã arripe: nec pu-
deat te exhibere in honoꝝ. Viſibilem ſuperbiã ſanabit
meſtus ⁊ abiectus habitus: inuiſibilẽ vo / ſolus qui eſt
ante ſecula curabit. Omniũ ferarũ venenatarꝝ ſenſibiliũ
interemptor eſt ceruus: intellectualiũ vo / humilitas in-

terfectrix ē. Poſſumus ex naturalib⁹ reb⁹ cūcta intellectualia addiſcere. Sicut impoſſibile ē vt ſerpēs vetuſtatē ſuā exuat: niſi anguſtā cauernā pri⁹ ingrediat: ita nos quoqꝫ anticipatiōes veteres/ ⁊ vetuſtatē anime veteriſqꝫ hominis tunicā nō deponem⁹: niſi ꝑ anguſtā ⁊ artā ieiunij ⁊ ignominie trāſeam⁹ viam. Sicut impoſſibile ē grauate nimis carnib⁹ volucres in celū euolēt: ita ⁊ q̄ carnē ſuā nutrit ⁊ fouet: illuc aſcendere nō poterit. Exſiccatum lutum nō iā porcis vſui eſſe vt ibi ſe volutēt pōt: ita ⁊ caro per abſtinentiā marcida effecta demonib⁹ vltra non prebebit in ſe q̄eſcēdi locū. Sicut viridū lignorū multitudo plerumqꝫ ſuffocat ⁊ extinguit flammā fumūqꝫ ingētem excitat: ita ſepe in modica triſtitia: fumo ac tenebris plenā animā efficit: lachrymarūqꝫ exſiccat aquas. Ut ſagitarius cecus reprobus eſt: ita ⁊ diſcipul⁹ cōtradicens perit. Sicut probatū ferrū: improbū acuere poteſt: ita frater letus ⁊ alacer negligētiorē ſepe ſeruauit: Sicuti volucrum oua: ſi foueantur in ſtercore/ viuificantur ⁊ in fetum erumpunt: ita ⁊ cogitationes niſi ex cordis abditis ꝑducte manifeſtentur: in op⁹ ꝓdeunt. Sicut currentes equi: curſu inuicem certant: ita ⁊ optima queqꝫ ſocietas ſe inuicē excitat. Sicut nubes ſolem abſcondūt: ita cogitatiōes male obtenebrāt ⁊ perimūt mentē. Sicut is q̄ ſentētia cōtra ſe lata ad dānationem proficiſcitur: nihil de ſpectaculis curat aut loq̄tur: ita ne ille q̄dē q̄ veraciter luget: ventrem fouebit aliq̄n: ſicuti pauperes cum theſauros regios aſpiciunt: ſuam paupertatē amplius agnoſcunt: ita ⁊ anima magnificās patrum virtutes relegens: mentē ſuam omnino ampli⁹ hu

hm̄oi leues: ⁊ maxime i ijs qui ſibi inimici ſūt. Tenet mē vehemēs admiratio: quomō cū in ꝟtutib⁹ quidē oipotentem deū/ ſctōſqꝫ angelos adiutores habeam⁹: in cōtrarijs autē malū ⁊ ſolū demonem: paratius tamen ac veloci⁹ ad vitia flectimur. De his ego diligētius loqui nec poſſū nec volo. Si cūcta q̄ facta ſunt: naturam ſuaꝫ ſeruant: ſic ꝙ vt facta ſunt permanēt: quomodo (vt ait magn⁹ gregorius) dei ſum: ⁊ luto cōmiſceor? Sin autē creatura aliqua: aliter ꝙ̄ facta fuerit cōſtat: omnino cognationem ſuā explebiliter appetit. Omni arte (vt ita dixerim) omniqꝫ ſtudio quiſqꝫ niti debet: vt lutū hoc a terra eleuās in die ſolio collocet. Nullus itaqꝫ difficultatem cauſetur aſcēſus. Uia enim ⁊ ianua cūctiſ apta ē Auditio q̄dem eaꝝ virtutū quas geſſere ſpūales p̄res: mentem atqꝫ animā ad emulatiōem excitat. porro doctrine auditus: ad imitationem huiuſmodi emulos perducere ſolet. Diſcretio eſt in tenebris lucerna: errātiū reditus: cecutientium illuminatio. Diſcretus ē ſanitatiſ inuentor: morbiqꝫ emūdator. Duobus modis oēs qui parua q̄qꝫ admirantur (hoc enim ē: microthaumaſti) hoc perpeti ſolent. Aut ꝓpter ſupremā ignorantiā: aut ex intentiōe ſeruāde humilitatis: proximi opera magnificātes atqꝫ extollentes. Cōtēdamus toto āniſu nō ſolū luctari/ ſꝫ ēt bellare cōtra demones. Nā q̄ luctatur nūc q̄dē vulnerat: nūc aūt vulnera excipit: qui ꝟo bellum gerit: ſemper inſeq̄tur hoſtem. Qui vicerit vitia ⁊ demōes vulnerat: ac per id q̄d ſe vitia habere ſimulat: inimicos fallit: ꝑduratqꝫ inexpugnabilis. Quidā ex fratribus aliq̄n ignominia affectus ē: ⁊ cum omnino cor

punctionē proni ac faciles ſum⁹. Ad hec qui in dn̄o potēs ac idone⁹ eſt: eos qui ſunt ſine lumine illuſtret. Nos eni; hactenus ad hm̄oi ſine lumine ⁊ min⁹ idonei ſum⁹. Illud tn̄ dicim⁹: qḋ nō ſēp ex demonib⁹ hm̄oi mutatio fit: ſ; plerūq; ēt ex cōcretiōe date mihi neſcio quo pacto ſordide/atq; illecebre pinguedinis. Ceterū p hac ad diſcernēdū nō facili pdictoꝝ cōcidētia/ ſinceriſſime ſemp deprecemur dn̄m: ⁊ ſiqdem poſt oratiōnē: atq; poſt ei⁹ tempus: eodem modo id quod fit operari inuenerim⁹: proculdubio ſciemus id nō ex demonibus eē ſed ex natura. Plerumq; vero ēt diuina prouidentia per cōtrarias res: nobis benefacere vult: elationem per omnia cōprimēs nr̄am. Eſt qdē grauiſſimū: velle abyſſū iudiciorū dei curioſe pſcrutari. Nā in nauicula elatiōis curioſi nauigāt. Dicēda tn̄ aliq ſūt ob mltoꝝ imbecillitatē. Interrogauit qdā aliquē ex ijs q̄ videre poterāt: quidnam ſit qḋ preno ſcēs dn̄s quorūdā ruinas: eos gratijs maxime exornat. Ad quē ille: vt reliquoſ quoq; ait ſpūales viros cautiores faciat: liberūq; oſtēdat arbitriū: ⁊ in iudicio inexcuſabiles eos qui lapſi ſunt faciat: lex quide; vt imperfecta: attende ait tibi ipſi: dn̄s autem vt perfectiſſimus: ēt correctionem fratris nobis mandauit dicēs. Si peccauerit in te frater tuus: ⁊ que ſequūtur. Si ergo munda eſt reprehenſio tua atq; humilis: immo vero admonitio: quod precepit dn̄s implere non negligas: ⁊ in eis maxime que poſſibilia ſunt. Qḋ ſi nondū ad hoc perueniſti: vel in legis exercere ſeruicio. Noli mirari cū videris ēt amātiſſimos tuos: reprehenſionū tuarū cauſa inimicos tibi fieri. Demonum quippe inſtrumēta ſūt

miliat. Sicut ferrū ⁊ ſi nolit ad magnetē pfugit: nature vi ſecretiſſima pertractū: ita ⁊ qui anticipationib⁹ delictorum aſſueti: in earum habitū tranſierūt violenter ab eis opprimunt̄. Ut oleū mare inuitū ⁊ trāqllū facit: ita ⁊ ieiuniū: nolentia quoq; ⁊ reluctātia incētiua corporis extinguit. Sicut aqua anguſtijs concluſa: in altitudine; tumens erigitur: ita ſepe anima anguſtata periculis: ad deū per penitētiā aſcendit: ⁊ ſaluata eſt. Sicut is q̄ fert aromata ēt ſi nolit ex odore proditur: ita ⁊ qui dei ſpūm habet: ex verbis ſuis: atq; ex humilitate propria agnoſcitur. Ut venti perturbāt abyſſū: ita furor pluſq̄ reliq̄ exagitat mentem. Sicut q̄ oculus nō vidit: ea ex auditu ſolo q̄s nō nimiū guſtare appetit: ita ⁊ caſti corpore: ingens inde leuamē habet. Sicuti fures cum arma regis aliquo in loco poſita viderint: nō illuc facile aſcēdūt: ita ⁊ q̄ cordi oratiōnē coīūxit nō fortuito ab intellectualib⁹ latronib⁹ violari poterit. Sicut ignis niuē ex ſe nō gignit: ita q̄ in hoc ſcl'o honorem q̄rit: nūq̄ celeſti ac pereni honore potiet̄. Sicuti vna ſepe fauilla ingentē ſiluā conſūpſit: ita vnū reperit̄ bonū: quod magnorum ſcelerum ingentem multitudinem delere poſſit. Sicut ſine armis feras beluas perimere nō poſſum⁹: ita nec ſine humilitate inraſcentiā acq̄rere. Sicuti p naturā viuere abſq; cibo nō potes: ita ⁊ ei q̄ ſaluari cupit: ad mortē vſq; vl' ad breue momentū negligere nō licet. Ut ſol' radi⁹ domū per foramen ingreſſus: cūcta q̄ in ea ſunt illuminat: ita vt tenuiſſimus quoq; puluis volitās videri poſſit: ita et timor dn̄i/ſi fuerit in anima: cuncta ei peccata ſua etiā minutiſſima oſtendit. Sicut ij qui dicūtur cācri: capi fa

Nº Caja
C-8

DEZA IN